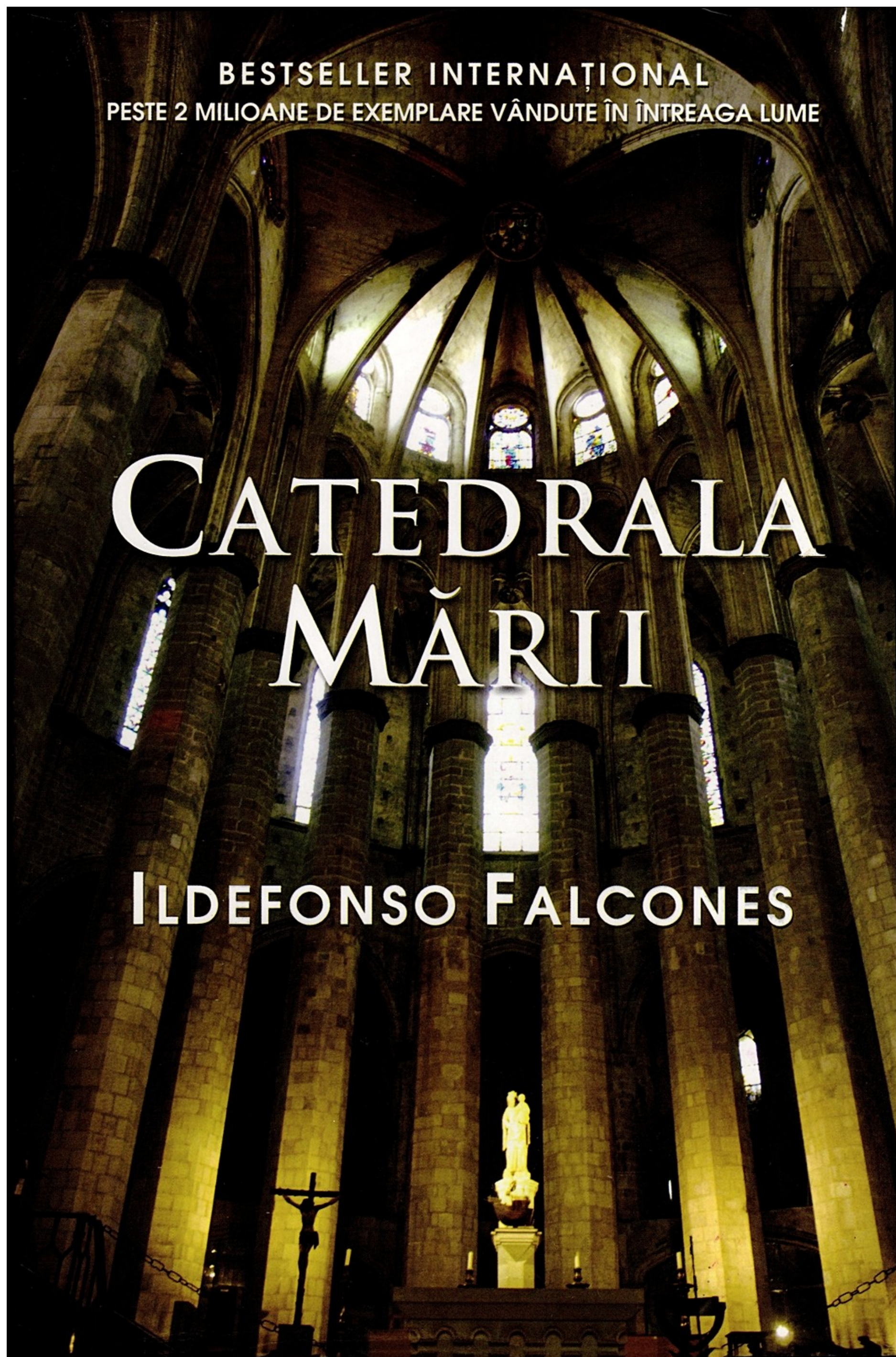

BESTSELLER INTERNAȚIONAL
PESTE 2 MILIOANE DE EXEMPLARE VÂNDUTE ÎN ÎNTREAGA LUME
CATEDRALA MĂRII
ILDEFONSO FALCONES

Ildefonso Falcones

Catedrala Mării

Traducere din limba spaniolă
Ileana Scipione

Pentru Carmen

Cuprins

Partea întâi

Şerbii pământului

Capitolul 1

Anul 1320
Masía[1] *lui Bernat Estanyol*
Navarcles, Principatul Cataloniei

Când nimeni nu părea să-i dea vreo atenţie, Bernat şi-a ridicat privirile la cerul senin şi albastru. Soarele lingav al sfârşitului de septembrie mângâia chipurile oaspeţilor. Atâtea ceasuri după ceasuri se străduise să pregătească petrecerea, că numai vremea lipsită de îndurare mai putea să i-o tulbure. A surâs cerului de toamnă şi, când a plecat ochii, zâmbetul i s-a luminat şi mai abitir la auzul zarvei care umplea curtea de piatră din faţa porţii ce dădea în cele două ogrăzi, de lângă catul de jos al casei.

Cei vreo treizeci de oaspeţi se bucurau cu asupra de măsură: culesul viilor din acel an n-avea pereche. Cu toţii, bărbaţi, femei şi copii, trudiseră din zori până-n zori, întâi adunând strugurii, apoi zdrobindu-i cu tălpile, neîngăduindu-şi nici măcar un strop de răgaz.

Abia acum, cu vinul fierbând în butoaie şi boasca la povarnă, pentru tescovina de distilat în urâtul zilelor de iarnă, petreceau ţăranii din Catalonia sărbătorile din septembrie. Iar Bernat Estanyol hotărâse să nuntească tocmai în acele zile.

Gazda şi-a măsurat oaspeţii din priviri. Trebuiseră să se scoale cu noaptea în cap şi să meargă pe jos, uneori pe drumuri nesfârşite, de la casele lor până la cea a lui Estanyol. Sporovăiau cu însufleţire, poate despre nuntă, poate despre recoltă, poate despre amândouă; unii, precum ceata din jurul verilor Estanyol şi a familiei Puig, rudele cumnatului său, au izbucnit în râs, şi, hohotind, l-au privit parşiv. Bernat a simţit că se îmbujorează şi s-a făcut că nu pricepe ce-i dădeau ei de înţeles; n-a vrut nici măcar să-şi închipuie de ce râdeau în hohote. Risipiţi pe esplanada casei, i-a zărit pe alde Fontaní, Vila, Joaniquet şi, fireşte, rudele miresei – familia Esteve.

Bernat şi-a privit socrul cu coada ochiului. Pere Esteve nu făcea decât să-şi plimbe burdihanul uriaş, zâmbindu-le unora şi adresându-se de îndată altora. Apoi, când Pere şi-a întors chipul mulţumit către el, Bernat s-a văzut silit să-l salute pentru a nu ştiu câta oară. Şi-a căutat cu privirea cumnaţii şi i-a zărit printre oaspeţi. Încă de la început îl trataseră cu oarece neîncredere, oricât se străduise Bernat să-i câştige de partea lui.

Şi-a ridicat iar privirea la cer. Dar recolta şi vremea hotărâseră să fie de partea lui la petrecere. S-a uitat la *masía,* apoi iar la lume şi a strâns uşor din buze. Deodată, în ciuda vuietului înstăpânit peste tot, s-a simţit stingher. Nu trecuse anul de când tată-său trecuse la cele

[1] În lb. cat., „fermă, gospodărie”. (n.tr.)

veşnice; cât despre soră-sa Guiamona, strămutată la Barcelona după măritiş, nu răspunsese darurilor pe care i le trimisese, deşi el tare ar fi vrut s-o revadă. Era singura rudă de sânge care-i mai rămăsese după ce răposase tătâne-său.

Plecarea lui pe lumea cealaltă făcuse din gospodăria familiei Estanyol buricul preocupării arătate de întregul ţinut: fete de măritat şi taţi cu fete neajunse la majorat se perindaseră fără preget pe acolo. Înainte, nu venea nici ţipenie în ospeţie, dar moartea tatălui, căruia i se mai zicea şi „bolândul de Estanyol” din pricina acceselor lui de răzvrătire, trezise iar nădejdile celor care visau să-şi dea fata după cel mai înstărit catalan de pe acele meleaguri.

— Eşti destul de matur ca să te însori, îl iscodeau. Câţi ani ai?

— Cred că douăzeci şi şapte, răspundea.

— La vârsta asta aproape că ar trebui să ai nepoţi, îl luau la rost. Ce-ai să faci singur în toată *masía?* Ai nevoie de-o muiere.

Bernat primea sfaturile răbduriu, ştiind că mai mult ca sigur aveau să fie urmate de numele vreunei amatoare, ale cărei virtuţi depăşeau forţa boului şi splendoarea celei mai roze aurore.

Povestea nu era nouă. Chiar şi Estanyol, beteag la minte şi văduv după naşterea Guiamonei, încercase să-i găsească o pereche, dar toţi părinţii cu fete de măritat plecaseră din *masía* bombănind: nimeni nu se ridica la înălţimea pretenţiilor ridicate de bolândul Estanyol cu privire la zestrea viitoarei nurori. Aşa că lui Bernat îi slăbise tot interesul. Cu vârsta, sănătatea bătrânului scăpătase, iar mofturile răzvrătirilor lui deveniseră deliruri. Bernat îşi închinase viaţa muncilor agricole şi îngrijirii tatălui, apoi se trezise fulgerător, la douăzeci şi şapte de ani, stingher şi luat cu asalt.

Primul care îl vizitase, încă înainte de a-şi duce tatăl la groapă, a fost vechilul cavalerului din Navarcles, seniorul său. „Ce dreptate aveai, tată!” îşi zisese Bernat în sinea lui, văzând că vechilul era înconjurat de niscaiva oşteni călare.

— Când am să plec pe lumea cealaltă, îi repeta bătrânul fără preget, ori de câte ori îşi venea în minţi, ai să te trezeşti cu ei aici; atunci va trebui să le arăţi testamentul.

Şi arăta piatra sub care, învelit într-o bucată de piele, stătea hrisovul în care Estanyol cel beteag la minte îşi adunase ultimele vreri.

— De ce, tată? îl întrebase Bernat, când i-l arătase întâia oară.

— După cum bine ştii, îi răspunsese bătrânul, avem pământurile în emfiteoză, dar eu sunt văduv şi, de n-aş fi făcut testament, la moartea mea seniorul ar avea dreptul să primească jumătate din toate mobilele şi vitele noastre. Acest drept se numeşte de *intestie;* seniorii au duium de drepturi şi trebuie să le ştii pe toate. Au să vină, Bernat; au să vină să ia ce-i al nostru, şi doar dacă ai să le arăţi testamentul ai

să poţi scăpa de ei.

— Şi dacă mi-l iau? întrebase Bernat. Doar îi ştii cum sunt.

— Chiar de-ar săvârşi aşa ceva, testamentul e înregistrat în catastife.

Furia vechilului şi a seniorului dădu ocol ţinutului, făcând şi mai de râvnit starea bietului orfan, moştenitor al avutului lăsat de ţăranul beteag la minte.

Bernat îşi aducea foarte bine aminte de vizita pe care i-o făcuse socrul lui de azi, înainte de începutul culesului. Cinci *simbrii,* o saltea şi o cămaşă albă de in: aceea era zestrea pe care o oferea pentru fiica sa, Francesca.

— De ce-aş vrea o cămaşă albă de in? îl întrebase Bernat, scormonind neîncetat paiele de la catul de jos al casei.

— Uite, îi răspunsese Pere Esteve.

Sprijinit în furcă, Bernat se uită încotro arătase Pere Esteve: intrarea în staul. Furca îi căzuse pe paie. În lumină i se înfăţişase Francesca, purtând cămaşa albă de in. Tot boiul ei i se dăruia prin cămaşa aceea!

Pe Bernat îl luase cu fiori pe tot spatele. Pere Esteve zâmbise.

Şi se învoise cu zestrea. Chiar atunci, acolo în hambar, fără să se apropie măcar de codană, dar şi fără să-şi ia ochii de la ea.

Fusese o hotărâre pripită. Bernat îşi dădea seama, dar nu-şi mai putuse lua vorba înapoi; Francesca era tânără, nurlie, viguroasă. Răsuflarea i se iuţise. Şi azi… Ce-o fi gândind copila? O fi simţind ca şi el? Francesca nu lua parte la sporovăiala veselă a femeilor; tăcea lângă mamă-sa, fără să râdă, surâzând silnic la glumele şi hohotele celorlalţi. O clipă, privirile li s-au încrucişat. Ea s-a îmbujorat şi a lăsat ochii în pământ, dar Bernat a zărit cum pieptul îi trăda neastâmpărul. Cămaşa albă de in s-a aliat iar cu închipuirea şi vrerile lui Bernat.

— Primeşte urările noastre! a auzit cum îi spuneau din spate, bătându-l cu putere pe umeri.

Socrul s-a apropiat de el.

— Ai mare grijă de ea, a adăugat, urmărind privirea lui Bernat şi arătând-o pe fată, care nu mai ştia unde să se pitească. Deşi, dacă ai să-i faci o viaţă ca petrecerea asta… E cea mai făloasă masă pe care am văzut-o vreodată. Neîndoios, nici seniorul de Navarcles n-a gustat asemenea bunătăţi!

Bernat voise să-şi cinstească oaspeţii şi pregătise patruzeci şi şapte de pâini mari şi bălaie din făină de grâu; nici nu se gândise la orz, secară ori chiar secară albă, obişnuite pe mesele ţăranilor catalani. Făină din grâul cel mai bun, albă precum cămaşa nevesti-sii. Şi-a cărat pâinile mari la cuptorul seniorului din castelul Navarcles, chibzuind că două dintre ele aveau să ajungă, precum îndeobşte, drept plată pentru copt. Ochii pitarului s-au făcut cât roata carului în

faţa pâinilor de grâu şi s-au închis de îndată în două crăpături prin care nu putea vedea nimic. De astă dată, plata a urcat la şapte pâini, iar Bernat a plecat de la castel, blestemând legiuirea ce nu-ţi îngăduia să ai acasă propriul cuptor de pâine, o forjă ori un atelier pentru hamuri.

— Fără nicio şovăială, i-a răspuns socrului său, gonindu-şi din minte amintirea hidoasă.

Amândoi s-au uitat spre curtea gospodăriei. Poate că i-or fi furat nişte pâini, şi-a zis Bernat, dar în niciun caz vinul din care sorbeau acum oaspeţii (cel mai bun, pritocit de taică-său şi lăsat ani la rând să se învechească), nici carnea de porc sărată, nici supa din două găini cu zarzavat, nici, fireşte, cei patru miei care, spintecaţi în lung şi legaţi cu lemne, se frigeau potolit pe jăratic, sfârâind şi împrăştiind o aromă căreia nu-i puteai ţine piept.

Brusc, femeile s-au pus în mişcare. Supa era gata, aşa că blidele aduse de oaspeţi au început să se umple. Pere şi Bernat s-au aşezat la singura masă din curte, iar femeile au venit să-i servească; nimeni nu s-a aşezat pe cele patru scaune rămase.

În picioare, pe trunchiuri de copac ori pe jos, oamenii au început să vină de hac bucatelor, cu ochii pironiţi pe mieii păziţi neîntrerupt de câteva femei, pe când beau vin, tăifăsuiau, strigau şi hohoteau.

— O petrecere mare, da, domnule, a declarat Pere Esteve între două îmbucături.

Cineva a toastat pentru miri. Şi cu toţii i s-au alăturat.

— Francesca! a strigat-o tatăl, ridicând potirul şi toastând pentru mireasă, care stătea printre femei, lângă miei.

Bernat s-a uitat la codană, care şi-a ascuns iar chipul.

— E speriată, a dezvinovăţit-o Pere, făcându-i cu ochiul. Francesca, fata tatii! a strigat din nou. Vino să ciocneşti cu noi o ulcică! Profită acum, că peste puţin plecăm aproape cu toţii.

Hohotele au zăpăcit-o şi mai şi pe Francesca. Fătuca a ridicat pe jumătate ulcica pe care i-o puseseră în mână; nesorbind din ea şi întorcând spatele hohotelor, şi-a îndreptat din nou atenţia către miei.

Pere Esteve a ciocnit cu Bernat, făcând vinul să salte în potir. Oaspeţii l-au imitat.

— O să ai tu grijă să-i treacă sfiala, i-a grăit ginerelui cu glas tare, ca să-l audă toţi cei de faţă.

S-au auzit alte hohote, de astă dată însoţite de vorbe parşive, dar Bernat a preferat să nu le dea nicio atenţie.

Printre râsete şi glume, veneau de hac vinului, porcului şi supei de găină cu zarzavat. Tocmai când femeile dădeau să ia mieii de pe jăratic, unii dintre oaspeţi au amuţit, îndreptându-şi privirile spre pădurea care străjuia pământurile lui Bernat, la capătul ogoarelor întinse, chiar acolo unde se afla o costişă blândă pe care alde Estanyol

plantaseră butucii din care scoteau vinul acela atât de bun.

În câteva clipe, toţi au tăcut mâlc.

Trei călăreţi se iviră dintre copaci. Îi urmau pe jos mai mulţi bărbaţi în uniformă.

— Ce caută aici? a şoptit Pere Esteve.

Bernat i-a urmărit cu privirea pe cei care se apropiau, dând ocol ogorului. Oaspeţii şuşoteau între ei.

— Nu pricep, a rostit Bernat în cele din urmă, tot în şoaptă, nicicând n-a trecut pe aici. Drumeagul ăla nu coboară de la castel.

— Nu-mi miroase a bine venirea lor, a mai adăugat Pere Esteve.

Ceata se apropia domol. Pe măsură ce călăreţii înaintau, hohotele şi vorbele lor luau locul zarvei ce domnise până atunci în curte; toţi i-au putut auzi. Bernat s-a uitat la oaspeţi; unii nu-i mai priveau şi-şi lăsaseră capetele în ţărână. S-a uitat după Francesca, printre muieri. Vocea grea a seniorului de Navarcles a ajuns până la el şi Bernat s-a simţit cuprins de mânie.

— Bernat! Bernat! îl strigă Pere, scuturându-i braţul. Ce tot faci? Ieşi în calea lui!

Bernat s-a ridicat dintr-un salt şi s-a dus să-şi întâmpine seniorul.

— Fiţi bine-venit în casa Înălţimii Voastre, l-a salutat, gâfâind, odată ajuns în faţa lui.

Llorenç de Bellera, senior de Navarcles, a tras de căpăstrul bidiviului şi s-a postat în faţa lui Bernat.

— Tu eşti Estanyol, fiul bolândului? l-a iscodit sec.

— Da, seniore.

— Întorcându-ne de la vânătoare, în drum spre castel, ne-a uimit petrecerea voastră. Cu ce prilej?

Printre cai, Bernat i-a întrezărit pe oştenii care purtau trofeele: iepuri de casă, iepuri de câmp, cocoşi sălbatici. „De fapt, vizita Înălţimii Voastre ar avea nevoie de lămuriri, ar fi poftit să-i răspundă. Ori poate că pitarul v-a vorbit de pâinea mea din grâul cel mai bun?”

Până şi caii potoliţi, care îl priveau cu ochi mari şi rotunzi, păreau să-i aştepte răspunsul.

— Mă căsătoresc, seniore.

— Şi cine-i mireasa?

— Fiica lui Pere Esteve, seniore.

Llorenç de Bellera a tăcut mâlc, privindu-l pe Bernat pe deasupra bidiviului. Trăpaşii au bătut cu mare larmă cu copitele în pământ.

— Şi? a lătrat seniorul.

— Soţia mea şi cu mine, a glăsuit Bernat, încercând să-şi ascundă scârba, am fi onoraţi dacă Înălţimea Voastră şi cei care vă însoţesc aţi binevoi să vă alăturaţi nouă.

— Ne e sete, Estanyol, a bolmojit seniorul de Bellera în loc de orice alt răspuns.

Caii s-au pus în mişcare fără ajutorul pintenilor. Cu capul în pământ, Bernat s-a îndreptat spre *masía,* alături de senior. La capătul drumeagului, toţi oaspeţii se adunaseră ca să-l întâmpine; muierile priveau în ţărână, iar bărbaţii îşi scoseseră cuşmele. Un zvon neînţeles s-a ridicat când Llorenç de Bellera s-a oprit în faţa lor.

— Haide, haide, le-a poruncit, descălecând; daţi-i înainte cu petrecerea!

Oamenii i-au dat ascultare şi s-au întors în tăcere. Oştenii s-au dus la cai şi i-au luat în primire. Bernat şi-a călăuzit noii oaspeţi la masa unde stătuse cu Pere. Blidele şi potirele lor se făcuseră nevăzute.

Seniorul de Bellera şi cei doi ciraci ai lui s-au aşezat. Bernat s-a dat câţiva paşi înapoi, iar cei trei s-au pus la taifas. Femeile au venit în graba mare, aducând urcioare cu vin, potire, pâini, blide cu supă de găină, talgere cu carne sărată de porc şi miel abia fript. Bernat a căutat-o cu privirea pe Francesca, dar n-a aflat-o. Nu era printre muieri. Privirea i s-a încrucişat cu a socrului său, care stătea printre oaspeţi, şi acela i-a făcut semn cu bărbia înspre femei. Cu o mişcare aproape neobservată, Pere Esteve a dat din cap şi s-a întors.

— Daţi-i înainte! a strigat Llorenç de Bellera, cu o pulpă de miel în mână. Haideţi, haideţi, daţi-i înainte!

Oaspeţii s-au îndreptat pe muteşte către grătarele cu miei fripţi. Doar câţiva au rămas neclintiţi, departe de privirile seniorului şi ciracilor lui: Pere Esteve, fiii lui şi alţi câţiva oaspeţi. Bernat a zărit albul cămăşii de in printre ei şi s-a apropiat.

— Pleacă de aici, prostule! a lătrat socru-său.

Înainte să poată spune ceva, mama Francescăi i-a pus un talger cu miel în mâini şi i-a şoptit:

— Slujeşte-l pe senior şi nu te apropia de fata mea.

În tăcere, ţăranii au început să înfulece mielul, trăgând cu coada ochiului la masă. În curte nu se auzeau decât hohotele şi strigătele seniorului de Navarcles şi ale ciracilor lui. Oştenii se odihneau departe de petrecere.

— Înainte hohoteaţi atât de tare, a strigat seniorul de Bellera, că ne-aţi gonit vânatul. Haide, râdeţi, blestemaţilor!

— Vite de ţară, le-a dat lămuriri ciracilor, care i-au primit vorbele cu alte hohote de râs.

Cei trei şi-au potolit foamea cu miel şi pâine albă. Carnea sărată de porc şi blidele cu supă de găină le-au făcut uitate pe colţul mesei. Bernat a îmbucat ceva în picioare, mai încolo, privind pieziş la ceata de femei între care se pitise Francesca.

— Aduceţi vin! a poruncit seniorul de Bellera, ridicând urciorul. Estanyol, a strigat deodată, căutându-l printre oaspeţi, când ai să-mi plăteşti iar arenda pentru pământul meu, să-mi aduci soiul ăsta de vin, nu poşirca şi lăturile cu care tătâne-tu m-a tot dus de nas. Bernat

l-a auzit din spate. Mama Francescăi venea cu urciorul. Estanyol, unde mi-eşti?

Cavalerul a dat cu pumnul în masă chiar când femeia se pregătea să-i umple potirul cu urciorul. Câţiva stropi de vin au zburat pe veşmintele lui.

Bernat era de-acum lângă Llorenç de Bellera. Ciracii seniorului râdeau de păţanie, iar Pere Esteve îşi acoperise faţa cu mâinile.

— Baborniţă toantă! Cum cutezi să verşi vinul? Muierea a lăsat ochii în jos, a supunere, şi, când seniorul a dat s-o plesnească, s-a depărtat, prăvălindu-se în ţărână. Cavalerul s-a întors spre soţii lui, şi bătrâna s-a depărtat de-a buşilea în hohotele lui de râs. Apoi seniorul s-a făcut iar serios şi i-a zis lui Bernat: Ce spui, chiar eşti aici, Estanyol! Uite ce fac babele nepricepute! Vrei oare să-ţi faci seniorul de ocară? Doar n-oi fi chiar atât de slab de minte, ca să nu ştii că pe oaspeţi trebuie să-i slujească stăpâna casei. Unde-i mireasa? a întrebat, rotindu-şi privirile peste curte. Unde-i mireasa? a strigat în faţa tăcerii celorlalţi.

Pere Esteve a luat-o pe Francesca de braţ şi s-a apropiat de masă, încredinţându-i-o lui Bernat. Codana tremura toată.

— Înălţimea Voastră, a zis Bernat, aceasta e soţia mea, Francesca.

— Asta-i ceva mai bine, s-a răstit Llorenç, privind-o de sus în jos fără urmă de respect. Mult mai bine. De acum înainte, tu să ne torni vinul.

Seniorul de Navarcles s-a aşezat iar pe scaun şi s-a întors către fată, ridicând potirul. Francesca a căutat un urcior şi a dat fuga să i-l umple. A încercat să-i toarne vinul în potir, dar mâna îi tremura. Llorenç de Bellera a prins-o de încheietură şi i-a ţinut-o strâns până ce vinul a curs în potir. Apoi a tras-o de braţ şi a silit-o să-i slujească şi pe soţii lui. Sânii copilei au atins uşor faţa lui Llorenç de Bellera.

— Aşa se toarnă vinul! a strigat seniorul de Navarcles, iar lângă el Bernat a strâns din pumni şi din dinţi.

Llorenç de Bellera şi ciracii lui i-au dat înainte cu băutura, cerând în gura mare să vină iar Francesca, şi să facă tot la fel.

Soldaţii râdeau alături de senior şi de prietenii lui, ori de câte ori codana era silită să se plece peste masă ca să toarne vinul. Francesca încerca să-şi ţină lacrimile, iar Bernat vedea cum sângele îi curgea şuvoi din palmele în care îşi înfipsese unghiile. Tăcuţi, oaspeţii întorceau privirile ori de câte ori fata era silită să toarne vinul.

— Estanyol, a strigat Llorenç de Bellera, ridicându-se în picioare, dar tot ţinând-o pe Francesca de încheietura mâinii. Ca senior al tău, am hotărât să-mi arog dreptul primei nopţi cu soaţa ta.

Ciracii seniorului de Bellera au aplaudat gălăgios spusele prietenului. Bernat s-a avântat spre masă, dar, înainte să ajungă el acolo, cei doi prieteni, care păreau beţi, s-au ridicat în capul oaselor şi

au dus mâinile la spade. Bernat s-a oprit brusc. Llorenç de Bellera l-a privit, a zâmbit, apoi a râs gălăgios. Fata şi-a aţintit privirile asupra lui Bernat, implorându-l s-o ajute.

Bernat a făcut un pas înainte, dar spada unui cirac de-al nobilului a dat să-i intre în pântece. Neputincios, s-a oprit din nou. Cât au tras-o spre scara din afara casei, Francesca l-a urmărit fără preget cu privirea. Şi, când seniorul domeniului a luat-o de cingătoare, punându-i o mână pe-un umăr, fata a început să urle.

Ciracii seniorului de Navarcles s-au aşezat la loc, bând şi hlizindu-se fără habar, iar soldaţii s-au postat la picioarele scării, nelăsându-l pe Bernat să urce.

De acolo, din faţa lor, Bernat n-auzea hohotele seniorului de Bellera, nici plânsetele femeilor. N-a amuţit ca musafirii, dar nici n-a auzit glumele soldaţilor, care dădeau din mâini, cu ochii pe casă; n-auzea decât urletele de durere ce coborau de la fereastra primului cat.

Bolta azurie tot mai strălucea.

După o vreme, care lui Bernat i-a părut nesfârşită, Llorenç de Bellera s-a ivit asudat pe scară, încheindu-şi tunica de vânătoare.

— Estanyol, a strigat cu vocea lui tunătoare, trecând pe lângă Bernat şi îndreptându-se spre masă, acum e rândul tău. Doñei Caterina, a adăugat pentru ciraci, vorbind despre tânăra şi proaspăta lui soţie, îi e de-acum lehamite de copiii mei din flori, şi nu-i mai sufăr smiorcăielile. Fă-ţi datoria de bun soţ creştin! l-a îndemnat, întorcându-se iar spre el.

Bernat a lăsat iar capul în jos şi, sub privirea neclintită a tuturor, a urcat istovit scara laterală. A suit la primul cat, o încăpere mare, cuhnia în care se şi mânca, unde peste căminul mare de lângă un perete domnea un impresionant grilaj din fier forjat, pe post de vatră. Îndreptându-se spre scara cu balustradă ce ducea la catul al doilea, unde erau iatacul şi hambarul, Bernat şi-a auzit sunetul paşilor pe duşumeaua de lemn. Şi-a iţit capul prin borta din podelele catului de sus şi a privit înăuntru, necutezând să urce de tot. Nu se auzea nici cel mai mic zgomot.

Cu capul plecat în podea şi trupul încă pe scară, a desluşit veşmintele Francescăi risipite prin odaie; cămaşa ei albă de in, mândria familiei, era ruptă şi făcută zdrenţe. În sfârşit, a urcat.

A găsit-o pe Francesca ghemuită ca un făt, cu privirea pierdută, goală puşcă pe salteaua nouă din paie, acum pătată cu sânge. Trupul ei asudat, acoperit de zgârieturi şi vânătăi, împietrise.

— Estanyol, l-a auzit strigând de jos pe Llorenç de Bellera, seniorul tău aşteaptă.

Icnind scuturat, Bernat a vomitat peste grânele puse acolo la adăpost, până când maţele i-au fost gata-gata să iasă pe nas.

Francesca nici nu mişca. Bernat a luat-o la goană. Când a ajuns jos, alb ca varul, capul îi era un vârtej de simţăminte care de care mai rele. Cum stătea orbit pe vine, s-a lovit de imensitatea cavalerului, care stătea în picioare la începutul scării.

— Nu s-ar părea că noul soţ şi-a consumat căsătoria, le-a limpezit acela ciracilor.

Bernat a trebuit să ridice capul, ca să-l înfrunte pe seniorul de Navarcles.

— Nu, n-am putut, Înălţimea Voastră, a bâiguit.

Llorenç de Bellera a tăcut câteva clipe.

— Păi, dacă n-ai putut, sunt sigur că unul dintre ciracii ori oştenii mei are să poată. Doar ţi-am dat de ştire că nu mai poftesc şi alţi bastarzi.

— N-aveţi dreptul!

La vederea înfruntării, ţăranii s-au cutremurat cu toţii, închipuindu-şi urmările unei atari obrăznicii. Seniorul de Navarcles l-a luat pe Bernat de gât cu o singură mână şi l-a strâns din răsputeri, pe când acela căsca gura căutând aer.

— Cum îndrăzneşti? N-oi fi având de gând să invoci dreptul legitim al seniorului de a se culca primul cu soţia ta, ca să-mi vii pe urmă plângând cu un bastard în braţe? Llorenç l-a scuturat pe Bernat înainte de a-l pune jos. Asta ai de gând? Drepturile vasalului le hotărăsc doar eu, te-ai dumirit? Uiţi că pot să te pedepsesc când şi cât poftesc?

Llorenç de Bellera l-a izbit pe Bernat din toate puterile, trântindu-l la pământ.

— Biciul! a urlat, înfuriat.

Biciul! Bernat era mic copil când, alături de o droaie de alţii ca el, fusese silit să asiste laolaltă cu părinţii la pedepsirea în faţa tuturor, din porunca seniorului de Bellera, a unui biet nefericit a cărui vină nimeni nu izbutise s-o afle sigur nicicând. Amintirea plesnetelor de bici pe spatele acelui om i-a răsunat în urechi la fel în ziua aceea ca şi, noapte de noapte, în mare parte din copilărie. Niciunul dintre cei de faţă nu cutezase să mişte atunci, cum nu îndrăznea nici acum. Bernat a început să se târâie şi a ridicat privirea la seniorul său, care stătea în picioare, o namilă uriaşă, ca din piatră, cu mâna întinsă, aşteptând ca un slujitor să-i aducă biciul. Şi-a amintit carnea vie de pe spatele acelui nenorocit: sângera şuvoi şi nici chiar întreaga duşmănie a seniorului nu mai putea smulge vreo fărâmă de carne de pe el. Bernat s-a tras în patru labe spre scară: nu i se vedea decât albul ochilor şi tremura ca în copilărie când cădea pradă coşmarurilor. Nimeni n-a clintit. Nimeni n-a scos o vorbă. Soarele tot mai dogorea.

— Îmi pare rău, Francesca, a bolborosit odată ajuns lângă ea, după ce suise scara din greu, urmat de un soldat.

Şi-a slăbit brăcinarii şi a îngenuncheat lângă nevastă. Copila nici nu se clintise. Bernat şi-a privit mădularul stins şi s-a întrebat cum s-ar putea supune poruncii seniorului. Cu un singur deget, a mângâiat domol trupul despuiat al Francescăi.

Dar codana n-a răspuns.

— Eu trebuie, noi trebuie s-o facem, i-a cerut Bernat, luând-o de încheietura mâinii, ca s-o tragă la el.

— Nu mă atinge! i-a strigat Francesca, ieşind din tăcere.

— Mă omoară în bătăi!

Bernat şi-a întors năprasnic nevasta, dezvelindu-i trupul.

— Lasă-mă!

S-au bătut până ce Bernat a izbutit s-o apuce de amândouă mâinile şi s-o ridice în capul oaselor. Dar Francesca tot se lupta.

— O să vină altul! i-a şoptit. O să te siluiască altul! Ochii copilei s-au întors în lume şi s-au deschis, învinovăţindu-l. O să mă omoare în bătăi, o să mă omoare în bătăi, se apără Bernat.

Francesca se tot zbătea, dar Bernat s-a aruncat năprasnic peste ea. Lacrimile copilei n-au putut mistui vrerea trezită în Bernat de trupul ei, şi el a intrat în ea, în vreme ce Francesca striga la tot universul.

Urletele ei l-au mulţumit pe soldatul care îl urmase pe Bernat şi care, fără nicio urmă de ruşine, îi privea aşezat cu jumătate de trup pe podea.

Bernat nu sfârşise încă, dar Francesca nu-i mai ţinea piept. Puţin câte puţin, urletele i s-au topit, în suspine. Plânsul soţiei l-a însoţit pe Bernat la zenit.

Llorenç de Bellera auzise urletele disperate ce veneau de la fereastra celui de-al doilea cat şi, când cel care trăsese cu ochiul i-a adeverit consumarea căsătoriei, a cerut să fie aduşi caii, şi a plecat împreună cu siniştrii lui ciraci. Cea mai mare parte a oaspeţilor l-au imitat, abătuţi.

Liniştea s-a înstăpânit peste tot. Urcat pe nevastă-sa, Bernat nu mai ştia ce să facă. Şi-a dat seama că o ţinea strâns de umeri; i-a dat drumul şi şi-a sprijinit mâinile pe salteaua din paie, lângă capul ei, dar trupul i s-a prăvălit peste al ei. Dintr-o pornire, s-a ridicat în capul oaselor, întinzând braţele, ca să se sprijine pe ele, dar a dat de ochii Francescăi, care îl priveau nevăzători. Stând aşa, oricum s-ar fi mişcat, iar şi-ar fi atins soţia cu trupul. Voia să nu mai simtă aşa ceva, dar nu ştia cum să ocolească, fără s-o rănească iar pe codană. Ar fi vrut să leviteze, ca să se despartă de Francesca fără s-o mai atingă.

În cele din urmă, după nesfârşite şovăieli, s-a depărtat de fată şi a îngenuncheat în faţa ei; nici acum nu ştia ce să facă: să se ridice, să se întindă lângă ea, să iasă din odaie, să încerce s-o dumirească. Şi-a luat privirea de pe trupul Francescăi, culcat cu faţa în sus, aproape

necuviincios. I-a căutat chipul, la mai puţin de două palme de al lui, dar n-a fost în stare să-l vadă. A coborât privirea şi, zărindu-şi fulgerător membrul descoperit, s-a ruşinat.

— Îmi pa…

L-a surprins mişcarea neaşteptată a Francescăi. Fata era acum cu faţa la el. A încercat să găsească înţelegere în ochii ei, dar erau cum nu se putea mai pustii.

— Îmi pare rău, a stăruit. Francesca a continuat să-l privească, nedând însă nici cel mai mic semn de viaţă. Îmi pare rău, îmi pare rău. M-ar fi omorât în bătăi, a bolborosit.

Lui Bernat i-a răsărit în minte seniorul din Navarcles, în picioare, aşteptând biciul cu mâna întinsă. A căutat iar privirea Francescăi: pustie. A încercat să găsească un răspuns în ochii ei şi l-a luat spaima: aceştia ţipau pe muteşte, urlau aşa cum făcuse şi ea.

Fără nicio chibzuială, ca şi cum voia să-i dea de înţeles că el ştia ce simţea ea, ca şi cum codana ar fi fost o fetiţă, Bernat a apropiat o mână de obrazul Francescăi.

— Eu… a dat să-i spună.

N-a ajuns s-o atingă. Când a apropiat mâna de ea, toţi muşchii Francescăi s-au încordat. Bernat şi-a acoperit propriul chip cu mâna aceea şi a plâns.

Francesca a stat tot neclintită, cu privirea pierdută nicăieri.

În cele din urmă, Bernat a stat din plâns, şi-a pus nădragii şi s-a mistuit prin borta care ducea la catul de jos. Când i s-au stins paşii, Francesca s-a ridicat şi s-a apropiat de cufăr, singura mobilă din iatac, ca să-şi ia straiele. Înveşmântată, şi-a adunat blând zdrenţele, printre ele şi cămaşa albă de in atât de preţioasă; a împăturit-o cu grijă, încercând s-o dosească, şi a pus-o în cufăr.

Capitolul 2

Francesca rătăcea prin *masía* ca sufletele chinuite prin Purgatoriu. Împlinea treburile casei în cea mai deplină tăcere, în care picura tristeţea ce n-a zăbovit prea mult să se înstăpânească până şi în cel mai ascuns cotlon din casa familiei Estanyol.

Bernat încercase de nenumărate ori să-şi şteargă vinovăţia pentru cele petrecute. Departe acum de groaza trăită în ziua nunţii, el fusese în stare să limpezească totul mai în amănunt: teama de cruzimea seniorului, urmările grave pe care le-ar fi avut încercarea de a nu-i da ascultare şi pentru ea, şi pentru el. Şi „îmi pare rău”, miile de „îmi pare rău” rostite de Bernat în faţa Francescăi, care îl privea şi-i asculta mută spusele, de parcă aştepta clipa când vorbele lui Bernat ar fi ajuns neîndoios la miez: „Ar fi venit altul, de n-o făceam eu”. Dar tocmai când să ajungă la miez, Bernat tăcea; orice dezvinovăţire îşi pierdea tăria, siluirea se proţăpea între ei, ca o stavilă de netrecut. Toate acele „îmi pare rău”, dezvinovăţirile şi tăcerile ca răspuns au şters rana nevestii pe care soţul voia să i-o tămăduiască, iar remuşcarea s-a stins în treburile de zi cu zi ale casei, până ce Bernat s-a împăcat cu nepăsarea Francescăi.

Dis-de-dimineaţă, ori de câte ori se trezea ca să se apuce de truda grea de ţăran, Bernat se ducea la fereastra din iatac. Aşa făcuse şi cu taică-său, şi chiar în ultimii lui ani se propteau amândoi în glaful gros din piatră. Priveau cerul, ca să afle ce zi îi aştepta. Îşi priveau pământurile mănoase, cu haturi brăzdate desluşit între ogoarele ce se întindeau în valea uriaşă, deschisă la poalele gospodăriei. Priveau păsările şi ascultau cu băgare de seamă mugetele vitelor din ograda de lângă catul de jos. Erau clipele apropierii dintre tată şi fiu, dintre ei doi şi ogoarele lor, momentele fugare când tatăl părea să-şi vină în fire. Bernat visase să le trăiască şi cu soţia, în loc s-o facă de unul singur, auzind-o trebăluind la catul de jos, şi să-i istorisească tot ce auzise de la tătâne-său, şi acela de la al lui, şi tot aşa, generaţie după generaţie.

Visase să-i poată istorisi că acele ogoare mănoase fuseseră cândva alodiale, aparţinuseră familiei Estanyol, iar strămoşii lui le lucraseră cu bucurie şi iubire, culegându-le roadele, neplătind dări ori dăjdii, şi neînchinându-se seniorilor nedrepţi şi trufaşi. Visase să împartă şi cu ea, soaţa lui, viitoarea mamă a celor care aveau să moştenească acele ogoare, tristeţea pe care o împărţise cu tată-său, când îi lămurea pricinile pentru care, trei sute de ani mai târziu, fiii pe care ea avea să-i nască urmau să fie şerbii altuia. I-ar fi plăcut să-i istorisească mândru, aşa cum şi tatăl lui îi povestise lui, că în urmă cu trei sute de ani alde Estanyol şi o droaie de alţi ca ei îşi ţineau armele acasă, ca oameni slobozi ce erau, ca să poată sări, la ordinul contelui Ramon Borrell şi al fratelui său, Ermengol d’Urgell, în apărarea vechii

Catalonii, ce înfrunta incursiunile sarazinilor; i-ar fi plăcut să-i spună şi cum, la porunca dată de contele Ramon, o droaie de Estanyoli făcuseră parte din oastea ce-i biruise pe sarazinii din califatul Cordobei la Albesa, dincolo de Balaguer, în *plana*[2] Urgel. Tatăl său îi istorisea totul cu emoţie, când avea vreme, dar emoţia i se topea în nostalgie când pomenea de moartea contelui Ramon Borrell în anul 1017. După el, moartea aceluia făcuse din ei nişte şerbi ca toţi şerbii: fiul contelui Ramon Borrell, de doar cincisprezece ani, îi urmase tatălui; iar mama lui, Ermessenda de Carcassonne, fusese numită regentă; de cum deveniseră sigure fruntariile principatului, baronii de Catalonia – chiar cei care luptaseră cot la cot cu ţăranii catalani – se folosiseră de golul de putere, prigonindu-i pe ţărani, căsăpindu-i pe cei care nu se supuneau, găbjind pământuri, oferindu-le foştilor proprietari în schimb dreptul de a le lucra şi îndatorirea de a plăti noului stăpân parte din roadele trudei lor. Alde Estanyol se învoiseră ca atâţia alţii, dar duium de familii de ţărani fuseseră ucise cu sălbăticie şi cruzime.

— Eram slobozi, îi spunea tatăl lui, aşa că noi, ţăranii, ne-am bătut alături de cavaleri, pedestru, fireşte, cu arapii, dar n-am putut nicicând să luptăm contra cavalerilor, iar când conţii de Barcelona au vrut rând pe rând să ia din nou în mâini frâiele principatului catalan, s-au lovit de nobilimea cu dare de mână şi puternică, cu care au trebuit să cadă la pace, mereu pe spinările noastre. Întâi pământurile, cele din Catalonia veche, apoi neatârnarea, viaţa şi cinstea noastră. Bunicii tăi, îi povestea cu glas tremurat, neluându-şi ochii de pe ogoare, au fost primii care şi-au pierdut slobozia. Au fost opriţi să-şi părăsească pământurile, au ajuns şerbi legaţi de glie, de care aveau să rămână legaţi şi fiii lor, ca mine, şi nepoţii lor, ca tine. Viaţa noastră, a ta, e în mâinile seniorului, care hotărăşte ce-i şi ce nu-i drept, şi e îndrituit să ne facă viaţa un iad, şi să ne calce cinstea în picioare. Nici măcar nu ne putem apăra! Dacă unul îţi face vreun rău, trebuie să mergi la seniorul tău, ca el să ceară despăgubiri, şi, dacă le obţine, lui îi revine jumătate din ele.

Apoi îi recita nesmintit sumedenia de drepturi ale seniorului, care se întipăriseră în mintea lui Bernat, fiindcă nicicând nu cuteza să pună stavilă vorbirii furioase a tatălui. Seniorul putea să-şi pună oricând şerbul să-i juruiască supunere. Putea să ia o parte din avutul şerbului, dacă acela murea fără să fi făcut testament ori, când îl moştenea fiul, dacă acela nu putea face copii; dacă soţia lui preacurvea; dacă îi lua foc *masía;* dacă o ipoteca; dacă se căsătorea cu vasala altui senior, şi, fireşte, dacă voia să-l părăsească. Seniorul se bucura de dreptul primei nopţi; le putea cere femeilor să le alăpteze fiii, ori fiicelor să fie

[2] În lb. cat., „câmpie” (n.tr.)

slujnice la castel. Şerbii aveau îndatorirea de a trudi pe degeaba pe ogoarele seniorului; de a apăra castelul; de a plăti cu parte din roadele gospodăriilor; de a da găzduire acasă la ei seniorului ori solilor lui, hrănindu-i pe durata şederii; de a plăti pentru folosirea pădurilor ori a păşunilor; de a folosi, plătind mai înainte, fierăria, cuptorul ori moara seniorului, şi de a-i trimite daruri de Crăciun şi de alte sărbători.

Şi ce să mai zicem de Biserică? Când tatăl lui punea acea întrebare, în glas i se simţea o mânie ce se făcea tot mai mare.

— Monahi, prelaţi, popi, diaconi, arhidiaconi, canonici, stareţi, episcopi, rostea el: oricare dintre ei e aidoma seniorilor care ne năpăstuiesc! Nu ne mai lasă pe noi, ţăranii catalani, să ne hirotonim, ca să nu ne rupem de pământ, asta doar ca să perpetuăm şerbia! Bernat, îi atrăgea el atenţia cu seriozitate când Biserica devenea ţinta atacurilor lui furioase, să n-ai niciodată încredere în cei care spun că-L servesc pe Domnul Dumnezeu. Glăsuiesc senini, cu vorbe alese şi culte, că nici nu le pricepi. Încearcă să te înduplece cu spuse pe care doar ei ştiu să le toarcă, până pun stăpânire pe mintea şi pe gândul tău. Vin în faţa ta ca bărbaţi cumsecade, spun că au de gând să te scape de rău şi de ispită, dar părerea lor despre noi e ştiută în realitate, şi cu toţii, ca soldaţi ai lui Hristos cum îşi zic, sunt credincioşi celor înscrise în terfeloagele lor. Spusele lor sunt dezvinovăţiri, iar lămuririle lor leit-poleite cu cele pe care şi tu le-ai putea aduce unui mucos.

— Tată, şi-a amintit Bernat că-l întrebase cândva, ce spun ceasloavele lor despre noi, ţăranii?

Tatăl privise ogoarele până unde se uneau cu cerul, tocmai acolo, căci nu voia să privească locul în numele căruia vorbeau rasele şi sutanele.

— Spun că suntem vite, că nu ne dumirim ce-i curtenia. Spun că suntem respingători, mitocani nesimţiţi, neruşinaţi şi neştiutori. Spun că suntem cruzi şi îndărătnici, că nu merităm nicio cinste, fiindcă nu ştim s-o respectăm, şi nu înţelegem decât cu sila. Spun că…[3]

— Şi chiar suntem aşa, tată?

— Fiule, asta vor ei să facă din noi.

— Dar tu te rogi zi de zi, şi la moartea mamei…

— Mă rog Fecioarei, fiule, Fecioarei. Maica Preacurată n-are nimic de-a face cu monahii şi popii. Numai în ea putem să mai credem.

---

[3] *Lo crestià,* de Francesc Eiximenis (n.a.). Scriitorul catalan Francesc Eiximenis (1340–1409) a fost călugăr franciscan şi a locuit la Valencia mai bine de 20 de ani. Lucrarea sa cea mai cunoscută este *Creştinul,* vastă enciclopedie în treisprezece volume, din care se păstrează doar patru; dintre cele mai însemnate lucrări ale sale menţionăm: *Cartea îngerilor* (1329), *Cartea femeilor* (1396) şi *Viaţa Mântuitorului Hristos* (1397 sau 1398). (n.tr.)

Lui Bernat Estanyol i-ar fi plăcut să se sprijine din nou dimineaţă de dimineaţă de glaful ferestrei, stând de vorbă cu tânăra-i soţie; să-i spună tot ce-i istorisise tătâne-său, şi să privească ogoarele împreună cu ea.

În ce mai rămăsese din septembrie şi în cursul întregii luni octombrie, Bernat a înjugat boii şi a arat ogoarele, brăzdând şi spărgând crusta cea tare care le acoperea, pentru ca soarele, aerul şi bălegarul să înnoiască pământul. Apoi, cu ajutorul Francescăi, a semănat grâne; ea arunca seminţe dintr-o coşarcă mare, iar el ara cu boii înjugaţi, apoi netezea pământul deja semănat cu o foaie grea de fier. Trudeau într-o tăcere spartă doar de „hăisurile” şi „ceaurile” cu care Bernat mâna boii, şi care răsunau în toată valea. Bernat credea că truda laolaltă avea să-i mai apropie puţin. Dar nu. Francesca era tot nepăsătoare; îşi lua coşarca şi arunca seminţe fără ca măcar să se uite la el.

A sosit noiembrie, şi Bernat a făcut tot ce îndeobşte se făcea în luna aceea: a scos la păscut porcii de tăiat, a strâns lemne pentru *masía* şi bălegar pentru îngrăşatul pământului, a pregătit pometul şi ogoarele ce-aveau să fie însămânţate în primăvara următoare, a copilit şi a curăţat podgoriile. Când Bernat se întorcea la *masía,* Francesca terminase toate treburile prin casă şi pomet şi se ocupase de găini şi iepuri. Seară de seară, îi dădea să îmbuce în tăcere, apoi se ducea la culcare; se deştepta înaintea lui, odată cu găinile, şi, când Bernat cobora, găsea pe masă micul dejun şi desaga cu merindea pentru amiază. Pe când mânca, o auzea îngrijind vitele din staul.

Crăciunul a trecut cât ai zice peşte, iar în ianuarie s-a sfârşit culesul măslinelor. Bernat n-avea prea mulţi măslini, doar cât să acopere nevoile gospodăriei şi să plătească dijma seniorului.

Apoi a trebuit să taie porcii. Pe vremea când trăia taică-său, megieşii, care abia de dădeau pe la *masía* familiei Estanyol, nu lipseau niciodată de Ignat. Bernat îşi amintea de acele zile ca despre nişte petreceri sadea; erau sacrificaţi porcii, apoi puneau pe masă bucate şi băutură, iar muierile pregăteau carnea.

Alde Esteve, tata, mama şi doi dintre fraţi au sosit într-o bună dimineaţă. Bernat i-a salutat din curtea gospodăriei; Francesca adăsta în spatele lui.

— Cum îţi merge, fata mamii? a întrebat-o maică-sa.

Francesca n-a răspuns, dar i-a lăsat s-o îmbrăţişeze. Bernat i-a privit: mama, nerăbdătoare, îşi strângea fiica în braţe, aşteptând ca şi aceea să facă deopotrivă. Dar nu; ea a stat nemişcată. Bernat s-a uitat la socru-său.

— Francesca, s-a mărginit să zică Pere Esteve, privindu-şi fiica fără s-o vadă.

Fraţii au salutat-o, ridicând braţul.

Francesca s-a dus la cocină, să caute porcul; ceilalţi au rămas în curte. Nimeni n-a scos nicio vorbă; doar un suspin sufocat al mamei a spart tăcerea. Bernat era ispitit s-o mângâie, dar s-a abţinut, văzând că nici bărbatul, nici fiii ei n-o făceau.

Francesca a adus porcul, care nu voia s-o urmeze, de parcă îşi cunoştea soarta, şi i l-a dat soţului, cu mutismul ei obişnuit. Bernat şi cei doi fraţi ai Francescăi au pus porcul la pământ, şi au sărit pe el. Guiţatul lui ascuţit a răsunat în toată valea familiei Estanyol. Pere Esteve l-a descăpăţânat cu o spintecătură sigură şi toţi au adăstat în tăcere ca sângele să-i curgă şuvoi în blidele pe care femeile le schimbau pe măsură ce se umpleau. Nimeni nu privea pe nimeni.

Nici măcar n-au băut un urcior cu vin pe când mama şi fiica pregăteau porcul de-acum hăcuit.

La căderea serii, odată treaba dusă la bun sfârşit, mama a încercat să-şi îmbrăţişeze iar fiica. Bernat le-a privit, doritor să vadă ce făcea nevastă-sa. Dar degeaba. Tatăl şi fraţii şi-au luat rămas-bun de la ea, cu capul plecat şi privirea în ţărână. Mama s-a apropiat de Bernat.

— Când ai să crezi că vine copilul, l-a povăţuit, luându-l deoparte, trimite după mine. Nu cred ca ea s-o facă.

Alde Esteve au plecat acasă. În noaptea aceea, când Francesca urca scara spre iatac, Bernat nu s-a putut ţine să nu-i privească pântecele.

La sfârşitul lunii mai, în prima zi de recoltat, Bernat şi-a privit ogoarele cu secera pe umeri. Cum să strângă singur ditamai grânele? Cu cincisprezece zile în urmă, o oprise pe Francesca să mai trudească, fiindcă se pierduse de două ori cu firea. Ea îi ascultase porunca în tăcere şi-i dăduse ascultare. De ce o oprise oare? Bernat s-a uitat iar la ogoarele ce-l aşteptau. La urma urmelor, se întreba, dacă nici nu era copilul lui? Femeile năşteau pe câmp, trudind, dar după primul şi al doilea leşin, îl luaseră, totuşi, grijile.

Bernat a pus mâna pe unealtă şi a început să secere viguros. Spicele săltau în văzduh. Apoi soarele a ajuns sus, la amiază. Bernat nici măcar n-a stat să îmbuce. Ogorul era nesfârşit. Secerase întotdeauna laolaltă cu tatăl lui, chiar şi când sănătatea aceluia scăpătase. Grânele păreau să-i dea viaţă. „Hai, fiule! îl îndemna, să nu ni le strice bătaia furtunii ori grindina.” Şi secerau. Când unul ostenea, cerea ajutorul celuilalt. Prânzeau la umbră şi beau vin din cel bun, de-al lui taică-său, vechi, tăifăsuiau şi râdeau, iar acum n-auzea decât şuierul secerii când tăia vântul şi lovea spicul; nimic altceva, secera, secera, secera, şi părea să pună întrebări văzduhului despre cine era tatăl viitorului copil.

În zilele care au urmat, Bernat a secerat până la scăpătatul soarelui; într-o zi a trudit chiar până la răsăritul lunii. Când se întorcea

la *masía,* găsea bucatele pe masă. Se spăla în lighean şi îmbuca fără niciun chef. Până când, într-o noapte, leagănul pe care îl cioplise în cursul iernii, când burta Francescăi nu mai putea fi ţinută sub obroc, s-a mişcat. Bernat l-a privit cu coada ochiului, dar şi-a sorbit zeama mai departe. Francesca îşi făcea somnul la catul de sus. S-a uitat iar la leagăn. O lingură, două, trei. Leagănul din lemn a mişcat iar. Bernat a rămas cu ochii pe el, cu a patra lingură de zeamă în aer. A măturat cu privirea tot etajul, căutând vreo urmă de-a soacră-sii. Dar nu. Nevastă-sa născuse de una singură. Şi se dusese la culcare.

A pus jos lingura şi s-a ridicat, dar înainte de a ajunge la leagăn s-a oprit, s-a întors, şi s-a aşezat iar. Şovăielile cu privire la copil l-au lovit mai rău ca niciodată. „Alde Estanyol au toţi o aluniţă lângă ochiul drept”, îi zisese tătâne-său. Amândoi o aveau. „Şi bunicul tău avea, îl încredinţase, şi tatăl bunicului tău.”

Bernat era sfârşit: trudise din zori până-n zori. Făcea aşa de zile întregi. S-a uitat din nou la leagăn.

S-a ridicat iar şi s-a apropiat de copil. Picotea liniştit, cu mânuţele deschise, acoperit cu un cearşaf făcut din resturile unei cămăşi albe de in. Şi Bernat l-a răsucit, ca să-i vadă chipul.

Capitolul 3

Francesca nici măcar nu se uita la copil. Ducea băiatul – căruia îi puseseră numele Arnau – la un sân apoi la celălalt. Dar nu se uita la el. Bernat văzuse cum dădeau ţărăncile sân, şi, de la cea mai chiabură la cea mai umilă, toate surâdeau lin, ori lăsau pleoapele în jos, ori îşi mângâiau copiii pe când aceia sugeau. Francesca nu. Îl spăla şi-l hrănea, dar în cele două luni de când copilul venise pe lume, Bernat nici n-o auzise vorbindu-i dulce, nici n-o văzuse jucându-se cu el, ridicându-i mânuţele, muşcându-l, sărutându-l ori pur şi simplu mângâindu-l. „Ce vină are el, Francesca?” se întreba Bernat când îl lua pe Arnau în braţe. Îl lua de lângă mamă şi-l ducea acolo unde putea să-i vorbească şi să-l mângâie, departe de nepăsarea Francescăi.

Fiindcă băiatul era al lui. „Toată familia Estanyol o avem”, îşi spunea Bernat când săruta aluniţa pe care Arnau o avea lângă sprânceana dreaptă. „Toţi o avem, tată”, repeta apoi, înălţând copilul spre cer.

Aluniţa a fost curând ceva mai mult decât un temei de linişte pentru Bernat. Când Francesca mergea să coacă pâine la castel, femeile ridicau păturica cu care era acoperit Arnau, ca să-l vadă. Francesca le lăsa, iar ele zâmbeau una la alta în faţa pitarului şi soldaţilor. Când Bernat se ducea să lucreze ogoarele seniorului, ţăranii îl băteau pe spate şi îi făceau urări, tot în faţa vechilului care îi supraveghea.

Mulţi dintre ei erau copii din flori ai lui Llorenç de Bellera, dar nicio plângere n-avusese vreodată izbutire; îşi impunea vorba în faţa spuselor oricărei ţărănci neştiutoare, deşi apoi, printre ai lui, se împăuna neîncetat cu bărbăţia lui. Era vădit că Arnau Estanyol nu-i era fiu, iar seniorul de Navarcles începuse să bage de seamă zâmbetele tăioase ale ţărăncilor care veneau la castel; din odăile lui, le desluşise şopocăind între ele, chiar şi cu oştenii, când o întâlneau pe muierea lui Estanyol. Zvonul trecuse dincolo de ţărani, iar Llorenç de Bellera era ţinta glumelor făcute de egalii lui.

— Mănâncă, Bellera, i-a îndrugat, zâmbitor, un baron în vizită la castel; mi-a ajuns la urechi că ai nevoie de vigoare.

Toţi comesenii seniorului de Navarcles au râs în cor de vorba de duh.

— Pe domeniile mele, a arătat altul, nu îngădui ca vreun ţăran să-mi pună sub semnul întrebării bărbăţia.

— Oare ai poprit aluniţele? a replicat primul, cam dus de vin, stârnind hohote sonore, cărora Llorenç de Bellera le-a răspuns cu un zâmbet silnic.

A fost pe la începutul lui august. Arnau era în leagăn, la umbra unui

smochin, în ograda de la intrarea în gospodărie; mama lui se ducea şi venea de la pomet la ogradă, iar tatăl lui, mereu cu un ochi pe leagănul de lemn, îşi silea boii să calce de nenumărate ori peste grânele întinse în ogradă, pentru ca de spice să se desprindă boabele mult preţuite cu care aveau să se hrănească tot anul.

Nu i-au auzit venind. Trei călăreţi au intrat galopând în *masía;* vechilul lui Llorenç de Bellera şi încă doi bărbaţi, înarmaţi şi călare pe nişte roibi straşnici, crescuţi pentru războaie. Pesemne că nu crezuseră că era nevoie să le dea arme pentru a înfricoşa un ţăran oarecare. Vechilul a rămas ceva mai încolo, dar ceilalţi doi, mergând de-acum la pas, şi-au îmboldit caii spre Bernat. Dresaţi pentru luptă, caii n-au stat în cumpănă şi s-au năpustit asupra lui. Bernat s-a tras înapoi, împiedicându-se, şi s-a prăvălit în ţărână, chiar lângă copitele bidiviilor agitaţi. Doar atunci le-au poruncit călăreţii să stea în loc.

— Seniorul tău, Llorenç de Bellera, a strigat vechilul, are nevoie de muierea ta, ca să-l alăpteze pe don Jaume, fiul seniorei tale, doña Caterina. Bernat a dat să se ridice, dar un călăreţ a dat iar pinteni armăsarului.

Vechilul s-a dus la Francesca:

— Ia-ţi fiul şi vino cu noi! i-a poruncit.

Ea l-a luat pe Arnau din leagăn şi a pornit cu capul plecat, în urma bidiviului călărit de vechil. Bernat a strigat, a dat să se salte în picioare, dar, înainte de a izbuti, unul dintre călăreţi s-a năpustit cu bidiviul asupra lui şi l-a trântit iar jos. A încercat din nou, de câteva ori, dar de fiecare dată cu aceeaşi izbândă: cei doi călăreţi s-au jucat cu el, urmărindu-l, trântindu-l la pământ, hohotind. La urmă, gâfâind şi plin de vânătăi, a rămas la pământ, la picioarele trăpaşilor, care îşi muşcau neîntrerupt căpestrele. Când vechilul s-a mistuit în zare, Bernat s-a uitat la vârtejul de praf ridicat de călăreţi, apoi şi-a îndreptat privirile spre cei doi boi, ce păşteau spicele pe care atâta le călcaseră în picioare.

Din acea zi, Bernat se îngrijea în neştire de vite şi de treburile câmpului, cu mintea doar la fiu-său. Noaptea hălăduia printre acareturi, amintindu-şi de şoaptele copilului, care vorbeau de viaţă şi viitor, de trosnetul leagănului de lemn când Arnau se mişca, de plânsetul ascuţit cu care băieţelul cerea să sugă. Pe pereţii casei, în cotloane, căuta aroma nevinovăţiei copilăreşti. Unde îşi făcea somnul acum? Aici era leagănul lui, pe care îl întocmise cu propriile mâini. Când izbutea să pună geană peste geană, îl deştepta tăcerea. Atunci se chircea pe salteaua din paie şi asculta ore în şir, în loc de orice alţi tovarăşi, mugetele vitelor de jos.

Bernat mergea regulat la castelul lui Llorenç de Bellera ca să coacă pâinea pe care acum n-o mai aducea Francesca, încuiată la porunca

doñei Caterina şi a capricioasei pofte de mâncare a fiului ei. Aşa cum îi povestise tatăl lui, când merseseră laolaltă acolo, castelul nu fusese la început decât un turn de strajă durat pe un mic promontoriu. Strămoşii lui Llorenç de Bellera profitaseră de golul de putere ivit după ce răposase contele Ramon Borrell şi îl întăriseră, punându-i la trudă pe ţăranii catalani de pe domeniile lor tot mai întinse. În jurul turnului mare, fuseseră zidite în dezordine şi fără nicio armonie un cuptor, o forjă, grajduri noi şi mai mari, hambare, cuhnii şi alte acareturi.

Castelul lui Llorenç de Bellera era la mai mult de o leghe depărtare de *masía* familiei Estanyol. La primele drumuri, n-a putut afla nicio veste despre băiat. Pe oricine întreba, răspunsul era mereu acelaşi: soţia şi fiul lui erau în apartamentul doñei Caterina. Singura deosebire era că, răspunzându-i, unii râdeau cinic, iar alţii lăsau capul în ţărână, de parcă n-ar fi vrut să-l aibă în faţă pe tatăl micuţului. Bernat a înghiţit asemenea lămuriri mai bine de o lună, până când într-o zi, după ce luase de la copt două pâini din făină de bob, a dat nas în nas cu un ucenic sfrijit de la fierărie, pe care îl întreba uneori despre băieţel.

— Ce ştii de Arnau al meu? l-a iscodit.

Nici ţipenie nu era de faţă. Băiatul a încercat să-l ocolească, de parcă nu l-ar fi auzit, dar Bernat l-a apucat de braţ.

— Te-am întrebat ce ştii de Arnau al meu.

— Muierea şi fiul tău… a început să murmure acela cu privirea în pământ.

— Ştiu unde sunt, l-a oprit Bernat. Eu te întreb dacă Arnau al meu e bine.

Flăcăiaşul, tot cu privirea plecată, şi-a jucat picioarele în nisipul de pe jos. Bernat l-a scuturat.

— E bine?

Ucenicul n-a ridicat ochii, iar Bernat a devenit năprasnic.

— Nu! a strigat băiatul. Bernat s-a oprit şi l-a înfruntat. Nu, a repetat.

Ochii lui Bernat erau întrebători.

— Ce-i cu copilul?

— Nu pot. Avem poruncă să nu-ţi zicem.

Vocea băiatului s-a întrerupt.

Bernat l-a scuturat iar din răsputeri şi a tunat, fără să-i pese că putea atrage luarea-aminte a străjii.

— Ce-i cu fiul meu? Ce-i cu el? Răspunde-mi!

— Nu pot. Nu putem.

— Asta te va face să-ţi schimbi părerea? l-a întrebat, întinzându-i o pâine.

Ochii ucenicului s-au holbat. Mut, a smucit pâinea din mâinile lui

Bernat şi a muşcat din ea de parcă n-ar fi pus nimic în gură de zile întregi. Bernat l-a tras departe de priviri.

— Ce-i cu Arnau al meu? l-a iscodit iar, îngrijorat.

Flăcăiaşul l-a privit cu gura plină şi i-a făcut semn să-l urmeze. Au mers tăcuţi, una cu pereţii, până la forjă. Au intrat, apoi au ieşit pe uşa din dos. Flăcăiaşul a deschis uşiţa unei ghimirlii lipite de fierărie, unde se păstrau fiare şi unelte, şi a intrat urmat de Bernat. De cum au ajuns, flăcăul s-a pus pe jos şi s-a năpustit asupra pâinii. Bernat a privit prin chilie. Dogoarea era înăbuşitoare. N-a desluşit nimic care să-i dea de înţeles de ce îl dusese băiatul acolo: în acel loc nu erau decât unelte şi fiare vechi.

Bernat l-a întrebat pe flăcău din priviri. Mestecând cu poftă, băiatul i-a răspuns arătându-i un ungher, îndemnându-l să se ducă acolo.

Pe nişte lemne, părăsit şi nemâncat, într-o coşarcă mare şi grosolană din alfă, băiatul lui îşi aştepta moartea. Cămaşa albă de in era murdară şi zdrenţăroasă. Bernat nu şi-a putut înăbuşi strigătul pornit din inimă. Un strigăt surd, un suspin abia omenesc. L-a luat pe Arnau şi l-a strâns la piept. Copilul abia dacă a răspuns, foarte slab, dar a făcut-o.

— Seniorul a dat poruncă să stea aici, l-a auzit Bernat pe ucenic. La început nevastă-ta venea de mai multe ori pe zi şi-i dădea să sugă din plin. Cu lacrimi în ochi, Bernat strângea la piept trupşorul copilaşului, vrând parcă să-i insufle viaţă. Întâi a venit vechilul, a urmat flăcăuaşul; muierea ta s-a luptat şi a strigat. Eu l-am zărit, din fierărie. A arătat scobitura dintre stinghiile de lemn ce alcătuiau peretele. Dar vechilul e foarte puternic. Când a terminat, a venit seniorul, cu niscai soldaţi. Muierea ta zăcea în ţărână şi seniorul şi-a râs de ea. Apoi au râs cu toţii. Începând de atunci, de câte ori venea nevastă-ta să-şi alăpteze copilul, soldaţii o aşteptau la uşă. Ea nu le putea ţine piept. De câteva zile abia de mai vine. Soldaţii, oricare dintre ei, o prind de cum iese din odăile doñei Caterina. Nici nu mai ajunge aici. Uneori seniorul îi vede, dar nu face decât să râdă.

Fără să mai stea pe gânduri, Bernat şi-a ridicat cămaşa şi a pitit sub ea trupşorul fiului; apoi, ca să nu se vadă, şi-a acoperit cămaşa cu pâinea ce-i mai rămăsese. Micuţul nici măcar nu s-a mişcat. Ucenicul s-a ridicat fulgerător, dar Bernat se apropia de uşă.

— Seniorul a oprit aşa ceva. N-ai voie!

— Dă-mi pace, băiete!

Flăcăul a încercat să i-o ia înainte. Bernat a fost mai iute. Ţinând într-o mână pâinea şi pe micuţul Arnau, a luat cu cealaltă un drug de fier rezemată de perete şi a făcut o mişcare deznădăjduită. Drugul l-a izbit pe flăcăuaş în cap, chiar când dădea să iasă din ghimirlie. S-a prăvălit şi n-a mai spus nici cârc. Bernat nici măcar nu l-a privit. A ieşit, închizând uşa după el.

Nu i-a venit greu să plece de la castelul lui Llorenç de Bellera. Nimeni nu şi-ar fi putut închipui că Bernat ascundea sub pâine trupul chinuit al fiului său. Doar când a ieşit pe poarta castelului s-a gândit la Francesca şi la soldaţi. Revoltat, i-a cerut socoteală în minte că nu încercase să ia legătura cu el, să-i atragă luarea-aminte despre primejdia în care era fiul lor, să nu se bătuse pentru Arnau. Bernat a strâns trupşorul fiului şi s-a gândit la maica lui, pângărită de soldaţi, pe când Arnau îşi aştepta moartea pe butucii soioşi.

Cât avea să dureze până îl găseau pe flăcăul în care dăduse? Era mort? Închisese uşa odăiţei? Făcând cale întoarsă, pe Bernat îl luau cu asalt întrebările. Da, o închisese. Îşi amintea vag că o făcuse.

De cum a trecut de primul cot al drumeagului şerpuit ce cobora de la castel, iar acesta s-a pierdut pentru o clipă din vedere, Bernat şi-a dezvelit fiul; ochii lui stinşi păreau pierduţi. Era mai uşor ca pâinea! Braţele şi picioruşele lui. I s-a întors stomacul pe dos, i-a urcat un nod în gât. L-au podidit lacrimile. Ştia că aveau să-i ia urma, să pună câinii pe el, dar… La ce să fugă dacă băieţaşul nu supravieţuia? Bernat s-a depărtat de drumeag şi s-a pitit printre tufe. A îngenuncheat, a pus pâinea jos, l-a luat pe Arnau în mâini şi l-a ridicat în dreptul ochilor. Copilul nu s-a clintit, capul îi atârna într-o parte. „Arnau!” a şoptit Bernat. L-a scuturat blând de câteva ori. Ochişorii lui s-au mişcat, l-au privit. Cu faţa plină de lacrimi, Bernat şi-a dat seama că băieţaşul n-avea nici măcar putere să plângă. L-a întins pe un braţ de-al lui. A luat niscai fărâmituri de pâine, le-a muiat în salivă şi le-a dus la gura micuţului. Arnau n-a răspuns, dar Bernat l-a momit, până a izbutit să i le bage în guriţă. A adăstat. „Înghite, fiule” l-a implorat. Buzele lui Bernat au tremurat când gura lui Arnau a părut să mişte abia simţit. A luat alte fărâme şi a repetat temător mişcările. Arnau a înghiţit de încă şapte ori.

— Ieşim noi din belea, i-a zis. Îţi făgăduiesc.

Bernat a făcut cale întoarsă pe drumeag. Totul era liniştit. Neîndoios, încă nu-l aflaseră pe flăcău; altfel, ar fi auzit zarvă. O clipă, s-a gândit la Llorenç de Bellera; crâncen, mârşav, neîndurător. Ce încântare pentru el să vâneze un Estanyol!

— Ieşim noi din belea, Arnau, a repetat, luând-o la fugă spre *masía.*

A făcut tot drumul neprivind deloc înapoi. Nici măcar când a ajuns nu şi-a îngăduit o clipă de răgaz: l-a pus pe Arnau în leagăn, a luat un sac şi l-a umplut cu grâu măcinat şi legume uscate, un burduf cu apă şi altul cu lapte, carne sărată, un blid, o lingură şi veşminte, ceva firfirici pe care îi dosise, un cuţit de vânătoare şi arbaleta. „Ce mândru mai era tata de arbaleta lui!” şi-a amintit, cântărind-o în mână. „Am luptat alături de contele Ramon Borrell când alde Estanyol erau slobozi”, îi repeta ori de câte ori îl învăţa s-o folosească. Slobozi!

Bernat şi-a legat băiatul la piept şi a luat tot. Avea să fie întotdeauna şerb, doar dacă nu…

— Pentru moment vom fi fugari, i s-a destăinuit băiatului, înainte de a lua drumul pădurii. Nimeni nu ştie codrii ăştia mai bine ca aceia din neamul Estanyol, l-a-ncredinţat odată ajunşi printre copaci. Am vânat mereu pe aceste domenii, aşa să ştii. A mers prin frunziş până la un torent, a intrat în pârâu şi, cu el până la genunchi, a luat-o în sus pe firul apei. Arnau închisese ochii şi moţăia, dar Bernat i-a dat înainte: Câinii seniorului nu-s isteţi, sunt prea chinuiţi. O să ajungem sus, unde codrul se îndeseşte şi-i greu de mers călare. Seniorii vânează doar călare, n-ajung nicicând acolo. Iar soldaţii, la ce bun să vâneze? Ne iau nouă bucatele, şi le e destul. O să ne ascundem, Arnau. Nimeni n-are să ne afle, mă leg.

Bernat a mângâiat căpşorul fiului său, urcând înainte pe firul apei.

Pe la jumătatea după-amiezii, a făcut popas. Codrul era atât de stufos, că arborii ocupaseră şi malurile torentului, şi acopereau tot cerul. S-a aşezat pe un bolovan, privindu-şi picioarele, albe şi zbârcite din pricina apei. Doar atunci a simţit durerea, dar nici că i-a păsat. A lăsat jos boccelele şi l-a desfăşat pe Arnau. Fiişorul a deschis ochii. A amestecat lapte cu apă, a adăugat grâu măcinat, a mestecat totul şi a dus blidul la buzele micuţului. Arnau a respins totul cu o strâmbătură. Bernat a muiat un deget în torent, l-a băgat în mâncare şi s-a silit iar. După câteva încercări, Arnau a răspuns, lăsându-şi tatăl să-l hrănească cu degetul; apoi a închis ochii şi a aţipit. Bernat n-a gustat decât ceva carne sărată. I-ar fi plăcut să se odihnească, dar mai era mult până atunci.

Grota familiei Estanyol, aşa îi spunea tătâne-său. Au ajuns acolo când nici nu se întunecase bine, după ce mai făcuseră un popas ca să mănânce Arnau. În grotă se intra printr-o bortă săpată în stâncă, pe care Bernat, tatăl şi bunicul lui o astupau pe dinăuntru cu trunchiuri de copac, ca să doarmă feriţi de vreme rea şi de jivine, când ieşeau la vânătoare.

A aprins focul la gura peşterii şi a intrat cu o torţă în mână, să vadă de nu cumva le-o ocupase cine ştie ce dihanie; apoi l-a pus pe Arnau într-un culcuş întocmit din sac şi crengi uscate şi i-a dat iar să mănânce. Micuţul a primit hrana şi a adormit adânc, ca şi Bernat, care n-a putut nici măcar să-şi mântuie carnea sărată. Acolo aveau să fie la adăpost de senior, a chibzuit înainte de a închide ochii şi a-şi potrivi suflarea cu a fiului.

Llorenç de Bellera a sărit cât colo odată cu oamenii lui când meşterul fierar şi-a găsit ucenicul mort într-o baltă de sânge. Dispariţia lui Arnau chiar când tatăl lui fusese zărit la castel l-a învinovăţit nesmintit pe Bernat. Seniorul de Navarcles, care adăsta

călare chiar la intrarea în *masía* familiei Estanyol, a zâmbit când oamenii lui i-au zis că înăuntru era mare harababură şi că, după cât se părea, Bernat fugise luându-şi fiul.

— După moartea tatălui tău, ai ales neatârnarea, a bombănit, dar acum totul are să fie al meu. Căutaţi-l! le-a strigat oamenilor. S-a întors către vechil. Fă inventarul avutului, uneltelor şi vitelor de pe proprietate, şi ai grijă să nu lipsească nicio livră de grâu. Apoi caută-l pe Bernat.

După câteva zile, vechilul s-a înfăţişat seniorului, în turnul de onoare al castelului.

— Am căutat prin celelalte gospodării, în codri şi pe câmpii. Nici urmă de Estanyol. Şi-o fi luat tălpăşiţa spre vreo cetate, poate la Manresa ori…

Llorenç de Bellera i-a tăiat vorba, dând din mână.

— Cade el în ghearele noastre! Anunţă-i pe ceilalţi seniori şi pe oamenii noştri din alte cetăţi. Spune-le că un şerb a fugit de pe domeniile mele şi trebuie prins. Atunci şi-au făcut apariţia Francesca şi doña Caterina, cu Jaume, fiul ei, în braţele primeia. Llorenç de Bellera s-a uitat la ea şi a schimbat mişcarea; nu mai avea nevoie de doică. Doamnă, i-a cerut socoteală soţiei, nu pricep cum de îngădui ca o stricată să-mi alăpteze fiul. Doña Caterina s-a arătat surprinsă. Oare chiar nu ştii că doica Domniei Tale e târfa tuturor oştenilor?

Doña Caterina şi-a smuls fiul din mâinile Francescăi.

Când ea a aflat că Bernat fugise cu Arnau, s-a întrebat ce s-o fi ales de fiu-său. Ogoarele şi avutul familiei Estanyol erau de-acum ale seniorului de Bellera. N-avea la cine să se ducă şi estimp soldaţii se tot înfruptau din ea. Un codru de pâine uscată, o legumă putredă, uneori câte-un os de ros: ăsta era preţul trupului ei.

Niciunul dintre ţăranii catalani care veneau la castel cu nemiluita n-a catadicsit nici măcar să-i arunce o privire. Francesca a dat să se apropie de unul, dar au gonit-o. N-a îndrăznit să se întoarcă acasă la ai ei, mama ar fi renegat-o pe faţă, în faţa cuptorului de pâine, aşa că s-a văzut silită să rămână lângă castel, ca o cerşetoare din droaia de cerşetori care se apropiau de ziduri, căutând prin gunoaie. Nu părea să poată avea altă soartă decât cea de a trece de la unul la altul dintre soldaţii rămaşi acolo, de-ar fi ales-o într-o zi, în schimbul unor resturi de mâncare.

A sosit septembrie. Bernat îşi vedea fiul zâmbind şi umblând de-a buşilea în jurul peşterii şi prin împrejurimi. Dar proviziile erau tot mai mici, şi iarna tot mai aproape. Venise clipa plecării.

Capitolul 4

Cetatea se întindea la picioarele lui.

— Priveşte, Arnau, i-a înfăţişat Bernat copilului, care picotea liniştit, aciuat la pieptul lui, acolo-i Barcelona. Acolo vom fi slobozi.

De când fugise cu Arnau, Bernat chibzuise fără preget la acea cetate, marea nădejde a tuturor şerbilor. Îi auzise vorbind despre ea când trudeau pe ogoarele seniorului, reparau zidurile castelului ori făceau tot ce avea nevoie seniorul de Bellera. Prevăzători neîncetat, să nu-i audă cumva vechilul ori oştenii, şoaptele lor îi treziseră la început lui Bernat doar simpla curiozitate. El era fericit cu ogoarele lui şi niciodată nu şi-ar fi părăsit tatăl. Dar, după ce-şi pierduse pământul, când noaptea îşi privea fiul adormit, spusele lor prinseseră viaţă, răsunând în peştera familiei.

„Dacă reuşeşti să trăieşti acolo un an şi-o zi fără ca potera să pună mâna pe tine, îşi amintea că auzise, primeşti o carte cum că eşti de-acolo, şi devii slobod.” Toţi şerbii tăcuseră. Bernat se uitase la ei: unii ţineau ochii închişi şi buzele strânse, alţii dădeau din cap în semn că nu, ceilalţi zâmbeau, uitându-se la cer.

— Nu trebuie decât să locuieşti în acea cetate? spărsese tăcerea un băiat dintre cei care se uitase la cer, visând neşovăielnic să-şi rupă lanţurile ce-l legau de pământ. De ce-ţi poţi dobândi neatârnarea la Barcelona?

Cel mai vârstnic îi răspunsese măsurat:

— Da, nu mai e nevoie de nimic. Doar să locuieşti acolo estimp. Cu ochii strălucitori, băiatul îl îndemnase să urmeze. Barcelona e putred de avută. Ani la rând, de la Jaime Cuceritorul[4] până la Pedro cel Mare[5], regii au cerut bani cetăţii pentru războaiele ori curţile lor. În toţi aceşti ani, locuitorii Barcelonei au dat parale, dar pe privilegii alese, până când însuşi Pedro cel Mare, care se războia cu Sicilia, le-a rânduit într-un cod. Bătrânul a stat în cumpănă: *Recognoverunt proceres*[6], cred că se cheamă. În el se zice că ne putem dobândi slobozia. Barcelona are nevoie de truditori, de lucrători slobozi.

A doua zi, băiatul n-a venit la ceasul cerut de senior. Şi nici a treia

---

[4] Jaime Cuceritorul (1208–1276), rege al Coroanei Aragonului, fiul lui Pedro I de Aragon şi al Mariei de Montpellier. îşi începe domnia în 1227. Cucereşte Mallorca, Menorca, Ibiza şi Valencia în 1238. (n.tr.)

[5] Pedro III cel Mare (1240–1285), rege al Coroanei de Aragon (1276–1285), fiul lui Jaime I, care îl numeşte moştenitor în 1262. Prin căsătoria cu Constanza, fiica regelui Siciliei, devine moştenitor al tronului din acest regat. În timpul domniei sale s-au pus bazele constituţionalismul medieval în Catalonia. (n.tr.)

[6] Drept local acordat Barcelonei de Pedro III de Aragon (1283), o compilaţie de drept consuetudinar. (n.tr.)

zi. Tatăl lui, în schimb, a trudit mai departe în tăcere. După trei luni, l-au adus înapoi în lanţuri, păşind în faţa gârbaciului; dar toţi au crezut că-i desluşeau în ochi un licăr de mândrie.

Din înaltul munţilor Collserola, de pe bătrâna via romană care unea Ampurias cu Tarragona, Bernat a privit neatârnarea şi marea! N-o mai văzuse nicicând, nici nu şi-o închipuise, marea era o imensitate ce părea să nu se mai mântuie. Ştia că dincolo de marea aceea erau ţinuturi catalane, aşa ziceau neguţătorii, dar întâlnea prima oară ceva căruia nu-i putea întrezări sfârşitul. „În spatele acelui munte. După ce trec râul.” Întotdeauna putea arăta un loc ori barem un punct străinului care-i punea vreo întrebare. A scrutat zarea care se unea cu apele. Câteva clipe, a ţintuit cu privirea depărtarea, mângâind creştetul lui Arnau şi părul rebel care îi crescuse în pădure.

Apoi şi-a îndreptat privirea spre locul unde marea se făcea una cu pământul. Cinci nave se zăreau la ţărm, lângă ostrovul Maians. Până în acea zi, Bernat văzuse doar ambarcaţiuni desenate. La dreapta lui, se întindea Montjuïc, muntele care lingea marea; la picioarele lui, ogoare şi câmpii, apoi Barcelona. Din inima cetăţii, unde creştea *mons*[7] Taber, micul promontoriu, sute de clădiri se răsfirau în jur; unele scunde, înghiţite de cele megieşe, altele maiestuoase: palate, biserici, mănăstiri. Bernat se întreba câţi oameni or fi locuind oare acolo. Fiindcă Barcelona se isprăvea dintr-odată. Era ca un stup apărat de ziduri, cu excepţia părţii dinspre mare, iar dincolo de ziduri erau doar ogoare.

— Cum să ne găsească între patruzeci de mii de oameni? a şoptit, privindu-l pe Arnau. Tu eşti slobod, fiule.

Acolo se puteau ascunde. Avea să-şi caute sora. Dar Bernat ştia că mai întâi trebuia să treacă pragul. Şi dacă seniorul de Bellera îi răspândise descrierea? Aluniţa… Chibzuise la toate în cele trei nopţi de când ieşise din pădure. S-a aşezat în ţărână şi a pus mâna pe iepurele de câmp pe care îl vânase cu arbaleta. I-a tăiat capul, lăsându-i sângele să-i curgă şuvoi în palmă, unde ţinea o grămăjoară de nisip. A amestecat nisipul cu sângele şi, când amestecul a început să se usuce, şi l-a întins pe ochiul drept. Apoi a băgat iepurele în sac.

Când pasta s-a uscat şi nu mai putea ţine ochiul deschis, a început să coboare spre arcada Sfânta Anna, locul cel mai nordic al zidului de apus. Oamenii stăteau la coadă în drum, ca să intre în cetate. Bernat s-a aşezat în urma lor, târându-şi discret picioarele şi mângâindu-şi neîncetat copilul, care se deşteptase. Un ţăran desculţ şi gheboşat sub un sac uriaş cu napi a întors capul la el. Bernat a zâmbit.

— Lepră! a strigat ţăranul, lăsând să-i cadă sacul în ţărână şi făcând un salt, cât mai departe de drum.

---

[7] În lb. cat., „deal, munte” (n.tr.)

Bernat a desluşit că toată coada, care se întindea până în poartă, se mistuia către marginile drumului, unii de-o parte, alţii de cealaltă; fugeau de el, împestriţând poteca de intrare în cetate cu boccele şi merinde, cărucioare şi catârci. Iar orbii care cereau îndeobşte de pomană lângă arcada Sfânta Anna alergau urlând printre ei.

Arnau a început să plângă, iar Bernat a văzut că soldaţii îşi scoteau spadele din teci şi închideau porţile.

— Du-te la leprozerie! i-a strigat cineva de departe.

— Nu-i lepră! s-a împotrivit Bernat. Mi-a intrat o creangă în ochi. Uitaţi-vă! Bernat a ridicat mâinile şi le-a mişcat. Uitaţi-vă! a repetat, arătându-şi tot trupul, viguros, nevătămat şi fără pată, rană ori semn. Uitaţi-vă! Nu-s decât un ţăran, dar am nevoie de un medic care să-mi tămăduiască ochiul; de nu, n-am să mai pot lucra.

Unul dintre soldaţi s-a apropiat de el. Ofiţerul a trebuit să-l împingă dindărăt. A stat în loc la câţiva paşi de Bernat şi l-a privit.

— Întoarce-te, i-a poruncit, sucindu-şi degetul.

Bernat i-a dat ascultare. Soldatul s-a întors la ofiţer, făcând cu capul semn că nu. Din poartă, i-a arătat cu spada buclucurile de la picioare.

— Şi copilul?

Bernat s-a aplecat să-l ia pe Arnau. L-a dezbrăcat cu partea dreaptă a trupului lipită de piept şi l-a înfăţişat culcat, de parcă îl oferea, ţinându-l de cap; cu degetele, a acoperit aluniţa.

Privind spre poartă, soldatul a făcut iar semn că nu.

— Acoperă-ţi rana, ţărane, a poruncit; de nu, n-ai să faci nici măcar un pas în cetate.

Oamenii s-au întors pe potecă. Porţile de la Sfânta Anna s-au deschis iar şi ţăranul cu napii şi-a luat sacul, fără să se uite la Bernat.

El a trecut de arcadă, acoperindu-şi ochiul drept cu o cămăşuţă a lui Arnau. Soldaţii l-au urmărit cu privirea, dar cum să nu fi atras luarea-aminte având jumătate de faţă acoperită cu cămaşa? A lăsat în urmă biserica Sfânta Anna pe stânga şi a mers în urma oamenilor care intrau în cetate. A cotit a dreapta şi a ajuns în piaţa Sfânta Anna. Mergea cu capul în pământ. Ţăranii s-au risipit prin cetate; picioarele desculţe, opincile şi sandalele lor s-au mistuit rând pe rând, iar Bernat s-a trezit cu ochii pe nişte picioare acoperite cu ciorapi din mătase purpurie ca focul, care se iţeau din nişte pantofi verzi de pânză fină, fără pingele, ajustaţi pe picior, cu vârful ascuţit, atât de ascuţit că ieşea din el un lănţug de aur care înconjura glezna.

Fără să stea pe gânduri, a ridicat ochii, desluşind un bărbat cu pălărie. Purta un costum negru, împodobit cu fire de aur şi argint, o cingătoare brodată tot cu aur, şi cureluşe cu perle şi nestemate. Bărbatul s-a întors la tânăr, dar a privit dincolo de el, ca şi cum acesta nici n-ar fi existat.

Bernat a stat în cumpănă, a lăsat iar ochii în ţărână şi a oftat uşurat văzând că nu-i dăduse nici cea mai mică atenţie. A mers pe uliţă până la catedrală, care încă se mai dura, şi a ridicat domol privirile. Nu se uita nimeni la el. O bună bucată de vreme, a privit cum trudeau ciocănarii la *seo*[8]: sfărâmau piatra, umblau pe schelele înalte din jurul ei, ridicau blocuri uriaşe de piatră cu scripeţii. Dar Arnau i-a atras luarea-aminte, izbucnind în plâns.

— Om bun, l-a iscodit pe un salahor care trecea pe lângă el, cum pot să dau de mahalaua olarilor?

Sora lui, Guiamona, era măritată cu unul dintre ei.

— Mergi înainte pe uliţa asta, i-a răspuns bărbatul în graba mare, şi ai să ajungi într-o piaţă, Sant Jaume. Acolo ai să vezi o fântână; dă colţul la dreapta şi du-te la zidul cel nou, la arcada care dă în Boquería[9]. Nu ieşi pe Raval. Mergi pe lângă zid, spre mare, până la următoarea arcadă, din Trentaclaus. Acolo e mahalaua olarilor.

Bernat s-a dat de ceasul morţii să ţină minte toate acele nume, dar când să-l întrebe din nou bărbatul se făcuse nevăzut.

— Mergem înainte pe uliţa asta până în piaţa Sant Jaume, i-a repetat lui Arnau. De asta îmi aduc aminte. Şi, odată ajunşi în piaţă, o luăm la dreapta, şi de asta ne amintim, aşa-i, băiete?

Arnau se oprea din plâns ori de câte ori auzea vocea tatălui său.

— Şi acum? a cuvântat cu glas tare. Era într-o altă piaţă, Sant Miquel. Bărbatul vorbise de o singură piaţă, dar nu putem să ne fi amăgit. Bernat a dat să întrebe vreo doi bărbaţi. Dar niciunul n-a stat în loc. Toţi sunt grăbiţi, i-a spus Bernat băiatului, tocmai când a zărit un bărbat oprit în faţa intrării… un castel? Ăla nu pare să fie grăbit; poate că…

— Om bun, a îngăimat de la spate, atingându-i aceluia *chilaba*[10] neagră.

Chiar şi Arnau, strâns lipit de pieptul lui, a tresărit când bărbatul s-a întors, atât de tare s-a speriat Bernat.

Bătrânul evreu a clătinat ostenit din cap. Asta izbuteau propovăduielile avântate ale preoţilor creştini.

— Spune, a zis.

Bernat nu-şi putea lua ochii de pe emblema stacojie cu galben care acoperea pieptul bătrânului. Apoi s-a uitat la ceea ce-i păruse un

---

[8] În lb. cat., „catedrală”. Cele mai vechi urme ale Catedralei sau „Seu”, consacrată Sfintei Eulàlia, patroana cetăţii, au fost descoperite în subsolul din strada Comptes şi datează din secolul IX. Construcţia actualului edificiu, ridicat pe maidanul unei vechi catedrale romanice, a început sub domnia lui Jaime II (sfârşitul sec. XIII) şi a durat până în 1450. (n.tr.)

[9] Piaţă din centrul Barcelonei.

[10] Numele spaniol al unui strai cu glugă, folosit de mauri. (n.tr.)

castel apărat de ziduri. Toţi cei care intrau şi ieşeau de acolo erau evrei! Toţi purtau acel semn. Era, oare, voie să li te adresezi?

— Voiai ceva? a stăruit bătrânul.

— Cum se ajunge în mahalaua olarilor?

— Mergi drept înainte pe uliţa asta, i-a arătat bătrânul cu mâna, şi ai să ajungi la arcada care dă în Boquería. Mergi pe lângă zid până la mare şi la următoarea poartă e mahalaua pe care o cauţi.

La urma urmelor, preoţii nu pretindeau decât că nu se putea preacurvi cu ei; de aceea îi şi sileşte Biserica să poarte emblema, pentru ca nimeni să nu poată spune că nu ştia că erau evrei. Popii vorbeau mereu cu ardoare despre ei, dar moşul acela…

— Îţi mulţumesc, om bun, a răspuns Bernat, schiţând un surâs.

— Eu îţi mulţumesc ţie, i-a răspuns bătrânul, dar pe viitor ai grijă să nu fii zărit vorbind cu unul dintre noi, şi cu atât mai mult nu ne zâmbi. Moşul a strâns din buze, strâmbându-se mohorât.

În arcada care dădea în Boquería, Bernat a întâlnit o ceată mare de femei, care târguiau carne: măruntaie şi carne de ţap. Câteva clipe, le-a privit cum cercetau marfa şi se gâlceveau cu vânzătorii. „Asta-i carnea care îl supără cu asupra de măsură pe seniorul nostru”, i-a atras luarea-aminte copilului. Apoi a râs cu gândul la Llorenç de Bellera. De câte ori nu-l văzuse încercând să bage spaima în păstorii şi crescătorii de vite care aprovizionau cu carne Barcelona, cetatea contelui! Dar nu cuteza decât să-i sperie cu caii şi oştenii lui; cei care duceau vitele la Barcelona, unde ele nu puteau intra decât vii, aveau drept de păşune în tot principatul.

Bernat a dat ocol întregii pieţe şi a coborât spre Trentaclaus. Uliţele erau mai late şi, pe măsură ce se apropia de arcadă, a observat că în faţa caselor erau puse la uscat duzini de vase de lut: talgere, blide, oale, ulcele, dar şi cărămizi.

— Caut casa lui Grau Puig, i-a dezvăluit unuia dintre soldaţii care păzeau arcada.

Cei din neamul Puig fuseseră megieşi cu cei din neamul Estanyol. Bernat şi-l amintea pe Grau, al patrulea dintre opt fraţi hămesiţi, care n-aveau pe ogoarele lor sărmane destulă hrană pentru toţi. Mama lui îi ţinea pe toţi la mare preţ, fiindcă mama Puig o ajutase să-i nască pe el şi pe sora lui. Grau era cel mai isteţ şi harnic dintre toţi opt; de aceea, când Josep Puig izbutise ca o rudă de-a lui să-i primească un fiu ca ucenic de olar la Barcelona, tocmai el fusese ales, deşi avea doar zece ani.

Dar dacă Josep Puig nici măcar nu-şi putea hrăni familia, cu şi mai mare greutate avea să poată plăti cele două măsuri de grâu alb şi cele zece *sueldos* pe care îi cerea rubedenia ca să-l ţină pe Grau vreme de cinci ani, cât dura ucenicia. La toate acelea se mai adăugau

şi cei doi *sueldos* pe care îi ceruse Llorenç de Bellera ca să lase slobod un şerb, şi paralele pentru veşmintele pe care avea să le poarte în primii doi ani; în înţelegerea de ucenicie, meşterul făgăduia să-l îmbrace doar în ultimii trei.

Aşa că tata Puig se dusese la *masía* familiei Estanyol întovărăşit doar de fiul său, Grau, ceva mai mare decât Bernat şi sora lui. Bolândul de Estanyol îl ascultase pe Josep Puig cu luare-aminte: dacă îi dădea toţi banii aceia drept zestre pentru Guiamona şi dinainte lui Grau, fiul lui avea să se însoare cu ea la optsprezece ani, când avea să fie calfă de olar. Estanyol cel beteag la minte se uitase la Grau; de câteva ori, când familia băiatului nu putuse să se descurce, se dusese să-i ajute la muncile câmpului. Nicicând nu le ceruse nimic, dar mereu venise acasă cu niscaiva legume ori grâu. Avea încredere în el. Şi bolândul de Estanyol consimţise.

După cinci ani în care trudise din greu ca ucenic, Grau fusese înălţat calfă. Rămăsese la porunca meşterului, care, mulţumit de priceperea lui, începuse să-i plătească o simbrie. La optsprezece ani, se ţinuse de făgăduială şi se însurase cu Guiamona.

— Fiule, îi dezvăluise tatăl lui Bernat, am hotărât să-i dau încă o zestre Guiamonei. Suntem doar noi doi şi avem cele mai bune, mai întinse şi mai mănoase ogoare din ţinut. Poate că ei au nevoie de aceşti gologani.

— Tată, îl oprise Bernat, de ce îmi dai lămuriri?

— Fiindcă soru-tii i-am mai dat o zestre, şi tu ai să mă moşteneşti. Paralele astea sunt ale tale.

— Fă cum ţi se pare nimerit.

Patru ani mai târziu, când împlinise douăzeci şi doi, Grau se înfăţişase la proba ce avea loc în faţa celor patru mai-mari ai breslei. Făcuse primele lucrări: o ulcea, două talgere şi un blid, sub privirile atente ale acelor bărbaţi, care îl declaraseră meşter, ceea ce îi îngăduia să-şi deschidă atelierul lui la Barcelona, şi, ca atare, să poarte pecetea de meşter, ce trebuia pusă, pentru a o lua înaintea posibilelor plângeri, pe toate piesele de lut care ieşeau din atelierul lui. Onorându-şi numele de familie[11], Grau a ales imaginea unui munte.

Grau şi Guiamona, care căzuse grea, se mutaseră într-o căsuţă cu un singur cat din mahalaua olarilor, aflată din porunca regelui la graniţa de apus a Barcelonei, între zidul ridicat de regele Jaime I[12] şi vechiul hotar fortificat al cetăţii. Ca să cumpere casa, folosiseră zestrea Guiamonei, de care nu se atinseseră, făcându-şi visuri în

---

[11] În lb. cat., *puig* – „(vârf de) munte”. (n.tr.)

[12] Jaime I Cuceritorul (1208–1276), rege al Coroanei Aragonului (1213–1276), fiul lui Pedro II al Aragonului şi al Mariei de Montpellier.

aşteptarea acelei zile.

Atelierul şi locuinţa împărţeau locul cu cuptorul şi iatacul. Grau ajunsese meşter chiar când avântul negoţului catalan schimba meşteşugul olarilor, silindu-i să înveţe altul, fapt cu care, o droaie dintre ei, ancoraţi în datini, nu se învoiau.

— O să facem urcioare şi chiupuri, hotărâse Grau; numai urcioare şi chiupuri. Guiamona îşi îndreptase privirile spre operele măiestre ale soţului. Ştiu o sumedenie de neguţători care, i-a dat înainte, cerşesc chiupuri ca să vândă ulei, miere ori vin, şi meşteri olari care îi gonesc fără să stea la gânduri, fiindcă au cuptoarele pline ochi cu lespezi de gresie împodobite, pentru case noi, talgere multicolore pentru cine ştie ce nobil, şi bocaluri pentru spiţeri.

Guiamona îşi trecuse degetele peste acele opere minunate. Ce netede erau la pipăit! Când Grau i le dăruise, înflăcărat, după ce trecuse de încercări, ea îşi închipuise că avea să fie mereu înconjurată de vase ca acelea. Chiar şi căpeteniile breslei îi făcuseră urări. Cu cele patru lucrări, Grau arătase tuturor meşterilor câte ştia din acel meşteşug: ulceaua, cele două talgere şi blidul, împodobite cu linii în zigzag, frunze de palmier, rozete şi flori de crin, împreunau pe albul cositorului aplicat dinainte toate culorile: arama verde a Barcelonei, nelipsită în lucrările oricărui meşter din cetate, purpura ori vineţiul manganului, tuciuriul fierului, albastrul cobaltului ori galbenul antimoniului. Fiecare linie şi fiecare desen erau de altă culoare. Guiamona abia de se îndurase să aştepte, de teamă să nu le zgârie. La sfârşit, Grau pusese pe ele un strat transparent de lac din plumb vitrificat, prin care era cu neputinţă să se treacă. Cu buricele degetelor, Guiamona le pipăise iar netezimea. Şi acum n-avea să-i dea decât chiupurile.

Grau se apropiase de soţia lui.

— Nu te necăji, o liniştise; pentru tine, am să mai fac asemenea oale.

Şi nimerise la ţanc. Umpluse uscătoria umilului său atelier cu urcioare şi chiupuri, iar neguţătorii aflaseră pe loc că în atelierul lui Grau Puig puteau găsi de îndată tot ce voiau. Niciunul nu mai trebuia să umble cu sărut mâna pe la meşterii fuduli.

De aceea şi era atât de diferită de prima casă-atelier locuinţa în faţa căreia au adăstat Bernat şi Arnau, care se trezise şi-şi cerea hrana. Bernat a desluşit cu ochiul stâng o casă mare, cu trei caturi. La catul de jos, deschis spre uliţă, era atelierul, iar la cele două caturi de sus locuiau meşterul cu familia. De-o parte a casei, erau un pomet şi o grădină, iar de cealaltă, felurite acareturi care dădeau spre cuptor şi o curte mare, unde se grămădeau sub dogoarea soarelui o mare nesfârşită de ulcele şi chiupuri de toate soiurile, mărimile şi culorile. În spate se întindea, după cum cereau legiuirile cetăţii, un loc menit

descărcării şi înmagazinării argilei şi altor materiale. Tot acolo se păstrau cenuşa şi alte rămăşiţe de la copt, pe care olarii n-aveau voie să le arunce pe uliţele din cetate.

Din uliţă se putea zări că în atelier trudeau de zor zece bărbaţi. După cum se înfăţişau, niciunul nu era Grau. Bernat a văzut că lângă uşa de intrare, alături de un car cu boi plin de chiupuri noi, îşi luau rămas-bun doi bărbaţi. Unul a urcat în car şi a plecat. Celălalt era bine îmbrăcat şi, înainte să intre în atelier, l-a zărit pe Bernat.

— Aşteptaţi! Bărbatul a privit cum se apropia Bernat. Îl caut pe Grau Puig, l-a lămurit.

Bărbatul l-a cercetat de sus până jos.

— Dacă eşti în căutare de-o slujbă, n-avem nevoie de nimeni. Meşterul nu-şi poate pierde vremea, i-a răspuns, răstit, şi nici eu, a adăugat, dând să-i întoarcă spatele.

— Sunt rudă cu meşterul.

Bărbatul s-a oprit ca fulgerat, apoi s-a întors năprasnic.

— Oare meşterul nu ţi-a plătit destul? La ce mai stărui? a bombănit printre dinţi, înghiontindu-l pe Bernat. Arnau a scâncit. Ţi-am dat de ştire că, de mai vii pe-aici, o să ne plângem. Grau Puig e bărbat însemnat, ştii asta?

Bernat se dădea înapoi pe măsură ce omul îl împingea, neînţelegând despre ce-i vorbea.

— Ascultaţi-mă, s-a apărat, eu…

Arnau behăia.

— N-ai priceput? a strigat pentru a nu ştiu câta oară bărbatul, acoperind scâncetul lui Arnau.

— Bernat! Bernat!

Bernat şi bărbatul s-au întors la o femeie care, cu trupul pe jumătate aplecat pe fereastră, îşi flutura braţele.

— Guiamona! a strigat Bernat, salutând-o la rândul lui.

Femeia s-a făcut nevăzută; Bernat s-a întors la bărbatul cu ochi mijiţi.

— Doamna Guiamona te cunoaşte? l-a iscodit acesta.

— E sora mea, a răspuns Bernat sec, şi să ştii că mie nimeni nu mi-a plătit niciodată nimic.

— Îmi pare rău, s-a dezvinovăţit bărbatul, acum speriat. Vorbeam despre fraţii meşterului: mai întâi unul, apoi altul, şi altul, şi altul.

Când şi-a zărit sora răsărind din casă, Bernat l-a lăsat cu vorba pe buze şi s-a dus în goana mare s-o îmbrăţişeze.

— Şi Grau? şi-a întrebat Bernat sora, odată aşezaţi, după ce-şi curăţase sângele de pe ochi, îl dăduse pe Arnau roabei arape care se îngrijea de copiii Guiamonei şi văzuse cum fiul lui hăpăia dintr-un blid cu terci cu lapte. Mi-ar plăcea să-l îmbrăţişez.

Guiamona nu s-a prea arătat încântată.

— S-a întâmplat ceva? s-a mirat Bernat.

— Grau s-a schimbat mult. E bărbat cu dare de mână şi însemnat. Sora lui arătă spre numeroasele cufere de lângă pereţi, dulapul şi mobila cum altele Bernat nu mai văzuse, în care erau cărţi şi vase de lut, spre covoarele ce făceau podeaua mai făloasă, micile tapiserii de pe pereţi, perdelele atârnate la ferestre şi la tavane. Aproape că nu se mai ocupă nici de atelier, nici de socoteli; asta face Jaume, prima calfă, cu care te-ai întâlnit în uliţă. Grau face neguţătorie: nave, vin, ulei. Acum e una dintre căpeteniile breslei, ca atare, după *usatges*[13], bărbat de vază şi cavaler, şi e pe cale să fie numit în Sfatul Celor o Sută din cetate. Guiamona şi-a plimbat privirea prin încăpere. Nu mai e acelaşi, Bernat.

— Şi tu te-ai schimbat mult, i-a curmat vorba Bernat. Guiamona şi-a admirat înfăţişarea de matroană şi a încuviinţat, surâzând. Jaume ăla, a urmat Bernat, mi-a pomenit de rudele lui Grau. Despre ce vorbea?

Guiamona a făcut semn cu capul că nu, înainte de a răspunde.

— Păi, ştie că, de cum au auzit că fratele lor e cu dare de mână, cu toţii, fraţi, veri şi nepoţi, au început să dea pe la atelier. Toţi fug de pe pământurile lor şi vin să ceară sprijinul lui Grau. Guiamona a citit pe faţa fratelui ei. Şi tu deopotrivă? Bernat a încuviinţat. Dar tu aveai nişte ogoare de toată frumuseţea!

Guiamona nu şi-a putut ţine lacrimile auzind povestea lui Bernat. Când el i-a pomenit şi de flăcăuaşul din fierărie, s-a ridicat şi a îngenuncheat lângă scaunul fratelui ei.

— Să nu spui nimănui nimic din toate astea, i-a dat povaţă. Apoi l-a ascultat mai departe, cu capul sprijinit de piciorul lui. Nu-ţi face griji, a suspinat când Bernat şi-a isprăvit povestea, o să te ajutăm.

— Surioară, a întrebat-o Bernat, mângâind-o pe creştetul capului, cum să mă ajutaţi, când Grau nu şi-a ajutat nici propriii fraţi?

— Fiindcă fratele meu e altfel! a strigat Guiamona, făcându-l pe Grau să dea un pas înapoi.

Bărbatul ei venise acasă după ce se lăsase noaptea. Micul şi costelivul Grau, tot numai snagă, a urcat scara, bodogănind sudalmă după sudalmă. Guiamona îl aştepta, aşa că l-a auzit când a sosit. Jaume îi dăduse în vileag lui Grau cele păţite: „Cumnatul doarme în şopron, laolaltă cu ucenicii, iar băiatul cu fiii Domniei Voastre”.

Grau s-a repezit la nevastă-sa, de cum a zărit-o.

— Cum de-ai îndrăznit? i-a strigat după primele lămuriri. E un şerb

[13] Numele catalan al codului care consemna obiceiuri şi drepturi consuetudinare. (n.tr.)

fugar! Ştii ce-am păţi de ne-ar găsi cu un fugar în casă? Năpasta mea! Nenorocirea mea!

Cu un cap mai înaltă ca el, Guiamona l-a ascultat fără să-l oprească, lăsându-l să se sucească şi să dea din mâini în jurul ei.

— Eşti beteagă la minte! Mi-am trimis propriii fraţi peste mare, în lume! Le-am dat zestre femeilor din familia mea, ca să se mărite cu străini, totul pentru ca nimeni să nu ne poată învinovăţi de nimic, şi acum vii tu şi… De ce-aş trebui să mă port altfel cu fratele tău?

— Fiindcă el e altfel! i-a strigat Guiamona, spre uimirea lui.

Grau a şovăit.

— Ce? Ce vrei să zici?

— Ştii foarte bine. Nu cred că trebuie să-ţi mai aduc aminte.

Grau a lăsat privirea în podea.

— Tocmai azi, a şoptit, am vorbit cu unul dintre cei cinci sfetnici ai cetăţii, pentru ca, drept căpetenie a breslei, să fiu ales membru în Sfatul Celor O Sută. Se pare că am reuşit să-i atrag de partea mea pe trei dintre cei cinci sfetnici, şi nu-mi mai rămân decât un jude şi un *veguer*[14]. Îţi închipui ce-ar zice despre mine de-ar afla că am ajutat un şerb fugar?

Guiamona i-a vorbit soţului ei cu blândeţe.

— Lui îi datorăm totul.

— Sunt doar meşter, Guiamona. Chiabur, dar meşter. Nobilii mă dispreţuiesc, iar neguţătorii mă duşmănesc, oricât s-ar asocia cu mine. Dacă ar şti că am dat adăpost unui fugar… Ştii ce-ar spune nobilii cu domenii?

— Lui îi datorăm totul, a repetat Guiamona.

— Bine, atunci să-i dăm bani şi să se ducă.

— Are nevoie să fie slobod. Un an şi o zi.

Grau s-a agitat iar prin odaie. Apoi şi-a acoperit faţa cu mâinile.

— Nu putem, a zis printre degete. Nu putem, Guiamona, a repetat privind-o. Îţi închipui?

— Îţi închipui! Îţi închipui! l-a oprit ea, ridicând iar glasul. Îţi închipui ce s-ar întâmpla dacă l-am goni de aici, l-ar umfla oamenii lui Llorenç de Bellera ori proprii tăi vrăjmaşi, şi ar afla că-i datorezi totul lui, un şerb fugar care s-a învoit să primesc o zestre ce nu mi se cuvenea?

— Mă ameninţi?

— Nu, Grau, nu. Dar stă scris. Totul e scris. De nu vrei s-o faci drept mulţumire, fă-o pentru tine. E mai bine să-l ai sub ochi. Bernat n-are să plece din Barcelona, vrea să nu atârne de nimeni. Dacă nu-l primeşti, un fugar şi un copil, cu câte o aluniţă lângă ochiul drept, ca mine, o să umble hoinari prin Barcelona, la cheremul vrăjmaşilor tăi,

---

[14] În lb. cat., „consilier”. (n.tr.)

de care te temi atât!

Grau Puig şi-a ţintuit nevasta cu privirea. Voia să-i răspundă, dar n-a făcut decât o mişcare cu mâna. A ieşit din odaie şi Guiamona l-a auzit urcând scara spre iatac.

Capitolul 5

— Fiul tău va rămâne în casa mare; doña Guiamona se va îngriji de el. Când are să împlinească vârsta de cuviinţă, va merge la atelier, ca ucenic.

Bernat n-a mai ascultat ce-i spunea Jaume. Calfa venise la sculatul găinilor în odaie. Robii şi ucenicii săriseră din culcuşuri de parcă li se arătase Necuratul, şi ieşiseră izbindu-se unul de altul. Bernat l-a ascultat şi a crezut că Arnau va fi bine îngrijit şi va ajunge ucenic, apoi bărbat slobod şi cu meşteşug.

— Ai înţeles? l-a întrebat calfa. În faţa tăcerii lui Bernat, Jaume a tras o sudalmă: Ţărani blestemaţi!

Bernat a dat să-i răspundă năprasnic, dar zâmbetul de pe chipul lui Jaume l-a împiedicat.

— Încearcă numai, l-a provocat. Fă-o, şi soră-ta nu va mai avea de ce să se lege. Am să-ţi repet ce-i mai însemnat, ţărane: vei trudi din zori până-n noapte, ca toţi ceilalţi, pentru culcuş, de-ale gurii, straie şi pentru ca doña Guiamona să-i poarte de grijă fiului tău. N-ai voie să intri în casă; sub niciun temei n-o poţi face. N-ai voie să intri nici în atelier, decât după acel un an şi o zi de care ai nevoie ca să fii slobod, şi ori de câte ori un străin are să intre în atelier ai să te ascunzi. Nu trebuie să vorbeşti nimănui despre starea ta, nici măcar celor de aici, deşi cu aluniţa ta... Jaume a făcut semn din cap că nu. Aşa s-a înţeles meşterul cu doña Guiamona. Ţi se pare bine?

— Când am să-mi pot vedea fiul? a întrebat Bernat.

— Asta nu mă priveşte pe mine.

Bernat a închis ochii. Când văzuse Barcelona întâia oară, îi făgăduise lui Arnau că aveau să fie slobozi. Că fiul lui nu urma să mai aibă stăpân.

— Ce trebuie să fac? a întrebat în cele din urmă.

Să care lemne. Să tot care trunchiuri, sute de trunchiuri, mii de trunchiuri, câte trebuiau ca să duduie cuptoarele. Să aibă grijă ca ele să ardă fără răgaz. Să care argilă şi să cureţe lutul, praful de argilă şi cenuşa din hornuri. La nesfârşit, asudând, cărând cenuşa şi praful îndărătul casei. Iar când se întorcea, plin de praf şi cenuşă, atelierul era din nou slinos, şi trebuia s-o ia de la capăt. Să ducă oalele sub dogoarea soarelui, ajutat de alţi robi, sub ochii atenţi ai lui Jaume, care veghea neîncetat asupra atelierului, plimbându-se printre ei, strigând, plesnindu-i pe ucenicii tineri şi lovindu-i din greu pe robi, pe spinarea cărora nu stătea în cumpănă să folosească gârbaciul, atunci când ceva nu-i era pe plac.

Odată, o oală mare le scăpase din mâini pe când o cărau la soare şi se dusese de-a dura în ţărână, iar Jaume îi pedepsise pe vinovaţi cu lovituri de gârbaci. Oala nici măcar nu se spărsese, dar calfa, urlând ca un posedat de Necuratul, îi biciuise fără milă pe cei trei robi care o

strămutau laolaltă cu Bernat; chiar ridicase gârbaciul şi la Bernat.

— Cutează şi te căsăpesc, îl ameninţase fratele Guiamonei, stând neclintit în faţa lui.

Jaume stătuse în cumpănă; îndată după aceea, se roşise la faţă şi plesnise din bici către ceilalţi, care avuseseră mare grijă să stea departe de el. Jaume fugise cât îl ţineau picioarele după ei. Văzând că se depărta, Bernat răsuflase uşurat.

Dar Bernat a trudit mai departe din greu, fără îndemnul cuiva. Băga în gură ce-i puneau în faţă. I-ar fi plăcut să-i vorbească grăsanei care îi servea despre câinii lui, care fuseseră mai bine hrăniţi, dar văzând că ucenicii şi robii se aruncau nesăţioşi asupra blidelor, a preferat să tacă. Îşi făcea somnul în odaia comună, într-un culcuş din paie, sub care îşi păstra puţinul avut şi paralele pe care le putuse pune la adăpost. Totuşi, înfruntarea cu Jaume părea să-i fi adus respectul robilor şi ucenicilor, ca şi al celorlalte calfe, aşa că Bernat se odihnea liniştit, în ciuda puricilor, duhorii de sudoare şi sforăielilor.

Totul îl îndura pentru cele două prilejuri pe săptămână când roaba arapă i-l aducea jos pe Arnau, de obicei adormit, atunci când Guiamona nu mai avea nevoie de ea. Bernat îl lua în braţe şi-i simţea aroma de straie curate şi săpun pentru copii. Apoi, îngrijindu-se să nu-l trezească, îi dădea hăinuţele la o parte ca să-i vadă picioruşele, braţele şi burtica bine pusă la cale. Creştea şi se întrema. Bernat îi punea hăinuţele la loc şi i-l înapoia Habibei, tânăra arăpoaică, cerându-i din priviri încă puţin răgaz. Uneori încerca să-l mângâie, dar mâinile lui aspre zgâriau pielea copilului, iar Habiba i-l înşfăca fără să şovăie. Cu trecerea zilelor, a ajuns pe tăcute la o înţelegere cu arăpoaica (ea nu-i vorbea nicicând), şi Bernat mângâia obrăjorii îmbujoraţi ai micuţului cu dosul degetelor; atingerea pielii lui îl făcea să tremure. Când, în cele din urmă, fata îi făcea semn să-i înapoieze copilul, Bernat îl săruta întâi pe frunte, apoi i-l dădea.

După luni de zile, Jaume şi-a dat seama că Bernat putea lucra cu mai mult folos în atelier. Amândoi învăţaseră să se respecte unul pe celălalt.

— Cu robii n-avem ce face, i-a dat de înţeles calfa lui Grau Puig; trudesc doar de frica gârbaciului, nu se îngrijesc de nimic. Dar cumnatul Domniei Voastre…

— Să nu mai spui că-i cumnatul meu! i-a tăiat vorba Grau încă o dată, dar aceea era formula pe care Jaume se dădea în vânt să şi-o îngăduie cu meşterul.

— Ţăranul, s-a îndreptat calfa, simulând stinghereala, ţăranul e altcum; ia seama chiar şi la îndatoririle cele mai puţin însemnate. Curăţă cuptoarele cu o grijă pe care nicicând mai înainte…

— Şi ce mă sfătuieşti? i-a curmat vorba Grau încă o dată, neridicându-şi privirile din înscrisurile pe care le cerceta.

— Păi, să-l pun la treburi mai însemnate, şi cu cât de ieftin ne vine…

Auzindu-i vorbele, Grau a ridicat privirea la calfă.

— Să nu greşeşti, i-a spus. Nu ne-o fi costat cât un rob, nici n-o fi având înţelegere de ucenicie, nici n-o fi trebuind să-l plătim ca pe-o calfă, dar e cel mai scump lucrător al meu.

— Eu spuneam că…

— Ştiu ce spuneai. Grau şi-a întors înscrisurile. Fă ce crezi că-i mai potrivit, dar ţine minte: ţăranul să nu uite nicicând care-i e locul în atelier la noi. Dacă păţim aşa ceva, te dau afară de aici şi n-ai să fii nicicând meşter. M-ai înţeles?

Jaume s-a învoit, dar din ziua aceea Bernat le-a ajutat direct pe calfe; a luat-o chiar înaintea a doi ucenici, care nu puteau să mânuiască matriţele mari şi grele din argilă refractară, singurele care îndurau temperaturi potrivite pentru coptul faianţei ori lutului. Cu ele făceau nişte chiupuri mari şi pântecoase, cu gura mică, gâtul foarte scurt, fundul drept şi mic, unde încăpeau chiar şi două sute optzeci de litri[15], folosite la strămutarea vinului. Până atunci, Jaume trebuise să folosească pentru ridicarea lor barem două calfe; cu Bernat, era de ajuns doar una pentru tot: pregătirea matriţei, coacerea, întinderea pe chiup a straturilor de oxid de cositor şi oxid de plumb ca fondant, şi băgarea chiupului în al doilea cuptor, la o temperatură ceva mai mică, pentru ca plumbul şi cositorul să se topească şi să se amestece, oferind chiupului un strai impermeabil şi alb, sticlos.

Jaume a urmărit cu băgare de seamă roadele hotărârii pe care o luase, până când s-a simţit mulţumit: roadele trudei din atelier sporiseră din plin, iar Bernat era la fel de grijuliu cu tot ce făcea. „Chiar mai mult decât unele calfe!” s-a văzut silit să recunoască odată, când s-a apropiat de Bernat şi de calfa căreia îi venise rândul să pună pecetea meşterului acolo unde se sfârşea gâtul unui chiup nou.

Jaume încerca să-i citească gândurile ascunse în ochii de ţăran ai lui Bernat. Dar în ei nu părea să fie nici ură, nici pică. Se întreba de ce ajunsese ţăranul tocmai la ei. Nu era ca alte rude ale meşterului venite la atelier: toţi se supuseseră doar pentru câţiva firfirici. Dar Bernat… Cum îşi mai mângâia fiul când i-l lua arăpoaica! Îşi dorea să nu atârne de nimeni şi trudea pentru slobozia lui din greu, mai mult ca oricine.

Înţelegerea dintre cei doi bărbaţi a dat şi alte roade pe lângă sporul muncii. Odată, când Jaume s-a apropiat de el tot ca să pună pecetea meşterului, Bernat a mijit ochii şi s-a uitat la fundul chiupului.

---

[15] Pentru o mai uşoară înţelegere, s-au folosit unităţi de măsură din sistemul metric zecimal, care fireşte că nu existau în epocă. *(n. ed. sp.)*

„N-ai să fii niciodată meşter!” îl ameninţase Grau. Acele vorbe roiau în mintea lui Jaume ori de câte ori se gândea să fie mai prietenos cu Bernat.

Jaume s-a prefăcut fulgerător că-l apucă tusea. A plecat de lângă chiup, nepunându-i pecetea, şi a privit ce-i arătase ţăranul: o fisură mică, din pricina căreia oala avea să crape la copt. S-a înfuriat pe calfă, dar şi pe Bernat.

A trecut acel un an şi o zi de care aveau nevoie Bernat şi fiul său ca să fie slobozi. Cât despre cumnatul său, Grau Puig obţinuse mult râvnitul loc în Sfatul Celor o Sută. Dar nu observase nicio schimbare la ţăran. Altul ar fi cerut cartea de cetăţean şi s-ar fi aruncat pe uliţele Barcelonei în căutare de distracţii şi femei, dar Bernat nici vorbă. Ce era, oare, cu acel ţăran?

Bernat trăia cu amintirea nesmintită a flăcăuaşului din fierărie. Nu se simţea vinovat; nenorocitul se pusese în drumul fiului său. Dar dacă murise... Putea obţine slobozia de la seniorul său, dar chiar şi după un an şi o zi n-avea să scape de osânda pentru omucidere. Guiamona îl sfătuise să nu spună nimănui, şi aşa făcuse. Nu putea cuteza; poate că Llorenç de Bellera poruncise să fie prins nu doar ca fugar, ci şi ca ucigaş. Ce păţea Arnau dacă pe el îl popreau? Omuciderea se osândea cu moartea.

Fiul lui creştea puternic şi sănătos. Încă nu vorbea, deşi mergea în patru labe şi gângurea de-i sălta inima lui Bernat. Măcar că Jaume nu-i vorbea, locul nou pe care îl avea în atelier – pe care Grau, preocupat de treburile şi cinurile lui, nu-l cunoştea – îi făcuse pe ceilalţi să simtă pentru el tot mai mult respect, dacă se putea, iar arăpoaica îi aducea copilul mai des, treaz de cele mai multe ori, cu încuviinţarea tacită a Guiamonei, şi ea tot mai ocupată datorită noului cin al soţului.

Bernat nu trebuia să se arate prin Barcelona, fiindcă putea prăpădi tot viitorul fiului său.

Partea a doua
Şerbii nobilimii

Capitolul 6

Crăciunul anului 1329
Barcelona

Arnau împlinise opt ani şi era un băieţel potolit şi isteţ. Părul castaniu, lung şi buclat, îi cădea pe umeri, încadrând un obraz atrăgător, pe care străluceau doi ochi mari, limpezi, de culoarea mierii.

Casa lui Grau Puig era împodobită pentru sărbătorirea Crăciunului. Băiatul care la zece ani putuse părăsi pământurile tatălui datorită unui vecin generos izbândise la Barcelona, iar acum aştepta alături de soţie sosirea oaspeţilor.

— Vin să mă cinstească, i s-a fălit Guiamonei. Unde s-a mai aflat ca nobili şi neguţători să vină în casa unui meşter?

Ea s-a mărginit să-l asculte.

— Chiar regele mă sprijină. Te-ai dumirit? Chiar regele! Regele Alfonso[16]!

În acea zi atelierul era închis, iar Bernat şi Arnau, îndurând frigul pe podea, priveau din curtea plină ochi cu chiupuri cum robii, calfele şi ucenicii intrau şi ieşeau fără preget din casă. În cei opt ani care se scurseseră, Bernat nu mai pusese piciorul în casa lui Puig, dar nici că-i păsa, s-a socotit, ciufulind părul lui Arnau: era cu fiul lui, îl îmbrăţişa, ce-i mai trebuia? Băiatul mânca şi dormea în casa Guiamonei şi chiar lua lecţii de la preceptorul fiilor lui Grau: deprinsese să citească, să scrie şi să socotească odată cu verii lui. Dar ştia că Bernat îi era tată, deoarece Guiamona nu-l lăsase să uite. Cât despre Grau, el îşi trata nepotul cu desăvârşită nepăsare.

Arnau se purta cuviincios în casă; Bernat se ruga mereu de el să fie la locul lui. Când băiatul intra râzând în atelier, chipul lui Bernat se lumina. Robii şi calfele, chiar şi Jaume, se uitau cum alerga cu zâmbetul pe buze în curte, şi se punea jos, aşteptând ca Bernat să-şi dovedească treaba, apoi se repezea la el şi-l îmbrăţişa din răsputeri. După aceea se aşeza iar, hăt-departe de vânzoleala lor, îşi privea tatăl şi zâmbea tuturor celor care i se adresau. În câte o noapte, la închiderea atelierului, când Habiba îl lăsa să iasă, tatăl şi fiul sporovăiau şi râdeau.

---

[16] Alfonso IV cel Bun [III al Cataloniei] (1299–1336), rege al Aragonului şi Sardiniei (1327–1336). Al doilea fiu al lui Jaime II şi al Blancăi de Anjou, a ajuns rege după ce frate-său, Jaime a renunţat la tron în 1319. În 1314, s-a căsătorit cu Teresa de Entenza şi a obţinut comitatul Urgel, iar în 1327, cu Leonor de Castilia. A condus cucerirea Sardiniei (1323–1324). Între 1329 şi 1336 s-a războit cu Genova, de la care a cucerit fortăreaţa Sassari, loc-cheie pentru stăpânirea Sardiniei. (n.tr.)

Treburile se schimbaseră încă de pe când Jaume mai juca rolul cerut de ameninţarea neîntreruptă a stăpânului. Pe Grau nu-l preocupau câştigurile aduse de truda lor şi cu atât mai puţin alte treburi legate de el. Dar nici nu se putea lipsi de atelier, fiindcă doar mulţumită lui ajunsese la cinul de căpetenie a breslei din Barcelona şi membru în Sfatul Celor o Sută. Cu toate acestea, odată depăşite primele demersuri, Grau Puig intrase adânc în politica şi finanţele înalte, fapt nu prea încâlcit pentru un bărbat de vază din Barcelona.

De la începutul domniei sale, în 1291, Jaime II[17] poftise să se impună în faţa seniorilor catalani, fapt pentru care căutase să obţină sprijinul cetăţilor slobode şi al locuitorilor lor, începând cu Barcelona. Sicilia aparţinea Coroanei încă din vremea lui Pedro cel Mare; de aceea, când papa îi dăduse dreptul de a cuceri Cerdaña, Barcelona şi locuitorii ei i-au dat bani.

Alăturarea la Coroană a celor două insule mediteraneene aducea foloase tuturor părţilor, era chezăşia grânelor cu care se va aproviziona Catalonia, a dominaţiei catalane în Mediterana Occidentală şi, odată cu ea, a controlului exercitat pe rutele maritime ale negoţului; iar Coroana îşi păstra folosirea minelor de argint şi a salinelor din insulă.

Grau Puig nu trăise acele evenimente. Norocul lui venise odată cu moartea lui Jaime II şi încoronarea lui Alfonso III. În anul 1329, corsicanii se răzvrătiseră în cetatea Sassari. Şi tot atunci, temându-se de puterea neguţătorească a Cataloniei, genovezii declaraseră război, atacând navele sub pavilionul principatului. Nici regele, nici neguţătorii n-au stat nicio clipă în cumpănă: campania de înăbuşire a răscoalei din Cerdaña, ca şi războiul cu Genova trebuiau susţinute de burghezia din Barcelona. Zis şi făcut, îmboldiţi cu precădere de un bărbat de vază din cetate: Grau Puig, care a contribuit generos la cheltuielile de război şi, prin vorbiri înflăcărate, i-a convins şi pe cei mai reţinuţi să nu stea deoparte. Chiar regele i-a mulţumit pe faţă pentru sprijin.

Grau se ducea a nu ştiu câta oară la fereastră ca să-şi vadă oaspeţii sosind, iar Bernat îşi lua rămas-bun de la fiul său, sărutându-l pe obraz.

— E foarte frig, Arnau. Mai bine du-te în casă. Băiatul a dat să se

---

[17] Jaime II cel Drept (1267–1327), rege al Aragonului (1291–1327), Siciliei (1286–1296) şi Sardiniei (1324–1327). Fiul lui Pedro III cel Mare şi al Constanzei de Suevia. La moartea tatălui său a fost proclamat rege al Siciliei (1286), în vreme ce domeniile peninsulare i-au revenit fratelui său Alfonso III. La moartea acestuia, a moştenit Coroana Aragonului şi a semnat cu Sancho IV de Castilia Tratatul de la Monteagudo (1291), prin care stabilea relaţii cordiale cu Castilia. A respectat instituţiile catalane şi i-a sprijinit pe negustorii catalani. (n.tr.)

plângă. Azi o să aveţi o cină bună, nu-i aşa?

— Cocoş, *turrón*[18] şi corăbioare, i-a răspuns băiatul în grabă.

Bernat l-a bătut iubitor peste coapse.

— Fugi în casă! Mai vorbim noi.

Arnau a sosit la vremea cinei; el şi cei doi copii mai mici ai lui Grau, Guiamon, chiar de vârsta lui, şi Margarida, cu un an şi jumătate mai mare, gustau câte ceva la cuhnie; cei doi fii mai mari, Josep şi Genís erau sus, cu părinţii.

Sosirea oaspeţilor l-a făcut pe Grau şi mai nervos.

— Mă ocup eu de tot, îşi prevenise soaţa, care pregătea petrecerea; tu să te ocupi doar de femei.

— Cum adică, te ocupi tu? dăduse să-i ţină piept Guiamona; dar Grau dădea deja porunci bucătăresei Estranya, roaba mulatră, grasă şi neobrăzată, care asculta spusele stăpânului, trăgând cu coada ochiului la stăpână.

„Cum ai vrea să răspund? s-a întrebat Guiamona. Doar nu vorbeşti cu aprodul de la breaslă, nici la Sfatul Celor o Sută. Nu mă crezi în stare să mă ocup de oaspeţii tăi, nu-i aşa? Nu-s la înălţimea lor, asta-i?”

Pe ascuns de bărbat, Guiamona a pus la punct slugile şi s-a străduit ca pregătirea Crăciunului să fie o izbândă, dar în ziua petrecerii, cu Grau care se ocupa de toate, inclusiv de pelerinele fastuoase ale oaspeţilor, a trebuit să se tragă în planul doi pe care soţul i-l conferise, mărginindu-se să surâdă femeilor, care o priveau peste umăr. Estimp, Grau părea un general de oaste în dârdora bătăliei; sporovăia cu unii şi cu alţii, dar le şi arăta robilor ce aveau de făcut şi de cine trebuiau să se îngrijească; totuşi, oricâte semne le făcea, slugile erau tot mai tulburate. La sfârşit, toţi robii – fără Estranya, care pregătea cina la cuhnie – au ales să asculte de Grau prin casă, atenţi la poruncile lui nestăvilite.

Nevegheaţi de nimeni (fiindcă Estranya şi ajutoarele ei, cu spatele la aceştia, dădeau zor printre oale şi sobe), Margarida, Guiamon şi Arnau au făcut un amestec din cocoş, corăbioare şi *turrón,* şi au ciugulit când una, când alta, glumind neostoit. La un moment dat, Margarida a luat o ulcea cu vin neîndoit cu apă şi a tras o duşcă zdravănă. S-a îmbujorat pe loc, obrajii i s-au făcut stacojii, dar fata a trecut peste încercare şi n-a dat afară vinul. Apoi şi-a îndemnat fratele şi vărul să facă aşijderea. Arnau şi Guiamon au băut, încercând să-şi ţină firea aidoma Margaridei, dar până la urmă au început să tuşească

---

[18] Desert asemănător cu nugaua, din migdale, alune, fisticuri prăjite şi amestecate cu miere şi zahăr, la care se adaugă ouă, cocos, marţipan şi alte ingrediente. În Spania, este desertul tradiţional de Crăciun. (n.tr.)

şi să caute pe pipăite apa de pe masă, cu ochii în lacrimi. Toţi trei au început să râdă doar fiindcă se uitau unul la celălalt: de ulceaua cu vin, de fundul Estranyei.

— Afară cu voi! a strigat roaba după ce le înghiţise o vreme glumele.

Cei trei copii au luat-o la goană din cuhnie, strigând şi râzând.

— Ssst! i-a luat la rost un rob, aproape de scară. Stăpânul nu vrea să aibă copii pe-aici.

— Dar... a început să spună Margarida.

— Niciun „dar”, a stăruit robul.

Chiar atunci, Habiba a coborât să mai ia vin. Stăpânul o privise cu mânie în ochi, fiindcă, vrând să se servească, un musafir dăduse doar de câţiva stropi.

— Ai grijă de copii, i-a poruncit Habiba robului de pe scară şi a trecut mai departe. Vin! i-a strigat Estranyei, înainte de a intra în cuhnie.

Grau, temându-se ca arăpoaica să nu aducă vin din cel obişnuit în locul celui ce trebuia servit, a ieşit în goană după ea.

Copiii nu râdeau. La picioarele scării, priveau toată babilonia la care acum lua parte şi Grau.

— Ce căutaţi aici? i-a întrebat, văzându-i lângă rob. Şi tu? Ce te-ai poticnit aici? Du-te şi spune-i Habibei să aducă vin din chiupurile cele vechi. Ţine minte, că de n-ai grijă te jupoi de viu. Copii, la culcare.

Robul a zburat la cuhnie. Copiii s-au uitat unul la altul zâmbind, cu ochii sclipind din pricina vinului. Când Grau a luat-o la goană în susul scărilor, au pufnit în râs. La culcare? Margarida s-a uitat la uşa larg deschisă, a strâns din buze şi a ridicat din sprâncene.

— Şi copiii? a întrebat Habiba când l-a zărit pe rob.

— Adu vin de la chiupurile cele vechi, a început să-i spună acela.

— Şi copiii?

— Cele vechi. De la cele vechi.

— Şi copiii? a stăruit Habiba.

— La culcare. Stăpânul i-a trimis la culcare. Sunt cu el. De la chiupurile vechi, da, că altfel ne jupoaie.

Era Crăciun, şi Barcelona avea să fie pustie până la liturghia de la miezul nopţii, când lumea sacrifica un cocoş. Luna se oglindea în mare, de parcă uliţa pe care păşeau mergea până în zare. Cei trei au privit brazda argintie de pe apă.

— Azi nu-i nici ţipenie pe plajă, a şoptit Margarida.

— Nimeni nu se duce pe malul mării de Crăciun, a ripostat Guiamon.

Amândoi s-au întors la Arnau, care a făcut cu capul semn că nu.

— Nimeni n-are să-şi dea seama, a stăruit Margarida. Ne ducem şi

ne întoarcem la iuţeală. E doar la câţiva paşi.

— Laşule, l-a provocat Guiamon.

Au alergat până la Framenors, mănăstirea franciscană ce se înălţa în capătul de răsărit al zidului ce apăra cetatea, chiar lângă mare. De cum au ajuns, au privit plaja, care se întindea până la mănăstirea Santa Clara, în capătul de apus al Barcelonei.

— Ia te uită! a exclamat Guiamon. Flota cetăţii!

— N-am mai văzut plaja aşa, a spus şi Margarida.

Arnau, cu ochii cât cepele, încuviinţa, dând din cap.

De la Framenors la Santa Clara, plaja era plină ochi cu ambarcaţiuni de toate soiurile. Nicio clădire nu ştirbea cu prezenţa ei bucuria acelei privelişti magnifice. Trecuse aproape un veac de când regele Jaime Cuceritorul oprise ridicarea de clădiri pe plaja Barcelonei, le povestise Grau fiilor lui când, laolaltă cu preceptorul, îl însoţiseră în port, ca să vadă cum se încărcau şi se descărcau navele al căror proprietar era în parte şi el. Plaja trebuia să fie pustie, pentru ca năierii să-şi poată ancora corăbiile. Dar copiii nu dăduseră nicio atenţie lămuririlor lui Grau. Nu era, oare, firesc ca navele să fie pe plajă? Fuseseră mereu acolo. Grau schimbase o privire cu preceptorul.

— În porturile vrăjmaşilor ori concurenţilor noştri întru negoţuri, îi dumirise preceptorul, navele nu ancorează pe plajă.

Cei patru fii ai lui Grau se întorseseră fulgerător spre preceptor. Vrăjmaşi! Asta da, chiar îi interesa.

— Desigur, se băgase Grau în vorbă, izbutind în sfârşit să le trezească luarea-aminte. Preceptorul zâmbise. Genova, duşmana noastră, are un port natural minunat, la adăpost de mare, mulţumită căruia navele n-au nevoie să ancoreze pe plajă. Veneţia, aliata noastră, are o lagună mare unde se intră prin canale înguste; bătaia furtunilor nu-i face niciun rău şi navele pot sta fără nicio grijă. Portul din Pisa este legat de mare prin râul Arno, chiar şi Marsilia are un port natural, la adăpost de asprimile mării.

— Grecii din Focea foloseau deja portul Marsiliei, adăugase preceptorul.

— Vrăjmaşii noştri au porturi mai bune? întrebase Josep, fiul cel mare. Dar noi îi batem, suntem stăpânii Mediteranei! strigase, repetând vorbele auzite de atâtea ori din gura tatălui. Ceilalţi încuviinţaseră. Cum de e cu putinţă?

Grau reluase lămurirea preceptorului.

— Fiindcă Barcelona a avut mereu cei mai buni năieri. Dar acum n-avem port şi, cu toate acestea…

— Cum adică, n-avem port? sărise Genís cu gura. Şi ăsta? adăugase, arătând spre plajă.

— Ăsta nu-i port. Un port trebuie să fie un loc ferit, la adăpost de mare, şi ce spui tu… Preceptorul dăduse din mână, arătând marea

deschisă, care mătura plaja. Ascultaţi, le arătase, Barcelona a fost mereu o cetate de năieri. Înainte, în urmă cu o droaie de ani, aveam un port, ca toate cetăţile de care v-a vorbit tatăl vostru. Pe vremea romanilor, navele se refugiau la adăpostul lui *mons* Taber, cam pe-aici, şi arătase spre interiorul cetăţii, dar uscatul s-a întins în mare, şi portul s-a dus. Apoi am avut portul Comtal, ce s-a mistuit şi el, şi în fine portul lui Jaime I, la adăpostul altui mic refugiu natural, pe care îl numeam Puig de les Falsies. Ştiţi unde-i acum acel Puig de les Falsies?

Cei patru se priviseră unul pe altul, apoi se întorseseră la Grau, care, cu o mişcare vicleană, ca şi cum nu voia să afle şi preceptorul, le arătase cu degetul ţărâna.

— Aici? întrebaseră copiii într-un glas.

— Da, răspunsese preceptorul, stăm deasupra lui. Şi el s-a făcut nevăzut, iar Barcelona a rămas fără port; pe atunci eram deja cei mai buni năieri, iar azi suntem la fel, dar fără port.

— Atunci, sărise Margarida, ce însemnătate mai are portul?

— Asta ţi-o poate lămuri mai bine tatăl tău, răspunsese preceptorul, iar Grau se învoise.

— Mare, foarte mare însemnătate, Margarida. Vezi nava aceea? o întrebase, arătându-i o galeră înconjurată de bărci micuţe. Dacă am avea un port, ea ar putea descărca pe cheiuri, nemaiavând nevoie de barcagiii care preiau mărfurile. În plus, dacă acum s-ar porni să ne bată vreo furtună, nava ar fi în mare primejdie, fiindcă nu pluteşte şi-i foarte aproape de plajă, aşa că ar trebui să părăsească Barcelona.

— De ce? stăruise fata.

— Fiindcă aici n-ar putea să scape de bântuirea furtunii, în schimb ar putea să naufragieze. E atât de adevărat, că însăşi legea, legiuirile cu privire la mare pe ţărmul Barcelonei, cer ca pe vijelie navele să se adăpostească în portul Salou ori la Taragona.

— N-avem port, se plânsese Guiamon de parcă i se luase ceva de cea mai mare însemnătate.

— Nu, adeverise Grau, râzând şi îmbrăţişându-l, dar suntem tot cei mai buni năieri, Guiamon. Suntem stăpânii Mediteranei! Şi avem plaja. Acolo ne ancorăm navele când se isprăveşte sezonul de navigaţie, acolo le reparăm şi le ridicăm, în faţa acelor arcade.

— Putem să urcăm pe galere? îl iscodise Guiamon.

— Nu, îi răspunsese tatăl cu gravitate. Navele sunt sacre, fiule.

Arnau nu ieşea niciodată cu Grau şi fiii lui, şi cu atât mai puţin cu Guiamona. Rămânea acasă cu Habiba, dar apoi verii lui îi povesteau tot ce văzuseră şi auziseră. Şi-i lămuriseră totul şi despre nave.

Iar acum erau toate aici în noaptea de Crăciun. Toate! Cele mici: feluci, schifuri şi gondole; cele mijlocii: luntre, bărci castiliene, corăbii pentru cai, caravele, bărci cu trei vele şi o singură covertă, galiote şi

barquants[19], şi chiar unele ambarcaţiuni mari: corăbii, navetes, coci medievale şi galere pe care, în ciuda mărimii lor, regele le oprise să mai navigheze între octombrie şi aprilie.

— Ce spui?! a exclamat iar Guiamon.

Pe şantierele navale, vizavi de Regomir, ardeau niscai focuri în jurul cărora se stătea de strajă. De la Regomir la Framenors navele se înălţau tăcute, sub lumina lunii, strânse ciorchine pe plajă.

— Urmaţi-mă, năieri! a poruncit Margarida, ridicând braţul drept.

Între furtuni şi corsari, abordaje şi bătălii, căpitana Margarida şi-a dus oamenii de la o navă la alta, sărind de pe un travers pe altul, biruindu-i pe genovezi şi pe arapi, recucerind cu urlete Cerdaña pentru regele Alfonso.

— Cine mai e în viaţă?

Cei trei au împietrit pe o luntre.

Margarida şi-a iţit pe jumătate capul la bord. Trei torţe se iviră între corăbii.

— Cine mai e în viaţă?

— Haideţi, a şoptit Guiamon, întins pe luntre, trăgând de rochia surorii.

— Nu putem, a răspuns Margarida; ne-au tăiat calea.

— Nici spre şantierul naval? a întrebat Arnau.

Margarida s-a uitat spre Regomir. Alte două torţe s-au pus în mişcare.

— Nici, a şoptit.

„Navele sunt sacre!” Vorbele lui Grau au răsunat în sufletele copiilor. Guiamon a început să plângă cu sughiţuri. Margarida l-a făcut să tacă. Un nor a acoperit luna.

— Pe mare, a cuvântat căpitana.

Au sărit peste bord şi au intrat în apă. Margarida şi Arnau s-au ghemuit, Guiamon s-a întins cât era de lung; toţi trei erau atenţi la torţele ce se mişcau printre nave. Când torţele s-au apropiat de navele de pe mal, toţi trei au dat înapoi. Margarida a privit luna, rugându-se pe muteşte să rămână între nori.

Rondul a durat o veşnicie, dar nici ţipenie n-a privit marea, şi, de-o fi făcut-o cineva, era Crăciunul, şi, la urma urmelor, erau trei copii speriaţi şi destul de uzi. Era nespus de frig.

Când s-au întors acasă, Guiamon nici nu mai putea să meargă. Îi clănţăneau dinţii, îi tremurau genunchii, avea convulsii. Margarida şi Arnau l-au apucat de subsuori, şi aşa au mers pe drumeagul scurt.

Când au ajuns, oaspeţii abia plecaseră. Grau şi robii, după ce descoperiseră escapada celor mici, erau gata să plece în căutarea lor.

— Arnau a fost, l-a învinovăţit Margarida, pe când Guiamona şi

---

[19] În lb. cat., „barcazuri”. (n.tr.)

roaba arăpoaică îl băgau pe cel mic în apă fierbinte. El ne-a convins să mergem pe plajă. Eu nu voiam.

Fata şi-a îndrugat minciunile printre lacrimile ce aveau mare izbândă cu tatăl ei.

Nici baia fierbinte, nici păturile, nici supa dată în fiert n-au izbutit să-i facă bine lui Guiamon. Febra i-a crescut. Grau a trimis după medicul lui, dar nici îngrijirile aceluia n-au dus la nimic; febra era din ce în ce mai rea, Guiamon a început să tuşească, iar răsuflarea i s-a făcut un fluierat văicăreţ.

— Nu mai pot face nimic, a recunoscut resemnat medicul Sebastià Font, după a treia noapte.

Albă ca varul, trasă la chip, Guiamona şi-a acoperit faţa cu mâinile şi au podidit-o lacrimile.

— Nu-i cu putinţă! a strigat Grau. Trebuie să fie o cale.

— Ar putea fi, dar…

Medicul îl ştia bine pe Grau şi vrăjmăşiile lui. Dar clipa cerea măsuri disperate. Trebuiau să-l cheme pe Jafudà Bonsenyor.

Grau a amuţit.

— Cheamă-l, l-a grăbit Guiamona printre sughiţuri.

„Un jidov!” a replicat în sinea lui Grau. Cine bate un jidov îl bate pe Necuratul, îi spuseseră în tinereţe. Încă de mic copil, Grau şi alţi ucenici alergau după jidoavce ca să le spargă urcioarele când mergeau să ia apă de la fântânile publice. Şi făcuse tot aşa până când, la stăruinţele evreimii din Barcelona, regele oprise ocările. Îi ura pe jidovi. Toată viaţa îi prigonise ori scuipase pe purtătorii emblemei. Erau eretici; îl uciseseră pe Mântuitorul Isus Hristos. Cum să intre unul de-ai lor în casa lui?

— Cheamă-l! a urlat Guiamona.

Ţipătul i-a răsunat în toată mahalaua. Bernat şi ceilalţi l-au auzit, şi s-au ghemuit mai bine în culcuşuri. În ultimele trei zile Bernat nu izbutise sa-i vadă nici pe Arnau, nici pe Habiba, dar Jaume îi aducea veşti despre tot ce se petrecea.

Fiul tău e bine, îi adeverise când nimeni nu-i vedea.

Jafudà Bonsenyor a venit de cum l-au chemat. Purta o *chilaba* simplă, neagră, cu emblemă şi glugă, şi avea barba sură. Grau îl privea de departe, din sufragerie, cum asculta, gârbovit, lămuririle lui Sebastià în faţa Guiamonei. „Vindecă-l, jidovule!” l-a implorat din ochi, când privirile li s-au încrucişat. Jafudà Bonsenyor şi-a plecat capul către el. Era un erudit care îşi dedicase toată viaţa filosofiei şi scrierilor sfinte. Din porunca regelui Jaime II, scrisese *Libre de paraules de savis y filòsofs*[20], dar era şi medic, cel mai însemnat medic al comunităţii evreieşti. De cum l-a zărit pe Guiamon, Jafudà

[20] În lb. cat., *Cartea vorbelor spuse de învăţaţi şi filosofi.* (n.tr.)

Bonsenyor s-a mărginit să facă semn cu capul că nu.

Grau a auzit urletele nevestei. A fugit spre scară. Guiamona a coborât din alcov însoţită de Sebastià. Jafudà venea în urma lor.

— Jidov ce eşti! a ţipat Grau, scuipându-l.

Guiamon şi-a dat sufletul după două zile.

Cum au intrat în casă, toţi în doliu, după înmormântarea băieţelului, Grau i-a făcut semn lui Jaume, chemându-l lângă el şi Guiamona.

— Poftesc să-l iei chiar acum pe Arnau şi ai grijă să nu mai pună nicicând piciorul aici în casă.

Guiamona l-a ascultat în tăcere.

Grau i-a povestit spusele Margaridei: Arnau îi aţâţase. Fiul lui ori o fetiţă ca ea n-ar fi putut plănui atare aventură. Pe Guiamona a învinuit-o că le dăduse adăpost fratelui şi nepotului. Măcar că în fundul inimii ştia că totul nu fusese decât o ispravă cu urmări distrugătoare, moartea fiului cel mic îi tăiase Guiamonei bravura de a-şi înfrunta soţul, iar chipul în care Margarida îl învinovăţise pe Arnau o împiedica să stea de vorbă cu băiatul. Era fiul fratelui ei, nu-i voia răul, dar prefera să nu-l mai vadă.

— Leag-o pe arăpoaică de o bârnă din atelier, i-a poruncit Grau calfei, înainte ca Grau să plece în căutarea lui Arnau, şi adu toate slugile în jurul ei, chiar şi pe băiat.

Grau se socotise în timpul înmormântării: roaba purta toată vina, ar fi trebuit să le poarte de grijă. Apoi, pe când Guiamona plângea, iar preotul îşi urma rugăciunile, a mijit ochii şi s-a întrebat ce osândă să-i dea. Legiuirea nu-l oprea decât s-o omoare ori s-o mutileze, dar nimeni nu-i putea cere socoteală dacă murea în urma osândei date. Grau nu se înfruntase nicicând cu o vină atât de gravă. A chibzuit la schingiuirile despre care auzise vorbindu-se: să-i ungă trupul cu untură încinsă – oare Estranya avea destulă untură la cuhnie? s-o pună în lanţuri şi s-o întemniţeze – prea lesne; s-o bată şi să-i pună cătuşe la picioare ori s-o biciuiască.

„Ai grijă cum te foloseşti de el, îi atrăsese luarea-aminte căpitanul uneia dintre navele lui, după ce i-l dăruise, fiindcă dintr-o singură lovitură poţi să iei pielea de pe om.” De atunci îl ţinuse ascuns: un gârbaci oriental care izbea precis, împletit din piele, gros, dar uşor, lesne de mânuit, care sfârşea în cozi ce aveau toate la capăt bucăţele tăioase din fier.

Când preotul a tăcut o clipă, nişte băieţi au cădelniţat în jurul sicriului. Guiamona a tuşit, Grau a răsuflat din adâncul bojocilor.

Arăpoaica aştepta cu mâinile legate de o grindă, atingând pământul cu vârfurile degetelor.

— Nu vreau ca fiul meu să vadă aşa ceva, i-a atras luarea-aminte

Bernat lui Jaume.

— Nu-i momentul acum, Bernat, l-a povăţuit Jaume. Nu ţi-o căuta cu lumânarea.

Bernat a făcut cu capul semn că nu.

— Ai lucrat din răsputeri, Bernat, nu-i face necazuri fiului tău!

Grau, în doliu, a intrat în cercul alcătuit de robi, ucenici şi calfe în jurul Habibei.

— Dezbrac-o! i-a poruncit lui Jaume.

Arăpoaica a dat să ridice picioarele, simţind că-i scoteau cămaşa. Trupul ei despuiat, ca tuciul, lucios de sudoare, s-a înfăţişat celor siliţi să stea acolo, în faţa gârbaciului pus jos de Grau. Bernat strângea din răsputeri umerii lui Arnau, pe care l-a podidit plânsul.

Grau şi-a tras braţul în spate şi a lovit cu gârbaciul pieptul despuiat; pielea lui a sunat pe spatele femeii, iar cozile cu bucăţele tăioase din fier au dat ocol trupului ei, apoi i s-au înfipt în sâni. Un firicel subţire de sânge s-a ivit pe pielea ei neagră, iar sânii arăpoaicei s-au făcut carne vie. Durerea i-a intrat în trup. Habiba a ridicat privirea la cer şi a urlat. Arnau a început să tremure înfricoşat şi a ţipat, rugându-l pe Grau să se oprească.

Grau şi-a tras iar braţul în spate.

— Trebuia să le fi purtat de grijă copiilor mei!

Plesnetul pielii l-a făcut pe Bernat să-şi întoarcă fiul la sine şi să-i îndese capul în pântece. Fata a urlat din nou. Arnau şi-a îngropat ţipetele în trupul tatălui. Grau a biciuit-o fără preget, până ce spatele, umerii, sânii, coapsele şi picioarele arăpoaicei au fost doar carne şi sânge.

— Spune-i meşterului tău că plec.

Jaume a strâns din buze. O clipă, s-a simţit ispitit să-l îmbrăţişeze pe Bernat, dar îi priveau ucenicii.

Bernat l-a privit cum mergea spre casă. Încercase să vorbească cu Guiamona, dar soră-sa nu se învoise ori de câte ori încercase. Arnau nu se mai ridicase de multe zile din culcuşul tatălui; stătea cât era ziulica de lungă pe salteaua de paie al lui Bernat, pe care o împărţeau acum, şi când tatăl intra să-l vadă îl găsea ţintuind neîncetat cu privirea locul unde încercaseră s-o tămăduiască pe arăpoaică.

O dezlegaseră de cum ieşise Grau din atelier, dar nici măcar nu ştiuseră de unde s-o apuce. Estranya dăduse fuga din atelier cu ulei şi unsori, dar când dăduse de amestecul de carne şi sânge, se mărginise să facă semn din cap că nu. Arnau privise totul de la oarece distanţă, potolit, cu lacrimi în ochi; Bernat încercase să-l facă să plece, dar băiatul se împotrivise. Habiba murise chiar în noaptea aia. Arăpoaica îşi anunţase moartea oprindu-se din acel vaiet neîntrerupt, aidoma cu al unui nou-născut, care îi urmărise întreaga zi.

Grau a ascultat mesajul cumnatului din gura lui Jaume. Asta îi mai lipsea: cei doi Estanyol, cu aluniţele lor de lângă ochi, străbătând Barcelona în căutarea unei slujbe, vorbind despre el cu oricine voia să-i asculte; şi erau puzderie de oameni dispuşi s-o facă, acum, când ajunsese aproape de vârf. A simţit un junghi în inimă şi i s-a uscat gura: Grau Puig, bărbat de vază din Barcelona, căpetenia breslei olarilor, membru al Sfatului Celor o Sută, oblăduia ţărani catalani fugari. Nobilii erau împotriva lui. Cu cât îl ajuta Barcelona mai mult, cu atât mai puţin depindea regele Alfonso de vasalii săi, seniorii, şi cu atât mai mici erau câştigurile pe care nobilii le puteau obţine de la monarh. Şi cine fusese cel mai însemnat susţinător al ajutorului dat regelui? El. Şi cui îi aducea prejudicii fuga şerbilor de pe domenii? Nobililor care le aveau. Grau a dat din cap în semn că nu şi a oftat. Blestemat fie ceasul când îl primise pe ţăran în casa lui!

— Adu-l aici! i-a poruncit lui Jaume.

— Mi-a dezvăluit Jaume, i-a spus Grau cumnatului de cum i s-a înfăţişat, că vrei să ne laşi.

Bernat a încuviinţat, dând din cap.

— Şi ce-ai de gând să faci?

— Am să-mi caut o slujbă, ca să-mi pot creşte fiul.

— N-ai niciun meşteşug. Barcelona e plină de oameni ca tine: ţărani care n-au putut trăi din roadele pământului lor, care nu găsesc nicio slujbă şi până la urmă mor de foame. Peste toate, a adăugat, nici măcar n-ai carte de cetăţean; măcar că eşti de mult în cetate.

— Ce-i aia carte de cetăţean? a întrebat Bernat.

— Un înscris care dovedeşte că locuieşti de un an şi o zi în Barcelona, şi, ca atare, eşti cetăţean slobod, nesupus niciunui senior.

— Şi de unde se ia înscrisul?

— Îl semnează oamenii de vază din cetate.

— Am să-l cer.

Grau s-a uitat la Bernat. Era murdar, purta o cămaşă simplă, ponosită, şi opinci. Şi-l închipuia în faţa mai-marilor cetăţii, după ce-şi istorisise soarta zecilor de aprozi: cumnatul şi nepotul lui Grau Puig, om de frunte din cetate, ascunşi în atelier ani în şir. Vestea avea să treacă din gură în gură. Chiar şi el profitase de asemenea clipe ca să-şi atace vrăjmaşii.

— Stai jos, l-a poftit. Când Jaume mi-a vorbit despre ce-ai de gând, am vorbit cu sora ta, Guiamona, l-a minţit ca să-i lămurească de ce-şi schimbase purtarea, şi m-a rugat să mă milostivesc de tine.

— N-am nevoie de milă, l-a oprit Bernat, gândindu-se la Arnau, care stătea în culcuş cu privirea pustie. Trudesc din greu de ani la rând pe…

— Asta ne-a fost înţelegerea, i-a tăiat-o Grau, şi tu te-ai învoit. Aia voiai atunci.

— Se prea poate, a recunoscut Bernat, dar nu m-am vândut rob, iar acum nu-mi mai pasă.

— Să uităm de milă. Nu cred să găseşti vreo slujbă în toată cetatea, şi cu atât mai puţin dacă nu poţi dovedi că eşti slobod. Fără înscris n-ai să-i faci decât să profite de tine. Ştii câţi şerbi legaţi de pământ, fără un copil în spate, hălăduiesc pe-aici, se învoiesc să lucreze pe veresie, numai şi numai ca să poată sta un an şi-o zi în Barcelona? Nu poţi să le faci faţă. Înainte să primeşti cartea de cetăţean, o să muriţi de foame şi tu, şi fiu-tău, şi, în ciuda celor întâmplate, nu putem îngădui ca micul Arnau să aibă aceeaşi soartă ca micul nostru Guiamon. De ajuns. Soră-ta n-ar mai putea îndura. Bernat a amuţit, aşteptându-şi cumnatul să spună mai departe. Dacă te interesează, a consimţit Grau, apăsând pe vorba aceea, poţi să lucrezi tot aici, la fel, plătit deopotrivă cu orice lucrător fără niciun meşteşug, iar din plată ţi se vor scădea culcuşul şi mâncarea, pentru tine şi fiul tău.

— Şi Arnau?

— Ce-i cu băiatul?

— Ai făgăduit să-l iei ucenic.

— Aşa am să şi fac, atunci când o să aibă anii.

— Vreau să-mi dai în scris.

— Aşa voi face, s-a juruit Grau.

— Şi cartea de cetăţean?

Grau a încuviinţat. Lui nu avea să-i fie greu s-o obţină… în taină.

Capitolul 7

„… Îi declarăm cetăţeni slobozi ai Barcelonei pe Bernat Estanyol şi pe fiul lui, Arnau.” În sfârşit! Bernat s-a înfiorat auzind spusele şovăielnice ale bărbatului care citea înscrisurile. Îl găsise la şantierul naval, după ce întrebase unde putea să dea de cineva care să ştie să citească şi îi dăruise un blid micuţ în schimbul hatârului. În vuietul şantierului, al mirosului de catran şi mângâiat de briza mării pe obraji, Bernat a ascultat cum i se citea şi cel de-al doilea înscris: Grau avea să-l ia ucenic pe Arnau când băiatul va împlini zece ani şi promitea să-l înveţe meşteşugul de olar. Fiul lui era slobod şi într-o zi va putea să-şi câştige pâinea şi să se apere în cetate.

Bernat şi-a luat surâzător rămas-bun de la blidul făgăduit şi a plecat iar la atelier. Primirea cărţii de cetăţean însemna că Llorenç de Bellera nu îi pârâse stăpânirii, că nu intentase nicio judecată penală contra lui. Oare supravieţuise flăcăul de la fierărie? s-a întrebat. Chiar şi aşa… „Rămâi cu ogoarele noastre, senior de Bellera; noi rămânem cu neatârnarea noastră”, a şoptit Bernat, sfidător. Robii lui Grau şi însuşi Jaume şi-au curmat truda şi au venit să-l vadă de Bernat, radios de fericire. Încă se mai vedeau pe jos urmele sângelui vărsat de Habiba. Grau dăduse poruncă să nu fie şterse. Bernat a încercat să nu calce pe ele şi s-a schimbat la faţă.

— Arnau, i-a şoptit fiului în noaptea aceea, pe când stăteau întinşi pe saltea.

— Spune, tată.

— Suntem cetăţeni slobozi ai Barcelonei.

Arnau n-a răspuns. Bernat a căutat capul băiatului şi l-a mângâiat pe creştet; ştia ce puţin însemna aşa ceva pentru un copil căruia îi fusese luată bucuria. Bernat a ascultat suflarea robilor şi a urmat să-şi mângâie fiul pe creştet, dar l-a cuprins îndoiala: oare băiatul o să ajungă într-o zi să lucreze pentru Grau? În acea noapte, Bernat a pus nespus de târziu geană pe geană.

În fiecare dimineaţă, când se crăpa de ziuă şi oamenii îşi începeau truda, Arnau pleca din atelierul lui Grau. În fiecare dimineaţă, Bernat încerca să-i vorbească şi să-i dea curaj. „Trebuie să-ţi faci prieteni”, a vrut să-i spună o dată, dar înainte de a o putea face, Arnau i-a întors spatele şi a ieşit liniştit în uliţă. „Bucură-te de slobozie, fiule”, a vrut să-i spună altă dată, când băiatul a adăstat cu ochii pe el, după ce-i făcuse semn că voia să-i vorbească. Dar, chiar când s-o facă, o lacrimă îi cursese pe obrazul de copil. Bernat îngenunchease şi nu putuse decât să-l îmbrăţişeze. Apoi îl zărise cum traversa ograda, târşâindu-şi picioarele. Când, altă dată, Arnau a ocolit petele de sânge rămase de la Habiba, gârbaciul lui Grau a răsunat iar în mintea lui Bernat. Şi-a făgăduit că n-avea nicicând să mai dea înapoi din faţa biciului: o singură dată îi fusese prea destul.

Bernat a alergat după Arnau, care s-a întors, auzindu-i paşii. Când a ajuns în dreptul lui, a început să râcâie cu piciorul pământul întărit, în care rămăseseră la vedere petele de sânge ale arăpoaicei. Chipul lui Arnau s-a luminat, iar Bernat râcâia şi mai abitir.

— Ce faci? a strigat Jaume din celălalt capăt al ogrăzii.

Bernat a împietrit. Gârbaciul i-a sunat iar în amintire.

— Tată!

Cu vârful încălţării, Arnau a împins domol pământul înnegrit pe care Bernat tocmai îi râcâise.

— Ce faci, Bernat? a repetat Jaume.

Bernat n-a răspuns. După câteva clipe, calfa s-a întors şi a văzut că toţi robii, liniştiţi, îl ţintuiau cu privirea.

— Adu-mi apă, fiule, i-a cerut Bernat, profitând de cumpăna lui Jaume.

Arnau a plecat ca din puşcă şi, pentru prima oară în ultimele luni, Bernat l-a văzut alergând. Jaume a încuviinţat.

În genunchi, pe muteşte, tatăl şi fiul au râcâit pământul până au şters urmele nedreptăţii.

— Du-te la joacă, fiule, i-a dat povaţă Bernat în dimineaţa când au isprăvit truda.

Arnau a lăsat ochii în pământ. I-ar fi plăcut să-l întrebe cu cine trebuia să se joace. Bernat i-a ciufulit părul, apoi l-a împins spre uşă. Ajuns în uliţă, Arnau s-a mărginit, ca în fiece zi, să dea ocol casei lui Grau şi să se caţere într-un copac stufos care se apleca peste ostreţe şi dădea în grădină. Pitit acolo, a adăstat să iasă verii lui, însoţiţi de Guiamona.

— De ce nu mă mai iubeşti? a şoptit. Eu n-am nicio vină.

Verii lui păreau mulţumiţi. Moartea lui Guiamon se mistuia în timp, şi doar pe chipul mamei se mai citea tristeţea amintirii. Josep şi Genís se făceau că se bat, iar Margarida îi privea stând jos lângă maică-sa, care abia de se dezlipea de ea. Pitit în copac, Arnau simţea ghimpele dorului, aducându-şi aminte de îmbrăţişările ei.

În fiecare dimineaţă, Arnau se urca în acelaşi copac.

— Pe tine nu te iubeşte nimeni? a auzit că era întrebat într-o zi.

De spaimă, şi-a pierdut o clipă cumpăna şi a fost gata să cadă.

Arnau s-a uitat jur împrejurul lui, căutându-l pe cel care-i vorbise, dar n-a desluşit pe nimeni.

— Aici, a auzit.

S-a uitat în copac, de unde plecase vocea, dar nici aşa n-a desluşit nimic. În fine, a zărit mişcându-se niscaiva crengi, iar printre ele l-a întrezărit pe un băieţel care îl saluta dând din mână, foarte serios, şi aşezat călare pe o creangă noduroasă a copacului.

— Ce faci aici… de ce stai în… copacul meu? l-a întrebat sec Arnau.

Copilul, murdar şi slinos, nu s-a sinchisit.

— Ca şi tine, i-a răspuns. Mă uit.

— Tu nu poţi să te uiţi, a declarat Arnau.

— De ce? Fac asta de mult. Şi înainte te vedeam. Copilul murdar a tăcut câteva clipe. Nu te mai iubesc? De ce plângi atât?

Arnau şi-a dat seama că începuse să-i curgă o lacrimă pe obraz şi s-a înfuriat: băieţelul trăsese cu ochiul.

— Dă-te jos de acolo! i-a poruncit după ce a coborât.

Băiatul s-a desprins cu iscusinţă şi a venit în faţa lui. Arnau prinse curaj, dar puştiul n-a părut speriat.

— Ai tras cu ochiul la mine! l-a învinovăţit.

— Şi tu ai iscodit, s-a apărat copilul.

— Da, dar sunt verii mei şi eu pot s-o fac.

— Atunci, de ce nu te joci cu ei ca mai înainte?

Arnau nu s-a mai putut ţine şi scoase un suspin. Când a dat să răspundă la întrebare, vocea i-a tremurat.

— Nu-ţi face griji, l-a potolit băieţaşul, încercând să-l liniştească, şi eu plâng de multe ori.

— Dar tu de ce plângi? l-a iscodit Arnau, bâlbâindu-se.

— Nu ştiu. Plâng uneori, când mă gândesc la mama.

— Ai mamă?

— Da, dar…

— Şi ce cauţi aici dacă ai mamă? De ce nu te joci cu ea?

— Nu pot să stau cu ea.

— De ce? Nu-i acasă la tine?

— Nu, a răspuns copilul, şovăielnic. Sigur că e acasă.

— Atunci, de ce nu stai cu ea?

Băieţaşul murdar şi slinos nu răspunse.

— E bolnavă? a stăruit Arnau.

A făcut semn cu capul că nu.

— E bine, a zis.

— Atunci? a stăruit Arnau.

Băieţelul l-a privit, nefericit. Şi-a muşcat de câteva ori buza de jos şi în cele din urmă s-a hotărât.

— Vino, s-a rugat, trăgându-l pe Arnau de mânecă. Vino cu mine!

Micuţul necunoscut a luat-o la goană cu o sprinteneală neobişnuită pentru cât era de scund. Arnau l-a urmat, încercând să nu-l piardă din ochi, fapt uşor, de altfel, fiindcă au traversat mahalaua deschisă şi întinsă a olarilor, care se încâlcea pe măsură ce pătrundeau în inima Barcelonei; ulicioarele înguste din cetate, pline ochi de oameni şi tarabe ale meşteşugarilor, erau ca nişte capcane, prin care era cu neputinţă de trecut.

Arnau nu ştia unde era, dar nici că-şi făcea vreo grijă. Singurul lui ţel era să nu-şi piardă din ochi noul prieten, sprinten şi ager, care alerga printre oameni şi mesele meşteşugarilor spre indignarea

multora. Arnau, mai greoi la ocolitul trecătorilor, îndura urmările, căci aceia ţipau la el şi-l mustrau. Unul l-a pocnit în scăfârlie, altul a dat să-l ţină, luându-l de cămaşă, dar Arnau a scăpat de amândoi, deşi, de atâta împiedicat, a pierdut urma prietenului, şi deodată se pomeni stingher, la intrarea într-o piaţă mare şi plină ochi cu oameni.

Cunoştea piaţa. Fusese cândva acolo cu tatăl lui. „Asta-i piaţa Blat, îi spusese, miezul Barcelonei. Vezi piatra din inima ei?” Arnau se uitase unde îi arăta tatăl. „Ei bine, piatra arată că de acolo cetatea se împarte în patru sferturi: al Mării, al lui Framenors, al lui Pi şi al Saladei ori Tatălui Sfânt.” Arnau ajunsese în piaţă urmând uliţa mătăsarilor şi, oprit sub arcada castelului unde lucra domnul *veguer,* a încercat să-l zărească pe băiatul murdar, dar norodul strâns acolo l-a împiedicat. Lângă el, într-o parte a arcadei, era cea mai mare parlagerie a cetăţii, iar în cealaltă niscaiva mese unde se vindea pâine coaptă. Arnau s-a străduit să-l găsească pe micuţ printre băncile de piatră aşezate de-o parte şi de alta a pieţei, prin faţa cărora trecea lumea. „Asta-i piaţa de grâne, îl lămurise Bernat. Într-o parte, pe băncile acelea, vând grâu mijlocitorii şi tarabagiii din cetate, iar pe cealaltă, pe celelalte bănci, îşi vând recolta ţăranii din afara cetăţii.” Arnau nu dădea de puştiul murdar care îl adusese aici nici într-un loc, nici într-altul, nici printre oamenii care se târguiau la preţuri ori cumpărau grâu.

Pe când încerca să-l găsească, stând în picioare sub arcada cea mare, pe Arnau l-au împins oamenii care încercau să intre în piaţă. A încercat să-i ocolească, apropiindu-se de mesele pitarilor, dar de cum a atins cu spatele o masă, a şi primit o palmă fioroasă peste grumaz.

— Cară-te de aici, mucosule! i-a strigat pitarul.

Arnau a nimerit iar în gloata, hărmălaia şi ţipetele pieţei nemaiştiind unde să se ducă, împins când într-o parte, când într-alta de bărbaţi mai înalţi ca el şi care, cărându-şi sacii cu grâne, nu-i dădeau nicio atenţie.

Începea să-l ia cu ameţeli când în cale i s-a ivit din senin fetişoara şmecheră şi murdară pe care o urmărise prin toată Barcelona.

— Ce stai? l-a întrebat băieţelul, ridicând glasul, ca să se facă auzit.

Arnau nu i-a răspuns. A ales să se ţină zdravăn de cămaşa băiatului şi a traversat piaţa, tras de el, până în uliţa Bòria. Pe acolo au ajuns în mahalaua căldărarilor, pe ale cărei ulicioare sunau ciocane care izbeau în aramă şi fier. Pe acolo n-au mai fugit. Sfârşit şi încă ţinându-se strâns de mâneca băieţaşului, Arnau şi-a silit călăuza neatentă şi nerăbdătoare să rărească pasul.

— Asta-i casa mea, i-a dezvăluit în cele din urmă puştiul, arătându-i o căscioară cu un singur cat. În faţa porţii era o masă plină cu cazane din aramă de toate soiurile, unde lucra un bărbat zdravăn, care nici măcar nu s-a uitat la ei. Acela-i tata, a adăugat după ce s-au depărtat

de faţada căscioarei.
— De ce nu…? a dat să-l întrebe Arnau, întorcând ochii spre casă.
— Aşteaptă, l-a oprit băieţelul murdar.
Au mers pe ulicioară în sus, au dat ocol altor căscioare şi au ieşit îndărătul lor, unde începeau pometurile lor. Când au ajuns la căsuţa unde locuia copilul, Arnau l-a văzut căţărându-se pe ostreţele dindărătul pometului şi invitându-l să facă la fel.
— De ce…?
— Urcă! i-a poruncit băieţelul, călare pe uluci.
Au sărit împreună în acel pomet mititel, dar băieţaşul a stat pe loc, ţintuind cu privirea o ghimirlie de lângă căsuţă, o chilie care avea în peretele ce dădea în pomet, destul de sus, o bortă mică în formă de ferestruică. După câteva clipe, copilul tot n-a mişcat.
— Şi acum? a întrebat Arnau în cele din urmă.
Băieţelul s-a întors la el.
— Ce…?
Dar ştrengarul nici nu i-a dat atenţie. Arnau a stat liniştit, iar tovarăşul lui a luat un scrin de lemn şi l-a pus sub ferestruică; apoi s-a cocoţat pe el, privind drept prin bortă.
— Mamă, a şoptit băieţelul.
Braţul palid al unei femei s-a ivit cu mare greutate pe marginea ferestruicii; cotul a rămas pe glaf, iar mâna, nemaipipăind, a început să mângâie părul micuţului.
— Joanet, a auzit Arnau un glas blând, azi ai venit mai devreme; soarele n-a suit încă la amiază.
Joanet s-a mulţumit să încuviinţeze, dând din cap.
— S-a întâmplat ceva? a stăruit vocea.
Joanet şi-a luat un răgaz de câteva clipe înainte de a răspunde. A tras aer în piept şi a mărturisit:
— Am venit cu un prieten.
— Mă bucur că ai prieteni. Cum îl cheamă?
— Arnau.
„De unde ştie cum mă…? Fireşte! Mă iscodea”, şi-a zis Arnau.
— E aici?
— Da, mamă.
— Bună ziua, Arnau.
Arnau s-a uitat la ferestruică. Joanet s-a întors la el.
— Bună ziua, doamnă, a şoptit, neştiind prea bine ce trebuia să spună unei voci care ieşea pe o ferestruică.
— Câţi ani ai? l-a întrebat femeia.
— Opt ani, doamnă.
— Eşti cu doi ani mai mare decât Joanet al meu, dar sper să vă aveţi bine şi să rămâneţi prieteni. Nimic nu-i mai bun pe lumea asta decât un bun prieten; să ţineţi seamă de asta mereu.

Vocea n-a mai iscodit nimic. Mâna mamei lui Joanet îi tot mângâia părul, iar Arnau a văzut cum băieţelul sprijinit de perete, căruia îi atârnau picioarele de pe scrinul din lemn, stătea neclintit sub mângâieri.

— Duceţi-vă la joacă, le-a poruncit deodată femeia, trăgându-şi mâna. Mergi sănătos, Arnau! Ai mare grijă de fiul meu, doar eşti mai mare decât el. Arnau a îngăimat un salut, abia auzit. La revedere, fiule, a adăugat vocea. Ai să mai vii să mă vezi?

— Fireşte, mamă.

— Hai, duceţi-vă.

Cei doi băieţaşi s-au întors în hărmălaia uliţelor barceloneze, hoinărind la voia întâmplării. Arnau a aşteptat ca Joanet să-i dea vreo lămurire, dar cum n-a făcut-o, până la urmă a îndrăznit să-l întrebe:

— De ce nu iese mama ta în pomet?

— E încuiată, i-a răspuns Joanet.

— De ce?

— Nu ştiu. Ştiu numai că stă acolo.

— Şi de ce nu intri tu prin bortă?

— M-a oprit Ponç.

— Cine-i Ponç?

— Ponç e tatăl meu.

— Şi de ce te-a oprit?

— Nu ştiu de ce.

— Şi de ce-i spui Ponç şi nu tată?

— Fiindcă şi asta m-a oprit.

Arnau s-a oprit brusc în loc şi l-a tras spre el pe Joanet, până au ajuns faţă în faţă.

— Şi nici asta nu ştiu de ce, i-a luat-o înainte băieţelul.

S-au plimbat mai departe; Arnau încerca să înţeleagă întreaga aiureală, iar Joanet aştepta următoarea întrebare a noului său prieten.

— Cum e mama ta? s-a hotărât Arnau în cele din urmă.

— Întotdeauna a stat încuiată acolo, a răspuns Joanet, străduindu-se să zâmbească. Odată, când Ponç nu era în cetate, am încercat să mă strecor pe ferestruică, dar nu m-a lăsat ea. A zis că nu voia s-o văd.

— De ce zâmbeşti?

Joanet a mai făcut câţiva paşi, înainte de a-i răspunde:

— Ea îmi spune mereu că trebuie să zâmbesc.

Tot restul dimineţii, Arnau a umblat cu capul plecat pe uliţele din Barcelona după copilul murdar care nu văzuse nicicând chipul mamei lui.

— Mama lui îl mângâie pe cap prin ferestruica odăii, i-a şoptit

Arnau tatălui său chiar în acea seară, pe când stăteau întinşi pe saltea. N-a văzut-o nicicând. Nici tatăl, nici mama lui nu-l lasă.

Bernat îşi mângâia fiul pe creştet, cum îi povestise Arnau că făcea mama noului prieten. Sforăitul robilor şi ucenicilor care locuiau laolaltă cu ei le-a spart tăcerea. Bernat s-a întrebat ce vină avea femeia ca să merite asemenea pedeapsă.

Ponç căldărarul n-ar fi stat în cumpănă să-i răspundă: „Preacurvie!”. Povestise totul de zeci de ori oricui dorise să afle.

— Am surprins-o preacurvind cu ibovnicul, tinerel ca şi ea; foloseau ceasurile când eu trudeam în fierărie. M-am dus la jude, desigur, ca să cer dreptatea pe care o cer legiuirile noastre. Apoi, namila de căldărar se distra pomenind de legiuirea ce-i îngăduise să-şi facă dreptate. Principii noştri sunt bărbaţi înţelepţi şi cunosc răutatea muierii. Numai nobilele pot să scape de osânda de preacurvie prin legământ; celelalte, ca şi Joana mea, trebuie să lupte şi să se supună judecăţii lui Dumnezeu.

Cei care asistaseră la înfruntare îşi aminteau că Ponç îl făcuse mici fărâme pe tânărul ibovnic al Joanei; iar Dumnezeu nu prea avusese ce să facă între căldărarul călit în truda de la forjă şi tinerelul blând, dăruit iubirii.

Hotărârea regală a fost dată după *usatges:* „De va câştiga femeia, soţul o va păstra în mare cinste şi va plăti toate cheltuielile făcute de ea şi prietenii ei în judecată şi înfruntare, ca şi în dauna adversarului. Dar dacă va pierde, ea va trece în mâinile soţului cu tot ce are.” Ponç nu ştia să citească, dar recita pe de rost hotărârea de câte ori arăta înscrisul oricui voia să-l vadă:

> Hotărâm ca numitul Ponç, de vrea să-i fie încredinţată Joana, să dea bună şi dreaptă chezăşie, ca şi încredinţări că vrea s-o ţină la el acasă într-un loc de douăsprezece palme lungime, şase lăţime şi doi stânjeni înălţime. Trebuie să-i dea un sac de paie pe care să doarmă şi o pătură cu care să se acopere, să sape în acel loc o gaură, unde ea să-şi facă nevoile, şi să lase o bortă prin care aceleiaşi Joana să i se împingă de-ale gurii: numitul Ponç trebuie să-i dea zilnic optsprezece uncii de pâine bine coaptă şi oricâtă apă voieşte ea, şi să nu-i dea, nici să nu facă nimic ce i-ar atrage ori grăbi în vreun fel, moartea numitei Joana. Despre toate acelea să dea bună şi dreaptă seamă, ca şi chezăşii înainte de a-i fi încredinţată numita Joana.

Ponç a înfăţişat chezăşia cerută de jude, care i-a încredinţat-o pe Joana. A ridicat la el în pomet o ghimirlie de doi metri şi jumătate pe un metru şi douăzeci, a făcut o gaură pentru ca femeia să-şi poată face nevoile, a scobit ferestruica prin care Joanet, venit pe lume la nouă luni după judecată, şi niciodată recunoscut de Ponç, îşi lăsa mângâiat părul, şi şi-a zidit pe viaţă tânăra soţie.

— Tată, i-a şoptit Arnau lui Bernat, cum era mama, de ce nu-mi

vorbeşti nicicând despre ea?

„Ce vrei să-ţi spun? Că şi-a pierdut fecioria cu un nobil beat turtă? Că a ajuns târfă la toţi în castelul seniorului de Bellera?” s-a întrebat Bernat.

— Mama ta, i-a răspuns, n-a avut noroc. A fost o nefericită.

Bernat l-a auzit pe Arnau trăgând aer în piept, înainte de a-i vorbi iar:

— Mă iubea? a stăruit copilul cu glas răguşit.

— N-a avut când. S-a săvârşit la naştere.

— Habiba mă iubea.

— Şi eu te iubesc.

— Dar tu nu eşti mama. Chiar şi Joanet are una care îl mângâie pe cap.

— Nu toţi copiii au, a dat să-l îndrepte.

„Mama tuturor creştinilor!” Vorbele prelaţilor i-au sunat în minte.

— Ce spuneai, tată?

— Sigur că ai o mamă. Fireşte că ai. Bernat a observat ce liniştit îi era fiul. Tuturor copiilor orfani de mamă, ca tine, Dumnezeu le dă altă mamă: pe Fecioara Maria.

— Şi unde-i Maria asta?

— Fecioara Maria, l-a îndreptat, e în cer.

Arnau a tăcut câteva clipe, înainte de a vorbi din nou:

— Şi la ce-i de folos o mamă în cer? N-o să mă mângâie, n-o să se joace cu mine, n-o să mă sărute, n-o…

— Ba da, are să facă toate astea. Bernat şi-a amintit limpede lămuririle pe care i le dădea tatăl lui când punea aceleaşi întrebări: trimite păsările să te mângâie. Când vezi o pasăre, trimite-i o solie mamei tale şi ai să vezi că ele zboară la cer, ca să i-o ducă Fecioarei Maria; apoi îşi vor povesti una alteia, şi o pasăre are să vină să ciripească şi să zboare vesel în jurul tău.

— Dar eu nu înţeleg pasările.

— Ai să înveţi să le înţelegi.

— Dar n-o pot vedea niciodată.

— Ba da, sigur că o poţi vedea. O poţi vedea în biserici şi chiar îi poţi vorbi.

— În biserici?

— Da, fiule, da. E în cer şi în unele biserici, şi îi poţi vorbi cu ajutorul păsărilor, ori în biserici. Ea are să-ţi răspundă prin păsări, sau noaptea, în somn, şi are să te iubească şi să te răsfeţe mai mult ca orice mamă dintre cele pe care le vezi.

— Mai mult decât Habiba?

— Mult mai mult.

— Şi în noaptea asta? a întrebat băiatul. Azi n-am vorbit cu ea.

— Nu te îngriji, am făcut-o eu pentru tine. Dormi şi ai să vezi.

Capitolul 8

Cei doi noi prieteni se întâlneau zi de zi şi alergau laolaltă la plajă, ca să vadă corăbiile, ori hoinăreau şi se jucau pe uliţele Barcelonei. De câte ori se jucau în spatele zidului, de câte ori glasurile lui Josep, Genís ori Margarida răsunau dincolo de grădina familiei Puig, Joanet vedea că prietenul lui ridica privirea la cer, ca şi cum căuta ceva ce plutea peste nori.

— La ce te uiţi? l-a întrebat într-o zi.

— La nimic, i-a răspuns Arnau.

Râsetele se auzeau tot mai tare, iar Arnau s-a uitat din nou la cer.

— Ne urcăm în copac? a întrebat Joanet, crezând că pe prietenul lui îl preocupau crengile.

— Nu, a răspuns Arnau, căutând cu privirea o pasăre căreia să-i dea o solie pentru mama lui.

Ce putea să-i spună Fecioarei Maria? Ce i se zicea unei mame? Joanet nu-i spunea nimic mamei lui; doar o asculta, încuviinţa ori nu se învoia, dar fireşte, el putea să audă vocea mamei lui, să-i simtă mângâierile, s-a gândit Arnau.

— Ne urcăm?

— Nu, a strigat Arnau, ştergându-i lui Joanet zâmbetul de pe faţă. Tu ai o mamă care te iubeşte, n-ai nevoie să tragi cu ochiul la ceilalţi.

— Dar tu n-ai, i-a răspuns Joanet; dacă urcăm…

Că o iubea! Asta îi spuneau Guiamonei copiii ei. „Spune-i aşa, păsăruico! Arnau a văzut-o cum zbura pe cer. Spune-i c-o iubesc.”

— Ce? Urcăm? a stăruit Joanet cu mâna deja pe o creangă de jos.

— Nu. Şi nici n-am nevoie. Joanet a coborât din copac şi şi-a întrebat prietenul din priviri. Şi eu am o mamă.

— O altă mamă?

Arnau a stat în cumpănă.

— Nu ştiu. O cheamă Fecioara Maria.

— Fecioara Maria? Cine mai e şi asta?

— E în unele biserici. Ei, a urmat, arătând ostreţele, mergeau la biserici, dar nu mă luau şi pe mine.

— Eu ştiu unde-i. Arnau a căscat ochii. Dacă vrei, te duc. La cea mai mare biserică din Barcelona.

Ca întotdeauna, Joanet a fugit cât îl ţineau picioarele, nemaiaşteptând răspunsul prietenului, dar Arnau îşi luase de-acum măsuri de prevedere şi l-a ajuns de îndată din urmă.

Au alergat până în uliţa Boquería şi au dat ocol mahalalei evreieşti, numită *judería,* apoi au luat-o pe uliţa Bisbe, până au dat de catedrală.

— Tu crezi că înăuntru e Fecioara Maria? şi-a întrebat Arnau prietenul, arătând roiul de schele care suia pe pereţii neterminaţi.

A urmărit cu privirea o piatră mare ce se ridica prin strădaniile mai

multor bărbaţi care trăgeau de un scripete.

— Sigur că da, a răspuns Joanet convins. Asta-i o biserică.

— Asta nu-i biserică! au auzit amândoi că le spunea cineva din spate. S-au întors şi s-au izbit de un bărbat aspru, cu un ciocan şi o daltă în mână. Asta-i catedrala, le-a făcut cunoscut, mândru de truda lui de ajutor al meşterului cioplitor; să n-o luaţi niciodată drept o biserică.

Arnau s-a uitat furios la Joanet.

— Unde-i o biserică? l-a întrebat Joanet pe bărbat, când acela dădea să plece.

— Chiar aici, le-a răspuns spre surprinderea lor, arătând cu dalta chiar uliţa pe care veniseră, în piaţa Sant Jaume.

În graba mare, au făcut cale întoarsă pe uliţa Bisbe, până în piaţa Sant Jaume, unde au zărit un mic lăcaş, diferit de celelalte, cu o sumedenie de figuri în basorelief, sculptate în timpanul uşii, la care se ajungea urcând pe o scăriţă. Niciunul dintre ei n-a stat la gânduri. Au intrat cât au putut de iute. Înăuntru era întuneric şi răcoare, şi înainte ca ochii să li se fi deprins cu penumbra, nişte mâini puternice i-au luat de umeri, şi aşa cum intraseră i-au aruncat pe scări în jos.

— Mi-e lehamite să vă tot spun că n-am poftă de alergături prin biserica Sant Jaume!

Arnau şi Joanet s-au uitat unul la celălalt, şi nu i-au dat atenţie preotului. Biserica Sant Jaume! Nici aia nu era biserica Fecioarei Maria, a recunoscut fiecare în tăcere, în sinea lui.

Când preotul a plecat, s-au ridicat; erau înconjuraţi de şase băieţi desculţi, zdrenţăroşi şi murdari ca şi Joanet.

— E tare acru, a recunoscut unul dintre ei, arătând cu bărbia uşile bisericii.

— Dacă vreţi, vă putem arăta pe unde se intră pe neobservate, le-a zis celălalt, dar după aia trebuie să ieşiţi singuri la liman. Dacă vă prind…

— Nu, n-are nicio însemnătate, a răspuns Arnau. Ştiţi şi altă biserică?

— N-au să vă lase să intraţi în niciuna, a răspuns al treilea.

— Asta-i treaba noastră, a răspuns Joanet.

— Ia te uită la piciul ăsta! a râs cel mai în vârstă dintre toţi, apropiindu-se de Joanet. Era de două ori cât el, şi Arnau s-a temut pentru prietenul său. Tot ce mişcă pe aici ne priveşte, e treaba noastră, te-ai dumirit? l-a întrebat, îmbrâncindu-l.

Când Joanet s-a înfuriat, gata să se repeadă la băiatul cel mare, ceva a atras luarea-aminte tuturor celor aflaţi de cealaltă parte a pieţei.

— Un jidov! a strigat alt băiat.

Toată ceata a luat-o la fugă spre un puşti pe pieptul căruia

strălucea emblema stacojie cu galben şi care a tulit-o de cum a văzut că se năpustiseră asupra lui. Micuţul evreu a ajuns la intrarea în cartierul evreiesc înainte ca ei să-l fi prins. Băieţii au stat fulgerător în loc, chiar la intrare. Lângă Arnau şi Joanet rămăsese, totuşi, un băieţel şi mai mic decât Joanet, cu ochii mari de uimire în faţa încercării lui de a se răzvrăti împotriva celui mai mare.

— Aveţi chiar aici o altă biserică, e în spatele lui Sant Jaume, le-a arătat. Profitaţi şi duceţi-vă, fiindcă Pau, a adăugat, arătând cu capul ceata care se întorcea la ei, o să vină foarte supărat şi are să se răzbune pe voi. Se supără ori de câte ori îi scapă vreun evreu.

Arnau l-a smucit pe Joanet care, neîncrezător, îl aştepta pe Pau. În cele din urmă, când a desluşit că băieţii o luau la goană spre ei, Joanet i-a dat ascultare prietenului.

Au fugit pe uliţă în jos, spre mare, dar când şi-au dat seama că Pau şi ai lui – pesemne mai preocupaţi de jidovii care forfoteau prin piaţă – nu-i urmăreau, şi-au reluat pasul obişnuit. Abia trecuseră de o uliţă care pleca din piaţa Sant Jaume, că au şi dat de altă biserică. Au adăstat la picioarele scării, şi s-au privit. Joanet a făcut un semn din ochi şi din cap spre uşi.

— O să stăm, s-a învoit Arnau.

O bătrână a ieşit din biserică şi a coborât scara fără grabă. Arnau n-a stat pe gânduri.

— Femeie bună la suflet, a iscodit-o când ea a coborât de pe trotuar, ce biserică e asta?

— Sant Miquel, i-a răspuns bătrâna, nemaistând în loc.

Arnau a oftat. Acum şi Sant Miquel.

— Şi unde găsim altă biserică? s-a băgat şi Joanet în vorbă, văzând privirea prietenului.

— Chiar la capătul uliţei.

— Şi a cui e? a stăruit, trezind pentru întâia oară atenţia femeii.

— Aia e a lui Sant Just Pastor. Dar de ce vă interesează? La ce atâta curiozitate?

Copiii nu i-au răspuns şi au plecat de lângă femeie, care i-a privit cum se depărtau cu capul în pământ.

— Toate bisericile sunt pentru bărbaţi, a observat Arnau. Trebuie să găsim una pentru femei; sigur că acolo are să fie şi Fecioara Maria.

Joanet a mers mai departe pe drum, gânditor.

— Ştiu un loc, a recunoscut în cele din urmă. Numai cu femei. E la capătul zidului, lângă mare. I se zice… a căutat Joanet să-şi aducă aminte. I se zice Santa Clara.

— Nici asta nu-i Fecioara.

— Dar e femeie. Sigur că mama ta e cu ea. Oare ar sta cu alt bărbat decât cu tatăl tău?

Au coborât pe uliţa Ciutat, până la Arcada Mar, care dădea în

vechiul zid roman, chiar lângă castelul Regomir, de unde pleca drumeagul mănăstirii Santa Clara, ce închidea noile ziduri pe la capătul de răsărit, lângă mare. După ce au trecut de castelul Regomir, au cotit la stânga şi au mers mai departe până au ajuns la uliţa care duce de la piaţa Blat la biserica Maria a Mării, unde se risipea în ulicioare, toate paralele, dând spre plajă. De acolo, traversând pieţele Born şi Pla d'en Llull ajungeai, urmând uliţa Santa Clara, la mănăstirea cu acelaşi nume.

Deşi nerăbdători să afle biserica pe care o căutau, amândoi copiii n-au putut să nu facă popas la mesele argintarilor care adăstau pe ambele laturi ale uliţei Mar. Barcelona era o cetate prosperă şi avută, şi dovada acelui fapt erau obiectele de valoare adunate cu nemiluita pe acele mese: veselă din argint, carafe şi ulcele din metale preţioase încrustate cu nestemate, coliere, brăţări şi inele, cingători, nenumărate opere meşteşugite care sclipeau sub lumina soarelui de vară, şi pe care Arnau şi Joanet încercau să le privească înainte ca meşterul să-i trimită cu sudalme şi înghionteli să-şi vadă de drum.

Astfel, alergând în faţa unui ucenic de argintar, au ajuns în piaţa Sfânta Maria; la dreapta lor era un cimitir, *fossar* Mayor[21], şi la stânga – biserica.

— Santa Clara e pe... a dat să spună Joanet, dar a tăcut de îndată.

Aia, aia era impresionantă!

— Cum or fi făcut-o? s-a întrebat Arnau şi a rămas cu gura căscată.

În faţa lor se înălţa o biserică, robustă şi trainică, gravă, severă, scundă, fără ferestre, cu ziduri foarte groase. În jurul ei, maidanul era curat şi neted. Era înconjurată de o sumedenie de ţăruşi înfipţi în pământ, legaţi eu frânghii, care formau figuri geometrice.

Înconjurând absida bisericuţei, zece coloane zvelte, înalte de şaisprezece metri, străluceau printre lemnele schelei care le dădea ocol.

Schelele din lemn, sprijinite de biserică, urcau neîncetat, ca nişte trepte uriaşe. Chiar de unde era, Arnau a trebuit să ridice privirea ca să întrezărească locul unde se isprăvea schela, mult deasupra coloanelor.

— Hai, l-a îndemnat Joanet, când a ostenit să tot privească primejdiosul du-te–vino al lucrătorilor pe schelă; sigur că asta-i altă catedrală.

— Asta nu-i o catedrală, au auzit în spatele lor. Arnau şi Joanet s-au privit şi au zâmbit. S-au întors şi l-au întrebat din priviri pe bărbatul puternic şi asudat, care căra o piatră mare în spate. Şi ce-i? părea să-l iscodească Joanet, surâzând. Catedrala o plătesc nobilii şi cetatea; dar biserica asta, care va fi mai însemnată şi mai făloasă decât catedrala,

---

[21] În lb. sp. şi cat., „Cimitirul Mare”. (n.tr.)

o plăteşte şi o durează tot norodul.

Bărbatul nici măcar nu se oprise. Povara pietrei părea să-l împingă înainte; şi totuşi, le zâmbise.

Cei doi copii l-au urmat până pe-o latură a bisericii, alături de alt cimitir, *fossar* Menor[22].

— Vreţi să vă dăm o mână de ajutor? a întrebat Arnau.

Bărbatul şi-a tras sufletul înainte de a se întoarce zâmbind.

— Îţi mulţumesc, băiete, dar ar fi mai bine să n-o faceţi.

În fine, s-a lăsat pe vine şi a pus piatra jos. Copiii au privit-o, iar Joanet s-a apropiat de ea, încercând s-o clintească, dar n-a putut. Bărbatul a hohotit şi Joanet i-a răspuns surâzând.

— Dacă nu-i catedrală, s-a băgat în vorbă Arnau, arătând înaltele coloane octogonale, atunci ce-i?

— Asta e noua biserică pe care o durează mahalaua Ribera aducând mulţumire şi arătându-şi devotamentul faţă de Doamna Noastră, Fecioara…

— … Maria? a sărit în sus Arnau, tăindu-i vorba cu ochii cât cepele.

— Fireşte, băiete, i-a răspuns bărbatul, ciufulindu-i părul. Fecioara Maria, Doamna Mării noastre.

— Şi unde-i Fecioara Maria? a întrebat iar Arnau, cu ochii pe biserică.

— Acolo înăuntru, în bisericuţă, dar când o vom dovedi, va fi cel mai mare templu pe care l-a putut avea vreodată o Fecioară.

Acolo înăuntru! Arnau nici n-a mai ascultat restul. Acolo înăuntru era Fecioara lui. Deodată, un vuiet i-a silit pe toţi să ridice ochii: un stol de păsări îşi luase zborul din înaltul schelelor.

---

[22] În lb. sp. şi cat., „Cimitirul Mic”. (n.tr.)

Capitolul 9

Mahalaua Ribera de Mar[23] din Barcelona, unde se dura biserica având hramul Fecioarei Maria, crescuse ca o suburbie a Barcelonei carolingiene, înconjurată şi fortificată de vechi ziduri romane. La început, fusese o simplă mahala de pescari, cărăuşi şi tot soiul de oameni modeşti. Încă de atunci era acolo o bisericuţă, cu hramul Sfintei Maria a Nisipurilor, înălţată pe locul unde se presupunea că fusese martirizată Sfânta Eulàlia în anul 303. Bisericuţa Sfintei Maria a Nisipurilor primise acel nume pentru că fusese ridicată chiar pe nisipurile de pe plaja Barcelonei, dar aceleaşi depuneri de nisip, care făcuseră de nefolosit porturile cetăţii, duseseră biserica departe de nisipurile care configurau ţărmul, până îşi pierduse primul nume, şi îl schimbase în Sfânta Maria a Mării, fiindcă, deşi ţărmul se depărtase de ea, nu se întâmplase deopotrivă şi cu veneraţia pe care i-o arătau toţi oamenii care trăiau de pe urma mării.

Trecerea timpului, care izbutise să mute nisipurile din jurul bisericuţei, silise şi cetatea să-şi caute maidane noi dincolo de ziduri, unde să-şi afle adăpost prima burghezie a Barcelonei, care nu mai putea să se stabilească în incinta romană. Dintre cele trei fruntare ale Barcelonei, burghezia îl alesese pe cel de răsărit, al traficului din port către cetate. Acolo, chiar pe uliţa Mar, se instalaseră argintarii; celelalte uliţe îşi luaseră numele de la zarafi, torcători, parlagii, pitari, negustori de vin, brânzari, pălărieri, armurari şi o droaie de alţi meşteşugari. Apăruse tot aici şi un caravanserai unde trăgeau neguţătorii aflaţi în trecere prin cetate, care fusese durat în piaţa Born, în spatele Sfintei Maria, şi unde se ţineau lupte şi turniruri. Dar nu numai meşteşugarii bogaţi fuseseră atraşi de noua mahala Ribera; o puzderie de nobili se strămutaseră aici, laolaltă cu mai-marele nobilimii, Guillem Ramon de Montcada, căruia contele de Barcelona, Ramon Berenguer IV, îi dăduse maidanele unde se deschisese uliţa ce-i purta numele şi care dădea în piaţa Born, laolaltă cu Sfânta Maria a Mării, pe care se ridicaseră palate mari şi făloase.

Când mahalaua Ribera del Mar din Barcelona ajunsese îmbelşugată şi avută, vechea bisericuţă romană căreia pescarii şi năierii veneau să-i venereze hramul ajunsese să le pară neîncăpătoare şi săracă enoriaşilor prosperi şi bogaţi. Dar strădaniile băneşti ale bisericii din Barcelona şi ale regalităţii urmăreau doar refacerea catedralei din cetate.

Enoriaşii Sfintei Maria a Mării, atât bogaţi, cât şi sărmani, uniţi în devotamentul faţă de Fecioară, nu-şi pierduseră nădejdea în faţa lipsei de sprijin şi, laolaltă cu de curând numitul arhidiacon al Mării, Bernat Llull, ceruseră mai-marilor bisericeşti îngăduinţa de a dura

[23] În lb. sp., „Malul Mării”. (n.tr.)

ceea ce ei doreau să fie cel mai mare monument închinat Fecioarei Maria. Şi o obţinuseră.

Înălţarea Sfintei Maria a Mării începuse, aşadar, prin şi pentru popor, fapt de care dădea mărturie piatra de temelie a templului, pusă chiar unde avea să crească marele altar şi pe care, spre deosebire de clădirile ce se bucurau de sprijinul stăpânirii, s-au sculptat doar însemnele parohiei, drept dovadă că lucrarea, cu toate drepturile ce decurgeau din ea, era numai şi numai a enoriaşilor care o ridicaseră: bogătanii – cu paralele; sărmanii – cu truda. De când se pusese piatra de temelie, un grup de enoriaşi şi bărbaţi de vază din cetate, numiţi Cei Douăzeci şi Cinci, trebuiau să se întâlnească în fiece an cu parohul pentru ca, în faţa notarului, să-i înmâneze cheile bisericii pentru acel an.

Arnau îl privea pe bărbatul cu piatra. Încă asudat, gâfâind, acela surâdea, cu ochii pe clădire.

— Aş putea-o vedea?

— Pe Fecioară? a întrebat la rândul lui bărbatul, zâmbindu-i băiatului.

Şi dacă micuţii nu puteau intra singuri în biserici? s-a întrebat Arnau. Şi dacă trebuiau să vină cu părinţii? Ce le spusese preotul de la Sant Jaume?

— Fireşte. Fecioarei îi place să fie vizitată de copii ca voi.

Arnau a râs, speriat. Apoi s-a uitat la Joanet.

— Mergem? l-a îndemnat.

— Ei! O clipă, le-a atras luarea-aminte bărbatul; trebuie să mă întorc la treabă. S-a uitat la lucrătorii care ciopleau în piatră. Àngel, i-a strigat unui flăcăuaş de vreo doisprezece ani, care s-a apropiat în fugă, mergi cu copiii în biserică. Spune-i preotului că vor s-o vadă pe Fecioară.

Bărbatul a mai ciufulit o dată părul lui Arnau şi s-a mistuit în direcţia mării. Arnau şi Joanet au rămas cu Àngel, dar când băiatul s-a uitat la ei, şi-au lăsat amândoi capul în pământ.

— Vreţi s-o vedeţi pe Fecioară?

Glasul îi suna sincer.

Arnau a încuviinţat şi a întrebat:

— Tu o ştii?

— Fireşte, a râs Àngel. E Fecioara Maria a Mării, Fecioara mea. Tatăl meu e barcagiu! a adăugat cu mândrie. Haideţi!

Cei doi l-au urmat până la intrarea în biserică, Joanet cu ochii cât cepele, Arnau cu capul plecat.

— Ai mamă? a întrebat deodată.

— Da, fireşte, a răspuns Àngel, mergând în faţa lor.

În spatele lui, Arnau i-a zâmbit lui Joanet. Au intrat pe uşile Sfintei Maria, iar Arnau şi Joanet au stat în loc până ce ochii li s-au deprins cu

bezna. Mirosea a ceară şi a tămâie. Arnau a comparat coloanele zvelte şi înalte, care se ridicau afară, cu acelea din biserică: scunde, pătrate, groase. Lumina pătrundea doar prin nişte ferestre înguste, alungite, adâncite în zidurile clădirii, ce aruncau dreptunghiuri chihlimbarii ici şi colo pe podea. Atârnate de acoperiş, pe pereţi, peste tot, erau mici corăbii: unele lucrate îngrijit, altele – mai grosolan.

— Să mergem, le-a şoptit Àngel.

În drum spre altar, Joanet i-a arătat oameni îngenuncheaţi, pe care nu-i zăriseră la început. Trecând pe lângă ei, şoaptele rugilor pe care le spuneau i-au mirat pe copii.

— Ce fac? l-a întrebat Joanet la ureche pe Arnau.

— Se roagă, i-a răspuns băiatul.

Când au ajuns în faţa altarului, un preot subţirel s-a apropiat de ei. Joanet s-a aşezat în faţa lui Arnau.

— Ce te aduce pe-aici, Àngel? a întrebat preotul în şoaptă, dar cu privirile îndreptate spre cei doi băieţaşi.

Preotul i-a întins mâna lui Àngel şi băiatul s-a plecat în faţa ei.

— Sunt doi băieţaşi, părinte. Vor s-o vadă pe Fecioară.

Ochii preotului au licărit în beznă, când s-au îndreptat spre Arnau.

— Priviţi-o, le-a destăinuit, făcând semn către altar.

Arnau a privit unde arăta preotul, până ce ochii lui au dat de silueta mică şi simplă a unei femei tăiate în piatră, cu un copilaş pe braţul drept şi o barcă de lemn la picioare. A mijit ochii; trăsăturile femeii erau senine. Mama lui!

— Cum vă cheamă? a întrebat preotul.

— Arnau Estanyol, a răspuns primul.

— Joan, dar mi se zice Joanet, a dezvăluit al doilea.

— Şi după tată?

Zâmbetul s-a dus de pe faţa lui Joanet. Nu-şi cunoştea numele după tată. Mama îl povăţuise să nu-l ia pe al lui Ponç căldărarul, fiindcă, de afla acela, se supăra peste poate, dar să nu-l ia nici pe al ei. Nu trebuise să spună nimănui până acum numele lui de familie. Oare de ce voia să i-l ştie preotul? Dar acela stăruia din priviri.

— Ca şi el, s-a învoit în cele din urmă, Estanyol.

Arnau s-a întors la el şi ochii prietenului l-au implorat.

— Atunci sunteţi fraţi.

— Da, a bolborosit Joanet în faţa complicităţii tăcute a lui Arnau.

— Ştiţi să vă rugaţi?

— Da, a răspuns Arnau.

— Eu nu ştiu încă, a răspuns Joanet.

— Păi, să te înveţe fratele tău mai mare, i-a dat povaţă preotul. Puteţi să vă rugaţi Fecioarei. Vino, Àngel, vreau să-ţi dau ceva pentru meşterul tău. Sunt aici nişte pietre...

Glasul preotului se pierdea pe măsură ce se îndepărta; cei doi copii

au rămas în faţa altarului.

— Trebuie să ne rugăm în genunchi? l-a iscodit în şoaptă Joanet pe Arnau.

Băiatul a întors privirea la umbrele pe care i le arăta Joanet şi, când puştiul se îndrepta spre scaunele de rugăciune acoperite cu mătase purpurie din faţa marelui altar, l-a luat de braţ.

— Lumea stă în genunchi, l-a învăţat tot şoptit, înfăţişându-i enoriaşii, dar ei se roagă.

— Şi tu ce-ai să faci?

— Eu nu mă rog. Vorbesc cu mama mea. Tu nu stai în genunchi când vorbeşti cu mama ta, nu-i aşa?

Joanet s-a uitat la el. Da, nu se aşeza în genunchi…

— Dar preotul nu ne-a adeverit că putem vorbi cu ea; doar că ne putem ruga.

— Nici să nu-ţi treacă prin minte să-i spui ceva preotului. De nu, am să-i spun că ai minţit şi că nu mi-eşti frate.

Joanet a rămas lângă Arnau, privind numeroasele corăbii care împodobeau biserica. I-ar fi plăcut să aibă una. S-a întrebat dacă ele puteau pluti. Sigur că da; de nu, la ce bun să fi fost sculptate? Ar putea pune una dintre ele pe malul mării şi…

Arnau nu-şi lua ochii de la figura din piatră. Ce să-i spună? Oare păsările duseseră solia? Le spusese că o iubea, le-o mărturisise de multe ori.

„Tata mi-a istorisit că, deşi arăpoaică, ea stă lângă mine, dar să nu spun nimănui, fiindcă lumea zice că arapii nu merg la cer, a urmat în şoaptă. Era foarte bună. Şi n-a avut nicio vină. Margarida a fost”.

Arnau o pironea cu privirea pe Fecioară. Era înconjurată de zeci de lumânări aprinse. Aerul vibra în jurul figurii din piatră.

„Habiba e cu tine? Dacă o vezi, spune-i că o iubesc şi pe ea. Nu te superi că o iubesc, da, măcar că e arăpoaică.”

Prin întuneric, aer şi tremurul zecilor de lumânări, Arnau a desluşit cum buzele micuţei figuri din piatră se rotunjeau într-un surâs.

— Joanet! şi-a chemat prietenul.

— Ce?

Arnau i-a arătat-o pe Fecioară, dar de astă dată buzele ei… Poate că Fecioara nu voia s-o mai vadă şi altcineva surâzând? Poate că era o taină.

— Ce? a stăruit Joanet.

— Nimic, nimic.

— Ei, v-aţi rugat?

Prezenţa lui Àngel şi a preotului i-a surprins.

— Da, a răspuns Arnau.

— Eu nu, a început să se dezvinovăţească Joanet.

— Ştiu, ştiu, l-a oprit iubitor preotul, mângâindu-i părul. Şi tu ce te-

ai rugat?

— *Ave Maria,* a răspuns Arnau.

— Frumoasă rugăciune! Haidem, a adăugat preotul, însoţindu-i până la uşă.

— Părinte, l-a întrebat Arnau după ce au ieşit afară, mai putem veni?

Preotul a zâmbit.

— Desigur, dar sper că până atunci ai să-ţi înveţi fratele să se roage. Joanet a primit cu seriozitate cele două pălmuţe date de preot pe obrajii lui. Veniţi când vreţi, a adăugat; veţi fi oricând bine-veniţi.

Àngel s-a îndreptat spre locul unde se grămădeau pietrele. Arnau şi Joanet l-au însoţit.

— Şi acum unde vă duceţi? i-a întrebat, întorcându-se la ei. Cei doi băieţaşi s-au uitat unul la celălalt şi au dat din umeri. Nu puteţi rămâne pe şantier. Dacă meşterul…

— Omul cu piatra? l-a întrerupt Arnau.

— Nu, a răspuns Àngel, râzând. Acela e Ramon, un *bastaix*[24]. Joanet a luat şi el aerul de inchizitor al prietenului său. *Bastaixos* sunt un soi de cărăuşi; strămută mărfuri de la plajă la magaziile neguţătorilor ori invers. Încarcă şi descarcă mărfuri aduse de barcagii pe plajă.

— Atunci nu lucrează la Sfânta Maria? l-a iscodit Arnau.

— Ba da. Cei mai mulţi lucrează aici. Àngel a râs de feţele lor. Sunt modeşti, n-au nicio leţcaie, dar sunt devotaţi Sfintei Maria a Mării, mai devotaţi decât toţi. Cum nu pot să dea parale pentru durarea ei, breasla lor s-a juruit să aducă pe veresie piatra de la cariera regelui, din Montjuïc, până la şantier. Şi cară cu cârca, a lămurit Àngel cu privirile pierdute, poartă mile întregi în spate pietre pe care mai apoi abia de le urnesc doi bărbaţi.

Arnau şi-a amintit de piatra enormă pe care acel *bastaix* o pusese jos.

— Fireşte că lucrează pentru Fecioara lor! a stăruit Àngel, mai mult ca oricine. Duceţi-vă la joacă, a mai adăugat, înainte de a-şi relua drumul.

---

[24] În lb. cat., „cărăuş”. (n.tr.)

Capitolul 10

— De ce tot suie schelele?

Arnau a arătat spatele bisericii Sfânta Maria. Àngel a înălţat privirea şi, cu gura plină de pâine şi brânză, a bâiguit o lămurire greu de priceput. Pe Joanet l-a podidit râsul, Arnau i s-a alăturat şi, la sfârşit, chiar şi Àngel nu s-a mai putut ţine, până s-a înecat, iar râsul i s-a prefăcut în tuse.

Zi de zi, Arnau şi Joanet se duceau la Sfânta Maria, intrau în biserică, îngenuncheau. Îndemnat de maică-sa, Joanet hotărâse să se roage şi repeta la nesfârşit rugăciunile pe care Arnau îl învăţa să le spună. Apoi, când cei doi prieteni se despărţeau, micuţul fugea la ferestruica ei şi îi istorisea cât se rugase în acea zi. Arnau vorbea cu mama lui, doar până când părintele Albert, aşa se numea preotul, se apropia de ei; atunci se alătura şopotelor lui Joanet.

Când ieşeau de la Sfânta Maria şi mereu de la ceva distanţă, Arnau şi Joanet priveau lucrările, dulgherii, cioplitorii în piatră şi zidarii; apoi se aşezau pe jos în piaţă, aşteptând ca Àngel să-şi curme truda şi să li se alăture, ca să îmbuce pâine şi brânză. Părintele Albert îi privea duios, lucrătorii îi salutau zâmbind şi chiar unii *bastaixos,* care cărau pietre cu nemiluita în cârcă, îşi întorceau privirile la cei doi micuţi din faţa Sfintei Maria.

— De ce tot suie schelele? a întrebat iar Arnau.

Cei trei au privit spatele bisericii, unde se înălţau cele zece coloane; opt în semicerc, două mai departe. Îndărătul lor începuse ridicarea contraforţilor şi a zidurilor ce aveau să alcătuiască absida. Dar, dacă acele coloane suiau mai sus decât bisericuţa romanică, schelele urcau la nesfârşit, fără niciun temei părelnic, fără coloane în interior, de parcă lucrătorii înnebuniseră şi voiau să urce cu scara la cer.

— Nu ştiu, a răspuns Àngel.

— Toate schelele astea nu sprijină nimic, s-a băgat în vorbă Joanet.

— Dar au să fie un sprijin, a rostit, neşovăielnică, vocea unui bărbat.

Toţi trei s-au întors. Hohotind şi tuşind, nu-şi dăduseră seama că îndărătul lor se adunaseră niscaiva bărbaţi, unii gătiţi, alţii cu haine preoţeşti, dar purtând cruci de aur şi nestemate pe piept, ca şi inele mari şi cingători brodate cu fir de aur şi argint.

Din uşa bisericii, părintele Albert s-a grăbit să le iasă în întâmpinare. Àngel s-a ridicat dintr-un salt şi s-a înecat iar. Nu era întâia oară că-l vedea pe bărbatul care le dăduse răspuns, dar arareori îl văzuse înconjurat de atâta fast. Îl chema Berenguer de Montagut[25] şi

---

[25] Berenguer de Montagut (sec. XIV), arhitect care a activat în Catalonia, construind catedrala din Manresa (1328) şi, laolaltă cu R. Despuig, proiectul

stătea în fruntea şantierului de la biserica Sfintei Maria a Mării.

Arnau şi Joanet s-au ridicat şi ei. Padre Albert a venit lângă ceata care îl înconjura pe bărbat şi i-a salutat pe episcopi, sărutându-le inelele.

— Şi ce-o să sprijine?

Întrebarea lui Joanet l-a oprit pe părintele Albert în loc, înaintea altui salut; cum stătea acolo stingherit, s-a uitat la copil; „nu vorbi şi nu întreba”, i-a poruncit din priviri. Un staroste a dat să se ducă la biserică, dar Berenguer de Montagut l-a luat de umeri pe Joanet şi s-a aplecat asupra lui.

— Copiii pot adesea să vadă ceea ce nouă ne scapă, le-a adeverit cu glas tare celor care-l însoţeau, aşa că nu m-ar mira ca băieţii să fi văzut ceva ce nouă ne-a scăpat. Vrei să ştii de ce tot suie schelele? Joanet a încuviinţat, nu înainte de a se uita la părintele Albert. Vezi capătul coloanelor? Păi, de acolo în sus, de la capătul fiecăreia, vor porni şase arcade, iar pe cea mai însemnată dintre ele se va sprijini absida noii biserici.

— Ce-i o absidă? a întrebat Arnau.

Berenguer a zâmbit, şi s-a uitat îndărăt. Unii dintre cei de acolo erau la fel de atenţi la lămuriri ca şi copiii.

— O absidă e ceva asemănător cu asta. Maestrul şi-a adunat degetele de la mâini deasupra palmelor. Copiii i-au privit atent mâinile vrăjite; unii dintre cei dindărăt au luat şi ei seama la el, ca şi părintele Albert. Ei bine, deasupra întregii clădiri, cel mai sus, i-a dat înainte maestrul, depărtând o mână şi arătând cu ea vârful degetului arătător, va sta o piatră mare, numită bolţar. Întâi trebuie să suim bolţarul în vârful schelei, aici sus, vedeţi? Toţi au privit la cer. După ce-l vom fi suit, vom înălţa nervurile arcadelor, până ce se vor uni cu bolţarul. De aceea avem nevoie de schele atât de înalte.

— Dar la ce-s bune atâtea strădanii? a întrebat iar Arnau. Auzindu-l pe copil, preotul a tresărit, deşi începea să se deprindă cu întrebările şi spusele lui. Nu se va vedea totul din biserică, ci va rămâne dincolo de tavan.

Berenguer a râs şi odată cu el şi câţiva dintre însoţitorii lui. Părintele Albert a oftat.

— Ba se va vedea, băiete, fiindcă tavanul bisericii de acum se duce pe măsură ce durăm noua alcătuire. Va fi ca şi cum din bisericuţă s-ar naşte o nouă biserică, mai mare, mai…

Aerul indignat al lui Joanet l-a uimit. El era deprins cu singurătatea din bisericuţă, cu mirosul, bezna şi liniştea de care se bucura atunci când se ruga.

— O vrei pe Fecioara Mării? l-a întrebat Berenguer.

---

bisericii Sfintei Maria a Mării din Barcelona (1329). (n.tr.)

Joanet s-a uitat la Arnau. Amândoi s-au învoit.

— Ei bine, când o să-i isprăvim noua biserică, Fecioara pe care o iubiţi atât de mult va avea mai multă lumină decât oricare alta de pe lume. Nu va mai sta pe întuneric ca acum şi va avea templul cel mai frumos pe care ni-l putem închipui; nu va mai fi închisă între ziduri groase şi scunde, ci între unele subţiri şi înalte, zvelte, cu coloane şi abside până la cer, unde şi trebuie să stea Fecioara.

Toţi au privit la cer.

— Da, a urmat Berenguer de Montagut, până acolo are să ajungă noua biserică al cărei hram va fi Fecioara Mării.

Apoi s-a îndreptat spre Sfânta Maria, laolaltă cu însoţitorii; i-au lăsat în urmă pe copii şi pe părintele Albert.

— Părinte, a întrebat Arnau când nimeni nu-i mai putea auzi, ce se va alege de Fecioară când bisericuţa are să fie dărâmată, iar cea nouă n-are să fie încă dovedită?

— Vezi acei contraforţi? i-a răspuns preotul, arătând doi dintre cei pe care îi durau ca să închidă deambulatoriul, în spatele marelui altar. Ei bine, între ei se va dura prima capelă, cea a Preasfântului Mântuitor, unde provizoriu şi alături de trupul lui Hristos, ca şi de racla unde adăpostim moaştele preasfintei Eulàlia, vom da adăpost Fecioarei, ca să nu sufere nicio stricăciune.

— Şi cine are s-o vegheze?

— Nu-ţi face griji, i-a răspuns prelatul, de astă dată zâmbind, Fecioara va fi bine păzită. Capela Preasfântului Mântuitor aparţine breslei în care s-au unit *bastaixos;* ei vor avea cheia grilajului şi o vor străjui pe Sfânta Fecioară.

Arnau şi Joanet îi ştiau deja pe *bastaixos.* Àngel le spusese numele când mergeau în şir, ducând în cârcă pietre uriaşe: Ramon, primul pe care îl cunoscuseră; Guillem, tare ca pietrele pe care le ducea în spate, ars de dogoarea soarelui, cu faţa desfigurată groaznic de un accident, dar cu purtări blânde şi iubitoare; alt Ramon, căruia i se zicea „Băiatul”, mai scund decât primul şi îndesat; Miquel, bărbat vânos, care părea neputincios să-şi care povara, dar izbutea prin forţa tuturor nervilor şi tendoanelor din trup, care păreau gata să i se rupă în orice moment; Sebastià, cel mai nesuferit şi taciturn, împreună cu fiul lui, Bastianet; Pere, Jaume şi alte nesfârşite nume ale truditorilor din Ribera, care îşi asumaseră îndatorirea personală de a duce de la cariera regelui din Roca la Sfânta Maria a Mării miile de pietre necesare pentru a dura biserica.

Arnau s-a gândit la *bastaixos:* la cum zâmbeau după ce-şi luau pietrele din cârcă; la puterea de care dădeau dovadă umerii lor. Era sigur că urmau să aibă mare grijă de Fecioară.

N-au trecut nici şapte zile până ca spusele lui Berenguer de

Montagut să se împlinească.

— Mâine să veniţi în zori, i-a povăţuit Àngel; o să ridicăm bolţarul.

Şi iată, copiii erau acolo, fugind prin spatele lucrătorilor adunaţi la picioarele schelelor. Erau mai bine de o sută de bărbaţi, lucrători, *bastaixos* şi chiar preoţi; părintele Albert îşi scosese sutana şi era acum îmbrăcat ca toţi ceilalţi, legat cu o bucată de pânză la cingătoare, în loc de brâu.

Arnau şi Joanet s-au băgat printre ei, salutându-i pe unii, zâmbind altora.

— Copii, i-a avertizat un meşter zidar, când începem să ridicăm bolţarul, nu vreau să vă văd pe-aici.

Cei doi s-au învoit.

— Şi bolţarul unde-i? l-a iscodit Joanet, ridicând mâna spre meşter.

Au luat-o la goană către locul arătat de el, la picioarele primei schele, cea mai scundă dintre toate.

— Sfântă Fecioară! au exclamat într-un glas, când au ajuns lângă uriaşa piatră circulară.

Mulţi bărbaţi se uitau la ea, ca şi ei, dar în tăcere; ştiau că ziua aceea era de mare însemnătate.

— Are peste şase mii de kilograme, i-a dumirit cineva.

Cu ochii cât cepele, Joanet s-a uitat la Ramon, primul *bastaix,* pe care îl văzuse lângă piatră.

— Nu, îi răspunse el, ghicindu-i gândurile, pe asta n-am adus-o noi.

Spusele lui au provocat ceva hohote nestăpânite, curmate totuşi de îndată. Arnau şi Joanet i-au privit pe bărbaţi trecând în şir pe acolo, privind piatra şi ridicând privirile în vârful schelelor; trebuiau să ridice peste şase mii de kilograme la vreo treizeci de metri, trăgând de funii!

— Dacă dă greş ceva… au auzit că spunea unul dintre ei, făcându-şi cruce.

— … ne prinde dedesubt, a terminat altul, strângând din buze.

Nimeni nu stătea în loc; până şi părintele Albert, cu straiele lui fistichii, umbla agitat printre ei, dându-le curaj, bătându-i pe spate, vorbind iute. Biserica veche se înălţa între oameni şi schele. O droaie dintre ei priveau la construcţie. Barcelonezii au început să se îmbulzească nu prea departe de şantier.

În sfârşit, s-a ivit Berenguer de Montagut şi, nemailăsându-i pe oameni să stea în loc ori să se salute, a urcat pe schela cea mai scundă şi le-a vorbit celor strânşi acolo. În timpul ăsta, câţiva dintre zidarii care îl însoţeau au legat de piatră roata mare a unui scripete.

— După cum veţi vedea, a strigat, în vârful schelei s-au montat mai multe palane, cu ajutorul cărora vom ridica bolţarul. Roţile scripeţilor, cele de sus şi cele pe care le leagă de bolţar, sunt alcătuite din trei soiuri de scripeţi, alcătuiţi la rândul lor din trei scripeţi fiecare. După cum ştiţi de-acum, nu vom folosi nici trolii, fiindcă va trebui neîncetat

să îndreptăm bolţarul dintr-o parte. Trei frânghii, care trec prin scripeţi, urcă până sus şi coboară la pământ. Urmărit de vreo sută de capete, maestrul a arătat drumul frânghiei. Vreau să vă împărţiţi în trei cete, în jurul meu.

Meşterii zidari au început să împartă oamenii. Arnau şi Joanet s-au fofilat îndărătul bisericii şi de acolo, cu spatele aciuat la perete, au urmărit pregătirile. Când Berenguer a văzut că în jurul lui se alcătuiseră cele trei cete, a urmat, adăugând:

— Fiecare dintre cele trei grupuri va trage de o frânghie. Voi, a adăugat adresându-se unuia dintre ei, veţi fi Sfânta Maria. Repetaţi odată cu mine: Sfânta Maria! Oamenii au strigat: „Sfânta Maria”. Voi, Sfânta Clara. Cea de-a doua ceată a strigat în cor: „Sfânta Clara”. Şi voi, Sfânta Eulàlia. Aşa vă voi numi. Când am să spun: „toţi!”, le voi vorbi tuturor celor trei cete. Trebuie să trageţi drept, după cum veţi sta aşezaţi, fără să vă rupeţi de spatele celui de dinaintea voastră, la porunca meşterului din fruntea fiecărei cete. Amintiţi-vă: trebuie să staţi tot timpul drepţi! Puneţi-vă în rând.

Pe fiecare ceată a pus-o în şir un meşter zidar. Funiile erau deja pregătite, iar bărbaţii le-au apucat de jos. Berenguer de Montagut nu i-a lăsat să gândească.

— Toţi! Începeţi să trageţi când vi se zice „gata”, mai întâi încetişor, până simţiţi funiile încordate. Gata!

Arnau şi Joanet au văzut cum s-au mişcat rândurile până când funiile au început să se încordeze.

— Toţi! Cu forţă!

Copiii şi-au ţinut răsuflarea. Bărbaţii şi-au înfipt călcâiele în ţărână, au început să tragă, iar braţele, spatele şi chipurile li s-au încordat.

— Toţi! Mai tare!

Porunca a răsunat în toată curtea. Chipurile bărbaţilor au început să se îmbujoreze. Lemnul schelelor a scârţâit şi bolţarul s-a ridicat o palmă de la pământ. Şase mii de kilograme!

— Şi mai tare! a hăulit Berenguer, neluându-şi ochii de pe bolţar.

Încă o palmă. Copiii uitaseră chiar şi să răsufle.

— Sfânta Maria! Mai tare! Şi mai tare!

Arnau şi Joanet şi-au îndreptat privirile spre şirul Sfintei Maria. Acolo era părintele Albert, care închisese ochii şi trăgea de funie.

— Aşa! Sfânta Maria, aşa! Toţi! Mai cu putere!

Lemnul era tot numai scrâşnet. Arnau şi Joanet s-au uitat la schele, apoi la Berenguer de Montagut, care nu privea decât la bolţarul care suia pe îndelete, foarte domol.

— Mai! Mai! Mai! Cu toţii! Cu putere!

Când bolţarul a ajuns la înălţimea primei schele, Berenguer a poruncit celor trei şiruri să nu mai tragă, să ţină piatra în văzduh.

— Sfânta Maria şi Sfânta Eulàlia, staţi aşa! a poruncit apoi. Sfânta

Clara, trage! Bolţarul s-a mişcat dintr-o parte chiar spre schela de pe care dădea porunci Berenguer. Acum cu toţii! Daţi-i drumul puţin câte puţin.

Toţi, chiar şi cei care trăgeau de funii, şi-au ţinut răsuflarea când bolţarul a fost lăsat pe schelă, la picioarele lui Berenguer.

— Încet! a strigat meşterul de lucrări.

Platforma s-a îndoit sub povara bolţarului.

— Şi dacă nu ţine? i-a şoptit Arnau lui Joanet.

Dacă nu ţine, Berenguer…

Dar a ţinut. Totuşi, schela nu era pregătită să îndure prea multă vreme povara bolţarului. El trebuia să ajungă sus, unde, după socotelile lui Berenguer, schelele aveau să ţină. Zidarii au urcat funiile la al doilea palan, iar bărbaţii au început iar să tragă de ele. A doua schelă şi următoarea; cele şase mii de kilograme de piatră suiau acolo unde urmau să întâlnească nervurile arcadelor, deasupra lumii, în cer.

Bărbaţii asudau, muşchii li se încordaseră. Din când în când, câte unul cădea, iar căpetenia şirului fugea să-l ia de sub picioarele celor din faţa lui. Niscai orăşeni zdraveni se apropiaseră şi, când un lucrător nu mai putea, meşterul alegea pe câte unul dintre ei ca să-i ia locul.

De sus, Berenguer dădea porunci, pe care le trecea oamenilor alt meşter, aflat cu o schelă mai jos. Când bolţarul a ajuns pe ultima schelă, pe buzele strânse din răsputeri s-au ivit câteva zâmbete, dar aceea era clipa cea mai grea. Berenguer de Montagut socotise locul precis unde trebuia pus bolţarul, aşa încât nervurile arcadelor să se întrepătrundă negreşit. Zile la rând, întocmise între cele zece coloane triunghiuri din frânghii şi ţăruşi, aruncase bucăţi de plumb de pe schelă, întinsese frânghii după frânghii de la ţăruşii de jos până sus pe schelă. Zile în şir întocmise schiţe pe pergamente, le răzuise şi scrisese iar pe ele. Dacă bolţarul n-ajungea la locul precis, n-avea să poată îndura apăsarea arcadelor, iar absida se putea prăbuşi.

La urmă, după mii de socoteli şi schiţe fără număr, înscrisese locul precis pe platforma ultimei schele. Acolo trebuia să fie pus bolţarul, nici o palmă mai încoace, nici o palmă mai încolo. Pe bărbaţi i-a apucat deznădejdea când, spre deosebire de celelalte platforme, Berenguer de Montagut nu i-a lăsat să pună bolţarul jos şi i-a dat înainte cu poruncile:

— Încă niţel, Sfânta Maria. Nu. Sfânta Clara, trageţi, acum staţi. Sfânta Eulàlia! Sfânta Clara! Sfânta Maria! Jos, sus! Acum! a strigat deodată. Opriţi-vă cu toţii! Jos! Puţin câte puţin. Încet!

Brusc, frânghiile şi-au pierdut greutatea. În tăcere, toţi bărbaţii au privit la cer, unde Berenguer de Montagut se lăsase pe vine, ca să cerceteze locul bolţarului. A dat ocol pietrei, care avea un diametru de doi metri, s-a ridicat în capul oaselor şi i-a salutat pe cei de jos, înălţând braţele.

Arnau şi Joanet au crezut că aud îndărătul lor, lipit de zidul bătrânei biserici, mugetul zvâcnit din gâtlejurile bărbaţilor care ceasuri la rând trăseseră de funii. O sumedenie dintre ei s-au trântit pe jos. Alţii, mai puţini, s-au îmbrăţişat şi au sărit în sus de bucurie. Sutele de privitori care urmăriseră totul aclamau şi aplaudau, iar Arnau a simţit că-i urcă un nod în gât şi s-a înfiorat teribil.

— Mi-ar plăcea să fiu mare, i-a şoptit Arnau în noaptea aceea tatălui său, pe când stăteau întinşi în culcuşul de paie, între robii şi ucenicii care tuşeau şi sforăiau.

Bernat a încercat să ghicească de unde până unde îi venea vrerea aceea. În acea zi, Arnau venise avântat şi povestise de mii de ori cum se ridicase bolţarul absidei la Sfânta Maria. Jaume îl ascultase cu atenţie.

— De ce, fiule?

— Toţi fac câte ceva. La Sfânta Maria sunt o droaie de copii care îşi ajută taţii ori meşterii, dar Joanet şi cu mine…

Bernat şi-a petrecut braţul pe după umerii băiatului şi l-a tras la piept. Nu se putea tăgădui, când nu-i dădea câte ceva de făcut, băiatul îşi petrecea toată ziua acolo. Cu ce putea fi şi el de folos?

— Te dai în vânt după *bastaixos,* e drept?

Bernat simţise înflăcărarea cu care băiatul povestea cum cărau bărbaţii aceia pietre până la biserică. Copiii se ţineau după ei până la porţile cetăţii, îi aşteptau acolo şi îi însoţeau la întoarcere, de-a lungul plajei, de la Framenors la Sfânta Maria.

— Da, i-a răspuns Arnau, pe când taică-său scormonea cu celălalt braţ sub saltea.

— Ia asta, i-a zis, dându-i vechiul burduf pentru apă, care îi însoţise pe când fugeau. Arnau l-a luat pe întuneric. Dă-le apă proaspătă; ai să vezi că n-au să te respingă, ci au să-ţi mulţumească.

A doua zi, în zori, Joanet îl aştepta în uşa atelierului lui Grau. Arnau i-a arătat burduful, şi l-a atârnat de gât, pe urmă au dat fuga pe plajă, la fântâna Îngerului, lângă Encantes, singura de pe drumul urmat de *bastaixos.* Următoarea fântână era la Sfânta Maria.

Când au zărit cum şirul de *bastaixos* se apropia mergând domol, fiecare copleşit de povara pietrei sale, copiii s-au urcat pe una dintre bărcile ancorate pe plajă. Când primul *bastaix* a ajuns la ei, Arnau i-a arătat burduful. Bărbatul a zâmbit şi a adăstat lângă barcă, lăsându-l pe Arnau să-i picure apa drept în gură. Ceilalţi au aşteptat ca primul să stea din băut; a urmat al doilea. Întorcându-se la cariera regelui, de astă dată fără povară, toţi *bastaixos* se opreau la barcă, mulţumindu-le pentru apa proaspătă.

Începând din acea zi, Arnau şi Joanet au devenit sacagiii cetei de *bastaixos.* Îi aşteptau în faţă la fântâna Îngerului, iar când trebuia

descărcată vreo navă şi cărăuşii nu se duceau la Sfânta Maria, îi urmau prin cetate şi le dădeau mereu apă, iar ei nu mai erau nevoiţi să-şi lase poverile din cârcă.

Au venit iar şi iar la Sfânta Maria, şi au tot privit, stând la taifas cu părintele Albert ori, aşezându-se pe jos, s-au uitat cum îşi îmbuca Àngel merindea la prânz. Oricine îi privea putea desluşi în ochii lor alte luciri când priveau biserica. Şi ei ajutau la înălţarea ei, le spuseseră unii *bastaixos* şi chiar părintele Albert.

Cu bolţarul aproape de cer, copiii s-au dumirit cum din cele zece coloane care înconjurau biserica porneau nervurile arcadelor; zidarii au ridicat cofraje de lemn, pe care au înşirat în chip de arc piatră după piatră, alcătuind cheia de boltă. Prin spatele coloanelor, înconjurându-le pe primele opt, se ridicaseră deja zidurile deambulatoriului, cu contraforţii întorşi spre interior, cuprinşi în biserică. Între acei doi contraforţi, le-a lămurit părintele Albert, arătându-le alţi doi, se va afla capela Preasfântului Mântuitor, care va fi a tuturor *bastaixos,* şi acolo o vor duce pe Fecioară.

Fiindcă, pe măsură ce creşteau zidurile deambulatoriului şi se durau noile bolţi, sprijinite pe nervurile care răsăreau din coloane, se dărâma vechea bisericuţă.

— Deasupra absidei, le-a lămurit tot preotul, pe când Àngel îi încuviinţa spusele, se va dura acoperişul. Ştiţi din ce se va face? Băieţii au dat din cap că nu. Din toate oalele de lut prăpădite pe care le vor găsi în cetate. Întâi se vor pune moloane şi peste ele toate blidele, unul lângă altul, în rânduri. Iar peste toate, acoperişul bisericii.

Arnau văzuse cioburile grămădite lângă pietrele de la Sfânta Maria. Îl întrebase pe taică-său ce căutau acolo, dar Bernat nu ştiuse să-i răspundă.

— Nu ştiu decât că, toate blidele cu beteşug sunt puse claie peste grămadă, aşteptând să fie luate. Nu ştiam că-s pentru biserică, îi dezvăluise.

Aşa a prins formă noua biserică, în spatele absidei celei vechi, pe care începuseră s-o dărâme cu grijă, ca să-i poată folosi pietrele. Mahalaua Riberta din Barcelona nu voia să rămână fără biserică, nici măcar până se dura noul şi măreţul templu marianic, iar slujbele religioase n-au fost oprite nicicând. Dar senzaţia era ciudată. Ca toată lumea, Arnau intra în biserică pe uşa mare prăvălită lângă bisericuţa romanică şi, odată înăuntru, bezna în care se cufunda ca să stea la taifas cu Fecioara se mistuia, lăsând loc luminii care pătrundea prin ferestrele mari ale noii abside. Vechea biserică era ca o răcliţă înconjurată de măreţia alteia mai mari, menită să dispară pe măsură ce creştea cealaltă, o răcliţă la capătul căreia se deschidea preasfânta absidă deja acoperită.

Capitolul 11

Dar viaţa lui Arnau nu era doar Sfânta Maria şi apa de băut pentru *bastaixos.* Printre îndatoririle lui, pentru culcuş şi de-ale gurii, era şi aceea de a da ajutor bucătăresei la cumpărăturile din cetate.

La fiecare două sau trei zile, Arnau pleca din atelierul lui Grau în zorii zilei, însoţind-o pe Estranya, roaba mulatră care mergea cu picioarele crăcănate, şovăielnic, legănându-şi primejdios cărnurile înfloritoare. De cum Arnau se punea în uşa cuhniei, roaba îi dădea pe muteşte primele poveri: două coşărci cu pâini mari, care trebuiau duse la copt în uliţa Ollers Blancs. Într-una erau pâinile pentru Grau şi familie, frământate cu făină din grâul cel mai bun, care aveau să devină pâini albe şi alese; în cealaltă, pâinile pentru ceilalţi, din făină de orz, mei, chiar bob şi năut, o pâine care ieşea neagră, neafânată şi tare.

După ce lăsau aluatul la cuptor, Estranya şi Arnau plecau din mahalaua olarilor, treceau de ziduri şi mergeau spre buricul Barcelonei. La începutul drumului, Arnau o urma pe roabă cu uşurinţă, râzând de cum îşi sălta şi legăna ea în mers cărnurile tuciurii.

— De ce râzi? îl întrebase mulatra de câteva ori.

Arnau îi privise chipul, rotund şi turtit, şi se oprise din râs.

— Vrei să râzi? Râzi acum, îi spunea în piaţa Blat, punându-i în cârcă un sac cu grâu. Unde ţi-e râsul? îl întreba când coborau pe uliţa Llet şi-i dădea laptele pentru verii lui; apoi repeta întrebarea în piaţeta Cols, de unde cumpărau verze, legume şi verdeţuri, ori în piaţa Oli, de unde cumpărau ulei, vânat ori păsări.

De acolo, Arnau o urma pe roabă prin toată Barcelona. În zilele de post, o sută şaizeci la număr, aproape jumătate din an, cărnurile mulatrei se legănau în drum spre plajă, lângă Sfânta Maria, şi acolo, în oricare din cele două pescării ale cetăţii, cea nouă şi cea veche, Estranya se bătea să cumpere cei mai buni delfini, toni, sturioni, *palomides, neros, reigs* ori *corballs*[26].

— Acum mergem după peştele tău, îi spunea surâzătoare, după ce târguise tot ce voia.

Şi se duceau în dos, unde mulatra cumpăra rămăşiţe. Era duium de lume îndărătul oricărei pescării, însă acolo Estranya nu se mai bătea cu nimeni.

Dar Arnau prefera zilele de post celor în care Estranya trebuia să cumpere carne, deoarece, dacă pentru cumpăratul rămăşiţelor de peşte nu făceau decât doi paşi până în spate, pentru cele de carne Arnau trebuia să traverseze jumătate din Barcelona, cu toate cumpărăturile mulatrei în cârcă.

În parlageriile de lângă abatoarele cetăţii cumpărau carne pentru

---

[26] În lb. cat., „stavrizi, meru, bibani, moace”. (n. red.)

Grau şi familia lui. Era de primă mână, cum se vindea doar în cetate; în Barcelona nu primeau jivine moarte. În cetate se cumpărau doar animale vii, care abia apoi erau sacrificate.

Iar ca să cumperi resturi de carne pentru slugi şi robi trebuia să mergi hăt dincolo de ziduri, şi să treci prin Portaferrisa, până la piaţa unde vindeau cu grămada vite moarte şi tot soiul de cărnuri necunoscute. Târguind carnea aceea, Estranya îi zâmbea lui Arnau, dar îl punea s-o care; apoi, după ce treceau pe la cuptor şi luau pâinile, se întorceau acasă la Grau; Estranya tot legănându-se, Arnau târându-şi picioarele.

Într-o dimineaţă, când Estranya şi Arnau făceau târguieli la cel mai mare abator, lângă piaţa Blat au început să sune clopotele la biserica Sant Jaume. Nu era nici duminică, nici sărbătoare. Estranya a stat în loc, cât era de mare, cu picioarele crăcănate. În piaţă, cineva a scos un strigăt. Arnau n-a priceput ce spunea, dar strigătului i s-au alăturat multe altele, iar oamenii au luat-o la goană în toate direcţiile. Băiatul s-a întors spre Estranya, cu o întrebare pe buze, dar n-a putut zice nimic. A scăpat jos târguielile. Neguţătorii de grâu îşi strângeau în graba mare tarabele. Oamenii strigau şi alergau fără oprire, iar dangătele clopotelor de la Sant Jaume nu se mai opreau. Arnau a dat s-o ia spre piaţa bisericii, dar oare nu se auzeau şi clopotele de la Santa Clara? A ciulit urechile, încercând să audă ceva dinspre mănăstirea de maici, dar au început să bată şi cele de la Sant Pere, de la Framenors, de la Sant Just. Băteau toate clopotele din cetate! Arnau a stat în loc, cu gura căscată, asurzit, privind cum fugeau oamenii.

Brusc, a dat nas în nas cu Joanet. Scos din fire, prietenul lui nu putea să stea locului.

— *Via fora! Via fora!*[27] ţipa.

— Ce-i? a întrebat Arnau.

— *Via fora!* i-a ţipat Joanet în ureche.

— Ce înseamnă asta?

Joanet i-a făcut semn să tacă şi a arătat bătrâna arcadă Mayor, de lângă palatul domnului *veguer.*

Arnau şi-a îndreptat privirea spre ele tocmai când ieşea un locotenent de alguazili din palat, îmbrăcat ca pentru război, în platoşă argintie şi cu o spadă mare atârnată de centiron. În mâna dreaptă, prins de o lance aurie, purta stindardul lui Sant Jordi[28]: crucea purpurie pe fond alb. În urma lui, alt locotenent de alguazili, şi el pregătit să-şi măsoare puterile în luptă, ducea stindardul cetăţii. Cei doi locotenenţi de alguazili s-au dus în buricul pieţei, la piatra ce împărţea cetatea în

---

[27] În lb. cat., „Ieşiţi (veniţi) afară!” (n.tr.)

[28] În lb. cat., „Sfântul Gheorghe”. (n.tr.)

mahalale. Ajunşi acolo, au ridicat stindardele lui Sant Jordi şi ale Barcelonei, şi au strigat într-un glas:

— *Via fora! Via fora!*

Clopotele băteau nestăvilit, iar pe uliţe *Via fora!* era pe buzele tuturor cetăţenilor.

Joanet, care privise spectacolul într-o tăcere respectuoasă, a început să strige neobişnuit de tare.

În cele din urmă, Estranya a părut să priceapă şi i-a strigat lui Arnau că trebuiau să plece de acolo. Cu ochii pironiţi pe cei doi alguazili care stăteau în poziţie de drepţi în buricul pieţei, în platoşe strălucitoare şi cu spade mari, nemişcaţi sub stindardele în culori, băiatul s-a smuls din mâna mulatrei.

— Hai, Arnau! i-a poruncit Estranya.

— Nu, s-a împotrivit el, îmboldit de Joanet.

Estranya l-a luat de umăr şi l-a scuturat bine.

— Haide! Asta nu-i treaba noastră.

— Ce zici, roabo? a repezit-o o tânără care, laolaltă cu altele, fermecate ca şi ei, privea ce se petrecea şi auzise discuţia dintre Arnau şi mulatră. Băiatul e rob? Estranya a făcut semn cu capul că nu. E cetăţean? Arnau a încuviinţat. Atunci, cum de cutezi să spui că *Via fora!* nu-i treaba lui?

Estranya a stat în cumpănă şi a mişcat din picioare ca o raţă care nu vrea să umble.

— Şi cine eşti tu, roabo, a întrebat-o altă femeie, de nu-i recunoşti băiatului cinstea de a apăra drepturile Barcelonei?

Estranya a lăsat capul în jos. Ce-avea să zică stăpânul dacă afla? El, care avea atâtea pretenţii la onorurile cetăţii. Clopotele nu se mai opreau. Joanet se apropiase de femei şi-l îmboldea pe Arnau să li se alăture.

— Femeile nu însoţesc nicio *host*[29], i-a amintit prima femeie Estranyei.

— Şi robii cu atât mai puţin, a adăugat alta.

— Cine crezi că trebuie să le poarte de grijă soţilor noştri, dacă nu băieţi ca ei?

Estranya n-a îndrăznit să ridice privirile.

— Cine credeţi că le fac de-ale gurii ori alte treburi, le scot cizmele ori le curăţă arbaletele?

— Vezi-ţi de drum! i-au poruncit. Ăsta nu-i loc pentru roabe.

Estranya şi-a luat sacii pe care până atunci îi cărase Arnau şi a plecat dând din şunci. Zâmbind încântat, Joanet a privit cu admiraţie ceata femeilor. Arnau nu s-a clintit din loc.

— Plecaţi, băieţi, i-au îndemnat muierile, şi aveţi grijă de soţii

---

[29] În lb. cat., „oştire”. (n.tr.)

noştri.

— Să-i spui tatei! i-a strigat Arnau Estranyei, care nu făcuse decât trei sau patru metri.

Joanet a văzut că Arnau nu-şi lua ochii de pe roaba care mergea domol şi i-a ghicit îndoielile.

— Nu le-ai auzit pe femei? l-a întrebat. Noi trebuie să le purtăm de grijă oştenilor din Barcelona. Tatăl tău are să priceapă.

Arnau s-a învoit, întâi mai reţinut, apoi mai avântat. Fireşte că avea să priceapă! Oare nu luptase el pentru ca ei doi să fie cetăţeni ai Barcelonei?

Când s-au întors către piaţă, au desluşit că lângă cele două stindarde ale locotenenţilor de alguazili mai era unul: al neguţătorilor. Stegarul nu purta straie de război, ci o arbaletă în spate şi o spadă atârnată de centiron. Nu mult după aceea, a sosit alt stindard, al argintarilor şi, aşa, pe îndelete, piaţa s-a umplut de flamuri colorate, cu tot soiul de blazoane şi steme: ale blănarilor, chirurgilor ori bărbierilor, dulgherilor, căldărarilor, olarilor.

Sub stindarde se grupau treptat, după meşteşuguri, cetăţenii slobozi ai Barcelonei; aşa cum cerea legiuirea, toţi purtau o arbaletă, o tolbă cu o sută de săgeţi, o spadă ori o suliţă. În mai puţin de două ceasuri, fiece *sagramental*[30] al Barcelonei era gata să plece în apărarea privilegiilor cetăţii.

În cele două ceasuri, Arnau a aflat ce fusese. Chiar Joanet l-a dumirit.

— Barcelona nu numai că se apără la nevoie, i-a lămurit, dar îi şi atacă pe cei care se pun cu noi. Micuţul vorbea înfocat, arătând soldaţii şi stindardele, mândru de portul tuturor. E nemaiauzit! Ai să vezi şi tu. Dacă avem noroc, stăm câteva zile pe-afară. Când cineva se poartă urât cu un cetăţean ori încalcă drepturile cetăţii, se face o plângere… păi, nu ştiu la cine se face, dacă la *veguer* ori la Sfatul Celor o Sută, dar, dacă stăpânirea crede că tot ce spune acela e de netăgăduit, atunci cheamă întreaga *host* sub stindardul lui Sant Jordi; e acolo, îl vezi? În buricul pieţei, deasupra tuturor celorlalte. Clopotele bat, iar oamenii se reped în uliţă strigând *Via fora!,* ca să afle toată Barcelona. Căpeteniile confreriilor scot stindardele în uliţă, iar breslaşii se adună în jurul lor, gata de bătălie.

Cu ochii cât cepele, urmându-l pe Joanet printre cetele alcătuite în piaţa Blat, Arnau privea totul în jur.

— Şi ce trebuie făcut? E primejdios? a întrebat Arnau în faţa mulţimii de arme, aduse în piaţă.

— De obicei, nu-i cu primejdie, a răspuns Joanet, zâmbindu-i. Gândeşte-te că, dacă un *veguer* se arată gata să încuviinţeze o

---

[30] În lb. cat., „membru al unei bresle”. (n.tr.)

asemenea chemare la bătălie, o face în numele lui, şi al cetăţii şi al regelui, şi de aceea nu trebuie luptat nicicând cu oastea regelui. Totul depinde de cine-i vrăjmaşul, dar dacă un senior, vasalul regelui, vede apropiindu-se o *host* din Barcelona, îndeobşte îi acceptă vrerile.

— Deci, nu se dă o bătălie?

— După cum hotărăsc stăpânirea şi acel senior. Ultima dată, o fortăreaţă a fost rasă de pe faţa pământului; atunci chiar că a fost bătălie, şi morţi, şi atacuri, şi… Uite! Ăla trebuie să fie unchiul tău, i-a atras luarea-aminte Joanet, arătând stindardul olarilor, haide!

Sub stindard, alături de ceilalţi trei bărbaţi de vază ai breslei, era Grau Puig, îmbrăcat de război, cu cizme, o platoşă din fier care îi acoperea pieptul şi jumătatea de sus a pulpelor, şi încins cu o spadă. În jurul celor patru oameni de frunte, se înghesuiau olarii din cetate. Grau l-a zărit pe băiat, şi i-a făcut un semn lui Jaume, care a ieşit în calea celor doi băieţi.

— Încotro? i-a întrebat.

Arnau a cerut din priviri sprijinul lui Joanet.

— Ne ducem să-i dăm o mână de ajutor meşterului, a răspuns Joanet. I-am putea căra desaga cu merinde ori ce-o mai vrea el.

— Îmi pare rău, s-a mărginit să spună Jaume.

— Şi acum ce facem? a întrebat Arnau când Jaume le-a întors spatele.

— Tot aia! i-a răspuns Joanet. Nu-ţi face griji, aici e plin cu bărbaţi care ar fi încântaţi să le dăm o mână de ajutor; şi nici n-au să-şi dea seama că mergem cu ei.

Cei doi băieţi s-au pus în rând cu lumea; se uitau la spade, arbalete şi suliţe, se minunau privindu-i pe cei care purtau armuri ori încercau să prindă vorbele înflăcărate.

— Ce se întâmplă cu apa? au auzit strigându-se îndărătul lor.

Arnau şi Joanet s-au răsucit. Chipul li s-a luminat la vederea lui Ramon, care zâmbea. De lângă el, îi priveau mai bine de douăzeci de *macips*[31], impunători şi înarmaţi.

Arnau s-a pipăit la spate, căutându-şi burduful, şi a fost atât de dezamăgit că nu l-a găsit, că sumedenie de *bastaixos* s-au apropiat de el râzând, şi i l-au dat pe al lor.

— Trebuie să fii mereu gata pentru chemarea cetăţii, au glumit.

Întregul *sagramental* a ieşit din Barcelona, mergând în urma crucii purpurii de pe stindardul lui Sant Jordi, către târgul Creixell de lângă Tarragona. Locuitorii lui opriseră turma unui parlagiu din Barcelona.

— Asta-i ceva grav? l-a întrebat Arnau pe Ramon, pe care cei doi copii hotărâseră să-l însoţească.

— Fireşte. Vitele parlagiilor barcelonezi au privilegiul

---

[31] În lb. cat., „zdrahoni”. (n.tr.)

transhumanţei şi păşunatului în toată Catalonia. Nimeni, nici chiar regele, nu poate opri o turmă care trebuie să ajungă la Barcelona. Fiii noştri trebuie să aibă cea mai bună carne din principat, a adăugat, ciufulindu-i pe amândoi. Seniorul din Creixell a oprit o turmă şi îi cere păstorului să plătească drepturi de trecere şi păşunat pe domeniile lui. Vă închipuiţi ce-ar fi dacă de la Tarragona la Barcelona toţi nobilii şi baronii ar cere plată pentru trecere şi păşunat? N-am mai putea băga nimic în gură!

Dacă ai şti tu ce carne ne dă Estranya să mâncăm, gândi Arnau în sinea lui. Joanet a ghicit gândul prietenului său, şi s-a strâmbat scârbit. Arnau nu-i spusese decât lui. Fusese ispitit să-i dezvăluie tatălui său de unde venea carnea care plutea în oală în zilele de dulce. Dar când îl vedea îmbucând cu atâta plăcere, când îi vedea pe toţi robii şi lucrătorii lui Grau cum se năpusteau asupra ei, îşi făcea curaj, tăcea şi înghiţea laolaltă cu ei.

— Mai sunt şi alte pricini pentru care se ridică un *sagramental* la luptă? a întrebat Arnau cu gura amară.

— Fireşte. Orice ştirbire adusă privilegiilor Barcelonei ori ale unui cetăţean. De pildă, dacă cineva răpeşte un cetăţean din cetate, întregul *sagramental* dă fuga să-l scape.

Sporovăind şi mergând tot înainte, Arnau şi Joanet au parcurs ţărmul (Sant Boi, Castelldefels şi Garraf), sub privirea ageră a oamenilor cu care se încrucişau, care se fereau din calea lor, muţi la vederea întregului *sagramental.* Până şi marea părea să-şi arate respectul pentru toată *host* din Barcelona, iar vuietul i se stingea la trecerea sotniilor de bărbaţi înarmaţi, care mărşăluiau sub stindardul lui Sant Jordi. Dogoarea soarelui i-a însoţit întreaga zi şi, când marea a început să se acopere de argint, au mas pentru noapte în târgul Sitges. Seniorul de Fonollar i-a găzduit în castelul său pe oamenii de frunte ai cetăţii, şi întregul *sagramental* şi-a ridicat tabăra la porţile burgului.

— Are să fie război? a întrebat Arnau.

Toată ceata de *bastaixos* i-a aruncat o privire. Trosnetul focului a spart tăcerea. Joanet adormise cu capul pe una din coapsele lui Ramon. Niscai *bastaixos* au schimbat între ei priviri la auzul întrebării lui Arnau. Are să fie război?

— Nu, a răspuns Ramon. Seniorul de Creixell nu se poate pune cu noi.

Arnau părea dezamăgit.

— Poate că da, a dat să-l aline unul dintre mai-marii breslei, care stătea de cealaltă parte a focului. Cu o droaie de ani în urmă, când eram tânăr, aşa, cam ca tine (Arnau era gata să se ardă, doar l-o auzi mai bine), a fost chemat întregul *sagramental* să meargă la Castellbisbal, al cărui senior oprise şi el o turmă de vite, precum cel

din Creixell. Seniorul de Castellbisbal nu s-a dat bătut, şi a înfruntat întregul *sagramental;* poate credea că barcelonezii, neguţători, meşteşugari ori *bastaixos* ca noi, nu erau în stare să se măsoare în luptă. Barcelona a cucerit castelul, l-a făcut una cu pământul şi i-a luat ostatici pe senior şi soldaţii lui.

Arnau se şi vedea cu spada în mână, urcând o scară ori strigând biruitor de pe crenelurile castelului Creixell: „Cine cutează să se pună cu viteazul *sagramental* din Barcelona?” Toţi *bastaixos* s-au uitat la chipul lui: un băiat cu privirile pierdute în vâlvătăile focului, încordat, cu mâinile crispate pe băţul cu care înainte se jucase, iar acum fremăta, aţâţând focul. „Eu, Arnau Estanyol…” Râsetele l-au readus la Sitges.

— Du-te la culcare, l-a povăţuit Ramon, ridicându-se, cu Joanet în spate. Arnau s-a strâmbat. Aşa ai să poţi visa la război, l-a ogoit cărăuşul.

Noaptea era răcoroasă şi cineva le-a dat pătura lui celor doi băieţi.

A doua zi dis-de-dimineaţă, au mărşăluit mai departe, spre Creixell. Au trecut prin Geltrù, Vilanova, Cubelles, Segur şi Barà, toate târguri cu câte un castel, şi, de la Barà, s-au depărtat de mare, luând-o către Creixell. Era un târg stingher, la ceva mai puţin de o milă de mare, aşezat pe o culme în vârful căreia se înălţa castelul seniorului de Creixell, durat şi fortificat pe un taluz din pietre cu unsprezece laturi, cu felurite turnuri de apărare, în jurul căruia se îmbulzeau casele târgului.

Mai erau doar câteva ceasuri până să lunece noaptea peste ei. Căpeteniile breslelor au fost chemate la sfetnici şi *veguer.* Oastea Barcelonei s-a aliniat în formaţiune de luptă în faţa Creixellului, cu stindardele în frunte. Arnau şi Joanet mergeau în urma trupei, cu apă pentru *bastaixos,* dar cei mai mulţi dintre ei nu primeau; erau cu ochii pironiţi pe castel. Nici ţipenie nu deschidea gura, iar copiii nu îndrăzneau să spargă tăcerea. Oamenii de vază ai breslelor s-au întors fiecare la ai lui. Întreaga oaste a aflat că trei soli ai Barcelonei se duceau la Creixell; tot atâţia plecaseră din castel şi s-au întâlnit la mijlocul drumeagului.

Ca toţi cetăţenii Barcelonei, Arnau şi Joanet i-au privit în tăcere pe negociatori.

N-a fost război. Seniorul de Creixell izbutise să fugă printr-o trecere de taină care unea castelul cu plaja, prin spatele oştii. În faţa barcelonezilor şi în poziţie de luptă, primarul a poruncit târgului să împlinească toate cererile cetăţii. Locuitorii burgului au dat vitele înapoi, l-au slobozit pe păstor, s-au învoit să plătească o despăgubire însemnată, s-au legat să ţină seama şi să respecte în viitor privilegiile cetăţii, şi i-au predat pe doi dintre ei, pe care îi considerau vinovaţi de afrontul adus, şi care au fost luaţi pe loc ostatici.

— Creixell s-a predat, au vestit sfetnicii în faţa oştii.

Din rândurile barcelonezilor s-a ridicat un vuiet. Soldaţii de-o zi au băgat spadele în teacă, au pus deoparte arbaletele şi suliţele, şi şi-au scos straiele de luptă. Printre luptători au început să răsune râsete, strigăte şi glume.

— Vinul, băieţi! i-a îmboldit Ramon pe băieţi. Ce-i cu voi? a întrebat, văzându-i opriţi în drum. V-ar fi plăcut să priviţi un război, aşa-i?

A citit pe feţele lor că acela era răspunsul.

— Oricare dintre noi ar fi putut fi rănit ori chiar ucis. V-ar fi plăcut aşa ceva? Arnau şi Joanet s-au grăbit să dea din cap că nu. Altfel ar fi trebuit să-l vedeţi: veniţi din cea mai mare şi mai puternică cetate a principatului, şi tuturor le e teamă să se bată cu noi. Arnau şi Joanet l-au ascultat pe Ramon cu ochii cât roata carului. Duceţi-vă după vin, copii! Şi veţi ciocni şi voi un potir pentru biruinţa noastră.

Stindardul lui Sant Jordi s-a întors cu mare cinste la Barcelona şi, odată cu el, şi cei doi băieţi, mândri de cetatea şi concetăţenii lor, mândri că erau barcelonezi. Cei doi bărbaţi luaţi de la Creixell au intrat în cetate în lanţuri şi au fost înfăţişaţi tuturor pe uliţele Barcelonei. Femeile şi toţi cei care se înghesuiau să-i privească au aclamat oastea şi i-au scuipat pe ostatici. Arnau şi Joanet au însoţit convoiul, serioşi şi mândri, la fel cum, după ce ostaticii au fost definitiv întemniţaţi în palatul domnului *veguer,* s-au dus la Bernat care, uşurat că-şi vede fiul teafăr şi nevătămat, a uitat de perdaful pe care avea de gând să i-l tragă, şi a ascultat zâmbind povestea noilor lor încercări.

Capitolul 12

Trecuseră de-acum câteva luni de la aventura care îi purtase până la Creixell, dar viaţa lui Arnau nu se prea schimbase estimp. Aşteptând să împlinească zece ani, când urma să fie primit ucenic în atelierul unchiului Grau, hoinărea neîntrerupt, laolaltă cu Joanet, prin Barcelona ispititoare şi mereu uimitoare; aducea apă pentru *bastaixos,* se bucura nespus de Sfânta Maria a Mării, care creştea sub ochii lui, şi se ruga Fecioarei, căreia îi istorisea păsurile lui, bucurându-se de surâsul pe care îl descoperea pe figura din piatră.

Aşa cum îi lămurise părintele Albert, când marele altar al bisericii romanice s-a dus şi el, Fecioara a fost strămutată în capela micuţă a Preasfântului Mântuitor, din deambulatoriu, prin spatele noului altar principal din Sfânta Maria, între doi contraforţi ai alcătuirii, şi încuiată în spatele unui grilaj înalt şi gros. Capela Preasfântului Mântuitor nu se bucura de niciun folos, decât că *bastaixos* aveau misiunea să-i poarte de grijă, s-o ocrotească, s-o cureţe, să facă curat şi să ţină neîncetat aprinse lumânările care o luminau. Era capela lor, cea mai însemnată din întreaga biserică, unde se păstra trupul lui Hristos, şi, totuşi, parohia o dăduse unor cărăuşi umili. Puzderie de nobili şi neguţători bogaţi, le-a istorisit părintele Albert, voiau să dea gologani pentru amenajare şi apoi să ia parte la câştigurile băneşti de pe urma celorlalte treizeci şi trei de capele ce aveau să fie în Sfânta Maria a Mării, toate durate printre contraforţii din deambulatoriu ori din navele laterale, dar capela Preasfântului Mântuitor era a cărăuşilor, iar micul sacagiu n-a întâmpinat nicicând greutăţi când a vrut să se apropie de Fecioara lui.

Într-o dimineaţă, când Bernat îşi potrivea avutul sub saltea, unde dosise şi punga în care ţinea paralele puse la adăpost când fugise în graba mare din *masía,* în urmă cu aproape nouă ani, şi puţinii gologani pe care i-i dădea cumnatul lui (bani cu care avea de gând să-l ajute pe Arnau să răzbească după ce va fi învăţat meşteşugul), Jaume a intrat în încăperea robilor. Uimit, Bernat s-a uitat la calfă. Acela nu obişnuia să intre astfel.

— Ce...?

— Sora ta a murit, i-a curmat vorba Jaume.

Lui Bernat i s-au tăiat picioarele şi s-a prăvălit în culcuş, cu punga şi banii în mână.

— Cum adică? Ce-a păţit? Ce s-a întâmplat? a bolborosit.

— Meşterul nu ştie. În zori era rece.

Lăsând să-i cadă punga, Bernat şi-a acoperit faţa cu mâinile. Când şi le-a luat de pe chip şi a ridicat privirile, Jaume nu mai era. Cu un nod în gât, Bernat şi-a amintit de fetiţa care lucra la câmp laolaltă cu tatăl lui şi cu el, cântând fără zăgaz când îngrijea de vite. Adeseori îşi văzuse tatăl oprindu-se din trudă, şi închizând ochii câteva clipe,

lăsându-se fermecat de vocea ei veselă şi fără griji. Iar acum…

Chipul lui Arnau a rămas neclintit când, la masă, a primit vestea de la tatăl lui.

— M-ai auzit, fiule? a stăruit Bernat.

Arnau a dat din cap că da. Era un an de când n-o mai văzuse pe Guiamona decât în rarele prilejuri când se urca în copaci ca să-şi privească verii jucându-se; el era acolo, trăgând cu ochiul, plângând pe muteşte, iar ei râdeau, alergau şi nimeni… S-a simţit ispitit să-i spună tatălui că nu-i păsa, că Guiamona nu-l iubea, dar ochii trişti ai lui Bernat l-au oprit.

— Tată, l-a chemat Arnau, apropiindu-se de el.

Bernat şi-a îmbrăţişat fiul.

— Nu plânge, i-a şoptit cu capul aciuat la pieptul lui.

Bernat l-a strâns la piept, iar el i-a răspuns strângându-şi braţele în jurul lui.

Îmbucau pe tăcute, laolaltă cu robii şi ucenicii, când s-a auzit primul strigăt. Un urlet sfâşietor, care părea să zgârie văzduhul. Toţi s-au uitat la casă.

— Bocitoare, i-a dumirit un ucenic; şi mama mea e bocitoare. Poate-i chiar ea. Boceşte cel mai bine din toată cetatea, a adăugat cu mândrie.

Arnau s-a uitat la taică-său; s-a auzit alt ţipăt, iar Bernat şi-a văzut băiatul încovoindu-se.

— O să tot auzim, i-a dat de veste. Mi-au povestit că Grau a tocmit duium de bocitoare.

Aşa a şi fost. Toată după-amiaza şi toată noaptea, în vreme ce lumea venea la casa familiei Puig ca să-şi arate părerile de rău, sumedenie de femei au plâns moartea Guiamonei. Nici Bernat, nici fiul lui n-au putut închide ochii din pricina lor.

— Ştie toată Barcelona, i-a vestit Joanet lui Arnau, când l-a întâlnit de dimineaţă, în gloata ce se îmbulzea la porţile casei lui Grau. Arnau a dat din umeri. Toţi au venit la îngropăciune, a adăugat Joanet, văzând semnul pe care i-l făcea prietenului său.

— De ce?

— Fiindcă Grau e bărbat cu dare de mână şi oricui va veni la îngropăciune îi va dărui câteva straie. Joanet i-a arătat lui Arnau o cămaşă neagră şi lungă. Ca asta – a arătat zâmbind.

Pe la prânz, când tot norodul era în straie cernite, cortegiul funebru a plecat la biserica Nazaret, unde se afla capela lui Hipolit, sfântul care ocrotea breasla olarilor. Bocitoarele mergeau lângă coşciug, plângând, ţipând şi smulgându-şi părul.

Biserica era plină ochi cu bărbaţi de vază: oameni de frunte ai feluritelor bresle, sfetnici ai cetăţii şi cea mai mare parte dintre

membrii Sfatului Celor o Sută. Acum, că Guiamona îşi dăduse sufletul, nimănui nu-i mai păsa de alde Estanyol, dar Bernat, trăgându-l pe fiu-său, a izbutit să se apropie de locul unde odihnea trupul surorii lui, unde straiele simple dăruite de Grau se amestecau cu mătăsuri şi *bissós,* pânze scumpe din în negru ca tuciul. Nici măcar nu l-au lăsat să-şi ia rămas-bun de la soră-sa.

Pe când preoţii ţineau slujba de îngropăciune, Arnau a zărit feţele roşii de plâns ale verilor lui: Josep şi Genís se ţineau tari, Margarida stătea dreaptă, dar nu-şi putea stăpâni tremurul buzei de jos. Îşi pierduseră mama, ca şi el. Ştiau, oare, de Fecioară? s-a întrebat; apoi şi-a întors privirea la unchiul lui, împietrit. Nu se îndoia că Grau Puig n-avea să le vorbească despre ea copiilor lui. Bogătanii sunt altfel, i se arătase mereu; poate că ei aveau altă cale de a-şi găsi o mamă nouă.

Şi chiar aveau. Un văduv cu dare de mână, care năzuia să urce tot mai sus, din Barcelona… Nici nu trecuse încă doliul, că Grau şi începuse să primească propuneri de căsătorie. Nu l-a stânjenit târguiala. În cele din urmă, a ales-o ca viitoare mamă pentru fiii Guiamonei pe Isabel, o tânără nu prea frumuşică, dar nobilă. Cântărind însuşirile tuturor pretendentelor, Grau se hotărâse pentru singura nobilă dintre ele. Avea ca zestre un titlu fără bani, domenii ori alte bunuri, dar care lui îi îngăduia să intre în lumea ce-i fusese oprită. Ce-i păsa de zestrea mare pe care i-o promiteau unii neguţători, dornici să-şi unească avutul cu al lui? Marilor familii nobile din cetate nu le păsa de văduvia unui olar oarecare, oricât de chiabur ar fi fost; doar tatăl Isabelei, rămas fără niciun sfanţ, a desluşit în firea lui Grau putinţa unei uniri mulţumitoare pentru ambele părţi, şi n-a greşit.

— Va trebui să pricepi, i-a cerut viitorul socru, că fiica mea nu poate trăi printre oale. Grau a încuviinţat. Şi nici nu se poate căsători cu un olar oarecare. De astă dată, Grau a dat să răspundă, dar socrul a făcut o mişcare de dispreţ cu mâna. Grau, a adăugat, noi, nobilii, nu putem fi meşteşugari, te-ai dumirit? Poate nu suntem bogaţi, dar n-o să fim nicicând meşteşugari.

„Noi, nobilii, nu putem…” Grau şi-a ascuns încântarea de a fi inclus. Şi avea dreptate: ce nobil din cetate mai avea atelier de olărit? Domnul baron; avea să i se spună „domnule baron” la târguielile dintre neguţători, la Sfatul Celor o Sută. Domnule baron! Cum să aibă un baron din Catalonia atelier de olărit?

Dinspre partea lui Grau, om de frunte al breslei, Jaume n-a întâmpinat nicio greutate ca să fie avansat meşter. Au vorbit despre asta mânaţi de graba lui Grau de a se căsători cu Isabel, căci îl chinuia teama că nobilii aceia, mereu capricioşi, să nu-şi schimbe părerea. Viitorul baron nu mai avea vreme pentru piaţă. Astfel că Jaume avea să fie meşter, iar Grau urma să-i vândă atelierul şi casa, în cote. Mai era doar ceva:

— Am patru fii, i-a arătat Jaume. O să-mi fie greu să-ţi plătesc preţul. Grau l-a îndemnat să-i dea înainte. Nu-mi pot asuma toate îndatoririle de aici: robi, calfe, ucenici. Nici măcar nu le-aş putea da de mâncare! Dacă vreau să răzbesc, trebuie să ies la liman doar cu cei patru fii ai mei.

Data nunţii era hotărâtă. Laolaltă cu tatăl lui Isabel, Grau a cumpărat un palat mic, dar scump, pe uliţa Montcada, unde locuiau familiile nobile din Barcelona.

— Ţine minte, i-a atras luarea-aminte socrul, la ieşirea din palatul abia cumpărat; nu intra în biserică având în spate un atelier.

Au căutat până şi prin ultimul cotlon al casei; baronul încuviinţa superior, iar Grau socotea în minte cât îl va costa să umple toată casa. În spatele arcadelor uriaşe care dădeau în uliţa Montcada, se deschidea un *patio* podit cu piatră; în faţă, grajdurile, care ocupau cea mai mare parte a catului de jos, alături de cuhnii şi încăperile unde îşi făceau robii somnul. La dreapta, o scară mare din piatră, în aer liber, urca la primul cat nobil, unde se aflau saloane şi alte odăi; deasupra, la al doilea cat erau iatacurile. Micul palat era cu totul şi cu totul din piatră; cele două caturi nobile, cu ferestre care se trăgeau, ogivale, dădeau în *patio.*

— Bine, i-a arătat bărbatului care îi fusese primă calfă ani la rând, eşti slobod de orice legământ.

Au semnat înţelegerea chiar în acea zi, iar Grau s-a dus la socru-său, fudulindu-se cu înscrisul.

— Am vândut atelierul, i-a dat de veste.

— Domnule baron, l-a salutat acesta, întinzându-i mâna.

„Şi acum? s-a întrebat Grau deodată. Cu robii n-am nicio grijă; îi păstrez pe cei de folos, iar ceilalţi, la piaţă. Cât despre calfe şi ucenici…”

Grau a vorbit cu membrii breslei şi i-a vândut pe mai nimic. Nu i-au mai rămas decât cumnatul şi băiatul. Bernat n-avea niciun cin în breaslă; nu era nici măcar calfă. Nimeni n-avea să-l primească într-un atelier, cu precădere fiindcă nu era voie. Băiatul nici măcar nu-şi începuse ucenicia, dar exista o înţelegere, şi în orice caz, cum să ceară cuiva să primească nişte Estanyoli? Toţi aveau să afle că fugarii aceia doi îi erau rude. Îi chema Estanyol, ca şi pe Guiamona. Asta mai lipsea acum, când să fie înnobilat, să afle toţi că dăduse adăpost unor şerbi legaţi de pământ. Oare nu tocmai nobilii erau cei mai înverşunaţi vrăjmaşi ai şerbilor fugari? Oare nu tocmai ei îl băteau la cap pe rege să anuleze legiuirile care le îngăduiau şerbilor legaţi de pământ să fugă? Cum să devină el nobil cu alde Estanyol pe buzele tuturor? Ce-avea să zică socru-său?

— Veţi veni cu mine, i-a arătat lui Bernat, care era încă de câteva zile îngrijorat de tot ce se întâmpla.

Jaume, noul stăpân al atelierului, care nu se mai supunea poruncilor lui Grau, stătuse cinstit de vorbă cu el: „Nu va cuteza să facă nimic cu voi. Eu ştiu, mi-a dezvăluit; nu vrea să intraţi în gura tuturor. Bernat, eu am ieşit cu bine la liman. E grăbit, îi arde buza să rânduiască totul înainte de a se căsători cu Isabel. Ai o înţelegere semnată pentru fiu-tău. Foloseşte-te de ea, Bernat. Strânge-l cu uşa pe câinos. Ameninţă-l cu judecata. Eşti om bun. Pricepe că tot ce s-a întâmplat în anii ăştia…”

Bernat i-a dat ascultare. Şi, convins de spusele fostei calfe, a îndrăznit să-i ţină piept cumnatului.

— Ce zici? a ţipat Grau, când Bernat i-a răspuns cu un simplu „Unde şi la ce?”. Unde şi la ce poftesc eu, striga neîncetat, dând nestăpânit din mâini.

— Nu suntem robii tăi, Grau.

— N-ai prea mult de ales.

Bernat şi-a dres glasul ca să poată urma sfaturile lui Jaume.

— Pot să te chem la judecată.

Încordat, tremurând, scund şi slăbănog, Grau s-a ridicat din jilţ. Dar Bernat nici n-a clipit, oricât voia s-o ia la fugă; ameninţarea cu judecata a răsunat în urechile văduvului.

Aveau să îngrijească de caii pe care Grau se văzuse silit să-i cumpere odată cu micul palat. „Cum să ţii grajdurile goale?” îl provocase socrul în treacăt, de parcă vorbea cu un copil neştiutor. Grau se tot socotea în minte. „Fata mea, Isabel, călăreşte de când se ştie”, a adăugat nobilul.

Dar cea mai însemnată a fost pentru Bernat simbria bună pe care a câştigat-o pentru el şi Arnau, care urma şi el să trudească la cai. Puteau locui în afara palatului, într-o odaie numai a lor, fără robi, fără ucenici; el şi fiul lui urmau să aibă destule parale ca să răzbească.

Însuşi Grau l-a grăbit pe Bernat să anuleze înţelegerea pentru Arnau şi să semneze una nouă.

De când fusese recunoscut cetăţean, Bernat pleca arareori din atelier şi mereu singur ori cu Arnau. Nu părea să se fi făcut vreo pâră contra lui; numele îi era în catastifele cu cetăţeni. De nu, ar fi venit să-l caute, se gândea ori de câte ori păşea pe uliţă. Obişnuia să se amestece pe plajă cu zeci de năieri şi să privească neîncetat departe în zare, lăsându-se mângâiat de briză, savurând văzduhul sărat ce învăluia plaja, navele, catranul.

Trecuseră aproape zece ani de când îl lovise pe flăcăuaşul din fierărie. Nădăjduia să nu fi murit. Arnau şi Joanet săltau în jurul lui. I-o luau înainte, fugind deopotrivă de iute, şi-l priveau zâmbitori, cu ochi strălucitori.

— Casa noastră! a strigat Arnau. Să stăm în mahalaua Ribera, te rog!

— Mă tem că o să avem doar o odaie, a dat Bernat să-l lămurească, dar copilul zâmbea de parcă vorbeau despre cel mai frumos palat din Barcelona.

— Nu-i rău, i-a spus Jaume, când Bernat i-a pomenit sfatul fiului. Acolo găseşti odăi.

Acolo s-au şi dus toţi trei. Cei doi copii în fugă, Bernat cărând câteva buclucuri. Trecuseră aproape zece ani de când sosiseră în cetate.

Până la Sfânta Maria, Arnau şi Joanet i-au tot salutat pe oamenii cu care se încrucişau.

— E tatăl meu, a strigat Arnau unui *bastaix* care căra un sac cu grâne, arătându-i-l pe Bernat, căruia i-o luase înainte cu vreo douăzeci de metri.

Bărbatul a zâmbit fără să stea în loc, îndoit sub povară. Arnau s-a întors către Bernat şi a luat-o la goană spre el, dar după câţiva paşi a stat în loc. Joanet nu l-a urmat.

— Haide, l-a îndemnat, dând din mâini.

Dar Joanet a dat din cap în semn că nu.

— Ce-i cu tine, Joanet? l-a întrebat, întorcându-se la el.

Micuţul a lăsat ochii în ţărână.

— E tatăl tău, a şoptit. Acum ce-o să se aleagă de mine?

Avea dreptate. Toţi îi credeau fraţi. Arnau nu se gândise.

— Hai! Vino cu mine! i-a poruncit, trăgând de el.

Bernat i-a zărit apropiindu-se; Arnau trăgea de Joanet, care părea să se împotrivească. „Cele mai bune urări pentru fiii pe care îi ai”, rostise acel *bastaix,* trecând pe lângă ei. A zâmbit. Alergau laolaltă de mai bine de un an. Şi mama micuţului Joanet? Bernat şi l-a închipuit aşezat pe scrin, lăsându-se mângâiat de braţul fără chip. I s-a pus un nod în gât.

— Tată… a început să spună Arnau, când au ajuns lângă el.

Joanet s-a pitit în spatele prietenului său.

— Copii, l-a oprit Bernat, cred că…

— Tată, te-ar supăra să fii şi tatăl lui Joanet? a întrebat Arnau dintr-o singură suflare.

Bernat a văzut cum micuţul îşi iţea capul dindărătul lui Arnau.

— Vino aici, Joanet, a zis Bernat. Vrei să fii băiatul meu? l-a întrebat când puştiul a ieşit din ascunzătoare.

Chipul lui Joanet s-a luminat.

— Asta înseamnă că da? l-a iscodit Bernat.

Băiatul i-a îmbrăţişat piciorul. Arnau i-a surâs tatălui său.

— Duceţi-vă la joacă, le-a poruncit Bernat cu glas întretăiat.

Copiii l-au dus pe Bernat la părintele Albert.

— Sigur că el ne va ajuta, a zis Arnau, iar Joanet a făcut semn că da.

— Tatăl nostru! a rostit micuţul, luând-o înaintea lui Arnau şi repetând vorbele pe care le tot repetase pe drum, chiar şi celor pe care nu-i cunoştea decât din vedere.

Părintele Albert le-a cerut copiilor să-i lase singuri, l-a poftit pe Bernat la o ulcea cu vin dulce şi i-a ascultat lămuririle.

— Ştiu unde puteţi locui, i-a grăit; sunt oameni buni. Spune-mi, Bernat. Ai găsit o îndeletnicire bună pentru Arnau; va avea o simbrie bună şi va învăţa un meşteşug, fiindcă de rândaşi e mereu nevoie. Dar ce-ai să faci cu celălalt fiu? Ce-ai de gând să faci cu Joanet?

Bernat a şovăit, apoi i-a dezvăluit totul părintelui Albert.

Părintele i-a dus pe toţi la casa lui Pere şi a Marionei, doi bătrâni fără copii, care vieţuiau într-o căsuţă cu două caturi, chiar lângă plajă: ei locuiau la catul de jos, dar mai aveau trei odăi la cel de sus, şi el ştia că doreau să dea cu chirie una dintre ele.

Pe drum, şi chiar atunci când i-a înfăţişat pe Estanyol tatăl şi fiul lui Pere şi soaţei lui, uitându-se cum Bernat le arăta gologanii, părintele Albert l-a tot ţinut pe Joanet pe după umeri. Cum de putuse fi atât de orb? Cum de nu-şi dăduse seama de calvarul micuţului? De câte ori nu-l văzuse căzând pe gânduri, cu privirea pierdută departe în zare?

Părintele Albert l-a strâns pe puşti la piept. Joanet s-a întors la el, şi i-a zâmbit.

Odaia era simplă, dar curată, cu două saltele pe jos în loc de orice alt mobilier, cu vuietul nesfârşit al mării drept orice altă tovărăşie. Arnau a ciulit urechile, încercând să-i audă pe lucrătorii de la Sfânta Maria, chiar în spatele lor. Au sorbit din bine-cunoscuta supă a nevestei lui Pere. Arnau s-a uitat în blid, a ridicat ochii şi i-a zâmbit tatălui său. Ce hăt-departe erau acum lăturile Estranyei! Toţi trei au sorbit cu plăcere, sub privirile bătrânei, gata în orice clipă să le umple încă o dată blidele.

— La culcare, le-a poruncit Bernat, sătul; mâine avem treabă.

Joanet a stat în cumpănă. S-a uitat la Bernat şi, când toţi se ridicaseră de la masă, s-a întors spre uşă.

— Asta nu-i oră de ieşit, fiule, l-a dojenit Bernat de faţă cu cei doi bătrâni.

Capitolul 13

— Sunt fratele mamei şi fiul lui, a dumirit-o Margarida pe mama vitregă, care s-a mirat că Grau mai tocmise doi oameni pentru cei şapte cai.

Grau îi arătase că nu voia să ştie nimic de cai şi, de fapt, nici măcar n-a coborât să vadă splendidele grajduri de la catul de jos al palatului. Ea se îngrijise de tot: alesese trăpaşii şi adusese cu ea un comis, pe Jesús care, la rândul lui, o povăţuise să tocmească un rândaş priceput: Tomás.

Dar patru bărbaţi la şapte cai erau mult prea mulţi, chiar şi pentru gusturile baronesei, şi aşa l-a şi mustrat când a mers întâia oară la grajd, după ce veniseră şi alde Estanyol.

Isabel a îndemnat-o pe Margarida să-i dea înainte.

— Erau ţărani, şerbi legaţi de pământ.

Isabel n-a zis nimic, dar în minte i s-a trezit o bănuială.

Fata a vorbit mai departe:

— Fiul, Arnau, poartă vina pentru moartea fratelui meu mai mic, Guiamon. Îi urăsc! Nu ştiu de ce i-o fi tocmit tata.

— Ştim noi, a bombănit baroneasa, ţintuindu-l cu privirea pe Bernat, care tocmai atunci ţesăla un armăsar.

În noaptea aceea, Grau n-a luat, totuşi, în seamă vorbele soaţei.

— Aşa am crezut eu de cuviinţă, s-a mărginit să zică, după ce-i adeverise bănuielile că erau doi fugari.

— Dacă află tata…

— Dar n-are să afle, aşa-i, Isabel? Grau şi-a privit soţia, care se îmbrăcase de-acum pentru cină, una dintre noile deprinderi pe care ea le adusese în viaţa lui Grau şi a familiei. Abia de avea douăzeci de ani, şi era nespus de firavă, ca şi Grau. Prea puţin drăguţă şi fără niciuna dintre rotunjimile ispititoare pe care la vremea ei i le dăruise Guiamona, ea era, cu toate acestea, nobilă, aşa cum trebuia să-i fie şi firea, a chibzuit Grau. Nu ţi-ar plăcea ca tatăl tău să afle că locuieşti laolaltă cu doi fugari.

Baroneasa l-a privit mânioasă şi a ieşit din încăpere.

Cu toată scârba pe care o arătau baroneasa şi fiii ei vitregi, Bernat le-a dovedit că se pricepea la cai. Ştia să se poarte cu ei, să-i hrănească, să le spele copitele şi furcuţele, să-i lecuiască, la nevoie, şi să umble printre ei; dar se putea spune că nu prea ştia cum să-i împodobească pentru a-i face mai frumoşi.

— Vor să strălucească, i-a lămurit într-o zi lui Arnau, în drum spre casă, şi n-aibă niciun fir de praf. Trebuie pieptănaţi neîncetat, ca să le scoţi nisipul ce le intră în păr şi apoi ţesălaţi până strălucesc.

— Şi coama şi coada?

— Scurtate, împletite şi împodobite.

— La ce le trebuie cai cu atâtea zorzoane?

Arnau n-avea voie să se apropie de cai. Îi admira în grajd; vedea cum îi răspundeau tatălui său pentru îngrijiri, şi se bucura când, singur cu el, Bernat îl lăsa să-i mângâie. Pe nepregătite, de vreo două ori, feriţi de priviri indiscrete, Bernat îl urcase pe unul dintre cai, chiar în grajd. Truda nu-i îngăduia să plece din magazia cu hamuri; Acolo le curăţa la nesfârşit; ungea pieile de pe gâtare şi fruntare, le freca apoi cu o cârpă, până trăgeau toată unsoarea, iar faţa şeilor şi hamurilor lucea; curăţa frâiele şi pintenii, peria păturile şi alte podoabe, până se făcea nevăzut şi ultimul păr de cal, treabă pe care o încheia folosind degetele şi unghiile drept pense, ca să scoată acele fine care se înfigeau în pânză, formând un tot cu aceasta. Iar când îi rămânea timp, lustruia fără preget careta cumpărată de Grau.

Cu trecerea lunilor, chiar şi comisul Jesús trebuise să recunoască priceperea acelui ţăran catalan. Când Bernat intra într-un grajd, caii nici măcar nu clinteau, şi de cele mai multe ori întorceau capul la el. Îi atingea, îi mângâia şi le şoptea ceva liniştitor. Însă, când intra Tomás, trăpaşii plecau urechile, iar când acela striga la ei fugeau la un perete cât mai departe de rândaş. Ce-avea bărbatul ăla? Până atunci fusese un rândaş fără cusur, se gândea Jesús ori de câte ori auzea un nou strigăt.

În fiece dimineaţă, când tatăl şi fiul plecau la treabă, Joanet se ducea să-i dea ajutor Marionei, soţia lui Pere. Făcea curat şi rânduia, apoi o însoţea la târguieli. Când ea se apuca de gătit, Joanet fugea cât îl ţineau picioarele la plajă, în căutarea lui Pere. Acesta pescuise toată viaţa şi, pe lângă ceva parale date de breaslă, mai primea şi niscai sfanţi pentru că dădea ajutor la reparatul uneltelor; Joanet îl însoţea, luând seama la lămuririle lui şi alerga dintr-un loc într-altul când bătrânul pescar avea nevoie de câte ceva.

De cum putea, fugea să-şi vadă mama.

— Azi-dimineaţă, i-a istorisit într-o zi, când Bernat s-a dus să-i plătească, Pere îi dăduse înapoi ceva parale. I-a povestit că micuţul... Micuţul sunt eu, ştii, mamă? Îmi spun „micuţul”. Ei bine, i-a dezvăluit că micuţul dădea ajutor în casă şi pe plajă, aşa că nu trebuia să-i plătească partea mea.

Ostatica asculta, cu mâna pe creştetul băiatului. Cum se mai schimbase totul! De când vieţuia cu alde Estanyol, micuţul ei nu mai stătea jos, suspinând, aşteptându-i mângâierile tăcute şi câte o vorbă drăgăstoasă şi oarbă. Acum vorbea, îi istorisea câte ceva, chiar râdea!

— Bernat m-a îmbrăţişat, i-a dezvăluit Joanet, iar Arnau m-a lăudat.

Mâna mamei s-a strâns pe creştetul băiatului.

Şi Joanet i-a dat înainte. Vorbea împiedicat. Despre Arnau şi Bernat, despre Mariona şi Pere, despre plajă, pescari, uneltele pe care le reparau, dar femeia nu-l mai asculta, mulţumită că fiul ştia în sfârşit

ce era o îmbrăţişare, că micuţul era fericit.

— Fugi, fiule, i-a curmat mama vorba, încercând să-şi ascundă tremurul vocii. Te-or fi aşteptând.

Din temniţa ei, Joana şi-a auzit băiatul sărind de pe scrin şi luând-o la fugă; şi l-a închipuit sărind peste ostreţele care se luptau să dispară din amintirile ei.

Ce rost mai avea acum? Îndurase atâţia ani de pâine şi apă între cei patru pereţi ale căror mici unghere degetele ei le pipăiseră de sute de ori. Luptase cu singurătatea şi nebunia, privind cerul prin ferestruica pe care i-o dăruise regele, monarhul grandios! Învinsese febra şi boala, şi toate le făcuse pentru micuţul ei, ca să-i mângâie creştetul capului, să-i dea curaj, să-l facă să simtă că nu era, totuşi, singur pe lume.

Acum nu mai era. Bernat îl îmbrăţişa! Iar ei i se părea că-l cunoştea. Îl visase în ceasurile care se veşniceau. „Ai grijă de el, Bernat!”, spunea văzduhului. Acum Joanet era fericit, râdea, alerga şi…

Joana s-a aşezat în ţărână şi a rămas acolo. În acea zi nu s-a atins nici de pâine, nici de apă; nu mai avea nevoie de ele.

Joanet a venit a doua zi şi a treia, şi a patra, şi ea l-a ascultat cum râde, vorbind despre lume, făcându-şi visuri. Pe fereastră ieşeau doar sunete tot mai stinse: da, nu, du-te, fugi, du-te să trăieşti.

— Du-te să te bucuri de viaţa pe care din vina mea n-ai avut-o, a şoptit Joana, când băiatul a sărit peste zăplaz.

Pâinea se aduna grămadă în temniţa Joanei.

— Ştii ce-a fost, mamă? Joanet a sprijinit scrinul de perete şi s-a pus pe el; picioarele încă nu-i ajungeau până jos. Nu. Cum să ştii? Aşezat, ghemuit, şi-a aciuat spatele la zid, acolo unde ştia că mâna mamei o să-i caute creştetul capului. Stai să-ţi spun. E foarte vesel. Ieri, unul dintre caii lui Grau…

Dar pe ferestruică n-a ieşit niciun braţ.

— Mamă? Ascultă. Îţi spun că-i vesel. Unul dintre cai…

Joanet şi-a întors privirea la ferestruică.

— Mamă?

A adăstat.

— Mamă?

A ciulit urechile, încercând să treacă peste loviturile de ciocan ale căldărarilor, ce răsunau în toată mahalaua. Nimic.

— Mamă! a strigat.

A îngenuncheat pe scrin. Ce să facă? Ea nu-l lăsase niciodată să se apropie de ferestruică.

— Mamă! a strigat, înălţându-se până la borta ferestruicii.

Ea îi ceruse mereu să nu privească înăuntru, să nu încerce s-o

vadă. Dar nu răspundea! Joanet s-a aplecat pe ferestruică. Înăuntru era beznă.

S-a ridicat până acolo şi a băgat un picior. Nu încăpea. Nu putea încăpea decât pe-o parte.

— Mamă? a repetat.

Atârnat pe partea de sus a ferestruicii, şi-a pus amândouă picioarele pe glaful ei şi, stând pe-o parte, a sărit înăuntru.

— Mamă? a şoptit pe când ochii i se deprindeau cu întunericul.

A stat până a zărit o gaură din care ieşea o duhoare îngrozitoare şi de cealaltă parte, în stânga lui, lângă perete, făcut ghem pe o saltea de paie, un trup.

Joanet a aşteptat. Trupul nu se clintea. Bătăile ciocanelor de aramă rămăseseră afară.

— Voiam să-ţi povestesc ceva vesel, a zis, apropiindu-se. Lacrimile au început să-i curgă pe obraji. Ai fi râs, a bolborosit când a ajuns lângă ea.

Joanet s-a aşezat lângă leşul mamei. Joana îşi ascunsese chipul între braţe, ca şi cum ştiuse dinainte că fiul ei avea să-i intre în temniţă, ca şi cum voise ca el să n-o vadă nici după moarte.

— Pot să te ating?

Micuţul a mângâiat părul mamei, murdar, încurcat, uscat, aspru.

— A trebuit să mori ca să fim laolaltă.

Joanet a izbucnit în plâns.

Bernat nu s-a îndoit nicio clipă când, la întoarcerea acasă, vorbind unul peste altul, chiar în poartă, Pere şi nevastă-sa i-au dat de veste că Joanet nu venise acasă. Nu-l întrebaseră niciodată unde mergea când se făcea nevăzut; îşi închipuiau că la Sfânta Maria, dar nimeni nu-l zărise pe-acolo în acea după amiază. Mariona şi-a dus o mână la gură.

— Şi dacă a păţit ceva? a suspinat.

— Îl găsim noi, a încercat s-o liniştească Bernat.

Joanet a rămas lângă mama lui; întâi a mângâiat-o pe păr, apoi şi-a trecut degetele prin el, descurcându-l. N-a încercat să-i vadă faţa. S-a ridicat şi s-a uitat la ferestruică.

S-a lăsat seara.

— Joanet?

Joanet s-a uitat iar pe ferestruică.

— Joanet? a auzit iar din partea cealaltă a peretelui.

— Arnau?

— Ce s-a întâmplat?

I-a răspuns dinăuntru:

— A murit.

— De ce nu…?

— Nu pot. Aici n-am scrinul. E prea sus.

„Miroase înfiorător”, s-a speriat Arnau. Bernat a bătut iar la uşa casei lui Ponç căldărarul. Ce făcuse băiatul înăuntru toată ziulica? A bătut iar, cu putere. De ce nu răspundea? Uşa s-a deschis şi un uriaş a acoperit aproape tot cadrul uşii. Arnau a dat înapoi.

— Ce vreţi? a mugit căldărarul, desculţ şi purtând, drept orice alt strai, o cămaşă ponosită, care îi ajungea până la genunchi.

— Sunt Bernat Estanyol, el e fiul meu, s-a înfăţişat, luându-l pe Arnau de umeri şi împingându-l înainte, prietenul fiului dumneavoastră Joa…

— N-am niciun fiu, i-a curmat vorba Ponç, dând să închidă uşa.

— Dar aveţi o soţie, a răspuns Bernat, împingând uşa cu braţul. Ponç a dat înapoi. Sau mai curând, a lămurit în faţa privirii căldărarului, aveaţi. S-a stins.

Ponç n-a tresărit.

— Şi? l-a iscodit, dând uşor din umeri.

— Joanet e înăuntru cu ea. Bernat a încercat să se uite la el cât putea de aspru. Nu poate ieşi.

— Acolo ar fi trebuit să stea puiul ăsta de lele toată viaţa.

Bernat a înfruntat ochii căldărarului, strângând umerii fiului său. Arnau era gata să cadă, dar, când căldărarul l-a privit, l-a înfruntat ţeapăn.

— Ce-aveţi de gând să faceţi? a stăruit Bernat.

— Nimic, a răspuns căldărarul. Mâine, când am să dărâm coşmelia, băiatul va putea ieşi.

— Nu puteţi lăsa un copil noaptea întreagă…

— În casa mea pot să fac ce poftesc.

— O să-l anunţ pe *veguer,* l-a ameninţat Bernat, ştiind cât de zadarnice îi erau spusele.

Ponç a mijit din ochi şi, nemaiscoţând o vorbă, s-a dus în casă, lăsând uşa deschisă. Bernat şi Arnau au aşteptat până s-a întors cu o funie, pe care i-a dat-o direct lui Arnau.

— Scoate-l de acolo, i-a poruncit, şi spune-i că, acum că mă-sa-i moartă, nu poftesc să-l mai văd pe aici.

— Cum…? a dat să-l întrebe Bernat.

— Prin locul pe unde s-a strecurat în toţi aceşti ani, i-a luat-o Ponç înainte; sărind peste îngrăditură. Prin casa mea n-o să treceţi.

— Şi mama? a întrebat Bernat înainte ca el să închidă uşa.

— Mama mi-a dat-o regele, poruncindu-mi să n-o ucid, şi regelui am să i-o înapoiez acum că s-a dus, i-a spus Ponç pe loc. Am dat bani buni drept gaj şi Dumnezeu mi-e martor că n-am de gând să-i pierd pentru o târfă.

Numai părintele Albert, care cunoştea povestea lui Joanet, laolaltă

cu bătrânul Pere şi muierea lui, cărora Bernat se văzuse silit să le-o spună, au ştiut de nenorocirea micuţului. Cei trei s-au apropiat de el. Dar tăcerea grea a copilului dăinuia şi mişcările lui, înainte atât de sprintene şi agere, erau acum mai încete, ca şi cum umerii lui purtau o povară de neîndurat.

— Timpul tămăduieşte totul, l-a alinat într-o bună dimineaţă Bernat pe Arnau. Trebuie să aşteptăm şi să-i dăm iubire şi ajutor.

Dar Joanet a rămas mut printre crizele de plâns din fiece noapte. Tatăl şi fiul stăteau nemişcaţi, ascultându-l chirciţi în culcuşuri, până părea să-şi piardă puterile, şi somnul, nicicând potolit, îl biruia.

— Joanet, a auzit Bernat cum îl chema într-o noapte Arnau, Joanet.

Nu i-a răspuns.

— Dacă vrei, o pot ruga pe Fecioară să fie şi mama ta.

„Bine, fiule!”, şi-a grăit în sinea lui Bernat. Nu voise să-l sfătuiască aşa ceva. Era Fecioara lui, taina lui. I-o împărtăşise tatălui: dar el trebuia să fie cel care lua asemenea hotărâre.

Şi o făcuse, dar Joanet n-a răspuns. Peste odaie s-a înstăpânit o tăcere uriaşă.

— Joanet? a stăruit Arnau.

— Aşa îmi spunea mama. Erau primele lui vorbe, după zile întregi, şi Bernat a stat nemişcat în culcuş. Şi nu mai e. Acum sunt Joan.

— Cum vrei. Ai auzit ce ţi-am destăinuit despre Fecioară, Joanet… Joan? s-a îndreptat Arnau.

— Dar mama ta nu-ţi vorbeşte, pe când a mea aşa făcea.

— Spune-i despre păsări, i-a şoptit Bernat.

— Eu o pot vedea pe Fecioară, dar tu n-o puteai vedea pe mama ta.

Băiatul a amuţit iar.

— De unde ştii că te ascultă? l-a iscodit în cele din urmă. E doar o statuie din piatră şi statuile din piatră nu aud.

Bernat şi-a ţinut răsuflarea.

— Dacă-i drept că nu ascultă, a răspuns, atunci de ce îi vorbesc cu toţii? Chiar şi părintele Albert îi vorbeşte. Doar l-ai văzut. Ori crezi că părintele Albert se înşală?

— Dar ea nu-i mama părintelui Albert, a stăruit micuţul. El m-a dumirit că are una. Cum să ştiu dacă Fecioara vrea să-mi fie mamă, când nici nu-mi vorbeşte?

— O să-ţi spună noaptea, în somn, prin păsări.

— Păsări?

— Păi, a stat Arnau în cumpănă, e drept că nu înţelesese niciodată ce era cu păsările, dar nici nu cutezase să-i spună tatălui său. Asta-i mai încâlcit. O să te dumirească tatăl meu… adică al nostru.

Bernat a simţit cum i se punea un nod în gât. Peste încăpere s-a lăsat iar tăcerea, până ce Joan a vorbit iar:

— Arnau, am putea să mergem chiar acum s-o întrebăm pe Fecioară?

— Acum?

„Da. Acum, fiule, acum. Are nevoie”, s-a învoit Bernat în sinea lui.

— Te rog.

— Ştii că nu-i voie să se între noaptea în biserică. Părintele Albert…

— N-o să facem gălăgie. N-are să afle nimeni. Te rog!

Arnau s-a învoit şi cei doi copii au plecat pe muteşte din casa lui Pere, şi au făcut câţiva paşi până la Sfânta Maria a Mării.

Bernat s-a ghemuit în culcuş. Ce puteau păţi? Toţi îi iubeau la biserică.

Luna dănţuia printre zidurile pe jumătate ridicate, pe schele, contraforţi, arcade, abside. Sfânta Maria tăcea şi doar câte un foc îi trăda ici şi colo pe paznici. Arnau şi Joanet au dat ocol bisericii până în uliţa Born; intrarea mare era închisă, iar cimitirul Moreres, lângă care erau puse la adăpost materialele de construcţie, era cel mai păzit. Un foc stingher lumina şantierul faţadei. Nu era greu de intrat: zidurile şi contraforţii coborau din absidă până la poarta dinspre Born, unde o placă din lemn arăta locul scării de la intrare. Au călcat peste desenele maestrului Montagut, pe care apărea locul precis al uşii şi al treptelor, au intrat în Sfânta Maria, şi s-au dus pe muteşte la capela Preasfântului Mântuitor din deambulatoriu, unde îndărătul unui grilaj întărit din fier forjat frumos împodobit îi aştepta Fecioara, luminată fără preget de lumânările pe care *bastaixos* le înlocuiau mereu.

Şi-au făcut cruce. „Aşa trebuie să faceţi de câte ori veniţi la biserică”, le dăduse povaţă părintele Albert şi şi-au pus mâinile pe grilajul capelei.

— Vrea să-i fii mamă, i-a cerut domol Fecioarei. A lui s-a stins din viaţă, a zis Arnau, şi pe mine nu mă supără să te împart cu el.

Cu mâinile pe grilaj, Joan s-a uitat de mai multe ori când la Fecioară, când la Arnau.

— Ce? i-a tăiat el vorba.

— Taci!

— Părintele ştie că a suferit mult. Mama lui era închisă, ştii? Nu scotea decât un braţ pe o ferestruică mică de tot şi el n-o vedea, până când ea s-a săvârşit din viaţă, dar mi-a dezvăluit că nici atunci n-a privit-o. Ea nu-i dădea voie.

Fumul lumânărilor din ceară curată de albine, care urca din sfeşnic, chiar lângă icoană, a înnourat iar vederea lui Arnau şi buzele de piatră au surâs.

— O să fie mama ta, a hotărât el, întorcându-se la Joan.

— Cum ştii, dacă ai povestit că-ţi răspunde prin…?

— Ştiu şi gata, l-a oprit Arnau, tăios.

— Şi dacă aş întreba-o?

— Nu, i-a curmat din nou vorba Arnau.

Joan s-a uitat la statuia din piatră; voia să-i poată vorbi, ca Arnau. De ce pe el nu-l asculta, iar pe fratele lui da? Cum putea şti Arnau? Chiar când Joan îşi promitea în sinea lui că într-o zi avea să fie vrednic ca ea să-i vorbească, s-a auzit un sunet.

— Ssst! a şoptit Arnau, privind spărtura mare din portalul Moreres.

— Cine-i acolo?

Şi-a făcut apariţia lumina unui opaiţ ridicat.

Arnau a luat-o către uliţa Born, pe unde intraseră, dar Joan a stat nemişcat, ţintuind cu privirea opaiţul ce se apropia de deambulatoriu.

— Haide! i-a şoptit Arnau, trăgând de el.

Când au ieşit în uliţa Born, au desluşit mulţime de opaiţe venind drept la ei. Arnau a privit îndărăt; în Sfânta Maria, alte lumini se alăturaseră celei dintâi.

N-aveau nicio scăpare. Paznicii strigau, vorbind între ei. Ce puteau face? Podeaua! L-a împins pe Joan în ţărână; micuţul înlemnise. Pe margini nu erau scânduri. L-a împins iar pe Joan şi amândoi s-au târât până la fundaţia bisericii. Joan s-a lipit de zid. Luminile au urcat pe scândurile groase. Paşii paznicilor au răsunat pe parchet în auzul lui Arnau, iar vocile lor i-au acoperit bătăile inimii.

Au aşteptat ca oamenii să cerceteze biserica. O veşnicie! Arnau privea în sus, încercând să vadă ce se petrecea, şi, ori de câte ori lumina se strecura prin îmbinările scândurilor, se făcea mic, şi se ascundea şi mai tare.

Până la urmă, paznicii s-au lăsat păgubaşi. Doi dintre ei au rămas pe loc şi au luminat podeaua din jur câteva clipe. Cum de nu-i auzeau bătăile inimii? Şi ale lui Joan. Bărbaţii au coborât de pe scândurile groase. Şi ale lui Joan? Arnau a întors capul spre locul unde stătuse micuţul. Unul din paznici a atârnat un opaiţ lângă scândurile groase, celălalt s-a pierdut în depărtate. Nu era! Unde se băgase, oare? Arnau s-a apropiat de locul unde fundaţia se unea cu scândurile groase. A pipăit cu mâna şi a dat peste o bortă, o mină care se deschisese printre zidurile fundaţiei.

Împins de Arnau, Joan se târâse printre scânduri; nimic nu-i tăiase drumul, iar micuţul se tot târâse prin bortă şi prin mină, care cobora molcom către marele altar. Arnau îl făcuse să se târască. „Ţine-ţi gura!”, îi poruncise de câteva ori. Atingerea dintre trupul său şi pământul din mină nu-l lăsa să audă nimic, dar Arnau trebuia să fie în urma lui. A auzit că intra sub scândurile groase. Doar când tunelul s-a lărgit, îngăduindu-i să se întoarcă şi chiar să stea în genunchi, şi-a dat seama Joan că era singur. Unde se afla? Putea tăia bezna cu cuţitul, atât era de groasă.

— Arnau? l-a strigat.

Vocea i-a răsunat în jur. Era ca o peşteră. Sub biserică!

A strigat iar, de multe ori încă. Mai întâi a vorbit încet, apoi a urlat, dar s-a speriat de propriile sunete. Putea încerca să se întoarcă, dar unde era tunelul? Joan a întins braţele, dar mâinile lui n-au atins nimic; se târâse prea mult.

— Arnau! a strigat iar.

Nimic. S-a pus pe plâns. Ce era acolo? Monştri? Dacă era iadul? Era sub o biserică; nu spuneau că iadul era dedesubt? Dacă venea Necuratul?

Arnau s-a târât prin mină. Joan n-o putuse lua decât pe acolo. Nu ieşise de sub scândurile groase. După ce a mers niţel, şi-a strigat prietenul; era cu neputinţă să fie auzit în afara tunelului. Nimic. S-a mai târât puţin.

— Joanet! a strigat. Joan! s-a îndreptat.

— Aici, i s-a răspuns.

— Unde aici?

— La capătul tunelului.

— Eşti bine?

Joan şi-a curmat tremuratul.

— Da.

— Atunci vino înapoi.

— Nu pot. Arnau a oftat. Aici e ca o peşteră şi nu ştiu unde-i ieşirea.

— Pipăie pereţii până când… Nu! s-a îndreptat Arnau pe loc. Să nu faci aşa ceva, auzi, Joan? Ar putea să mai fie şi alte tuneluri. Dacă eu ajung până acolo… Se vede ceva, Joan?

— Nu, a răspuns micuţul.

Putea merge înainte, până dădea de el, dar dacă se pierdea şi el? De ce era o grotă acolo jos? Aha, acum ştia cum să ajungă. Avea nevoie de lumină. Cu un opaiţ se puteau întoarce.

— Aşteaptă! Mă auzi, Joan? Stai potolit şi aşteaptă-mă acolo, nemişcat! Mă auzi?

— Da, te aud. Ce-ai să faci?

— Mă duc să caut o lumină şi mă întorc. Stai acolo, nemişcat, da?

— Da, a şovăit Joan.

— Gândeşte-te că eşti sub Fecioară, mama ta. Arnau n-a auzit niciun răspuns. Joan, m-ai auzit?

Cum să nu-l audă? s-a întrebat micuţul. Zisese „mama ta”. El n-o auzea. Arnau, da. Dar nici nu-l lăsase să stea de vorbă cu ea. Dar dacă Arnau nu voia să-şi împartă mama cu el şi-l închisese în iad?

— Joan? a stăruit Arnau.

— Ce?

— Aşteaptă-mă nemişcat.

Arnau a făcut cu greu cale întoarsă, târându-se până a ajuns iar sub podeaua din uliţa Born. Nemaistând mult în cumpănă, a luat

opaiţul pe care paznicul îl atârnase acolo şi a intrat iar în tunel.

Joan a desluşit apropierea luminii. Arnau a mărit flacăra abia când pereţii galeriei s-au lăţit. Micuţul stătea în genunchi la doi paşi de ieşirea din tunel. Joan l-a privit speriat.

— Nu-ţi fie frică, a încercat să-l ogoiască Arnau.

Băiatul a ridicat opaiţul şi a mărit iar flacăra. Ce era acolo? Un cimitir! Erau într-un cimitir. Din cine ştie ce pricină, sub Sfânta Maria se păstrase o grotă mică, asemenea unei bule de aer. Tavanul era atât de scund, că nici măcar nu se puteau ridica în picioare. Arnau a îndreptat lumina spre nişte amfore mari, aidoma chiupurilor pe care le văzuse în atelierul lui Grau, dar mai grosolane. Unele erau sparte şi lăsau la vedere leşurile din ele, dar altele nu: amfore mari, cu pântecele spintecat, unite între ele, şi pecetluite în mijloc.

Joan tremura; ţintuia cu privirea un leş.

— Stai potolit, a stăruit Arnau, apropiindu-se de el.

Dar Joan s-a depărtat ca fulgerat.

— Ce...? a dat să-l întrebe Arnau.

— Să plecăm, i-a cerut Joan, oprindu-l.

Fără să-i mai aştepte răspunsul, a intrat în tunel. Arnau l-a urmat şi, ajunşi sub scânduri, a stins opaiţul. Nu se vedea nici ţipenie. A pus opaiţul la loc şi s-au întors acasă la Pere.

— Să nu spui nimic nimănui, i-a cerut lui Joan pe drum. Da?

Joan nu i-a răspuns.

Capitolul 14

De când Arnau îl încredinţase că Fecioara era şi mama lui, Joan alerga până la biserică ori de câte ori avea o clipă liberă, şi, cu mâinile pe grilajul capelei Preasfântului Mântuitor, îşi băga capul printre zăbrele, şi rămânea cu privirile pe statuia din piatră, care îşi ţinea copilul pe un umăr, şi avea o navă la picioare.

— Într-o zi n-ai să-ţi mai poţi scoate capul dintre ele, i-a atras luarea-aminte odată părintele Albert.

Joan a scos capul şi i-a zâmbit. Preotul l-a ciufulit şi s-a lăsat pe vine lângă el.

— O iubeşti? l-a întrebat, arătând spre capelă.

Joan a stat în cumpănă.

— Acum e şi mama mea, a răspuns, mânat mai mult de vrere decât de credinţă.

Părintele Albert a simţit că i se urcă un nod în gât. Câte i-ar fi putut istorisi despre Maica Domnului! A încercat să vorbească, dar n-a putut. L-a îmbrăţişat pe micuţ, aşteptând să-i revină glasul.

— Te rogi la ea? l-a întrebat când a putut vorbi.

— Nu. Doar îi vorbesc. Părintele Albert l-a întrebat din priviri. Da, îi vorbesc de-ale mele.

Preotul s-a uitat la Fecioară.

— Dă-i înainte, fiule, dă-i înainte, a adăugat, lăsându-l singur.

Nu i-a fost greu s-o facă. Părintele Albert s-a gândit la trei sau patru bărbaţi şi în cele din urmă a ales un argintar cu dare de mână. La ultima spovedanie anuală, meşterul se pocăise destul cu privire la unele preacurvii.

— Tu eşti şi mama lui, şoptise părintele Albert ridicând privirea la cer, nu te superi dacă folosesc acel mic şiretlic spre folosul fiului tău, e drept, Maică Preacurată?

Argintarul nu îndrăznise să spună nu.

— Nu-i decât o mică danie pentru şcoala de pe lângă catedrală, s-a învoit preotul; cu ea ai să ajuţi un copil, iar Dumnezeu te va răsplăti.

Nu-i mai rămânea decât să-i spună lui Bernat, aşa că părintele Albert s-a dus să-l caute.

— Am izbutit ca Joanet să fie primit la şcoala de pe lângă catedrală, l-a anunţat pe când se plimbau pe plajă, pe lângă casa lui Pere.

Bernat s-a întors la preot.

— N-am destule parale, părinte, s-a dezvinovăţit.

— N-are să te coste niciun gologan.

— Ştiam că la şcoli...

— Da, dar numai la cele din cetate. La cea de pe lângă catedrală e de ajuns... La ce să-l mai limpezească? Ei bine, am izbutit. S-au plimbat înainte. Va învăţa să scrie şi să citească, mai întâi pe

abecedar, apoi pe psalmi şi rugăciuni. De ce oare nu spunea Bernat nimic? Când va împlini treisprezece ani, va putea merge la şcoala secundară, ca să studieze latina şi cele şapte arte liberale: gramatica, retorica, dialectica, aritmetica, geometria, muzica şi astronomia.

— Părinte, i-a dezvăluit Bernat, Joanet dă ajutor în casă şi de aceea Pere nu mă pune să plătesc pentru el. Dacă băiatul învaţă...

— O să-i dea de mâncare la şcoală. Bernat s-a uitat la el şi a dat din cap, ca şi cum se gândea. În afară de asta, a adăugat preotul, am şi vorbit cu Pere, şi se învoieşte să nu-ţi ceară mai mult.

— V-aţi îngrijit mult de băiat.

— Da, te superi? Bernat a tăgăduit, zâmbind. Închipuieşte-ţi că, mai târziu, Joanet ar putea merge la universitate, la cea din Lérida ori chiar la vreuna din alte ţări, la Bologna, la Paris...

Bernat a izbucnit în hohote.

— Dacă v-aş zice că nu, aţi fi dezamăgit, aşa-i? Părintele Albert a încuviinţat. Nu-i fiul meu, părinte, a urmat Bernat. De-ar fi, n-aş îngădui ca unul să trudească pentru celălalt, dar dacă nu mă costă parale, de ce nu? Băiatul merită. Poate că într-o zi chiar are să meargă la una dintre universităţile pe care le-aţi pomenit.

— Eu aş prefera să stau cu caii ca tine, i-a recunoscut Joanet lui Arnau, când se plimbau pe plajă, chiar pe unde părintele Albert şi Bernat îi hotărâseră viitorul.

— E tare greu. Joanet... Joan. Nu fac decât să rânesc şi să tot rânesc, şi când totul străluceşte, iese un bidiviu, şi o iau de la capăt. Asta când nu vine Tomás urlând şi-mi dă vreun dârlog ori vreo curea să le repar. Prima dată mi-a dat una zdravănă peste ceafă, dar atunci a apărut tata şi... De l-ai fi văzut! Avea o furcă şi l-a înghesuit la perete, cu vârfurile în piept, iar el a început să bolborosească, cerând iertare.

— Tocmai de-aia mi-ar plăcea să rămân cu voi.

— Vai de mine, nu! a răspuns Arnau. De atunci nu se mai atinge de mine, e drept, dar mereu găseşte câte ceva prost făcut. Le murdăreşte el, ştii? L-am zărit.

— De ce nu-i spui comisului Jesús?

— Tata zice că să nu-i spun, că nu m-ar crede, fiindcă Tomás e prietenul lui şi are să-i ia oricând apărarea, iar baroneasa s-ar folosi de orice ca să se ia de noi; ne duşmăneşte. Aşa că vezi, tu înveţi cu duiumul la şcoală, iar eu rânesc tot ce murdăresc alţii şi înghit tot soiul de urlete. Au tăcut o vreme, călcând nisipul şi privind marea. Profită, Joan, profită, îl povăţuise Arnau deodată, repetând vorbele auzite din gura lui Bernat.

Joan n-a zăbovit să se bucure de şcoală. A făcut-o chiar din ziua în care preotul învăţător l-a lăudat de faţă cu toţi. Băiatul a simţit un

gâdilat plăcut şi s-a lăsat privit de colegii de clasă. De-ar fi trăit maică-sa! Ar fi fugit imediat la scrin şi i-ar fi spus cum fusese lăudat: cel mai bun, recunoscuse învăţătorul, şi-l priviseră cu toţii. Nicicând nu fusese cel mai bun la ceva!

În acea noapte, Joan s-a întors acasă învăluit într-un nor de fericire. Pere şi Mariona l-au ascultat zâmbind şi făcându-şi visuri, şi i-au cerut să repete vorbele pe care băiatul credea că le folosise, pierdute printre strigăte şi mişcări. Când au sosit Arnau şi Bernat, toţi trei s-au uitat la uşă. Joan a dat să fugă la ei, dar faţa fratelui l-a împiedicat: se vedea că plânsese, iar Bernat, ţinându-l cu mâna pe după umeri, îl tot strângea la piept.

— Ce…? a întrebat Mariona, apropiindu-se de Arnau ca să-l îmbrăţişeze.

Dar Bernat a oprit-o cu mâna.

— Trebuie să înduri, a adăugat, nevorbind cuiva în chip deosebit.

Joan a căutat privirea fratelui, dar Arnau se uita la Mariona.

Şi au îndurat. Rândaşul Tomás nu cuteza să se ia de Bernat, dar de Arnau da.

— Caută sămânţă de zâzanie, fiule, încerca să-l aline Bernat când Arnau izbucnea iar, furios.

— Dar nu putem trăi aşa toată viaţa, tată, s-a plâns Arnau într-o zi.

— Nici n-o s-o facem. Am auzit că Jesús i-a atras de nenumărate ori luarea-aminte. Nu munceşte bine şi comisul Jesús ştie. De caii pe care el îi îngrijeşte nu te mai poţi atinge: sunt nărăvaşi şi muşcă. Îi vine lui rândul, fiule, nu mai e mult.

Iar urmările, cum prevăzuse Bernat, nu s-au lăsat aşteptate. Baroneasa se îndărătnicea ca fiii lui Grau să înveţe să călărească. Că Grau nu ştia să călărească, mai îndura ea, dar cei doi fii ai lui trebuiau să înveţe negreşit. De aceea, de câteva ori pe săptămână, după lecţii, Isabel şi Margarida în trăsura mânată de Jesús, iar băieţii, preceptorul şi rândaşul Tomás pe jos, ducând un bidiviu de dârlogi, ieşeau din cetate, ducându-se la un maidan de dincolo de ziduri, unde luau rând pe rând lecţii de la comisul Jesús.

El apuca cu dreapta frânghia lungă pe care o legase de frâul bidiviul, iar trăpaşul se vedea silit să meargă în cerc în jurul lui; în mâna stângă ţinea biciul cu care îl îmboldea, iar ucenicii lui încălecau rând pe rând, dând ocol mai-marelui peste rândaşi şi respectându-i poruncile şi sfaturile.

În acea zi, din trăsura de unde îi urmărea, Tomás nu-şi lua ochii de la botul bidiviului; n-avea nevoie decât să tragă de el mai mult decât îndeobşte, doar o singură dată. Era întotdeauna un moment când bidiviul se speria.

Genís Puig încălecase.

Grăjdarul şi-a întors privirea la chipul băiatului. Frică. Băiatului îi

era frică de cai şi stătea ţeapăn. Era mereu un moment când armăsarul se speria.

Jesús a plesnit din bici, îmboldind bidiviul la galop. Calul a dat tare cu capul înainte şi a tras de funie.

Tomás nu şi-a putut ascunde zâmbetul, dar acesta i s-a şters pe loc de pe buze, când cârligul s-a desprins de funie şi armăsarul a rămas slobod. Nu fusese greu să intre pe ascuns în magazia cu hamuri şi să taie pe dinăuntru funia, abia prinsă în cârlig.

Isabel şi Margarida şi-au înăbuşit un ţipăt. Jesús a aruncat biciul la pământ şi a încercat să oprească trăpaşul, dar în zadar.

Văzând că funia se rupsese, Genís a urlat şi s-a prins de grumazul calului. Şi-a înfipt picioarele în coastele trăpaşului care, dezlănţuit, a pornit întins în galop, spre porţile cetăţii, cu Genís bălăbănindu-se în şa. Când bidiviul a sărit peste o mică înălţime, băiatul a fost aruncat în văzduh şi, după ce s-a dus de câteva ori de-a dura prin ţărână, s-a prăvălit cu burta peste nişte tufişuri.

Din grajduri, Bernat a auzit mai întâi copitele cailor pe pavelele din *patio,* acela pe unde se intra în palat, apoi imediat urletele baronesei. În loc să vină la pas, liniştiţi, cum făceau îndeobşte, caii izbeau puternic în dale. Când Bernat s-a îndreptat spre ieşirea din grajduri, Tomás a intrat cu armăsarul. Calul era fioros, plin de sudoare, şi scotea aburi pe nări.

— Ce...? a dat să întrebe Bernat.

— Baroneasa vrea să-l vadă pe fiu-tău, a strigat Tomás, lovind calul.

Ţipetele femeii sunau fără oprire dincolo de grajduri. Bernat s-a uitat iar la bietul cal, care bătea cu picioarele în pământ.

— Doamna vrea să te vadă, a urlat iar Tomás, când Arnau a ieşit din magazie.

Băiatul şi-a privit tatăl, iar Bernat a dat din umeri. Au ieşit în *patio.* Mânioasă şi mânuind biciul pe care îl lua cu ea ori de câte ori ieşea la călărit, baroneasa ţipa la comis, la preceptor, la toţi robii care se apropiaseră. Margarida şi Josep erau îndărătul ei. Alături de ea, plin de lovituri, Genís sângera cu veşmintele rupte. Când au apărut Bernat şi Arnau, baroneasa s-a apropiat de copil şi l-a izbit cu biciul peste faţă. Arnau şi-a acoperit gura şi obrajii cu mâinile. Bernat a dat să riposteze, dar Jesús s-a băgat între ei:

— Priveşte aici, a tunat mai-marele peste rândaşi, dându-i lui Bernat funia ruptă şi cârligul. Aşa trudeşte fiu-tău.

Bernat a privit funia şi cârligul; Arnau, cu mâinile pe faţă, s-a uitat şi el. Le încercase cu o zi mai înainte. Îşi ridicase privirea la tatăl lui tocmai când acesta se uita la uşa grajdurilor, de unde Tomás privea la toate.

— Erau bune, a strigat Arnau, luând funia şi cârligul, şi fluturându-

le în faţa lui Jesús. S-a uitat iar la uşa grajdurilor. Erau bune, a repetat şi pe faţă i s-au ivit primele lacrimi.

— Uită-te la el cum mai plânge, s-a auzit îndată. Margarida îl arăta pe Arnau. El poartă vinovăţia pentru accident şi mai şi plânge, a spus, adresându-se fratelui său, Genís. Tu n-ai plâns când te-ai prăbuşit de pe armăsar din vina lui, a minţit.

Josep şi Genís n-au ripostat de îndată, dar şi-au râs de Arnau.

— Fetiţa dă apă la şoareci.

— Da, asta face fetiţa.

Arnau a zărit cum îl arătau cu degetul şi-şi râdeau de el. Nu putea sta din plâns! Lacrimile îi curgeau pe obraji, pieptul îi tresărea la fiece suspin. De unde stătea, a întins mâinile şi a arătat iar tuturor, chiar şi robilor, funia şi cârligul.

— În loc să boceşti, ar trebui să ceri iertare că n-ai avut grijă, i-a cerut baroneasa după ce le zâmbise neobrăzat fiilor vitregi.

Iertare? Arnau şi-a privit tatăl cu un „de ce” în ochi. Bernat nu-şi lua ochii de la baroneasă. Margarida împungea neîncetat cu degetul spre el, şopocăind cu fraţii ei.

— Nu, a ţipat. Erau bune, a mai zis, aruncând funia şi cârligul jos.

Baroneasa a început să dea din mâini, dar s-a oprit când Bernat a făcut un pas spre ea. Jesús l-a apucat pe Bernat de braţ.

— E nobilă, i-a şoptit la ureche.

Arnau s-a uitat la toţi şi a ieşit din palat.

— Nu! a ţipat Isabel când, după ce aflase tot, Grau a hotărât să se descotorosească şi de tată, şi de fiu. Poftesc ca tatăl să rămână aici şi să-ţi slujească fiii. Poftesc să-şi amintească neîncetat că aşteptăm ca fiul său să-şi ceară iertare. Poftesc ca băiatul să-şi ceară iertare de faţă cu toţi în faţa fiilor tăi! Şi n-am să obţin nicicând aşa ceva dacă îi dai afară. Dă-i de veste că fiu-său n-are să mai vină la treabă de nu-şi cere iertare. Isabel ţipa şi dădea din mâini neobosită. Spune-i că până atunci va primi doar jumătate din simbrie şi că, de-şi caută altă slujbă, dăm de veste întregii Barcelone ce-a fost aici, ca să nu aibă din ce trăi. Poftesc să-mi ceară iertare! cerea, cuprinsă de isterie.

„Dăm de veste întregii Barcelone.” Grau a simţit cum i se strângea inima. Încercase atâţia ani să-şi ascundă cumnatul, iar acum nevastă-sa voia ca toată Barcelona să afle de el!

— Te rog să fii discretă, a fost tot ce i-a dat prin minte să-i spună.

Isabel s-a uitat la el cu ochii injectaţi.

— Poftesc să se umilească!

Grau a vrut să spună ceva, dar a amuţit fulgerător şi a strâns din buze.

— Discreţie, Isabel, discreţie, i-a cerut în cele din urmă.

Grau s-a supus vrerii nevestei. La urma urmelor, Guiamona nu mai

trăia; nu mai erau alte aluniţe în familie, iar ei toţi erau cunoscuţi drept Puig, nu Estanyol. Când Grau a plecat de la grajduri, Bernat a ascultat cu ochii întredeschişi noile cerinţe ale slujbei, despre care i-a dat de veste comisul.

— Tată, dârlogii erau buni, s-a dezvinovăţit Arnau în timpul nopţii, când erau toţi trei în odăiţa lor. Mă leg! a stăruit în faţa tăcerii lui Bernat.

— Dar n-o poţi dovedi, s-a băgat în vorbă Joan, ştiind ce se petrecuse.

„Nu-i nevoie să mi te juruieşti, şi-a zis în gând Bernat, dar cum pot să te lămuresc?” Tatăl a simţit că i se rupea inima, amintindu-şi cum răspunsese fiul în grajdurile lui Grau: „N-am nicio vină, n-am de ce să cer iertare”.

— Tată, a repetat Arnau, vă jur.

— Dar…

Bernat i-a poruncit lui Joan să tacă.

— Te cred, fiule. Şi acum, la culcare.

— Dar… a încercat încă o dată Arnau.

— La culcare!

Arnau şi Joan au stins opaiţul, dar Bernat a stat treaz până târziu în noapte şi, abia când le-a auzit răsuflarea cadenţată, s-a convins că dormeau. Cum să-i spună că aceia voiau ca el să le ceară iertare?

— Arnau… Vocea i-a tremurat când a văzut că fiul său se oprise din îmbrăcat şi se uita la el: Grau, Grau vrea să-ţi ceri iertare; altfel…

Arnau l-a întrebat din priviri.

— … altfel nu-ţi va îngădui să te întorci la slujbă…

Nici nu-şi sfârşise bine vorba, că a şi văzut cum ochii băiatului se făceau mai serioşi ca niciodată până atunci. Bernat a întors privirea la Joan, şi l-a zărit că se oprise şi el, pe jumătate dezbrăcat, cu gura căscată. A încercat să lege iar vorba, dar n-a putut.

— Şi atunci? a întrebat Joan, spărgând tăcerea.

— Credeţi că trebuie să cer iertare?

— Arnau, eu am lăsat tot ce aveam doar ca tu să fii slobod. Mi-am părăsit ogoarele, care erau de veacuri ale familiei Estanyol, pentru ca nimeni să nu-ţi poată face ţie ceea ce îmi făcuseră mie, tatălui meu şi tatălui tatălui meu, iar acum o luăm de la capăt, la cheremul celor care-şi spun nobili; dar nu cu o deosebire: putem spune nu. Fiule, învaţă să-ţi foloseşti slobozia pe care ne-am dobândit-o cu atâtea strădanii. Numai tu poţi să hotărăşti.

— Dar ce povaţă îmi dai, tată?

Bernat a tăcut o clipă.

— În loc tău, eu nu m-aş supune.

Joan a încercat să se bage în vorbă.

— Nu-s decât nişte baroni catalani! De iertat nu iartă decât Domnul.

— Şi cum avem să trăim? a întrebat Arnau.

— Nu-ţi face griji, fiule. Am ceva bani puşi deoparte şi cu ei ieşim noi la liman. O să căutăm alt loc unde să trudim. Nu numai Grau Puig are cai.

Bernat n-a mai adăstat nicio zi. Chiar în acea după-amiază, când şi-a isprăvit truda, a început să caute slujbe pentru el şi Arnau. A găsit o casă nobilă, cu grajduri, şi a fost bine primit de chelar. În Barcelona o droaie de case pizmuiau caii lui Grau Puig şi, când Bernat a spus că el îi îngrijise, chelarul şi-a arătat vrerea să-i tocmească. Dar a doua zi, când Bernat s-a dus iar acolo, ca să i se adeverească vestea pe care deja o sărbătorise cu fiii lui, nici măcar nu l-au primit. „Nu plătesc îndestulător”, a minţit seara, la cină. A mai încercat şi la alte case nobile cu grajduri, dar toţi păreau dispuşi să-i tocmească, iar doua zi se răzgândeau.

— N-ai să găseşti nicio slujbă, l-a dumirit până la urmă un rândaş, mişcat de deznădejdea de pe chipul lui Bernat care, cu capul în ţărână, privea dalele de piatră ale al nu ştiu câtelea grajd unde nu-l primeau. Baroneasa se va pune mereu de-a latul, i-a lămurit. După ce ai fost la noi, stăpânul meu a primit un răvaş de la baroneasă, care îl ruga să nu-ţi dea nicio slujbă. Îmi pare rău.

— Fecior de lele ce-mi eşti, i-a spus la ureche, în şoaptă, dar ferm, lungind sunetele. Rândaşul Tomás a sărit în sus, încercând s-o ia la goană, dar Bernat l-a luat de gât pe la spate, strângându-l până ce s-a îndoit de şale. Abia atunci a slăbit strânsoarea. „Dacă nobilii primesc răvaşe, a chibzuit Bernat, cineva trebuie că mă iscodeşte.” „Lasă-mă să ies pe altă poartă”, l-a rugat pe celălalt rândaş. Tomás, care stătea de pândă la colţul din faţa porţii de la grajduri, nu l-a zărit ieşind; Bernat s-a apropiat de el pe la spate: „Tu ai potrivit dârlogii ca să se rupă, aşa-i? Acum ce mai vrei?” Bernat l-a strâns iar de gât.

— Ce? Şi ce mai contează? a îngăimat Tomás.

— Ce vrei să zici? Bernat a strâns cu putere. Rândaşul a dat din mâini, dar n-a scăpat. După câteva clipe, Bernat a crezut că Tomás stătea să leşine. I-a dat drumul şi l-a întors spre el. Ce vrei să zici? l-a iscodit iar.

Tomás a tras aer în piept de câteva ori, înainte de a răspunde. De cum i-a revenit sângele în obraji, un zâmbet parşiv i s-a ivit pe buze.

— Omoară-mă de vrei, i-a cerut, vorbind întretăiat, dar ştii foarte bine că, de nu erau dârlogii, era orice altceva. Nu eşti decât un şerb fugar, iar băiatul tău, fiu de şerb fugar. N-ai să găseşti nicio slujbă în Barcelona. Aşa a poruncit baroneasa şi, de nu-s eu, altuia i se va

poruncì să tragă cu ochiul la tine.

Bernat l-a scuipat între ochi. Tomás nu numai că nu s-a clintit, dar zâmbetul i s-a lăţit şi mai şi pe chip.

— N-ai nicio ieşire, Bernat Estanyol. Fiul tău va trebui să ceară iertare.

— Am să cer iertare, a dat înapoi Arnau în acea noapte, cu pumnii strânşi şi ţinându-şi lacrimile, după ce a ascultat lămuririle tatălui său. Nu putem să ne măsurăm puterile cu nobilii şi trebuie să trudim. Porcii! Porcii, porcii!

Bernat şi-a privit fiul. „Acolo vom fi slobozi”, şi-a amintit că-i făgăduise când avea doar câteva luni, la vederea Barcelonei. La ce bun atâtea strădanii şi atâta sărăcie?

— Nu, fiule! Stai! O să căutăm alt…

— Ei poruncesc, tată. Nobilii poruncesc. Pe câmp, pe pământurile tale, în cetate.

Joanet îi privea mut. „Trebuie să dai ascultare, să te supui principilor, îl învăţaseră profesorii. Omul va fi slobod în împărăţia Domnului, nu aici.”

— Nu pot să poruncească în toată Barcelona. Numai nobilii au cai, dar putem învăţa alt meşteşug. Găsim noi ceva, fiule.

Bernat a întrezărit o rază de nădejde în ochii fiului, care păreau să se facă tot mai mari, pentru a sorbi încurajarea ultimelor lui vorbe. „Ţi-am făgăduit slobozia, Arnau. Trebuie să ţi-o dăruiesc şi o voi face. Nu renunţa la ea atât de repede, băiete.”

În zilele care au urmat, Bernat a ieşit în uliţă, în căutarea sloboziei. La început, când îşi sfârşea truda la grajdurile lui Grau, Tomás îl urma, acum o făcea cu neobrăzare, dar rândaşul s-a lăsat păgubaş când baroneasa a priceput că nu-i putea înrâuri pe meşteşugari, mici negustori ori zidari.

— Tare greu are să găsească ceva, a încercat s-o liniştească Grau, când nevastă-sa a venit la el strigând cât o ţinea gura, revoltată de purtarea ţărănoiului.

— Ce vrei să spui? a întrebat baroneasa.

— Că n-are să găsească nicio slujbă. Barcelona culege acum roadele lipsei sale de prevedere. Isabel l-a îndemnat să urmeze; Grau nu preţăluia nicicând ceva în chip greşit. Recoltele din ultimii ani au fost o nenorocire, i-a dumirit soţul mai departe; satele sunt prea pline şi recoltele mici n-ajung la cetăţi. Le bagă în burtă ţăranii.

— Dar Catalonia e foarte mare, a observat baroneasa.

— Mă tem că greşeşti, draga mea. Catalonia e foarte mare, e de netăgăduit, dar de o puzderie de ani ţăranii nu mai cresc grâne, cum s-ar zice bucate. Acum pun in, struguri, măsline ori fructe pe care apoi le usucă, dar nu grâne. Schimbarea i-a îmbogăţit pe seniorii ţăranilor

şi ne-a picat nespus de bine şi nouă, neguţătorilor, dar e greu de ţinut totul în cumpănă. Până acum, ne hrăneam cu grâne din Sicilia şi Sardinia, dar din pricina războiului cu Genova nu mai putem să le cumpărăm de acolo. Bernat nu va găsi nicio slujbă, dar toţi, chiar şi noi, vom da de greutăţi, şi totul din vina acelor nobili neghiobi.

— Cum de vorbeşti aşa? i-a curmat spusele baroneasa, simţind că el vorbea şi despre ea.

— Ai să vezi tu, iubito, a răspuns Grau, serios. Din negoţul pe care îl facem, noi câştigăm parale bune. Parte din ele le băgăm în propriul nostru negoţ. Azi nu mai navigăm ca acum zece ani; de aia şi căutăm fără preget să câştigăm bani. Dar moşierii nobili n-au băgat un sfanţ nici în ogoare, nici în unelte; de fapt, le folosesc tot pe alea rămase de la romani; ogoarele trebuie să se odihnească la doi ori trei ani odată, când, bine lucrate, scoatem din ele de două sau trei ori mai mult. Nobililor proprietari, pe care îi aperi atât de tare, puţin le pasă de viitor; nu vor decât bani uşor câştigaţi şi duc principatul de râpă.

— Ei, că n-o fi chiar aşa, a stăruit baroneasa.

— Păi, ştii tu la cât a ajuns *cuartera*[32] de grâu? Soaţa nu i-a răspuns, iar Grau a tăgăduit, dând din cap, înainte de a urma: cam la o sută de *sueldos.* Ştii care-i preţul obişnuit? N-a mai aşteptat răspuns. Zece *sueldos* fără măcinat şi şaisprezece cu măcinat. *Cuartera* s-a scumpit de zece ori!

— Dar noi putem mânca? a întrebat baroneasa, nemaiascunzând îngrijorarea ce o lovise.

— Nu pricepi, femeie? Putem plăti grâul, dacă există, fiindcă e cu putinţă nici să nu existe, dacă nu cumva clipa aia a şi venit. Dar treaba e că, deşi grâul s-a scumpit de zece ori, norodul câştigă tot la fel.

— Atunci, nu ne va lipsi grâul, i-a curmat vorba nevasta.

— Nu, dar…

— … Şi Bernat nu va găsi nicio slujbă.

— Nu cred, dar…

— Mie doar de asta-mi pasă, i-a mărturisit Isabel înainte de a-i întoarce spatele, cu lehamite de atâtea lămuriri.

— … dar se apropie ceva teribil, a rostit Grau, când baroneasa nici nu-l mai auzea.

Un an prost. Lui Bernat îi era silă să tot audă la nesfârşit aceeaşi desluşire. Anul prost era pomenit ori de câte ori se ducea să caute o slujbă. „A trebuit să dau afară jumătate din ucenici, cum vrei să-ţi dau ţie o slujbă?” i-a recunoscut unul. „E un an prost, n-am nici ce da de mâncare copiilor”, i-a recunoscut altul. „N-ai aflat? i-a trântit al treilea: e un an prost; mi-am cheltuit mai bine de jumătate din ce pusesem

---

[32] Veche unitate de măsură, egală cu 69,5 ori 74 decimetri cubi. (n.tr.)

sub saltea pe burta copiilor, când altădată mi-ar fi ajuns a douăzecea parte.” „Cum să nu fi aflat?” s-a mirat Bernat. Dar a tot căutat până au sosit iarna şi frigul. În unele locuri nici n-a mai îndrăznit să întrebe. Copiilor le era foame, părinţii posteau ca să-i hrănească, iar vărsatul de vânt, tifosul ori difteria secerau în stânga şi-n dreapta.

Când Bernat nu era acasă, Arnau îi căuta în pungă. Întâi săptămânal, acum zi de zi; uneori, controla punga de trei ori, ştiind că banii din ea erau tot mai îndoielnici.

— Care-i preţul libertăţii? l-a întrebat într-o zi pe Joan, când se rugau împreună la statuia Fecioarei.

— Sfântul Grigorie spune că la început toţi s-au născut egali şi, ca atare, toţi erau slobozi. Joan vorbea domol, potolit, de parcă recita o lecţie. Spre propriul lor bine, chiar cei născuţi slobozi s-au supus unui senior, care să le poarte de grijă. Şi-au pierdut parte din slobozie, dar au dobândit un senior care să se îngrijească de ei.

Arnau a ascultat spusele fratelui, privind la Fecioară. „De ce nu-mi surâzi? Sfinte Grigorie… Oare avea şi el punga pustie ca tata?”

— Joan.

— Spune.

— Tu ce crezi că trebuie să fac?

— Trebuie să iei singur hotărârea.

— Dar tu ce crezi?

— Ţi-am mai spus. Chiar oamenii născuţi slobozi au hotărât ca un senior să le poarte de grijă.

Chiar în acea zi, fără ştirea tatălui, Arnau s-a dus acasă la Grau Puig. A intrat prin cuhnie, ca să nu fie zărit dinspre grajduri. Acolo a întâlnit-o pe Estranya, la fel de grasă, ca şi cum pe ea n-o chinuia foamea, stând ca o raţă în faţa cazanului de pe foc.

— Spune-le stăpânilor tăi că am venit să-i văd, a înştiinţat-o, când bucătăreasa l-a văzut acolo.

Un zâmbet prostesc s-a ivit pe buzele roabei. Estranya l-a înştiinţat pe majordomul lui Grau, iar acela pe seniorul său. L-au lăsat să aştepte în picioare ceasuri la rând. Între timp, toate slugile casei s-au perindat prin cuhnie, vrând să-l vadă: unii zâmbeau; alţii, cei mai puţini dintre ei, lăsau să se întrezărească tristeţea trezită de capitularea lui. Arnau a înfruntat privirile tuturor, a răspuns trufaş celor care surâdeau, dar n-a izbutit să le şteargă batjocura de pe chipuri.

N-a lipsit decât Bernat, deşi rândaşul Tomás n-a stat în cumpănă să-i spună că fiul lui venise să-şi ceară iertare. „Îmi pare rău, Arnau, îmi pare rău”, îngăimase Bernat la nesfârşit, ţesălând un cal.

Aşteptând, au început să-l doară picioarele de la nemişcarea silită (încercase să se aşeze, dar Estranya nu-i îngăduise), apoi a fost călăuzit în marele salon. Arnau n-a dat nicio atenţie fastului din

încăpere. De cum a intrat, s-a uitat la cei cinci membri ai familiei, care îl aşteptau în fundul salonului: baronii în jilţ, iar cei trei veri ai lui în picioare, alături de ei; bărbaţii purtau ciorapi frumoşi, din mătase de felurite culori, pieptare până mai jos de genunchi şi cingători daurite; femeile aveau rochii împodobite cu perle şi nestemate.

Majordomul l-a dus pe Arnau până în mijlocul încăperii, la câţiva paşi de familie. Apoi s-a întors la uşă unde, din porunca lui Grau, a aşteptat.

— Te ascultăm, a zis Grau, hieratic ca întotdeauna.

— Am venit să vă cer iertare.

— Atunci, fă-o! i-a poruncit Grau.

Arnau a dat să vorbească, dar baroneasa nu l-a lăsat.

— Aşa vrei să ceri iertare? În picioare?

Arnau a stat câteva clipe la îndoială, dar până la urmă a pus un genunchi pe podea. Hlizeala prostească a Margaridei a răsunat în tot salonul.

— Vă cer iertare tuturor, a spus Arnau răspicat, privind drept la baroneasă.

Femeia l-a străpuns cu privirile.

„N-o fac decât pentru tata, i-a răspuns Arnau din ochi, scârbă.”

— Picioarele! a cârâit baroneasa. Sărută-ne picioarele! Arnau a dat să se ridice, dar baroneasa l-a oprit. În genunchi! a ţipat de a răsunat tot salonul.

Arnau i-a dat ascultare şi s-a dus spre ei în genunchi. „Doar pentru tata. Doar pentru tata. Doar pentru tata.” Baroneasa i-a arătat condurii ei din mătase, iar Arnau i-a sărutat, mai întâi stângul, apoi dreptul. Neridicând privirile, s-a dus către Grau, care a şovăit când copilul a ajuns în faţa lui, în genunchi, pironindu-i picioarele cu ochii, dar nevastă-sa l-a privit, scoasă din fire, şi atunci şi le-a ridicat până la gura băiatului, unul după altul. Verii lui Arnau şi-au imitat tatăl. Arnau a dat să sărute condurul de mătase arătat de Margarida, dar chiar când să-l atingă cu buzele, ea şi l-a tras şi s-a hlizit iar. Arnau a încercat din nou, dar vară-sa a mai râs o dată de el. Până la urmă, a aşteptat ca fata să-i atingă gura cu condurul o dată, şi încă o dată.

Capitolul 15

Barcelona
15 aprilie 1334

Bernat a numărat paralele pe care i le plătise Grau şi le-a azvârlit în pungă, bodogănind. Ar fi trebuit să-i ajungă, dar… blestemaţi fie genovezii! Când aveau să pună capăt asediului la care supuneau principatul? Barcelona era hămesită.

Bernat şi-a atârnat punga la cingătoare şi s-a dus să-l caute pe Arnau. Băiatul era nemâncat. L-a privit cu îngrijorare. Fusese o iarnă grea. Dar barem ieşiseră din ea. Câţi puteau spune aşijderea? Bernat a strâns din buze şi a ciufulit părul lui Arnau, înainte de a-i pune o mână pe umăr. Câţi nu muriseră de frig, foame şi boleşniţe? Câţi taţi îşi mai puteau pune mâna pe creştetul fiilor? „Cel puţin eşti viu”, s-a bucurat.

În acea zi, în portul Barcelonei a sosit un barcaz cu grâne, unul dintre puţinele ce izbutiseră să spargă încercuirea genoveză. Grânele pe care le-a adus le-a cumpărat chiar cetatea, la preţuri nemaiauzit de mari, ca să le revândă apoi barcelonezilor la preţuri pe care aceia le puteau cât de cât îndura. În acea vineri, în piaţa Blat, unde se găsea grâul, oamenii s-au adunat încă de la primele ceasuri ale dimineţii, gata să se păruiască pentru a vedea cum pregăteau grâul măsurătorii cetăţii.

De câteva luni, în ciuda strădaniilor depuse de sfetnicii cetăţii pentru a-i închide gura, un monah carmelit tuna şi fulgera împotriva celor puternici, aruncându-le în cârcă relele foametei, şi învinovăţindu-i că dosiseră grâu. Enoriaşii luau în serios propovăduielile monahului, iar zvonurile umblau prin toată cetatea; aşa că, în acea vineri, tot mai mulţi se agitau în piaţa Blat, se gâlceveau şi se apropiau, dând ghionţi, de mesele unde slujbaşii cetăţii măsurau grâul.

Stăpânirea socotise cât grâu se cuvenea fiecărui barcelonez şi poruncise negustorului de stofe Pere Juyol, supraveghetorul oficial al pieţii Blat, să urmărească vânzările.

— Mestre n-are pe nimeni! a ţipat, la câteva minute după începutul vânzării, un bărbat zdrenţăros, însoţit de un copil şi mai zdrenţăros încă. S-au dus cu toţii astă-iarnă, a adăugat.

Măsurătorii i-au luat grâul lui Mestre, dar pârele au sporit: ăla are un fiu la altă masă; a cumpărat deja; n-are familie; nu-i fiul lui, l-a adus doar ca să ceară mai mult…

Piaţa s-a făcut furnicar de zvonuri. Oamenii au lăsat baltă cozile, s-au pus pe gâlceavă, iar vorbele au ajuns sudălmi. Unul a cerut stăpânirii în gura mare să le scoată la vânzare grâul pe care aceea îl dosise, iar prostimea furioasă a zis la fel. Măsurătorii cetăţii n-au putut

să ţină piept norodului, care s-a bulucit la tarabe; alguazilii regelui i-au înfruntat pe maţe-fripte şi doar hotărârea luată la iuţeală de Pere Juyol a mai salvat ici-colo câte ceva. Pere a dat poruncă să se ducă grâul la *veguer,* în palatul din celălalt capăt al pieţei, şi a curmat vânzarea din zorii acelei zile.

Bernat şi Arnau s-au întors acasă la Grau, ca să-şi urmeze truda, dezamăgiţi că nu primiseră grâul atât de preţios, şi de cum au intrat, în faţa grajdurilor din *patio,* le-au povestit comisului şi celor care-au vrut să-i asculte cele întâmplate în piaţa Blat; toţi au aruncat cu sudălmi în stăpânire şi s-au plâns de foamea care îi chinuia.

Atrasă de strigăte, baroneasa s-a bucurat de la una dintre ferestrele ce dădeau în *patio* de sărăcia şerbului fugar şi a fiului său neobrăzat. Privindu-i, un zâmbet i-a înflorit pe buze, la amintirea poruncilor date de Grau înainte de a pleca în călătorie. Nu voia ca datornicii lui să mănânce?

Baroneasa a luat punga cu gologanii pentru hrana datornicilor popriţi în numele soţului ei, a chemat majordomul şi i-a poruncit să i-o încredinţeze lui Bernat Estanyol, pe care trebuia să-l însoţească fiul său Arnau, dacă se ivea ceva neplăcut.

— Adu-le aminte, i-a poruncit în faţa zâmbetului complice al aceluia, că paralele sunt ca să plătească merindele pentru datornicii soţului meu.

Majordomul a urmat porunca stăpânei, râzându-şi de neîncrederea tot mai mare cu care tatăl şi fiul au luat punga şi au cântărit monedele din ea.

— Pentru datornici? şi-a iscodit Arnau tatăl, la ieşirea din palatul familiei Puig.

— Da.

— De ce pentru ei, tată?

— Păi, îi datorează parale lui Grau, iar el e silit să-i ţină pe demâncare.

— Şi dacă n-o face?

Se duceau la plajă.

— Ar fi sloboziţi, dar Grau nu vrea. Plăteşte birul cerut de rege, pe primar şi hrana datornicilor. Asta-i legea.

— Dar…

— Lasă-l, fiule, lasă-l!

Tăcuţi, s-au întors amândoi acasă.

În acea după-amiază, Arnau şi Bernat s-au dus la temniţă să-şi împlinească acea ciudată îndatorire. Aflaseră de la Joan, care în drumul de la şcoala de pe lângă catedrală la casa lui Pere traversa piaţa, că spiritele nu se liniştiseră şi, când au ajuns în uliţa Mar, care dădea în piaţă, venind dinspre Sfânta Maria, au auzit strigătele prostimii. Norodul se strânsese la palatul domnului *veguer,* unde era

dosit grâul de dimineaţă şi popriţi datornicii lui Grau.

Oamenii voiau grâul, iar mai-marii Barcelonei n-aveau oameni care să-l poată împărţi cu rânduială. Cei cinci sfetnici căutau o cale laolaltă cu domnul *veguer.*

— Să se juruiască, a cerut unul dintre ei. Fără legământ nu primesc grâu. Să jure fiecare că ne cere doar cât are trebuinţă familia lui, şi nu mai mult decât se cuvine.

— Va fi îndestulător? s-a îndoit unul dintre ei.

— Legământul e sfânt! i-a răspuns primul. Oare nu se juruieşte pentru înscrisuri, nevinovăţie ori îndatoriri? Oare nu se duc la altarul lui Sant Felix, să se juruiască pentru testamentele sacramentale?

Aşa au anunţat dintr-un balcon al palatului unde lucra domnul *veguer.* Oamenii au dus cerinţa din gură în gură până la cei care nu putuseră s-o audă, iar preacuvioşii creştini au hotărât să se mai juruiască o dată în viaţă.

Grâul s-a întors în piaţă, unde foametea nu se mistuise. Unii s-au juruit. Alţii s-au îndoit şi învinuiri, ţipete şi dispute s-au auzit din nou. Prostimea s-a înflăcărat iar şi a cerut grâul pe care, după monahul carmelit, stăpânirea îl dosise.

Arnau şi Bernat tocmai ieşeau din uliţa Mar, pe diagonală cu palatul domnului *veguer,* unde începuse vânzarea grâului. În jurul lor oamenii strigau cât îi ţineau băierile inimii.

— Tată, a întrebat Arnau, o să ajungă grâul şi pentru noi?

— Aşa cred, fiule.

Bernat nu s-a uitat la Arnau. Cum să mai ajungă grâul şi pentru ei? Că doar n-ajungea nici pentru un sfert dintre cetăţeni.

— Tată, l-a iscodit băiatul, de ce datornicii au grâul asigurat, şi noi nu?

Profitând de hărmălaie, Bernat s-a făcut că nu-l auzea; dar n-a putut să nu-l privească: era peste poate de hămesit, cu braţele şi picioarele numai piele şi os, iar pe faţa jigărită îi străluceau ochii neastâmpăraţi, care altădată zâmbeau fără nicio grijă.

— Tată, m-ai auzit?

„Da, a recunoscut Bernat în sinea lui, dar ce să-ţi răspund?” Că noi, sărmanii, suntem fraţi cu foamea? Că doar bogătanii pot să mănânce? Că numai ei îşi pot hrăni datornicii? Că lor nici nu le pasă de sărăntoci? Că fiul unui om sărman nu face nici cât cel din urmă dintre datornicii închişi în palatul domnului *veguer?”* Bernat nu i-a răspuns.

— E grâu în palat! a ţipat, alăturându-se zarvei făcute de norod. E grâu în palat! a repetat şi mai tare, când cei din apropierea lui au amuţit şi s-au întors la el. La iuţeală, a sporit numărul celor ce se uitau atent la bărbatul care îi încredinţa că era grâu în palat. De n-ar fi, cum de pot hrăni datornicii? a strigat, ridicând punga cu paralele lui Grau. Nobilii şi bogătanii plătesc merindele datornicilor! De unde scot mai-

marii temniţelor grâu pentru datornici? Oare îl cumpără ca şi noi?

Scos din minţi, Bernat şi-a croit drum prin mulţime. Arnau l-a urmat, încercând să-i atragă luarea-aminte.

— Ce faci, tată?

— Oare şi cei din fruntea temniţelor trebuie să se jure asemenea nouă?

— Ce-i cu tine, tată?

— De unde scot mai-marii temniţelor grâu pentru datornici? De ce nu le putem da de-ale gurii fiilor noştri, dar acelora da?

Prostimea şi-a ieşit din fire şi mai abitir după vorbele lui Bernat. De astă dată, măsurătorii oficiali n-au putut să mai pitească grâul la vreme, iar norodul i-a luat cu asalt. A fost gata să-i ucidă pe domnul *veguer* şi Pere Juyol. Au scăpat cu viaţă doar mulţumită unor alguazili, care i-au apărat şi i-au escortat până la palat.

Doar puţini şi-au văzut mulţumite nevoile, căci grâul s-a spulberat prin piaţă, iar gloata l-a călcat în picioare, pe când doar câţiva încercau zadarnic să-l adune înainte de a fi şi ei călcaţi în picioare de concetăţenii lor.

Cineva a ţipat că vinovaţi erau sfetnicii, iar prostimea s-a risipit în căutarea oamenilor de vază ai cetăţii, pitiţi prin casele lor.

Bernat s-a lăsat cuprins de furia norodului şi a strigat mai abitir ca toţi, lăsându-se purtat de viitura celor ce se pierduseră cu firea.

— Tată, tată!

Bernat şi-a privit fiul.

— Ce cauţi aici? l-a întrebat mergând înainte, între două urlete.

— Eu… ce ţi-a venit, tată?

— Pleacă de aici! Ăsta nu-i loc pentru copii.

— Unde să mă…?

— Ia. Bernat i-a dat cele două pungi cu gologani: a lui şi cea pentru datornici şi mai-marii puşcăriilor.

— Ce trebuie să fac cu…? l-a întrebat Arnau.

— Pleacă, fiule, du-te!

Băiatul şi-a văzut tatăl mistuindu-se în mulţime. Ultima oară i-a zărit ura din privire.

— Unde te duci, tată? a strigat când deja îl pierduse din vedere.

— Să caute slobozia, i-a răspuns o femeie, privind revărsarea mulţimii pe uliţele cetăţii.

— Dar suntem slobozi, a cutezat să-i răspundă Arnau.

— Slobozia nu poate fi soră cu foamea, băiete, l-a îndreptat femeia.

Plângând, băiatul a luat-o la fugă prin gloată, lovindu-se de oameni.

Tărăboiul a durat două zile în şir. Casa sfetnicilor şi multe alte reşedinţe nobile au fost prădate, iar norodul mânios, cu creierul

înfierbântat şi mânios, a hălăduit dintr-un loc într-altul, căutând mai întâi merinde, apoi răzbunare.

Două zile în şir, Barcelona s-a cufundat în haos, din pricina neputinţei dovedite a stăpânirii, până ce un sol al regelui Alfonso, însoţit de trupe, a pus capăt încăierărilor. O sută de bărbaţi au fost întemniţaţi, iar alţi zece spânzuraţi după o judecată foarte sumară. Dintre cei chemaţi să dea mărturie în faţa judelui, doar puţini n-au recunoscut în Bernat Estanyol, bărbatul cu o aluniţă la ochiul drept, pe una dintre cele mai însemnate căpetenii a răzvrătirii din piaţa Blat.

Capitolul 16

Arnau a fugit pe toată uliţa Mar până la casa lui Pere, nearuncând nici măcar o privire Sfintei Maria. Pe retină avea întipăriţi ochii tatălui său, iar în urechi îi mai răsunau strigătele lui. Nu-l văzuse nicicând aşa. „Ce ţi-a venit, tată? E drept că nu suntem slobozi, cum zice femeia?” A intrat în casa lui Pere, neluând seama la nimeni şi nimic, şi s-a închis în odaia lui. Joan l-a găsit plângând.

— A înnebunit cetatea, a spus Joan de cum a deschis uşa odăii. Ce-i cu tine?

Arnau nu i-a răspuns. Frate-său a privit în doi timpi şi trei mişcări de jur împrejur.

— Şi tata? Arnau şi-a tras nasul şi a împuns cu mâna spre cetate. E acolo?

— Da, a bolborosit Arnau.

Joan a retrăit încăierările pe care trebuise să le ocolească de la palatul episcopal până acasă. Oştenii încuiaseră porţile de la cartierul evreiesc şi stăteau de strajă lângă ele, ca să nu le ia cu asalt norodul, care prăda acum casele creştinilor. Cum să fie Bernat cu ei? Imaginea cetelor de înfierbântaţi care scoteau din ţâţâni uşile de la casele oamenilor de bine ori ieşeau cărând unelte, a revenit în memoria lui Joan. Era cu neputinţă.

— Nu-i cu putinţă, a repetat cu glas tare. Arnau l-a privit din culcuş. Bernat nu-i ca ei. Cum se poate?

— Nu ştiu. Era lume cu duiumul. Toţi urlau.

— Dar, Bernat? El nu-i în stare, poate că doar… Nu ştiu, poate că doar caută pe cineva!

Arnau s-a uitat la Joan. „Cum vrei să-ţi spun că el urla cel mai tare, că el i-a întărâtat pe oameni? Cum vrei să-ţi spun, dacă nici măcar mie nu-mi vine să cred?”

— Nu ştiu, Joan. Era lume cu duiumul.

— Fură, Arnau! Îi atacă pe oamenii de frunte din cetate.

O privire a fost de ajuns.

În noaptea aceea, cei doi copii şi-au aşteptat tatăl în deşert. A doua zi, Joan s-a pregătit să meargă la şcoală.

— N-ar trebui să te duci, i-a dat povaţă Arnau.

De astă dată, Joan i-a răspuns dintr-o privire.

— Soldaţii regelui Alfonso au înăbuşit zavera, s-a mărginit Joan să spună când s-a întors acasă la Pere.

Nici în noaptea aceea Bernat n-a venit să doarmă acasă.

De dimineaţă, Joan şi-a luat iar rămas-bun de la Arnau.

— Ar trebui să ieşi, i-a dat o idee.

— Şi dacă se întoarce? Nu se poate întoarce decât aici, a adăugat

Arnau cu glas întretăiat.

Cei doi fraţi s-au îmbrăţişat. „Unde eşti, tată?”

Pere a ieşit după veşti şi i-a fost mai lesne să le afle decât să vină acasă.

— Îmi pare rău, băiete, i-a dat în vileag lui Arnau. Pe taică-tău l-au poprit.

— Unde-i?

— În palat la domnul *veguer,* dar…

Arnau fugea deja la palat. Pere s-a uitat la nevastă-sa şi a tăgăduit, dând din cap; bătrâna şi-a acoperit faţa cu mâinile.

— Au fost judecaţi cât ai zice peşte, a lămurit-o Pere. O grămadă de martori au recunoscut că Bernat, cu aluniţa lui, a fost cea mai însemnată căpetenie a zaverei. De ce-o fi făcut-o? Părea…

— Fiindcă are două guri de hrănit, l-a oprit nevastă-sa, cu lacrimi în ochi.

— Avea, a îndreptat-o Pere, vorbind încetişor; l-au spânzurat în piaţa Blat lângă alţi nouă scandalagii.

Mariona şi-a acoperit iar faţa cu mâinile, dar şi le-a tras brusc.

— Arnau! a exclamat, îndreptându-se spre uşă, dar a rămas în drum, la vorbele soţului:

— Lasă-l, femeie! Începând de azi nu mai e copil.

Mariona a dat din cap în semn că da. Pere a luat-o în braţe.

Execuţiile s-au săvârşit pe loc din porunca deosebită a regelui. Nici măcar n-a fost vreme să se ridice un eşafod, iar vinovaţii au fost executaţi pe simple căruţe.

Arnau a rămas ca fulgerat din fugă la intrarea în piaţa Blat. Gâfâia. Piaţa gemea de oameni, în picioare cu toţii şi cu spatele la el, liniştiţi, cu privirile pe… Deasupra oamenilor, lângă palat, se ridicau zece trupuri neînsufleţite.

— Nu! Tată!

Urletul a răsunat în toată piaţa şi oamenii s-au întors să-l vadă. Arnau a traversat piaţa încet, iar oamenii i-au făcut loc. Căuta printre cei zece…

— Lasă-mă barem să-l anunţ pe preot, l-a rugat soţia pe Pere.

— L-am lămurit eu. Vine îndată.

Arnau a vomitat la vederea leşului. Oamenii s-au dat dintr-un salt la o parte. Băiatul a privit iar faţa de nerecunoscut, atât de vineţie că părea neagră, lăsată pe-o parte, ochii tatălui, deschişi într-o luptă ce urma să fie veşnică, ieşiţi din orbite, limba lungă, atârnând nemişcată din gură. A doua şi a treia oară când l-a privit a dat afară doar fiere.

Arnau a simţit un braţ pe umeri.

— Haide, fiule, i-a cerut Albert.

Preotul l-a tras spre Sfânta Maria, dar Arnau nu s-a clintit. Şi-a

privit iar tatăl, apoi a închis ochii. N-avea să-i mai fie foame. Băiatul s-a ghemuit, cutremurându-se înfiorător. Părintele Albert a tras de el, ca să-l scoată din acea lume macabră.

— Lasă-mă, părinte! Te rog!

Sub privirea preotului şi a celor de acolo, Arnau a făcut, clătinându-se, cei câţiva paşi ce-l despărţeau de eşafodul din căruţe. Se ţinea de pântece cu mâinile, tremurând. Când a ajuns în dreptul tatălui său, s-a uitat la unul dintre soldaţii care făceau de gardă lângă spânzuraţi.

— Pot să-l iau de acolo? l-a întrebat.

Ostaşul a stat în cumpănă sub ochii copilului oprit drept în faţa leşului ce-i fusese tată, arătându-l. Ce-ar fi făcut fiii lui dacă spânzuratul ar fi fost el?

— Nu, s-a văzut silit să răspundă.

Îşi dorea să nu fie acolo. Prefera să se măsoare în luptă cu un batalion de arapi, să fie alături de fiii lui. Ce soi de moarte mai era şi aia? Bărbatul nu făcuse decât să se bată pentru fiii lui, pentru copilul care îl întreba acum din priviri, aidoma celor din piaţă. De ce nu era aici domnul *veguer?* Doar el poruncise ca leşurile să fie înfăţişate vreme de trei zile în piaţă.

— Am să aştept.

— Au să-i ducă la porţile cetăţii, ca pe toţi cei executaţi în Barcelona, pentru ca oricine trece pe acolo să ştie care-i legea domnului *veguer.*

Soldatul s-a întors cu spatele la Arnau şi a pornit să-şi facă rondul, care începea şi se încheia mereu cu câte un spânzurat.

— Foame, a auzit în urma lui. Nu-i era decât foame.

Când rondul fără rost l-a dus din nou la Bernat, copilul stătea pe jos, în dreptul tatălui; plângea cu capul în mâini. Ostaşul n-a îndrăznit să se uite la el.

— Hai, Arnau, a stăruit părintele, din nou lângă el.

Arnau a dat din cap a tăgadă. Părintele Albert era gata să spună ceva, dar l-a oprit un ţipăt. Soseau rudele celorlalţi spânzuraţi. Mame, soţii, fii şi fraţi s-au îmbulzit lângă leşuri, într-o tăcere fioroasă, spartă doar de câte un strigăt de durere. Soldatul şi-a văzut de rond, răscolind în minte după ţipătul de luptă al necredincioşilor. Joan, care trecea prin piaţă, întorcându-se acasă, s-a apropiat de hoituri şi a leşinat în faţa imaginii lor înfricoşătoare. Nici măcar n-a avut timp să vadă că Arnau, aflat tot în acelaşi loc, se legăna acum în faţă şi-n spate. Chiar colegii lui Joan l-au ridicat şi l-au dus la palatul episcopal. Arnau nici măcar nu şi-a zărit fratele.

Ceasurile treceau, iar Arnau nici nu-i vedea pe cei care soseau în piaţa Blat, mânaţi de milă, curiozitate ori porniri morbide. Doar cizmele oşteanului care îşi făcea rondul în faţa lui îi întrerupeau cadenţat gândurile.

„Arnau, am lăsat tot ce aveam doar ca tu să fii slobod, îi amintise nu de mult tatăl lui. Mi-am lăsat ogoarele, care erau ale familiei Estanyol de veacuri, pentru ca nimeni să nu-ţi poată face ţie tot ce-mi făcuseră mie, tatălui meu şi tatălui tatălui meu, iar acum o luăm de la capăt, la cheremul celor care-şi spun nobili; dar cu o deosebire: putem spune nu. Fiule, învaţă să te foloseşti de neatârnarea pe care ne-am dobândit-o cu atâtea strădanii. Numai tu trebuie să hotărăşti.”

„Într-adevăr putem să zicem nu, tată? Cizmele soldatului i-au trecut din nou prin faţa ochilor. Slobozia nu poate fi soră cu foamea. Dar ţie n-are să-ţi mai fie foame, tată. Şi libertatea ta?”

— Uitaţi-vă bine la ei, copii!

Vocea aceea…

— Sunt călcători de lege. Uitaţi-vă bine la ei.

Pentru prima oară, Arnau şi-a îngăduit să privească la cei ce se îmbulzeau în faţa leşurilor. Baroneasa şi cei trei copii vitregi ai ei priveau chipul chinuit al lui Bernat Estanyol. Ochii lui Arnau s-au înfipt în picioarele Margaridei; apoi i-a privit faţa. Verii lui erau albi ca varul, dar baroneasa zâmbea şi se uita la el, drept la el. Arnau s-a ridicat, tremurând. Nu meritau să fie cetăţeni ai Barcelonei, a auzit-o spunând pe Isabel. Şi-a înfipt unghiile în palmă; faţa i se îmbujorase, şi buza de jos îi tremura. Baroneasa zâmbea neostoit. Ce puteai aştepta de la un şerb fugar?

Arnau a dat să se arunce asupra baronesei, dar soldatul s-a pus între ei. Arnau s-a izbit de el.

— Ce-i cu tine, băiete? Oşteanul a urmărit privirea lui Arnau. Eu n-aş face-o, l-a povăţuit. Arnau a încercat să-l ocolească, dar soldatul l-a apucat de braţ. Isabel nu mai zâmbea; stătea ţeapănă, trufaşă, sfidătoare. Eu n-aş face-o, ai să te nenoroceşti, l-a auzit spunând. Arnau a ridicat ochii. El s-a săvârşit din viaţă, a stăruit oşteanul, tu nu. Stai jos, băiete! Ostaşul a simţit că Arnau dădea uşor înapoi. Stai jos, a stăruit.

Băiatul s-a lăsat păgubaş, soldatul a rămas de strajă lângă el.

— Uitaţi-vă bine la ei, copii. Baroneasa zâmbea din nou. O să venim şi mâine. Spânzuraţii au să stea aici până vor putrezi, aşa cum merită răufăcătorii fugari.

Arnau nu şi-a putut stăpâni tremurul buzei de jos. A stat cu ochii pe familia Puig, până când baroneasa s-a hotărât să-i întoarcă spatele.

„Într-o zi, într-o zi am să te văd moartă. Am să vă văd morţi pe toţi”, şi-a făgăduit. Ura lui Arnau i-a urmărit pe baroneasă şi pe fiii ei vitregi prin toată piaţa Blat. Ea făgăduise să se întoarcă a doua zi. Arnau a ridicat privirile către tatăl său.

„Jur pe bunul Dumnezeu că n-au să se bucure a doua oară de leşul tatălui meu, dar cum? Cizmele ostaşului i-au trecut iar pe sub ochii. Tată, n-am să îngădui să putrezeşti atârnat de-o funie.”

În ceasurile ce-au urmat, Arnau s-a tot chibzuit cum să fure leşul tatălui, dar orice i se năzărea se izbea de cizmele care treceau pe lângă el. Nici măcar nu-l putea da jos fără să fie văzut, iar noaptea aveau să aprindă torţe, torţe aprinse, torţe aprinse. Chiar atunci s-a ivit în piaţă Joan, palid, aproape alb la faţă, cu ochii umflaţi şi roşii, ostenit. Arnau s-a ridicat, iar Joan i s-a aruncat la piept, de cum a ajuns lângă el.

— Arnau, eu… a bolborosit.

— Ascultă-mă bine, l-a oprit Arnau, îmbrăţişându-l. Nu sta din plâns. „Nici n-aş putea, Arnau", a recunoscut Joan în sinea lui, uimit de tonul fratelui. În noaptea asta, la zece, aşteaptă-mă ascuns la colţul unde uliţa Mar dă în piaţă; să nu te vadă nici ţipenie de om. Adu o pătură, cea mai mare peste care dai acasă la Pere. Şi acum, pleacă.

— Dar…

— Pleacă, Joan. Nu vreau să te vadă soldaţii.

Arnau a trebuit să-şi imboldească fratele ca să se desprindă din îmbrăţişare. Ochii lui Joan au zăbovit pe chipul lui; apoi s-au mai uitat o dată la Bernat. Băiatul s-a cutremurat.

— Pleacă, Joan, i-a şoptit Arnau.

În noaptea aceea, când prin piaţă nu mai trecea nici ţipenie şi doar rudele mai stăteau la picioarele spânzuraţilor, s-a schimbat garda şi noii soldaţi n-au mai trecut prin faţa leşurilor, aşezându-se în jurul focului pe care îl aprinseseră la un capăt al şirului de căruţe. Domnea liniştea şi noaptea era răcoroasă. Arnau s-a ridicat şi a trecut pe lângă oşteni, încercând să-şi ascundă chipul.

— Mă duc să caut o pătură, i-a lămurit.

Unul dintre ei l-a privit cu coada ochiului.

A traversat piaţa Blat până la colţul cu uliţa Mar şi a rămas acolo câteva clipe, întrebându-se unde era Joan. Era ora convenită, trebuia să fi sosit. Arnau l-a chemat pe muteşte. Dar nu i-a răspuns decât tăcerea.

— Joan? a cutezat să-l cheme.

Din poarta unei case s-a strecurat o umbră.

— Arnau? a auzit în beznă.

— Fireşte că-s eu. Suspinul lui Joan s-a auzit la câţiva metri. Cine credeai că era? De ce n-ai răspuns?

— E foarte întuneric, s-a mărginit să zică Joan.

— Ai adus pătura? Umbra a arătat ceva. Bine, le-am spus că mă duceam după o pătură. Vreau să te acoperi cu ea şi să-mi iei locul. Mergi în vârful picioarelor, ca să pari mai înalt.

— Ce vrei să faci?

— O să-i pun foc, i-a răspuns când Joan ajunsese lângă el. Vreau să-mi iei locul. Să creadă soldaţii că tu eşti eu. Numai să stai jos, să stai unde am stat eu şi să nu faci nimic; doar acoperă-ţi faţa. Să nu te

mişti. Să nu faci nimic, orice ai vedea sau orice-ar fi, ai priceput? Arnau n-a aşteptat răspunsul lui Joan. La sfârşit, tu vei fi eu, tu vei fi Arnau Estanyol şi tatăl tău n-avea niciun alt fiu. Ai priceput? Dacă soldaţii te întreabă…

— Arnau.

— Ce?

— N-am curaj.

— Cum?

— N-am curaj. Au să mă afle. Când au să-l vadă pe tata…

— Vrei să-l vezi putrezind? Vrei să-l vezi spânzurat la porţile cetăţii, iar corbii şi viermii să-i mănânce leşul?

Arnau a stat câteva clipe, lăsându-şi fratele să-şi închipuie toate acelea.

— Poate vrei ca baroneasa să ne mai batjocorească tatăl şi mort?

— Nu-i un păcat? a întrebat deodată Joan.

Arnau a încercat să-şi privească fratele în noapte, dar n-a zărit decât o umbră.

— Îi era foame! Nu ştiu dacă o fi păcat, dar nu vreau ca tatăl nostru să putrezească atârnat de o funie. Eu o fac. Dacă vrei să mă ajuţi, pune-ţi pătura pe tine şi mărgineşte-te să nu faci nimic. Dacă nu vrei s-o faci…

Fără să mai zică ceva, Arnau a făcut cale întoarsă pe uliţa Mar, iar Joan s-a dus în piaţa Blat, învelit în pătură, neluându-şi ochii de pe Bernat: o fantomă printre cei zece spânzuraţi din căruţe, uşor luminată de flăcările focului aprins de oşteni. Joan nu voia să-i vadă faţa, nici limba vineţie care îi atârna, dar ochii îi trădau vrerea şi mergea pironindu-l cu privirea pe Bernat. Soldaţii l-au desluşit apropiindu-se. Estimp, Arnau a fugit acasă la Pere; şi-a luat burduful şi l-a golit de apă; apoi l-a umplut cu ulei de opaiţ. De lângă vatră, Pere şi nevastă-sa se uitau la el.

— Eu nu exist, le-a dumirit Arnau cu un firicel de voce, îngenunchind în faţa lor şi luând mâna bătrânei care l-a privit, iubitoare. Joan va fi eu. Tatăl meu n-are decât un fiu. Aveţi grijă de el, dacă se întâmplă ceva.

— Dar, Arnau… a dat să spună Pere.

— Ssst, a zis Arnau.

— Ce-ai de gând să faci, fiule? a stăruit bătrânul.

— Trebuie s-o fac, i-a răspuns Arnau, ridicându-se.

Eu nu exist. Sunt Arnau Estanyol. Soldaţii erau cu ochii pe el. „Arderea unui leş trebuie să fie un păcat”, şi-a limpezit Joan în sinea lui. Bernat îl privea! Joan a stat nemişcat la câţiva metri de spânzurătoare. Îl privea! „Ăsta-i gândul lui Arnau.”

— Ai ceva, băiete?

Unul dintre soldaţi a dat să se ridice.

— Nu, a răspuns Joan, înainte de a privi mai departe, la ochii întrebători ai morţilor.

Arnau a luat un opaiţ şi a ieşit în goana mare. A căutat noroi şi s-a frecat cu el pe faţă. De câte ori nu-i povestise tatăl lui de sosirea lor în cetatea care acum îl ucisese! A ocolit piaţa Blat pe uliţele Llet şi Corretgeria până pe Tapineria, chiar lângă şirul căruţelor cu spânzuraţi. Joan stătea jos, în dreptul tatălui lor, încercând să-şi stăpânească tremurul, care îl dădea de gol.

Arnau a ascuns opaiţul pe ulicioară, şi-a pus burduful în spate şi a început să înainteze târâş, încercând să ajungă îndărătul căruţelor, aciuate la zidurile palatului unde lucra domnul *veguer.* Bernat era în cea de-a patra căruţă, iar soldaţii sporovăiau neobosiţi în jurul focului, în celălalt capăt. S-a târât până la primele căruţe. Când a ajuns la a doua, l-a zărit o femeie; avea ochii umflaţi de plâns. Arnau a stat în loc, dar femeia şi-a luat privirea de pe el, adâncită în durerea ei. Băiatul a urcat în căruţa unde atârna tatăl lui. Joan l-a auzit şi s-a întors.

— Nu te uita! Fratele n-a mai privit în beznă. Încearcă să nu mai tremuri atât, i-a şoptit Arnau.

S-a întins să atingă trupul lui Bernat, dar un zgomot l-a făcut să se trântească la loc. A stat câteva clipe şi a repetat mişcările; alt zgomot l-a speriat, dar Arnau a adăstat în picioare. Oştenii tot mai tăifăsuiau. A ridicat burduful şi a început să toarne ulei pe leşul tătâne-său. Capul era destul de sus, aşa că s-a întins cât a putut şi a ţinut strâns burduful, astfel încât uleiul să ţâşnească. Un şuvoi vâscos a curs pe părul lui Bernat. Când a rămas fără ulei, a făcut cale întoarsă în ulicioara Tapineria.

N-avea decât o singură şansă. Arnau ţinea opaiţul la spate, ca să-i ascundă flăcăruia. „Trebuie să nimeresc din prima.” S-a uitat la soldaţi. Acum tremura el. A răsuflat din adâncul bojocilor şi, nemaistând la gânduri, a intrat în piaţă. Bernat şi Joan erau la vreo zece paşi. A aţâţat flăcăruia, lăsându-se descoperit. Acolo, în piaţa Blat, lumina opaiţului i-a părut asemenea zorilor unei zile fără nori. Oştenii s-au uitat la el. Arnau era gata s-o ia la goană, dar şi-a dat seama că niciunul dintre ei n-avea de gând să se mişte. „De ce-ar fi făcut-o? Pot oare ei să ştie că am de gând să-i pun foc tatei? Să-i dau foc tatei!” Opaiţul i-a tremurat în mână. Urmărit cu privirile de ostaşi, a ajuns la Joan. Nimeni n-a făcut nimic. Arnau a adăstat în dreptul tatălui său şi i-a privit leşul pentru ultima oară. Luminiţa de ulei îi ascundea teama şi durerea care i se citiseră mai înainte pe chip.

Arnau a aruncat cu opaiţul în leş şi i-a dat foc lui Bernat. Soldaţii s-au ridicat dintr-un singur salt, s-au întors către vâlvătăi şi s-au îndreptat spre Arnau. Cioburile opaiţului au căzut în căruţă, unde

curgea uleiul de pe trupul lui Bernat, care începuse să ardă.

— Hei! a auzit băiatul că strigau oştenii în urma lui.

Arnau a dat s-o ia la goană, dar l-a văzut pe Joan tot lângă căruţă, împietrit sub pătură. Îndureraţi, ceilalţi priveau muţi vâlvătăile, cufundaţi în propria durere.

— Stai! Stai, în numele regelui!

— Mişcă-te, Joan. Arnau s-a întors la soldaţii care fugeau de-acum spre el. Mişcă-te! Ai să arzi!

Nu-l putea lăsa pe Joan acolo. Uleiul răspândit pe jos se apropia de trupul tremurător al fratelui său. Voia să-l scoată de acolo, când femeia care îl zărise mai înainte s-a aşezat între ei.

— Fugi! l-a grăbit.

S-a smuls din mâna primului soldat şi a luat-o la goană. A fugit pe uliţa Bòria către arcadele Nou, urmărit de strigătele ostaşilor. Cu cât aveau să-l urmărească mai mult, cu atât urmau să se întoarcă mai târziu la tatăl lui şi să stingă focul, şi-a zis în sinea lui, fugind. Oştenii, bătrâni şi încărcaţi cu tot echipamentul, nu puteau să ajungă din urmă un puşti ale cărui picioare le mişca focul însuşi.

— În numele regelui! a auzit în spate.

Un fluierat i-a atins urechea dreaptă. A auzit cum lancea se rupea în pământ, în faţa lui. A traversat ca fulgerul piaţa Llana, pe când mai multe suliţe nu nimereau ţinta, a alergat prin faţa capelei Bernat Marcus şi a ajuns în uliţa Carders. Strigătele oştenilor se pierdeau în depărtare. Nu mai putea să alerge până la arcadele Nou, unde negreşit se postaseră sumedenie de ostaşi. În jos, spre mare, putea să ajungă la Sfânta Maria; în sus, spre munte, la San Pere de les Puelles, dar apoi avea să dea iar de ziduri.

A ales marea şi a fugit într-acolo. A ocolit mănăstirea Sant Augustin şi s-a pierdut în babilonia ulicioarelor care se deschideau dincolo de mahalaua Mercadal; sărea peste zăplazuri, traversa pometuri, căutând mereu bezna. Când a fost sigur că nu-l mai urmărea decât ecoul paşilor lui, a încetinit pasul. Urmând cursul lui Rec Comtal, a ajuns în Pla d’en Llull, lângă mănăstirea Santa Clara, şi de acolo, în piaţa Blat şi uliţa Born, la biserică, refugiul lui. Dar, când să intre sub scara de lemn de la poartă, ceva i-a atras luarea-aminte: un opaiţ aruncat la pământ, a cărui flăcăruie se chinuia să nu moară. A scrutat locul din jurul flăcăruii, unde a zărit un alguazil, şi el la pământ, nemişcat, căruia îi curgea prin colţul gurii un firicel de sânge.

Inima a început să-i bată mai tare. De ce? Alguazilul trebuia să apere Sfânta Maria. Ce folos putea avea...? Fecioara! Capela Preasfântului Mântuitor! Banii puşi la loc sigur de *bastaixos!*

Arnau n-a stat la gânduri. Îi executaseră tatăl; nu putea îngădui să-i mai fie necinstită şi mama. A intrat tiptil în Sfânta Maria prin spărtura din poartă şi s-a îndreptat către deambulatoriu. În stânga lui, separată

de spaţiul dintre cei doi contraforţi, era capela Preasfântului Mântuitor. A traversat biserica şi s-a pitit îndărătul unor coloane din marele altar. De acolo a auzit zgomotele ce veneau din capela Preasfântului Mântuitor, pe care n-o vedea. S-a strecurat spre următoarea coloană şi abia atunci a desluşit-o prin spaţiul dintre coloane, luminată ca îndeobşte de lumânările aprinse.

Din capelă, un bărbat suia pe grilaj. Arnau şi-a privit Fecioara. Totul părea în bună rânduială. Atunci? Şi-a plimbat în grabă privirea prin capela Preasfântului Mântuitor; racla în care toţi *bastaixos* îşi ţineau paralele strânse era deschisă. În vreme ce furul urca înainte, lui Arnau i s-a părut că auzea clinchetul monedelor pe care prietenii *bastaixos* le adunau în racla cu bani pentru orfanii şi văduvele lor.

— Fur ce eşti! a strigat, năpustindu-se asupra grilajului care închidea capela.

Dintr-un salt, s-a căţărat pe gratii şi l-a izbit pe bărbat în piept. Surprins, furul s-a prăvălit cu zgomot. N-a avut vreme să stea la gânduri. Bărbatul s-a ridicat cât ai clipi, dându-i un pumn fioros drept în faţă. Arnau s-a prăbuşit cât era de lung cu faţa în sus, pe dalele din Sfânta Maria.

Capitolul 17

Probabil că lunecase, dând să fugă, după ce furase din raclă paralele economisite de *bastaixos,* a hotărât unul dintre ofiţerii regelui, în picioare, alături de Arnau, care nu-şi prea venise în fire.

Părintele Albert a făcu semn cu capul că nu. Cum să facă Arnau o asemenea fărădelege? Racla cu bani din capela Preasfântului Mântuitor, de lângă Fecioara lui! Oştenii îl zăriseră doar cu vreo două ore înainte de a se crăpa de ziuă.

„E cu neputinţă”, a şoptit în sinea lui.

— Ba da, părinte, a stăruit ofiţerul. Băiatul avea la el punga asta, a mai zis, arătându-i punga cu banii lui Grau pentru mai-marele puşcăriei şi deţinuţi. Ce să facă un băieţaş cu atâtea parale?

— Şi faţa lui? s-a băgat în vorbă alt soldat. De ce să-şi frece un om faţa cu noroi dacă nu vrea să fure?

Părintele Albert a făcut iar semn cu capul că nu, ţintuind cu privirea punga pe care ofiţerul o ţinea ridicată. Ce făcea acolo la ceas târziu din noapte? De unde avea punga?

— Ce faceţi? i-a întrebat pe ofiţeri, văzând că-l luau pe Arnau de jos.

— Îl ducem cu noi la temniţă.

— Nici vorbă, s-a auzit spunând.

Poate că totul avea un temei. Era cu neputinţă ca Arnau să fi încercat să fure din racla cu bani pusă acolo de *bastaixos.* Arnau nici vorbă.

— E un fur, părinte.

— Asta va trebui să hotărască judecata.

— Şi aşa va face, a încuviinţat ofiţerul, pe când soldaţii lui îl luau pe Arnau de subsuori, dar va aştepta hotărârea în temniţă.

— Dacă trebuie să meargă la temniţă, îl ducem la cea episcopală, s-a răstit preotul la ei. Crima a fost comisă la loc sfânt, ca atare băiatul e sub jurisdicţia bisericii, nu a domnului *veguer.*

Ofiţerul s-a uitat oşteni, la Arnau şi, cu un semn de neputinţă, le-a dat poruncă să pună copilul jos, aşa că l-au lăsat să cadă. Pe buze i s-a ivit un zâmbet cinic, când a văzut cum faţa băiatului se izbise năprasnic de pământ.

Părintele Albert s-a uitat la ei furios.

— Deşteptaţi-l, le-a cerut, scoţând din buzunar cheile capelei, descuind grilajul şi intrând acolo. Vreau să aud ce are de mărturisit băiatul.

S-a apropiat de racla cu bani, ale cărei trei încuietori fuseseră rupte, şi a desluşit că era goală; din capelă nu lipsea nimic, nici nu fusese prăpădit nimic. „Ce-a fost, Sfântă Fecioară, a întrebat-o în tăcere pe Maica Domnului, cum ai îngăduit ca Arnau să comită o asemenea faptă?” A auzit cum oştenii aruncau apă peste chipul

băiatului şi a ieşit din capelă chiar când niscai *bastaixos,* anunţaţi că le fuseseră furaţi gologanii din racla lor, intrau în lăcaş.

Simţind apa îngheţată, Arnau s-a deşteptat şi s-a văzut înconjurat de ostaşi. Şuieratul suliţei din uliţa Baria i-a răsunat din nou în urechi. Fugea în faţa lor. Cum de-l ajunseseră din urmă? Se împiedicase? Feţele soldaţilor s-au aplecat asupra lui. Tatăl său! Ardea! Trebuia să scape! Arnau s-a ridicat, încercând să împingă un soldat, dar ei l-au oprit fără nicio greutate.

Trist, părintele Albert a desluşit cum se bătea băiatul să scape din mâinile soldaţilor.

— Vreţi să mai ascultaţi ceva, părinte? i-a aruncat ironic ofiţerul. Mărturisirea vă pare îndestulătoare? arătându-l pe Arnau, care era înnebunit.

Părintele Albert şi-a acoperit faţa cu mâinile şi a oftat. Apoi s-a îndreptat domol către locul unde soldaţii îl ţineau nemişcat pe Arnau.

— De ce-ai făcut-o? l-a întrebat, odată ajuns în faţa lui. Ştii că era racla cu bani a prietenilor tăi, *bastaixos.* Că din paralele de acolo ei îşi acoperă nevoile văduvelor şi orfanilor, îşi îngroapă morţii, fac binefaceri, o împodobesc pe Fecioară, mama ta, şi că tot cu bani din ea *bastaixos* ţin mereu aprinse lumânările cu care o luminează. De ce-ai făcut-o, Arnau?

Băiatul s-a potolit văzându-l pe preot, dar ce căuta el aici? Racla cu paralele strânse de *bastaixos,* furul! Îl lovise, dar ce se mai întâmplase? Cu ochii larg deschişi, s-a uitat jur împrejur. Din spatele oştenilor îl privea o mare de feţe cunoscute, aşteptându-i răspunsul. I-a recunoscut pe Ramon şi pe Ramon cel Mic, Pere, Jaume, şi Joan, care încerca să vadă tot, stând în vârful picioarelor, pe Sebastià şi fiul lui, Bastianet, ca şi puzderie de alţi *bastaixos,* cărora le dăduse de băut şi alături de care trăise clipe de neuitat la ieşirea din *host,* la Creixell. Îl învinovăţeau pe el! Asta era!

— Eu n-am… a bolborosit.

Ofiţerul şi-a luat privirile de pe punga cu gologanii lui Grau şi Arnau a dus mâna acolo unde trebuia să fie. Nu voise s-o lase sub saltea, ca nu cumva baroneasa să-i pârască, şi Grau să fie învinuit, iar acum… Blestematul de Grau! Blestemata de pungă!

— Asta cauţi? i-a strigat ofiţerul.

Un vuiet s-a ridicat dinspre *bastaixos.*

— N-am fost eu, părinte, s-a apărat Arnau.

Ofiţerul a hohotit şi oştenii i s-au alăturat deîndată.

— Ramon, n-am fost eu. Vă jur, a repetat, privind drept la *bastaixos.*

— Atunci ce căutai aici noaptea? De unde ai luat punga? De ce ai încercat să fugi? De ce ai noroi pe faţă?

Arnau şi-a dus o mână la faţă. Noroiul se uscase.

Punga! Ofiţerul i-o legăna în faţa ochilor. Estimp, soseau tot mai mulţi *bastaixos* şi-şi povesteau între ei, pe şoptite, cele petrecute. Arnau privea cum se legăna punga. Blestemată să fie! apoi i-a zis direct preotului:

— Era un bărbat, a povestit. Am vrut să-l opresc, dar n-am putut. Era foarte puternic.

Hohotele neîncrezătoare ale ofiţerului au răsunat iar în deambulatoriu.

— Arnau, l-a îndemnat părintele Albert, răspunde la întrebările ofiţerului.

— Nu, nu pot, a recunoscut, provocând zarvă printre ofiţeri şi soldaţi, şi nelinişte printre *bastaixos.*

Părintele Albert a amuţit, pironindu-l cu privirea pe Arnau. De câte ori ascultase asemenea vorbe? Câţi enoriaşi nu se învoiseră să-şi mărturisească păcatele? „Nu pot, îi spuneau, cu frica întipărită pe obraz; dacă s-ar afla…” Fireşte, gândea preotul, dacă se afla de furtul, preacurvia ori blasfemia lor puteau fi băgaţi la răcoare, şi atunci el trebuia să stăruie, juruindu-le că le va păstra veşnic taina, până când îşi deschideau conştiinţele în faţa lui Dumnezeu şi a iertării.

— Mie mi-ai povesti între patru ochi? l-a întrebat.

Arnau a încuviinţat şi preotul a făcut semn spre capela Preasfântului Mântuitor.

— Aşteptaţi aici, le-a cerut celorlalţi.

— Vorbim despre racla cu paralele adunate de *bastaixos,* s-a auzit o voce dindărătul oştenilor. Ar trebui să fie de faţă şi un *bastaix.*

Părintele Albert a încuviinţat, cu ochii pe Arnau.

— Ramon? l-a întrebat.

Băiatul a încuviinţat iar şi toţi trei au intrat în capelă. Acolo Arnau a lepădat tot ce ascundea. Le-a istorisit despre rândaşul Tomás, tatăl lui, punga lui Grau, misiunea încredinţată de baroneasă, zaveră, execuţie, foc, urmărire, despre furtul banilor din raclă, lupta lui fără noroc. Le-a dezvăluit că-i era frică să nu se afle că aceea era punga lui Grau şi să nu fie întemniţat fiindcă îi pusese foc tatălui său mort.

Lămuririle s-au lungit. Arnau n-a ştiut să-l descrie pe bărbatul care îl lovise; era beznă, a spus, răspunzând întrebărilor pe care i le puneau cei doi, dar era mare şi puternic, asta da. În cele din urmă, preotul şi Ramon s-au uitat unul la altul; îl credeau pe Arnau, dar cum să-i dumirească pe oamenii care încă mai bombăneau afară din capelă că nu fusese el? Preotul s-a uitat la Fecioară, la racla cu bani deschisă şi a ieşit din capelă.

— Cred că băiatul e cu dreptate, i-a anunţat pe cei ce adăstau afară, în deambulatoriu. Cred că nu el a golit racla de bani; mai mult, a încercat să evite furtul lor.

Ramon ieşise în urma lui şi încuviinţa.

— Atunci, a întrebat ofiţerul, de ce nu-mi poate răspunde la întrebări?

— Cunosc temeiurile. Ramon a încuviinţat pe loc. Şi-s îndestulător de încredinţătoare. Cine nu-mi dă crezare să spună. Toţi au tăcut mâlc. Şi acum, unde-s căpeteniile breslei? Trei *bastaixos* s-au înfăţişat părintelui Albert. Fiecare dintre voi are câte una dintre cheile cu care se deschide racla cu bani, e drept? Cei trei s-au învoit. Vă juruiţi că această raclă cu bani a fost deschisă doar de voi în bună înţelegere şi în faţa a zece confraţi, aşa cum cere rânduirea? Cei trei bărbaţi de frunte s-au juruit cu glas tare, pe acelaşi ton cu care îi întreba preotul. Vă juruiţi, deci, că ultima însemnare din catastiful raclei cu bani arată paralele puse? Cei trei oameni de vază s-au juruit încă o dată. Şi Domnia Ta, ofiţerule, te juri că aceasta e punga pe care o avea băiatul la el? Ofiţerul s-a învoit şi el. Te juri că are aceleaşi parale ca atunci când ai găsit-o?

— Aduceţi jignire unul ofiţer al regelui Alfonso!

— Te juri ori nu? a strigat preotul la el.

Câţiva *bastaixos* s-au apropiat de el, cerându-i din priviri să răspundă.

— Mă leg.

— Bine, a urmat părintele Albert; acum mă duc după catastiful raclei. Dacă băiatul e furul, paralele din pungă trebuie să fie într-un număr egal ori mai mare decât ultimul înscris; dacă-i mai mic, va trebui să-i dăm crezare.

O şoaptă de aprobare s-a ridicat dintre *bastaixos.* Cei mai mulţi s-au uitat la Arnau; toţi băuseră apă proaspătă din burduful lui.

După ce i-a dat lui Ramon cheile capelei, poruncindu-i s-o închidă, părintele Albert s-a dus acasă să ia catastiful care, după rânduiala aprobată de *bastaixos,* trebuia să stea la un al treilea. După câte îşi amintea, era cu neputinţă ca în raclă să fie tot atât de mulţi gologani cu cei pe care Grau îi dădea mai-marelui închisorii pentru hrana datornicilor, ci cu mult mai mulţi. Faptul avea să fie o dovadă negreşită, a recunoscut în sinea lui, zâmbind.

Pe când părintele Albert lua catastiful şi se întorcea la Sfânta Maria, Ramon a închis cu cheia grilajul capelei. A zărit sclipind ceva înăuntru, s-a apropiat şi, nepunând mâna, a privit. N-a dezvăluit nimic nimănui. A încuiat grilajul şi s-a dus la ceata de *bastaixos* care îl aştepta pe preot, în jurul lui Arnau şi al soldaţilor.

Ramon le-a şoptit ceva la trei dintre ei şi au plecat cu toţii din biserică, fără să-i fi zărit cineva.

— După catastiful raclei cu bani, a apreciat părintele Albert, dându-l căpeteniilor ca să verifice, în ea erau şaptezeci şi patru de dinari şi cinci *sueldos.* Număraţi paralele din pungă, a adăugat, adresându-i-se ofiţerului.

Înainte de a trage de băierile pungii, ofiţerul a dat din cap în semn că nu. Înăuntrul ei nu puteau fi şaptezeci şi patru de dinari.

— Treisprezece dinari, a socotit, dar, a strigat, băiatul poate avea un complice care să fi luat partea ce lipseşte!

— Şi de ce să-i fi lăsat complicele cei treisprezece dinari lui Arnau? a întrebat un *bastaix.*

S-a auzit o şoaptă de aprobare.

Ofiţerul s-a uitat la *bastaixos.* Din delăsare, a dat să spună, din grabă, de mânios ce era, dar ce însemnătate mai avea? Unii dintre ei se apropiaseră de-acum de Arnau şi îl băteau pe spate ori îi ciufuleau părul.

— Şi de n-a fost băiatul, cine să fi fost? a întrebat.

— Cred că ştiu cine, s-a auzit răspunsul lui Ramon dindărătul marelui altar.

În spatele lui, cei doi *bastaixos* cu care vorbise târau cu greutate un bărbat corpolent.

— Trebuia să fie el, a zis cineva din ceata de *bastaixos.*

— Acela-i bărbatul! a exclamat Arnau în acelaşi timp.

Mallorchinul[33] fusese întotdeauna un *bastaix* arţăgos, până când căpeteniile breslei aflaseră că avea o ţiitoare şi-l dăduseră afară. Niciun *bastaix* nu avea voie să preacurvească. Şi nici muierea lui; în asemenea caz, acel *bastaix* era dat afară din confrerie.

— Ce zice băiatul? a strigat mallorchinul, ajungând în deambulatoriu.

— Te acuză că ai furat racla în care *bastaixos* adunau gologani, i-a răspuns părintele Albert.

— Minte!

Preotul l-a căutat cu privirea pe Ramon, dând uşor din cap.

— Şi eu te acuz! a strigat bărbatul, împungându-l cu degetul.

— Iar el minte.

— Ai să ai prilejul s-o dovedeşti în cazanul din mănăstirea Sfintelor Cruci.

Fusese comis un delict într-o biserică, iar legiuirile de Pace şi Armistiţiu cereau ca nevinovăţia să fie dovedită prin încercarea cu apă clocotită.

Mallorchinul s-a făcut alb ca varul. Cei doi ofiţeri şi oştenii l-au privit uluiţi pe preot, dar el le-a făcut semn să tacă. Încercarea cu apă clocotită nu fusese anulată, dar în multe prilejuri preoţii îi ameninţau pe bănuiţi că le vor băga mâinile şi picioarele într-un cazan cu apă clocotită.

Părintele Albert şi-a mijit ochii şi s-a uitat la mallorchin.

— Dacă băiatul şi cu mine minţim, vei putea nesmintit să-ţi bagi

[33] Locuitor din insula Mallorca.

braţele şi picioarele în apă clocotită, ca să arăţi că nu eşti vinovat.

— Sunt neprihănit, a bâiguit mallorchinul.

— Ţi-am mai zis că ai să ai prilejul s-o arăţi, i-a repetat preotul.

— De eşti neprihănit, s-a băgat în vorbă Ramon, lămureşte-ne ce căuta pumnalul tău în capelă.

Mallorchinul s-a întors la Ramon.

— E o cursă! i-a zis pe loc. L-o fi pus cineva ca să arunce vinovăţia pe mine. Băiatul! Sigur a fost el!

Părintele Albert a deschis iar grilajul capelei Preasfântului Mântuitor şi a luat de acolo un pumnal.

— Acest jungher e al tău? l-a iscodit, apropiindu-i-l de ochi.

— Nu. Nu.

Mai-marii breslei şi niscai *bastaixos* s-au apropiat de preot şi i l-au cerut ca să-l cerceteze.

— Sigur că-i al lui, a zis unul dintre oamenii de vază, cu el în mână.

Cu şase ani în urmă, din pricina încăierărilor ce aveau loc cu duiumul în port, regele Alfonso interzisese ca *bastaixos* şi oamenii slobozi care lucrau acolo să mai poarte cuţite şi arme albe. Singurele îngăduite erau jungherele boante. Mallorchinul nu dăduse ascultare poruncii regale şi se fudulea cu un pumnal magnific, cu vârf, pe care-l arătase tuturor de nenumărate ori ca să se dea mare cu neascultarea lui. Numai când îl ameninţaseră cu alungarea din breaslă se învoise să-l pilească în Fierărie.

— Mincinosule! a sărit un *bastaix.*

— Hoţule! a strigat altul.

— Cineva mi l-a furat ca să dea vina pe mine! a ţipat acesta, măsurându-şi puterile cu cei doi bărbaţi care îl ţineau strâns.

Şi-a făcut apariţia ultimul dintre cei trei *bastaixos* care se duseseră cu Ramon să-i răscolească mallorchinului casa, în căutarea paralelor furate.

— Ia priviţi aici, a strigat, ridicând o pungă şi dându-i-o preotului care, la rândul său, i-a dat-o ofiţerului.

— Şaptezeci şi patru de dinari şi cinci *sueldos,* a zis ofiţerul, după ce numărase banii din ea.

Pe măsură ce ofiţerul numărase, toţi *bastaixos* închiseseră cercul în jurul mallorchinului. Niciunul dintre ei nu putea să aibă atâţia bani! Când acesta dovedi numărătoarea, s-au aruncat asupra furului. Au suduit, au dat în el cu picioarele şi pumnii, l-au scuipat. Soldaţii au stat deoparte, iar ofiţerul a dat din umeri, cu ochii la părintele Albert.

— Suntem în casa Domnului! a strigat preotul, dând să-şi croiască drum printre *bastaixos.* Suntem în casa Domnului! a strigat iar, apropiindu-se de mallorchin, care se chircise pe jos. E drept că bărbatul e un fur şi pe deasupra şi laş, dar merită să fie judecat. Nu puteţi să vă purtaţi ca mişeii. Duceţi-l la episcop! i-a poruncit

ofiţerului.

Pe când preotul se adresa ofiţerului, cineva i-a tras altă lovitură de picior mallorchinului. Şi o droaie l-au scuipat, pe când soldaţii îl ridicau de jos şi îl luau cu ei.

După ce soldaţii au plecat din Sfânta Maria, ducându-l cu ei pe mallorchin, toţi *bastaixos* s-au apropiat de Arnau, zâmbindu-i şi cerându-i iertare. Apoi au plecat la casele lor. În cele din urmă, în faţa capelei Preasfântului Mântuitor, din nou deschisă, n-au rămas decât părintele Albert, Arnau, cei trei mai-mari ai breslei şi cei zece martori ceruţi de lege pentru racla cu paralele adunate de *bastaixos.*

Preotul a pus banii în raclă şi a înscris în catastif toată pătărania din timpul nopţii. Se crăpa de ziuă şi cineva se dusese să cheme un lăcătuş care să repare cele trei broaşte; trebuiau să aştepte cu toţii să fie închisă iar.

Părintele Albert a pus o mână pe umărul lui Arnau. Doar atunci şi-a amintit cum stătea băiatul aşezat în dreptul leşului lui Bernat, care atârna în funie. Şi-a şters focul din minte. Era doar un copil! S-a uitat la Fecioară. „Ar fi putrezit în poarta cetăţii, a pledat pe muteşte; dar ce însemnătate mai are! E doar un copil şi acum nu mai are nimic: nici tată, nici din ce să trăiască.”

— Cred, a hotărât fulgerător, că ar trebui să-l primiţi pe Arnau Estanyol în breasla voastră.

Ramon a zâmbit. Odată reîntronată liniştea, şi el chibzuise la spusele puştiului. Ceilalţi, chiar şi Arnau, s-au uitat uluiţi la preot.

— E doar un copil, a obiectat unul dintre mai-mari.

— E slăbuţ. Cum să ducă greutăţi ori pietre în cârcă? s-a mirat altul.

— E foarte tânăr, s-a împotrivit al treilea.

Arnau se uita la toţi cu ochii cât cepele.

— Tot ce spuneţi e de netăgăduit, a răspuns preotul, dar nici trupul firav, nici puterile, nici tinereţea nu l-au împiedicat să vă apere paralele. Dacă n-ar fi fost el, racla v-ar fi acum goală.

Toţi *bastaixos* s-au uitat câteva clipe la Arnau.

— Cred că putem încerca, s-a învoit până la urmă Ramon, şi de-i bun…

Unul din ceată a zis că da.

— Bine, s-a învoit până la urmă şi o căpetenie de-a breslei, privindu-şi soţii, dintre care niciunul n-a zis că nu, o să-l primim de încercare. Dacă în viitoarele trei luni se arată de ispravă, îl primim ca *bastaix.* Va fi plătit după truda lui. Ia, a adăugat, dându-i pumnalul mallorchinului, pe care încă îl mai avea la el; acela-i cuţitul tău de *bastaix.* Părinte, scrieţi-l în catastif, să n-aibă niciun soi de necaz. El, un *bastaix.* De l-ar vedea tătâne-său!

Capitolul 18

— Cine era? Îl cunoşti, băiete?

Încă mai răsunau în piaţă alergăturile şi strigătele cu care ostaşii încercau să-l oprească pe Arnau, care fugea, dar Joan nu-i mai asculta: trosnetul leşului lui Bernat, care ardea, încă îi mai suna în urechi.

Ofiţerul de noapte, rămas lângă eşafod, l-a scuturat pe Joan şi a repetat întrebarea.

— Îl cunoşti?

Dar Joan nu şi-a luat ochii de pe cel care-i fusese tată, ajuns tot o făclie.

Ofiţerul l-a scuturat până l-a făcut pe copil să se întoarcă spre el, cu privirea pierdută şi dinţii clănţănind.

— Cine era? De ce i-a pus foc tatălui tău?

Joan nici măcar n-a auzit întrebarea. A început să tremure.

— Nu poate vorbi, s-a băgat în vorbă femeia care îl îndemnase pe Arnau să fugă, îl trăsese din flăcări pe Joan, înmărmurit şi recunoscuse în Arnau pe băiatul care-l veghease pe spânzurat toată noaptea. „Dacă eu aş îndrăzni să fac deopotrivă, şi-a spus în sinea ei, trupul bărbatului meu n-ar putrezi pe ziduri, ciugulit de păsări.” Da, băiatul făcuse tot ce fiecare dintre cei de acolo îşi dorea să facă, iar ofiţerul… Era ofiţerul de noapte, aşa că nu-l putuse recunoaşte pe Arnau; pentru el, fiul era celălalt, cel din dreptul tatălui. Femeia l-a îmbrăţişat pe Joan şi l-a dezmierdat.

— Trebuie să aflu cine i-a pus foc, a stăruit ofiţerul.

Cei doi s-au alăturat oamenilor care priveau leşul lui Bernat.

— Ce însemnătate mai are? a şoptit femeia, cu ochii pe Joan care se cutremura. Copilul e mort de spaimă şi de foame.

Soldatul a mijit din ochii; apoi a dat încetişor din cap în semn că da. Foame! Şi lui îi murise un copil mic: copilul începuse să piardă din greutate până ce un guturai oarecare îl dăduse gata. Soţia lui îl îmbrăţişa aidoma femeii de colo pe băiat. Iar el îi vedea pe amândoi, ea plângând şi micuţul căutând adăpost la pieptul ei, aidoma…

— Du-l acasă! i-a poruncit ofiţerul femeii.

„Foame, a şoptit, privind iar leşul în flăcări al lui Bernat. Blestemaţii de genovezi!”

Se crăpase de ziuă în Barcelona.

— Joan! a strigat Arnau de cum a deschis uşa.

De lângă vatra lângă care stăteau, la catul de jos, Pere şi Mariona i-au făcut semn să nu facă gălăgie.

— Doarme, i-a zis Mariona.

Femeia îl adusese acasă şi le povestise pătărania. Cei doi bătrâni îi dăduseră îngrijiri până când băiatul adormise; apoi se aşezaseră lângă vatra caldă.

— Ce-o să se aleagă de ei? îşi întrebase Mariona soţul; fără Bernat, Arnau n-are să facă faţă la grajduri.

„Şi noi nu-i putem ţine”, se învoise Pere în sinea lui. Nu-şi puteau îngădui să le dea nici odaia pe daiboj, nici de-ale gurii. Pere s-a mirat de licărul din ochii lui Arnau. Tocmai îi fusese executat tatăl! Şi îi mai pusese şi foc; îi dădu în vileag nevesti-sii. De unde până unde acea strălucire?

— Sunt *bastaix!* i-a anunţat Arnau, căutând puţinele rămăşiţe de la cina din ziua ce trecuse, rămase reci în oală.

Bătrânii s-au uitat unul la celălalt, apoi la băiat, care hăpăia direct cu polonicul, cu spatele la ei. Era mort de foame! Lipsa grâului îl lovise, ca pe toţi barcelonezii. Cum putea băieţaşul acela să mai şi care ceva?

Mariona a făcut semn cu capul că nu, apoi şi-a privit soţul.

— Dumnezeu ştie, i-a răspuns Pere.

— Ce ziceai? a întrebat Arnau, întorcându-se, cu gura plină.

— Nimic, fiule, nimic.

— Trebuie să plec, a mărturisit Arnau, muşcând dintr-un codru de pâine uscată luat de pe masă.

Vrerea lor de a-l întreba ce fusese în piaţă se ciocnea de noul lui vis: acela de a se alătura noilor ciraci. Hotărâse: o să-i povestească lui Joan când avea să se trezească.

În aprilie începea navigaţia, curmată din octombrie. Zilele creşteau, ambarcaţiuni mari răsăreau în porturi ori plecau din ele, şi nimeni, nici patronii, nici armatorii, nici piloţii nu voiau să stea decât timpul strict necesar în primejdiosul port al Barcelonei.

De pe plajă, înainte de a se alătura cetei de *bastaixos* ce adăstau, Arnau a privit marea. Fusese întotdeauna acolo, dar, când ieşea cu tatăl lui, după câţiva paşi îi întorcea spatele. În acea zi, s-a uitat altfel la ea: avea să trăiască de pe urma ei. Pe lângă nesfârşirea de nave mici, în port tocmai ancoraseră două ambarcaţiuni mari şi o escadră alcătuită din şase galere de război imense, având două sute şaizeci de bărci cu vâsle, fiecare cu douăzeci şi şase de bănci pentru vâslaşi.

Arnau auzise vorbindu-se de acea escadră; o armase chiar cetatea, venind astfel în sprijinul regelui care se războia cu Genova şi în fruntea ei era al patrulea sfetnic al Barcelonei, Galcerà Marquet. Doar biruirea genovezilor mai putea să redeschidă rutele de negoţ şi să sprijine capitala principatului; tocmai de aceea fusese Barcelona generoasă cu regele Alfonso.

— N-ai să dai înapoi, aşa-i, băiete? l-a încurajat cineva dindărătul lui. Arnau s-a întors şi a dat nas în nas cu una dintre căpeteniile breslei. Haide, l-a îndemnat bărbatul, în drum spre întrunirea cu ceilalţi confraţi.

Arnau l-a urmat. Când a ajuns, toţi *bastaixos* l-au primit zâmbitori.

— Asta n-are să fie ca împărţitul apei, Arnau, a glumit cineva, făcându-i pe toţi să râdă.

— Ţine, i-a dat Ramon. E cea mai mică pe care am găsit-o la confrerie.

Arnau a luat *capçana*[34] cu grijă.

— Nu se rupe! a râs un *bastaix,* văzând cum o ţinea Arnau.

„Fireşte că nu! a gândit Arnau, zâmbindu-i acelui *bastaix,* cum să se rupă?" Şi-a pus perna pe ceafă, iar pe frunte cureaua din piele care o ţinea şi a zâmbit iar.

Ramon a controlat dacă perna stătea la locul ei.

— E bine, l-a încurajat, dându-i o palmă. Nu-ţi lipseşte decât bătătura.

— Ce bătătură…? a dat să întrebe Arnau, dar sosirea căpeteniilor a distras atenţia tuturor confraţilor.

— Nu cad la pace, i-a lămurit unul dintre ei. Toţi *bastaixos,* şi Arnau o dată cu ei, s-au uitat ceva mai încolo de plajă, unde discutau feluriţi bărbaţi cu veşminte alese. Galcerà Marquet vrea ca întâi să se încarce galerele; în schimb, neguţătorii vor să se descarce cele două nave care tocmai au sosit. Trebuie să adăstăm, a anunţat.

Bărbaţii s-au arătat nemulţumiţi şi cei mai mulţi s-au aşezat pe nisip. Arnau s-a pus lângă Ramon, cu *capçana* încă prinsă pe frunte.

— N-are să se rupă, Arnau, i-a adeverit acela, împungând-o cu degetul; dar să nu laşi să-ţi intre nisip acolo, că te râcâie când cari.

Băiatul şi-a scos *capçana,* punând-o deoparte cu grijă, să nu se atingă de nisip.

— Ce-a fost? l-a iscodit pe Ramon. Se pot descărca şi încărca întâi unele, apoi altele.

— Nimeni nu vrea să stea în portul Barcelonei mai mult decât e nevoie. Dacă bântuie furtuna, navele pot fi în primejdie şi fără nicio apărare.

Arnau a trecut cu privirea peste port, de la Puig de les Falsies până la Santa Clara; apoi a privit ceata care vorbea neîntrerupt.

— Sfetnicul cetăţii porunceşte, nu?

Ramon a râs şi i-a ciufulit părul.

— La Barcelona poruncesc neguţătorii. Ei au plătit galerele regelui.

Până la urmă, cearta s-a isprăvit cu o înţelegere: toţi *bastaixos* aveau să ducă unelte de la galere în cetate, iar estimp barcagii aveau să descarce galerele cu mărfuri. Iar *bastaixos* trebuiau să vină înapoi înainte ca barcagii să ajungă pe plajă cu mărfurile, care aveau să fie puse la loc potrivit şi ferit, în loc să fie duse la magaziile stăpânilor. Barcagiii urmau să ducă proviziile la galere, iar *bastaixos* să se ducă

---

[34] În lb. cat., „frânghie". (n.tr.).

să mai ia, iar de la galere să meargă la nave după mărfuri. Şi tot aşa de nenumărate ori, până ce galerele şi navele cu mărfuri aveau să fie unele încărcate, şi altele descărcate. Abia apoi aveau să ducă mărfurile la magazii şi, dacă timpul le mai îngăduia, să încarce navele cu mărfuri.

Când căpeteniile au căzut la înţelegere, toţi cărăuşii din port s-au pus în mişcare. S-au dus în cete la magaziile Barcelonei, unde stăteau uneltele echipajelor de pe galere, inclusiv ale numeroşilor vâslaşi de pe fiecare dintre ele, şi barcagiii s-au dus la navele cu mărfuri ce tocmai sosiseră în port, ca să descarce mărfurile care, din lipsă de cheiuri, nu se puteau lua decât cu sprijinul confreriilor ce se ocupau de rânduiala portuară.

Echipajul fiecărui barcaz, luntre, şalupă ori barcă era alcătuit din trei ori patru bărbaţi: barcagiul şi, după confrerie, robi ori oameni slobozi plătiţi pentru truda lor. Barcagiii, reuniţi în confreria Sant Pere, cea mai veche şi mai avută din cetate, foloseau robi, nu mai mult de doi la fiece barcă, aşa cum cerea legiuirea; cei din tânăra confrerie a Sfintei Maria, fără atâta sumedenie de bani, foloseau bărbaţi slobozi, năimiţi pe parale. În orice caz, odată ce bărcile ancorau lângă navele cu mărfuri, încărcatul şi descărcatul erau operaţiuni domoale şi tihnite chiar şi pe mare liniştită, fiindcă barcagiii erau răspunzători în faţa proprietarului de orice pierdere ori stricăciune a mărfurilor, şi chiar puteau fi întemniţaţi dacă se credea că n-ar putea face faţă despăgubirilor datorate neguţătorilor.

Când bătaia furtunii mătura portul Barcelonei, treaba se încâlcea, dar nu numai pentru barcagii, ci şi pentru toţi cei care luau parte la traficul maritim. În primul rând, fiindcă barcagiii puteau să nu descarce marfa, ceea ce nu aveau voie să facă pe vreme bună, doar dacă nu hotărau de bunăvoie un anume preţ cu proprietarul bărcii. Dar cele mai însemnate urmări ale furtunii îi loveau pe proprietari, piloţi şi chiar pe membrii echipajului navei. Sub ameninţarea cu osânde severe, nimeni n-o putea părăsi până când nu se descărca toată marfa, iar dacă proprietarul ori aprodul lui, singurii care puteau debarca, nu mai erau pe navă, aveau îndatorirea de a se întoarce pe ea.

Aşadar, pe când barcagiii începeau să descarce prima ambarcaţiune, toţi *bastaixos,* grupaţi după căpetenii, au început să ducă pe plajă din diferitele magazii ale cetăţii uneltele galerelor. Arnau a fost pus în ceata lui Ramon, pe care unul dintre mai-mari l-a privit grăitor când i l-a încredinţat pe băiat.

Din locul unde erau, nepărăsind linia plajei, s-au îndreptat spre porticul din Forment, cel mai însemnat grânar al cetăţii, foarte bine apărat de oştenii regelui după zaveră.

Când au ajuns acolo, Arnau a încercat să se ascundă îndărătul lui

Ramon, dar soldaţii l-au observat între acei bărbaţi peste poate de puternici.

— Ce-are să care ăsta? a întrebat unul dintre ei, râzând şi împungându-l cu degetul pe băiat.

Văzând că toţi soldaţii se uitau la el, Arnau a simţit că stomacul i se făcea ghem şi a încercat să se ascundă şi mai şi, dar Ramon l-a prins de umăr, i-a prins *capçana* pe frunte, şi i-a răspuns oşteanului pe acelaşi ton:

— I-a venit vremea să trudească! Are paisprezece ani, şi trebuie să-şi ajute familia.

O droaie de ostaşi au încuviinţat şi le-au deschis calea. Arnau a mers printre ei cu capul plecat şi cureaua din piele pe frunte. Când a trecut prin porticul Forment, l-a izbit mirosul de grâu pus la păstrare. În razele de lumină ce se strecurau prin ferestre, se vedea praful ce plutea în văzduh, un praf fin, dar care i-a făcut de îndată să tuşească pe băiat şi pe o puzderie de *bastaixos.*

— Înainte de războiul cu Genova, i-a povestit Ramon, făcând cu mâna o mişcare de parcă voia să cuprindă întregul grânar, aici era plin ochi cu grâu, dar acum…

Arnau a observat, unele lângă altele, chiupurile mari ale lui Grau.

— Haide! a strigat una dintre căpetenii.

Cu un pergament în mână, bărbatul care răspundea de grânar le-a înfăţişat chiupurile mari. „Cum o să strămutăm chiupurile astea atât de pline?” s-a întrebat Arnau. Era cu neputinţă ca un singur om să strămute asemenea poveri. Câte doi *bastaixos* le-au întors pe-o parte şi le-au legat cu funii, apoi şi-au trecut peste spate câte un băţ zdravăn, pe care înainte îl puseseră printre funii, şi înjugaţi astfel, s-au îndreptat spre plajă. Praful s-a îndesit şi s-a ridicat în văzduh. Arnau a tuşit iar şi, când i-a venit rândul, a auzit glasul lui Ramon:

— Băiatului dă-i unul de cele mici, cu sare.

Bărbatul s-a uitat la Arnau şi nu s-a învoit, dând din cap.

— Sarea e scumpă, măi *bastaix,* a răspuns, adresându-i-se lui Ramon. Dacă îi cade chiupul…

— Dă-i unul cu sare!

Chiupurile cu grâu erau înalte de aproape un metru; în schimb, al lui Arnau nu putea fi mai mare de o jumătate de metru, dar când, cu sprijinul lui Ramon, şi l-a pus în spate, băiatului i-au tremurat genunchii.

Din spate, Ramon l-a apucat de umeri.

— Acum trebuie să arăţi ce poţi, i-a şoptit la ureche.

Băiatul a început să meargă, gheboşat, cu mâinile bine prinse de toartele chiupului, împungând cu capul înainte şi simţind cum îi intra cureaua în pielea frunţii.

Ramon l-a urmărit cum mergea clătinat, punând un picior după

celălalt cu grijă, domol. Paznicul a făcut iar semn cu capul că nu, iar oştenii au amuţit când Arnau a trecut printre ei.

— Pentru tine, tată! şi-a zis, strângând din dinţi şi simţind dogoarea soarelui pe obraji. Povara avea să-l rupă în două! Nu mai sunt copil, tată, mă vezi?

Ramon şi alţi *bastaixos,* cu câte un chiup de grâu atârnat de băţ, mergeau în urmă, cu ochii pe picioarele lui; au văzut cum i se loveau unul de altul. Arnau s-a clătinat. Ramon a închis ochii. „Oare mai eşti acolo, spânzurat încă? s-a întrebat Arnau, cu leşul lui Bernat în priviri. Nimeni n-are să te poată batjocori! Nici chiar vrăjitoarea şi fiii ei vitregi.” S-a îndreptat sub povară şi şi-a reluat mersul.

A ajuns la plajă; Ramon zâmbea în urma lui. Toţi au amuţit. Barcagiii au venit să ia chiupul cu sare înainte ca băiatul să ajungă pe mal. Arnau a aşteptat câteva clipe înainte de a-şi îndrepta spatele. „M-ai văzut, tată?” a şoptit, privind la cer.

Când a scăpat de grâu, Ramon l-a bătut pe spate.

— Altul? a întrebat băiatul serios.

Încă două. Când Arnau a descărcat al treilea chiup pe plajă, s-a apropiat de el Josep, una dintre căpetenii.

— E bine pentru azi, băiete, s-a învoit.

— Pot să-i dau înainte, l-a încredinţat Arnau, încercând să-şi ascundă durerea de spate care îl copleşea.

— Nu. Nu poţi şi nici eu nu pot să-ţi îngădui să traversezi Barcelona, sângerând ca o dihanie rănită, i-a spus părinteşte, arătându-i stropii de sânge ce-i curgeau pe spate. Arnau şi-a dus mâna la spinare, apoi a privit-o. Nu suntem robi; ci bărbaţi slobozi, truditori slobozi şi aşa trebuie să ne vadă lumea. Nu-ţi face griji, a stăruit în faţa privirii lui Arnau, tuturor ni s-a întâmplat deopotrivă la vremea noastră şi pe toţi ne-a împiedicat cineva să-i dăm înainte. Pe rănile ce ţi-au apărut pe grumaz şi pe spate va creşte bătătura. Va dura doar câteva zile şi fii sigur că de atunci n-am să-ţi mai îngădui să te odihneşti mai mult ca oricare dintre ciracii tăi. Josep i-a dat un şip cu alifie. Spală-ţi bine rana şi să-ţi pună unsoare de aici, ca să se usuce.

Încordarea i s-a şters la auzul acelor vorbe. În acea zi nu trebuia să mai care. Dar s-au ivit durerea, osteneala, roadele nopţii de veghe; Arnau simţea că se prăbuşeşte. A şoptit câteva vorbe de rămas-bun şi a dat să se târască acasă. Joan îl aştepta în poartă. Oare de când stătea acolo?

— Ştii că-s *bastaix?* l-a întrebat Arnau când a ajuns în dreptul lui.

Joan a încuviinţat. Ştia. Îl văzuse pe ultimele drumuri, strângând din dinţi şi din mâini la fiece pas tremurat către ţel, rugându-se să nu cadă, plângând la vederea obrajilor lui îmbujoraţi. Joan şi-a şters lacrimile şi a deschis braţele să-şi primească fratele. Arnau s-a

aruncat între ele.

— Trebuie să-mi pui unsoarea asta pe spate, a mai putut zice şi s-a dus cu Joan la catul de sus.

N-a fost în stare să mai spună ceva. După câteva clipe, întins cât era de lung, cu braţele deschise, somnul tămăduitor a pus stăpânire pe el. Încercând să nu-l deştepte, Joan i-a spălat rana şi spatele cu apa fierbinte adusă de Mariona; bătrâna era pricepută. Apoi i-a dat cu unsoare, care mirosea tare a acru şi a început, pesemne, să-şi facă efectul de cum i-a pus-o, fiindcă Arnau s-a mişcat neliniştit, dar nu s-a trezit.

În noaptea aceea i-a venit rândul lui Joan la veghe. Stând pe jos lângă frate-său, îi asculta răsuflarea; îşi îngăduia să-şi lase pleoapele în jos când aceea era liniştită şi se deştepta tresărind, când Arnau se mişca. „Şi acum, ce-are să se aleagă de noi?” se gândea din când în când. Stătuse de vorbă cu Pere şi soţia lui; paralele pe care le putea dobândi Arnau ca *bastaix* nu ajungeau pentru amândoi. Ce-avea să se aleagă de el?

— La şcoală! i-a poruncit Arnau a doua zi de dimineaţă, când l-a zărit pe Joan robotind laolaltă cu Mariona.

Chibzuise cu o zi înainte: totul trebuia să meargă la fel ca înainte, ca pe vremea lui taică-său.

Aplecată deasupra vetrei, bătrâna s-a întors la soţul ei. Joan a vrut să-i răspundă lui Arnau, dar Pere i-a luat-o înainte:

— Dă-i ascultare fratelui tău mai mare, l-a luat la rost.

Privirea Marionei s-a topit într-un surâs. Dar bătrânul a privit-o serios. Cum aveau să iasă toţi patru la liman? Mariona, însă, a zâmbit înainte, până când Pere a dat din cap, ca şi cum voia să-şi şteargă din minte nelămuririle despre care vorbiseră atât de mult noaptea trecută.

Joan a fugit din casă cât îl ţineau picioarele şi, când s-a făcut nevăzut, Arnau a încercat încă o dată să se întindă. Nu putea mişca niciun muşchi; toţi îi erau ţepeni, iar din vârful degetelor până la gât simţea un soi de ciupituri. Dar, puţin câte puţin, trupul lui tânăr a început să-şi vie în fire şi, după ce a isprăvit mâncarea sărăcăcioasă, a ieşit la soare, zâmbind plajei şi mării ca şi celor şase galere, care încă mai adăstau în port.

Ramon şi Josep l-au pus să le arate spatele.

— Un drum, i-a cerut mai-marele lui Ramon; apoi la capelă.

Arnau s-a întors cu faţa la Ramon, pe când îşi scotea cămaşa.

— Aşa cum ai auzit, i-a întărit acela.

— Dar…

— Dă-i ascultare, Arnau. Josep ştie ce spune.

Şi chiar ştia. De cum a luat în spate primul chiup, Arnau a început să sângereze.

— Dacă am sângerat de prima dată, a spus când, în urma lui, Ramon şi-a descărcat marfa pe plajă, ce mai contează niscaiva drumuri în plus?

— Bătătura, Arnau, bătătura. Nu-i vorba că-ţi rupi spatele, ci să ţi se facă bătătura. Acum te speli, îţi pui unsoarea şi drept la capela Preasfântului Mântuitor. Arnau a încercat să tăgăduiască. E capela noastră, capela ta, Arnau, trebuie să avem grijă de ea.

— Fiule, a adăugat un *bastaix* care căra alături de Ramon, capela e foarte însemnată pentru noi. Suntem doar simpli cărăuşi din port, dar mahalaua Ribera ne-a dat ceea ce n-au niciun nobil, nicio breaslă avută: capela Preasfântului Mântuitor şi cheile bisericii Fecioara Mării. Te-ai dumirit? Arnau a încuviinţat, gânditor. Numai noi, *bastaixos,* putem avea grijă de acea capelă. Nu-i cinste mai mare pentru niciunul dintre noi. Ai să ai vreme de încărcat şi descărcat; nu-ţi face griji.

Mariona l-a oblojit, iar Arnau s-a dus la Sfânta Maria. Acolo l-a căutat pe părintele Albert, ca să-i dea cheile capelei, dar preotul l-a silit să-l însoţească până la cimitirul din faţa arcadelor Moreres.

Amândoi au stat o vreme tăcuţi în faţa cimitirului.

— Vrei să te las singur? a întrebat preotul în cele din urmă.

— Trebuie să curăţ capela, a răspuns Arnau, ştergându-şi lacrimile.

Câteva zile, Arnau a făcut doar un singur drum pe zi, apoi se întorcea la capelă. Galerele plecaseră, iar mărfurile erau cele obişnuite: stofe, coral, mirodenii, aramă, ceară. Într-o zi, spatele nu i-a mai sângerat, Josep l-a controlat din nou, iar Arnau a cărat pe mai departe suluri mari de stofă, zâmbind tuturor *bastaixos* cu care îşi încrucişa drumul.

Tot atunci, şi-a primit şi primii lui gologani de *bastaix.* Nu mult mai mult decât lua când lucra pentru Grau! I-a dat pe toţi lui Pere, laolaltă cu alte niscaiva monede rămase în punga lui Bernat. „Nu-i de ajuns”, s-a învoit băiatul în sinea lui, numărându-le. Bernat îi plătea bătrânului mult mai mult. A deschis iar băierile pungii. N-avea să mai dureze mult, s-a gândit, socotind ce mai rămăsese în punga săracă a lui Bernat. Cu mâna în ea, Arnau s-a uitat la bătrân. Pere a strâns din buze.

— Când am să pot căra mai mult, i-a făgăduit Arnau, am să câştig parale cu toptanul.

— Mai e mult, Arnau, ştii şi tu, iar până atunci punga tătâne-tău se va goli. Ştii că locuinţa asta nu-i a mea… Nu, nu-i, l-a dumirit, în faţa uimirii dovedite de băiat. Cele mai multe case din cetate sunt ale Bisericii: ale episcopului ori ale vreunui ordin religios; noi nu le-avem decât în emfiteoză, de aceea trebuie să plătim o chirie anuală. Ştii cât de puţin pot să mai lucrez, de aceea numai adăugând chiria odăii pot să fac faţă plăţii ei. Dacă nu ajungi să câştigi atât… Pricepi?

— La ce-i bun atunci să mai fi slobod, dacă eşti legat de casă

precum ţăranii catalani de pământ? a întrebat Arnau, tăgăduind.

— Nu suntem legaţi de ele, a răspuns Pere.

— Dar am auzit că toate acele case trec de la părinţi la copii; chiar le şi vând! Cum e cu putinţă, dacă nu-s ale voastre şi nu sunteţi şerbii lor?

— E lesne de priceput, Arnau. Biserica are nespus de multe pământuri şi proprietăţi, dar legiuirile îi interzic să-şi vândă avuturile. Arnau a dat să spună ceva, dar Pere i-a făcut semn cu mâna să tacă. Fapt e că pe episcopi, pe stareţi şi alte însemnate feţe ale Bisericii îi numeşte regele dintre prietenii lui. Papa nu spune *nu* niciodată, a adăugat, şi toţi prietenii regelui aşteaptă să dobândească câştiguri bune din avuturile ce le revin, dar, cum nu le pot vinde, au născocit emfiteoza, şi astfel sar peste opreliştea de a vinde.

— Ca şi cum ar fi chiriaşi, s-a lămurit Arnau.

— Nu. Chiriaşii pot fi daţi afară oricând; pe când emfiteotul nu poate fi dat afară nicicând, atâta vreme cât îşi plăteşte chiria.

— Şi tu ţi-ai putea vinde casa?

— Da. Asta se numeşte subemfiteoză. Episcopul ar plăti o parte din preţul de vânzare a casei, numită laudemiu, iar noul subemfiteot ar putea face ca şi mine. Există o singură oprelişte. Arnau l-a întrebat din priviri. Casa nu poate fi vândută cuiva de cin superior. Niciodată n-ar putea fi dată unui nobil, dar nici nu cred că s-ar găsi un nobil care s-o vrea, nu-i aşa? a adăugat, zâmbitor. Pe Arnau gluma l-a înveselit, dar lui Pere i s-a şters zâmbetul de pe faţă. Fapt e că, a urmat bătrânul, trebuie să plătesc chiria şi cu ce câştig eu şi aduci tu…

„Ce-o să ne facem?” s-a întrebat Arnau. Cu puţinii bani pe care îi câştiga n-avea nicio alegere, nici nu-i ajungeau de mâncare pentru doi, dar nici Pere nu merita să rămână cu ei în cârcă; mereu se purtase foarte frumos cu ei.

— Nu-ţi face griji, i-a făgăduit, şovăielnic, o să plecăm, ca să poţi…

— Mariona şi cu mine ne-am chibzuit, l-a oprit Pere şi, dacă vreţi, Joan şi cu tine aţi putea pune capul jos aici, lângă vatră. Arnau a făcut ochii cât cepele. Astfel, am putea închiria odaia unei familii, ca să ne putem plăti chiria. Ar trebui doar să vă faceţi rost de două saltele. Ce părere ai?

Chipul lui Arnau s-a luminat. Buzele i-au tremurat.

— Asta înseamnă că da? l-a ajutat Pere.

Arnau a strâns din buze şi a încuviinţat, dând hotărât din cap.

— Să mergem la Fecioară! a strigat un bărbat de vază din breaslă.

Lui Arnau i s-a strâns inima.

În acea zi nu erau nave nici de încărcat, nici de descărcat, iar în port se înghesuiau doar mici ambarcaţiuni de pescuit. Se adunaseră pe plajă, ca întotdeauna, sub soarele dogoritor, care promitea o zi de

primăvară.

De când se alăturase cetei de *bastaixos,* la începutul sezonului de navigaţie, nu găsiseră nicio zi în care să lucreze pentru Sfânta Maria.

— Să mergem la Fecioară! s-au auzit iar voci din ceata de *bastaixos.*

Arnau s-a uitat la soţii lui: chipurile adormite deveniseră surâzătoare. Unii s-au dezmorţit, legănându-şi braţele înainte şi înapoi, pregătindu-şi cârcile. Arnau şi-a amintit cum le dădea apă cu ceva vreme în urmă, când îi vedea trecând prin faţa lui gârbovi, strângând din dinţi, cărând pietre uriaşe. Ar putea fi şi el ca ei? Teama i-a încleştat muşchii; voia să-i imite pe *bastaixos,* aşa că a început să-şi dezmorţească braţele, mişcându-le înainte şi înapoi.

— E prima oară pentru tine, l-a lăudat Ramon. Micul *bastaix* n-a mai adăugat nimic, lăsându-şi braţele să cadă de-a lungul trupului. A strâns din ochi. Nu-ţi face griji, Arnau, a adăugat, punându-i o mână pe umăr şi îndemnându-l să-i urmeze pe cei care se puseseră deja în mişcare; gândeşte-te că atunci când cari pietre pentru Fecioară, parte din povară o duce ea.

Arnau a ridicat privirile la Ramon.

— E drept, a stăruit acela, surâzând, ai să vezi chiar azi.

Au plecat de la Santa Clara, în capătul de răsărit, şi au traversat întreaga cetate, trecând de ziduri, urcând spre cariera de piatră a regelui, Roca, pe Montjuïc. Arnau mergea tăcut; din când în când se simţea privit de cineva. Au lăsat în urmă mahalaua Ribera, bursa şi arcadele Forment. Când au trecut prin faţa Fântânii Îngerului, Arnau s-a uitat la femeile care aşteptau să-şi umple urcioarele; multe dintre ele îi lăsaseră să le-o ia înainte când Joan şi el veneau cu burduful. Lumea îi saluta. Niscai copii li s-au alăturat, alergând şi sărind, şuşotind şi arătându-l pe Arnau cu respect. Au lăsat în urmă arcadele şantierului naval şi au ajuns la mănăstirea Framenors, în capătul de apus al cetăţii, unde se isprăveau zidurile Barcelonei; în spatele lor, noile şantiere navale ale cetăţii, care începeau să-şi înalţe zidurile, apoi ogoarele şi pometurile (Sant Nicolau, Sant Bertran şi Sant Pau del Camp), de unde pornea urcuşul spre cariera de piatră.

Dar înainte de a ajunge, ceata de *bastaixos* trebuia să treacă de Cagalell. Duhoarea gunoaielor lepădate de cetate l-a asaltat cu mult înainte de a le fi zărit.

— Îl golesc de apă, a observat cineva, scârbit de duhoare.

Cei mai mulţi dintre ei au încuviinţat.

— Altfel n-ar duhni aşa, a adăugat altul.

Cagalell era un iaz format într-o albie de torent, lângă ziduri, şi în el se adunau gunoaiele şi apa murdară din cetate. Datorită maidanului accidentat, nu toată apa din iaz se vărsa pe plajă, iar apele bălteau până ce primăria le săpa o ieşire, împingând gunoaiele în mare. Atunci

Cagalell duhnea cel mai cumplit.

Au urmat malul iazului până unde puteau să-l treacă dintr-un salt şi au mers mai departe pe câmp, până la poalele Montjuïcului.

— Şi cum ne întoarcem? a întrebat Arnau, cu ochii la torent.

Ramon a făcut semn cu capul că nu.

— Încă n-am văzut pe nimeni care să poată sări cu o piatră în cârcă, i-a dezvăluit.

Pe când urcau spre cariera regală, Arnau a întors privirile către cetate. Era departe, foarte departe. Cum va străbate tot acel drum cu o piatră în cârcă? Simţi că i se înmoaie picioarele şi grăbi paşii, pentru a-i prinde din urmă pe ceilalţi cărăuşi, care sporovăiau râzând. La un moment dat, o cotiră pe un alt drum şi cariera de piatră a regelui, Roca, li se înfăţişă privirii. De pe buze i-a zburat un strigăt de uimire. Era ca piaţa Blat sau orice alt târg, dar fără femei! Într-o curte mare, conţopiştii regelui discutau cu lumea care venea să caute piatră. Care şi cai înşiraţi se îngrămădeau la un capăt, unde nu se tăia încă din peretele muntelui; restul părea să fi fost spart cu târnăcopul, iar piatra sclipea. Nenumăraţi tăietori în piatră desprindeau cu primejdie blocuri mari de stâncă, apoi le tăiau în bucăţi în curte.

Toţi cei care aşteptau pietre au primit prietenos ceata de *bastaixos* şi, pe când căpeteniile vorbeau cu slujbaşii, ceilalţi s-au amestecat printre oameni; s-au îmbrăţişat, şi-au strâns mâinile, au glumit şi au râs, ridicând deasupra capetelor urcioare cu apă sau vin.

Arnau privea cum trudeau tăietorii în piatră ori argaţii, care puneau pietrele în căruţe şi pe catârci, urmăriţi fără preget de slujbaşii ce înscriau tot. Ca la târg, lumea sporovăia ori stătea nerăbdătoare la rând.

— Nu te aşteptai la aşa ceva, aşa-i?

Arnau s-a întors la timp ca să-l vadă pe Ramon cum înapoia un urcior şi a făcut din cap semn că nu.

— Pentru cine e toată piatra asta?

— Eh! a răspuns Ramon. Şi a început să înşire: catedrala, Santa Maria del Pi, Santa Anna, mănăstirea Pedralbes, şantierele navale ale regelui, Santa Clara, zidurile; toate se ridică ori se reînnoiesc, ca să nu mai vorbim despre noile case ale bogătanilor şi nobililor. Nimeni nu mai vrea lemn ori cărămizi din chirpici. Piatră, numai piatră.

— Şi toată piatra o dă regele?

Ramon a izbucnit în hohote de râs.

— Numai cea pentru Sfânta Maria a Mării; pe asta chiar că o dă pe veresie şi prepun că şi pe cea pentru Pedralbes, care se durează din porunca reginei. Pentru celelalte ia parale bune.

— Şi cea pentru şantierele navale ale regelui? a întrebat Arnau. Dacă sunt ale regelui…

Ramon a râs iar.

— Or fi ale regelui, i-a curmat vorba, dar nu le plăteşte el.

— Cetatea?

— Nici ea.

— Neguţătorii?

— Nici ei.

— Atunci cine? l-a iscodit Arnau, întorcându-se către *bastaix.*

— Plătesc şantierele navale ale regelui.

— Păcătoşii! i-a luat vorba din gură bărbatul care îi dăduse urciorul, un cărăuş de la catedrală.

Ramon şi el au râs de uluiala lui Arnau.

— Păcătoşii?

— Da, i-a dat înainte Ramon, noile şantiere navale sunt plătite în întregime cu gologani de la neguţătorii păcătoşi. Ascultă, e simplu ca bună ziua: de când cu cruciadele… Ştii ce-s cruciadele? Arnau a făcu semn că da; cum să nu ştie ce fuseseră cruciadele? Ei bine, deci, de când a fost pierdut pe vecie Oraşul Sfânt, Biserica a oprit negoţul cu sultanul Egiptului, dar tocmai de acolo cumpără neguţătorii noştri cele mai bune mărfuri, aşa că niciunul dintre ei nu-i dispus să se lase păgubaş de a mai neguţători cu sultanul; de aceea mai înainte se duc la consulatele Mării şi plătesc amendă pentru păcatul pe care au să-l facă. Astfel, sunt iertaţi dinainte şi nu mai păcătuiesc. Regele Alfonso a poruncit ca din paralele de la ei să se înalţe noile şantiere navale din Barcelona.

Arnau a dat să spună ceva, dar Ramon l-a ţinut în loc cu mâna. Căpeteniile îi chemau şi i-a făcut semn să-l urmeze.

— O luăm înaintea lor? a întrebat Arnau, privindu-i pe cărăuşii care rămâneau în urmă.

— Fireşte, a răspuns Ramon neoprindu-se din mers; noi n-avem nevoie de atâtea cercetări ca ei; piatra e pe veresie şi e destul de simplu de socotit: un *bastaix* – o piatră.

„Un *bastaix* – o piatră”, a repetat în sinea lui Arnau, chiar când primul *bastaix* a trecut cu prima piatră pe lângă el. Ajunseseră la locul unde pietrarii sfărâmau blocurile mari. S-a uitat la chipul bărbatului, concentrat, încordat. A zâmbit, dar acela nu i-a răspuns; gata cu gluma, nimeni nu mai râdea ori sporovăia, toţi priveau pietrele grămădite pe jos şi aveau *capçana* prinsă pe frunte. *Capçana!* Arnau şi-a potrivit-o şi el. Toţi *bastaixos* treceau pe lângă el, unul după altul, în şir, tăcuţi, nemaiaşteptându-l pe următorul, şi, pe măsură ce înaintau, grămada de oameni din jurul pietrelor era tot mai mică. Arnau s-a uitat la pietre; gura i s-a uscat, stomacul i s-a strâns. Un *bastaix* şi-a plecat spatele şi doi argaţi au ridicat piatra ca să i-o pună în cârcă. L-a văzut cum dădea înapoi. Genunchii îi tremurau! *Bastaixul* a stat câteva clipe, a şovăit şi a trecut pe lângă Arnau, în drum spre Sfânta Maria. Dumnezeule, era de trei ori mai mare ca el! Şi îl

lăsaseră picioarele! Oare el cum avea să iasă la liman?

— Arnau, l-au chemat căpeteniile, care ieşeau ultimele.

Mai erau niscaiva *bastaixos.* Ramon l-a împins înainte.

— Fii tare, l-a încurajat.

Cei trei bărbaţi de frunte vorbeau cu unul dintre pietrari, care nu se învoia, tot dând din cap. Cei patru priveau grămada de piatră, arătau ici şi colo, apoi făceau iar semn cu capul că nu. Arnau a dat să înghită în sec, dar avea gâtul uscat. Tremura. Nu putea să tremure! A dat din mâini, apoi din braţe, în faţă şi în spate. Nu-i putea lăsa să vadă că tremura!

Josep, unul dintre mai mari, a arătat o piatră. Pietrarul i-a răspuns cu o mişcare nepăsătoare, l-a privit pe Arnau, a dat iar din cap că nu şi le-a făcut semn argaţilor s-o ridice. „Toate-s deopotrivă”, le repetase până se lehămetise.

Când a văzut cum ridicaseră cei doi piatra, Arnau s-a apropiat de ei. S-a aplecat şi şi-a încordat toţi muşchii trupului. Toţi au amuţit. Argaţii au ridicat piatra uşurel şi l-au ajutat să-şi înfigă mâinile în ea. Simţind povara, Arnau s-a aplecat şi mai abitir, dar picioarele i s-au îndoit. A strâns din dinţi şi a închis ochii. „Sus!”, i s-a părut că auzea. Nici ţipenie nu rostise nimic, dar toţi îl strigaseră pe muteşte, văzându-i picioarele. Sus! Sus! Arnau a înţepenit sub povara pietrei. O droaie au oftat. Putea, oare, să meargă? A adăstat, cu ochii încă închişi. Putea, oare, să meargă?

A dus un picior înainte. Chiar povara pietrei l-a silit să-l mişte şi pe celălalt, şi iarăşi primul şi din nou al doilea. Dacă se oprea, dacă se oprea, piatra l-ar fi făcut să cadă pe brânci.

Ramon a tras aer în piept şi şi-a acoperit ochii cu mâinile.

— Curaj, băiete! a strigat unul dintre cărăuşii care adăstau.

— Hai, viteazule, dacă ai sânge de bărbat în vine!

— Hai că poţi!

— Pentru Sfânta Maria!

Ţipătul a răsunat între pereţii carierei şi l-a însoţit pe Arnau când a rămas singur pe drumul de întoarcere în cetate.

Dar n-a mers singur. Toţi *bastaixos* plecaţi în urma lui l-au ajuns cu uşurinţă şi toţi, de la primul până la ultimul, şi-au potrivit pasul cu al lui câteva minute, ca să-i dea curaj şi să-l însufleţească; atunci când unul ajungea sus, cel dinainte îşi relua cadenţa.

Dar Arnau nu-i auzea. Nici măcar nu gândea. Toată atenţia i se adunase în piciorul care trebuia să vină din urmă şi, când îl vedea înaintând sub el şi călcând pământul, începea să-l aştepte pe următorul; un picior după altul, acoperind durerea.

Pe la pometurile Sant Bertran, picioarele lui zăboveau o veşnicie până să apară. Toţi *bastaixos* trecuseră de-acum de el. Şi-a amintit cum Joan şi el le dădeau apă, iar ei îşi sprijineau piatra grea de

marginea unei bărci. A căutat un loc aidoma şi după puţină vreme a dat de un măslin, şi şi-a sprijinit piatra de una dintre crengile lui; dacă o lăsa în ţărână, n-ar mai fi putut să şi-o pună iar în cârcă. Avea picioarele ţepene.

— Dacă te opreşti, îl povăţuise Ramon, nu-ţi lăsa picioarele să înţepenească de tot, că n-ai să mai poţi merge.

Scăpat de parte din povară, Arnau îşi mişca neostoit picioarele. A răsuflat, o dată, de nenumărate ori. Parte din povară o poartă Fecioara, i se lămurise. Dumnezeule, dacă era adevărat, cât era de grea piatra? N-a cutezat să mişte spatele. Îl durea, îl durea cumplit. S-a odihnit o bună bucată de vreme. Oare putea să plece iar? S-a uitat jur împrejur. Era singur. Nici măcar cărăuşii nu mergeau pe drumul acela, Fiindcă o luau pe la portalul Trentaclaus.

Oare putea? S-a uitat la cer. A ascultat tăcerea şi şi-a pus iar piatra în cârcă, dintr-o singură mişcare. Stâng, drept, stâng, drept…

La Cagalell a făcut iar popas, sprijinind piatra pe ieşitura unei stânci mari. Acolo au apărut primii *bastaixos,* care se întorceau la cariera de piatră. Nimeni n-a scos o vorbă. Doar s-au privit. Arnau a strâns iar din dinţi şi şi-a săltat din nou piatra în cârcă. Unii dintre *bastaixos* au consimţit, dând din cap, dar niciunul n-a stat în loc. „E încercarea lui”, a rostit unul dintre ei mai apoi, când Arnau nu-i mai putea auzi, întorcându-se să privească înaintarea înceată a pietrei. „Trebuie să-i facă faţă singur”, a zis altul.

Când a trecut de zidul de apus şi a lăsat în urmă Framenors, Arnau i-a întâlnit pe barcelonezi. Băga de seamă tot numai la picioare. Era de-acum în cetate! Năieri, pescari, femei şi copii, zidari de la şantierul naval, dulgheri de pe ţărm; toţi l-au privit în tăcere pe băiatul gârbovit sub povara pietrei, asudat, îmbujorat. Toţi au privit picioarele micului *bastaix,* la care se uita şi Arnau, nemaifiind atent la altcineva, şi toţi i le împingeau pe muteşte: stâng, drept, stâng, drept…

Unii l-au urmat muţi pe Arnau, potrivindu-şi pasul cu mersul înainte al pietrei, şi aşa, după mai bine de două ceasuri de strădanii, băiatul a ajuns la Sfânta Maria, însoţit de o ceată nu prea mare, dar tăcută. Şantierul a împietrit. Zidarii l-au privit de pe schele, dulgherii şi pietrarii şi-au lăsat treaba deoparte. Părintele Albert, Pere şi Mariona îl aşteptau. Àngel, fiul barcagiului, ajuns de-acum calfă, s-a apropiat de el.

— Haide, Arnau! i-a strigat. Gata! Ai ajuns! Vino, haide, haide!

Din vârful schelelor s-au auzit primele strigăte de încurajare. Cei care îl urmăriseră au izbucnit în urale. Toată Sfânta Maria li s-a alăturat. Dar Arnau şi-a privit mai departe picioarele, stâng, drept, stâng, drept… până a ajuns la locul de descărcare a pietrelor; acolo, ucenicii şi calfele s-au aruncat pe cea adusă de micul *bastaix.*

Doar atunci a ridicat ochii Arnau, tot gheboşat şi tremurând, şi a

zâmbit. Oamenii s-au îmbulzit în jurul lui, să-l laude. N-ar fi putut să spună cine era în jurul lui; l-a recunoscut doar pe Albert, care privea cimitirul Moreres. Arnau l-a urmat.

— Pentru tine, tată, a şoptit.

Când oamenii s-au risipit şi Arnau se pregătea să plece iar spre cariera de piatră, pe urmele ciracilor lui, dintre care unii făcuseră deja trei drumuri, preotul l-a strigat; Josep, căpetenia breslei, îl sfătuise.

— Am o treabă pentru tine, i-a zis. Arnau s-a oprit şi l-a privit uimit. Trebuie făcut curat în capela Preasfântului Mântuitor, trebuie tăiate mucurile lumânărilor şi aşezat totul în bună rânduială.

— Dar… s-a împotrivit Arnau, arătând pietrele.

— Niciun „dar”.

Capitolul 19

Fusese o zi grea. Abia trecuse solstiţiul de vară şi se întuneca greu, iar *bastaixos* lucrau de la răsăritul la scăpătatul soarelui, încărcând şi descărcând navele sosite în port, mereu îmboldiţi de neguţători şi piloţi, care voiau să rămână în portul Barcelonei cât mai puţin cu putinţă.

Arnau a intrat în casa lui Pere târând picioarele, cu *capçana* într-o mână. Opt chipuri s-a întors la el. Pere şi Mariona erau la masă, laolaltă cu un bărbat şi o femeie. Joan, un băiat şi două fetiţe îl priveau stând pe jos, cu spatele lipit de perete. Toţi erau ocupaţi să-şi golească blidele.

— Arnau, i-a zis Pere, iată-i pe noii noştri chiriaşi. Gastó Segura, calfă de tăbăcar. Bărbatul s-a mărginit să dea din cap, neoprindu-se din mâncat. Soţia lui, Eulàlia. Ea a surâs. Şi cei trei copii ai lor: Simó, Aledis şi Alesta.

Sfârşit, Arnau a dat uşor din mână spre Joan şi copiii tăbăcarului, şi a luat blidul întins de Mariona. Dar ceva l-a făcut să se întoarcă iar către noii sosiţi. Ce? Ochii! Cele două fete îl pironeau cu privirile. Ochii lor erau imenşi, căprui, jucăuşi. Amândouă au surâs deodată.

— Mănâncă, băiete!

Surâsul s-a făcut nevăzut. Alesta şi Aledis au lăsat privirile în blide, iar Arnau s-a întors către tăbăcar, care stătuse din mâncat şi i-o arăta cu capul pe Mariona care, de lângă foc, îi întindea blidul.

Mariona i-a dat locul ei la masă, iar Arnau a început să dea gata blidul; în faţa lui, Gastó Segura sorbea şi mesteca cu zgomot. Ori de câte ori ridica privirea din blid, Arnau dădea de ochii tăbăcarului, care îl pironeau.

După o vreme, Simó s-a ridicat, ca să-i dea Marionei blidul lui şi ale celor două surori, deja goale.

— La culcare, a poruncit Gastó, spărgând tăcerea.

Atunci tăbăcarul a mijit din pleoape, tot cu ochii pe Arnau, şi l-a făcut pe băiat să se simtă stingherit, silindu-l să privească în fundul blidului; n-a prins decât gălăgia făcută de fete când s-au ridicat şi sfiosul lor rămas-bun. Când nu li s-au mai auzit paşii, Arnau a ridicat privirea. Gastó nu mai părea atât de atent.

— Cum sunt? l-a întrebat în acea noapte pe Joan, când moţăiau întâia oară lângă vatră, unul lângă altul, cu saltelele de paie puse pe duşumea.

— Cine? l-a iscodit Joan la rândul lui.

— Fetele tăbăcarului.

— Ce vrea să zică asta „cum sunt”? Fireşti, l-a lămurit Joan, cu o mişcare ce-i trăda neştiinţa, pe care fratele lui n-a putut-o desluşi în beznă, fete ca toate celelalte. Aşa presupun, a şovăit; e drept că habar n-am. Nu m-au lăsat să vorbesc cu ele; fratele lor nici măcar nu

m-a lăsat să dau mâna cu ele. Când le-am întins-o, mi-a strâns-o el şi s-a băgat între noi.

Dar Arnau nu-l mai asculta. Cum să fie ochii lor fireşti? Şi îi zâmbiseră amândouă.

În zori, Pere şi Mariona au coborât. Arnau şi Joan îşi dăduseră deja saltelele deoparte. Imediat după aceea, au venit tăbăcarul şi fiul lui. Femeile nu erau cu ei, căci Gastó le oprise să coboare până nu plecau băieţii. Iar Arnau a plecat din casa lui Pere cu ochii lor imenşi în minte.

— Azi eşti de rând la capelă, i-a amintit una dintre căpetenii, când a ajuns pe plajă.

Cu o zi înainte, îl zărise descărcând şovăielnic ultima povară.

Arnau s-a învoit. Nu-l mai supăra să fie trimis la capelă. Acum nimeni nu se mai îndoia că era un *bastaix;* mai-marii breslei îl recunoscuseră ca atare şi, măcar că nu putea încă să ducă în cârcă chiar ca Ramon ori cei mai mulţi *bastaixos,* se dăruia cu mare pasiune acelei munci ce-i aducea mulţumiri. Toţi îl iubeau. În afară de asta, poate că ochii căprui nu-l lăsau să stea cu gândul la trudă; pe de altă parte, era ostenit, abia de dormise lângă vatră. A intrat pe uşa mare a bisericii vechi, care încă se mai ţinea în picioare. Gastó Segura nu-l lăsase să se uite la ele. De ce nu se putea uita la nişte codane? Sigur că le oprise şi în acea dimineaţă. S-a împiedicat de o frânghie, gata să cadă. A mers împleticit câţiva metri, în cumpănă printre funii, până ce l-au prins nişte mâini. Şi-a scrântit glezna şi a scos un ţipăt de durere.

— Ei! a auzit că-i spunea omul care-l ajutase. Ai grijă. Uite ce-ai făcut!

Îl durea glezna, dar s-a uitat în ţărână. Mişcase din loc frânghiile şi jaloanele cu care Berenguer de Montagut marcase... dar nu putea fi el! S-a întors domol la bărbatul care îl ajutase. Nu putea fi el! S-a îmbujorat în faţa celui cu care dăduse nas în nas, însuşi maestrul Berenguer de Montagut. Apoi a privit la calfele care, oprite din trudă, îl priveau.

— Eu... a stat în cumpănă. Dacă vreţi... a adăugat, împungând cu degetul funiile încurcate de la picioarele lui, aş putea să vă ajut. Eu... Îmi pare rău, maestre!

Brusc, chipul lui Berenguer de Montagut s-a destins. Tot îl mai ţinea de braţ.

— Eşti un *bastaix,* a zis zâmbind. Arnau a încuviinţat. Te-am mai văzut pe-aici.

Zâmbetul lui Berenguer i s-a lăţit pe chip. Calfele au zâmbit, uşurate. Arnau a întors ochii la funiile ce i se încurcaseră în picioare.

— Îmi pare rău, a repetat.

— Ce să-i faci? Maestrul a dat din mâini, adresându-se calfelor. Potriviţi-le la loc! le-a poruncit. Vino, să ne aşezăm. Te doare?

— Nu vreau să vă supăr, a îngăimat Arnau, strâmbându-se de durere, şi s-a aplecat, încercând să se desprindă de frânghii.

— Aşteaptă.

Berenguer de Montagut l-a silit să stea drept şi a îngenuncheat să-i desprindă frânghiile. Arnau n-a îndrăznit să-l privească şi s-a uitat la calfe, care îi urmăreau în tăcere. Maestrul îngenuncheat în faţa unui simplu *bastaix!*

— Trebuie să avem grijă de aceşti oameni, le-a strigat tuturor, după ce a eliberat picioarele lui Arnau; fără ei, n-avem piatră. Haide, vino cu mine! Să stăm jos. Te doare? Arnau a făcut din cap semn că nu, dar a şchiopătat, încercând să nu se sprijine de maestru. Berenguer de Montagut l-a prins tare de braţ şi l-a dus la una dintre coloanele culcate pe pământ, aşteptând să fie ridicate; amândoi s-au instalat pe ea. O să-ţi spun o taină, i-a dezvăluit de cum s-au aşezat. Arnau s-a întors la maestru. Avea să-i încredinţeze o taină! Maestrul! Ce-avea să mai păţească în acea dimineaţă? Ieri am încercat să ridic piatra pe care ai cărat-o tu şi abia de-am putut. Berenguer a făcut semn cu capul că nu. N-am putut să fac câţiva paşi cu ea în cârcă. Templul e al vostru, a zis, plimbându-şi privirile prin şantier. Arnau s-a înfiorat. Într-o zi, la vremea nepoţilor noştri ori a fiilor lor, ori a fiilor fiilor lor, când oamenii au să privească biserica, nu vor vorbi despre Berenguer de Montagut, ci despre tine, băiete!

Arnau a simţit cum i se punea un nod în gât. Maestrul! Ce-i spunea, oare? Cum să fie un *bastaix* mai ceva decât marele Berenguer de Montagut, maestrul Sfintei Maria şi al catedralei din Manresa? El era cu adevărat un bărbat însemnat.

— Te doare? a stăruit maestrul.

— Nu, doar puţin. Doar mi l-am scrântit.

— Sper. Berenguer de Montagut l-a bătut pe spate. Avem nevoie de pietrele tale. Mai sunt cu duiumul de cărat.

Arnau a urmărit privirea maestrului, care zbura peste şantier.

— Îţi place? l-a întrebat brusc Berenguer de Montagut.

Îi plăcea? Nu-şi pusese nicicând asemenea întrebare. Vedea crescând biserica, zidurile, absidele, coloanele minunate şi zvelte, contraforţii, dar îi plăceau?

— Se zice că va fi cea mai frumoasă biserică închinată Fecioarei dintre toate câte s-au zidit pe lume, a ales să-i spună.

Berenguer s-a întors la Arnau şi a zâmbit. Cum să dumirească unui băiat, unui *bastaix,* cum avea să fie acel templu, când nici măcar episcopii ori nobilii nu erau în stare să-i pătrundă gândurile?

— Cum te cheamă?

— Arnau.

— Ei bine, Arnau, nu ştiu dacă are să fie cel mai frumos templu de pe lume. Arnau a uitat de picioare, a întors faţa către maestru. Dar te

încredinţez că va fi unic şi ceea ce-i unic nu-i nici mai bun, nici mai rău, e pur şi simplu asta: unic.

Berenguer de Montagut a rămas cu privirea pierdută peste şantier şi a rostit mai departe:

— Ai auzit vorbindu-se despre Franţa ori Lombardia, despre Genova, Pisa, Florenţa? Arnau a încuviinţat; cum să nu fi auzit vorbindu-se despre vrăjmaşii ţării? Ei bine, şi în acele locuri se durează biserici; sunt catedrale măreţe, grandioase, pline ochi cu podoabe. Principii din acele locuri vor ca bisericile lor să fie cele mai mari şi mai făloase din lume.

— Dar oare noi nu vrem la fel?

— Da şi nu. Arnau a clătinat din cap. Berenguer de Montagut s-a întors la el şi i-a surâs. Să vedem dacă mă poţi pricepe: noi vrem să fie cel mai fălos templu din istorie, dar vrem să izbutim pe căi diferite de ale celorlalţi: vrem ca lăcaşul celei care ocroteşte marea să fie al tuturor catalanilor, aşijderea celor unde locuiesc cei care cred în ea, gândit şi înălţat în spiritul care ne-a făcut să fim cum suntem, profitând de tot ce-i al nostru: marea, lumina. Te-ai dumirit?

Arnau a chibzuit câteva clipe, dar la urmă a tăgăduit, dând din cap.

— Barem tu eşti sincer, a râs maestrul. Principii fac totul întru propria glorie; noi o facem pentru noi. Am desluşit că uneori, în loc să duceţi povara cu spatele, o duceţi legată de bârne, câte doi.

— Da, când e prea mare ca să fie cărată cu spatele.

— Ce s-ar întâmpla dacă am dubla lungimea bârnelor?

— S-ar rupe.

— Păi, asta-i şi cu bisericile principilor. Nu, nu vreau să spun că se vor dărâma, a adăugat văzând faţa băiatului; vreau să spun că, dat fiind că le vor atât de mari, înalte şi lungi, trebuie să le facă foarte înguste. Înalte, lungi şi înguste, pricepi? A noastră va fi contrariul; nu va fi nici atât de lungă, nici atât de înaltă, dar va fi foarte lată, ca să încapă toţi catalanii, laolaltă, în faţa Fecioarei. Într-o zi, când va fi isprăvită, ai să vezi: va fi a tuturor credincioşilor, fără osebire, şi va avea o singură podoabă: lumina Mediteranei. Noi n-avem nevoie de alta: doar spaţiul şi lumina care va intra pe acolo. Berenguer de Montagut a împuns absida cu mâna şi a coborât-o apoi până-n pământ. Arnau i-a urmărit-o. Această biserică va fi pentru norod, nu pentru înalta glorie a vreunui principe.

— Maestre…

Se apropiase de ei o calfă, după ce fuseseră rearanjate jaloanele şi frânghiile.

— Te-ai dumirit acum?

Avea să fie pentru norod!

— Da, maestre!

— Picioarele tale sunt aur pentru această biserică, ţine minte, a

adăugat Montagut, ridicându-se. Te doare?

Arnau nu-şi mai amintea de gleznă şi a făcut cu capul semn că nu.

În acea dimineaţă, iertat să mai lucreze alături de *bastaixos,* Arnau a venit mai devreme acasă. Curăţase capela în doi timpi şi trei mişcări, mucărise lumânările, le înlocuise pe cele sfârşite, şi, după o mică rugăciune, îşi luase rămas-bun de la Fecioară. Părintele Albert îl zărise ieşind în fugă din Sfânta Maria, şi aşijderea îl văzuse şi Mariona, intrând în casă.

— Ce s-a întâmplat? l-a întrebat bătrâna, ce vânt te aduce aşa devreme?

Arnau a cercetat odaia cu privirea; mama şi fiicele coseau la masă; toate trei îl priveau.

— Arnau! a stăruit Mariona, s-a întâmplat ceva?

L-a văzut îmbujorându-se.

— Nu... Nu se gândise la nicio lămurire! Cum de fusese atât de prost?! Şi ele se uitau la el. Toate îl priveau stând în uşă şi gâfâind. Nu, a repetat, dar azi am isprăvit mai devreme.

Mariona a surâs şi s-a uitat la fete. Eulàlia, mama, nu s-a putut ţine să nu surâdă şi ea.

— Păi, dacă ai isprăvit mai devreme, a răspuns Mariona, curmându-i gândurile, du-te să-mi aduci nişte apă.

Îl privise iar, şi-a spus Arnau în sinea lui, ducându-se cu găleata la Fântâna Îngerului. Voia să-i spună ceva? A scuturat găleata; sigur că da.

Dar n-a avut prilejul să afle. Când nu era Eulàlia, Arnau dădea nas în nas cu puţinii dinţi negri pe care îi mai avea Gastó şi, când niciunul dintre ei nu era acolo, Simó le păzea pe cele două fete. Zile în şir, Arnau trebuise să se uite la ele doar cu coada ochiului. Uneori, putea să-şi oprească privirile pe chipurile lor fin desenate, cu bărbia mare, pometii ieşiţi în afară, nasul italienesc, drept şi sobru, dinţii albi şi frumoşi, ochii mari şi căprui. Alteori, când soarele intra în casa lui Pere, Arnau aproape că le putea atinge luciul albăstrui al pletelor mătăsoase şi negre ca tăciunele. Foarte arareori, când se credea la adăpost, îşi lăsa privirea să lunece mai jos de gâtul surorii mai mari, unde sânii se iţeau chiar şi prin cămaşa grosolană. Atunci, un fior straniu îi străbătea tot trupul şi, dacă nu lua nimeni seama, privirea îi luneca, bucurându-se de rotunjimile codanei.

Gastó Segura pierduse în vremea foametei tot ce avea, iar firea lui, acră din naştere, ajunsese peste poate de aspră. Fiul lui, Simó, lucra cu el, ca ucenic de tăbăcar, iar grija lui cea mai mare era ca amândouă fetele lui să-şi găsească un bărbat bun, fiindcă nu le putea da nicio zestre. Cum frumuseţea fetelor era promiţătoare, Gastó nădăjduia că aveau să-şi afle soţi de ispravă. Aşa avea să scape de

două guri de hrănit.

De aceea, se socotea tăbăcarul, fetele trebuiau să se păstreze nepătate, şi nimeni din Barcelona nu trebuia să aibă nici cea mai mică îndoială despre cinstea lor. Numai aşa, le repeta la nesfârşit Eulàliei şi lui Simó, Alestei şi lui Aledis, aveau să-şi găsească un soţ de ispravă. Cei trei, tatăl, mama şi fratele mai mare, făcuseră din asta ţelul propriu, dar, dacă Gastó şi Eulàlia credeau că aveau să-l atingă cu uşurinţă, Simó nu mai era de aceeaşi părere de când trăiau sub acelaşi acoperiş cu Arnau şi Joan.

Joan era acum elevul cel mai strălucit al şcolii de pe lângă catedrală. În scurtă vreme a deprins latina, iar profesorii se mândreau cu elevul lor aşezat, plin de bun-simţ, gânditor şi, peste toate, credincios; avea atâtea haruri, că doar puţini se mai îndoiau că îl aştepta un mare viitor în Biserică. Joan îşi dobândise respectul lui Gastó şi al Eulàliei, care ascultau adeseori, laolaltă cu Pere şi Mariona, atenţi şi fermecaţi, lămuririle pe care micuţul le dădea despre Scripturi. Numai preoţii puteau citi acele manuscrise scrise în latină, iar acolo, în casa umilă de lângă mare, ei patru se puteau bucura de vorbele sfinte, vechile istorii, mesajele Domnului, care înainte n-ajungeau la ei decât din amvon.

Dar, dacă Joan dobândise respectul celor din jur, Arnau nu rămăsese mai prejos: chiar şi Simó îl privea cu pizmă: un *bastaix!* Puţini oameni din mahalaua Ribera nu ştiau cât se străduia Arnau să care pietre pentru Fecioară. „Se zice că marele Berenguer de Montagut a îngenuncheat în faţa lui ca să-l ajute”, îi istorisise dând din mâini şi în gura mare un ucenic din atelier. Simó şi l-a închipuit pe marele maestru, respectat de nobili şi episcopi, la picioarele lui Arnau. Când vorbea maestrul, toţi, chiar şi tatăl lui, tăceau, iar când ţipa, toţi tremurau. Simó îl privea pe Arnau când se întorcea seara acasă. Ajungea mereu ultimul. Venea ostenit şi asudat, cu *capçana* în mână, şi cu toate acestea zâmbea. Oare când mai zâmbise el la întoarcerea acasă? De câteva ori îl întâlnise pe Arnau, pe când băiatul căra pietre la Sfânta Maria; picioarele, braţele, pieptul, totul părea la el din fier. Simó îi privea piatra, apoi faţa roşie; oare nu-l văzuse zâmbind?

De aceea, când Simó trebuia să le poarte de grijă surorilor lui, şi apăreau Arnau ori Joan, deşi era mai mare ca ei, ucenicul de tăbăcar se retrăgea, iar cele două fete se bucurau de libertatea care le lipsea când erau părinţii lor de faţă.

— Să facem o plimbare pe plajă! i-a sugerat Alesta într-o zi.

Simó a vrut să spună nu. O plimbare pe plajă; de i-ar vedea tatăl lor…

— Bine, a încuviinţat Arnau.

— Nu ne-ar strica, a răspuns şi Joan.

Simó a tăcut. Toţi cinci, Simó în urma lor, au ieşit la soare, Aledis

cu Arnau, Alesta alături de Joan; amândouă lăsau briza să le fluture părul şi să le strângă capricios de trupuri cămăşile înfoiate, lăsând să li se întrezărească sânii, pântecele ori picioarele.

S-au plimbat tăcuţi, privind marea ori bătătorind nisipul sub picioare, până când au întâlnit o ceată de *bastaixos* care se odihneau. Arnau i-a salutat cu mâna.

— Vrei să-i cunoşti? a întrebat-o pe Aledis.

Fata s-a uitat la bărbaţi. Toţi o priveau. Ce priveau, oare? Vântul îi lipea cămaşa de piept şi sfârcuri. Doamne Dumnezeule, păreau să iasă prin pânză! S-a îmbujorat şi a făcut cu capul semn că nu, când Arnau se îndrepta deja către ei. Aledis s-a întors, iar Arnau a rămas în drum.

— Fugi după ea, Arnau, a auzit că-i striga un cirac.

— N-o lăsa să-ţi scape, i-a dat povaţă al doilea.

— E peste poate de nurlie, a admirat-o al treilea.

Arnau a grăbit pasul şi a ajuns-o pe Aledis din urmă.

— Ce s-a întâmplat?

Fata nu i-a răspuns. Mergea cu chipul plecat şi braţele încrucişate peste cămaşă, dar n-a luat-o spre casă. S-au dus mai departe aşa, însoţiţi doar de vuietul valurilor.

Capitolul 20

Chiar în seara aceea, pe când cinau lângă vatră, codana l-a răsplătit pe Arnau cu o clipă mai mult decât era nevoie, o clipă în care l-a pironit cu ochii ei mari şi căprui.

În clipa aceea, Arnau a auzit iar marea şi s-a cufundat în nisipul de pe plajă. A întors privirea la ceilalţi, să vadă dacă observase cineva acea cutezanţă: Gastó stătea la taifas cu Pere şi nimeni nu părea să-i dea prea mare atenţie. Nimeni nu părea nici să asculte valurile.

Când Arnau a îndrăznit să întoarcă ochii la Aledis, fata stătea cu capul plecat şi se juca cu mâncarea din blid.

— Mănâncă, fato! i-a poruncit tăbăcarul Gastó, văzând-o că învârtea lingura în blid, neînghiţind nimic; cu ale mâncării nu-i de joacă.

Vorbele lui Gastó l-au adus pe Arnau la realitate şi, cât a mai durat masa, Aledis nu numai că nu s-a uitat la el, dar l-a şi ocolit făţiş.

Timp de câteva zile, Aledis nu i-a mai vorbit lui Arnau pe muteşte ca în seara plimbării pe plajă. În rarele prilejuri când se întâlneau, Arnau voia să simtă iar cum îl pironeau ochii căprui ai lui Aledis, dar fata îl ocolea stângace şi-şi ascundea privirile.

— La revedere, Aledis, i-a grăit distrat într-o dimineaţă, când a deschis uşa, să plece la plajă.

Din întâmplare au fost singuri. Arnau a tras uşa după el, dar ceva nedesluşit l-a făcut să se întoarcă şi s-o privească iar pe Aledis, iar ea era acolo, lângă vatră, neclintită, mândră, invitându-l cu ochii ei căprui.

În sfârşit! Arnau s-a îmbujorat şi a lăsat ochii în pământ. Buimac, a încercat să închidă uşa şi la mijlocul mişcării ceva i-a atras luarea-aminte: Aledis stătea acolo, chemându-l cu ochii ei mari şi căprui, zâmbindu-i. Aledis îi zâmbea.

Mâna i-a lunecat pe clanţă, iar el s-a împiedicat, gata să cadă. N-a cutezat s-o privească iar şi a luat-o la goană cu pas uşor spre plajă, lăsând uşa deschisă.

— Se sfieşte, i-a şoptit Aledis surorii ei chiar în acea noapte, înainte ca părinţii şi fratele lor să se ducă la culcare, întinse cum stăteau pe salteaua pe care o împărţeau între ele.

— Dar de ce? a întrebat sora. E *bastaix.* Trudeşte pe plajă, îi cară pietre Fecioarei. Tu eşti doar o copilă. El e bărbat, a adăugat cu o urmă de admiraţie.

— Tu chiar că eşti doar o copilă, i-a trântit-o Aledis.

— Ia te uită, grăieşte femeia din ea, a repezit-o Alesta, întorcându-i spatele, cu aerul pe care şi-l lua şi maică-sa când una din ele cerea ceva nepotrivit cu vârsta ei.

— Bine, bine, a răspuns Aledis.

„A grăit femeia din ea. Dar ce, eu oare nu-s femeie?” Aledis s-a gândit la mama ei, la prietenele aceleia, la tătâne-său. Poate că sora ei avea dreptate. De ce s-ar sfii unul ca Arnau, un *bastaix* care arătase întregii Barcelone cât îi era de devotat Fecioarei Mării, că ea, o copilă, se uita la el?

— Se sfieşte. Îţi spun sigur că se sfieşte, a stăruit Aledis şi în noaptea următoare.

— Pisăloago! De ce s-ar sfii Arnau?

— Nu ştiu, a răspuns Aledis, dar asta face. Se sfieşte când se uită la mine. Se sfieşte când mă uit la el. Se zăpăceşte, se îmbujorează, fuge de mine.

— Eşti nebună de legat!

— Poate că sunt, dar…!

Aledis ştia ce spunea. Dacă noaptea trecută sora ei o făcuse să şovăie, acum nu mai putea. Văzuse. Îl privise pe Arnau, căutase clipa nimerită, când nimeni nu-i putea surprinde, şi se apropiase de el atât de tare, că-i prinsese mirosul trupului. „Bună, Arnau.” Fusese un simplu „bună”, un salut însoţit de o privire duioasă, apropiată, cât mai apropiată cu putinţă, aproape îl atinsese, iar Arnau se îmbujorase iar, îi ocolise privirea şi se ascunsese de ea. Văzându-l că pleca, Aledis zâmbise, mândră de puterea ei, până atunci neştiută.

— Ai să vezi mâine, i-a zis surorii.

Prezenţa curioasă a Alestei a făcut-o să cocheteze şi mai şi; nu putea să dea greş. În zori, când Arnau se pregătea de plecare, Aledis i-a tăiat calea, punându-se în dreptul uşii, lipită de ea. Repetase planul de o mie de ori, pe când sora ei îşi făcea somnul.

— De ce nu vrei să vorbeşti cu mine? l-a întrebat mieroasă, privindu-l iar în ochi.

Chiar şi ea s-a mirat de atâta cutezanţă. Repetase acele vorbe simple de câte ori se întrebase dacă putea fi în stare să le spună fără şovăială. Dacă Arnau îi răspundea, rămânea fără apărare, dar spre bucuria ei n-a fost aşa. Simţind-o pe Aledis, Arnau s-a întors dintr-o pornire la ea, îmbujorându-se ca îndeobşte. Nici nu putea ieşi, nici nu cuteza s-o privească pe codană.

— Ba da, eu…

— Tu, tu, tu, l-a oprit Aledis mai îndrăzneaţă, tu fugi de mine. Înainte vorbeam şi râdeam, iar acum ori de câte ori încerc să-ţi vorbesc…

Aledis şi-a îndreptat trupul cât a putut, iar sânii ei tineri s-au iţit tari prin cămaşă. În pofida pânzei grosolane, sfârcurile îi păreau vârfuri de săgeată. Arnau i-a zărit şi nici măcar toate pietrele din cariera regelui nu i-ar fi putut distrage privirea de la ce-i înfăţişa Aledis. Un fior i-a străbătut spatele.

— Fetelor!

Vocea Eulàliei, care cobora scara, i-a adus pe toţi la realitate. Aledis a deschis uşa şi a ieşit în uliţă înainte ca maică-sa să ajungă la catul de jos. Arnau s-a întors la Alesta, care încă îi mai privea cu gura căscată, şi a ieşit la rândul lui din casă. Aledis se făcuse nevăzută.

În acea noapte, fetele au tot şopocăit, dar n-au aflat răspuns la întrebările trezite de noua încercare, pe care n-o puteau împărtăşi nimănui. Cu toate astea, deşi nu ştia cum să-şi lămurească sora, Aledis era totuşi sigură de puterea pe care trupul ei o avea asupra lui Arnau. Tot ce simţea o mulţumea şi asta îi era de ajuns. S-a întrebat dacă toţi bărbaţii ar răspunde oare asemenea, dar nu s-a închipuit decât în faţa lui Arnau; nicicând nu i-ar fi dat prin minte să se poarte aşijderea cu Joan ori cu vreunul dintre ucenicii tăbăcari, prieteni cu Simó; doar închipuindu-şi… cu toate acestea, ceva din ea se elibera în faţa lui Arnau.

— Ce-i cu băiatul? l-a întrebat Josep, căpetenia breslei, pe Ramon.

— Habar n-am, i-a răspuns acela, sincer.

Cei doi bărbaţi s-au uitat la barcagii, printre care era şi Arnau, care dădea din mâini, cerând una dintre poverile cele mai grele. Când a primit-o, Josep, Ramon şi ceilalţi ciraci l-au privit plecând cu pas şovăielnic, buzele strânse şi faţa îmbujorată.

— N-are să poată face multă vreme asemenea strădanii, a hotărât Josep.

— E tânăr, a dat Ramon să-l apere.

— N-are să poată.

Toţi îl văzuseră. Arnau cerea încărcăturile şi pietrele cele mai grele, şi le căra ca şi cum viaţa i-ar fi depins de ele. Se întorcea la locul de încărcare aproape în fugă şi cerea din nou o povară mai mare decât i se cuvenea. La sfârşitul zilei de trudă, se târa deşelat până la casa lui Pere.

— Ce-i cu tine, băiatule? l-a întrebat Ramon a doua zi, pe când îşi duceau amândoi încărcăturile la şoproanele cetăţii.

Arnau n-a răspuns. Ramon n-a ştiut dacă tăcea fiindcă aşa voia ori dintr-o pricină sau alta nu putea vorbi.

— Dacă ai vreun păs, aş putea…

— Nu, nu, a izbutit să zică Arnau.

Cum să-i spună că trupul lui o dorea cu ardoare pe Aledis? Cum să-i spună că nu-şi afla liniştea decât ducând în spate poveri tot mai mari, până când mintea lui, obsedată de capătul drumului, izbutea să-i uite ochii, zâmbetul, sânii, tot trupul? Cum să-i spună că, ori de câte ori Aledis se juca cu el, îşi pierdea minţile şi şi-o închipuia goală, lângă el, mângâindu-l? Atunci îşi amintea spusele preotului despre preacurvie: „Păcat! Păcat!”, îşi mustra acela enoriaşii sus şi tare. Cum să-i spună că voia să ajungă acasă mort de osteneală, să se

trântească în culcuş, să adoarmă, în ciuda apropierii de acea codană?

— Nu, nu, a repetat. Mulţumesc, Ramon.

— Se va speti de atâta muncă, a stăruit Josep, la sfârşitul acelei zile.

Şi de acea dată Ramon n-a mai cutezat să-l contrazică.

— Nu crezi că întreci măsura? şi-a întrebat Alesta sora într-o noapte.

— De ce?

— Dacă află tata…

— Ce-ar trebui să afle?

— Că îl iubeşti pe Arnau.

— Nu-l iubesc pe Arnau! Doar, doar. Mă simt bine, Alesta. Îmi place. Când mă priveşte…

— Îl iubeşti, a stăruit mezina.

— Nu. Cum să te dumiresc? Când îl văd că se uită la mine şi se îmbujorează e ca şi cum ceva mi-ar furnica prin trup.

— Îl iubeşti.

— Nu. Culcă-te. Ce ştii tu? Culcă-te.

— Îl iubeşti, îl iubeşti, îl iubeşti.

Aledis a hotărât să nu-i răspundă, dar îl iubea oare? Era doar încântată că se ştia privită şi dorită. Îi plăcea că Arnau nu-şi putea lua ochii de pe trupul ei; o încânta tristeţea lui vădită când nu încerca să-l ispitească; asta era iubire? Aledis a încercat să afle răspunsul, dar nu peste multă vreme mintea a început iar să-i umble aiurea, mulţumită, înainte să adoarmă.

Într-o dimineaţă, Ramon a plecat de pe plajă de cum l-a văzut pe Joan ieşind din casa lui Pere.

— Ce-i cu fratele tău? l-a iscodit chiar înainte de a-l saluta.

— Cred că s-a îndrăgostit de Aledis, fata cea mare a tăbăcarului Gastó.

Pe Ramon l-a podidit râsul.

— Păi, iubirea asta îl scoate din minţi, i-a atras luarea-aminte. Dacă mai merge aşa, praful se alege de el. Nu poate trudi în asemenea hal. Nu-i pregătit pentru aşa ceva. N-are să fie primul *bastaix* care cade lat, dar fratele tău e prea tânăr ca să se ologească. Fă ceva, Joan!

Chiar în acea noapte, Joan a încercat să-i vorbească fratelui său.

— Ce-i cu tine, Arnau? l-a întrebat din culcuşul său.

Arnau a amuţit.

— Trebuie să-mi spui. Sunt fratele tău şi vreau să te ajut. Tu ai făcut mereu la fel cu mine. Împărtăşeşte-mi păsurile.

Joan şi-a lăsat fratele să se gândească la vorbele lui.

— Păi, e din pricina lui Aledis, a recunoscut Arnau. Joan n-a vrut să-

i curme vorba. Nu ştiu ce-i cu mine din pricina fetei, Joan. De când cu mersul pe plajă, ceva s-a schimbat între noi. Se uită la mine de parcă ar vrea… Nu ştiu. Şi…

— Şi ce? l-a iscodit Joan, văzând că frate-său tăcea.

„Nu vreau să-i spun mai mult decât despre priviri”, a hotărât pe loc Arnau, cu mintea la sânii fetei.

— Nimic.

— Atunci, care-i păsul?

— Păi, am gânduri necurate, o văd goală. De fapt, aş vrea s-o văd goală. Mi-ar plăcea.

Joan îşi rugase profesorii să aprofundeze asemenea idei, iar ei, neştiind că-l interesau datorită îngrijorării trezite de fratele lui şi temerii că Arnau putea să cadă pradă ispitei, îl lămuriseră în amănunt despre firea şi natura primejdioasă a femeilor.

— Nu-i vina ta, a hotărât Joan.

— Nu?

— Nu. Răutatea, l-a dumirit, şoptind lângă vatra unde piroteau, e una dintre cele patru boli fireşti ale omului, ce se nasc odată cu noi prin păcatul originar, iar răutatea femeii e mai mare decât oricare dintre cele de pe lume.

Joan repeta pe de rost lămuririle profesorilor lui.

— Care sunt celelalte răutăţi?

— Zgârcenia, neştiinţa şi nepăsarea ori neputinţa de a face binele.

— Şi ce au ele cu răutatea lui Aledis?

— Femeile-s rele prin firea lor şi se bucură, ispitindu-l pe bărbat s-o ia pe căile răului, şi-a recitat Joan poezia.

— De ce?

— Păi, fiindcă femeile sunt ca văzduhul în mişcare, vaporoase. Merg neîncetat dintr-o parte într-alta, precum curenţii de aer. Joan şi-a amintit de preotul care făcuse comparaţia: braţele, cu mâinile întinse şi degetele vibrând neîncetat, i se învârteau deasupra capului. În al doilea rând, spuse Joan, fiindcă muierile, prin firea lor, căci aşa au fost făcute, au prea puţină judecată, şi ca atare răutatea lor naturală nu poate fi zăgăzuită.

Joan citise toate acelea şi duium de alte gânduri asemenea, dar nu era în stare să le pună în vorbe. Înţelepţii spuneau că femeia era tot prin firea ei rece şi flegmatică, şi se ştie că, atunci când ceva rece se încinge, arde foarte tare. După părerea celor ce se pricepeau, femeia era, în definitiv, opusul bărbatului şi, prin urmare, incoerentă şi absurdă. Trebuia să remarci doar că trupul ei era opusul trupului de bărbat: cu coapse largi şi subţire în sus, pe când al unui bărbat bine făcut trebuia să fie contrariul, subţire de la piept în jos, lat în piept şi spete, cu gâtul scurt şi gros, iar capul mare. Când se naşte, femeia spune prima oară „e”, un sunet de gâlceavă, pe când bărbatul spune

„a”, primul sunet din alfabet, opus lui „e”.

— Nu-i cu putinţă. Aledis nu-i aşa, l-a contrazis până la urmă Arnau.

— Nu te înşela. Cu excepţia Fecioarei, care L-a conceput fără păcat pe Mântuitor, toate muierile sunt o apă şi-un pământ. Până şi legiuirile breslei tale arată aşa! Oare nu ele opresc preacurvia? Oare nu ele cer să fie dat afară cel care are vreo ţiitoare ori preacurveşte cu o femeie necinstită?

Arnau nu putea ţine piept acelei judecăţi. Nu ştia vorbele înţelepţilor şi filosofilor, şi, oricât s-ar fi străduit Joan, putea să nu le ia în seamă, dar pe ale breslei lui nu. Acele reguli le ştia prea bine. Căpeteniile breslei i le aduseseră la cunoştinţă şi îi atrăseseră luarea-aminte că, de nu le respecta, avea să fie dat afară. Şi breasla nu putea greşi!

Arnau s-a simţit năuc peste poate.

— Atunci, ce-i de făcut? Dacă toate femeile-s rele…

— Mai întâi trebuie să te căsătoreşti cu ele, i-a curmat vorba Joan, şi, odată însurat, trebuie să te porţi aşa cum te învaţă Biserica.

Să te căsătoreşti, căsătoreşti. Această alegere nu-i trecuse niciodată prin minte, dar dacă era singura…

— Şi ce trebuie să facem după ce ne căsătorim? l-a iscodit cu glas tremurat în faţa norocului de a fi laolaltă cu Aledis toată viaţa.

Joan a reluat firul lămuririi aduse de profesorii de la catedrală:

— Un soţ bun trebuie să cerceteze răutatea naturală a soţiei după anume principii: primul, că femeia e supusă bărbatului, care îi porunceşte: *„Sub potestate viri eris”,* spune Cartea Facerii. Al doilea, din Ecleziastul: *„Mulier si primatum haber…* Joan s-a poticnit. *Mulier primatum habuerit, contraria est viro suo”,* înseamnă că, dacă e stăpână în casă, femeia va fi potrivnică soţului ei. Alt principiu e cel din Proverbe: *„Qui delicate nutrit servum suum, inveniet contumacem”,* cum s-ar zice, cel care se poartă blând cu cei ce trebuie să-l servească, printre care şi femeia, va da de răzvrătire acolo unde ar trebui să găsească umilinţă, supunere şi ascultare. Şi dacă, în pofida lor, răutatea tot mai dăinuie în femeie, bărbatul trebuie să-i dea pedeapsa ruşinii şi a fricii; s-o îndrepte încă de la început, când e tânără, neaşteptând ca ea să îmbătrânească.

Arnau a ascultat în tăcere vorbele fratelui său.

— Joan, l-a iscodit când el a isprăvit, crezi că mă pot însura cu Aledis?

— Sigur că da! Dar trebuie să aştepţi un pic, până eşti avansat în breaslă şi vei putea s-o ţii. Oricum, ar fi bine să vorbeşti cu tatăl ei înainte ca ea să se mărite cu altul, fiindcă atunci n-ai să mai poţi face nimic.

Imaginea lui Gastó Segura, cu toţi dinţii lui rari şi negri, i s-a impus lui Arnau ca o stavilă de netrecut. Joan şi-a închipuit de ce se temea

fratele său.

— Trebuie s-o faci, a stăruit.

— Ai să mă ajuţi?

— Fireşte!

Câteva clipe, tăcerea s-a aşternut iar între cele două saltele de paie de lângă vatra din casa lui Pere.

— Joan, a întrerupt Arnau tăcerea.

— Spune.

— Mulţumesc.

„S-ar fi putut şi mai rău.”

— N-ai pentru ce, a răspuns.

Cei doi fraţi au încercat să doarmă, dar n-au izbutit. Arnau, înflăcărat la gândul de a se căsători cu mult dorita-i Aledis; Joan, pierdut în amintirile despre mama lui. Oare avea dreptate căldărarul Ponç? Răutatea e în firea femeii. Ea trebuie să se supună bărbatului. Bărbatul trebuie s-o pedepsească pe femeie. Oare avea dreptate căldărarul? Cum putea să respecte amintirea mamei şi să dea asemenea sfaturi? Joan şi-a adus aminte cum ieşea mâna mamei prin ferestruica temniţei şi îl mângâia pe creştetul capului. Şi-a amintit de ura pe care o simţise şi o mai simţea pentru Ponç. Oare căldărarul avusese dreptate?

În zilele care au urmat, niciunul din ei n-a îndrăznit să-i vorbească morocănosului Gastó, căruia chiria pe care i-o plătea lui Pere nu făcea decât să-i aducă aminte de nefericirea din pricina căreia îşi pierduseră casa. Firea tăbăcarului era şi mai acră acasă, tocmai când fraţii aveau prilejul să-şi spună păsul, dar mormăielile, certurile şi grosolăniile lui îi făceau să se lase păgubaşi.

Estimp, Arnau rămânea prins în aura lui Aledis. O zărea, o urmărea cu privirea şi închipuirea, şi se gândea la ea în orice clipă din zi, doar când venea Gastó nu; atunci mintea i se închircea.

Fiindcă, oricât l-ar fi oprit preoţii şi breasla, băiatul nu-şi putea lua ochii de pe Aledis când ea, ştiindu-se singură cu propria jucărie, profita de orice i se cerea să facă pentru a-şi strânge pe ea cămaşa largă şi decolorată. La vederea ei, Arnau cădea pe gânduri: sfârcurile, sânii, tot trupul codanei îl chemau. „Îmi vei fi soţie, într-o zi îmi vei fi soţie”, gândea înfrigurat. Atunci încerca să şi-o închipuie despuiată, iar mintea îi hoinărea prin locuri oprite şi neştiute, fiindcă, în afara trupului chinuit al Habibei, nicicând nu mai văzuse o femeie în pielea goală.

Alteori, Aledis se pleca în faţa lui Arnau, îndoindu-se de mijloc în loc să se lase pe vine, ca să-i arate coapsele şi rotunjimile şoldurilor; profita de orice clipă, ca să-şi ridice cămaşa peste genunchi, până la coapse, ori, jucând o durere prefăcută, se îndoia cât putea, ca să-i arate pântecele drept şi tare. Apoi, surâzând ori prefăcându-se că-l

descoperă brusc pe Arnau, îşi arăta tulburarea. Când în sfârşit ieşea, Arnau lupta să-şi alunge din minte chipul ei.

Când trecea prin asemenea încercări, Arnau căuta cu orice preţ să afle clipa nimerită pentru a-i vorbi lui Gastó.

— Ce naiba faceţi aici? le-a strigat tăbăcarul într-o zi, când amândoi băieţii s-au pus în faţa lui cu gândul neprihănit de-a-i cere fata în căsătorie.

Zâmbetul cu care încercase să ajungă la Gastó i s-a stins lui Joan de pe buze de cum tăbăcarul a trecut printre ei şi i-a împins, fără şovăială.

— Du-te tu, i-a cerut altă dată Arnau fratelui său.

Gastó era singur la masa de la catul de jos. Joan s-a pus în faţa lui, şi-a dres glasul, dar, chiar când să-i vorbească, tăbăcarul a ridicat ochii de pe bucata de piele pe care o cerceta.

— Gastó, i-a strigat Joan.

— Îl jupoi de viu! Îi scot ochii! a urlat tăbăcarul, stropind cu salivă prin găurile dintre dinţii lui negri. Simooooó! Joan i-a făcut lui Arnau, pitit într-un ungher al încăperii, un semn de neputinţă. Între timp, Simó venise, la strigătul tatălui. Cum ai putut să faci asemenea cusătură? a strigat Gastó la el, vârându-i bucata de piele sub nas.

Joan s-a sculat de pe scaun şi a lăsat baltă cearta de familie.

Dar nu s-au lăsat păgubaşi.

— Gastó, a stăruit iar Joan cu alt prilej când, după cină şi părând bine dispus, tăbăcarul ieşise să se plimbe pe plajă, iar ei doi mergeau în urma lui.

— Ce vrei? l-a întrebat Gastó, nestând în loc.

„Cel puţin ne lasă să vorbim”, au gândit amândoi.

— Voiam să-ţi vorbesc despre Aledis.

Auzind numele fiicei lui, Gastó a stat ca fulgerat şi s-a apropiat de Joan într-atât, că duhoarea lui l-a lovit năprasnic pe băiat.

— Ce-a făcut? Gastó îl respecta pe Joan; îl considera un băiat serios. Pomenirea fetei şi neîncrederea înnăscută îl făcuseră să creadă că băiatul voia s-o acuze de ceva, iar el nu-şi putea îngădui nici cea mai mică pată pe odorul său.

— Nimic, i-a zis Joan.

— Cum nimic? a urmat Gastó, poticnindu-se, dar neîndepărtându-se de Joan. Atunci de ce vrei să-mi vorbeşti despre Aledis? Spune-mi adevărul, ce-a făcut?

— Nimic, n-a făcut nimic, ăsta-i adevărul.

— Nimic? Şi tu, a întrebat, întorcându-se către Arnau, spre liniştea fratelui său, ce-ai să-mi spui, ce ştii despre Aledis?

— Eu, nimic.

Şovăiala lui Arnau a dat ghes bănuielilor obsesive ale lui Gastó.

— Spune-mi!

— Nimic, nu…

— Eulàlia!

Gastó n-a mai adăstat şi, strigându-şi nevasta ca din gură de şarpe, s-a întors acasă la Pere.

În noaptea aceea, cei doi băieţi, cu vina în suflet, au auzit urletele Eulàliei, pe când, cu bâta în mână, Gastó încerca să-i scoată o mărturisire fără miez.

Au mai încercat şi în alte două prilejuri, dar nici măcar n-au putut să zică prima vorbă. După câteva săptămâni, descurajaţi, i-au povestit păsul lor părintelui Albert care, zâmbitor, a făgăduit să-i vorbească lui Gastó.

— Îmi pare rău, Arnau, i-a dat de veste părintele Albert după o săptămână. Îi chemase pe Arnau şi pe Joan pe plajă. Gastó Segura nu se învoieşte să te căsătoreşti cu fiica lui.

— De ce? a întrebat Joan. Arnau e băiat bun.

„Vreţi să-mi mărit fata cu un rob din Ribera? îi răspunsese tăbăcarul. Un rob care nu câştigă nici cât să-şi ia o odaie cu chirie.”

Părintele încercase să-l înduplece: „În Ribera nu mai lucrează niciun rob; asta era pe vremuri. Ştii bine că e oprit ca robii să lucreze la…”

„O trudă de rob.”

„Aşa era pe vremuri, stăruise părintele. În afară de asta, adăugase, am obţinut o zestre bună pentru fată.” Gastó Segura, care credea vorba isprăvită, se întorsese fulgerător către preot. „Cu ea şi-ar putea cumpăra o casă.”

Gastó îl oprise iar: „Fata mea n-are nevoie de milostenia bogătanilor! Ţineţi-vă favorurile pentru alţii”.

După ce a ascultat spusele părintelui Albert, Arnau şi-a îndreptat ochii spre mare; razele lunii o brăzdau din zare până la ţărm şi se pierdeau în spuma valurilor care se spărgeau pe plajă.

Părintele Albert a lăsat să-i învăluie vuietul mării. Şi dacă Arnau îl întreba despre temeiuri? Ce-avea să-i spună?

— De ce? a bolborosit băiatul, cu ochii în zare.

— Gastó Segura e un bărbat ciudat. Nu-l putea întrista şi mai mult pe Arnau. Vrea un nobil pentru fata lui! Cum poate o calfă de tăbăcar să aibă asemenea vrere?

Un nobil. O fi crezut băiatul? Nimeni nu se putea simţi dispreţuit în faţa nobleţei. Chiar şi vuietul valurilor, necurmat, răbdător, părea să aştepte răspunsul lui Arnau.

Un oftat a răsunat pe plajă.

Preotul şi-a pus un braţ pe umărul lui Arnau şi a simţit cum băiatul tremura. Apoi a făcut aşijderea cu Joan şi toţi trei au stat să privească marea.

— Ai să-ţi găseşti o soaţă bună, l-a încurajat părintele Albert după o vreme.

„Nu ca ea”, şi-a zis în sinea lui Arnau.

Partea a treia

Şerbii patimii

Capitolul 21

A doua duminică din iulie 1339
Biserica Sfintei Maria a Mării
Barcelona

Trecuseră patru ani de când Gastó Segura nu-i dăduse lui Arnau mâna fiicei lui. După câteva luni, Aledis fusese dată de nevastă unui bătrân maistru tăbăcar, văduv, care primise libidinos fata fără zestre. Până când se căsătorise, Aledis fusese necurmat însoţită de maică-sa.

Cât despre Arnau, el era acum un *bastaix* de optsprezece ani, înalt, puternic şi chipeş. În cei patru ani trăise pentru breaslă, Sfânta Maria a Mării şi fratele său Joan (căra mărfuri şi pietre mai ceva decât toţi, punea bani în racla cu parale adunate de *bastaixos,* şi lua parte cu evlavie la liturghii), dar nu se căsătorise, iar căpeteniile priveau cu îngrijorare burlăcia unui tânăr ca el: dacă îl copleşea ispita cărnii, trebuiau să-l dea afară, şi ce uşor era ca un băiat de optsprezece ani să comită asemenea păcat.

Dar Arnau nici nu voia să audă de femei. Când preotul îi dezvăluise că Gastó nu voia să audă de el, Arnau îşi amintise, cu ochii pe mare, de femeile care trecuseră prin viaţa lui: nici măcar nu-şi cunoscuse mama; Guiamona îl primise drăgăstos, dar apoi îl repudiase; Habiba se mistuise în sânge şi durere – de multe ori mai visa noaptea gârbaciul cu care Grau o lovise peste trupul gol; Estranya îl tratase ca pe un rob; Margarida îşi bătuse joc de el în clipa cea mai umilitoare din viaţa lui, iar Aledis, ce să mai spună despre Aledis? Lângă ea aflase bărbatul din el, dar apoi ea îl părăsise.

— Trebuie să am grijă de fratele meu, le răspundea căpeteniilor breslei, ori de câte ori se pomenea de însurătoarea lui. Ştiţi că a fost menit Bisericii şi e în slujba Domnului, adăuga, iar ei se gândeau la vorbele lui. Ce lucru poate fi mai bun decât acesta?

Atunci, mai-marii tăceau.

Aşa trăise Arnau în toţi acei patru ani; liniştit, legat de truda lui, de biserica Sfânta Maria şi cu precădere de Joan.

A doua duminică din iulie 1339 era o sărbătoare de cea mai mare însemnătate pentru Barcelona. În ianuarie 1336, aici murise regele Alfonso cel Bun şi, după Paştele din acelaşi an, la Zaragoza fusese încoronat fiul său, Pedro, care domnea sub numele de Pedro al III-lea al Cataloniei, al IV-lea al Aragonului şi al II-lea al Valenciei[35].

Vreme de aproape patru ani, din 1336 până în 1339, noul monarh nu vizitase Barcelona, capitala Cataloniei, şi atât nobilii, cât şi neguţătorii priveau cu îngrijorare nepăsarea cu care încă nu juruise

---

[35] Pedro al IV-lea Ceremoniosul (1319–1387), fiul cel mai mare al regelui Alfonso al IV-lea, căruia i-a urmat la tron în 1336. (n.tr.)

credinţă celei mai însemnate cetăţi din regat. Dezgustul noului monarh faţă de nobilimea catalană era bine ştiut de toţi: Pedro al III-lea era fiul primei soţii a răposatului rege Alfonso, Teresa de Entenza, contesă de Urgel şi vicontesă de Ager. Teresa murise înainte ca soţul ei să fie încoronat rege, iar Alfonso se însurase pentru a doua oară cu Leonor de Castilia, femeie ambiţioasă şi crudă, cu care avea doi fii.

Regele Alfonso, cuceritorul Sardiniei, era cu toate acestea slab de înger şi din fire, iar regina Leonor obţinuse de îndată pentru fiii săi însemnate concesiuni de pământuri şi titluri. Ea îşi prigonea, neîndurătoare, fiii vitregi, copiii Teresei de Entenza, moştenitorii tronului ocupat de tatăl lor. În timpul celor opt ani ai domniei lui Alfonso cel Bun, cu ştirea sa şi profitând de răbdarea soţului şi a Curţii lui catalane, Leonor îi atacase neîntrerupt pe infanţii Pedro, pe atunci copil, şi pe fratele lui, Jaime, conte de Urgel. Numai doi nobili catalani, Ot de Montcada, naşul lui Pedro, şi Vidal de Vilanova, comandor de Montalbán, sprijineau cauza celor doi fii ai Teresei de Entenza, şi l-au povăţuit pe regele Alfonso şi chiar pe infanţi să-şi ia tălpăşiţa, ca să nu fie otrăviţi. Aşa au şi făcut infanţii Pedro şi Jaime, care s-au ascuns în munţii Jaca din Aragon; apoi au obţinut sprijinul nobilimii aragoneze şi adăpost la Zaragoza, sub protecţia arhiepiscopului Pedro de Luna.

De aceea, încoronarea lui Pedro a ştirbit tradiţia păstrată încă de la unirea regatului Aragonului cu principatul Cataloniei. Dacă sceptrul Aragonului era lăsat Zaragozei, principatul Cataloniei, care îi revenea regelui potrivit rangului său de conte de Barcelona, trebuia să fie oferit pe pământ catalan. Până ce Pedro al III-lea s-a suit pe tron, monarhii jurau la Barcelona şi erau încoronaţi la Zaragoza. Regele primea ce-i drept coroana prin simplul fapt de a fi monarh al Aragonului, dar potrivit rangului său de conte de Barcelona nu primea decât principatul, dacă se juruia să nu încalce vechile *fueros*[36] şi Constituţia Cataloniei, iar până atunci juruinţa pe *fueros* era considerat demersul care preceda orice urcare pe tron.

Contele de Barcelona, principe de Catalonia, era doar un *primum inter pares* pentru nobilimea catalană, aşa cum spunea şi legământul de credinţă ce i se făcea: „Noi, care suntem la fel de buni ca tine, îţi jurăm Domniei Tale, care nu eşti mai bun ca noi, să te primim drept rege şi senior suveran, numai dacă ne respecţi toate sloboziile şi legiuirile; de nu, nu”. Din această cauză, când Pedro al III-lea urma să

[36] Privilegii, cutume, dispoziţii regale şi scutiri acordate unei provincii, cetăţi ori persoane; compilaţii de legi, norme şi privilegii oferite de rege ori senior, întru guvernarea şi administrarea nucleelor urbane din Evul Mediu. Aceste *fueros* au fost manifestări ale drepturilor locale şi teritoriale, apărute în Evul Mediu ca rezultat al dezvoltării cetăţilor. Începând cu sec. al XIII-lea, au desemnat o legislaţie care recunoştea drepturile tradiţionale ale unei regiuni ori ale unui regat. (n.tr.)

fie încoronat rege, nobilimea catalană s-a dus la Zaragoza, cerându-i să jure întâi în Barcelona, aşijderea strămoşilor lui. Regele nu s-a învoit, iar catalanii au plecat de la încoronare. Cu toate acestea, regele trebuia să primească legământul de credinţă al catalanilor şi, în ciuda nemulţumirii nobilimii şi a împotrivirii oamenilor de vază din Barcelona, Pedro Ceremoniosul a hotărât să se juruiască în cetatea Lérida, unde în iunie 1336, după ce s-a legat pe catalanele *usatges* şi *fueros,* a primit la rândul său jurământul de credinţă.

În acea a doua duminică din iulie 1339, regele Pedro vizita pentru întâia oară Barcelona, cetatea pe care o umilise. Trei evenimente îl aduseseră pe rege la Barcelona: legământul pe care, ca vasal al Coroanei de Aragon, trebuia să-l săvârşească înaintea cumnatului său, Jaime al III-lea regele Mallorcăi, conte de Rosellón şi de Cerdaña, senior de Montpellier; conciliul general al prelaţilor din Tarragona, provincie din care, pe temeiuri bisericeşti, făcea parte şi Barcelona; şi strămutarea moaştelor Sfintei martire Eulàlia din biserica Sfânta Maria în catedrală.

Primele două au avut loc fără prostime. Jaime al III-lea a cerut în chip deosebit ca el să nu săvârşească legământul de credinţă în faţa norodului, ci la loc retras, în capela palatului şi doar în faţa câtorva nobili aleşi.

Al treilea eveniment, însă, a fost al tuturor. Nobilii, prelaţii şi tot norodul s-au făcut luntre şi punte, unii ca să vadă, alţii ca să fie de faţă, iar cei mai privilegiaţi să fie alături de rege şi de suita lui care, după ce au ascultat liturghia în catedrală, s-au dus în procesiune la Sfânta Maria pentru a strămuta moaştele martirei la *seo.*

Tot drumul dintre catedrală şi Sfânta Maria a Mării gemea de gloata care dorea să-l aclame pe rege. La Sfânta Maria, absida era deja acoperită şi se durau nervurile celei de-a doua bolţi, dar încă mai dăinuia o mică parte din biserica romanică de la începuturi.

Sfânta Eulàlia fusese martirizată în epoca romană, în anul 303. Moaştele ei au primit odihnă creştinească întâi în cimitirul roman, apoi în biserica Sfintei Maria a Nisipurilor, durată peste necropolă când, prin edictul dat de el, împăratul Constantin legiuise cultul lui Hristos. După invazia arabă, mai-marii bisericuţei se învoiseră să pună la loc sigur moaştele martirei. În anul 801, când regele franţuz Ludovic cel Pios[37] eliberase cetatea, Frodoí, pe atunci episcop al Barcelonei, hotărâse să caute moaştele sfintei. De cum le aflase, le dăduse creştinesc adăpost într-o răcliţă din biserica Sfânta Maria.

Deşi acoperită cu schele şi înconjurată cu pietre şi materiale,

---

[37] Ludovic I cei Pios (778–840), rege al Acvitaniei, fiul lui Carol cel Mare, împărat al Imperiului Roman de Apus (814–840). După moartea fraţilor săi a rămas singurul moştenitor al Imperiului.

Sfânta Maria era splendid împodobită pentru acel prilej. Arhidiaconul Sfintei Maria a Mării, Bernat Rosell, şi mai-marii şantierului, nobili, dătători de danii şi prelaţi, înveşmântaţi în cele mai mândre straie de sărbătoare, aşteptau suita regelui. Culorile veşmintelor îţi luau ochii. Soarele dimineţii de iulie intra în valuri prin bolţile şi ferestrele neisprăvite, făcând să lucească podoabele, aurul şi metalele pe veşmintele privilegiaţilor care-l puteau aştepta pe rege înăuntru.

Soarele strălucea şi pe pumnalul patinat şi bont al lui Arnau, fiindcă alături de stăpânire stăteau şi modeştii *bastaixos.* Unii, printre ei şi Arnau, în faţa capelei sacramentului, care era a lor; şi alţii, paznici de vază, lângă marea poartă de intrare în templu, tot cea a vechii biserici romanice.

Toţi *bastaixos,* vechi robi ori *macips de ribera*[38], se bucurau de nenumărate privilegii în Sfânta Maria a Mării, iar Arnau se bucurase şi el de ele în ultimii patru ani. Pe lângă faptul că le revenea capela cea mai însemnată din templu şi erau păzitorii porţii celei mai mari, liturghiile de sărbătoare se celebrau în marele altar, iar cheia de la mormântul Preasfântului Mântuitor stătea la cea mai însemnată căpetenie a breslei lor; la procesiunile din Joia Verde[39], tot ei erau însărcinaţi să le poarte pe Fecioară şi, mai jos decât ea, pe Sfintele Tecla, Caterina şi pe Sfântul Maclà; şi, când un *bastaix* era în pragul morţii, Sfântul Maslu ieşea din Sfânta Maria, la orice oră din zi şi din noapte, solemn, pe uşa cea mare, sub un prapur.

În acea dimineaţă, Arnau a trecut laolaltă cu ciracii lui dincolo de stavilele alcătuite din oştenii regelui, care străjuiau drumul suitei; se ştia pizmuit de prostimea ce se îmbulzea cu nemiluita să-l vadă pe rege. El, un modest cărăuş din port intra în Sfânta Maria laolaltă cu nobilii şi neguţătorii bogaţi, ca şi cum era unul dintre ei. Când a păşit în biserică, îndreptându-se spre capela Preasfântului Mântuitor, a dat nas în nas cu Grau Puig, Isabel şi cei trei veri ai lui, trufaşi, îmbrăcaţi cu toţi în mătăsuri şi împodobiţi cu aur.

Arnau a şovăit. Cei cinci se uitau la el. A lăsat privirea în pământ şi a trecut pe lângă ei.

— Arnau, a auzit că-l strigau, tocmai când o lua înaintea Margaridei. Nu le ajungea că distruseseră viaţa tatălui său? Erau în stare să-l mai umilească încă o dată, acum, lângă ciracii lui, în biserica lui? Arnau, i-a auzit iar.

A ridicat privirea şi a dat de Berenguer de Montagut; cei cinci Puig erau la mai puţin de un pas de el.

— Excelenţă, a zis maestrul De Montagut, adresându-se

---

[38] În lb. cat. „docheri”. (n.tr.)

[39] A noua Joi şi a şaizecea zi după Paşte, când Biserica Catolică marchează sărbătoarea instituirii euharistiei. (n.tr.)

arhidiaconului de la Sfânta Maria a Mării, acela este Arnau, Arnau…

— … Estanyol, a bâiguit Arnau.

— E acel *bastaix* despre care v-am tot vorbit. Era încă un copil, dar căra deja pietre pentru Fecioară.

Prelatul a încuviinţat, dând din cap, şi i-a întins inelul lui Arnau, care s-a plecat să-l sărute. Berenguer de Montagut l-a bătut cu mâna pe spate. Arnau i-a desluşit pe Grau şi pe ai lui închinându-se în faţa prelatului şi maestrului, dar ei nu le-au dat nicio atenţie, înaintând spre alţi nobili.

Arnau şi-a îndreptat spatele şi, cu pas ferm şi ochii pe deambulatoriu, s-a depărtat de alde Puig, ducându-se la capela Preasfântului Mântuitor, unde s-a aşezat lângă ceilalţi ciraci.

Zgomotul mulţimii a anunţat sosirea regelui şi a suitei. Regele Pedro al III-lea; regele Jaime al Mallorcăi; regina Mana, soţia lui Pedro; regina Elisenda, văduva regelui Jaime, bunicul lui Pedro; infanţii Pedro, Ramon Berenguer şi Jaime, primii doi unchi, iar ultimul, frate al regelui; regina Mallorcăi, şi ea soră cu regele Pedro; cardinalul Rodés, legat papal; arhiepiscopul de Tarragona; episcopi; prelaţi, nobili şi cavaleri veneau în procesiune la Sfânta Maria, coborând pe uliţa Mar. Niciodată nu se mai văzuseră în Barcelona atâţia oameni de vază, atâta fast şi pompă.

Pedro al III-lea Ceremoniosul voise să impresioneze norodul pe care îl lăsase în părăsire mai bine de trei ani şi izbutise. Cei doi regi, cardinalul şi arhiepiscopul înaintau sub un prapur purtat de feluriţi episcopi şi nobili. În marele altar improvizat la Sfânta Maria au primit din mâna arhiepiscopului Mării răcliţa cu moaştele martirei, sub privirea ageră a tuturor celor de faţă, iar Arnau şi-a stăpânit emoţia. Însuşi regele a strămutat răcliţa cu moaştele de la Sfânta Maria la catedrală. A ieşit sub prapur şi s-a întors la *seo,* unde acelea au fost puse în capela durată doar pentru ele în marele altar.

Capitolul 22

După ce moaştele Sfintei Eulàlia au fost îngropate, regele a dat un banchet în palatul său. La masa lui, lângă Pedro, au stat cardinalul, regele şi regina Mallorcăi, regina Aragonului şi regina-mamă, infanţii casei regale şi feluriţi prelaţi, cu totul vreo douăzeci şi cinci; la alte mese, nobilii şi, întâia oară în istoria banchetelor regale, numeroşi cavaleri. Dar nu numai regele şi favoriţii au sărbătorit evenimentul: întreaga Barcelonă a fost în sărbătoare opt zile la rând.

De cum se crăpa de ziuă, Arnau şi Joan se duceau la liturghie şi la procesiunile solemne care traversau cetatea în cadenţa marcată de dangătele clopotelor. Apoi, asemenea tuturor celorlalţi, se pierdeau pe uliţele cetăţii şi se bucurau de luptele şi turnirele din Born, unde nobilii şi cavalerii îşi dovedeau sprinteneala în lupte, pe jos, înarmaţi cu spade mari, ori călare, năpustindu-se unii asupra altora în galop întins, şi ochindu-şi adversarul cu suliţele. Cei doi băieţi erau fascinaţi de bătăliile navale improvizate. „Când ies din mare par mult mai mari”, i-a povestit Arnau lui Joan, înfăţişându-i luntrile şi galerele urcate pe căruţele care străbăteau cetatea, de pe care năierii simulau abordaje şi încăierări. Joan îşi urmărea fratele cu privirea când Arnau paria niscai sfanţi la cărţi ori zaruri, dar nu se sfia să ia parte, zâmbind alături de el, la jocurile de popice, *bòlit* ori *escampella,* unde tânărul elev dădea dovadă de o iscusinţă neobişnuită, mânuind beţele la primul şi izbind monedele la al doilea.

Dar cel mai mult Joan se dădea în vânt să asculte din gura numeroşilor barzi sosiţi în cetate istoria spusă în marile geste ale catalanilor. „Acestea sunt cronicile lui Jaime I”, i-a lămurit lui Arnau odată, după ce ascultase cum fusese cucerită Valencia. „E din cronica lui Bernat Desclot”[40], l-a dumirit altă dată, când bardul pusese capăt isprăvilor războinice ale lui Pedro cel Mare de când acel rege cucerise Sicilia ori se bătuse cu cruciaţii franţuzi care voiau să pună mâna pe Catalonia.

— Azi trebuie să mergem la Pla d'en Llull, i-a dezvăluit Joan la sfârşitul procesiunii din acea zi.

— De ce?

— Am aflat că acolo e un truver din Valencia care ştie *Cronica* lui

---

[40] Cronicarul catalan Bernat Desclot (sec. XIII) a scris cea mai veche dintre cele patru mari cronici catalane, intitulată *Libre del rei en Pere d'Aragó e dels seus antecessors passats (Cartea regelui Pere de Aragon şi a strămoşilor lui din trecut).* Cronica este dedicată regelui Pedro cel Mare, ale cărui fapte de arme le povesteşte, şi în prima parte este inspirată de epopeile cântăreţilor medievali; a doua parte trimite la surse mai directe şi documente contemporane. (n.tr.)

Ramon Muntaner[41]. Ramon Muntaner e un cronicar din Ampurdan căruia i s-a dus vestea şi care i-a călăuzit pe almogavari[42] la cucerirea ducatelor Atenei şi Neopatriei. A ticluit cronica acelor bătălii acum şapte ani şi negreşit e interesantă; barem e de netăgăduit.

Pe Pla d'en Llull, un maidan dintre biserica Sfânta Maria şi mănăstirea Santa Clara, era atâta lume, că n-aveai loc nici să arunci un ac. Oamenii stăteau pe jos şi sporovăiau, neluându-şi ochii de pe locul unde urma să-şi facă apariţia truverul valencian; era atât de vestit, că veniseră să-l asculte chiar şi niscai nobili însoţiţi de robii lor, care cărau scaunele pentru întreaga familie. „Nu-s aici”, i-a răspuns Joan lui Arnau, văzând că frate-său iscodea temător printre nobili. Arnau îi istorisise despre cum se întâlnise cu alde Puig la Sfânta Maria. Au găsit un loc bun lângă o ceată de *bastaixos,* care aşteptau de ceva vreme începutul baladelor. Arnau s-a aşezat pe jos, nu înainte de a mai iscodi o dată printre nobilii care se desluşeau printre oamenii de rând.

— Ar trebui să înveţi să ierţi, i-a şoptit Joan. Arnau s-a mărginit să-i răspundă cu o privire. Un bun creştin…

— Joan, l-a oprit Arnau, nicicând. N-am să uit nicicând ce i-a făcut vrăjitoarea asta tatei.

Atunci şi-a făcut apariţia bardul şi oamenii au izbucnit în aplauze. Martí de Xátiva, un bărbat înalt şi costeliv, se mişca sprinten şi elegant, şi a cerut cu mâinile să se facă tăcere.

— Am să vă spun cum şi de ce au cucerit şase mii de catalani Levantul, i-au înfrânt pe turci, bizantini, alani şi pe câte alte seminţii de războinici care au încercat să-i înfrunte.

S-au auzit iar aplauze în Pla de'n Llull; Arnau şi Joan li s-au alăturat.

— Şi am să vă mai spun şi cum împăratul Bizanţului i-a trimis pe

---

[41] Cronicarul şi militarul catalan Ramon Muntaner (1265–1336) a participat la cucerirea Menorcăi (1287), apoi la alte campanii militare, ocupând şi funcţii însemnate. În 1316, s-a retras la Chirivella, Valencia, unde a început să scrie *Cronica.* Aceasta este redactată în catalană (1325–1332), cu mare talent literar, şi cuprinde perioada dintre naşterea lui Jaime I (1208) şi încoronarea lui Alfonso cel Bun. Patriot, autorul este un admirator necondiţionat al gestelor catalane, şi idealizează membrii casei regale. Este una dintre cele mai bune opere în proză ale literaturii medievale catalane. (n.tr.)

[42] În cursul Evului Mediu spaniol şi în epoca Reconquistei, mercenari care făceau parte din trupele neregulate de infanterie, folosiţi pentru incursiunile pe pământ vrăjmaş. Foloseau mai ales arme scurte ori suliţe. Au fost folosiţi mai ales de către regii din Aragon. În 1282, Pedro al III-lea cel Mare i-a angajat în vederea luptelor din Sicilia, şi începând de atunci au luat parte la războaiele de cucerire din bazinul Mediteranei. (n.tr.)

lumea cealaltă pe amiralul nostru Roger de Flor[43] şi pe alţi catalani fără număr pe care îi poftise la o petrecere. Cineva a strigat: „Trădătorul!”, iar mesenii au început să suduie. Am să vă spun, în sfârşit, şi cum au răzbunat catalanii moartea căpeteniei lor, şi au şters Levantul de pe faţa pământului, semănând peste tot moarte şi distrugere. Asta-i istoria campaniei almogavarilor catalani, care în anul 1305 s-au îmbarcat la porunca amiralului Roger de Flor.

Valencianul ştia să ţină trează atenţia celor care îl ascultau. Dădea din mâini şi juca teatru, alături de alţi doi soţi de-ai lui care, în urma lui, jucau tot ce istorisea el. Dar el îi silea să joace şi pe privitori.

— Acum am să vă vorbesc iar despre Cezar, le-a limpezit, începând capitolul despre moartea lui Roger de Flor care, întovărăşit de trei sute de călăreţi şi alţi o mie pedeştri, s-a dus la Adrianopol, poftit de *xor* Miqueli, fiul împăratului, la o petrecere dată în onoarea lui. Truverul i-a glăsuit unuia dintre nobili, cel mai fastuos înveşmântat, şi l-a rugat să urce pe podiu, ca să-l joace pe Roger de Flor. „Dacă le vei plăcea celor care te privesc, l-a dumirit maestrul, şi îndeosebi nobilii, ţi se vor plăti bani grei.” În faţa privitorilor, Roger de Flor a fost lăudat de cei doi ciraci ai lui pentru toate cele şase zile cât stătuse la Adrianopol; în a şaptea zi, *xor* Miqueli pusese să fie aduşi Girgan, căpetenia alanilor, şi Melic, mai-marele peste otomani, cu opt mii de călăreţi.

Valencianul s-a mişcat neastâmpărat pe podiu. Oamenii au început să strige, iar unii s-au ridicat şi doar ciracii lui i-au oprit să sară în apărarea lui Roger de Flor. Chiar truverul l-a ucis pe amiralul catalan, iar nobilul a căzut la pământ. Oamenii au cerut să fie răzbunat Roger de Flor, care fusese trădat. Joan a profitat de clipa aceea ca să-l privească pe Arnau care, liniştit, îl pironea cu privirea pe nobilul căzut. Cei opt mii de alani şi otomani i-au ucis pe cei trei sute de catalani, însoţitorii lui Roger de Flor, iar cei doi ciraci ai lui s-au căsăpit între ei de nenumărate ori.

— N-au scăpat decât trei, i-a dat înainte truverul, ridicând glasul.

---

[43] Aventurierul catalan de origină germanică Roger Blum, numit şi Roger de Flor (cca. 1267–1305) a fost acuzat de papă că se îmbogăţise participând la apărarea fortăreţei San Juan de Acre (1291) şi a trebuit să părăsească Ordinul Templierilor; s-a făcut pirat în slujba lui Frederic de Sicilia şi, după Pacea de la Caltabellota (1302) în slujba împăratului Constantinopolului, Andronic al II-lea, pentru a face faţă ameninţării otomane. Ajutat de regele Siciliei, a pregătit o expediţie în Anatolia şi a cucerit Filadelfia, Magnezia şi Efesul (1303–1304). La întoarcerea de la Constantinopol, a fost numit Cezar al Imperiului. Neavând încredere în el, Mihai al IX-lea, fiul lui Andronic al II-lea şi asociat la guvernarea imperiului, a pus să fie ucis. Drept urmare, au fost devastate Tracia şi Macedonia, acţiune cunoscută cu numele de răzbunarea catalană.

Ramon de Arquer, cavalerul de Castelló d'Empúris, Ramon de Tous.

Povestea a urmat cu răzbunarea catalanilor şi nimicirea Traciei, Calcidiei, Macedoniei şi Tesaliei. Barcelonezii îşi aduceau laude ori de câte ori truverul pomenea de unele dintre acele locuri. „Să suferi răzbunarea catalanilor!”, strigau de nenumărate ori. Toţi au luat parte la cuceririle repurtate de almogavarii ajunşi în ducatul Atenei. Ei au izbândit şi, după ce au căsăpit mai bine de douăzeci de mii de bărbaţi, l-au numit căpitan pe Roger de Flor, istorisi mai departe truverul, şi i-au dat-o drept soaţă pe cea care fusese nevasta seniorului de Sola. Valencianul a căutat alt nobil, l-a poftit pe podium şi i-a dat o femeie, prima de care a dat printre privitori, şi pe care a însoţit-o până la noul căpitan.

— Astfel, a grăit truverul, ţinându-i pe nobil şi pe femeie de mână, s-au împărţit cetatea Tebei, şi toate satele şi castelele din ducat, iar fiecare femeie a fost dată de soaţă câte unui almogavar, după cât de bun bărbat era.

Pe când truverul cânta *Cronica* lui Muntaner, ciracii lui alegeau bărbaţi şi femei dintre privitori şi îi puneau pe două rânduri faţă în faţă. Sumedenie voiau să fie aleşi: se aflau în ducatul Atenei, ei erau catalanii care răzbunaseră moartea lui Roger de Flor. Ceata de *bastaixos* a atras luarea-aminte a însoţitorilor. Singurul burlac dintre ei era Arnau, iar ciracii lui l-au săltat şi l-au făcut părtaş la bucuria petrecerii. Ciracii l-au ales spre bucuria soţilor lui, care au izbucnit în aplauze. Arnau s-a urcat pe podium.

Când tânărul s-a pus în şirul almogavarilor, o tânără s-a ridicat dintre privitori şi l-a pironit cu ochii săi căprui pe *bastaix.* Ciracii au zărit-o. Nu se putea să n-o vezi, mândră şi tânără cum era, cerând cu trufie să fie aleasă. Când ciracii s-au dus la ea, un ghiuj posac a luat-o de braţ şi, dând s-o ţină lângă el, a stârnit hohotele privitorilor. Codana a îndurat purtările ghiujului. Ciracii s-au uitat la truver, iar el i-a îmboldit dintr-o mişcare; să nu vă pese dacă umiliţi pe cineva, spunea mişcarea lui, dacă aşa îi câştigaţi pe cei mai mulţi, iar privitorii îşi râdeau de ghiujul care, acum în picioare, se lupta cu tânăra.

— E nevasta mea, l-a luat pe sus pe unul din ciraci, bătându-se cu el.

— Învinşii n-au nevastă, a răspuns truverul de departe. Toate femeile din ducatul Atenei sunt pentru catalani.

Ghiujul s-a clătinat, iar ciracii truverului au profitat, i-au smuls-o pe tânără şi au dus-o printre femei, în uralele privitorilor.

Pe când truverul îi dădea înainte, oferindu-le pe ateniene almogavarilor şi scoţând strigăte de bucurie la fiece nouă căsătorie, Arnau şi Aledis se priveau drept în faţă. „Cât a trecut, Arnau? l-au întrebat ochii ei căprui. Patru ani?” Arnau s-a uitat la *bastaixos* care îi zâmbeau şi-l îmboldeau; dar n-a vrut să-l înfrunte pe Joan. „Uită-te la

mine, Arnau.” Aledis nu deschisese gura, dar vocea ei puternică a ajuns până la el. Arnau s-a pierdut în ochii ei. Valencianul a luat mâna fetei şi a ridicat-o între cele două rânduri. A ridicat şi mâna lui Arnau, şi a pus-o pe a lui Aledis în cea ridicată de *bastaix.*

S-a înălţat alt strigăt. Toate perechile alcătuiau un şir, iar în fruntea lor erau Arnau şi Aledis, cu faţa la privitori. Codana a simţit că tremura din tot trupul şi a strâns blând mâna lui Arnau, iar tânărul *bastaix* s-a uitat pieziş la ghiujul care, în picioare printre privitori, îl pironea cu privirea.

— Aşa şi-au pus almogavarii rânduială în viaţă, îşi urmă truverul istorisirea, făcând semn spre perechi. S-au statornicit în ducatul Atenei şi acolo, în Levant, trăiesc şi acum spre gloria Cataloniei.

Pla d’en Llull a vuit de aplauze. Aledis i-a atras lui Arnau luarea-aminte, strângându-l de mână. S-au uitat unul la altul. „Ia-mă, Arnau”, l-au rugat ochii căprui. Deodată, Arnau şi-a zărit mâna goală. Aledis se făcuse nevăzută; ghiujul o luase de păr, trăgea de ea către Sfânta Maria, iar privitorii îşi râdeau de ei.

— Niscaiva parale, domnule, i-a cerut truverul, apropiindu-se de el.

Ghiujul a scuipat, continuând să tragă de Aledis.

— Otreapă ce eşti! De ce te-ai purtat aşa?

Bătrânul meşter tăbăcar mai avea încă putere în braţe, dar Aledis nici n-a simţit lovitura.

— Nu, nu ştiu. Oamenii, strigătele; fulgerător, m-am simţit în Levant. „Cum era să las să fie dat alteia?”

— În Levant? Târfă!

Tăbăcarul a luat o curea de piele, iar Aledis a uitat de Arnau.

— Te rog, Pau. Te implor. Nu ştiu de ce-am făcut-o. Mă jur. Iartă-mă. Te rog, iartă-mă!

Aledis s-a pus în genunchi în faţa soţului şi a lăsat capul în ţărână. Cureaua de piele a tremurat în mâna ghiujului.

— Ai să stai aici, în casă, n-ai să ieşi până nu-ţi spun eu, a dat Pau înapoi.

Aledis n-a mai zis nimic şi nici n-a mişcat până n-a auzit cum se trântea uşa care dădea în uliţă.

Trecuseră patru ani de când tatăl ei o măritase. Fără zestre, ghiujul fusese cea mai bună partidă pe care Gastó o putuse găsi pentru fiica lui: un meşter tăbăcar cam bătrâior, văduv şi fără copii. „Într-o zi ai să-l moşteneşti”, o dumirise. Nu adăugase că atunci, el, Gastó Segura, avea să ia locul meşterului, punând mâna pe tot negoţul, dar după părerea lui fiicele n-aveau nevoie să aibă ştire de asemenea taine.

În ziua nunţii, ghiujul nici n-aşteptase sfârşitul petrecerii, că-şi şi dusese tânăra soţie în iatac. Aledis se lăsase despuiată de mâinile lui tremurânde şi îşi lăsase sânii sărutaţi de gura lui băloasă. Când ghiujul

o atinsese prima oară cu mâinile lui bătătorite şi aspre, lui Aledis îi stătuse inima în loc. Pau o dusese în pat şi se aruncase peste ea îmbrăcat, cu balele curgând, tremurând şi gâfâind. Ghiujul îi pipăise şi-i muşcase sânii, o ciupise între picioare. Şi, suit pe ea, tot nedezbrăcat, începuse să gâfâie mai iute, şi să se mişte până ce cu un oftat se liniştise şi adormise.

A doua zi de dimineaţă, Aledis îşi pierduse fecioria sub un trup costeliv, fragil şi slăbit, care lupta stângaci cu ea. Se întrebase dacă avea să ajungă vreodată să simtă altceva decât scârbă.

Ea se uita la tinerii ucenici ai bărbatului ori de câte ori, dintr-un temei sau altul, trebuia să coboare în atelier. De ce n-o priveau? Doar ea îi privea. Urmărea muşchii băieţilor, iar ochii i se bucurau de stropii de sudoare ce li se iveau pe frunte, le curgeau pe chip şi gât, li se opreau pe torsurile puternice şi viguroase. Dorinţa lui Aledis dănţuia în cadenţa marcată de mişcarea neîntreruptă a braţelor lor, pe când tăbăceau pielea o dată şi încă o dată, o dată şi încă o dată, o dată şi încă o dată. Dar poruncile bărbatului ei fuseseră limpezi: „Zece lovituri de gârbaci celui care se uită la nevasta mea întâia oară, douăzeci a doua, foamea a treia oară”. Şi Aledis se întreba noapte de noapte unde era plăcerea despre care i se vorbise, pe care o cerea tinereţea ei, pe care nicicând n-avea să i-o poată oferi ghiujul ramolit de bărbatu-său, după care o dăduseră.

În unele nopţi, bătrânul meşter o zgâria cu mâinile lui aspre, în altele o punea să-l masturbeze, iar în altele, grăbind-o să fie gata înainte ca vlăguiala să-l oprească, izbutea să intre în ea. Apoi adormea întotdeauna. Într-una dintre acele nopţi, Aledis s-a ridicat în tăcere, încercând să nu-l deştepte, dar ghiujul nici măcar nu s-a clintit.

A coborât în atelier. A zărit mesele de lucru profilate în penumbră şi s-a plimbat printre ele, trecându-şi degetele peste tăbliile şlefuite. Nu mă vreţi? Nu vă plac? Aledis visa la ucenici şi trecea printre mesele lor, mângâindu-şi sânii şi şoldurile, când o lumină firavă i-a atras atenţia de pe perete, într-un cotlon al atelierului. Căzuse un nod mic dintr-o scândură din peretele despărţitor dintre atelier şi odaia unde puneau capul jos ucenicii. Aledis a privit prin gol. Apoi s-a depărtat de bortă. Tremura. A pus iar ochiul acolo. Ucenicii erau goi puşcă! O clipă s-a temut că răsuflarea ar putea-o trăda. Unul dintre ei se masturba întins pe saltea.

— La ce te gândeşti? a întrebat cel mai apropiat de peretele în spatele căruia stătea Aledis. La nevasta meşterului?

Celălalt n-a răspuns, frecându-şi neostoit mădularul. Pe Aledis au trecut-o sudorile. Fără să-şi dea seama, şi-a băgat o mână între picioare şi, privindu-l pe băiatul care se gândea la ea, a învăţat să-şi facă plăcerea. A gemut chiar înaintea lui şi s-a trântit pe jos, cu spatele sprijinit de perete.

A doua zi de dimineaţă, Aledis a trecut numai de dor prin faţa mesei unde lucra acel ucenic. Pe negândite, s-a oprit la masa lui. Până la urmă, tânărul a ridicat o clipă privirea. A priceput că băiatul se masturbase cu gândul la ea şi a zâmbit.

După-amiază, meşterul a chemat-o pe Aledis în atelier. O aştepta în spatele ucenicului.

— Draga mea, i-a atras luarea-aminte când a ajuns în dreptul lui, ştii doar că nu-mi place să se distragă atenţia ucenicilor.

Aledis a zărit spatele băiatului. A văzut zece firicele subţiri de sânge. N-a răspuns. N-a coborât în atelier nici în noaptea aceea, nici în a doua, nici în alta, dar apoi a făcut-o noapte de noapte ca să-şi mângâie trupul cu mâinile lui Arnau. Era singur. Aşa îi spuneau ochii lui. Trebuia să fie al ei!

Capitolul 23

Barcelona mai era încă în sărbătoare.

Era o casă modestă, ca toate casele locuite de *bastaixos,* măcar că era a lui Bartolomé, una dintre căpeteniile breslei. Precum cele mai multe dintre casele de *bastaixos,* se afla pe una dintre ulicioarele înguste care duceau de la Sfânta Maria, Born ori Pla d’en Llull la plajă. Catul de jos, cu vatra, era din cărămizi de chirpici, iar cel de sus, durat mai târziu, era din lemn.

Arnau înghiţea necontenit în sec în faţa bucatelor pregătite de femeia lui Bartolomé: pâine albă din grâu de cel mai bun; carne de viţel cu legume, rumenite în untură în faţa mesenilor într-o tigaie uriaşă, condimente cu piper, scorţişoară şi şofran; vin cu miere; brânzeturi şi turte dulci!

— Ce sărbătorim? a întrebat, odată aşezat la masă, cu Joan în faţa lui, Bartolomé la stânga şi părintele Albert la dreapta.

— Ai să afli, i-a răspuns preotul.

Arnau s-a întors la Joan, dar acela s-a mărginit să tacă.

— Ai să afli, a stăruit Bartolomé; acum mănâncă.

Arnau a ridicat din umeri, iar fata cea mare a lui Bartolomé i-a dat un blid plin cu carne şi o jumătate de pâine.

— Fata mea, Maria, i-a înfăţişat-o Bartolomé.

Arnau a dat din cap, luând seama doar la blid. După ce toţi cei patru bărbaţi au fost serviţi, iar preotul a binecuvântat masa, au început să îmbuce în tăcere. Nevasta lui Bartolomé, fata şi cei patru copii mai mici mâncau pe jos, risipiţi prin odaie, dar numai supa bine cunoscută.

Arnau s-a desfătat cu carne şi legume. Ce gust ciudat! Piper, scorţişoară şi şofran; astea erau pentru nobili şi neguţătorii avuţi. „Când noi, barcagiii, descărcăm mirodenii, îi spuseseră într-o zi pe plajă, ne rugăm Cerului. Dacă ne-ar cădea în apă ori s-ar prăpădi, n-am avea parale să plătim cât fac; temniţă sigură.” A luat un coltuc de pâine şi l-a dus la gură; apoi urciorul de vin cu miere. Oare de ce-l priveau? Cei trei îl priveau, era sigur, deşi pe ascuns. L-a văzut pe Joan că nu-şi lua privirea din blid. Arnau s-a întors la carne; una, două, trei linguri, apoi a ridicat brusc ochii: Joan şi părintele Albert dădeau din mâini.

— Ei bine, ce se petrece?

Arnau a pus lingura pe masă.

Bartolomé s-a întors. „Ce să facem?” părea să-i întrebe pe ceilalţi.

— Fratele tău a hotărât să se călugărească şi să intre în ordinul franciscanilor, a rostit părintele Albert.

— Deci asta e. Arnau a ridicat urciorul cu vin şi, întorcându-se la Joan, a zâmbit. Cele mai frumoase urări!

Dar Joan n-a ciocnit cu el. Nici Bartolomé, nici preotul. Aşa că a

rămas cu urciorul în aer. Ce se întâmpla? Doar cei patru micuţi, străini de toate, băgau fără preget în gură, ceilalţi se uitau la el.

Arnau a pus urciorul pe masă.

— Şi? şi-a întrebat fratele.

— Păi, nu pot s-o fac. Arnau s-a întors. Nu vreau să te las singur. Am să mă călugăresc doar când te-oi vedea cu o femeie cumsecade, viitoarea mamă a fiilor tăi.

Vorbind, Joan şi-a furişat privirea spre fiica lui Bartolomé, dar ea şi-a ascuns chipul.

Arnau a oftat.

— Trebuie să te căsătoreşti, să ai o familie, a pretins şi părintele Albert.

— Nu poţi să rămâi singur, i-a repetat Joan.

— M-aş simţi foarte onorat dacă ai lua-o pe fiica mea, Maria, drept soţie, a cuvântat şi Bartolomé, uitându-se la fata care căuta sprijinul mamei. Eşti bărbat cumsecade şi muncitor, sănătos şi cucernic. Îţi dau o fată cumsecade, cu o zestre îndestulătoare ca să puteţi avea casa voastră; în afară de asta, ştii că breasla îi plăteşte mai bine pe cei însuraţi.

Arnau n-a cutezat să urmeze privirea lui Bartolomé.

— Am chibzuit îndelung şi credem că Maria e bună pentru tine, a adăugat preotul.

Arnau s-a uitat la părintele Albert.

— Orice bun creştin trebuie să se căsătorească şi să aducă pe lume copii, i-a lămurit Joan.

Arnau a întors capul la fratele lui, dar nici bine nu-şi sfârşise acela vorba, că o voce din stânga lui i-a atras luarea-aminte.

— Nu sta pe gânduri, fiule, l-a povăţuit Bartolomé.

— Nu mă călugăresc dacă nu te însori, a repetat Joan.

— Ne-ai face foarte fericiţi pe toţi dacă te-ai căsători, a zis preotul.

— Breasla n-o să vadă cu ochi buni că nu vrei să te însori, fiindcă fratele tău n-ar mai putea urma calea Bisericii.

Nimeni n-a mai grăit nimic. Arnau a strâns din buze. Breasla! Nu mai avea niciun temei să nu se-nsoare.

— Ei bine, frate? l-a întrebat Joan.

Arnau s-a întors către Joan şi a întâlnit întâia oară alt bărbat decât cel pe care îl ştia: unul care îl întreba ceva serios. Cum de nu-şi dăduse seama? Rămăsese lipit de zâmbetul lui, de puştanul care îi înfăţişase cetatea, căruia îi atârnau picioarele de pe scrin, pe când braţul mamei îi mângâia părul. Ce puţin stătuseră de vorbă în ultimii patru ani! Lucrase mereu, descărcase nave, venise acasă când noaptea se lăsa peste ei, rupt de osteneală, fără chef de vorbă, cu datoria împlinită. Fireşte, nu mai era micuţul Joanet.

— Chiar nu te-ai călugări din cauza mea?

Brusc erau numai ei doi, singuri.

— Da.

— Am trudit foarte mult pentru asta.

— Da.

Arnau şi-a dus mâna la bărbie şi a gândit câteva clipe. Breasla. Bartolomé era una dintre căpeteniile ei, ce-ar spune ciracii? Nu-l putea trăda pe Joan, nu după atâtea strădanii. În plus, dacă Joan pleca, el ce-avea să se facă? S-a întors la Maria.

Bartolomé a chemat-o cu un semn, iar codana s-a apropiat, sfioasă.

Arnau a văzut o fată simplă, cu părul buclat şi chipul plin de bunătate.

— Are cincisprezece ani, l-a auzit pe Bartolomé, iar Maria s-a apropiat de masă. Când au privit-o toţi patru şi-a strâns mâinile în poală şi a privit în pământ. Maria! a strigat-o taică-său.

Fata a ridicat ochii la Arnau, îmbujorată, strângând din mâini.

De astă dată, Arnau şi-a desprins privirea. Bartolomé s-a neliniştit, văzând că-şi întorcea ochii. Fata a suspinat. Plângea? Nu voise s-o jignească.

— Bine, a încuviinţat.

Joan şi-a ridicat ulcica, iar Bartolomé şi preotul au făcut pe loc deopotrivă. Arnau i-a atins mâna.

— Mă faci foarte fericit, i-a dezvăluit Joan.

— Pentru logodnici! a ciocnit Bartolomé.

O sută şaizeci de zile pe an! Cum cerea Biserica, creştinii trebuiau să postească o sută şaizeci de zile pe an, iar în fiecare dintre ele Aledis, ca toate muierile din Barcelona, cobora la plajă, lângă Sfânta Maria, să cumpere peşte la una din cele două pescării ale cetăţii: cea veche ori cea nouă.

Unde eşti? De cum vedea o navă, Aledis privea spre mal, unde barcagiii primeau ori descărcau mărfuri. Unde eşti, Arnau? Într-o zi îl văzuse, cu muşchii încordaţi, parcă gata să-i iasă prin piele. Dumnezeule! În asemenea clipe, Aledis se înfiora şi începea să numere ceasurile ce-i mai rămâneau până la căderea serii, când soţul ei adormea, iar ea cobora în atelier, ca să-l aibă proaspăt în minte. Din pricina postului, Aledis învăţase obiceiurile cu care trăiau toţi *bastaixos:* când nu descărcau o navă, duceau pietre la Sfânta Maria şi, după primul drum, şirul li se rupea, şi fiecare făcea drumul de unul singur, nemaiaşteptându-i pe ceilalţi.

În acea dimineaţă, Arnau tocmai se întorcea pentru altă piatră. Singur. Era vară şi-şi legăna *capçana* în mână. Cu torsul gol! Aledis l-a văzut trecând prin faţa pescăriei. Soarele sclipea în sudoarea ce-i acoperea tot trupul şi zâmbea, zâmbea, zâmbea oricui îi ieşea în cale.

Aledis a ieşit din rând. Arnau! strigătul lupta să-i zboare de pe buze. Arnau! Nu putea. Femeile de la rând o priveau. Bătrâna care-şi aştepta rândul în spatele ei a făcut semn la golul rămas între Aledis şi femeia din faţa ei; Aledis i-a făcut semn să treacă acolo. Cum să distragă atenţia tuturor acelor muieri curioase? S-a prefăcut că-i venea să vomite. Cineva a venit din urmă s-o ajute, dar ea nu i-a îngăduit; atunci au zâmbit. După un alt icnet, a plecat în goana mare, pe când niscaiva gravide dădeau din mâini, vorbind între ele.

Pe plajă, Arnau mergea spre Montjuïc, unde era cariera de piatră a regelui. Aledis a alergat pe ulicioara Mar până în piaţa Blat şi de acolo, cotind la stânga pe sub vechiul portal al zidului roman, pe lângă palatul domnului *veguer,* drept înainte până în uliţa Boquería şi portalul cu acelaşi nume. Trebuia să-l ajungă din urmă. Oamenii o priveau; avea, oare, s-o recunoască cineva? Ce însemnătate mai avea? Arnau era singur. Aledis a trecut prin portalul Boquería şi a zburat pe drumul ce ducea la Montjuïc. Trebuia să fie pe undeva pe-acolo.

— Arnau! De astă dată chiar a strigat.

El s-a oprit în mijlocul drumului care urca la cariera de piatră şi s-a întors la femeia care alerga spre el.

— Aledis! Ce cauţi aici?

Ea a tras aer în piept. Ce să-i zică acum?

— S-a întâmplat ceva, Aledis?

S-a îndoit din mijloc, luându-se de pântece, şi iar s-a făcut că-i venea să dea afară. De ce nu? Arnau a venit lângă ea şi a prins-o de braţe. Simpla lui apropiere a făcut-o pe fată să se înfioare.

— Ce-ai păţit?

Ce mâini! O ţineau strâns şi-i cuprinseseră tot braţul. Aledis a ridicat chipul, a simţit pieptul asudat al lui Arnau şi i-a tras adânc în piept mirosul.

— Dumnezeule! a şoptit.

Şi-a pus capul în scobitura gâtului său, începând să-l sărute şi să-i şteargă sudoarea cu limba.

— Ce faci?

Arnau a încercat s-o dea la o parte, dar femeia se ţinea strâns de el.

Nişte glasuri dinspre cotul drumului l-au făcut pe Arnau să tresară. Ciracii *bastaixos!* Cum le-ar putea dumiri…? Poate chiar Bartolomé. Dacă dădeau de el acolo, cu Aledis în braţele lui, sărutându-l… Aveau să-l dea afară din breaslă! Arnau a ridicat-o pe Aledis de cingătoare şi a ieşit de pe drum, pitindu-se în dosul unor tufe; acolo i-a acoperit gura cu mâna.

Glasurile s-au apropiat şi-au plecat mai departe, dar Arnau nu le-a dat nicio atenţie. Stătea în ţărână, cu Aledis deasupra lui; cu o mână o

ţinea strâns de cingătoare, cu cealaltă îi acoperea gura. Fata se uita la el. Ochii ei căprui! Fulgerător, şi-a dat seama că o ţine în braţe. Mâna lui strângea pântecele lui Aledis şi sânii ei îl apăsau, mişcându-se spasmodic. Câte nopţi visase s-o ţină în braţe? Câte nopţi îşi închipuise trupul ei? Aledis nu se zbătea; se mărginea să-l privească, pironindu-l cu ochii ei mari, căprui.

I-a lăsat gura slobodă.

— Am nevoie de tine, a auzit că-i şopteau buzele ei.

Apoi aceleaşi buze s-au apropiat de ale lui şi l-au sărutat, dulci, moi, nesăţioase.

Gustul ei! Arnau s-a cutremurat.

Aledis tremura.

Gustul ei, trupul ei, dorul ei.

Niciunul din ei n-a mai grăit nimic.

În noaptea aceea, Aledis nu s-a mai dus să tragă cu ochiul la ucenici.

Capitolul 24

Trecuseră două luni de când părintele Albert îi căsătorise pe Maria şi pe Arnau în catedrala Sfânta Maria a Mării, în faţa tuturor membrilor breslei, de faţă cu Pere, Mariona şi Joan, acum cu tonsură şi sutană franciscană. Ştiind că i se va mări simbria ca tuturor confraţilor căsătoriţi, aleseseră o casă care dădea spre plajă; la mobilarea ei îi ajutaseră familia Mariei şi toţi cei care doriseră să sprijine tânăra pereche, în număr deloc neînsemnat. Arnau nu trebuise să facă nimic. Casa, mobila, blidele, cearşafurile, bucatele, totul apăruse din mâinile Mariei şi mamei sale, care stăruiau ca el să se odihnească. În prima noapte, Maria se dăruise soţului său fără voluptate, dar şi fără şovăieli. A doua zi de dimineaţă, când Arnau se deşteptase, micul dejun era deja pregătit: ouă, lapte, peşte sărat, pâine. La amiază, totul se repetase, ca şi seara, şi a doua zi, şi a treia; Maria avea mereu pregătite de-ale gurii pentru Arnau. Îl descălţa. Îl spăla şi îi tămăduia cu gingăşie vânătăile şi rănile. Maria era mereu gata să i se dăruiască în pat. Zi de zi, Arnau avea tot ce-şi putea dori un bărbat: de-ale gurii, curăţenie, supunere, atenţie şi trupul unei femei tinere şi nurlii. Da, Arnau. Nu, Arnau. Maria nu se lua niciodată la rost cu Arnau. Dacă Arnau voia o lumânare, Maria lăsa deoparte tot ce făcea, ca să i-o dea. Dacă el bodogănea, ea venea lângă el. Când el răsufla, ea se ducea să-i aducă aer.

Ploua cu găleata. Se întunecase devreme, iar furtuna bătea cu fulgere care treceau năprasnic prin norii negri, luminând marea. Arnau şi Bartolomé s-au întâlnit pe plajă. Toate navele plecaseră din primejdiosul port al Barcelonei, căutând adăpost la Salou. Cariera de piatră a regelui era închisă. În ziua aceea nu se găsea de trudă pentru *bastaixos.*

— Cum îţi merge, fiule? şi-a întrebat Bartolomé ginerele.

— Bine. Foarte bine, dar…

— Ai vreun păs?

— Nu, doar că… Nu-s deprins să fiu tratat atât de bine cum face Maria.

— Aşa am crescut-o, l-a dumirit Bartolomé, încântat.

— E prea mult…

— Ţi-am făgăduit că n-ai te căieşti că ai luat-o de nevastă. Bartolomé s-a uitat la Arnau. Ai să te deprinzi. Bucură-te de soaţa ta.

Chiar atunci au ajuns pe Dames, o ulicioară care ducea la plajă. Mai bine de douăzeci de femei, tinere şi vârstnice, nurlii şi urâte, tefere şi bolnave, toate sărmane ca vai de capul lor, se plimbau prin ploaie.

— Le vezi? i-a făcut semn Bartolomé. Ştii ce aşteaptă? Arnau a dat din cap că nu. În zilele când bântuie furtuna, ca azi, când pescadoarele nu mai pot face nimic pe mare, când s-au încredinţat

tuturor sfinţilor şi fecioarelor, dar n-au izbutit să vină de hac furtunii, piloţilor burlaci nu le mai rămâne decât un singur lucru de făcut. Echipajele ştiu asta şi le-o cer. Ajuns aici, pilotul se jură cu glas tare în faţa Domnului şi a echipajului că, de-şi va duce nava şi năierii teferi şi sănătoşi în port, se va căsători cu prima femeie pe care o va vedea de cum ajunge pe uscat. Te-ai dumirit, Arnau? Tânărul s-a uitat iar la ceata de femei care se plimbau neliniştite în susul şi în josul uliţei, privind în zare. Femeile pentru asta-s născute, ca să se mărite, să-l servească pe bărbat. Aşa am crescut-o pe Maria şi aşa ţi-am dat-o.

Zilele treceau, Maria n-avea grijă decât de Arnau, iar el nu se gândea decât la Aledis.

— Pietrele o să-ţi rupă spatele, i-a spus Maria în timp ce mâinile îi lunecau pe spate, dând cu alifie pe rana de deasupra omoplaţilor.

Arnau nu răspunse.

— În seara asta o să mă uit la *capçana* ta. Nu e cu putinţă ca pietrele să-ţi lase răni ca asta.

Arnau nu răspunse. Când a ajuns acasă, deja se înnoptase. Maria i-a scos încălţările, i-a dat o ulcică de vin şi l-a silit să se întindă ca să-i maseze spatele, cum văzuse că făcea maică-sa când taică-său venea acasă. Arnau a lăsat-o, ca întotdeauna. Acum o asculta în linişte. Rana asta n-avea nimic de-a face cu pietrele Fecioarei, nici cu *capçana.* Femeia lui curăţa şi oblojea rana ruşinii, zgârietura celeilalte, la care Arnau nu putea să renunţe.

— Pietrele o să vă rupă spatele la toţi, i-a repetat soţia.

Arnau a tras o duşcă de vin, simţind cum mâinile Mariei îi lunecau blând pe spate.

De când bărbatul ei o chemase în atelier ca să-i arate rănile ucenicului care îndrăznise să ridice privirea la ea, Aledis se mărginea doar să tragă cu ochiul la tinerii de acolo. Descoperise că adeseori ei se duceau noaptea în pomet, unde se întâlneau cu femei care săreau ostreţele ca să-i întâlnească. Băieţii aveau piei, unelte şi cunoştinţe ca să facă anume capişoane din piele foarte fină care, bine unse, le trăgeau pe mădular înainte de a se împreuna cu acelea. Credinţa că n-aveau să rămână grele, tinereţea ibovnicilor şi bezna nopţii erau ispite nepotolite pentru sumedenie de femei care-şi doreau o întâlnire neştiută de nimeni. Pentru Aledis n-a fost deloc greu să se strecoare în odaia unde ucenicii îşi făceau somnul şi să pună mâna pe asemenea capişoane; lipsa primejdiei în împreunarea cu Arnau a dat frâu liber plăcerilor.

Aledis l-a dumirit că, folosind capişonul nu puteau avea copii, iar Arnau s-a uitat cum i-l punea pe mădular. De vină era, oare, unsoarea care îi rămânea apoi pe membru? Era, oare, fiindcă se punea împotriva planurilor naturii divine? Maria nu rămânea grea. Era o fată

zdravănă şi sănătoasă. Atunci de ce să n-o împiedice tocmai păcatele lui Arnau să rămână grea? Ce altceva L-ar fi putut face pe Domnul să nu-i dea mult doritul vlăstar? Bartolomé dorea un nepot. Părintele Albert şi Joan doreau să-l vadă tată pe Arnau. Întreaga breaslă aştepta clipa când tinerii însurăţei vor da vestea cea bună: bărbaţii glumeau cu Arnau, iar nevestele de *bastaixos* o vizitau pe Maria ca să-i dea sfaturi şi să-i laude bucuriile vieţii de familie.

Şi Arnau îşi dorea un fiu.

— Nu vreau să-mi pui capişonul, s-a împotrivit când Aledis l-a luat cu asalt pe drumul ce ducea la cariera de piatră.

Aledis n-a dat înapoi.

— Nu vreau să te pierd, i-a zis. Decât aşa, mai bine îl las pe ghiuj şi te iau pe tine. Toată lumea are să ştie ce-a fost între noi, ai să cazi prost, au să te dea afară din breaslă, pesemne că şi din cetate, şi n-ai să mă mai ai decât pe mine; doar eu am să te urmez. Nu vreau să trăiesc fără tine, aşa, osândită pe viaţă cum sunt să stau lângă un ghiuj posesiv şi neputincios.

— Ai să-mi distrugi viaţa? De ce mi-ai face aşa ceva?

— Păi, ştiu că în sinea ta mă iubeşti, a răspuns Aledis, neînduplecată. În fapt, te-aş ajuta doar să faci pasul pe care nu cutezi să-l faci.

Stăteau pitiţi în tufele de pe povârnişul muntelui Montjuïc, iar Aledis a tras capişonul pe membrul ibovnicului. Arnau a privit ce făcea. Erau, oare, drepte spusele ei? Era de netăgăduit, oare, că voia să trăiască cu Aledis, să-şi lase nevasta şi tot avutul, ca să fugă cu ea? Dacă barem n-ar fi dorit-o atât… Ce avea, oare, femeia asta de-i topea orice urmă de voinţă? Arnau s-a simţit ispitit să-i spună povestea mamei lui Joan; şi că, dacă dezvăluia preacurvia ce-i unea, ghiujul putea s-o pârască şi apoi s-o înzidească pe viaţă, dar în loc de orice altceva s-a suit iar pe ea… Aledis gâfâia în ritmul izbiturilor lui Arnau. Tânărul *bastaix* nu-şi putea auzi, totuşi, decât temerile: Maria, truda, breasla, Joan, dezonoarea, Fecioara lui, Maria, Fecioara lui…

Capitolul 25

Aşezat pe tron, regele Pedro a ridicat o mână. Flancat de unchiul şi de fratele lui, laolaltă cu infanţii don Pedro şi don Jaime, în picioare la dreapta, şi de contele de Terranova şi tatăl Ot de Montcada, la stânga, regele a aşteptat ca sfetnicii să tacă. Erau în palatul regal din Valencia, unde îl primiseră pe Pere Ramon de Condoler, majordomul şi solul regelui Jaime al Mallorcăi. După seniorul de Condoler, regele Mallorcăi, conte de Rosellón şi de Cerdaña, senior de Montpellier luase hotărârea să declare şi el război Franţei din pricina nesfârşitelor jigniri pe care franţujii le aduceau senioriei lui, şi, ca vasal al lui Pedro, îşi rugase seniorul ca în ziua de 21 aprilie a viitorului an 1341 să fie la Perpignan, în fruntea oştilor catalane, ca să-i dea o mână de ajutor şi să-l apere în războiul cu Franţa.

În cursul întregii dimineţi, regele Pedro şi sfetnicii lui au sucit pe toate feţele cererea vasalului. Dacă nu săreau în sprijinul regelui din Mallorca, acela avea să-şi renege cinul de vasal şi să rămână slobod, dar dacă primeau (şi toţi voiau aceea), cădeau în cursă: de cum intrau oştile catalane în Perpignan, Jaime avea să se alieze cu regele Franţei împotriva sa.

Când s-a lăsat tăcerea, regele a cuvântat:

— Cu toţii v-aţi gândit la aşa ceva, încercând să aflaţi pe ce cale să nu-i împliniţi regelui din Mallorca porunca pe care ne-a adresat-o. Cred că ştiu ce avem de săvârşit: să mergem la Barcelona, să întrunim Cortesurile şi, odată chemate, să-i cerem regelui din Mallorca să vină la Barcelona pe 25 martie pentru Cortesuri, după cum e dator. Ce se poate întâmpla? Să vină sau să nu vină. Dacă vine, îşi va fi împlinit datoria şi atunci şi noi vom împlini tot ce ne-a rugat. Unii sfetnici s-au foit neliniştiţi; dacă regele Mallorcăi venea la Cortesuri, aveau să se afle în război şi cu Franţa, şi cu Genova în acelaşi timp! Cineva a îndrăznit chiar să spună „nu” în gura mare, dar Pedro i-a făcut semn cu mâna să se liniştească şi a zâmbit înainte de a urma, ridicând glasul: Vom cere sfatul vasalilor noştri, care vor hotărî ce-i mai bine de făcut. Unii sfetnici s-au alăturat zâmbetului regesc, alţii au încuviinţat, dând din cap. Politica faţă cu alte ţări a Cataloniei o făceau Cortesurile, şi doar ele puteau hotărî dacă să se înceapă ori nu un război. Deci, nu regele, ci Cortesurile Cataloniei aveau să spună „nu” ajutorului cerut de vasal. Şi, de nu vine, a urmat Pedro, vom rupe legătura de vasalitate, aşa că nu suntem datori nici să-l ajutăm, nici să intrăm în război pentru el, împotriva regelui Franţei.

Barcelona, 1341

Nobili, prelaţi şi trimişi ai cetăţilor slobode din principat, cele trei braţe care alcătuiau Cortesurile, se întruniseră la Barcelona,

împodobind uliţele cu felurite culori şi mătăsuri de Almería, Barbaria, Alexandria ori Damasc, cu lână din Anglia ori Bruxelles, din Flandra ori Malines, ca şi din Orlanda, ori cu fantastice veşminte întocmite din in tuciuriu din Bisso, şi din brocarturi cu minunate desene din fir de aur şi argint.

Dar Jaime de Mallorca nu ajunsese încă în capitala principatului. De câteva zile încoace, barcagii, *bastaixos* şi alţi cărăuşi din port se pregăteau, înştiinţaţi fiind de domnul *veguer,* că era cu putinţă ca regele Mallorcăi să ia parte la Cortesuri. Portul Barcelonei nu era pregătit pentru sosirea unor oaspeţi însemnaţi, care nu mergeau grăbiţi de la modestele luntrii ale barcagiilor, precum neguţătorii care nu voiau să-şi ude straiele. De aceea, când la Barcelona sosea cineva însemnat, barcagiii îşi legau luntrile unele de altele, de la mal până în larg, la nava cu care sosiseră, şi pe ele întocmeau un pod pentru ca regi şi principi să ajungă pe plaja Barcelonei cu fastul cuvenit.

O ceată de *bastaixos,* între care şi Arnau, au cărat pe plajă scândurile necesare pentru durarea podului, şi, aidoma multor cetăţeni care se apropiau de plajă, şi multor nobili din Cortesuri, scrutau orizontul, încercând să zărească galerele seniorului din Mallorca. Numai despre Cortesurile din Barcelona se vorbea, iar sprijinul cerut de regele Mallorcăi şi stratagema regelui Pedro erau pe buzele tuturor barcelonezilor.

— E de crezut, i-a glăsuit într-o zi Arnau părintelui Albert, pe când mucărea lumânările din capela Preasfântului Mântuitor, că, dacă toată cetatea ştie ce are de gând regele Pedro, o ştie şi regele Jaime; atunci de ce să-l mai aşteptăm?

— Tocmai de aceea nu va veni, i-a răspuns preotul, trebăluind prin capelă.

— Şi atunci?

Arnau s-a uitat la preot, care se oprise cu un semn de îngrijorare.

— Tare mă tem că acum Catalonia va intra în război cu Mallorca.

— Alt război?

— Da. E bine ştiut visul regelui Pedro de a reuni vechile regate catalane pe care Jaime I Cuceritorul le-a împărţit între urmaşii lui. De atunci, regii Mallorcăi n-au făcut decât să-i trădeze pe catalani; acum mai puţin de cincizeci de ani, Pedro cel Mare a trebuit să-i biruie pe franţuji şi pe mallorchini în trecătoarea Panissars. Apoi a cucerit Mallorca, Rosellón şi Cerdaña, dar papa l-a silit să i le dea înapoi lui Jaime al II-lea. Preotul s-a întors spre Arnau. Va fi război, Arnau, nu ştiu când, nici de ce, dar va fi război.

Jaime de Mallorca n-a venit la Cortesuri. Regele i-a mai dat un răgaz de trei zile, dar nici atunci galerele lui n-au ajuns în portul Barcelonei.

— Iată temeiul, i-a limpezit în altă zi părintele Albert lui Arnau. Tot

nu ştiu când, dar ştim de ce.

Când s-au isprăvit Cortesurile, Pedro al III-lea a poruncit să i se intenteze vasalului său legiuită judecată de nesupunere, la care a mai adăugat, pe deasupra, şi acuzaţia că în comitatele Rosellón şi Cerdaña se bătea monedă catalană, cu toate că doar la Barcelona se putea bate moneda regească numită *tercio.*

Jaime de Mallorca nu i-a dat atenţie, dar judecata, în frunte cu Arnau d'Erill, *veguer* al Barcelonei, asistat de Felip de Montroig şi Arnau Çamorera, vicecancelar regal, a urmat în lipsa seniorului de Mallorca, acela care s-a înfuriat când sfetnicii l-au înştiinţat care putea fi urmarea: să i se ia regatele şi comitatele. Jaime a cerut sprijin regelui Franţei, căruia i-a juruit credinţă, şi papei, ca să pună o vorbă bună pe lângă cumnatul lui, regele Pedro.

Preaînaltul Pontif, apărător al cauzei seniorului de Mallorca, i-a cerut lui Pedro o ţidulă de liberă trecere pentru ca Jaime, fără nicio primejdie pentru el şi ai lui, să poată veni la Barcelona ca să-şi ceară iertare şi să se apere de vinovăţiile pentru care i se cerea socoteală. Regele n-a putut să nu facă pe voia papei şi i-a dat ţidulă, dar nu înainte de a cere ca Valencia să trimită patru galere în frunte cu Mateu Mercer, ca să le apere pe ale seniorului din Mallorca.

Întreaga Barcelonă a venit în port când s-au ivit în zare velele galerelor cu care călătorea regele Mallorcăi. Flota comandată de Mateu Mercer le aştepta înarmată, ca şi cea a lui Jaime al III-lea. Arnau d'Erill, *veguer* al oraşului, a poruncit cărăuşilor să ridice podul; barcagiii şi-au potrivit luntrile, iar ei au început să lege scândurile pe ele.

Când galerele regelui din Mallorca au ancorat, ceilalţi barcagii s-au îndreptat către galera regală.

— Ce se întâmplă? a întrebat un *bastaix,* observând că stindardul regelui rămânea la bord, şi că doar un nobil cobora în barcă.

Arnau era ud leoarcă, la fel ca şi ciracii lui. Toţi au privit la *veguer,* care stătea cu ochii pe barca nobilului, care se apropia de plajă.

Pe pod a coborât doar un bărbat; vicontele de Èvol, nobil din Rosellón, care făcea semne cu mâna înspre Framenors, apoi galerele regelui din Mallorca. Când a sfârşit vorbirea, vicontele s-a întors pe galera regală, iar domnul *veguer* s-a făcut nevăzut în direcţia cetăţii; puţin după aceea, s-a întors cu poruncile date de regele Pedro.

— Regele Jaime al Mallorcăi, a strigat pentru ca toţi să-l audă, şi soţia lui, Constanza, regina Mallorcăi, sora preaiubitului nostru rege Pedro, vor locui la mănăstirea Framenors. Trebuie întocmit un pod din lemn, nemişcat, acoperit pe laturi şi deasupra, chiar din locul unde au ancorat galerele până la apartamentele regale.

Un vuiet a venit dinspre plajă, dar chipul sever al domnului *veguer* l-a amuţit. Apoi, cei mai mulţi cărăuşi s-au întors la mănăstirea

Framenors, care se ridica impunătoare pe ţărm.

— E o nebunie, a auzit Arnau că spunea un *bastaix* din ceata lui.

— Dacă porneşte să bântuie vreo furtună, a profeţit altul, n-are să reziste.

— Apărat şi acoperit! La ce i-o trebui regelui din Mallorca asemenea pod?

Arnau s-a întors către *veguer* chiar când Berenguer de Montagut sosea pe plajă. Arnau d'Erill i-a arătat arhitectului mănăstirea Framenors şi apoi, cu mâna dreaptă, a tras o linie închipuită dinspre ea la mare.

Arnau, ceata de *bastaixos,* barcagiii şi dulgherii, călăfătuitorii, marangozii, fierarii şi frânghierii au amuţit când domnul *veguer* şi-a isprăvit lămuririle, iar maestrul a căzut pe gânduri.

Din porunca regelui, lucrările de la Sfânta Maria şi de la catedrală s-au curmat, şi toţi lucrătorii au fost trimişi să ridice podul. Sub supravegherea lui Berenguer de Montagut au fost desfăcute parte dintre schelele templului, şi chiar în acea dimineaţă toţi *bastaixos* au început să care materiale la Framenors.

— Ce prostie, i-a spus Arnau lui Ramon, pe când cărau laolaltă un trunchi greu; ne străduim să cărăm pietre pentru Sfânta Maria, iar acum le desfacem, şi asta pentru că aşa vrea…

— Ţine-ţi gura! i-a atras luarea-aminte Ramon. O facem din porunca regelui; o fi ştiind el de ce.

Vâslind din greu, galerele regelui din Mallorca, păzite îndeaproape şi neîncetat de galerele valenciene, au ajuns în faţa mănăstirii Framenors, şi au ancorat foarte departe de ea. Zidarii şi dulgherii au început să ridice o schelă lipită de faţa mănăstirii, care dădea spre mare, o impunătoare alcătuire din lemn, ce cobora până pe ţărm, pe când *bastaixos,* ajutaţi de toţi cei care n-aveau nicio treabă, se duceau şi veneau de la Sfânta Maria, cărând cu cârca trunchiuri şi lemne.

La căderea serii, truda s-a oprit. Arnau a ajuns acasă bombănind.

— Regele nostru n-a cerut nicicând asemenea nebunie; se mulţumeşte cu podul tradiţional, pus pe bărci. De ce trebuie să i se îngăduie unui trădător asemenea moft?

Dar spusele lui s-au stins şi gândurile i s-au şters, când Maria a început să-i frece umerii.

— Ţi s-au mai tămăduit rănile, s-a învoit tânăra. Unii folosesc muşcată cu căpşună, dar noi am avut mereu încredere în imortelele chihlimbarii. Aşa îl trata bunica pe bunicul, şi mama pe tata.

Arnau a închis ochii. Imortele chihlimbarii? De zile întregi n-o mai văzuse pe Aledis. Ea era singurul temei al tămăduirii lui!

— De ce-ţi încordezi muşchii? i-a cerut socoteală Maria, curmându-i gândurile. Linişteşte-te, trebuie să te linişteşti ca să…

N-a mai ascultat-o. La ce bun? Să se liniştească doar ca să-i poată tămădui rănile făcute de o femeie? Dacă barem Maria s-ar supăra…

Dar în loc să strige la el, Maria i s-a dăruit iar în acea noapte: l-a căutat drăgăstos şi i s-a oferit cu blândeţe. Aledis nu ştia ce era blândeţea. Se împerecheau ca sălbăticiunile! Arnau a primit-o, cu ochii închişi. Cum să se uite la ea? Fata i-a mângâiat trupul şi sufletul, purtându-l pe calea plăcerii, o plăcerea cu atât mai dureroasă, cu cât era mai mare.

Odată cu trezitul găinilor, Arnau s-a grăbit să ajungă la Framenors. Maria se dăduse deja jos din pat şi era lângă vatră, trudind pentru el.

În cele trei zile cât a durat durarea podului, niciun curtean de-al regelui din Mallorca n-a coborât de pe galere; valencienii au făcut deopotrivă. Când schela lipită de Framenors a trecut de plajă şi a atins apa, barcagiii s-au grupat, ca să se poată strămuta materialele. Arnau a trudit fără preget; când stătea, când se oprea, mâinile Mariei îi mângâiau din nou trupul, acelaşi pe care nu cu multe zile în urmă îl muşcase şi-l zgâriase Aledis.

De pe bărci, lucrătorii înfigeau palpanşele în fundul portului Barcelonei, neîncetat la porunca lui Berenguer de Montagut care, în picioare la prova unei luntre, mergea dintr-un capăt în celălalt, cercetând trăinicia pilonilor, înainte de a îngădui să se păşească pe ei. În a treia zi, podul de lemn, lung de peste 50 de metri, închis pe ambele laturi, a rupt vederea diafană a portului din cetatea contelui. Galera regală s-a apropiat de capătul lui şi, după un timp, Arnau şi toţi cei care luaseră parte la ridicarea lui au auzit paşii regelui şi ai suitei pe scânduri; mulţi şi-au înălţat atunci capetele.

Odată ajuns la Framenors, Jaime i-a trimis un sol regelui Pedro, anunţându-l că el şi regina Constanza căzuseră la pat din pricina călătoriei pe mare, şi că sora lui îl ruga să vină la mănăstire s-o viziteze. Regele se pregătea să-i facă pe plac Constanzei, când infantele don Pedro a intrat la el însoţit de un tânăr monah franciscan.

— Grăieşte, frăţia ta, i-a poruncit monarhul, vizibil iritat că trebuia să-şi amâne vizita la sora lui.

Joan s-a aplecat atât de mult, că lungimea de un cap cu care îl depăşea pe rege şi-a pierdut din însemnătate. „E tare scund, i se istorisise lui Joan, şi niciodată nu stă în picioare în faţa curtenilor.” Dar de astă dată regele stătea în picioare şi-l străpungea pe Joan cu privirea.

Joan s-a bâlbâit.

— Vorbeşte, l-a îndemnat infantele don Jaime.

Joan a început să asude din plin, observând că sutana, deşi, grosolană, i se lipea de trup. Şi dacă vestea nu era adevărată? S-a gândit întâia oară la aşa ceva. O auzise din gura bătrânului monah care debarcase odată cu regele Mallorcăi şi nu mai adăstase nicio

clipită. Alergase cât îl ţineau picioarele la palatul regal, se luptase cu straja, fiindcă nu voise s-o transmită altcuiva decât monarhului, apoi dăduse înapoi în faţa infantelui don Pedro, dar acum… Şi dacă vestea era o minciună? Şi dacă era doar alt tertip al seniorului de Mallorca?

— Vorbeşte. Pentru numele lui Dumnezeu! a strigat regele la el.

Şi Joan a vorbit, dintr-o singură suflare:

— Maiestate, nu trebuie să vă vizitaţi sora, pe regina Constanza. E o cursă întinsă de regele Jaime de Mallorca. Sub pretextul că soţia îi este foarte bolnavă şi slăbită, straja de la uşa alcovului unde doarme regina are poruncă să nu lase să treacă pe nimeni, cu excepţia Maiestăţii Voastre, a infamilor don Pedro şi don Jaime. Nimeni altcineva nu poate intra în alcovul reginei; înăuntru vă aşteaptă doisprezece bărbaţi înarmaţi, care vă vor popri, vă vor duce pe pod până la galere, vor ridica ancora spre insula Mallorca şi vă vor duce la castelul Alaró, unde vor să vă ţină ostatic până îl veţi ierta pe regele Jaime de orice legământ de vasalitate, şi îi veţi dărui noi pământuri în Catalonia.

Gata!

Mijindu-şi ochii, regele a întrebat:

— Şi cum de ştie toate astea un monah tânăr ca tine?

— Mi le-a dezvăluit *fra* Berenguer, ruda Maiestăţii Voastre.

— *Fra* Berenguer?

Don Pedro a încuviinţat în tăcere, iar regele a părut să-şi amintească de îndată de ruda lui.

— *Fra* Berenguer, i-a dat înainte Joan, a primit la spovadă, de la un trădător ce s-a căit, misiunea de a vă transmite totul, dar cum este tare în vârstă şi nu se poate mişca cu sprinteneală, mi-a încredinţat-o mie.

— De aceea voia pod închis, s-a amestecat don Jaime. Dacă ne-ar întemniţa la Framenors, nimeni nu şi-ar putea da seama că am fost răpiţi.

— Ar fi simplu, a subliniat infantele don Pedro, dând din cap a încuviinţare.

— Ştiţi prea bine, a cuvântat regele, adresându-se infanţilor, că, dacă sora mea, regina, e bolnavă, nu pot să n-o vizitez câtă vreme se află pe domeniile mele. Joan asculta, neîndrăznind să-i privească. Regele a tăcut câteva clipe. Astă-seară am să-mi amân vizita, dar am nevoie… Mă asculţi, frate? Joan a tresărit. Am nevoie ca pocăitul spovedit să ne îngăduie să dezvăluim făţiş trădarea. Atâta vreme cât totul rămâne o taină de spovadă, trebuie să mă duc s-o văd pe regină. Du-te! i-a poruncit.

Joan s-a întors în fugă la Framenors şi a transmis lui *fra* Berenguer vrerea regelui. Regele nu s-a dus la întâlnire şi, spre liniştea lui, fapt pe care Pedro l-a luat drept oblăduirea divinei providenţe, i-a apărut o

infecţie pe faţă, lângă ochi, din care a trebuit să i se ia sânge, ceea ce l-a silit să stea la pat câteva zile, de ajuns pentru ca *fra* Berenguer să obţină de la cel pe care îl spovedise îngăduinţa cerută de regele Pedro.

De astă dată, Joan nu s-a îndoit nicio clipită de adevărul soliei.

— Lui *fra* Berenguer i s-a spovedit chiar sora Maiestăţii Voastre, i-a transmis regelui, de cum a fost adus în faţa lui, regina Constanza, care vă roagă să puneţi să fie adusă la palat, cu voia ei ori cu silnicie. Aici, departe de puterea soţului şi sub oblăduirea Maiestăţii Voastre, vă va dezvălui toate amănuntele trădării.

Infantele don Jaime, însoţit de un batalion de oşteni, s-a înfăţişat chiar el Constanzei la Framenors, ca să-i facă pe voie. Monahii l-au ajutat să treacă, iar infantele şi ostaşii s-au dus drept la rege. La nimic n-au slujit plângerile regelui din Mallorca: Constanza s-a dus la palatul regelui don Pedro.

Dar regelui din Mallorca nu i-a fost de niciun folos nici măcar vizita pe care i-a făcut-o cumnatului său, Pedro Ceremoniosul.

— Dat fiind că mi-am dat cuvântul papei, i-a dat de veste regele Pedro, am să respect ţidula de liberă trecere a Domniei Voastre. Soaţa vă va rămâne aici, sub oblăduirea mea. Plecaţi din regatul meu!

De cum a plecat Jaime de Mallorca cu cele patru galere ale lui, regele i-a poruncit lui Arnau d’Erill să grăbească judecarea cumnatului său şi, nu după mult, domnul *veguer* din Barcelona a hotărât ca domeniile vasalului necredincios, judecat în lipsă, să treacă în mâinile regelui; Pedro Ceremoniosul avea temeiul legiuit ca să declare război regelui din Mallorca.

Între timp regele, încântat de norocul de a uni regatele împărţite de strămoşul lui, Jaime Cuceritorul, a cerut să-i fie adus tânărul monah care aflase urzeala.

— Ne-ai slujit bine şi cu credinţă, i-a adeverit regele, de astă dată stând pe tron; îţi fac un hatâr.

Joan cunoştea intenţia regelui; i-o vestiseră oamenii monarhului. Şi chibzuise foarte bine. Purta sutana franciscanilor, conform vrerii arătate de maeştrii lui, dar ajuns la Framenors, tânărul fusese dezamăgit: unde erau tratatele, unde – ştiinţa, unde erau truda şi studiile? Când în sfârşit i se adresase, stareţul de la Framenors îi amintise cu răbdare cele trei principii stabilite de fondatorul ordinului, Sfântul Francisc de Assisi:

— Simplitate, sărăcie, umilinţă. Aşa trebuie să trăim noi, franciscanii.

Dar Joan voia să ştie, să cerceteze, să citească, să înveţe. Oare nu-l încredinţaseră maeştrii lui că şi aceea era o cale a Domnului? Aşa încât, ori de câte ori întâlnea un călugăr dominican, Joan îl privea pizmaş. Ordinul dominicanilor studia îndeosebi filosofia şi teologia, şi

fondase felurite universităţi. Joan voia să intre acolo şi să-şi ducă mai departe studiile la prestigioasa Universitate din Bologna.

— Aşa să fie, a hotărât regele, după ce a ascultat pledoaria lui Joan; tânărului monah i s-a strâns inima. Credem că într-o zi ai să te întorci pe meleagurile noastre, învestit cu dreptul moral pe care îl dau cunoaşterea şi înţelepciunea, şi că le vei folosi spre binele regelui şi poporului tău.

Capitolul 26

Mai 1343
Biserica Sfânta Maria a Mării
Barcelona

Trecuseră aproape doi ani de când domnul *veguer* îl osândise la Barcelona pe Jaime al III-lea. Clopotele din toată cetatea băteau fără preget, iar din Sfânta Maria, ale cărei ziduri mai erau deschise, Arnau le asculta înfricoşat. Regele chemase la război împotriva Mallorcăi, iar cetatea se umpluse ochi de nobili şi oşteni. De gardă în faţa capelei Preasfântului Mântuitor, Arnau îi zărea împrăştiaţi printre lumea de care Sfânta Maria era prea plină şi care se revărsa în piaţă. Toate bisericile din Barcelona celebrau liturghia pentru oastea catalană.

Arnau era ostenit. Regele îşi adunase oastea la Barcelona şi de două zile toţi *bastaixos* lucrau fără răgaz. O sută şaptesprezece nave! Nicicând nu se mai văzuseră atâtea: douăzeci şi două de galere mari, armate pentru război; şapte coci pântecoase pentru strămutat cai, opt transbordoare mari şi trei acoperite, pentru strămutat ostaşi. Pe mare erau puzderie de catarge, navele intrau şi ieşeau din port neîncetat.

Fără doar şi poate că tot pe una dintre acele galere, acum înarmate, se urcase Joan în urmă cu un an, îmbrăcat în negru, cu sutana dominicană, când plecase la Bologna. Arnau îl întovărăşise chiar până pe ţărm. Joan sărise într-o barcă şi se pusese cu spatele la mare; atunci îi zâmbise. Îl văzuse urcând la bord şi, de cum începuseră vâslaşii să tragă la rame, simţise că i se strângea stomacul, iar lacrimile începuseră să-i curgă pe obraji. Rămăsese singur.

Şi aşa era şi acum. Arnau s-a uitat jur împrejur. Clopotele tuturor bisericilor din cetate băteau neostoit. Nobili, prelaţi, ostaşi, neguţători, meşteşugari şi oameni de rând se îmbulzeau înăuntru; ceilalţi membri ai breslei lui îl înconjurau din toate părţile, dar el se simţea nespus de stingher! Visurile şi întreaga viaţă i se duseseră de râpă, ca şi vechea biserică romanică din care îşi trăsese viaţa noul templu. Nu mai exista. Nici urmă nu mai rămăsese din ea, şi de unde stătea acum putea privi nava din mijloc, imensă şi amplă, mărginită de coloanele octogonale care susţineau bolta. Dincolo de ele, afară, zidurile bisericii creşteau şi urcau la cer, piatră cu piatră, răbdătoare.

Arnau a privit în sus. A doua cheie de boltă a navei centrale abia fusese pusă şi se lucra la navele laterale. Naşterea Domnului Mântuitor: acela fusese motivul ales pentru al doilea bolţar. Bolta din prezbiteriu era cu desăvârşire acoperită. Următoarea, prima din nava uriaşă dreptunghiulară, tot din centru, încă neacoperită, părea o pânză de păianjen: cele patru nervuri ale arcurilor erau sub cerul liber, cu cheia de boltă în centru, ca un păianjen gata să lunece pe firele

fine în căutarea prăzii. Privirea lui Arnau s-a pierdut pe nervurile subţiri. Ştia prea bine cum era să te pierzi pe o pânză de păianjen! Aledis îl urmărea zi de zi cu tot mai mare înverşunare. „Am să le spun căpeteniilor breslei”, îl ameninţa ori de câte ori Arnau avea îndoieli, iar el păcătuia din nou, o dată, de două ori, tot aşa. Tânărul s-a întors către ceilalţi *bastaixos.* De-ar afla… Iată-i pe Bartolomé, socrul său, unul dintre bărbaţii de frunte ai breslei, pe Ramon, prietenul şi ocrotitorul lui. Ce-ar zice ei? Şi nici măcar Joan nu era cu el.

Chiar şi biserica Sfânta Maria părea să-i fi întors spatele. Acum era în parte acoperită, contraforţii care susţineau arcurile navelor laterale ale celei de-a doua bolţi erau înălţaţi, iar nobilimea şi neguţătorii bogaţi din cetate începuseră să se ocupe de capelele laterale, hotărâţi să-şi lase pecetea pe blazoane, icoane, sarcofage şi felurite basoreliefuri dăltuite în piatră.

Când Arnau se ducea să ceară ajutorul Fecioarei, întotdeauna era pe acolo câte un neguţător cu dare de mână ori câte un nobil care hoinărea pe şantier. I se părea că-i furau biserica. Apăreau brusc, şi se opreau mândri la cele unsprezece capele – dintre cele treizeci şi patru gândite – durate de-acum în lungul deambulatoriului. Acolo erau deja păsările de pe blazonul familiei Busquets, din capela Tuturor Sfinţilor; mâna şi leul ridicat pe picioarele dinapoi din cea a lui San Jaime; cele trei pere ale lui Boronat de Pera[44], săpate în bolţarul capelei ogivale a Sfântului Pavel; potcoava şi benzile lui Pau Ferran, în marmura aceleiaşi capele; blazoanele familiilor Dufort şi Dusay ori izvorul familiei Font, din capela Santa Margarita. Chiar şi în capela Preasfântului Mântuitor! Acolo, în capela lui şi a tuturor *bastaixos,* se instala mormântul lui Bernat Lull, arhidiaconul Mării, cel care iniţiase durarea acelui templu, lângă blazoanele familiei Ferrer.

Arnau trecea cu capul plecat pe lângă nobili şi neguţători. Numai el căra piatră şi îngenunchea în faţa Fecioarei, ca s-o roage să-l scape de păienjeniţa care îl urmărea.

După liturghie, toată Barcelona s-a dus în port. Acolo se afla Pedro al III-lea, îmbrăcat ca pentru război, înconjurat de baronii lui. Infantele don Jaime, conte de Urgel, urma să rămână în Catalonia, ca să apere frontierele de la Ampurdán, Besalú şi Camprodón de lângă comitatele peninsulare ale regelui din Mallorca, iar ceilalţi să plece cu regele întru cucerirea insulei: infantele don Pedro, seneşalul Cataloniei; *mosén* Pere de Montcada, amiralul flotei; Pedro de Eixèrica şi Blasco de Alagó; Gonzalo Díez de Arenós şi Felipe de Castre; părintele Joan de Arborea; Alfonso de Llòria; Gavany de Anglesola; Arcadic de Mur; Arnau d’Erill; părintele Gonzalvo García; Joan Ximénez de Urrea şi sumedenie de alţi nobili şi cavaleri, gata să se ducă la război laolaltă

---

[44] În lb. sp., „pară”. (n.tr.)

cu trupele şi vasalii lor.

Întâlnindu-se cu Arnau în afara bisericii, Maria a arătat cum strigau şi l-a silit să privească unde îi făcea ea semn cu degetul.

— Regele! Regele, Arnau. Uită-te la el. Câtă fală! Şi spada lui, nu-i de colo una ca ea! Şi nobilul acela. Cine-i, Arnau? Îl cunoşti? Şi blazoanele, armurile, flamurile…

Maria l-a tras pe Arnau dintr-un capăt într-altul al plajei până la Framenors. Acolo, departe de nobili şi oşteni, numeroşi bărbaţi, murdari şi zdrenţăroşi, fără scuturi şi armuri, fără spade, doar cu o cămaşă lungă şi roasă, jambiere şi căciuli din piele, se îmbarcau deja pe luntrele care aveau să-i ducă la nave.

Bărbaţii aceia aveau drept arme doar un cuţit lung şi o suliţă!

— Ajutoare? şi-a întrebat Maria soţul.

— Da, almogavarii.

Cei doi s-au alăturat respectului tăcut cu care barcelonezii îi priveau pe mercenarii năimiţi de regele Pedro. Cuceritorii Bizanţului! Chiar şi copiii şi femeile, impresionaţi de spadele şi armurile nobililor, ca şi Maria, îi priveau mândri. Luptau pedestru, cu pieptul gol, încrezându-se numai în iscusinţa şi sprinteneala lor. Cine să-şi râdă de straiele, cămăşile ori armele lor?

Aşa făcuseră sicilienii, i se istorisise lui Arnau: râseseră de ei pe câmpurile de bătaie. Cum puteau ţine piept nişte zdrenţăroşi unor nobili călare? Dar almogavarii îi biruiseră şi cuceriseră insula. Deopotrivă făcuseră şi franţujii; li se dusese vestea prin toată Catalonia şi o ascultase oricine voia s-o asculte. Arnau le auzise povestea de nu ştiu câte ori.

— Se zice, i-a şoptit Mariei, că nişte cavaleri franţuji au luat ostatic un almogavar şi l-au dus chiar la principele Carlo de Salerno, care l-a insultat, făcându-l mizerabil, sărăntoc şi sălbatic, şi şi-a bătut joc de oştile catalane. Nici Arnau, nici Maria nu-şi luau ochii de pe soldaţii năimiţi, care urcau nestăvilit pe luntrile barcagiilor. Atunci, de faţă cu principele şi cavalerii lui, a zis el mai departe, almogavarul l-a provocat la luptă pe cel mai bun dintre oamenii aceluia. El avea să lupte pedestru, înarmat doar cu lancea; iar franţuzul călare, cu tot armamentul. Arnau a tăcut câteva clipe, dar Maria s-a întors la el, îndemnându-l să urmeze. Franţujii au râs de catalan, dar au ridicat mănuşa. S-au dus toţi pe un maidan de lângă tabăra franţuză. Acolo, almogavarul şi-a biruit adversarul după ce i-a ucis bidiviul, profitând de neîndemânarea cavalerului în lupta pedestră. Chiar când se pregătea să-i dea lovitura de graţie, Carlo de Salerno l-a lăsat slobod.

— E drept, a recunoscut cineva din spatele lui. Luptă ca diavolii.

Arnau a observat că Maria se lipea de el şi-l apuca din răsputeri de braţ, neluându-şi ochii de pe soldaţii năimiţi. „Ce-ţi trebuie, muiere? Oblăduire? De-ai şti! Nu-s nici măcar în stare să-mi înfrunt lipsurile.

Crezi că unul dintre ei ţi-ar face mai rău decât mine? Luptă ca diavolii.” Arnau s-a uitat la ei: bărbaţi care plecau la luptă mulţumiţi, veseli, lăsându-şi acasă familiile. De ce nu putea şi el să facă deopotrivă?

Îmbarcarea a durat ceasuri în şir. Maria s-a dus acasă, iar Arnau a început să hoinărească pe plajă, printre oameni; şi-a întâlnit ici şi colo câţiva ciraci.

— De ce atâta grabă? l-a întrebat pe Ramon, făcând semn cu mâna spre bărcile care se duceau şi veneau fără preget, pline ochi cu soldaţi. E vreme bună. Nu pare să ne bată vreo furtună.

— Las'că vezi tu, i-a răspuns Ramon.

Atunci s-a auzit primul nechezat; apoi i s-au alăturat alte sute. Roibii aşteptaseră dincolo de ziduri, iar acum le venise rândul la îmbarcare. Dintre cele şapte coci menite strămutării lor, unele erau deja pline, cele care îi aduseseră pe cavalerii din Valencia, plecaţi din porturile Salou, Tarragona ori din miazănoaptea Barcelonei.

— Să plecăm, l-a îndemnat Ramon; aici o să fie un câmp de bătălie în toată legea.

Tocmai când plecau de pe plajă, au sosit primii roibi, aduşi de îngrijitori. Cai straşnici, de luptă, care dădeau din copite, tropăiau pe loc şi muşcau, pe când îngrijitorii se străduiau să-i ţină sub control.

— Ştiu că merg la război, a adeverit Ramon, după ce-şi găsiseră adăpost printre bărci.

— Ştiu?

— Fireşte. Nu-i îmbarcă decât când merg la război. Priveşte! Arnau s-a uitat spre mare. Patru coci pântecoase, ale căror chile aveau pescaj mic, s-au apropiat cât puteau de mult de plajă, deschizându-şi rampele de la pupa; acelea au căzut în apă, lăsând la vedere rărunchii ambarcaţiunii. Şi cei care nu ştiu, i-a dat înainte Ramon, se molipsesc de la ceilalţi.

Curând, plaja s-a umplut de cai. Erau cu sutele, toţi mari, puternici şi voinici, cai de război, antrenaţi pentru bătălii. Rândaşii şi scutierii fugeau de colo până colo, încercând să se apere de copitele şi muşcăturile lor. Arnau a desluşit cum unii dintre ei erau azvârliţi în aer ori izbiţi cu copitele şi picioarele. Haosul era peste măsură de mare, iar gălăgia – asurzitoare.

— Ce aşteaptă? a strigat Arnau.

Ramon i-a făcut iar semn către coci. Niscaiva scutieri, cărora apa le ajungea până la piept, duceau nişte roibi la ele.

— Aceştia sunt cei mai pricepuţi. Când vor ajunge înăuntru, vor atrage întreaga herghelie.

Aşa a şi fost. Când roibii au ajuns la capetele rampelor, scutierii i-au întors spre plajă şi au început să necheze frenetic.

Acela a fost semnalul.

Herghelia a intrat în apă, făcând atâta spumă, că pentru câteva clipe nu s-a mai putut vedea nimic. În spatele ei şi pe laturi, închizând-o şi conducând-o la coci, niscaiva rândaşi pricepuţi pocneau din bice. Băieţii pierduseră frâiele cailor lor, iar cei mai mulţi dintre aceia făceau salturi prin apă, împingându-se unii pe alţii. O bună bucată de vreme, haosul a fost aproape desăvârşit: ţipete şi pocnete de bice, cai ce nechezau şi luptau să urce pe coci, oameni care îi încurajau de pe plajă. Apoi peste port s-a lăsat iar liniştea. După ce-au fost încărcaţi toţi caii, rampele de la pupa au fost ridicate şi navele pântecoase au fost gata de plecare.

Galera amiralului Pere de Montcada a dat semnal de plecare şi cele o sută şaptesprezece nave au ridicat ancorele. Arnau şi Ramon s-au întors pe jos de la plajă.

— Pleacă, a zis Ramon, să cucerească Mallorca.

Arnau s-a învoit tăcut. Da, într-acolo plecau. Singuri, lăsau în urmă necazuri şi mizerii. Li se urase rămas-bun ca unor eroi, plecaseră cu gândul la război, doar la război. Ce n-ar fi dat să fie şi el la bordul unei galere!

La 21 iunie al aceluiaşi an, Pedro al III-lea asculta liturghia în catedrala din Mallorca *in sede majestatis,* împodobit cum se cuvine: cu veşmintele, onorurile şi coroana cuvenite regelui din Mallorca. Jaime al III-lea fugise pe domeniile lui din Rosellón.

Vestea ajunsese la Barcelona, apoi se răspândise în toată peninsula: regele Pedro făcuse primul pas ca să-şi ţină făgăduiala că va uni domeniile împărţite la moartea lui Jaime I. Nu-i mai rămânea decât să-şi ia înapoi comitatul Sardiniei şi domeniile catalane de dincolo de Pirinei: Rosellónul.

În mai bine de o lună, cât a durat campania din Mallorca, Arnau n-a putut uita cum se depărtase armata regală de portul Barcelonei. Când navele se depărtaseră oarecum, oamenii se risipiseră, ducându-se la casele lor. Dar el la ce să se întoarcă? Ca să primească duioşia şi dragostea pe care nu le merita? S-a aşezat pe nisip şi a mai stat acolo multă de vreme după ce ultima velă se pierduse în zare. „Ce noroc pe ei, că-şi lasă necazurile în urmă”, repeta la nesfârşit. În decursul întregii luni, când Aledis îl pândea pe drumul spre Montjuïc ori când, mai târziu, primea îngrijirile Mariei, Arnau auzea iar ţipetele şi râsetele almogavarilor, şi vedea iar cum se depărta flota. Într-o zi tot aveau să-l afle. Nu de mult, când Aledis gâfâia peste el, cineva strigase din drum. Îi auzise? Tăcuseră o vreme; apoi ea râsese şi se aruncase iar peste el. Când o să-i afle, ziua aceea va însemna ruşinea şi alungarea lui din breaslă. Ce-o să facă atunci? Din ce-o să trăiască?

Când, la 29 iunie 1343, întreaga Barcelonă a ieşit în întâmpinarea oştii regale, la vărsarea râului Llobregat, Arnau luase deja o hotărâre.

Regele trebuia să cucerească Rosellónul şi Cerdaña, numai aşa se putea ţine de legământ, iar el, Arnau Estanyol, avea să plece cu oastea; trebuia să fugă de Aledis! Poate că aşa va uita de el, iar la întoarcere… S-a cutremurat: era război, mureau oameni. Dar poate că la întoarcere o să-şi reia viaţa cu Maria, fără urmăririle lui Aledis.

Pedro al III-lea a poruncit ca navele să intre în portul cetăţii separat şi în ordine ierarhică: mai întâi, galera regală, urmată de cea a infantelui don Pedro, apoi a părintelui Pere de Montcada, iar după ele cea a seniorului de Eixèrica, şi tot aşa rând pe rând.

Pe când flota adăsta, galera regală a intrat şi a făcut un tur prin port, pentru ca toţi cei strânşi pe ţărmul Barcelonei s-o poată admira şi aclama.

Arnau a ascultat strigătele înflăcărate ale norodului, când nava a trecut prin faţa lui. Toţi *bastaixos* şi barcagiii stăteau în picioare pe plajă, pe ţărm, gata să ridice podul pe care trebuia să debarce regele. Alături de el, adăstând şi ei, erau Francesc Grony, Bernat Santeliment şi Galcerà Carbó, oamenii de vază ai cetăţii, flancaţi de căpeteniile breslelor. Barcagiii au început să-şi aşeze bărcuţele, dar căpeteniile le-au poruncit să adaste.

Ce se întâmpla? Arnau s-a uitat la ceilalţi *bastaixos.* Cum să debarce regele dacă nu pe un pod?

— Nu trebuie să debarce, a auzit că-i spunea Francesc Grony seniorului de Santeliment. Oastea trebuie să plece la Rosellón înainte ca regele Jaime să se rânduiască din nou ori să se înţeleagă cu franţujii.

Toţi cei de faţă au încuviinţat. Arnau şi-a întors privirea spre galera regelui, care brăzda triumfal apele cetăţii. Dacă regele nu debarca, dacă oastea îşi urma drumul spre Rosellón, neoprindu-se în Barcelona… Picioarele l-au lăsat. Trebuia să debarce!

Până şi contele de Terranova, sfetnicul regelui, rămas să ocrotească cetatea, sprijinea planul. Arnau l-a privit cu duşmănie.

Cei trei bărbaţi de vază ai Barcelonei, contele de Terranova şi alţi câţiva dintre cei mari au urcat într-o luntre, care i-a dus până la galera regală. Arnau şi-a auzit şi ciracii sprijinind planul: „Nu trebuie să-l lase pe cel din Mallorca să se înarmeze”, spuneau ei încuviinţând.

Discuţiile s-au lungit ceasuri la rând. Oamenii, rămaşi pe plajă, aşteptau hotărârea regelui.

În cele din urmă, podul nu s-a mai durat, dar nu pentru că oastea pleca să cucerească Rosellónul şi Cerdaña. Regele a hotărât că nu-şi putea urma campania în starea aceea: n-avea bani să ducă înainte războiul; mare parte dintre cavalerii lui îşi pierduseră caii pe când treceau marea şi trebuiau să debarce, şi, în sfârşit, avea nevoie să se înarmeze pentru cucerirea noilor pământuri. Deşi stăpânirea ceruse să-i fie îngăduite doar câteva zile pentru a pregăti petreceri în

onoarea cuceririi Mallorcăi, monarhul nu s-a învoit şi a recunoscut că n-avea să se sărbătorească nimic până când nu-i vor fi unite toate regatele. De aceea, în acel 29 iunie 1343, Pedro al III-lea a debarcat la Barcelona ca un năier oarecare, sărind din luntre drept în apă.

Dar cum să-i spună el Mariei că avea de gând să se alăture oştii? Aledis n-avea nicio însemnătate, ce câştiga ea dacă se afla de preacurvia lui? Dacă pleca la război, de ce să-şi facă rău şi lui, şi ei? Arnau şi-a adus aminte de Joan şi de mama lui; soarta aceea îl putea aştepta şi pe el, dacă se afla de preacurvie, iar Aledis ştia, dar Maria, cum să-i spună Mariei?

A încercat. A încercat să-şi ia rămas-bun de la Maria, când îl freca pe spate. „Plec la război”, putea să-i spună. Simplu: „Plec la război”. Avea să plângă. Ce vină avea Maria? A încercat când i-a dat să mănânce, dar ochii ei dulci l-au oprit. „Ai păţit ceva?” l-a întrebat. A încercat chiar şi după ce se iubiseră, dar Maria îl mângâia.

Între timp, Barcelona era toată un furnicar. Norodul voia ca regele să purceadă la cucerirea Sardiniei şi Rosellónului, dar regele nu şi nu. Cavalerii cereau monarhului să le plătească soldele şi despăgubiri pentru pierderea cailor şi armelor, dar vistieria lui era goală, aşa că a trebuit să lase o droaie de cavaleri la vatră. Aşa au făcut Ramon de Anglesola, Joan de Arborea, Alfonso de Llòria, Gonzalo Díez de Arenós şi sumedenie de alţi nobili.

Atunci regele a chemat întreaga *host* a Cataloniei; cetăţenii aveau să lupte pentru el. Clopotele au bătut în lungul şi-n latul principatului, şi, tot din porunca regelui, preoţii au început să-i îndemne de la amvon pe oamenii slobozi să plece la oaste. Nobilii plecau din oastea catalană! Părintele Albert vorbea cu ardoare, cu glas mare şi puternic, dând fără preget din mâini. Cum să apere regele Catalonia? Şi dacă regele Mallorcăi, care ştia de ce îl părăseau nobilii pe regele Pedro, se alia cu franţujii, şi pornea să atace Catalonia? Se mai întâmplase o dată! Părintele Albert a ridicat glasul până dincolo de parohia Sfintei Maria; cine nu-şi amintea, cine nu auzise vorbindu-se despre cruciada franţujilor contra catalanilor? Invadatorul putuse atunci să fie biruit. Dar aveau oare să mai izbutească acum, dacă iar îl lăsau pe Jaime să se înarmeze?

Arnau a privit la Fecioara din piatră cu Pruncul pe umăr. De-ar fi avut barem un fiu. Neîndoios că, de-ar fi avut un fiu, nimic din toate astea nu s-ar fi întâmplat. Aledis n-ar fi fost atât de crudă. De-ar fi avut un fiu…

— Tocmai i-am făgăduit ceva Fecioarei, i-a şoptit fulgerător Arnau Mariei, pe când preotul tot mai căuta oşteni din marele altar; am să merg la oaste, ca să ne binecuvânteze să avem un fiu.

Maria s-a întors la el şi, înainte de a se uita la Fecioară, l-a luat de mână şi i-a strâns-o cu putere.

— Nu poţi! a strigat Aledis când Arnau i-a pus ce hotărâse. El i-a făcut semn cu mâna să vorbească mai încet, dar ea i-a dat înainte cu ţipetele: Nu mă poţi părăsi! Am să spun tuturor…

— Ce însemnătate mai are, Aledis? a oprit-o el. Am să fiu la oaste. N-ai să izbuteşti decât să-ţi strici viaţa.

S-au privit; stăteau pitiţi în tufe, ca mai mereu. Buza de jos a lui Aledis a început să tremure. Cât de frumoasă era! Arnau a vrut să ducă o mână la obrazul femeii, pe care curgeau lacrimi, dar s-a oprit.

— Adio, Aledis.

— Nu mă poţi lăsa, a suspinat.

Arnau s-a întors către ea. Căzuse în genunchi, cu capul între mâini. Tăcerea a făcut-o să ridice privirile la Arnau.

— De ce îmi faci asta? a plâns.

Arnau a desluşit lacrimile de pe chipul lui Aledis; tot trupul îi tremura. Şi-a muşcat buzele şi s-a uitat la vârful muntelui, unde mergea după pietre. La ce să-i facă şi mai mult rău? A deschis braţele.

— Trebuie să plec.

Ea a început să se târască în genunchi, până i-a atins picioarele.

— Trebuie să plec, Aledis! a repetat Arnau, trăgându-se înapoi.

Şi a început să coboare povârnişul muntelui.

Capitolul 27

Erau femei uşoare; dovada erau veşmintele lor colorate. Aledis stătea în cumpănă dacă să se apropie sau nu de ele, dar aroma supei cu carne şi verdeţuri o ispitea. Îi era foame. Era nespus de jigărită. Fetele, tinere ca şi ea, umblau şi tăifăsuiau vesel în jurul focului. Când au desluşit-o la câţiva paşi de corturile de campanie, au poftit-o să se apropie, dar erau femei uşoare. Aledis s-a privit: zdrenţăroasă, urât mirositoare, murdară. Târfele au îmbiat-o iar; lucirea straielor de mătase sub soare i-a plăcut. Nimeni n-o poftise să-i dea nimic de-ale gurii. Oare nu încercase la toate corturile, colibele ori focurile de tabără pe unde se târâse? Oare se milostivise cineva de ea? O luaseră drept o cerşetoare ca toate celelalte; ceruse de pomană: un codru de pâine, ceva carne, un zarzavat. Îi scuipaseră în mâna întinsă. Apoi se prăpădiseră de râs. Acele femei erau târfe, dar o poftiseră să mănânce cu ele din aceeaşi oală.

Regele poruncise oştilor lui să se adune în cetatea Figueras, din miază-noaptea principatului, şi într-acolo se îndreptau atât nobilii care nu-l părăsiseră pe monarh, cât şi întreaga *host* din Catalonia, printre care oştenii din Barcelona, şi odată cu ei Arnau Estanyol, slobod, plin de nădejdi, înarmat cu arbaleta tatălui său şi un jungher bont.

La Figueras, regele Pedro a izbutit să adune aproape o mie două sute de călăreţi, patru mii de pedestraşi şi o întreagă altă armată: rudele oştenilor (mai ales almogavarii care, nomazi fiind, îşi luau cu ei familia şi avutul), neguţători de tot soiul (care aşteptau să cumpere prăzile soldaţilor), neguţători de robi, schivnici, trişori, furi, târfe, cerşetori şi tot felul de neisprăviţi fără alt ţel în viaţă decât să meargă în brazda morţii. Toţi alcătuiau o ariergardă năucitoare, care mergea în cadenţa oştilor şi avea propriile legi, uneori mult mai crude decât războiul ai cărui paraziţi erau.

Aledis era încă o fiică a acelei gloate întâmplătoare. Despărţirea de Arnau îi mai suna încă în urechi. Mâinile aspre şi ofilite ale bărbatului ei îi violaseră încă o dată adâncurile fiinţei. Gâfâitul bătrânului tăbăcar i s-a suprapus peste amintiri. Ghiujul îi ciupise vulva. Aledis nu mişcase. Ghiujul o ciupise iar, mai tare, cerşind mincinoasa-i dărnicie de nevastă. Aledis strânsese din picioare. „De ce m-ai lăsat, Arnau?” gândise Aledis, simţindu-l peste ea pe Pau, care se ajuta cu mâinile ca s-o pătrundă. Se lăsase şi desfăcuse picioarele, iar amarul îi urcase până în gât. Îşi ascunsese scârba. Ghiujul se mişca peste ea ca o reptilă. Vomitase pe marginea patului. El nici nu observase. O tot împungea lingav, ţinându-şi mădularul în mâini, cu capul pe sânii ei, muşcându-i sfârcurile pe care greaţa ei nu le lăsa să se facă tari. La sfârşit, se lăsase să cadă pe cealaltă margine a patului şi adormise. A doua zi la sculatul găinilor, Aledis îşi pusese într-o bocceluţă puţinul avut, niscaiva sfanţi furaţi de la bărbatu-său şi ceva de-ale gurii apoi,

ca în orice altă zi, ieşise în uliţă.

Se dusese la mănăstirea Sant Pere de les Puelles şi plecase din Barcelona urmând vechiul drum roman ce avea s-o ducă la Figueras. Ieşise pe porţile cetăţii cu capul plecat, ascunzându-şi dorul de-a o lua la sănătoasa şi neprivindu-i pe soldaţi; ridicase ochii la cerul albastru şi luminos, şi se îndreptase spre noul ei viitor, zâmbind mulţimii de călători care-i tăiau calea, în drum spre marea cetate. Şi Arnau îşi părăsise nevasta, cercetase ea. Sigur că plecase din pricina Mariei! N-o putea iubi pe femeia aia. Când făceau dragoste… simţea, îl simţea deasupra ei! N-o putea înşela: o iubea pe ea, pe Aledis. Şi când avea s-o vadă… Aledis şi l-a închipuit fugind la ea cu braţele deschise. Aveau să fugă! Da, să fugă împreună pe vecie.

În primele ceasuri de călătorie, Aledis şi-a potrivit pasul cu o ceată de ţărani care, după ce-şi vânduseră roadele trudei, se întorceau acasă. Le lămurise că-şi căuta bărbatul, fiindcă rămăsese grea, iar ea se juruise că el avea să afle înainte de a se duce la bătălie. A aflat de la ei că Figueras era la cinci ori şase zile de mers în graba mare pe drumul care ducea la Gerona. A avut şi prilejul să asculte sfaturile date de două babe ştirbe, care păreau să se rupă sub povara coşurilor goale pe care le purtau; cu toate astea, mergeau fără stavilă, cu o râvnă de neînchipuit când le privea trupurile bătrâne şi jigărite.

— Nu-i bine ca o femeie să umble de una singură pe asemenea drumuri, a rostit una din ele, tăgăduind.

— Nu, nu-i bine, a aprobat-o cealaltă.

Au trecut clipele de care amândouă au avut nevoie ca să-şi tragă sufletul.

— Cu atât mai puţin dacă-i tânără şi nurlie, a adăugat a doua.

— Fireşte, aşa-i, s-a învoit prima.

— Ce pot păţi? a întrebat cu naivitate Aledis. Drumul e plin cu lume, oameni cumsecade ca voi.

A trebuit să adaste iar, pe când babele făceau câţiva paşi în tăcere, ceva mai lungi de astă dată, ca să nu rămână în urma cetei de ţărani.

— Aici da, e lume. Sunt multe sate lângă Barcelona, care, ca şi noi, trăiesc de pe urma cetăţii. Dar mai încolo, a adăugat una din ele, ridicând ochii din pământ, când satele se răresc şi nu mai urmează nicio cetate, drumurile-s stinghere şi cu primejdie.

De astă dată, soaţa ei s-a abţinut de la orice vorbă; cu toate acestea, după tăcerea cuvenită, i-a vorbit lui Aledis:

— Când ai să fii singură, nu te lăsa văzută. Ascunde-te la cel mai mic zgomot pe care îl auzi. Fereşte-te de orice tovărăşie bărbătească.

— Măcar că-s cavaleri? a întrebat Aledis.

— Cu precădere de ăştia! a strigat una.

— De cum auzi copite de cal, ascunde-te şi roagă-te! a strigat cealaltă.

De astă dată, babele vorbiseră într-un glas, mânioase şi neavând nevoie de vreun răgaz; chiar au adăstat niţel, iar ceata din faţa lor s-a depărtat binişor. Neîncrederea lui Aledis trebuie să fi fost îndeajuns de limpede, fiindcă, de cum şi-au reluat mersul, cele două băbuţe au stăruit iar.

— Ascultă, copilă, a povăţuit-o una din ele, pe când cealaltă încuviinţa chiar înainte de a şti ce-avea să spună soaţa ei, în locul tău, eu m-aş întoarce în cetate şi mi-aş aştepta omul acolo. Drumurile-s foarte cu primejdie, mai ales când toţi oştenii şi ofiţerii sunt în campanie cu regele. Nu există oameni cu vază, nimeni nu stă de strajă, nimeni nu se teme de pedeapsa unui rege ocupat cu alte alea.

Aledis a mers gânditoare alături de cele două babe. Să se ferească de cavaleri? Dar de ce-ar fi făcut-o? Toţi cavalerii care veneau la atelierul soţului ei fuseseră cuviincioşi şi respectuoşi cu ea. Numeroşii neguţători care îi aduceau piei soţului ei nu-i istorisiseră niciodată că pe drumurile principatului ar fi avut loc furturi ori samavolnicii. În schimb, îşi amintea cutremurătoarele istorisi cu care obişnuiau să-i desfete, despre călătorii primejdioase pe mare, prin meleagurile arapilor ori prin cele mai de hăt-departe, ale sultanului din Egipt. Soţul ei îi spusese că de peste două veacuri drumurile Cataloniei erau oblăduite de legiuiri şi rege, că oricine cuteza să comită fărădelegi pe un drum regal primea o pedeapsă cu mult mai mare decât pentru aceeaşi nelegiuire săvârşită altunde. „Negustoria are nevoie de pace pe drumuri! adăuga el. Cum ne-am putea vinde mărfurile de-a lungul şi de-a latul Cataloniei, dacă regele nu ne-ar păzi pacea?” Îi istorisea ca unei fetiţe că de peste două veacuri Biserica lua măsuri întru apărarea drumurilor. Întâi fuseseră Constituţiile de Pace şi Armistiţiu, dictate de sinoade. Dacă cineva călca acele reguli, era afurisit pe loc. Episcopii stabiliseră că enoriaşii din comitatele şi episcopiile lor nu-şi puteau ataca vrăjmaşii între sâmbătă la nouă seara şi luni la unu noaptea, şi nici în timpul sărbătorilor de poruncă; în afară de asta, răgazul se referea şi la prelaţi, biserici şi la toţi cei care se duceau ori întorceau de la ele. Constituţiile, o lămurise, se făcuseră tot mai cuprinzătoare şi oblăduiau tot mai mulţi oameni şi averi: neguţători şi vite de muncă şi povară, unelte agricole şi case ţărăneşti, săteni, femei, recolte, livezi de măslini, vin. Până la urmă, regele Alfonso I se învoise cu pacea şoselelor şi drumurilor pentru toţi, şi hotărâse că încălcarea ei înseamnă delict de lezmajestate.

Aledis s-a uitat la babe, care înaintau tăcute, cărându-şi poverile, târându-şi picioarele desculţe. Cine ar îndrăzni să comită un delict de lezmajestate? Ce creştin s-ar pune în primejdia de a fi afurisit, atacând pe cineva pe un drum catalan? La asta se şi gândea, când ceata de ţărani a luat-o spre San Andrés.

— Rămas-bun, copilă, i-au spus babele. Ascultă de două bătrâne, a

adăugat una din ele. De mergi mai departe, ai grijă. Nu intra nici în sate, nici în cetăţi. Cineva te-ar putea vedea şi urmări. Trage doar la *masías,* şi numai unde vezi copii şi femei.

Aledis le-a privit cum se depărtau; babele îşi târau picioarele desculţe, străduindu-se să nu rămână în urma cetei. În câteva minute a rămas singură. Până atunci, mersese laolaltă cu grosul cetei de ţărani, sporovăind şi lăsându-şi gândurile şi închipuirea să zboare, fără nicio grijă, visând să ajungă lângă Arnau, emoţionată de aventura în care o băgase hotărârea ei pripită; dar când vocile şi gălăgia soţilor de drum s-au pierdut în depărtare, Aledis s-a simţit stingheră. Mai avea de mers cu duiumul şi a încercat să privească în depărtare, ducându-şi mâna la frunte, în chip de vizieră, ca să se apere de soarele ajuns în înaltul cerului albastru, fără niciun nor care să păteze imensitatea bolţii minunate, ce se unea în zare cu bogatele pământuri fără sfârşit ale Cataloniei.

Poate că pe Aledis n-o copleşea doar singurătatea după ce o părăsiseră ţăranii ori uimirea că era pe un meleag necunoscut. În realitate, nu înfruntase nicicând cerul şi pământul, ca atunci când nu vezi pe nimeni şi nu poţi scruta zarea rotindu-te în jurul tău ca s-o priveşti neîncetat! Aşa a şi făcut. A privit în zare, spre locul unde îi limpeziseră că se afla Figueras. Au lăsat-o picioarele. S-a întors şi a privit în urmă. Nimic. Se depărta de Barcelona şi nu vedea decât pământuri neştiute. A căutat acoperişurile care stătuseră mereu între ea şi minunea lumii necunoscute: cerul. A căutat mireasma cetăţii, mirosul de piele, strigătele oamenilor, rumoarea cetăţii vii. Era singură. Fulgerător, spusele celor două babe i-au dat năvală în minte. S-a străduit să zărească Barcelona în depărtare. Cinci ori şase zile! Unde va pune capul jos? Ce-o să îmbuce? Ce-o să facă? Ce putea ea să facă în faţa unui cavaler ori a unui nelegiuit? Soarele era sus pe boltă. Aledis a întors privirile spre locul unde i se lămurise că erau Figueras şi Arnau.

A devenit de două ori mai prevăzătoare. Şi-a ascuţit simţurile în mers, băgând de seamă la orice zgomot ce tulbura singurătatea drumului. Cu soarele la miazăzi de-acum, în apropiere de Montcada, al cărui castel, cocoţat pe culmea cu acelaşi nume, apăra intrarea în câmpia barceloneză, drumul s-a umplut iar de ţărani şi neguţători. Aledis li s-a alăturat ca şi cum făcea parte dintr-o ceată care mergea spre cetate, dar când a ajuns la porţile ei, şi-a amintit de sfaturile babelor şi a luat-o peste câmp până a dat iar de drum.

A fost încântată văzând că, pe măsură ce înainta, i se spulberau temerile care o cuprinseseră după ce rămăsese stingheră în drum. Când a ajuns la miazănoapte de Montcada, s-a tot întâlnit cu ţărani şi neguţători, cei mai mulţi pe jos, alţii în căruţe, pe catârci ori măgari. Toţi se salutau cuviincios, spre bucuria lui Aledis. Aşa cum făcuse şi

mai înainte, s-a alăturat unei cete, de astă dată de neguţători, care mergea la Ripollet. Au ajutat-o să treacă prin vad râul Besós, dar de cum au trecut de el, neguţătorii au luat-o la stânga, spre Ripollet. Singură iar, Aledis a făcut un ocol şi a lăsat în urmă Val Romanas, apoi s-a întâlnit cu adevărat râu Besós: un torent care în acea parte a anului avea destulă apă ca să nu-l poţi trece pe jos.

S-a uitat la râu şi la barcagiul care adăsta nepăsător pe mal. Bărbatul a surâs cu o privire tâmpă şi curtenitoare, înfăţişându-i nişte dinţi negri. Dacă voia să meargă înainte, lui Aledis nu-i mai rămânea altă alegere decât hatârul barcagiului cu dinţi înnegriţi. A încercat să-şi strângă decolteul, trăgând de fireturile ce se încrucişau peste el, dar trebuia să-şi ţină şi bocceluţa, aşa că n-a izbutit. A rărit pasul. Socotise mereu că se mişca frumos; întotdeauna se bucura când se ştia privită. Barcagiul era negru tuci peste tot! Împrăştia numai jeg. Şi dacă arunca bocceluţa? Nu. Şi-ar da seama. N-avea de ce să se teamă. Cămaşa barcagiului era un pergament slinos. Şi picioarele? Doamne! Aproape că nici nu-i vedea degetele. Încet. Încet. „Dumnezeule, ce bărbat hidos!” şi-a îndrugat în sinea ei.

— Vreau să trec râul, i-a cerut.

Barcagiul şi-a plimbat ochii de pe pieptul ei, la ochii ei mari şi căprui.

— Da, s-a mărginit să zică; apoi şi-a întors neobrăzat ochii la pieptul ei.

— Nu m-ai auzit?

— Da, a repetat, neridicând măcar ochii.

Vuietul râului Besós a spart tăcerea. Lui Aledis i s-a părut că-i simţea privirea pe sâni. Răsufla tot mai iute şi pieptul i se întărea; ochii lui cu firişoare de sânge i-au lunecat până şi pe ultimul ascunziş al trupului.

Aledis era singură, pierdută în Catalonia, pe malul unui râu despre care nici măcar n-auzise vorbindu-se, pe care credea că-l trecuse odată cu cei din Ripollet, cu un bărbat zdravăn care o privea pofticios. S-a uitat jur împrejur. Nu se vedea nici ţipenie. La câţiva metri în dreapta ei, se înălţa o hărăbaie întocmită din trunchiuri prost legate, mătăhăloasă şi împuţită ca şi stăpânul ei. În faţa uşii, printre resturi şi gunoaie, se încălzea la foc o oală atârnată de nişte pirostrii din fier. Aledis n-a vrut nici măcar să-şi închipuie ce se încălzea în oală, iar mirosul care ieşea din ea i s-a părut scârbos.

— Trebuie să ajung din urmă oastea regelui, a început să-l lămurească cu glas şovăielnic.

— Da, i-a răspuns din nou barcagiul.

— Soţul meu e ofiţer regal, l-a minţit, ridicând glasul, şi trebuie să-i spun că am rămas grea, înainte să intre în luptă.

— Da, a răspuns barcagiul, înfăţişându-şi iar dinţii negri.

Firicele de bale i s-au ivit în colţurile buzelor. Barcagiul şi le-a şters cu mâneca de la cămaşă.

— Chiar nu ştii să mai spui şi altceva?

— Ba da, a răspuns bărbatul, mijind ochii. Ofiţerii regelui obişnuiesc să moară în doi timpi şi trei mişcări în bătălii.

Aledis nu l-a văzut venind. Barcagiul a plesnit-o zdravăn peste obraz şi s-a întors, înainte ca ea să-i cadă lată la picioare.

Bărbatul s-a lăsat pe vine, a luat-o de păr şi a târât-o în cocioabă. Aledis şi-a înfipt unghiile în mâna lui, până le-a văzut intrând în carne, dar el a târât-o mai departe. A dat să se ridice, s-a împiedicat de câteva ori şi s-a prăvălit iar. Şi-a venit în fire şi s-a aruncat în patru labe peste picioarele bărbatului, încercând să-l ţină în loc. Barcagiul s-a ferit şi i-a tras un picior drept în pântece.

Odată ajunşi în cocioabă, pe când încerca să-şi tragă sufletul, Aledis a simţit că ţărâna şi noroiul îi zgâriau trupul în ritmul desfrânării bărbatului.

Pe când aştepta felurite *hosts* şi adunări din principat, ca şi merinde, regele Pedro şi-a instalat cartierul general într-un han din Figueras, cetate reprezentată în Cortesuri, de la graniţa cu comitatul Rosellón. Infantele don Pedro şi cavalerii lui au tras la Perelada, iar infantele don Jaime şi ceilalţi nobili – seniorul de Eixèrica, contele de Luna, Blasco de Alagó, *mosén* Ximénez de Urrea, Felipe de Castro şi *mosén* Ferrández de Luna, printre alţii – s-au risipit, laolaltă cu oştenii lor, pe lângă Figueras.

Arnau Estanyol era cu trupele regale. Până la cei douăzeci şi doi de ani pe care îi avea nu mai avusese o aventură asemănătoare. Tabăra regelui, unde se îmbulzeau peste două mii de bărbaţi înflăcăraţi de biruinţa din Mallorca, dornici de război, lupte şi prădăciuni, fără nimic altceva de săvârşit decât să aştepte porunca regelui de a ataca Rosellónul, era opusul rânduielii care domnea la Barcelona. În afara orelor când făceau instrucţie ori exerciţii de tragere, viaţa de tabără a oştenilor era numai rămăşaguri şi taifasuri, unde ageamiii ascultau din gura veteranilor făloşi crunte istorii despre război şi, de ce nu, despre furturi şi încăierări.

Arnau obişnuia să se plimbe prin tabără laolaltă cu trei tineri veniţi de la Barcelona, la fel de ageamii ca şi el în meşteşugul războiului. Îl încântau caii şi armurile, pe care slugile aveau grijă să le ţină lustruite în orice împrejurare, înşirate la soare în faţa corturilor, într-un soi de întrecere pe care o câştigau armele şi harnaşamentele care străluceau cel mai tare. Dar dacă toţi roibii şi armurile îl încântau, suferea în schimb de cazna murdăriei, duhorii şi puzderiei de gâze atrase de gunoaiele miilor de bărbaţi şi cai. Ofiţerii regali porunciseră să se sape şanţuri lungi şi adânci în loc de latrine, cât mai departe de

tabără, lângă un pârâu unde se aruncau fecalele soldaţilor. Dar pârâul era aproape secat şi ele se grămădeau şi putrezeau, răspândind o duhoare lipicioasă care-ţi muta nasul din loc.

Într-o dimineaţă, când Arnau şi noii lui ciraci se plimbau printre corturi, a venit la ei un cavaler care se întorcea de la instrucţie. Bidiviul lui se îndrepta spre grajd şi, nădăjduind să primească hrana binemeritată şi să scape de povara armurii ce-i acoperea pieptul şi coastele, bătea din copite şi se sălta pe picioarele dindărăt, iar călăreţul se grăbea să ajungă la cort nefăcând vreun rău, ocolind oştenii şi armele grămădite pe potecile deschise printre corturi. Mare şi fălos, bidiviul silit să îndure dârlogii nemiloşi care îi intrau în gură, şi neputând să înainteze, dansa spectaculos, cadenţat, stropind cu spumă albă din toate părţile pe toţi cei cu care se întâlnea.

Arnau şi ciracii lui s-au dat cum au putut la o parte din drumul călăreţului, dar au avut ghinion: tocmai atunci armăsarul şi-a mişcat năprasnic crupa într-o parte, l-a izbit pe Jaume, cel mai mic dintre cei patru, iar acela şi-a pierdut echilibrul şi s-a prăvălit în ţărână. Băiatul n-a păţit nimic, iar călăreţul nici nu s-a uitat înapoi, urmându-şi drumul spre un cort din apropiere. Micul Jaume, însă, s-a prăvălit chiar în locul unde câţiva veterani îşi jucau solda la zaruri. Unul dintre ei pierduse tot atâtea parale cât câştigurile pe care i le-ar fi adus toate viitoarele campanii ale regelui Pedro, iar încăierarea nu s-a lăsat aşteptată. Nefericitul jucător s-a săltat cât era de mare, hotărât să-şi verse pe Jaume furia pe care nu le-o putea vădi celorlalţi camarazi. Era un bărbat robust, cu părul şi barba lungi şi murdare, a cărui privire era rodul ceasurilor de pierderi neîntrerupte la joc şi care l-ar fi băgat în sperieţi şi pe cel mai viteaz vrăjmaş. Soldatul l-a ridicat pe nepoftit şi l-a săltat în zbor până la înălţimea privirii lui. Jaume n-a avut nici măcar vreme să-şi dea seama ce era. În câteva clipe, bidiviul îl dăduse la o parte, el căzuse, iar acum îl ataca un nelegiuit care urla la el şi-l izbea peste faţă, făcând să-i curgă dintre buze un firicel de sânge.

Arnau l-a văzut pe Jaume dând din picioare prin aer.

— Lasă-l! Porcule!

Din gură i-au ieşit vorbe care l-au uimit şi pe el.

Oamenii au dat să se depărteze de Arnau şi de veteran. Ca să-l înfrunte pe cel care cutezase să-l insulte, veteranul i-a dat drumul lui Jaume care, uimit şi el, a căzut în fund. Arnau s-a văzut deodată în mijlocul cercului alcătuit din droaia de curioşi care se apropiaseră ca să asiste la spectacol. El şi un oştean mânios. Dacă barem nu l-ar fi insultat. De ce trebuise să-l facă „porc”?

— N-avea nicio vină, a bolborosit Arnau, făcând semn către Jaume, care încă nu se dumirea ce se întâmplase.

Fără să mai scoată vreo vorbă, soldatul s-a năpustit asupra lui

Arnau ca taurul furios; l-a izbit în piept cu capul, l-a împins vreo câţiva metri mai încolo, atât cât cercul curioşilor să se tragă înapoi. Arnau a simţit o durere de parcă i-ar fi crăpat pieptul. Aerul puturos pe care era deprins să-l tragă în piept părea să se fi dus pe neaşteptate. A căscat gura ca un peşte scos din apă. A dat să se ridice, dar o lovitură de picior în obraz l-a pus iar la pământ. O durere puternică i-a cuprins toată ţeasta, pe când era gata-gata să-şi revină, o altă lovitură de picior, de astă dată în rinichi, l-a trântit iar în ţărână. L-a bătut atât de groaznic, încât Arnau a închis ochii şi s-a ghemuit la pământ.

Când s-a oprit din bătaie, Arnau şi-a închipuit că smintitul ăla la cap îl făcuse bucăţi; dar, în ciuda durerii, i s-a părut că auzea ceva.

Din ţărână şi încă făcut ghem, a ciulit urechea.

Atunci l-a auzit.

L-a mai auzit o dată.

Şi l-a mai auzit încă o dată, şi înc-o dată. A deschis ochii şi s-a uitat la oamenii adunaţi în cerc, care hohoteau în jurul lui, făcând semn către el cu degetul, râzând fără oprire. Vorbele tatălui i-au răsunat în urechile chinuite: „Eu am lăsat baltă tot ce-am avut, pentru ca tu să fii slobod." În mintea-i buimacă s-au suprapus chipuri şi amintiri: şi-a zărit tatăl atârnat de funia din piaţa Blat. S-a ridicat cu faţa însângerată. Şi-a amintit de prima piatră pe care o cărase la Fecioara Mării. Veteranul s-a întors cu spatele la el. Efortul pe care trebuise să-l facă atunci ca să care piatra în cârcă. Durerea, suferinţa, mândria cu care o pusese jos.

— Porcule!

Bărbosul s-a sucit. Şi toată tabăra i-a auzit fâşâitul nădragilor.

— Ţăran idiot! a strigat, năpustindu-se cât era de mare asupra lui.

Nicio piatră nu era mai grea decât porcul ăla. Nicio piatră. Arnau s-a aruncat asupra veteranului, s-a prins de el, ca să nu-l mai lovească, şi amândoi s-au rostogolit în ţărână. Arnau s-a ridicat mai iute decât soldatul şi, în loc să dea în el, l-a luat de păr şi de centironul din piele cu care era încins, şi l-a aruncat în aer deasupra cercului de curioşi.

Bărbosul s-a prăbuşit zgomotos peste privitori.

Dar dovada lui de forţă nu l-a speriat pe soldat. Deprins să se bată, în câteva secunde a fost iar în faţa lui Arnau care, cu picioarele bine înfipte în pământ, îl aştepta. De astă dată, în loc să se repeadă asupra lui, veteranul a dat să-l lovească, dar Arnau a fost iar mai iute: a parat lovitura, apucându-l de antebraţ şi, după ce s-a răsucit, l-a aruncat din nou la pământ, câţiva metri mai încolo. Dar apărarea lui Arnau nu-i făcea prea mare rău soldatului şi hărţuiala se tot repeta.

În sfârşit, când veteranul tocmai nădăjduia ca adversarul să-l arunce iar în aer, Arnau i-a tras un pumn groaznic în scăfârlie, un pumn în care tânărul *bastaix* şi-a pus întreaga mânie.

Strigătele ce însoţiseră încăierarea s-au stins. Bărbosul a leşinat la

picioarele lui Arnau, care voia să-şi uşureze durerea din nodurile degetelor de la mâna cu care îl plesnise, dar a înfruntat privirile cu pumnul strâns, ca şi cum era gata să izbească iar. „Nu te ridica, i-a cerut, privindu-l pe soldat. Pentru Dumnezeu, nu te ridica.”

Veteranul a dat să se îndrepte cu greutate. „Nu te ridica!” Arnau a pus piciorul drept pe faţa veteranului şi l-a împins iar în ţărână. „Nu te ridica, fecior de lele.” N-a făcut-o, şi camarazii veteranului s-au apropiat să-l ia.

— Băiete! Vocea i-a sunat poruncitor. Arnau s-a întors şi-a dat nas în nas cu cavalerul care provocase încăierarea, încă în armură. Vino încoace.

Arnau i-a dat ascultare, ţinându-şi mâna pe ascuns.

— Sunt Eiximèn d’Esparça, scutier al Maiestăţii Sale regele Pedro al III-lea, şi poftesc să te iau sub comanda mea. Să vii la ofiţerii mei.

Capitolul 28

Cele trei fete au amuţit şi s-au uitat una la alta când Aledis s-a năpustit asupra oalei ca o jivină hămesită, ţinându-şi suflarea, în genunchi, băgând amândouă mâinile în supă după carne şi legume, privindu-le neîncetat pe deasupra blidului. Una dintre ele, cea mai tânără, căreia o claie de păr bălai şi creţ îi cădea peste o rochie azurie precum cerul, a strâns din buze către celelalte două: care dintre ele nu trecuse prin aşa ceva? părea să le întrebe. Soaţele ei au încuviinţat din priviri şi toate trei s-au depărtat câţiva paşi de Aledis.

Imediat, fata cu păr bălai şi creţ s-a întors în cortul unde, ferite de soarele de iulie ce cădea ca de plumb peste întreaga tabără, alte patru fete, ceva mai în vârstă decât cele de afară, şi mai-marea lor, care stătea pe un taburet, nu-şi luau ochii de la Aledis. Când tânăra îşi făcuse intrarea, căpetenia lor consimţise dând din cap şi se învoise să i se dea de mâncare; de atunci o privea neîncetat: zdrenţăroasă şi murdară, dar frumoasă şi… tânără. Oare ce căuta fata aici? Nu era vagaboandă, nu cerşea ca altele. Şi nu era nici târfă; dăduse înapoi fără şovăială când dăduse nas în nas cu cele care erau într-adevăr femei uşoare. Era murdară, da; avea şi cămaşa ruptă; avea părul încâlcit şi slinos, nu putea tăgădui, dar dinţii îi erau albi ca neaua. Tânăra aceea nu cunoscuse foamea, nici bolile care înnegreau dinţii. Ce căuta aici? Pesemne fugea de ceva, dar de ce?

Mai-marea peste târfe a făcut un semn femeii cu care stătuse în cort.

— O vreau curată şi dichisită, i-a şoptit când s-a aplecat spre ea.

Femeia s-a uitat la Aledis, a surâs şi a încuviinţat.

Aledis nu s-a putut pune de-a latul. „Ai nevoie de o baie”, i-a vorbit, după ce una dintre târfe, cea care ieşise din cort, şi-a dovedit mâncarea. O baie! Oare de câte zile nu se mai spălase? În cort i-au pregătit un lighean cu apă proaspătă şi a ea intrat în apă, cu picioarele strânse. Cele trei fete care stătuseră cu ea cât înfulecase, au îngrijit-o şi au spălat-o. De ce să nu se lase iubită? Nu i se putea înfăţişa lui Arnau în halul ăla. Oştenii îşi ridicaseră tabăra foarte aproape, iar împreună cu ei era şi Arnau. Izbutise! De ce să nu se lase spălată? S-a lăsat şi înveşmântată. Au căutat pentru ea rochia cea mai puţin ţipătoare, dar chiar şi aşa… „Femeile uşoare trebuie să poarte straie colorate”, îi lămurise mamă-sa pe când era copilă şi confundase o târfă cu o nobilă, voind s-o lase să treacă înaintea ei. „Atunci cum le putem deosebi?” întrebase Aledis. „Regele le sileşte să se îmbrace aşa, dar să nu poarte pelerină ori altă haină, chiar şi pe vreme de iarnă. Aşa să le deosebeşti pe femeile uşoare: niciodată nu poartă nimic pe umeri.”

Aledis s-a privit din nou. Femeile de teapa ei, soţiile de

meşteşugar, nu se puteau îmbrăca nicicând colorat; aşa poruncea regele, şi ce frumoase erau acele ţesături! Dar cum să apară în faţa lui Arnau îmbrăcată astfel? Soldaţii aveau s-o creadă… A ridicat un braţ ca să se vadă dintr-o parte.

— Îţi place?

Aledis s-a întors şi a văzut-o pe matroana târfelor la intrarea în cort. Antonia, aşa o chema pe fata bălaie cu păr creţ care o ajutase să se îmbrace, s-a făcut nevăzută la un semn al femeii.

— Da, adică nu.

Aledis s-a privit iar. Rochia era verde-deschis. Oare acele femei aveau ceva de pus pe umeri? Dacă se acoperea, nimeni n-avea s-o creadă târfă.

Codoaşa a privit-o din cap până-n picioare. Nu se înşelase. Un trup voluptos, pe gustul oricărui ofiţer. Şi ochii? Cele două femei s-au uitat una la alta. Erau imenşi. Căprui. Şi totuşi, păreau trişti.

— Ce te-a adus aici, copilă?

— Soţul meu. E la oaste şi a plecat neştiind că va fi tată. Voiam să-i spun înainte de a intra în bătălie.

I-a istorisit totul dintr-o singură suflare. E la oaste, şi aşijderea le lămurise şi neguţătorilor care îi dăduseră adăpost la Besós, când barcagiul, după siluire, pe când încerca să scape de ea înecând-o în râu, se trezise cu ei pe cap şi o luase la goană. Aledis îi cedase până la urmă bărbatului şi suspina în ţărână, pe când el o lua cu silnicie şi o târa la râu. Lumea nu exista, soarele scăpătase, gâfâitul barcagiului se pierdea în ea, împletindu-se cu amintirea şi neputinţa. Când neguţătorii ajunseseră acolo, li se făcuse milă de ea, văzând-o în ce hal era.

— Trebuie să faci plângere la *veguer,* o sfătuiseră.

Dar ce să-i spună ea celui care-l reprezenta pe rege? Şi dacă bărbatu-său o urmărea? Şi dacă o aflau? Începea o judecată, iar ea nu putea…

— Nu. Trebuie să ajung în tabăra regelui, înainte ca oastea să plece la Rosellón, le dezvăluise după ce-i dumirise că era grea şi că bărbatul ei nu ştia. Acolo am să-i spun soţului meu, iar el are să hotărască.

Neguţătorii au însoţit-o până la Gerona. S-a despărţit de ei în biserica Sant Feliu, dincolo de zidurile cetăţii; văzând-o singură şi nefericită, cel mai vârstnic dintre ei a clătinat din cap a tăgadă lângă zidurile bisericii. Aledis şi-a amintit sfatul babelor: nu intra în niciun sat ori cetate, şi n-a intrat nici în Gerona, o cetate cu şase mii de locuitori. De unde se afla, a desluşit acoperişul Sfintei Maria, o *seo* ce tocmai se ridica; alături de ea, palatul episcopal, şi lângă el, turnul Gironella, înalt şi ţeapăn, cel mai bun loc de apărare din cetate. S-a uitat la toate câteva clipe şi a plecat la Figueras.

Mai-marea peste târfe, care nu-şi lua ochii de pe Aledis, pe când fata îşi amintea de călătoria făcută, a văzut-o cum tremura.

Şederea oştii în Figueras făcea ca puzderie de lume să meargă într-acolo. Aledis se alăturase gloatei, îmboldită de foame. Nu-şi amintea niciun chip. I-au dat pâine şi apă proaspătă. Cineva îi oferise niscaiva legume. Noaptea îi prinsese la miazănoapte de râul Fluvià, la poalele castelului Báscara, la jumătatea drumului dintre Gerona şi Figueras. Acolo călătorii i-au luat merindele, iar doi dintre ei au călărit-o sălbatic toată noaptea. Ce însemnătate mai avea! Aledis a căutat în amintire chipul lui Arnau şi s-a cuibărit în el. A doua zi i-a urmat ca o jivină, mergând câţiva paşi în urma lor, dar nu i-au mai dat nimic de îmbucat, nici măcar nu i-au vorbit şi, până la urmă, au ajuns în tabără.

Iar acum, la ce privea femeia aia? Nu-şi lua ochii de pe pântecul ei! Aledis şi-a privit rochia strânsă pe pântecul neted şi tare. S-a mişcat neliniştită şi a lăsat privirea în jos.

Mai-marea peste târfe zâmbi mulţumită, dar Aledis n-a văzut-o. De câte ori nu auzise asemenea mărturisiri aproape mute! Fete care născoceau istorii şi nu-şi puteau susţine minciunile în faţa celei mai uşoare presiuni; atunci se supărau şi lăsau privirile în jos, ca şi asta. Câte sarcini nu văzuse, zeci, sute? Nu-i dezvăluise că era grea nicio fată cu pântecul tare şi neted ca al ei. Greşea, oare? Poate că da, dar nu-şi putea închipui că de la prima bănuială se şi ducea în goana mare să vorbească soţului plecat la război.

— Îmbrăcată aşa nu poţi merge în tabăra regelui. Aledis a ridicat ochii, auzind spusele matroanei, şi s-a privit iar. Suntem oprite să mergem acolo. Dacă vrei, îţi pot găsi soţul.

— Dumneata? M-ai ajuta? De ce-ai face-o?

— Oare nu te-am mai ajutat? Ţi-am dat de-ale gurii, te-am spălat şi îmbrăcat. Nimeni n-a făcut aşa ceva în tabăra asta de bărbaţi betegi la minte, e drept? Aledis s-a învoit. Şi s-a înfiorat, amintindu-şi cum se purtaseră ceilalţi cu ea. De ce te miri, atunci? i-a dat înainte femeia. Aledis a stat în cumpănă. Suntem târfe, e de netăgăduit, dar asta nu înseamnă că n-avem inimă. Dacă m-ar fi ajutat cineva şi pe mine cu ani în urmă… Privirea matroanei s-a pierdut hăt-departe şi vorbele i-au plutit prin cort. Ce mai! N-are nicio însemnătate. Dacă vrei, pot s-o fac. Cunosc o droaie de bărbaţi în tabără şi nu mi-ar fi greu să-l chem pe al tău.

Aledis a cântărit promisiunea. De ce nu? Matroana s-a gândit la viitoarea ei fată. Nu era greu să-l facă dispărut pe soţ, o simplă încăierare în tabără, oştenii îi datorau duium de hatâruri, aşa că, la cine să ceară sprijin fata? Era singură. Avea să se lase pe mâinile ei. Sarcina, dacă era într-adevăr, nu era mare păs: pe câte nu le făcuse ea să lepede pentru niscaiva sfanţi?

— Îţi mulţumesc, a încuviinţat Aledis.

Gata. A ei era.

— Cum se numeşte bărbatul tău şi de unde vine?

— Vine cu întreaga *host* din Barcelona şi se numeşte Arnau, Arnau Estanyol. Matroana s-a cutremurat. Ce s-a întâmplat? a întrebat Aledis.

Femeia a pus mâna pe taburet şi s-a aşezat. Asuda.

— Nu, a răspuns. Trebuie să fie din pricina vipiei ăsteia blestemate. Dă-mi evantaiul!

„Era cu neputinţă!” şi-a zis, pe când Aledis îi împlinea ruga. I se băteau tâmplele. „Arnau Estanyol! Era cu neputinţă.”

— Descrie-mi-l pe bărbatul tău, i-a cerut, stând jos şi făcându-şi vânt cu evantaiul.

— O, trebuie să fie foarte uşor de găsit. E *bastaix* în port. E tânăr şi puternic, înalt şi chipeş, şi are o aluniţă lângă ochiul drept.

Mai-marea peste târfe îşi fâlfâia neostoit evantaiul. Privirea i-a plutit mult dincolo de Aledis: un sat pe numele lui Navarcles, o petrecere de nuntă, o saltea şi un castel, Llorenç de Bellera, pângărirea, foamea, durerea… Câţi ani trecuseră? Douăzeci? Da, trebuiau să fie douăzeci, poate mai mulţi. Şi acum…

Aledis a spart tăcerea:

— Îl cunoşti?

— Nu, nu.

Îl cunoştea. Dar ce puţin şi-l amintea! Pe atunci era doar o codană!

— Ai să mă ajuţi să dau de el? i-a tăiat iar vorba Aledis.

„Şi pe mine cine mă va ajuta să-l găsesc?” Avea nevoie să rămână singură.

— Da, a destăinuit, făcând semn către ieşirea din cort.

Când Aledis a ieşit, Francesca şi-a acoperit faţa cu mâinile. Arnau! Îl uitase; se silise s-o facă, iar acum, după douăzeci de ani… Dacă fata spunea adevărul, copilul pe care îl purta în pântece era nepotul ei! Şi ea se gândise să-l omoare. Douăzeci de ani! Cum o fi la chip? Aledis i-l descrisese înalt, puternic, chipeş. Nu şi-l amintea, nici măcar ca nou-născut. Obţinuse pentru el căldura din fierărie, dar curând nu mai putuse să ajungă până acolo. „Blestemaţii! Eram doar o copilă şi stăteau la coadă ca să mă siluiască!” O lacrimă i s-a prelins pe obraz. Oare de când nu mai plângea? Atunci, în urmă cu douăzeci de ani, nu plânsese. „Copilului îi e mai bine cu Bernat”, gândise. Când aflase toată pătărania, doña Caterina o pălmuise, iar ea sfârşise târându-se printre soldaţi mai întâi printre gunoaie, mai apoi lângă zidul castelului. Nimeni n-o mai dorea şi bântuia printre jeguri şi gunoaie, pe lângă sumedenie de alţi nefericiţi ca ea, bătându-se pentru câte un codru de pâine plin de praf şi viermi. Acolo întâlnise o fetiţă şi scociorâseră laolaltă prin resturi. Era jigărită, dar frumuşică. Nimeni n-avea grijă de ea. Poate că, dacă… Îi dăduse resturi de-ale gurii, dintre

cele păstrate pentru ea. Fata zâmbise, ochii i se luminaseră; poate că nici nu cunoştea altă viaţă decât aia. O spălase într-un pârâu, îi frecase pielea cu nisip, până ce ţipase de durere şi de frig. Apoi nu trebuise decât s-o ducă la unul dintre ofiţerii seniorului de Bellera. Aşa începuse totul. „Sunt crâncenă, fiule, atât de încrâncenată că am bătături pe inimă. Ce ţi-o fi istorisit tatăl tău despre mine? Că te-am lăsat în mâinile morţii?”

Chiar în acea noapte, când ofiţerii regelui şi soldaţii cu noroc la cărţi au venit la cort, Francesca a întrebat de Arnau.

— Vorbeşti de *bastaix?* a iscodit-o unul dintre ei; fireşte că-l ştiu, toţi îl ştim. Francesca a dat din cap. Se zice că a bătut un veteran de care le era frică la toţi, a luminat-o, iar Eiximèn d’Esparça, scutierul regelui, l-a recrutat chiar pentru garda lui. Are o aluniţă lângă un ochi. L-au instruit să se bată cu jungherul, ştii? De atunci s-a bătut de multe ori şi a biruit mereu. Merită să pariezi pe el. Ofiţerul a zâmbit. Dar de ce te ocupi de el? a întrebat, zâmbind şi mai şi.

Dar de ce să nu-şi lase închipuirea înfierbântată să zboare? s-a gândit Francesca. Era greu de dat altă lămurire. Şi i-a făcut cu ochiul ofiţerului.

— Eşti bătrână pentru ditamai bărbatul, a râs oşteanul.

Francesca nu s-a sinchisit.

— Tu adu-mi-l şi n-ai să te căieşti.

— Unde? Aici?

Şi dacă, la urma urmelor, Aledis minţea? Niciodată n-o înşelaseră primele impresii.

— Nu, aici nu.

Aledis s-a depărtat câţiva paşi de cortul Francescăi. Noaptea era splendidă, înstelată şi caldă, iar luna muia întunericul în chihlimbariu. Tânăra privea cerul şi pe bărbaţii care intrau în cort, şi ieşeau însoţiţi de câte o fată; se duceau apoi în nişte bordeiaşe, de unde ieşeau după o vreme unii râzând, alţii tăcuţi. Şi asta se tot repeta la nesfârşit. De fiecare dată, fetele se duceau la ligheanul unde o spălaseră pe Aledis şi se curăţau pe dinăuntru, privind-o cu neobrăzare, ca şi femeia pe care cândva maică-sa nu-i îngăduise s-o lase să treacă înaintea lor.

— De ce nu le bagă la răcoare? o întrebase Aledis pe maică-sa.

Eulàlia îşi privise fiica, socotind dacă era ori nu îndeajuns de mare ca să primească o lămurire.

— Nu se poate; şi regele, şi Biserica le lasă să-şi facă meşteşugul. Aledis o privise neîncrezătoare. Da, copilă, da. Biserica arată că femeile uşoare nu pot fi osândite de legea pământească, fiindcă oricum are s-o facă aceea divină.

Cum să dumirească o fetiţă că adevărata pricină pentru care

Biserica ţinea la acea vorbă era să nu dea loc preacurviei ori împreunărilor contra naturii? Eulàlia îşi privise fiica din nou. Nu, încă nu trebuia să afle de împreunările contra naturii.

Antonia, tânăra cu păr bălai şi creţ, îi zâmbea de lângă lighean. Aledis a strâns din buze, dând să surâdă, şi a lăsat-o în voia ei.

Oare ce-i mai zisese maică-sa? s-a întrebat, încercând să nu mai gândească. Că acele femei nu puteau vieţui în cetăţi ori sate, alături de oamenii cinstiţi, fiindcă puteau fi alungate chiar din propriile case, dacă aşa cereau cei de prin partea locului. Că trebuiau să asculte propovăduielile popilor, pentru a fi iertate de păcate. Că nu puteau merge la baia pentru toţi decât lunea şi vinerea, adică odată cu evreii şi sarazinii. Că-şi puteau folosi paralele pentru binefaceri, dar nu şi pentru ofrande în altar.

Stând în picioare în lighean, ţinându-şi fusta suflecată cu o mână, Antonia se spăla neîncetat cu cealaltă şi-i surâdea fără oprire! Ori de câte ori se ridica, după ce lua apă în căuşul palmei, ca să se spele între picioare, o privea şi-i zâmbea. Aledis încerca să-i întoarcă zâmbetul, luându-şi privirea de la pubisul luminat de lună.

De ce-i zâmbea? Era doar o fetiţă, dar era deja osândită. Cu câţiva ani în urmă, chiar după ce tatăl ei n-o lăsase să-l ia de bărbat pe Arnau, mama le dusese pe ea şi pe Alesta la mănăstirea San Pedro din Barcelona. „S-o vadă!” îi poruncise tăbăcarul nevesti-sii. Vestibulul de la intrare era plin cu uşi scoase din ţâţâni, rezemate de arcade ori aruncate în *patio.* Regele Pedro îi dăduse stareţei din San Pedro privilegiul de a putea porunci, prin propriul drept şi nesprijinită de nimeni, ca femeile necinstite să plece din parohia ei, iar uşile de la casele lor să fie scoase din ţâţâni şi duse în vestibulul de la intrarea în mănăstire. Stareţa se pusese pe treabă şi o dusese la bun sfârşit!

— Totul pentru datorii? o iscodise Aledis, fluturând din mână şi amintindu-şi cum fuseseră alungaţi şi ei din casă, înainte de a poposi cu chirie la Pere şi Mariona: li se smulsese uşa din ţâţâni pentru neplată.

— Nu, fetiţa mea, zisese mama; aşa păţesc femeile care nu-şi păstrează cinstea.

Aledis a retrăit clipa aceea. Vorbind, mama se uitase drept la ea, mijind din ochi.

Şi-a alungat amintirea tristă din minte, dând din cap într-o parte şi-n alta, până o zărise iar pe Antonia, cu pubisul ei cu păr bălai şi creţ, ca şi capul. Ce i-ar fi făcut Antoniei stareţa de la San Pedro?

Francesca a ieşit din cort, căutând-o. „Copilă!” a strigat după ea. Aledis a văzut cum Antonia sărise din lighean, se încălţase şi fugise cât o ţineau picioarele la cort. Privirea ei s-a încrucişat câteva clipe cu a Francescăi, apoi căpetenia târfelor s-a întors la treburile ei. Ce ascundea, oare, acea privire?

Eiximèn d'Esparça, scutierul Maiestăţii Sale regele Pedro al III-lea, era un om de vază, chiar mai însemnat prin cin decât prin fire, fiindcă de cum a descălecat de pe impunătorul armăsar de luptă şi şi-a scos armura, s-a făcut un bărbat scund şi costeliv. Slăbănog, şi-a zis Arnau, temându-se ca nobilul să nu-i ghicească gândurile.

Eiximèn d'Esparça comanda o companie de almogavari, pe care îi plătea din buzunar. Când îşi privea oamenii, îl lua cu îndoieli. Unde stătea credinţa acelor oşteni năimiţi? Doar în solda pe care le-o plătea. De aceea se dădea în vânt după o gardă pretoriană, iar modul cum se bătuse Arnau îl impresionase.

— Ce arme ştii să mânuieşti? l-a întrebat pe Arnau ofiţerul trimis de scutierul regal. Tânărul *bastaix* i-a înfăţişat arbaleta tatălui său. Aşa mi-am şi închipuit. Toţi catalanii ştiu s-o folosească; e îndatorirea lor. Şi altceva?

Arnau a făcut semn cu capul că nu.

— Şi pumnalul ăsta? Ofiţerul a făcut semn către arma pe care Arnau o purta la cingătoare şi a izbucnit în hohote răsunătoare, dându-şi capul pe spate, când tânărul i-a înfăţişat vârful bont. Cu ăsta, a glumit, tot râzând, nu poţi nici să scapi o fată mare de feciorie. Ai să faci instrucţie cu unul adevărat, măsurându-ţi puterile în lupta corp la corp.

A scociorât într-un cufăr şi i-a dat un *machete*[45], mult mai lung şi mai mare decât pumnalul de *bastaix.* Arnau şi-a trecut un deget peste tăiş. Începând din clipa aceea, tânărul s-a alăturat zilnic gărzii lui Eiximèn, instruindu-se în lupta corp la corp cu noul *machete.* I-au dat şi o uniformă colorată, carevasăzică o cuirasă, o chivără – pe care o lustruia până strălucea – şi nişte încălţări groase din piele, care se legau de pulpe cu şireturi încrucişate. Instrucţia dură alterna cu bătăi în lege, corp la corp, fără arme, rânduite de ofiţerii nobililor din tabără. Arnau a ajuns simbolul trupei subordonate scutierului regal şi nu trecea zi fără să ia parte la una sau două încăierări ai căror privitori se îmbulzeau în faţa lui, strigând şi punând rămăşaguri.

Au fost de ajuns câteva înfruntări pentru ca lui Arnau să i se ducă buhul printre ostaşi. Când trecea printre ei în puţinele lui clipe libere, toţi îl priveau şi făceau semn cu degetul către el. Ce ciudat era să simtă cum stârnea tăcere pe unde trecea!

Ofiţerul lui Eiximèn d'Esparça a zâmbit când ciracul lui l-a întrebat.

— Şi m-aş putea şi eu distra cu una dintre fetele ei? a vrut să ştie.

— Fireşte. Pe babă n-o interesează decât soldatul tău. Nu-ţi poţi

---

[45] Armă albă, mai scurtă decât spada, lată, grea, cu un singur tăiş; cuţit mare, folosit la defrişări şi tăierea trestiei, ca şi pentru a-ţi croi drum în păduri şi selve. În lb. rom. se foloseşte uneori adaptarea incorectă „macetă”.

închipui cum îi sclipeau ochii.

Au râs amândoi.

— Şi unde trebuie să i-l duc?

Francesca a ales pentru acel prilej un han de lângă Figueras.

— Nu pune întrebări şi dă-mi ascultare, i-a poruncit ofiţerul lui Arnau; cineva vrea să te vadă.

Ofiţerii l-au însoţit până la han şi, odată ajunşi acolo, până în odaia mizeră unde adăsta Francesca. Când Arnau a intrat, cei doi au închis uşa şi au zăvorât-o pe dinafară. Arnau s-a întors şi a dat s-o deschidă; apoi a lovit în ea.

— Ce s-a întâmplat? a strigat. Ce înseamnă asta?

Cei doi ofiţeri i-au răspuns cu hohote de râs.

I-a ascultat câteva clipe. Ce însemnau toate acelea? Brusc a simţit că nu era singur şi s-a întors. În picioare, aciuată la fereastră, uşor luminată de flacăra unei lumânări prinse de pe un perete, Francesca se uita la el. În ciuda întunericului, rochia ei verde strălucea. O femeie uşoară! Câte istorii cu femei nu ascultase în dogoarea focurilor din tabără, câţi nu se făleau că-şi aruncaseră paralele pe o fată, mereu mai bună, mai frumoasă şi mai voluptoasă decât cea dinainte. Arnau tăcea şi lăsa ochii în pământ; fiindcă el ajunsese aici fugind de două femei! Poate că acea mişcare greşită era doar rodul tăcerii lui, al părelnicei lui lipse de preocupare pentru femei. De câte ori nu-şi bătuseră joc de el din pricină că tăcea?

— Ce glumă-i asta? a întrebat-o pe Francesca. Ce vrei de la mine?

Încă nu-l desluşea. Lumânarea nu era de ajuns, dar vocea lui… avea o voce de bărbat, era mare şi înalt, aşa cum îi dezvăluise fata. Şi-a dat seama că-i tremurau genunchii, o lăsau picioarele. Fiul ei!

A trebuit să-şi dreagă glasul înainte de a-i vorbi.

— Linişteşte-te. Nu vreau nimic care să-ţi atingă onoarea. În orice caz, a adăugat, suntem singuri; ce i-aş putea face eu, muiere firavă, unui bărbat tânăr şi puternic ca tine?

— Atunci de ce râd cei de afară? a iscodit-o Arnau, încă lângă uşă.

— Lasă-i să râdă, de vor. Mintea bărbaţilor e sucită şi în genere le place să creadă mereu ce-i mai rău. Poate că, de le-aş fi zis adevărul, de i-aş fi dumirit pricinile stăruinţei de a te vedea, nu s-ar fi vădit la fel de dispuşi cum au fost când închipuirea le-a aţâţat desfrânarea.

— Ce să creadă despre o femeie uşoară şi un bărbat, închişi într-o odaie de han? Ce se poate aştepta de la o târfă?

Tonul a fost dur, a rănit-o. Dar Francesca şi-a revenit.

— Dar suntem şi oameni, a ripostat, ridicând glasul. Sfântul Augustin a scris că numai Dumnezeu are să le judece pe femeile uşoare.

— Doar n-ai pus să fiu adus aici ca să-mi vorbeşti de Dumnezeu.

— Nu. Francesca s-a apropiat de el; trebuia să-i vadă chipul. Am pus să fii adus ca să-ţi vorbesc de soţia ta.

Arnau a şovăit. Era chipeş într-adevăr.

— Ce-i? Cum e cu putinţă...?

— A rămas grea.

— Maria?

— Aledis, l-a îndreptat Francesca fără să stea la gânduri, dar rostise, oare, Maria?

— Aledis?

Francesca a văzut că tânărul se cutremura. Ce însemna asta, oare?

— Ce faceţi, de ce vorbiţi atât? s-a auzit cum strigau cei dindărătul uşii, izbind tare în ea şi râzând în gura mare. Ce-i, matroano, e prea bărbat pentru tine?

Arnau şi Francesca s-au uitat unul la celălalt. Ea i-a făcut semn să se depărteze de uşă, el i-a dat ascultare. Au vorbit mai domol.

— Ai grăit Maria? a întrebat Francesca, pe când amândoi se apropiau de fereastră, cât mai departe de uşă.

— Da. Soţia mea se numeşte Maria.

— Atunci cine-i Aledis? Ea mi-a zis că...

Arnau a făcut semn cu capul că nu. Oare în ochi i se citea tristeţea? s-a întrebat Francesca. El îşi pierduse cumpătul: braţele îi cădeau în lungul trupului, iar gâtul, altădată drept şi semeţ, părea că nu putea îndura povara capului. Dar n-a răspuns. Ea a simţit lovitura până în străfunduri. Ce-i, fiule?

— Cine-i Aledis? a stăruit.

Arnau a făcut iar semn cu capul că nu. Lăsase totul: pe Maria, truda, Fecioara, iar acum, ea era aici şi rămăsese grea! Au să afle toţi. Cum se putea întoarce la Barcelona, la truda şi la casa lui?

Francesca şi-a întors privirea spre fereastră. Afară era întuneric. Ce durere o apăsa? Văzuse bărbaţi căzuţi, femei părăsite; văzuse moartea şi mizeria, boala şi agonia, dar nicicând până atunci nu se mai simţise aşa.

— Nu cred că spune drept, a spus, cu gâtul strâns parcă într-un cleşte şi tot privind pe fereastră.

A desluşit că Arnau se mişca lângă ea.

— Ce vrei să spui?

— Nu cred că-i grea, cred că minte.

— Ce însemnătatea mai are! s-a auzit Arnau spunând.

Era acolo, asta era destul. Îl urmărea, avea să-l hărţuiască din nou. Tot ce făcuse nu-i slujise la nimic.

— Te-aş putea ajuta.

— De ce-ai face-o?

Francesca s-a întors la el. Aproape că se atingeau. Putea să-l pipăie. Putea să-l miroasă. Fiindcă mi-eşti fiu! putea să-i zică, venise

clipa, dar ce i-o fi povestit Bernat despre ea? La ce i-ar fi slujit băiatului să ştie că mamă-sa era târfă? A întins o mână tremurătoare. El n-a mişcat. La ce-ar sluji? A stat în loc. Trecuseră peste douăzeci de ani, iar ea nu era decât o târfă.

— Fiindcă m-a înşelat, i-a răspuns. I-am dat de mâncare, veşminte şi adăpost. Nu-mi place să fiu înşelată. Pari om bun şi cred că şi pe tine vrea să te înşele.

Arnau a privit-o drept în ochi. Ce însemnătate mai avea? Fără soţ, şi hăt-departe de Barcelona, Aledis avea să spună tot, şi în plus femeia aceea… Ce avea, de i se părea liniştitoare?

A lăsat capul în jos şi a început să vorbească.

Capitolul 29

Regele Pedro al III-lea Ceremoniosul era de şase zile la Figueras când, pe 28 iulie 1343, a dat poruncă să se strângă tabăra şi să se mărşăluiască spre Rosellón.

— Va trebui să aştepţi, i-a zis Francesca lui Aledis, pe când fetele desfăceau cortul, ca să plece în urma oştii. Când regele porunceşte un marş, oştenii nu pot ieşi din rânduri. Poate că în tabăra ce va veni…

Aledis a întrebat-o din priviri.

— I-am trimis deja o solie, a adăugat Francesca, parcă nedându-i prea mare însemnătate. Vii cu noi?

Aledis a încuviinţat.

— Atunci dă şi tu ajutor! i-a poruncit.

O mie două sute de călăreţi şi mai bine de patru mii de pedestraşi, înarmaţi ca pentru război, cu merinde pentru opt zile, s-au pus în mişcare spre Junquera, la ceva mai puţin de-o jumătate de zi de Figueras. În urma oştirii, venea mulţime de căruţe, catâri şi tot soiul de lume. Odată ajuns la Junquera, regele a dat poruncă să se ridice altă tabără; alt sol al papei, un monah augustin, aducea alt răvaş de la Jaime al III-lea. Când Pedro al III-lea cucerise Mallorca, regele Jaime ceruse ajutor papei; monahi, episcopi şi cardinali puseseră fără vreo izbutire o vorbă bună pe lângă Ceremonios.

Ca şi mai înainte, regele nu dăduse ascultare trimisului papal. Oastea înnoptase la Junquera. Era, oare, momentul? s-a întrebat Francesca, privind cum Aledis le dădea ajutor fetelor la gătitul mâncării. Nu, şi-a zis. Cu cât mai departe de Barcelona, de vechea viaţă a lui Aledis, cu atât mai bine pentru ea. „Trebuie să aşteptăm”, i-a răspuns fetei, când a întrebat de Arnau.

A doua zi de dimineaţă, regele a strâns iar tabăra.

— La Panissars! Formaţiune de atac! Patru grupuri de luptă.

Porunca s-a răspândit în toată oastea. Arnau a auzit-o alături de garda lui Eiximèn d’Esparça, gata de plecare. La Panissars! Unii strigau, alţii abia şopteau, dar toţi cu mândrie şi respect. Trecătoarea Panissars! Trecerea Pirineilor de pe meleaguri catalane la Rosellón. La doar jumătate de leghe de Junquera, în noaptea aceea s-au putut auzi în jurul tuturor focurilor istoriile faptelor de vitejie din Panissars.

Fiindcă ei, catalanii, taţii şi bunicii lor, îi biruiseră pe franţuji. Numai ei, catalanii! Cu ani în urmă, papa îl afurisise pe regele Pedro cel Mare, căci cucerise Sicilia fără încuviinţarea lui. Franţujii, conduşi de Filip cel Îndrăzneţ, declaraseră război ereticilor, în numele creştinătăţii şi, cu sprijinul câtorva trădători, trecuseră Pirineii prin pasul Maçana.

Regele Pedro cel Mare trebuise să bată în retragere, iar nobilii şi cavalerii din Aragon îl părăsiseră, şi plecaseră acasă cu propriile oşti.

— Nu mai rămăseserăm decât noi! a lămurit cineva în beznă, amuţind până şi trosnetul focului.

— Şi Roger de Llúria[46]! a sărit un altul.

Cu oştile rărite, regele trebuise să le îngăduie franţujilor să invadeze Catalonia, aşteptând să primească întăriri din Sicilia, de la amiralul Roger de Llúria. Pedro cel Mare îi poruncise vicontelui Ramon Folch de Cardona, apărătorul Geronei, să ţină piept asediului franţuz până la sosirea lui Roger de Llúria în Catalonia. Zis şi făcut, vicontele de Cardona apărase eroic cetatea, până când monarhul îi îngăduise s-o predea invadatorului.

Roger de Llúria sosise şi biruise flota franţuză; între timp, pe uscat, armata franţuză era nimicită de o molimă.

— Au profanat mormântul lui Sant Narcis când au luat Gerona, s-a băgat cineva în vorbă.

Milioane de muşte ieşiseră din mormântul sfântului, după spusele bătrânilor locului, când îl profanaseră franţujii. Gâzele duseseră molima la franţuji. Fiindcă erau biruiţi pe mare şi bolnavi pe pământ, regele Filip cel Îndrăzneţ ceruse un răgaz, să se retragă fără măcel.

Pedro cel Mare se învoise, dar, îi atrăsese luarea-aminte, doar în numele lui, al nobililor şi cavalerilor săi.

Arnau a auzit strigătele almogavarilor care intrau în Panissars. Apărându-şi ochii, a privit în sus, la munţii din jurul trecătorii, între care vuia ecoul trezit de vocile ostaşilor năimiţi. Acolo, laolaltă cu Roger de Llúria, priviţi de pe culme de Pedro cel Mare şi nobilii lui, almogavarii au dat gata oastea franţujilor după ce căsăpiseră mii de bărbaţi. A doua zi, la Perpignan, Filip cel Îndrăzneţ a dat ortul popii şi aşa s-a isprăvit cruciada împotriva Cataloniei.

Almogavarii au strigat fără preget cât au mers prin trecătoare, sfidând vrăjmaşul care nu apărea; poate că-şi aminteau tot ce le istorisiseră taţii şi bunicii lor despre cele întâmplate chiar acolo în urmă cu jumătate de veac.

Acei bărbaţi în zdrenţe care, când nu se războiau pe parale, trăiau în codri şi munţi, prădând şi nimicind ţinuturile sarazinilor, neţinând seama de niciun înscris semnat de regii creştini din peninsulă cu căpeteniile arabe, mergeau în voia lor. Arnau pricepuse faptul pe drumul dintre Figueras şi Junquera, iar acum îşi dădea iar seama: dintre cele patru cete în care regele îşi împărţise oastea, trei mergeau în formaţiune de luptă, sub stindarde, iar almogavarii înaintau în neorânduială, bătându-şi joc de vrăjmaşi, râzând şi chiar glumind, luându-l în bătaie de joc pe adversarul care nu-şi mai făcea apariţia, şi

---

[46] Militarul catalan de origină italiană Roger de Llúria sau Lauria (c. 1250–1305) a fost amiral al Coroanei de Aragon şi a apărat Sicilia contra angevinilor. În 1284, l-a învins pe principele de Tarento şi a făcut o spectaculoasă campanie în Calabria. După aceea s-a întors în Catalonia la cererea lui Pedro al III-lea cel Mare, i-a învins pe francezi în insulele Formigues şi a luat parte la bătălia de la Panissars (1285). (n.tr.)

pe cel care, la vremea lui, avea să vină.

— N-au comandanţi? a întrebat Arnau după ce a priceput că, atunci când Eiximèn d'Esparça poruncise să se facă popas, almogavarii o luaseră înaintea tuturor în dezordine şi înaintau fără nicio grijă.

— Nu pare, nu-i aşa? i-a răspuns un veteran, stând ferm alături de el, ca toţi membrii gărzii proprii a scutierului regal.

— Nu. Nu pare.

— Sigur că au şi se feresc să nu le dea ascultare. Fiindcă nu-s comandanţi ca ai noştri. Veteranul a făcut semn spre Eiximèn d'Esparça; apoi şi-a alungat o gâză închipuită de pe gamelă şi a fluturat-o în aer. Niscai oşteni s-au alăturat hohotelor lui Arnau. Ăştia da comandanţi, i-a dat înainte veteranul, redevenind dintr-odată serios; aici nu te-ajută la nimic să fii fiul cuiva, să te numeşti într-un fel sau altul ori să fii protejatul unui conte, ori ce-o mai fi el. Cei mai importanţi sunt *adalils*[47]. Arnau s-a uitat la almogavari, care treceau înainte pe lângă el. Nu, nu te supăra, l-a rugat veteranul; n-ai să-i deosebeşti. Se îmbracă cu toţii deopotrivă, numai ei între ei se ştiu cine sunt. Ca să ajungi *adalil,* ai nevoie de patru haruri: înţelepciune, ca să ţii oştile în mână; sânge de bărbat în vine, ca să ceri aceeaşi vitejie şi de la bărbaţii pe care îi călăuzeşti; talentul natural de a sta în frunte şi, cu precădere, credinţa.

— Tocmai asta se şi spune despre el, i-a curmat Arnau vorba, făcând semn către scutierul regal şi făcând acelaşi gest cu degetele de la mâna dreaptă.

— Da, dar acel har nimeni nu l-a pus şi nici nu-l pune la îndoială. Ca să ajungi *adalil* de almogavari, e nevoie ca încă doisprezece *adalils* să se juruiască sub ameninţarea osândei cu moartea că îndeplineşti acele condiţii. N-ar mai rămâne nobili pe lume, dacă ar trebui să jure deopotrivă despre egalii lor, cu precădere când vine vorba de credinţă.

Oştenii care le ascultau spusele au consimţit, zâmbind. Arnau s-a uitat iar la almogavari. Cum puteau, oare, să omoare un bidiviu doar cu o simplă lance şi în plină şarjă?

— În urma celor numiţi *adalils,* l-a lămurit mai departe veteranul, vin *almogatens;* ei sunt, pesemne, meşteri în războaie, viteji, sprinteni, loiali şi aleşi în acelaşi chip: doisprezece *almogatens* trebuie să se jure că acela care se propune are acele însuşiri.

— Sub ameninţarea osândei cu moartea? a întrebat Arnau.

— Sub ameninţarea osândei cu moartea, a adeverit veteranul.

Ce nu-şi putea închipui Arnau era că neobrăzarea acelor războinici putea să meargă până la neîmplinirea poruncilor regelui. Pedro al III-lea dăduse ordin ca, de cum va ieşi din pasul Panissars, oastea să se

---

[47] În lb. cat., „conducător", „lider". (n.tr.)

îndrepte spre capitala Rosellónului: Perpignan; dar de cum oastea a ieşit din trecătoare, almogavarii s-au despărţit de ea şi s-au îndreptat spre castelul Bellaguarda, ridicat pe culmea cu acelaşi nume, chiar deasupra trecătorii Panissars.

Arnau şi oştenii scutierului regal i-au văzut plecând şi urcând spre culmea Bellaguarda. Tot mai strigau, cum făcuseră şi prin toată trecătoarea. Iar Eiximèn d'Esparça şi oamenii lui au început urcuşul Bellaguardei, în urma lor.

Catalanii au asediat castelul, şi în restul zilei şi toată noaptea soldaţii năimiţi au tăiat cu schimbul copaci din care să întocmească maşini de asalt: scări de luptă şi un berbec mare, montat pe roţi, care se legăna cu ajutorul unor odgoane prinse de un trunchi aflat deasupra, acoperit cu piei, astfel încât să-i ocrotească pe bărbaţii care aveau să-l mânuiască.

Arnau a stat de gardă la zidurile care înconjurau castelul Bellaguarda. Cum se lua cu asalt un castel? Trebuiau să înainteze cu pieptul gol, iar apărătorii se mărgineau să tragă în ei, ascunşi îndărătul meterezelor. Acolo şi erau. Vedea cum se iţeau din spatele acelora şi îi priveau. La un moment dat, i s-a părut că se uita cineva drept la el. Păreau liniştiţi, dar el tremura privindu-i cu atenţie pe asediaţi.

— Par foarte siguri de ei, i-a vădit unui veteran de lângă el.

— Nu te amăgi, i-a lămurit acela; acolo sus, le e mai rău decât nouă. În afară de asta, i-au văzut pe almogavari. Trudesc fără preget, acum rânduiţi fără greş. Nimeni nu râde şi nu se gâlceveşte; trudesc.

— Dar cum pot să-i sperie atât de tare pe cei dindărătul zidurilor? a întrebat.

Veteranul a râs.

— Nu i-ai văzut niciodată bătându-se, nu-i aşa? Arnau a făcut semn cu capul că nu. Aşteaptă şi-ai să vezi.

A adăstat, picotind în ţărână, în noaptea încordată când soldaţii năimiţi n-au stat nicio clipită locului, întocmind fără preget maşini de luptă, la lumina unor facle care se duceau şi veneau, neobosite.

Când s-a crăpat de ziuă şi lumina soarelui s-a prelins în zare, Eiximèn d'Esparça a poruncit oştirii să se pună în formaţiune de luptă. Lumina de departe abia de topise uşor bezna nopţii. Arnau i-a căutat cu privirea pe almogavari. Dăduseră ascultare şi erau sub zidurile castelului Bellaguarda. Apoi s-a uitat la castel, pe deasupra lor. Se mistuiseră toate luminile, dar ei erau acolo; în timpul nopţii nu făcuseră decât să se pregătească de asalt. S-a cutremurat. Ce căuta acolo? Zorii zilei erau reci, dar mâinile lui, strâns lipite de arbaletă, asudau neîncetat. Tăcerea era desăvârşită. Putea să moară. În timpul zilei, apărătorii castelului îl priviseră de nenumărate ori pe el, un simplu *bastaix;* chipurile acelor oameni, pierduţi atunci în depărtare,

au prins acum viaţă. Erau acolo, îl aşteptau! S-a cutremurat. Picioarele i-au tremurat şi a trebuit să se străduiască doar-doar nu i-or mai clănţăni dinţii. A strâns arbaleta la piept, ca nimeni să nu vadă că-i tremurau mâinile. Ofiţerul îi ceruse ca, la porunca de atac, să se apropie de ziduri, să se ascundă îndărătul unor bolovani şi să tragă în cei care apărau castelul. Dar trebuia să ajungă la bolovani. Avea, oare, să izbutească? Nu-şi lua ochii de pe locul unde se aflau; trebuia să ajungă la bolovani, să se ascundă îndărătul lor, să tragă, să se ascundă şi iar să tragă.

Un strigăt a sfâşiat tăcerea.

Porunca! Bolovanii! Arnau a gonit spre ei, dar ofiţerul l-a prins cu mâna de umăr.

— Încă nu, i-a zis.

— Dar…

— Încă nu, a stăruit ofiţerul. Priveşte.

I-a arătat almogavarii.

Alt strigăt a tunat din rândurile lor:

— Treziţi-vă, arme!

Arnau nu-şi putea lua ochii de la mercenari. De îndată, toţi au început să strige într-un glas:

— Treziţi-vă, arme! Treziţi-vă, arme!

Au început să-şi izbească suliţele şi cuţitele, până când sunetul lor le-a acoperit glasurile.

— Treziţi-vă, arme!

Şi armele au început să se trezească: aruncau tot mai multe scântei pe măsură ce se izbeau, între ele sau de stânci. Zarva l-a copleşit pe Arnau. Treptat, scânteile, cu sutele şi cu miile, au spart întunericul, iar almogavarii au apărut într-un halou luminos.

Arnau s-a surprins lovind cu arbaleta în văzduh; nu mai tremura.

— Treziţi-vă, arme! urla.

Nu mai asuda, nu mai tremura.

— Treziţi-vă, arme!

S-a uitat la ziduri; parcă stăteau să cadă sub urletele almogavarilor. Pământul vuia, licărul scânteilor creştea în jurul lui. Deodată a sunat o trompetă, iar hărmălaia s-a făcut vuiet înspăimântător:

— Sant Jordi! Sant Jordi!

— De astă dată, da, i-a strigat ofiţerul, împingându-l înainte, îndărătul a două sotnii care porneau înspăimântător la asalt.

Arnau a fugit şi s-a postat în spatele bolovanilor, lângă ofiţer şi un corp de arbaletieri, la poalele zidurilor. S-a concentrat asupra uneia dintre scările pe care almogavarii le sprijiniseră de zid şi a încercat să-i ţintească pe cei care se băteau pe metereze ca să împiedice asaltul mercenarilor, pe când aceia urlau neobosiţi, posedaţi parcă de

Necuratul. Zis şi făcut. În două prilejuri, a nimerit în trupurile a doi apărători, acolo unde cuirasele nu-i apărau, şi i-a zărit căzând, izbiţi de săgeţi.

O ceată de asediatori a ajuns pe zidurile fortăreţei şi Arnau a văzut că ofiţerul, bătându-l pe umăr, îi atrăgea luarea-aminte să nu mai tragă. De berbece n-a fost nevoie. Când almogavarii au ajuns pe metereze, porţile castelului s-au deschis şi o droaie de cavaleri şi-au luat tălpăşiţa în galop întins, ca să nu fie luaţi ostatici. Doi dintre ei s-au prăvălit sub tirul arbaletelor catalane; ceilalţi au fugit. Unii dintre locuitorii castelului fuseseră văduviţi de orice autoritate, aşa că s-au predat. Eiximèn d'Esparça şi cavalerii lui au intrat în castel pe cai de luptă şi i-au căsăpit pe toţi cei care li se mai opuneau. Apoi au intrat în goană pedestraşii.

După ce-au trecut de ziduri, Arnau a stat liniştit, cu arbaleta în spate şi pumnalul în mână. Nu mai era nevoie de el. Curtea castelului era înţesată de leşuri şi cei care nu căzuseră stăteau în genunchi, dezarmaţi, implorând iertarea cavalerilor care dădeau roată prin *patio,* cu spadele lungi scoase din teacă. Almogavarii trecuseră la prădăciuni; unii în turn, alţii căutând hulpav leşurile şi făcându-l pe Arnau să întoarcă privirea. Un almogavar s-a apropiat de el şi i-a dat un pumn de vârfuri săgeţi: săgeţi rătăcite, mânjite cu sânge, chiar cu bucăţi de carne înfipte în ele. A stat în cumpănă. Mercenarul, un bărbat în vârstă, slăbănog ca săgeţile pe care i le întindea, a rămas uluit; apoi a zâmbit, vădindu-şi gura fără dinţi şi a dat săgeţile altui soldat.

— Ce faci? l-a întrebat acela din urmă pe Arnau. Poate aştepţi ca Eiximèn să-ţi dea altele? Curăţă-le! i-a poruncit, aruncându-i-le la picioare.

În câteva ceasuri, totul s-a isprăvit. Bărbaţii vii au fost adunaţi şi legaţi de mâini. Chiar în acea noapte aveau să fie vânduţi ca robi în tabăra ce venea în urma oştii. Trupele lui Eiximèn d'Esparça au plecat să-l caute pe rege; îşi cărau răniţii, lăsând în urma lor şaptesprezece catalani morţi şi o fortăreaţă în flăcări, care n-avea să le mai fie de niciun folos celor care îl urmau pe regele Jaime al III-lea.

Capitolul 30

Eiximèn d'Esparça şi oamenii lui au ajuns din urmă oastea regelui în apropiere de aşezarea Elna, în Mândra, la doar două leghe de Perpignan, în împrejurimile căruia regele hotărâse să înnopteze, şi unde a primit vizita altui episcop care, tot fără nicio izbutire, a încercat să se târguiască în numele lui Jaime de Mallorca.

Deşi regele nu s-a opus ca Eiximèn d'Esparça şi almogavarii lui să cucerească Bellaguarda, a încercat, totuşi, să împiedice ca, pe drumul până la Elna, alt grup de cavaleri să ia pe calea armelor turnul Nidoleres. Dar, când a ajuns el acolo, cavalerii îl luaseră deja cu asalt, îi căsăpiseră pe cei dinăuntru şi puseseră foc la tot.

Dar nimeni nu cutezase să se apropie de Elna, nici să-i tulbure pe locuitorii ei.

Toată oastea s-a adunat în jurul focurilor de tabără, privind luminile cetăţii. Elna îşi ţinea porţile deschise, sfidându-i făţiş pe catalani.

— De ce…? a început să întrebe Arnau, aşezat la un foc.

— … Elna? l-a întrerupt unul dintre cei mai bătrâni ostaşi.

— Da. De ce-i respectat? De ce nu-şi închide porţile?

Veteranul s-a uitat la cetate, înainte de a-i răspunde.

— Avem Elna pe conştiinţă, vreau să zic pe conştiinţa catalană. Ei ştiu că n-o să ne apropiem. A tăcut. Arnau învăţase să respecte purtarea oştenilor. Ştia că, dacă-l grăbea, veteranul îl va privi dispreţuitor şi nu va mai vorbi. Toţi bătrânii se dădeau în vânt după amintiri ori istorii, adevărate ori nu, umflate ori nu. Era o plăcere pentru el să respecte mersul poveştii. Până la urmă, veteranul şi-a reluat povestea: În războiul cu franţujii, când Elna era a noastră, Pedro cel Mare a făgăduit s-o apere şi a trimis o ceată de cavaleri catalani. Dar ei au trădat-o; şi-au luat tălpăşiţa la vreme de noapte şi au lăsat târgul în mâinile vrăjmaşului. Veteranul a scuipat în foc. Franţujii au profanat biserici, au ucis copii, dând cu ei de pereţi, au siluit femeile şi au executat toţi bărbaţii, doar pe unul nu. Măcelul din Elna apasă pe conştiinţa noastră catalană. Niciun catalan nu va îndrăzni să se apropie de ea.

Arnau s-a uitat din nou la porţile deschise ale Elnei. Apoi la feluritele cete din tabără; în fiecare din ele cineva privea tăcut spre Elna.

— Pe cine au lăsat în viaţă? a întrebat, trecând peste propriile reguli.

Veteranul s-a uitat la el prin vâlvătăile focului.

— Pe unul, Bastard de Rosselló. Arnau a adăstat iar, până ce oşteanul a hotărât să urmeze: După mai mulţi ani, acel ostaş le-a trădat trupelor franţuze care au invadat Catalonia drumul prin trecătoarea Maçana.

Oştenii au pus capul jos la umbra cetăţii Elna.

Deopotrivă au făcut, hăt-departe de ea, şi sutele de oameni care o urmau. Francesca s-a uitat la Aledis. Era, oare, locul nimerit? Povestea Elnei trecuse prin corturi şi bordeie, iar în tabără domnea o tăcere puţin obişnuită. Chiar şi ea se uitase de nenumărate ori la porţile deschise ale cetăţii. Da, erau pe meleaguri neprimitoare; niciun catalan n-avea să fie bine primit în Elna ori în împrejurimi. Aledis era hăt-departe de casă. Nu-i mai lipsea decât să stea stingheră.

— Arnau al tău s-a săvârşit din viaţă, i-a zis când Aledis a răspuns la chemarea ei.

Fata s-a îndoit de mijloc; Francesca a văzut cum se făcea mică-mititică în rochia verde. Şi-a acoperit faţa cu mâinile şi plânsul ei a spart tăcerea ciudată.

— Cum s-a întâmplat? a întrebat după un timp.

— M-ai înşelat, s-a mărginit să-i răspundă rece Francesca.

Aledis s-a uitat la ea, cu ochii plini de lacrimi, suspinând, tremurând; apoi a lăsat ochii în pământ.

— M-ai înşelat, a repetat. Fata nu i-a răspuns. Vrei să ştii cum s-a întâmplat? L-a ucis soţul tău, ăla legiuit, meşterul tăbăcar.

Pau? Cu neputinţă! A înălţat capul. Nu era cu putinţă ca ghiujul ăla…

— A venit în tabăra regelui, acuzându-l pe Arnau că te răpise, i-a dat înainte Francesca, curmând gândurile lui Aledis. Voia să vadă ce făcea. Arnau îi povestise că-i era teamă de bărbatu-său. Băiatul a tăgăduit, iar bărbatu-tău l-a provocat la luptă. Aledis a încercat s-o oprească; cum să provoace Pau pe cineva? A plătit unui ofiţer să se bată în locul lui, a urmat Francesca, făcând-o să tacă. Nu ştiai? Când cineva e prea bătrân ca să se mai poată măsura cu altul, poate plăti cuiva să-i ţină locul. Arnau al tău a pierit, apărându-şi onoarea.

Pe Aledis a cuprins-o deznădejdea. Francesca a zărit cum tremura. Puţin câte puţin, picioarele au lăsat-o şi a căzut în ţărână, în genunchi în faţa Francescăi, dar ei nu i s-a făcut milă.

— Am înţeles că bărbatu-tău te caută.

Aledis şi-a acoperit iar faţa cu mâinile.

— Va trebui să pleci de la noi. Antonia are să-ţi dea vechile straie.

Asta era privirea pe care o aştepta! Spaima! Groaza!

Întrebările se îmbulzeau în mintea lui Aledis. Ce să se facă? Unde să se ducă? Barcelona era la celălalt capăt al lumii şi, în orice caz, ce-i rămânea acolo? Arnau, mort! Drumul de la Barcelona la Figueras i-a trecut fulgerător prin minte şi tot trupul i-a simţit oroarea, umilinţa, ruşinea, durerea. Şi Pau care o caută!

— Nu, a încercat să zică Aledis, n-aş putea!

— Nu vreau să dau de belea, i-a răspuns Francesca, serioasă.

— Apără-mă! a implorat. N-am unde să merg. N-am cui să cer

adăpost.

Plângea cu sughiţuri. Aledis a rămas în genunchi în faţa Francescăi, cutezând să ridice privirile.

— N-aş putea s-o fac. Ai rămas grea.

— Şi asta era o minciună, a strigat tânăra.

Era la picioarele ei. Francesca nu s-a clintit.

— Ce-ai face în schimb?

— Orice vrei! a strigat Aledis.

Francesca şi-a ascuns zâmbetul. Asta era făgăduiala pe care o aştepta. De câte ori i-o făcuseră fete ca Aledis!

— Orice vrei! a repetat fata. Ocroteşte-mă, ascunde-mă de bărbatu-meu şi fac tot ce vrei.

— Ştii doar ce suntem, a stăruit matroana.

Ce importanţă mai avea? Arnau era mort. Nu mai avea nimic. Nu-i mai rămânea nimic, doar soţul care-ar fi dat cu pietre în ea de ar fi găsit-o.

— Ascunde-mă, te implor. Fac tot ce vrei, a repetat Aledis.

Francesca a poruncit ca Aledis să nu se amestece printre oşteni; ei îl cunoşteau pe Arnau.

— Ai să lucrezi pe ascuns, a dumirit-o a doua zi, când se pregăteau de plecare. N-aş vrea ca soţul tău… Aledis s-a învoit înainte chiar ca ea să-şi sfârşească vorba. Nu trebuie să fii zărită înainte de sfârşitul războiului. Aledis s-a învoit iar.

Chiar în acea noapte, Francesca i-a trimis un mesaj lui Arnau: „Totul e aranjat. N-are să te mai supere”.

A doua zi, în loc să ajungă la Perpignan, unde se afla regele Jaime al Mallorcăi, Pedro al III-lea a hotărât să-şi urmeze drumul spre mare, către târgul Canet, unde Ramon, vicontele domeniului, urma să-i predea castelul, căci se juruise să-i fie vasal după cucerirea Mallorcăi, atunci când monarhul catalan, după fuga regelui Jaime, îl lăsase slobod cu condiţia să-i rămână lui castelul Bellver.

Zis şi făcut. Vicontele de Canet i-a predat regelui Pedro castelul, iar oastea s-a odihnit şi a mâncat pe săturate, mulţumită localnicilor generoşi, care credeau că războinicii catalani o să strângă tabăra cât ai clipi din ochi ca să plece la Perpignan. Aşa că regele a putut face un cap de pod cu flota pe care a aprovizionat-o de îndată.

Instalat la Canet, Pedro al III-lea a primit un nou sol mijlocitor; de astă dată un cardinal, care venea de la Jaime de Mallorca. Nici lui nu i-a dat vreo atenţie, l-a dat afară şi a început să cerceteze cu sfetnicii cum să asedieze mai bine cetatea Perpignan. În vreme ce regele aştepta merinde de pe mare, ca să le pună bine în castelul din Canet, oastea catalană a stat şase zile în târg, cucerind castelele şi

fortăreţele dintre Canet şi Perpignan.

Întreaga *host* din Manresa a cucerit în numele regelui Pedro castelul din Santa Maria del Mar, alte companii l-au luat cu asalt pe cel din Castellarnau Sobirà, iar Eiximèn d'Esparça cu almogavarii şi alţi cavaleri de-ai lui a asediat şi au cucerit Castell-Rosselló.

Castell-Rosselló nu era un simplu post de frontieră ca Bellaguarda, ci una dintre fortăreţele avansate de apărare din capitala comitatului Rosellón. Acolo s-au reluat strigătele războinice şi izbiturile de lănci ale almogavarilor, întovărăşite de astă dată de urletele câtorva sute de oşteni dornici să se arunce în bătălie. Fortăreaţa n-a fost biruită la fel de uşor ca Bellaguarda; lupta de pe ziduri a fost îndârjită şi, pentru a înfrânge apărarea, nu s-au putut lipsi de berbeci.

Arbaletierii au fost ultimii care au străpuns apărarea castelului. Atacul era cu desăvârşire diferit de asaltul Bellaguardei. Soldaţi şi civili, dar şi femei şi copii, apărau cetatea cu preţul vieţii. În cetate, Arnau s-a încleştat crâncen într-o înfruntare corp la corp.

Lăsând deoparte arbaleta, a pus mâna pe cuţit. Sute de bărbaţi luptau în jurul lui. Şuierul unei spade l-a împins la luptă. Dintr-o pornire, s-a tras mai încolo şi spada a trecut, abia atingându-i coastele. Cu mâna slobodă, Arnau s-a ţinut de încheietura mâinii cu care mânuia spada şi a înfipt jungherul. A făcut-o fără să gândească, cum învăţaseră la nesfârşitele lecţii date de ofiţerul lui Eiximèn d'Esparça. Acolo îi învăţaseră să-şi măsoare puterile; şi să ucidă, dar nimeni nu-i învăţase cum să bage pumnalul într-un pântece de om. Cămaşa de zale a adversarului a făcut faţă junghieturii de pumnal şi, măcar că Arnau îl ţinea de încheietura mâinii, apărătorul castelului şi-a întors năprasnic spada şi l-a rănit la umăr.

Au fost doar câteva clipe; destule ca să priceapă că trebuia să ucidă.

A strâns furios mânerul jungherului. Tăişul a trecut prin cuirasă şi a intrat în pântecele vrăjmaş. Spada îşi pierduse parte din putere, dar se învârtea fără oprire şi cu primejdie. Arnau a împins pumnalul în sus. Mâna a simţit căldura măruntaielor. Trupul adversarului s-a ridicat de jos, jungherul a spintecat burta, spada a căzut în ţărână şi Arnau a desluşit chipul vrăjmaşului peste al lui. Voia să-i spună ceva? Cu tot zbuciumul luptei, i-a auzit horcăitul. Se gândea la ceva? Vedea moartea? Ochii ieşiţi din orbite păreau să-i atragă luarea-aminte, şi Arnau s-a întors chiar când alt apărător din Castell-Rosselló se năpustea asupra lui.

N-a şovăit. Pumnalul lui a sfâşiat văzduhul şi gâtul noului adversar. N-a mai stat la gânduri. El îşi căuta moartea mai mult decât vrăjmaşul. S-a luptat şi a urlat. A izbit şi şi-a înfipt jungherul în carnea adversarilor de nenumărate ori, nemaigândindu-se la feţele şi durerea lor.

A ucis.

Când totul s-a sfârşit şi apărătorii lui Castell-Rosselló s-au predat, Arnau s-a văzut plin de sânge şi tremurând de oboseală.

S-a uitat jur împrejur, iar leşurile i-au adus aminte de bătălie. N-a avut cum să-şi privească vreunul dintre adversari. N-a putut nici să le simtă durerea, nici să i se facă milă de sufletele lor. Chiar de atunci, feţele pe care nu le văzuse, orbit de sânge, au început să i se arate, cerându-şi drepturile, onoarea celui înfrânt. Arnau avea să-şi aducă aminte de multe ori de cei pe care îi ucisese cu pumnalul.

Pe la jumătatea lunii august, oastea ridicase iar o tabără între castelul Canet şi mare. Ai lui Arnau au luat cu asalt Castell-Rosselló pe 4 august. Două zile mai târziu, regele Pedro al III-lea şi-a pus oştirea în mişcare şi, vreme de o săptămână, cum Perpignan nu se predase regelui Pedro, trupele catalane au devastat împrejurimile cetăţii care era capitala Rosellónului: Basoles, Vernet, Solés, Sant Esteve… Au distrus podgorii, livezi de măslini şi câţi copaci au ieşit în calea oştii desfăşurate din porunca regelui, numai smochini nu; vreo toană de-a Ceremoniosului? Au pus foc morilor şi recoltelor, au nimicit ogoare şi sate, dar n-au putut asedia nicio clipită capitala şi refugiul regelui Jaime: Perpignanul.

15 august 1343
Liturghie solemnă de campanie

Întreaga oaste, adunată pe plajă, se închina Fecioarei Maria. Pedro al III-lea dăduse înapoi în faţa insistenţelor Sfântului Părinte şi se învoise la un scurt armistiţiu cu Jaime de Mallorca. Zvonul umbla în întreaga oaste. Arnau nu-l mai asculta pe preot; puţini îi mai dădeau atenţie, pe chipurile celor mai mulţi se citea tristeţea. Fecioara nu-l mângâia pe Arnau. Ucisese. Tăiase copaci. Stârpise podgorii şi ogoare în faţa ochilor înspăimântaţi ai ţăranilor şi fiilor lor. Nimicise sate întregi şi, odată cu ele, căminele unor oameni cumsecade. Regele Jaime îşi obţinuse armistiţiul, iar regele Pedro dăduse înapoi. Arnau şi-a amintit propovăduielile din biserica Sfânta Maria a Mării: „Catalonia are nevoie de voi! Regele Pedro are nevoie de voi! Mergeţi la război!” Ce război? Fuseseră doar măceluri. Încăierări în care nu pierduseră decât oamenii de rând, soldaţii loiali, copiii care urmau să facă foame iarna viitoare, căci avea să lipsească grâul. Ce război? Cel purtat de episcopi şi cardinali, solii regilor vicleni? Preotul îşi urma omilia, dar Arnau nu-i asculta spusele. Pentru ce trebuiseră să ucidă? La ce le slujeau morţii?

Liturghia s-a isprăvit. Oştenii s-au risipit în cete mărunte.

— Şi prada făgăduită?

— Perpignanul e bogat, foarte avut, a auzit Arnau.

— Cum îşi va plăti regele oştenii, dacă nici înainte n-o putea face?

Arnau hoinărea printre cetele de ostaşi. Ce-i păsa lui de pradă? Lui îi păsa de privirile copiilor; aceea a unei micuţe care, ţinându-şi fratele de mână, văzuse cum Arnau şi camarazii lui rădeau de pe faţa pământului un pomet şi împrăştiau grâul cu care ea şi ai ei trebuiau să se hrănească toată iarna. „De ce? îl întrebaseră ochişorii ei nevinovaţi. Ce rău v-am făcut noi?” Pesemne că acel pomet îl îngrijiseră copiii, aşa că aceştia rămăseseră acolo amândoi, cu lacrimile curgându-le pe obraji, până când marea oaste catalană isprăvise de nimicit măruntele lor avuţii. La sfârşit, Arnau nici măcar nu putuse să întoarcă privirile la ei.

Oastea venea acasă. Coloanele de oşteni se răspândeau pe drumurile Cataloniei, în tovărăşia trişorilor, târfelor şi neguţătorilor, dezamăgiţi că nu obţinuseră câştiguri îndestulătoare.

Barcelona era tot mai aproape. Feluritele *host* din principat se îndreptau spre locurile lor de baştină; altele aveau să traverseze capitala comitatului. Arnau a observat că toţi ciracii lui grăbeau pasul tot mai tare, ca şi el. Pe chipuri li se iţeau zâmbete. Se întorceau acasă. Pe drum, i s-a năzărit chipul Mariei. „Totul s-a aranjat, îl asiguraseră, Aledis n-are să te mai supere.” Numai asta dorea, numai de asta fugise.

Chipul Mariei a început să-i surâdă.

Capitolul 31

Sfârşitul lunii martie 1348
Barcelona

Se crăpa de ziuă, iar Arnau şi toţi *bastaixos* aşteptau în capătul plajei să se descarce o galeră mallorchină sosită noaptea în port. Căpeteniile breslei le dădeau porunci. Marea era liniştită, valurile se spărgeau blând pe plajă, chemându-i pe barcelonezi să-şi reia truda. Soarele arunca sclipiri colorate acolo unde apele de încreţeau şi, aşteptând sosirea barcagiilor cu mărfuri, cetele de *bastaixos* se lăsau fermecate de vraja momentului, cu privirile pierdute în zare, cu spiritul legănându-se odată cu marea.

— Ce straniu, a exclamat cineva, nu se descarcă!

Toţi au privit cu atenţie la galeră. Barcagiii se apropiaseră de navă şi unii dintre ei se întorceau pe plajă cu barca goală; alţii strigau, vorbind cu năierii de pe covertă, dintre care unii săreau în apă, şi urcau în bărci. Dar nimeni nu descărca poverile de pe navă.

— Ciumă! strigătele primilor barcagii s-au auzit pe plajă cu mult înainte de sosirea bărcilor. Ciuma a ajuns la Mallorca!

Arnau s-a înfiorat. Era, oare, cu putinţă ca marea aceea splendidă să le aducă o asemenea veste? O zi cenuşie, bântuită de furtună, dar în acea dimineaţă totul părea fermecat. Luni la rând sporovăiseră barcelonezii despre ea: ciuma nimicea Orientul Îndepărtat, se întinsese spre apus, şi devasta aşezări întregi.

— Poate că n-are să ajungă şi la Barcelona, ziceau unii; trebuie să treacă peste întreaga Mediterană.

— Marea are să ne apere, afirmau alţii.

Luni la rând, norodul voise să creadă: ciuma n-avea să ajungă la Barcelona.

Mallorca, şi-a zis Arnau. Ajunsese la Mallorca; molima străbătuse leghe în şir pe marea Mediterană.

— Ciuma! au repetat barcagiii, când au ajuns pe plajă.

Cetele de *bastaixos* i-au înconjurat, ca să audă veştile. Într-una din bărci era pilotul galerei.

— Duceţi-mă la *veguer* şi la sfetnicii cetăţii! a poruncit, sărind pe mal. Degrabă!

Notabilii i-au împlinit cererea; ceilalţi i-au asediat pe nou-veniţi. „Mor cu sutele, istoriseau. E spaima spaimelor. Nimeni nu poate face nimic. Copii, femei şi bărbaţi, bogaţi ori săraci, nobili ori oameni de rând; chiar şi jivinele cad victime molimei. Leşurile se adună în mormane pe străzi şi putrezesc, iar stăpânirea nu ştie ce să facă. Oamenii mor în mai puţin de două zile, în urlete groaznice de durere.” Niscai *bastaixos* au luat-o la fugă spre cetate, ţipând şi dând din mâini. Arnau asculta, copleşit. Se spunea că acelora care boleau de

ciumă li se spărgeau bube din care curgea puroi pe gât, la subsuori şi între picioare, care se umflau până ce dădeau pe-afară.

Vestea s-a întins în cetate şi lumea s-a strâns ciorchine de ceata de pe plajă, ca să asculte o vreme, apoi să se întoarcă acasă în goana mare.

Întreaga Barcelonă era un furnicar de zvonuri: „Când bubele se sparg, pe acolo ies demoni. Ciumaţii bolânzesc şi-i muşcă pe oameni; aşa se şi ia boleşniţa. Ochii şi organele genitale se umflă şi plesnesc. Dacă te uiţi la bube, te molipseşti. Trebuiesc arşi înainte de a muri fiindcă, de nu, boleşniţa atacă pe altul. Eu am văzut ciuma." Oricine începea să vorbească aşa, atrăgea de îndată luarea-aminte, iar oamenii se îmbulzeau în jurul lui, ca să-i asculte istoria; apoi, groaza şi închipuirea creşteau la nesfârşit în gura celor care nu ştiau ce-i aşteptă. Cetatea a poruncit, drept unică prevedere, să fie multă curăţenie, iar lumea s-a grăbit să meargă la băile pentru toţi şi la biserici, liturghii, rugi, procesiuni: nimic nu ajungea ca să se scape de primejdia ce plutea ameninţător deasupra Barcelonei şi, după o lună de spaimă, ciuma a ajuns şi în cetatea ei.

Întâi a fost un călăfătuitor de la şantierul naval. Medicii s-au dus la el, dar n-au putut decât să adeverească tot ceea ce citiseră în terfeloage şi tratate.

— Sunt cât o mandarină mică, a recunoscut unul dintre ei, arătând cu degetul bubele mari de pe gâtul bărbatului.

— Negre, tari şi fierbinţi, a observat altul, după ce le-a atins.

— Cârpe cu apă rece pentru călduri.

— Trebuie să-i luăm sânge. Dacă facem aşa, au să dispară scurgerile de sânge din jurul bubelor.

— Trebuie să tăiem bubele, a sfătuit al treilea.

Ceilalţi medici l-au lăsat pe bolnav şi s-au uitat la cel care vorbise.

— Cărţile spun să nu le tăiem, l-a repezit altul.

— La urma urmelor, a zis unul, e doar călăfătuitor. Să vedem ce are la subsuori şi între picioare.

Şi acolo avea bube negre, tari şi fierbinţi. În ţipete de durere, i-au luat sânge bărbatului şi puţina viaţă ce-i mai rămăsese i s-a dus prin tăieturile făcute de medici pe trup.

Chiar în acea zi au mai apărut doi bolnavi. A doua zi alţii, iar după încă o zi, şi mai mulţi. Barcelonezii s-au încuiat în case, unde unii mureau în chinuri groaznice; alţii, de teamă să nu molipsească pe cei din jur, erau lăsaţi pe uliţe, unde mureau în agonie. Stăpânirea a dat poruncă să se pună câte o cruce de var pe porţile caselor unde locuia un ciumat. Au stăruit asupra curăţeniei trupurilor, neatingerea ciumaţilor şi au poruncit ca hoiturile să fie arse pe rug. Cetăţenii şi-au frecat pielea gata să şi-o smulgă de pe ei şi cine a putut a stat departe de bolnavi. Dar nimeni n-a încercat să facă aşijderea şi cu

puricii, şi, spre uimirea medicilor şi a stăpânirii, boleşniţa tot s-a luat.

Au trecut săptămâni de zile, iar Arnau şi Maria, ca mulţi alţii, s-au dus zi de zi la Sfânta Maria şi au spus stăruitor rugăciuni cărora cerul nu le dădea ascultare. Din pricina molimei, în jurul lor mureau prieteni buni precum părintele Albert. Ciuma i-a lovit şi pe bătrânii Pere şi Mariona, care s-au stins la iuţeală din pricina boleşniţei aducătoare de moarte. Episcopul a rânduit o procesiune cu rugi, care trebuia să dea înconjur cetăţii; urma să iasă din catedrală, să coboare pe uliţa Mar până la Sfânta Maria, unde avea să li se alăture Fecioara sub prapur, înainte de a urma drumul stabilit.

Fecioara adăsta în piaţa Sfânta Maria, împreună cu sumedenie de *bastaixos,* care urmau s-o poarte prin cetate. Bărbaţii se uitau unul la celălalt, întrebându-se în tăcere unde le erau ciracii absenţi. Nimeni nu zicea nimic. Strângeau din buze şi plecau ochii în pământ. Arnau şi-a amintit de marile procesiuni în care aceştia o purtaseră, gata să se bată la trecerea ei, ca să-i fie cât mai aproape. Căpeteniile trebuiau să facă rânduială, astfel încât fiecare să poată purta Fecioara, iar acum nu erau de ajuns nici ca s-o poarte pe umeri. Oare chiar atât de mulţi se stinseseră? Cât avea să mai ţină molima, Sfântă Fecioară? Murmurul rugilor rostite de norod a luat-o în jos pe uliţa Mar. Arnau a privit fruntea procesiunii: oamenii mergeau cu capul plecat în pământ, târâindu-şi picioarele. Unde erau nobilii care se alăturau mereu cu mare fast episcopului? Patru dintre cei cinci sfetnici ai cetăţii muriseră; trei pătrimi din membrii Sfatului Celor o Sută avuseseră aceeaşi soartă. Ceilalţi fugiseră din cetate. Câţiva *bastaixos* au ridicat în tăcere Fecioara şi-au ridicat-o pe umeri, l-au lăsat să treacă pe episcop şi s-au alăturat procesiunii şi rugilor. De la Sfânta Maria, s-au îndreptat spre mănăstirea Santa Clara, traversând piaţa Born. Cu toată tămâia preoţilor, la Santa Clara i-a copleşit duhoarea de carne arsă; o droaie au renunţat la rugăciuni şi s-au pus pe plâns. În dreptul arcadelor de la Sant Daniel, au luat-o la stânga, spre portalul Nou şi mănăstirea Sant Pere de les Puelles; au ocolit câte un hoit şi s-au ferit să-i privească pe ciumaţii care îşi aşteptau moartea pe la colţuri ori în faţa porţilor cu cruci albe, care n-aveau să se mai deschidă niciodată în faţa lor. „Sfântă Fecioară, a exclamat în sinea lui Arnau, cu coşciugul pe umeri, de ce atâta nenorocire?” De la Sant Pere s-au îndreptat, rugându-se, spre portalul Santa Anna, unde au dat iar colţul spre stânga, mergând spre mare, până în mahalaua Forn dels Arcs, apoi s-au dus iar la catedrală.

Norodul a început să se îndoiască de puterea Bisericii şi a stăpânirii; oamenii se rugau până la istovire, dar ravagiile ciumei nu se opreau.

— Se zice că a venit sfârşitul lumii, s-a plâns într-o zi Arnau, intrând în casă. Toată Barcelona şi-a pierdut minţile. Flagelanţi, aşa îşi spun.

Maria era cu spatele la el. Arnau s-a aşezat, aşteptând ca nevasta să-l descalţe, şi i-a dat înainte: Merg pe străzi cu sutele, dezbrăcaţi până la brâu, şi strigă că vine Judecata de Apoi, îşi mărturisesc păcatele în cele patru vânturi, îşi biciuiesc spatele. Unii îl au numai carne vie, dar îi tot dau înainte. Arnau a mângâiat-o în creştetul capului pe Maria, îngenuncheată în faţa lui. Ardea. Ce...?

A căutat bărbia nevestei cu mâna. Nu era cu putinţă. Nu ea. Maria şi-a ridicat spre el ochii sticloşi. Asuda şi avea faţa îmbujorată. Arnau a încercat să-i înalţe capul, ca să-i vadă gâtul, dar ea a făcut un semn de durere.

— Nu tu! a strigat Arnau.

În genunchi, cu mâinile pe opincile lui, Maria l-a pironit cu privirea, iar lacrimile au început să-i curgă pe obraji.

— Doamne Dumnezeule, nu tu. Doamne!

A îngenuncheat lângă ea.

— Pleacă, Arnau, a îngăimat Maria. Nu sta lângă mine.

A încercat s-o ia în braţe, dar, când a luat-o de umeri, chipul Mariei s-a schimonosit iar de durere.

— Vino, i-a zis, ridicând-o cât de uşor putea. Suspinând, Maria l-a rugat iar să plece. Cum să te las? Eşti tot ce am! Ce m-aş face fără tine? Unii se tămăduiesc, Maria. Şi tu ai să te vindeci. Tu ai să te tămăduieşti. Încercând s-o liniştească, a dus-o în pat şi a întins-o acolo. Astfel i-a putut vedea gâtul, pe care şi l-a amintit frumos şi care acum începea să se înnegrească. Un doctor! a ţipat, deschizând fereastra ce dădea în balcon.

N-a părut să-l audă nici ţipenie de om. Dar noaptea, când bubele au început să acopere gâtul Mariei, cineva le-a făcut o cruce de var pe poarta casei.

Arnau n-a putut pune pe fruntea Mariei decât cârpe muiate în apă rece. Întinsă pe pat, femeia dârdâia. Nu se putea mişca decât în dureri cumplite, iar vaietele ei surde îl îngrozeau pe Arnau. Avea privirea pierdută în tavan. El a văzut cum îi creşteau bubele de pe gât şi pielea i se înnegrea. „Te iubesc, Maria. De câte ori am vrut să-ţi spun?” A luat-o de mână, a îngenuncheat lângă pat. Şi a stat aşa toată noaptea, ţinându-şi soţia de mână, dârdâind şi asudând lângă ea, implorând Cerul la fiece spasm al Mariei.

A învelit-o în cel mai bun cearşaf al lor şi a aşteptat trecerea căruţei cu morţi. N-avea s-o lase în uliţă. Chiar el avea să le-o încredinţeze. Zis şi făcut. Când a auzit copitele istovite ale calului, a luat leşul Mariei şi l-a dus în uliţă.

— Rămas-bun, i-a bâiguit, sărutând-o pe frunte.

Cei doi bărbaţi, cu mănuşi şi feţele acoperite cu bucăţi de pânză groasă, au văzut uluiţi cum Arnau descoperea faţa Mariei, şi o săruta.

Nimeni nu voia să se apropie de ciumaţi, nici măcar cei care îi iubiseră, iar acum îi părăseau pe uliţă ori, cel mult, îi chemau pe ei să-i ia din paturile unde-şi aflaseră moartea. Arnau şi-a încredinţat soaţa bărbaţilor care, impresionaţi, au încercat s-o pună cu grijă peste celelalte vreo zece hoituri.

Cu lacrimi în ochi, Arnau a privit cum se pierdea căruţa pe uliţele Barcelonei. El avea să fie următorul: a intrat în casă şi s-a aşezat în aşteptarea morţii, dornic s-o regăsească pe Maria. Trei zile în şir a aşteptat sosirea ciumei, pipăindu-şi neîncetat gâtul doar o da de umflătura care nu mai venea. Bubele nu s-au ivit, iar Arnau s-a convins până la urmă că, de data asta, Domnul Dumnezeu nu-l chema alături de soaţa lui.

Arnau s-a dus pe plajă, păşind peste valurile ce se apropiau de cetatea blestemată; a hoinărit prin Barcelona, străin de mizerie, bolnavi şi suspinele care se auzeau prin ferestre. Ceva l-a dus din nou la Sfânta Maria. Lucrările fuseseră curmate, schelele erau pustii, pietrele aşteptau pe jos ca meşterii să le şlefuiască, dar oamenii tot veneau la biserică. A intrat. Credincioşii adunaţi în jurul marelui altar neterminat, în picioare ori în genunchi, se rugau. Cu toate că biserica n-avea încă acoperiş, deasupra şi în jurul absidelor care tocmai se durau, totul mirosea a tămâie aprinsă ca să acopere duhoarea morţii, care plutea peste tot. Când s-a apropiat de Fecioară, un preot s-a adresat enoriaşilor din marele altar.

— Să ştiţi, le-a lămurit, că Sfântul Părinte, papa Clement al VI-lea, a emis o bulă prin care îi scuteşte de vină pe evrei, neconsiderându-i vinovaţi de molimă. Boleşniţa e doar un necaz cu care Dumnezeu îi pedepseşte pe creştini. O şoaptă dezaprobatoare s-a ridicat printre credincioşi. Rugaţi-vă, a urmat preotul, încredinţaţi-vă Domnului.

Mulţi au plecat din Sfânta Maria, vorbind în gura mare.

Arnau n-a dat atenţie propovăduielii şi s-a îndreptat spre Capela Preasfântului Mântuitor. Evreii? Ce-aveau de-a face evreii cu ciuma? Micuţa Fecioară îl aştepta la locul ei dintotdeauna. Lumânările aprinse de *bastaixos* o înconjurau ca şi înainte. Cine să le fi aprins? Şi totuşi, Arnau abia de-şi zărea mama; un nor gros de tămâie urca în jurul lui. N-a desluşit-o surâzând. A vrut să se roage, dar n-a putut. „De ce-ai îngăduit aşa ceva, mamă?” Lacrimile au început să-i curgă iar pe obraji când şi-a adus aminte de Maria şi de suferinţa ei, de trupul ei lăsat în voia durerii, şi de bubele care o omorâseră. Fusese o osândă, dar el o merita, căci păcătuise, nefiindu-i credincios, laolaltă cu Aledis.

Acolo, în faţa Fecioarei, s-a juruit că nicicând nu se va mai lăsa pradă desfrânării. Îi era dator Mariei cu acel fapt.

— Ai păţit ceva, fiule? a auzit că era întrebat. Arnau s-a întors şi a dat nas în nas cu preotul care în urmă cu câteva clipe se adresase

enoriaşilor. Bună, Arnau, l-a salutat, dându-şi seama că era unul dintre acei *bastaixos* care se închinau Sfintei Maria. Ai păţit ceva? a repetat.

— Maria.

Preotul a dat din cap, încuviinţând.

— Să ne rugăm pentru ea, l-a îndemnat.

— Nu, părinte, a spus Arnau, încă nu.

— Numai la Dumnezeu vei găsi alinare, Arnau.

Alinare? Cum să-şi afle mângâierea în nimic? Arnau a încercat să-şi vadă Fecioara, dar fumul l-a împiedicat din nou.

— Să ne rugăm, a stăruit preotul.

— Ce înseamnă istoria asta cu evreii? l-a oprit Arnau, dând să scape.

— Toată Europa crede că de la evrei ne vine ciuma. Arnau l-a iscodit din priviri. Zice-se că în castelul Chillon din Geneva niscai evrei au dezvăluit că ciuma a întins-o un evreu din Savoy, care otrăvea puţurile, folosindu-se de o licoare preparată de rabini.

— Şi-i de netăgăduit? a întrebat Arnau.

— Nu. Papa i-a absolvit, dar lumea caută vinovaţi. Acum ne rugăm?

— Roagă-te Sfinţia Ta, părinte, pentru mine.

Arnau a plecat de la Sfânta Maria. În piaţă l-au înconjurat vreo douăzeci de flagelanţi. „Căieşte-te!” strigau, biciuindu-şi spatele fără preget. „Vine sfârşitul lumii!” strigau alţii, scuipându-i vorbele în obraz. Arnau a văzut sângele care le curgea şuvoi pe carnea vie de pe spate, cobora pe picioarele goale pornind de la şoldurile înconjurate cu cilicii. Le-a privit feţele şi ochii ieşiţi din orbite. A luat-o la goană spre uliţa Montcada, până când strigătele nu li s-au mai auzit. Acolo se înstăpânise tăcerea, dar era ceva. Porţile! Puţine dintre portalurile pe unde se intra în palatele din uliţa Montcada aveau crucea albă ce stigmatiza cele mai multe porţi din cetate. Arnau s-a trezit în faţa palatului locuit de familia Puig. Nici aici nu era vreo cruce albă; ferestrele erau închise şi în edificiu nu părea să mişte ceva. Şi-a dorit ca boala să fi dat de ei acolo unde stăteau ascunşi, iar ei să sufere aidoma Mariei. Arnau a fugit de acolo mai iute decât când voise să scape de flagelanţi.

Când a ajuns la răscrucea uliţelor Montcada şi Carders, a întâlnit iar prostimea înfrigurată, de astă dată înarmată cu bâte, spade şi arbalete.

„Sunt bolânzi la minte”, s-a învoit în sinea lui, depărtându-se de norodul care trecea. La nimic nu slujiseră propovăduielile din toate bisericile cetăţii. Bula lui Clement al VI-lea nu liniştise sufletele norodului care voia să-şi descarce mânia. „Să mergem în cartierul evreiesc!” i-a auzit urlând. „Ereticilor! Ucigaşilor! Căiţi-vă!” Erau acolo şi flagelanţii, care îşi pedepseau neostoit spatele, stropind cu sânge şi aţâţându-i pe toţi cei din jurul lor.

Arnau s-a aşezat în urma cetei, alături de cei care o urmau în tăcere, printre care a putut vedea şi câţiva ciumaţi. Toată Barcelona s-a scurs spre cartierul evreiesc, înconjurând din toate laturile mahalaua pe jumătate apărată de ziduri. Unii s-au dus la miazănoapte, lângă palatul episcopal; alţii la apus, în faţa vechilor ziduri romane ale cetăţii; alţii pe uliţa Bisbe, vecina de la răsărit a mahalalei evreieşti, iar cei mai mulţi, printre ei şi ceata pe care o urma Arnau, la miazăzi, pe strada Boquería, faţă în faţă cu Castell Nou, pe unde se intra în mahala. Urletele erau asurzitoare. Norodul cerea răzbunare, deşi pe moment se mărginea doar să strige în faţa uşilor, vădindu-şi bâtele şi arbaletele.

Arnau şi-a găsit loc în îmbulzeala de pe treptele bisericii Sant Jaume, chiar cea de unde fuseseră alungaţi el şi Joanet în urmă cu multă vreme, când o căutau pe Fecioara căreia să-i spună mamă. Sant Jaume se înălţa chiar în faţa zidului de miazăzi al mahalalei evreieşti şi de acolo, pe deasupra mulţimii, Arnau a putut vedea tot ce se petrecea. Garnizoana alcătuită din soldaţii regelui, în frunte cu domnul *veguer,* era gata să apere cartierul evreiesc. Înainte de a ataca, un grup de cetăţeni s-a apropiat ca să poarte discuţii cu domnul *veguer,* lângă poarta întredeschisă a mahalalei, în vederea retragerii trupelor dinăuntrul ei; flagelanţii urlau şi dansau în jurul cetei lor, iar gloata îi tot ameninţa pe evrei, pe care nici măcar nu-i vedea.

— Nu se vor retrage, a auzit Arnau că susţinea o muiere.

— Evreii sunt ai regelui, nu depind decât de rege, a adăugat altcineva. Dacă evreii mor, regele va pierde toate dările pe care le ia de la ei…

— … Şi toate creditele pe care le cere de la acei zarafi.

— Nu numai asta, s-a băgat în vorbă şi al treilea; dacă luăm cu asalt cartierul evreiesc, regele îşi va pierde chiar şi mobilele pe care le lasă evreii, lui şi Curţii, când vine la Barcelona.

— Nobilii vor trebui să doarmă pe jos, s-a auzit cum striga cineva printre hohote de râs.

Arnau nu şi-a putut reţine un zâmbet.

— Domnul *veguer* va apăra foloasele regelui, a lămurit femeia.

Aşa a şi fost. Domnul *veguer* n-a dat înapoi şi, când au luat sfârşit târguielile, s-a închis în graba mare în cartierul evreiesc. Acela era semnul pe care îl aştepta prostimea şi, înainte de a se închide poarta, cei mai apropiaţi de ziduri s-au năpustit asupra ei, aruncând o ploaie de bâte, săgeţi şi pietre peste zidurile mahalalei evreieşti. Asaltul începuse.

Arnau a desluşit cum o mulţime de oameni orbiţi de ură se năpustea fără rânduială şi fără noimă asupra porţilor şi zidurilor din ghetou. Nu-i călăuzea nimeni; singurele ce aduceau cumva cu

rânduiala erau ţipetele flagelanţilor, care se torturau fără preget la picioarele zidurilor, aţâţându-i pe cetăţeni să urce şi să-i asasineze pe eretici. Sumedenie au murit sub spadele oştenilor regelui, de cum au ajuns sus pe ziduri, dar cartierul evreiesc era asaltat din toate laturile şi o droaie reuşiseră să treacă de oşteni, şi să-şi măsoare forţele corp la corp cu evreii.

Arnau a rămas pe trepte la Sant Jaume vreo două ceasuri. Strigătele războinice i-au amintit de zilele când fusese oştean, de Bellaguarda şi Castell-Rosselló. Feţele celor care cădeau s-au amestecat cu chipurile celor pe care cândva îi ucisese; mirosul de sânge l-a dus cu gândul la Rosellón, la minciuna care îl mânase la acel război absurd, la Aledis şi Maria, şi a coborât scara de unde privise măcelul.

S-a dus spre mare, cu gândul la Maria şi la tot ce îl făcuse să-şi caute refugiu în război. Dar gândurile i-au fost sfâşiate fulgerător. Era în dreptul lui Castell de Regomir, bastionul vechiului zid roman, când nişte ţipete ce veneau de foarte aproape l-au silit să se trezească la realitate.

— Ereticilor!

— Ucigaşilor!

A dat nas în nas cu vreo douăzeci de oameni care, înarmaţi cu bâte şi cuţite, ocupau întreaga uliţă, strigând la alţii care pesemne se rezemau de faţada uneia dintre case. De ce nu se mărgineau să-şi plângă morţii? N-a stat în loc, pregătindu-se să treacă prin ceata de furioşi, ca să-şi vadă de drum. Pe când îşi croia loc printre ei, înghiontindu-i, Arnau a întors o clipă ochii la cei din jur: în uşa unei case, un rob arap, însângerat, încerca să acopere cu trupul trei copii îmbrăcaţi în negru, cu emblema galbenă pe piept. Fulgerător, s-a pus între arap şi atacatori. S-a lăsat tăcerea şi copiii şi-au iţit obrăjoarele înspăimântate. Arnau s-a uitat la ei; îi părea rău că nu-i făcuse copii Mariei. O piatră a zburat spre unul dintre acele căpşoare şi l-a atins pe Arnau. Arapul i s-a aşezat în drum; piatra l-a izbit în pântec şi l-a făcut să se îndoaie de durere. Feţişoara a privit drept la Arnau. Femeia lui se dădea în vânt după copii: nici că-i păsa dacă erau creştini, arapi ori evrei. Îi urmărea cu privirea pe plajă, pe uliţe. Ochii ei îi urmăreau, apoi se întorceau la el.

— Dă-te mai încolo! Pleacă de aici, a auzit Arnau în spatele lui.

S-a uitat la ochişorii îngroziţi.

— Ce vreţi să le faceţi copiilor? a întrebat.

Câţiva bărbaţi înarmaţi cu cuţite l-au înfruntat.

— Sunt evrei, i-au răspuns într-un glas.

— Şi vreţi să-i căsăpiţi doar pentru aşa ceva? Nu vă ajung părinţii lor?

— Au otrăvit puţurile, a răspuns cineva. L-au ucis pe Isus. Omoară

copii creştini pentru riturile lor eretice. Da, le smulg inimile. Fură ostii sfinte.

Arnau nu-i asculta. Încă mai duhnea a sânge din cartierul evreiesc şi Castell-Rosselló. L-a prins de braţ pe bărbatul cel mai aproape de el, l-a plesnit peste obraz şi, punând mâna pe cuţit, i-a înfruntat pe ceilalţi.

— Nimeni n-are să facă rău unor copii!

Atacatorii au văzut cum Arnau punea mâna pe cuţit, cum îl rotea în faţa lor, cum îi privea.

— Nimeni n-are să facă rău unor copii, a repetat. Duceţi-vă să luptaţi în cartierul evreiesc, cu soldaţii, cu bărbaţii.

— Au să te bată, Domnia Ta, a auzit cum îi atrăgea arapul luarea-aminte, acum dindărătul lui.

— Ereticule! i-au strigat cei din ceată.

— Jidov ce eşti!

Fusese învăţat să atace primul, să-l prindă neatent pe vrăjmaş, să nu îngăduie adversarului să se ridice, să-l înspăimânte. Arnau s-a aruncat înainte, băgând cuţitul în cei mai apropiaţi, la strigătul: „Sant Jordi!” A înfipt pumnalul în pântecele primului şi s-a întors, silindu-i pe cei care se năpusteau asupra lui să dea înapoi. Pumnalul a spintecat pieptul câtorva dintre ei. De jos, unul dintre atacatori i-a băgat jungherul în gambă. Arnau l-a privit, l-a apucat de păr, i-a dat capul pe spate, i-a hăcuit gâtul. Sângele a început să curgă şuvoi. Trei bărbaţi zăceau în ţărână, ceilalţi au dat să fugă. „Fugi când eşti în inferioritate”, fusese povăţuit. Arnau s-a prefăcut că voia să se năpustească iar asupra lor, iar lumea a fugit buluc de el. Cu mâna stângă, neprivind înapoi, l-a îndemnat pe arap să se apropie şi, când a simţit că puştii tremurau la picioarele lui, a pornit spre mare cu spatele, nepierzându-i din ochi pe atacatori.

— Sunteţi aşteptaţi în cartierul evreiesc, le-a strigat adversarilor, tot împingându-i pe copii.

Au ajuns la vechiul portal al Castell de Regomir şi au luat-o la goană. Fără multe lămuriri, Arnau nu le-a dat voie copiilor să plece spre cartierul evreiesc.

Unde putea ascunde nişte copii? I-a călăuzit la Sfânta Maria şi s-a oprit brusc în loc în faţa marii intrări. Din locul unde stăteau se zărea, prin şantierul neterminat, interiorul bisericii.

— Nu, doar nu vrei să duci copiii într-o biserică creştină? l-a întrebat robul, care gâfâia.

— Nu, a răspuns Arnau. Dar vreau să-i duc foarte aproape de ea.

— De ce nu ne-ai lăsat să mergem acasă? l-a iscodit fetiţa, vădit cea mai mare dintre cei trei, care făcuse faţă cel mai bine alergăturii.

Arnau şi-a pipăit gamba. Sângele îi curgea şuvoi.

— Casele voastre sunt luate cu asalt, i-a răspuns. Spun că sunteţi

vinovaţi de ciumă. Că aţi otrăvit puţurile. Nimeni n-a mai zis nimic. Îmi pare rău, a adăugat Arnau.

Robul musulman a fost primul care a ripostat:

— Nu putem rămâne aici, a zis, silindu-l pe Arnau să nu-şi mai privească rana. Fă Domnia Ta ce crezi mai nimerit, dar ascunde-i pe copii.

— Şi tu? l-a iscodit Arnau.

— Trebuie să aflu ce s-a întâmplat cu ai lor. Cum i-aş putea găsi?

— N-ai să poţi, i-a răspuns Arnau, gândindu-se că în clipa aceea nu-i putea trăda drumul din cimitirul roman. Te găsesc eu. Du-te la miezul nopţii pe plajă, în faţa noii pescării. Robul a încuviinţat; când să se despartă, Arnau a adăugat: Dacă nu vii în următoarele trei nopţi, am să cred că ai murit.

Musulmanul a încuviinţat iar, privindu-l cu ochi mari şi negri.

— Mulţumesc, i-a răspuns Arnau, înainte de a goni spre cartierul evreiesc.

Cel mai mic dintre copii a încercat să-l urmeze pe arap, dar Arnau l-a apucat de umeri.

În prima noapte, musulmanul n-a venit pe plajă. Arnau l-a aşteptat mai bine de un ceas după miezul nopţii; asculta vuietul îndepărtat al luptelor din cartierul evreiesc, privind noaptea, roşie de atâtea incendii. Cât a stat şi-a adăstat, a putut să se gândească la pătărania din acele zile nebune. Ascunsese trei copii de evrei în vechiul cimitir roman, sub marele altar din Sfânta Maria, chiar sub Fecioară. Intrarea în cimitir, pe care cândva o aflaseră el şi Joanet, era la fel ca ultima oară când fuseseră acolo. Încă nu se durase scara uşii din Born şi putuse să intre uşor pe sub podeaua din lemn; totuşi, gardienii care păzeau templul şi care îi dăduseră ocol pe uliţă aproape un ceas îi făcuseră să aştepte pe vine şi în tăcere clipa în care să se pitească sub podiu.

Copiii îl urmaseră fără să crâcnească, până când, după ce se sfârşise tunelul din beznă, Arnau le lămurise unde erau şi le ceruse să nu atingă nimic, dacă nu voiau să aibă surprize neplăcute. Cei trei se puseseră cu deznădejde pe plâns, iar el nu ştiuse ce să facă în faţa suspinelor lor. Negreşit că Maria ar fi putut să-i liniştească.

— Nu-s decât morţi, le-a zis, şi nu de ciumă. Ce vreţi: să staţi aici vii cu morţii ori afară ucişi? Plânsetele au încetat. Mă duc să caut o lumânare, apă şi ceva de-ale gurii. Da? Da? a repetat în faţa tăcerii lor.

— Să vedem, mi-am pus viaţa în joc pentru voi, şi încă mi-o mai pun, dacă se află că am ascuns trei copii evrei sub biserica Sfânta Maria. Nu vreau s-o mai fac, dacă la întoarcere veţi fi dispărut. Ce spuneţi? O să mă aşteptaţi aici ori vreţi să ieşiţi iar în uliţă?

— O să adăstăm, a răspuns fetiţa, cu hotărâre.

Pe Arnau l-a primit casa pustie. S-a spălat şi a încercat să-şi doftoricească piciorul. Şi-a bandajat rana. A umplut cu apă vechiul burduf, a luat un opaiţ şi ulei ca să-l umple, o pâine mare şi uscată, carne sărată, şi s-a întors şchiopătând la Sfânta Maria.

Copiii nu se mişcaseră din capătul tunelului, unde îi lăsase. Arnau a aprins opaiţul şi a desluşit trei căpriori înspăimântaţi, care n-au răspuns nici măcar la zâmbetul cu care a încercat să-i liniştească. Fetiţa îi ţinea îmbrăţişaţi pe ceilalţi doi. Toţi trei erau bruneţi, cu plete lungi şi curate, sănătoşi, cu dinţii albi ca neaua, şi frumoşi, cu precădere fetiţa.

— Sunteţi fraţi? i s-a năzărit lui Arnau să-i întrebe.

— Noi suntem fraţi, a răspuns din nou fata, arătându-l pe cel mai mic. El e un vecin.

— Ei bine, cred că după tot ce s-a întâmplat şi înainte de tot ce ne mai aşteaptă de făcut, ar trebui să ne cunoaştem. Pe mine mă cheamă Arnau.

Fetiţa a făcut onorurile: pe ea o chema Raquel, pe fratele ei Jucef şi pe vecinul lor Saúl. Arnau le-a tot pus întrebări la lumina opaiţului, iar copiii au tot aruncat priviri fugare spre cimitir. Aveau treisprezece, şase şi unsprezece ani. Se născuseră la Barcelona şi locuiau cu părinţii în cartierul evreiesc, unde tocmai se întorceau când îi atacaseră sălbaticii de care îi scăpase Arnau. Robul, căruia îi spuneau întotdeauna Sahat, era al părinţilor lui Raquel şi Jucef, şi, dacă făgăduise să vină pe plajă, avea s-o facă nesmintit; niciodată nu-i lăsase de izbelişte.

— Bine, a rostit Arnau după lămuriri, cred că merită să aruncăm o privire acolo. E mult de când, cam de când aveam vârsta voastră, n-am mai fost acolo, deşi nu cred că s-a schimbat ceva. Numai el a râs. În genunchi, s-a dus în buricul peşterii, luminat din interior. Copiii au rămas pe vine unde erau, privind îngroziţi mormintele deschise şi scheletele. Nu mi-a dat nimic mai bun prin minte, s-a dezvinovăţit, văzându-i înspăimântaţi. Mai mult ca sigur că aici nimeni n-are să poată da de noi, aşa că putem aştepta aici să se liniştească…

— Şi ce-o să fie dacă ne omoară părinţii? i-a tăiat vorba Raquel.

— Nu te mai gândi la aşa ceva. Neîndoios că n-au să păţească nimic. Uite, veniţi aici! E un loc fără morminte, îndestulător de mare ca să încăpem cu toţii. Haideţi! a trebuit să stăruie, grăbindu-i cu mâinile.

La sfârşit a izbutit şi toţi patru s-au strâns într-un loc micuţ, pe pământ, neatingând niciun mormânt. Vechiul cimitir roman era neschimbat de când îl văzuse Arnau, cu mormintele stranii de teracotă în formă de piramide alungite şi amforele mari cu leşuri în ele. Arnau a pus opaiţul pe una dintre ele, şi le-a întins burduful,

pâinea şi carnea sărată. Cei trei au băut cu lăcomie, dar din merinde n-au luat decât pâinea.

— Nu-i *kosher,* s-a dezvinovăţit Raquel, arătând carnea sărată.

— *Kosher?*

Raquel l-a dumirit ce însemna *kosher* şi ce rituri trebuiau să împlinească membrii comunităţii evreieşti ca să se poată atinge de carne, apoi au sporovăit neîncetat până ce copiii au adormit în poalele fetiţei. Atunci, şopocăind ca să nu-i trezească, fetiţa l-a întrebat:

— Tu nu crezi ce spun ei?

— Cum adică?

— Că am fi otrăvit puţuri.

Arnau a zăbovit câteva clipe înainte de a răspunde.

— S-a săvârşit vreun evreu din pricina ciumei? a întrebat.

— Sumedenie.

— Atunci nu, a zis el. Nu cred.

Când Raquel a aţipit, Arnau s-a târât prin tunel şi s-a dus pe plajă.

Asediul mahalalei evreieşti a durat două zile, în care firavele forţe ale regelui, ce se alăturaseră membrilor comunităţii evreieşti, au încercat să apere cartierul evreiesc de asalturile neîntrerupte ale norodului înnebunit şi înflăcărat care, în numele creştinătăţii, arbora flamura prădăciunii şi morţii. Până la urmă, regele a trimis trupe îndestulătoare şi totul a început să revină la ceea ce era firesc.

În a treia noapte, Sahat, care se bătuse alături de stăpânii lui, a fugit să-l întâlnească pe Arnau pe plaja cetăţii, în faţa pescăriei, aşa cum erau înţeleşi.

— Sahat! a auzit în beznă.

— Ce faci aici? a iscodit-o robul pe Raquel, care i s-a aruncat în braţe.

— Creştinul e foarte bolnav.

— N-o fi…?

— Nu, i-a spus fata, nu-i ciumă. N-are bube. Piciorul. Rana are o infecţie şi are fierbinţeală. Nu poate să meargă.

— Şi ceilalţi? a întrebat robul.

— Bine, şi…?

— Vă aşteaptă pe toţi.

Raquel l-a îndrumat pe arap spre podiu de la poarta Born a Sfintei Maria.

— Aici? a întrebat robul, când fetiţa a intrat sub podiu.

— Taci, i-a răspuns. Vino după mine.

Amândoi au lunecat prin tunel până la cimitirul roman. Toţi au trebuit să dea ajutor la scoaterea lui Arnau de acolo; târându-se înapoi, Sahat l-a tras de mâini, iar copiii l-au împins de picioare. Arnau îşi pierduse cunoştinţa. Toţi cinci, Arnau pe umerii robului, iar copiii

travestiţi în creştini cu veşmintele aduse de Sahat, au luat-o spre cartierul evreiesc, încercând să se ascundă în beznă. Când au ajuns la porţile ei, păzite de un pluton masiv de oşteni de-ai regelui, Sahat i-a lămurit ofiţerului de strajă cine erau în realitate copiii şi de ce nu purtau emblema galbenă. Cât despre Arnau, da, era un creştin cu febră, care avea nevoie de îngrijiri medicale, aşa cum ofiţerul putea vedea, iar acela l-a lăsat să intre, deşi s-a depărtat de îndată, ca nu cumva Arnau să fie ciumat. Dar ceea ce le-a deschis într-adevăr poarta mahalalei evreieşti a fost punga generoasă pe care robul a lăsat-o să cadă în mâinile ofiţerului regal, pe când îi vorbea.

Capitolul 32

„Nimeni n-o să le facă niciun rău copiilor. Tată, unde eşti? De ce, tată? E grâu în palat. Te iubesc, Maria.” Când Arnau delira, Sahat îi alunga din odaie pe Raquel şi pe Jucef, şi trimitea după Hasdai, tatăl lor, ca să-l ţină pe creştin, în caz că ar fi început să se bată cu oştenii la Rosellón, şi i s-ar fi redeschis rana de la picior. Stăpânul şi robul îl vegheau de la picioarele patului, iar o roabă îi punea cârpe reci pe frunte. Trecuse o săptămână de când Arnau primea cele mai bune îngrijiri ale medicilor evrei, însoţite de atenţia neîntreruptă a familiei Crescas şi a robilor ei, cu precădere lui Sahat, care îl veghea zi şi noapte.

— Rana n-are prea mare însemnătate, au prognosticat medicii, dar infecţia s-a întins în tot trupul.

— Are să trăiască? a întrebat Hasdai.

— E viguros, s-au mărginit să răspundă medicii, înainte de plecare.

— E grâu în palat! a strigat din nou Arnau, asudând din pricina febrei, după câteva minute.

— Dacă nu era el, a spus Sahat, am fi morţi cu toţii.

— Ştiu, a răspuns Hasdai, în picioare lângă el.

— De ce-o fi făcut-o? Doar e creştin.

— E om bun.

Noaptea, când Arnau se odihnea şi casa se potolea, Sahat se îndrepta către Mecca, îngenunchea şi se ruga pentru creştin. În cursul zilei, îl silea răbduriu să bea apă şi să înghită licorile pregătite de medici. Raquel şi Jucef se iţeau adeseori în uşa odăii, iar Sahat le îngăduia să intre, dacă Arnau nu delira.

— E un războinic, a obiectat odată Jucef, cu ochii cât strachina.

— Sigur că a fost, a răspuns Sahat.

— A zis că e *bastaix,* l-a îndreptat Raquel.

— În cimitir ne-a istorisit că-i războinic. Poate-i un *bastaix* războinic.

— A povestit aşa, ca să taci tu odată.

— Pun rămăşag că-i *bastaix,* s-a băgat în vorbă Hasdai. După câte zice.

— E războinic, a stăruit fiul cel mic.

— Nu ştiu, Jucef. Robul i-a ciufulit părul ca pana corbului. De ce n-aşteptăm să se tămăduiască şi să ne spună singur?

— O să se tămăduiască?

— Negreşit. Unde ai mai văzut tu războinic care să moară dintr-o rană la picior?

După ce au ieşit copiii, Sahat s-a apropiat de Arnau şi i-a atins fruntea, care tot mai ardea. „Nu numai ei îţi datorează viaţa, creştine. De ce-ai făcut-o? Ce te-a mânat să-ţi pui viaţa în primejdie pentru un rob şi trei copii evrei? Trăieşte! Trebuie să trăieşti. Vreau să-ţi

vorbesc, să-ţi mulţumesc. Hasdai e putred de avut şi are să te răsplătească, sigur o s-o facă.”

Câteva zile mai târziu, Arnau a început să-şi vină în fire. Într-o bună dimineaţă, Sahat l-a găsit mult mai puţin fierbinte.

— Allah, lăudat să-i fie numele, mi-a dat ascultare.

Hasdai a surâs după ce a cercetat singur.

— Va trăi, a îndrăznit să le făgăduiască fiilor lui.

— O să-mi vorbească despre bătăliile unde a fost?

— Fiule, nu cred…

Dar Jucef a început să-l imite pe Arnau, mânuind pumnalul în faţa unei cete închipuite de vrăjmaşi. Chiar când să-l descăpăţâneze pe cel căzut, sora lui l-a luat de braţ.

— Jucef! a strigat la el.

Când s-au întors la bolnav, au dat de ochii deschişi ai lui Arnau. Jucef s-a zăpăcit.

— Cum te simţi? l-a întrebat Hasdai.

Arnau a dat să răspundă, dar avea gura uscată. Sahat i-a dat să bea apă dintr-o ulcică.

— Bine, a izbutit să spună după ce a băut. Şi copiii?

Jucef şi Raquel s-au apropiat de capul patului, împinşi de tatăl lor. Arnau a încercat un zâmbet.

— Bună, i-a salutat.

— Bună, i-au răspuns.

— Şi Saúl?

— E bine, a zis Hasdai, dar acum trebuie să te odihneşti. Haideţi, copii!

— Când ai să te simţi mai bine, ai să-mi povesteşti despre bătăliile unde ai fost? l-a întrebat Jucef înainte ca tatăl şi sora să-l scoată din odaie.

Arnau a încuviinţat, încercând iar un zâmbet.

În săptămâna care a urmat, febra a dispărut cu desăvârşire, iar rana a început să se închidă. Arnau şi Sahat au stat de vorbă ori de câte ori putea tânărul *bastaix.*

— Mulţumesc, a grăit mai întâi şi mai întâi.

— Mi-ai mai mulţumit, îţi aduci aminte? De ce, de ce mi-ai mulţumit?

— Ochii băiatului, soţia mea n-ar fi îngăduit…

— Maria? a întrebat Sahat, amintindu-şi cum delira Arnau.

— Da, a răspuns.

— Vrei să-i dăm de veste că eşti aici? Arnau a strâns din buze şi a făcut semn din cap că nu. Vrei să anunţăm pe cineva?

Robul n-a mai stăruit, văzând cum se întuneca obrazul lui Arnau.

— Cum s-a sfârşit asediul? l-a întrebat altă dată Arnau pe Sahat.

— Două sute de bărbaţi şi femei şi-au pierdut viaţa. Sumedenie de

case prădate ori arse.

— Ce dezastru!

— Nu chiar atât de mare, l-a îndreptat Sahat. Arnau l-a privit surprins. Cartierul evreiesc din Barcelona a avut noroc. Din Levant până în Castilia, evreii au fost căsăpiţi cu neîndurare. Peste trei sute de comunităţi au fost pe veci făcute una cu pământul. În Germania, chiar împăratul Carol al IV-lea a făgăduit să-l ierte pe orice tâlhar care omora un evreu ori stârpea o mahala evreiască. Îţi închipui ce-ar fi fost la Barcelona dacă regele vostru, în loc să apere cartierul evreiesc, i-ar fi iertat pe toţi cei care-ar fi ucis un evreu? Arnau a închis ochii, tăgăduind cu capul. La Mainz au ars pe rug şase mii de evrei, la Strasbourg au jertfit laolaltă alţi două mii, printre ei femei şi copii, pe un rug imens, aprins în cimitirul evreiesc. Două mii laolaltă…

Copiii nu puteau intra în odaia lui Arnau decât atunci când Hasdai se ducea să-l viziteze pe bolnav şi avea grijă ca ei să nu-l deranjeze. Odată, după ce Arnau începuse să se ridice din pat şi să facă primii paşi, Hasdai a venit singur. Înalt şi subţire, cu păr tuciuriu şi moale, cu ochi pătrunzători şi nasul coroiat, evreul s-a aşezat în faţa lui.

— Trebuie să ştii, a rostit grav, presupun că ştii deja, s-a îndreptat, că preoţii tăi interzic coabitarea creştinilor cu evreii.

— Nu-ţi face griji, Hasdai; de cum am să pot umbla…

— Nu, i-a curmat vorba evreul; nu spun că trebuie să pleci din casa mea. Mi-ai salvat copiii de la moarte sigură, punându-ţi viaţa în primejdie. Tot ce am e al tău şi am să-ţi fiu pe veci recunoscător. Poţi rămâne aici cât vrei. Familia mea şi cu mine ne-am simţi foarte onoraţi dacă ai face-o. Dar, de te hotărăşti să rămâi, vreau să-ţi spun că trebuie să fim foarte discreţi. Nimeni nu va afla de la ai mei, adică de la întreaga comunitate a evreilor, că stai la mine; dinspre noi, poţi fi liniştit. Tu hotărăşti, şi stărui, spunându-ţi că ne-am simţi foarte onoraţi şi fericiţi de-ai vrea să rămâi cu noi. Ce zici?

— Păi, cine i-ar povesti fiului tău despre bătăliile unde am luptat?

Hasdai a surâs şi a întins o mână pe care Arnau a strâns-o.

Castell-Rosselló era o fortăreaţă impresionantă. Micul Jucef se punea pe jos în faţa lui Arnau, în grădina dindărătul casei locuite de familia Crescas, cu picioarele sub el şi ochii cât cepele, savurând una după alta poveştile de război spuse de *bastaix,* atent la asedii, speriat în bătălii, zâmbitor la izbânzi.

— Apărătorii s-au bătut cu mare curaj, îi istorisea, dar noi, oştenii regelui Pedro, am fost mai buni decât ei.

Când sfârşea, Jucef stăruia să-i mai spună o dată unele poveşti. Arnau îi istorisea alte păţanii adevărate sau născocite. „Eu n-am atacat decât două castele, fusese gata să-i dezvăluie; în celelalte zile

ale războiului am prădat şi nimicit gospodării şi recolte, numai smochini nu.”

— Îţi plac smochinele, Jucef? l-a întrebat odată, amintindu-şi de trunchiurile răsucite care se înălţau în mijlocul dezastrului.

— Ajunge, Jucef, i-a grăit tatăl, care tocmai sosise în grădină, când micuţul a insistat ca Arnau să-i mai istorisească o bătălie. Du-te la culcare. Ascultător, Jucef şi-a luat rămas-bun de la tatăl său şi de la Arnau. De ce l-ai întrebat pe micuţ dacă îi plac smochinele?

— E o istorie lungă.

Fără o vorbă, Hasdai s-a aşezat pe un scaun în faţa lui. „Spune-mi-o”, i-a cerut cu privirea.

— Am stârpit tot, i-a mărturisit Arnau, după ce i-a spus pe scurt păţania, doar smochinii nu. Absurd, aşa-i? Am lăsat câmpurile sterpe şi, în buricul prăpădului fără seamăn, un smochin ne privea stingher, întrebându-ne ce făceam.

Arnau a căzut pe gânduri, Hasdai n-a cutezat să-i vorbească.

— A fost un război fără rost, a adăugat în sfârşit tânărul *bastaix.*

— Un an mai târziu, a istorisit Hasdai, regele a recâştigat Rosellónul. Jaime de Mallorca a îngenuncheat în faţa lui, scoţându-şi pălăria, şi i-a predat oastea. Poate că războiul la care ai fost să fi folosit pentru ca…

— … Să moară de foame ţăranii catalani, copiii şi sărmanii, l-a oprit Arnau. Se prea poate ca oastea lui Jaime să fi rămas fără provizii, dar pentru asta au trebuit să moară o droaie de oameni de rând, fii sigur. Nu suntem decât jucării în mâinile nobililor. Ei hotărăsc asupra treburilor noastre, nepăsându-le câtă moarte ori câtă mizerie le pot aduce celorlalţi.

Hasdai a oftat.

— De ţi-aş spune, Arnau. Noi suntem proprietatea regelui, suntem ai lui.

— Eu m-am dus la război ca să-mi măsor puterile în luptă şi până la urmă am ars recoltele oamenilor de rând.

Cei doi bărbaţi au căzut pe gânduri câteva clipe.

— Foarte bine! a exclamat Arnau, spărgând tăcerea, acum ştii care-i povestea smochinilor.

Hasdai s-a ridicat, l-a bătut pe Arnau pe umăr. Apoi l-a poftit în casă.

— S-a făcut răcoare, i-a spus, uitându-se la cer.

Când Jucef îi lăsa singuri, Arnau şi Raquel obişnuiau să stea de vorbă în grădiniţa familiei Crescas. Nu vorbeau despre război; Arnau îi povestea despre viaţa lui de *bastaix* şi despre Sfânta Maria.

— Noi nu credem în Isus ca Mesia; Mesia încă n-a venit şi poporul evreu îi aşteaptă sosirea, i-a limpezit odată Raquel.

— Zice-se că voi l-aţi răpus.

— Nu-i adevărat! a răspuns ea, supărată. Noi am fost mereu ucişi şi goniţi de unde stăteam!

— Zice-se, a stăruit Arnau, că de Paşte jertfiţi un copil creştin şi-i mâncaţi inima, mâinile şi picioarele, împlinindu-vă astfel riturile.

Raquel a tăgăduit cu o mişcare a capului.

— Asta-i o prostie! Tu ştii că noi nu putem să gustăm decât carne *kosher* şi că religia noastră ne opreşte să bem sânge, aşa că oare ce-am putea să facem cu inima, braţele ori picioarele unui copil? Tu îi cunoşti pe tata şi pe tatăl lui Saúl; îi crezi în stare să mănânce un copil?

Arnau şi-a amintit de chipul lui Hasdai şi i-a auzit iar spusele înţelepte; şi-a adus aminte de prevederea şi duioşia care îi licăreau în ochi când îşi privea copiii. Cum să mănânce omul acela o inimă de copil?

— Şi ostiile? a întrebat; zice-se că le furaţi, ca să le torturaţi şi să retrăiţi patimile lui Isus.

Raquel a dat din mâini.

— Noi, evreii, nu credem în transsubs… A dat din mâini, contrariată. Mereu se lovea de vorba aia când sporovăia cu tatăl ei! Transsubstanţiere, a repetat iute.

— În ce?

— În transsubs… tanţiere. Pentru voi, Isus al vostru e în ostie, iar ostia e într-adevăr trupul lui Hristos. Noi nu credem aşa ceva. Pentru noi, evreii, ostia voastră nu-i decât o felie de pâine. Ar fi destul de absurd ca noi să torturăm o felie de pâine.

— Atunci, nimic din cele de care sunteţi învinovăţiţi nu-i adevărat?

— Nimic.

Arnau voia s-o creadă pe Raquel. Fata îl privea cu ochii larg deschişi, implorându-l să-şi alunge din minte prejudecăţile din pricina cărora creştinii îi defăimau comunitatea şi credinţa.

— Dar sunteţi zarafi. Asta n-o puteţi tăgădui.

Raquel tocmai voia să-i răspundă, dar au auzit vocea tatălui ei.

— Nu. Nu suntem zarafi, a replicat Hasdai Crescas, apropiindu-se şi aşezându-se lângă fiica lui; barem nu suntem aşa cum se zice. Arnau a amuţit, aşteptând lămuriri. Uite, până acum ceva mai puţin de un veac, în anul 1230, şi creştinii dădeau parale cu împrumut pentru camătă. Şi evreii, şi creştinii făceam la fel, dar un decret al papei Grigore al IX-lea a interzis creştinilor să mai împrumute bani cu camătă şi de atunci numai evreii şi niscaiva alte neamuri, bunăoară lombarzii, o mai facem. Timp de o mie două sute de ani, voi, creştinii, împrumutaţi parale cu camătă. Pe faţă, n-o mai faceţi de ceva mai puţin de o sută de ani. Hasdai a apăsat pe vorbele „pe faţă”: aşa că noi suntem zarafi.

— Pe faţă?

— Da, pe faţă. Sumedenie de creştini împrumută gologani cu camătă prin mijlocirea noastră. Dar vreau să te lămuresc de ce-o facem. În toate timpurile şi locurile, noi, evreii, am depins direct de rege. În decursul vremurilor, am fost alungaţi din numeroase ţări; din propria ţară, apoi din Egipt, mai târziu, în 1183, din Franţa, şi nu prea mulţi ani după aceea, în 1290, din Anglia. Comunităţile evreieşti au trebuit să se strămute dintr-o ţară într-alta, să-şi lase în urmă tot avutul şi să ceară regilor din ţările unde se duceau îngăduinţa de a se stabili acolo. Drept răspuns, aşa cum se petrece şi cu ai voştri, regii obişnuiesc să pună mâna pe comunitatea evreiască, şi ne cer bani cu nemiluita pentru războaiele şi cheltuielile lor. Dacă n-am obţine câştiguri din paralele noastre, n-am putea împlini cererile peste poate de mari ale regilor voştri, iar ei ne-ar desţăra din nou.

— Dar nu împrumutaţi bani doar regilor, a stăruit Arnau.

— Nu. E de netăgăduit. Şi ştii de ce? Arnau a dat din cap că nu. Fiindcă regii nu înapoiază gologanii împrumutaţi; ba chiar din contră, cer alte împrumuturi cu toptanul pentru războaie şi cheltuieli. De undeva trebuie să scoatem paralele pe care să li le dăm, dacă nu să contribuim cu recunoştinţă, nu ca împrumut.

— Nu puteţi să spuneţi *nu?*

— Ne-ar alunga ori, şi mai rău, nu ne-ar apăra de creştini ca acum câteva zile. Am muri cu toţii. De astă dată, Arnau a încuviinţat în tăcere în faţa privirii mulţumite a lui Raquel, încântată că tatăl ei izbutise să-l înduplece pe *bastaix.* Chiar el îi văzuse pe barcelonezii înfuriaţi plângându-se de evrei. Oricum, gândeşte-te că împrumutăm gologani doar neguţătorilor creştini care vând şi cumpără. Acum aproape un veac, regele vostru, Jaime I Cuceritorul, a promulgat un *usatge* cum că orice înscris de comandită ori depozit efectuat de un evreu cuiva care nu-i neguţător e luat drept neadevărat şi închipuit de evreu, fapt pentru care nu se poate acţiona împotriva celor ce nu-s neguţători. Nu putem face înscrisuri de comandită ori depozit cuiva care nu-i neguţător, fiindcă nu ne-ar fi plătite niciodată.

— Şi ce deosebire e?

— Nespus de mare, Arnau, desăvârşită. Voi, creştinii, sunteţi mândri că nu daţi parale cu camătă, aşa cum porunceşte Biserica voastră, şi e drept că n-o faceţi barem făţiş. Dar o faceţi pe furiş. Uite, până când Biserica a oprit împrumuturile cu camătă între creştini, negoţurile au mers ca acum între evrei şi neguţători: existau creştini cu o droaie de bani, care împrumutau altor creştini, neguţători, şi cărora aceia le înapoiau capitalul şi dobânda.

— Ce-a fost când s-a curmat împrumutul cu camătă?

— Păi, foarte simplu. Ca întotdeauna, voi, creştinii, aţi ocolit legea Bisericii. Era firesc ca niciun creştin avut să nu-i dea cu împrumut

altuia, fără câştig, cum i se cerea. Mai bine îi păstra el, fără să rişte nimic. Atunci, voi, creştinii, aţi născocit comandita; ai auzit vorbindu-se despre ea?

— Da, a zis Arnau. În port se vorbeşte despre o sumedenie de comandite când soseşte o navă cu mărfuri, dar e adevărat că n-am prea înţeles ce-s.

— Păi, nimic mai simplu. Comandita e un împrumut cu camătă ascunsă. Un neguţător, zaraf în genere, împrumută gologani altui neguţător, pentru ca acela să cumpere ori să vândă o anume marfă. Când a încheiat negoţul, al doilea neguţător trebuie să-i înapoieze zarafului suma primită plus câştigurile obţinute. E tot un împrumut cu camătă, dar poartă alt nume: comandită. Creştinul care pune paralele obţine un câştig de pe urma lor, adică tocmai ce opreşte Biserica: obţinerea de câştiguri din bani, şi nu din trudă. Voi, creştinii, faceţi la fel ca acum un veac, înainte de a se fi oprit camăta, doar că sub alt nume. Deci, dacă noi împrumutăm parale pentru o treabă, suntem zarafi, dar, bunul creştin care îi împrumută prin comandită, nu-i.

— Şi nu-i nicio deosebire?

— Doar una: în comandite, cel ce dă gologani pune totul la bătaie, la fel ca şi treaba; carevasăzică, dacă neguţătorul nu înapoiază sau pierde marfa fiindcă, bunăoară, îl atacă piraţii în timpul călătoriei pe mare, cel care a pus paralele îi pierde. Asta nu s-ar întâmpla în cazul împrumutului, fiindcă neguţătorul tot ar fi silit să înapoieze banii şi camăta lor, dar în fapt e deopotrivă, fiindcă neguţătorul care şi-a pierdut marfa nu ne plăteşte, şi în ultimă instanţă noi, evreii, trebuie să ne adaptăm la practicile neguţătoreşti obişnuite: neguţătorii vor comandite în care să nu rişte, iar noi trebuie să le facem, fiindcă altfel nu obţinem câştigurile cu ajutorul cărora să-i mulţumim pe regii voştri. Ai priceput?

— Noi, creştinii, nu împrumutăm cu camătă, dar rezultatul e acelaşi în cazul comanditelor, a comentat Arnau în sinea lui.

— Exact. Ceea ce încerca să oprească Biserica voastră nu-i camăta în sine, ci obţinerea de câştiguri prin parale, şi nu prin trudă, şi asta ori de câte ori împrumuturile nu-s date regilor, nobililor ori cavalerilor, acelea fiind ceea ce numim împrumuturi ieftine, deoarece un creştin le împrumuta bani cu camătă regilor, nobililor ori cavalerilor; Biserica presupune că împrumutul e menit războiului şi consideră valabilă camăta.

— Dar pe aceea o practică doar zarafii creştini, a amintit Arnau. Nu toţi creştinii pot fi judecaţi după ceea ce fac.

— Nu te amăgi, Arnau, i-a atras luarea-aminte Hasdai, zâmbind şi dând din mâini. Zarafii primesc în depozit paralele creştinilor şi cu aceşti gologani fac înţelegeri pentru comandite, ale căror câştiguri trebuie să le plătească apoi creştinilor care le-au încredinţat paralele

lor. Zarafii ies în faţă, dar banii sunt ai creştinilor, ai tuturor celor care li-i încredinţează în băncile lor. Arnau, ceva nu va fi nicicând altfel în istorie: cel cu parale vrea mai multe; banii lor nu-s nicicând pe degeaba. Dacă n-o fac episcopii, de ce-ar face-o enoriaşii? Împrumut ori comandită, oricum s-ar numi, oamenii nu dau nimic pe daiboj; cu toate acestea, singurii zarafi suntem noi.

Tot sporovăind, seara a lunecat în noapte, noaptea mediteraneană, calmă şi înstelată. O vreme, cei trei au tăcut, bucurându-se de pacea şi liniştea micuţei grădini dindărătul casei lui Hasdai Crescas. Până la urmă, i-au chemat la cină şi pentru întâia oară de când stătea printre evrei, Arnau i-a considerat egalii lui, de altă credinţă, dar buni, deopotrivă de buni şi miloşi ca şi cei mai evlavioşi creştini. În acea noapte, s-a bucurat nesmintit de savoarea bucătăriei evreieşti, alături de Hasdai la masă şi servit de femeile casei.

Capitolul 33

Timpul trecea şi starea de lucruri era tot mai neplăcută pentru toţi. Veştile care soseau în *call* despre ciumă erau încurajatoare: bolnavii erau tot mai rari. Arnau avea nevoie să se ducă acasă la el. În noaptea dinaintea plecării, Arnau şi Hasdai s-au întâlnit în grădină. Au stat la taifas prieteneşte despre fapte neînsemnate, dar noaptea mirosea a rămas-bun şi, între o vorbă şi cealaltă, ocoleau să se privească.

— Sahat e al tău, a anunţat fulgerător Hasdai, dându-i înscrisurile doveditoare.

— La ce-am nevoie de-un rob? Când nici măcar n-am din ce să mă hrănesc singur până se reia navigaţia pe mare, cum să mai hrănesc şi un rob? Breasla nu le îngăduie robilor să trudească. N-am nevoie de Sahat.

— Ba ai să ai, i-a răspuns zâmbind Hasdai. Ţi se cuvine. De când s-au născut Raquel şi Jucef, Sahat i-a îngrijit ca pe copiii lui şi te încredinţez că aşa îi şi iubeşte. Nici Sahat, nici eu nu-ţi vom putea plăti vreodată tot ce-ai făcut pentru ei. Am chibzuit că-ţi putem plăti datoria cel mai bine făcându-ţi viaţa uşoară. Aşa că ai să ai nevoie de Sahat, iar el e gata s-o facă.

— Să-mi faceţi viaţa uşoară?

— Amândoi te vom ajuta să prinzi cheag.

Arnau i-a surâs la rândul lui celui care încă îi mai era gazdă.

— Sunt doar un *bastaix.* Bogăţiile sunt pentru nobili şi neguţători.

— Vor fi şi pentru tine. Eu am să pun mijloacele necesare. Dacă lucrezi cu prevedere şi după sfaturile lui Sahat, n-am nicio îndoială că vei ajunge avut. Arnau l-a privit, aşteptând mai multe lămuriri. După cum ştii, a urmat Hasdai, ciuma e pe sfârşite; bolnavii tot mai puţini, dar urmările molimei au fost feroce. Nimeni nu ştie precis câţi au murit la Barcelona, dar se ştie în schimb că, dintre cei cinci sfetnici, patru s-au săvârşit din viaţă. Un lucru îngrozitor. Ei bine, să nu ne uităm vorba: au murit o droaie de zarafi din Barcelona. Ştiu, căci lucram cu ei şi acum nu mai sunt. Cred că, dacă vrei, poţi fi zaraf.

— Nu ştiu nimic nici despre negoţ, nici despre camătă, i-a tăiat vorba Arnau. Toţi meşterii trebuie să treacă o probă de meşteşug. Iar eu nu ştiu nimic despre toate astea.

— Zarafii încă nu dau asemenea probă, i-a răspuns Hasdai. Ştiu că i s-a cerut regelui să promulge o asemenea legiuire, dar încă n-a făcut-o. Meşteşugul de zaraf e liber, doar să ai capital. Cât priveşte ştiinţa, are Sahat destulă. El ştie totul despre bănci. L-am cumpărat fiindcă era priceput în atari negoţuri. Dacă-l laşi să lucreze, ai să înveţi şi vei prospera cu mare uşurinţă. Măcar că-i rob, e de cea mai mare încredere şi dator să-ţi fie credincios dat fiind tot ce ai făcut tu pentru fii mei, singurii pe care-i iubeşte, fiindcă ei sunt familia lui. Hasdai l-a privit pe Arnau cu ochii lui mici. Ei bine?

— Nu ştiu, a stat Arnau în cumpănă.

— Poţi să te bizui pe sprijinul meu şi al tuturor evreilor care ştiu ce faptă de vitejie ai săvârşit. Suntem o seminţie recunoscătoare, Arnau. Sahat îmi cunoaşte toţi conlucrătorii de pe ţărmurile Mediteranei, din Europa şi chiar de dincolo de Levant, în ţinuturile de hăt-departe ale sultanului din Egipt. Vei avea mari putinţe să faci negoţ şi noi înşine îţi vom da ajutor la început. E un sfat frumos, Arnau. N-ai să ai niciun soi de greutăţi.

Consimţământul sceptic al lui Arnau a pus în mişcare toată maşinăria deja pregătită de Hasdai. Prima regulă: nimeni nu trebuia să ştie că Arnau se bucura de sprijinul evreilor; asta ar fi fost în defavoarea lui. Hasdai i-a dat înscrisuri doveditoare că toate paralele de care se folosea veneau de la o văduvă creştină din Perpignan şi, formal, chiar aşa şi era.

— Dacă te întreabă cineva, i-a cerut, nu răspunde, dar dacă eşti silit s-o faci, spune că i-ai moştenit. Ai să ai nevoie de multe parale, a urmat. În primul rând, ca să-ţi garantezi un capital în faţa juzilor din Barcelona, trebuie să ai un gaj de o mie de mărci din argint; apoi va trebui să-ţi cumperi o casă ori drepturile asupra unei case din mahalaua zarafilor, fie în uliţele Canvis Vells, fie Canvis Nous, şi să o rânduieşti ca să-ţi poţi face acolo meşteşugul; în sfârşit, va trebui să aduni gologani cu toptanul, ca să începi să lucrezi.

Zaraf! Şi de ce nu? Ce-i rămânea din vechea viaţă? Toate făpturile pe care le iubise muriseră de ciumă. Hasdai părea convins că, ajutat de Sahat, banca lui va merge înainte. Nici măcar nu-şi putea închipui cum era viaţa de zaraf; avea să fie bogat, îl încredinţase Hasdai. Ce făceau bogătanii? Brusc, i-a venit în minte Grau, singurul bogătan pe care îl cunoscuse, şi a simţit un gol în stomac. Nu. El n-avea să fie nicicând ca Grau.

Banca şi-a garantat-o cu mia de mărci din argint dată de Hasdai, s-a juruit în faţa judelui că va da în vileag monedele calpe – s-a întrebat cum le va recunoaşte, dacă într-o zi va fi fără Sahat – şi că le va tăia pe din două cu o foarfecă meşteşugită, pe care trebuia s-o aibă orice zaraf. Şi-a legiuit cu ajutorul judelui catastifele uriaşe unde urma să-şi înscrie toate operaţiunile şi, chiar când Barcelona era cufundată în haosul ciumei bubonice, a primit aprobarea de a trudi ca zaraf, şi i s-au stabilit zilele şi ceasurile în care trebuia să stea neapărat în faţa băncii lui.

A doua regulă pe care Hasdai l-a povăţuit s-o urmeze era legată de Sahat:

— Nimeni nu trebuie să afle că ţi l-am dăruit. Sahat e foarte cunoscut printre zarafi şi, de se află, vei avea necazuri. Ca un creştin ce eşti, poţi să faci negoţ cu evreii, dar nu-i bine să fii crezut prieten cu ei. Mai trebuie să ştii ceva despre Sahat; puţini zarafi ar crede că ţi

l-am vândut. Am primit sute de oferte pentru el, care de care mai mari; am spus „nu” tuturor, şi pentru că era priceput, şi pentru că-mi iubea copiii. N-au să priceapă. Aşa că ne-am gândit ca Sahat să se facă creştin.

— Să se convertească? l-a întrebat Arnau.

— Da. Noi, evreii, suntem opriţi să avem robi creştini. Dacă unul dintre robii noştri se face creştin, trebuie să-l slobozim ori să-l vindem unui creştin.

— Şi ceilalţi zarafi au să creadă în convertirea lui?

— Molima ciumei e în stare să zdruncine orice credinţă.

— Dar Sahat este gata să facă asemenea jertfă?

— Este.

Vorbiseră despre asta nu ca stăpânul şi robul, ci ca doi prieteni, aşa cum ajunseseră să fie cu trecerea anilor.

— Ai fi în stare? îl întrebase Hasdai.

— Da, răspunsese Sahat. Fie Allah lăudat mai presus de orice, căci va şti să mă înţeleagă. Ştii doar, credinţa noastră e oprită pe meleagurile creştine. Ne împlinim îndatoririle în taină, în adâncul sufletelor. Şi aşa voi face, oricâtă apă sfinţită îmi vor vărsa pe cap.

— Arnau e creştin nu doar cu vorba, insistase Hasdai; dacă află…

— N-are să afle nicicând. Noi, robii, cunoaştem mai bine ca oricine meşteşugul prefăcătoriei. Nu, nu pentru tine, dar am fost rob oriunde m-am dus. Adesea, viaţa noastră atârnă de aşa ceva.

A treia regulă a rămas o taină între Hasdai şi Sahat.

— Nu mai trebuie să-ţi spun, Sahat, i-a mulţumit fostul stăpân cu voce tremurătoare, cât îţi sunt de recunoscător pentru hotărârea pe care ai luat-o. Fiii mei şi eu însumi îţi vom fi recunoscători pe viaţă.

— Eu trebuie să-ţi fiu recunoscător.

— Presupun că vei şti pentru ce trebuie să te străduieşti acum…

— Cred că da.

— Nimic legat de mirodenii. Nici de ţesături, uleiuri ori ceară, l-a povăţuit Hasdai, iar Sahat a încuviinţat, dând din cap în faţa poveţelor pe care le auzea. Până când apele nu se vor linişti, Catalonia nu va fi pregătită să aducă iar asemenea mărfuri de afară. Robi, Sahat, robi. După ciumă, Catalonia are nevoie de lucrători. Până acum, nu ne ocupasem prea mult de negoţul cu robi. Ai să-i găseşti în Bizanţ, Palestina, Rhodos şi Cipru. Fireşte, şi pe piaţa Siciliei. Ştiu că în Sicilia se vând sumedenie de turci şi tătari. Dar eu aş fi de părere să profiţi de locurile lor de obârşie; peste tot avem conlucrători cărora le putem cere sprijinul. În scurt timp, noul tău stăpân are să agonisească bani cu găleata.

— Şi dacă nu se învoieşte să facă negoţ cu robi? Nu pare să fie…

— E om bun, i-a curmat vorba Hasdai, adeverindu-i bănuielile, un om drept vine de jos şi-i tare generos. Poate că nu va voi să se bage

în negoţul cu robi. Nu-i aduce la Barcelona. Arnau să nu-i vadă. Du-i direct la Perpignan, Tarragona ori Salou, ori mărgineşte-te să-i vinzi în Mallorca. Acolo e una dintre cele mai însemnate pieţe de robi din Mediterana. Lasă-i pe alţii să-i aducă la Barcelona sau să facă negoţ cu ei unde-or vrea. Şi Castilia are mare nevoie de robi. În orice caz, până ce află Arnau cum merg treburile, va trece destulă vreme pe apa sâmbetei ca să câştigaţi o droaie de gologani. Eu l-aş sfătui, şi aşa am să-i şi spun, ca pentru început să cunoască bine monedele, parităţile, pieţele, rutele şi cele mai însemnate mărfuri de dus peste fruntarii ori de adus de pe alte meleaguri. Între timp, tu îţi poţi face treaba, Sahat. Gândeşte-te că nu suntem mai inteligenţi decât ceilalţi şi că oricine are parale va aduce robi din afară. Până ce piaţa se va umple, fiindcă se va umple, profită.

— Pot conta pe sprijinul tău?

— Pe tot sprijinul meu. Am să-ţi dau scrisori pentru toţi conlucrătorii mei, pe care îi cunoşti deja. Îţi vor face rost de creditul de care ai nevoie.

— Şi catastifele? Vor trebui să înregistreze robii, iar Arnau îi va putea descoperi.

Hasdai i-a aruncat o privire complice.

— Sunt sigur că vei putea ascunde acel mic amănunt.

Capitolul 34

— Asta e! Arnau a arătat o căsuţă cu două caturi, închisă şi cu o cruce albă pe poartă. Sahat, deja botezat Guillem, s-a învoit de lângă el. Da? a întrebat Arnau.

Guillem a încuviinţat iar, de astă dată cu un surâs pe buze.

Arnau a privit căsuţa şi a dat din cap. Se mărginise s-o arate, iar Guillem se învoise. Era întâia oară în viaţa lui că vrerile i se împlineau atât de uşor. Oare aşa avea să fie de aici înainte? A dat iar din cap.

— Se întâmplă ceva, stăpâne? Arnau l-a pironit cu privirea. De câte ori îi ceruse, oare, să nu-i mai spună „stăpâne”? Dar arapul nu se învoise; îi răspunsese că trebuiau să păstreze părelniciile. Guillem i-a înfruntat privirea. Oare nu-ţi place, stăpâne? a adăugat.

— Da, fireşte că-mi place. E potrivită?

— Desigur. N-ar putea fi mai bună. Uite, i-a destăinuit, făcând semn cu mâna, e chiar pe colţul a două uliţe de zarafi: Canvis Nous şi Canvis Vells. Ce casă poate fi mai bună ca ea?

Arnau s-a uitat la ceea ce-i arăta Guillem. Canvis Vells ajungea până la mare, pe mâna stângă; Canvis Nous se deschidea în faţa lor. Dar Arnau n-o alesese de aceea; nici măcar nu observase că uliţele acelea fuseseră ale zarafilor, măcar că umblase pe-acolo de sute de ori. Căsuţa se înălţa lângă piaţa Sfânta Maria, în faţa a ceea ce urma să fie marele portal al templului.

— De bun augur, a şoptit în sinea lui.

— Ce-ai grăit, stăpâne?

Arnau s-a întors năprasnic la Guillem. Nu îndura să-i spună aşa.

— Ce părelnicii mai trebuie să păstrăm acum? a strigat. Nu ne aude nici ţipenie. Nu se uită nimeni la noi.

— Gândeşte-te că, de când eşti zaraf, te ascultă şi te priveşte multă lume, măcar că nu-ţi vine să crezi. Trebuie să te deprinzi cu asta.

Chiar în acea dimineaţă, pe când Arnau umbla haihui pe plajă, printre bărci şi privind marea, Guillem încercase să afle cine era proprietarul casei care, cum şi era de aşteptat, aparţinea Bisericii. Emfiteuţii ei muriseră şi cine era mai bun decât un zaraf ca s-o locuiască din nou?

După-amiază au intrat. Catul de sus avea trei odăiţe, dintre care au mobilat două, una pentru fiecare. La cel de jos erau cuhnia, a cărei uşă dădea în ceea ce fusese o mică ogradă, şi, separat de ea printr-un perete subţire, cu vedere la uliţă, o încăpere luminoasă unde, în cele două zile care au urmat Guillem a pus un dulap, niscaiva opaiţe şi o masă lungă din lemn preţios cu două jilţuri pe-o parte, şi patru pe cealaltă.

— Lipseşte ceva, a observat el într-o zi; apoi a ieşit din casă.

Arnau a rămas singur în casa ce avea să-i fie bancă. Masa lungă de

lemn strălucea; Arnau o curăţase de nenumărate ori. A pipăit cu degetele spătarele celor două scaune.

— Alege locul pe care îl vrei, i-a cerut Guillem.

Arnau l-a ales pe cel din dreapta, în stânga viitorilor clienţi. Atunci Guillem a schimbat jilţurile: la dreapta a pus unul cu braţe, tapiţat cu mătase purpurie; cel al arapului era simplu. Arnau s-a aşezat în jilţ şi a privit sala pustie. Ce ciudat! Până în urmă cu doar câteva luni descărca galere, iar acum… Nicicând nu stătuse într-un jilţ ca acela! La un capăt al mesei, în dezordine, stăteau catastifele; din pergament neatins, aşa cum îi lămurise Guillem după ce le târguiseră. Luaseră şi pene, călimări, o balanţă, niscaiva cufere pentru bani şi o foarfecă pentru tăiatul monedelor calpe.

Guillem scosese parale din punga lui, mai multe decât văzuse Arnau în toată viaţa.

— Cine plăteşte toate astea? întrebase la un moment dat.

— Tu.

Arnau ridicase din sprâncene şi se uitase la punga de la cingătoarea lui Guillem.

— O vrei? îl îmbiase acela.

— Nu, răspunsese.

Pe lângă obiectele cumpărate, Guillem adusese şi unul de-al lui: un abac splendid, cu ramă de lemn şi boabe din ivoriu, dăruit de Hasdai. Arnau îl luase şi-i mutase boabele dintr-o parte într-alta. Ce-i lămurise, oare, Guillem? Mai întâi mutase boabele cât ai zice peşte, socotind şi tot socotind. Arnau îl rugase să le mute mai încet, iar arapul, ascultător, încercase să-i spună cum mergea, dar ce-i tot lămurise?

A pus deoparte abacul şi a început să facă rânduială pe masă. Catastifele, în faţa jilţului său, ba nu, în faţa lui Guillem. Mai bine să facă el înscrisuri. Cuferele da, le putea pune lângă el; foarfeca, ceva mai departe, iar penele şi călimările lângă catastife, alături de abac. Oare cine avea să-l folosească?

Tocmai atunci a intrat Guillem.

— Cum îţi pare? l-a întrebat Arnau zâmbitor, atingând masa cu mâna.

— Foarte bine, i-a răspuns Guillem, zâmbindu-i drept răspuns, dar aşa n-o să avem niciun muşteriu şi cu atât mai puţin unul care să ne dea pe mână gologani. Zâmbetul lui Arnau s-a şters într-o clipită. Nu-ţi face griji, numai asta lipseşte. Şi tocmai asta ieşisem să cumpăr.

Guillem i-a dat o ţesătură, pe care Arnau a despăturit-o cu grijă. Era o bucată de mătase purpurie foarte scumpă, cu ciucuri auriţi la capete.

— Asta, i-a dat pe faţă robul, lipsea de pe masă. E semnul făţiş că ai împlinit toate demersurile cerute de stăpânire şi că ai banca ta garantată cum se cuvine în faţa judelui cetăţii, cu o mie de mărci din

argint. Nimeni nu poate, decât fiind în primejdie de a primi o osândă severă, să pună pe masa din faţa lui ori o asemenea tapiserie ori o simplă rogojină, dacă n-a primit încuviinţarea stăpânirii. De aceea, de n-o pui, nici ţipenie nu va intra şi nu-şi va lăsa paralele aici.

Începând din acea zi, Arnau şi Guillem s-au consacrat doar noului negoţ şi, aşa cum îl povăţuise Hasdai Crescas, fostul *bastaix* s-a ucenicit în noul meşteşug.

— Prima îndatorire a unui zaraf, i-a dat pe faţă Guillem, stând amândoi la masă, trăgând cu ochiul la uşă şi sperând ca vreun bărbat să se hotărască să intre, e schimbul manual de monedă.

Guillem s-a ridicat de la masă, i-a dat ocol, a stat în faţa lui Arnau şi i-a pus o pungă cu bani în faţă.

— Acum bagă de seamă, i-a zis apoi, scoţând o monedă din pungă şi punând-o pe masă. Ştii ce-i? Arnau a făcut semn că da. E un *croat* catalan din argint. Sunt bătuţi la Barcelona, la câţiva paşi de aici.

— N-am prea avut aşa ceva în pungă, l-a oprit Arnau, dar am ostenit să-i tot car în cârcă. După cât se vede, regele are încredere doar în *bastaixos* pentru strămutarea lor.

Guillem a făcut semn că da, a zâmbit şi a băgat iar mâna în pungă.

— Această monedă, a urmat, scoţând altă monedă şi punând-o alături de *croat,* e un florin aragonez din aur.

— N-am avut nicicând aşa ceva, a mărturisit Arnau, luând florinul.

— Nu-ţi face griji, o să ai sumedenie. Arnau l-a privit pe Guillem drept în ochi, iar arapul a consimţit, serios. Aceasta e o veche monedă barceloneză. Guillem a pus alta pe masă şi, înainte ca Arnau să-l oprească din nou, a dat să scoată altele. Dar în negoţ se folosesc duium de alte monede, i-a dat pe faţă, şi tu trebuie să le ştii pe toate. Musulmane: besanţi, mahmudele, besanţi din aur. Guillem le-a înşirat pe toate în faţa lui Arnau. Cele din aur, franţuze; dublonii castilieni din aur; florinii din aur, bătuţi la Florenţa; cei genovezi, bătuţi la Genova; ducaţii veneţieni; monede din Marsilia şi altele, catalane: realul valencian ori mallorchin, grosul din Montpellier, melgurienii din Pirineii de Răsărit şi jaquesa, bătută la Jaca, şi folosită cu precădere în Lérida.

— Sfântă Fecioară! a exclamat Arnau când arapul a stat din vorbă.

— Trebuie să le ştii pe toate, a stăruit Guillem.

Arnau a urmărit de multe ori cu privirea şirul de monede. Şi a oftat.

— Mai sunt? a întrebat, ridicând privirea la Guillem.

— Da. Puzderie. Dar astea-s cele mai obişnuite.

— Şi cum se schimbă?

De astă dată a oftat arapul.

— Asta-i mai încâlcit. Arnau l-a îndemnat să-i dea înainte. Ei bine, la schimb se folosesc unităţi de cont: lirele şi mărcile pentru tranzacţiile mari; dinarii şi galbenii pentru uzul obişnuit. Arnau a

încuviinţat; el vorbise întotdeauna de galbeni şi dinari, indiferent de monedele care îi reprezentau, deşi în genere erau aceleaşi. Odată ce ai o monedă, trebuie să-i socoteşti valoarea după unitatea de cont, apoi să faci aşijderea şi cu cea pe care vrei s-o schimbi.

Arnau a încercat să urmărească lămuririle arapului.

— Şi acele valori?

— Le stabileşte din când în când bursa din Barcelona, la consulatul Mării. Trebuie să te duci acolo ca să afli paritatea aleasă de stăpânire.

— E schimbătoare?

Arnau a tăgăduit, dând din cap. Nu ştia monedele, nici cum se făceau schimburile; în plus, şi ele se schimbau din când în când.

— Neîncetat, i-a răspuns Guillem. Şi trebuie să stăpâneşti parităţile; de aici obţine zaraful cele mai mari câştiguri. Ai să vezi. Unul dintre cele mai mari negoţuri e cumpărarea şi vinderea paralelor.

— Cumpărarea banilor?

— Da. Cumpărarea ori vinderea paralelor. Să cumperi argint cu aur ori aur cu argint, schimbând o groază de monede; aici, la Barcelona, dacă paritatea e bună, ori în străinătate, dacă acolo e mai bună.

Arnau a dat din amândouă mâinile, a neputinţă.

— În realitate, e destul de simplu, a stăruit Guillem. Ai să vezi, în Catalonia, regele stabileşte paritatea între florinul de aur şi croatul de argint, iar el a hotărât că-i de treisprezece la unu; un florin de aur face treisprezece croaţi de argint. Dar la Florenţa, Veneţia ori Alexandria nu le pasă ce zice regele nostru, iar aurul dintr-un florin nu face de treisprezece ori mai mult decât argintul dintr-un croat. Aici, regele stabileşte paritatea pe temeiuri politice; acolo, cântăresc aurul şi argintul din monede, şi le stabilesc o valoare. Carevasăzică, dacă strângi croaţi de argint şi îi vinzi peste fruntarii, obţii mai mult aur decât ţi s-ar da în Catalonia pentru aceiaşi croaţi. Şi, dacă vii aici cu aurul acela, îţi dau iar treisprezece croaţi de fiece florin de aur.

— Dar aşa ceva poate face oricine, a obiectat Arnau.

— Şi face oricine poate. N-o face cine are zece sau o sută de croaţi. Dar o face cine are sumedenie de oameni dispuşi să-i dea aceşti zece ori o sută de croaţi. S-au uitat unul la altul. Aceia suntem noi, a încheiat arapul, deschizând braţele.

După o vreme, când Arnau învăţase bine monedele şi ştia parităţile, Guillem a început să-i vorbească despre rute şi mărfuri.

— Azi, i-a spus, cea mai însemnată e cea care uneşte Candia, Ciprul, Beirutul, Damascul ori Alexandria, deşi papa a curmat negoţul cu Alexandria.

— Atunci cum se face? l-a iscodit Arnau, jucându-se cu abacul.

— Pe gologani, fireşte. Se cumpără iertarea.

Arnau şi-a adus aminte de lămuririle primite la cariera regelui despre paralele cu care se plătea ridicarea şantierului naval al regelui.

— Şi facem negoţ doar pe Mediterana?

— Nu. Facem negoţ în toată lumea. Cu Castilia, Franţa şi Flandra, dar cu precădere pe Mediterana. Numai mărfurile-s altele; din Franţa, Anglia şi Flandra cumpărăm ţesături, cu precădere scumpe: postav de Toulouse, Bruges, Malinas, Dieste ori Vilages, şi le vindem inul catalan. Târguim şi obiecte din aramă şi alamă. Din Levant, Siria şi Egipt, luăm mirodenii.

— Piper, s-a repezit Arnau.

— Da, piper. Dar să nu greşeşti. Când cineva îţi vorbeşte despre negoţul cu mirodenii, se gândeşte şi la ceară, zahăr şi chiar colţi de elefant. Dacă îţi vorbeşte despre mirodenii mărunte, abia atunci se gândeşte la ce înţelegem în genere prin mirodenii: scorţişoară, cuişoare, piper, nucşoară.

— Ai zis ceară? Aducem ceară din alte locuri? Cum e cu putinţă să aducem ceară din alte locuri, când zilele trecute mi-ai dat pe faţă că ducem miere în alte ţări?

— Asta e, l-a dumirit arapul. Ducem miere în alte ţări, dar aducem ceară din alte ţări. Avem miere din belşug, dar bisericile înghit ceară cu nemiluita. Arnau şi-a amintit de prima îndatorire pe care o aveau *bastaixos:* să ţină vii flăcările lumânărilor mari aprinse pentru Fecioara Mării. Ceara vine din Dacia prin Bizanţ. Alte lucruri însemnate cu care facem negoţ, a urmat Guillem, sunt merindele. Înainte, acum destul de mulţi ani, vindeam grâu în afară, acum trebuie să aducem din alte ţări tot soiul de grâne (grâu, orez, mei şi orz) şi trimitem în alte ţări ulei, vin, fructe uscate, şofran, slănină şi piele. Mai facem negoţ şi cu carne şi peşte sărat.

Tocmai atunci a intrat un muşteriu, iar Arnau şi Guillem au pus capăt vorbei. Bărbatul s-a aşezat în faţa celor doi zarafi şi, după ce şi-au dat bineţe, a pus pe masă o grămadă de bani. Guillem era încântat: nu-l ştia pe muşteriu, ceea ce era semn bun; începeau să nu mai depindă de vechii muşterii ai lui Hasdai. Arnau l-a servit cu seriozitate; a numărat monedele şi a controlat dacă nu erau calpe, dar, pentru orice putinţă, l-a întrebat şi pe Guillem. Apoi a înscris depozitul în catastife. Guillem l-a privit cum scria. Devenise mai priceput; făcuse mari eforturi în acea direcţie. Preceptorul familiei Puig îl învăţase literele, dar trecuseră ani de zile de când nu se mai folosise de ele.

Aşteptând începerea sezonului de navigaţie, Arnau şi Guillem se mărgineau să pregătească unele înţelegeri de comandită. Cumpărau mărfuri de vândut afară, concurau cu alţi neguţători pentru navlosirea navelor sau se tocmeau şi se târguiau ce mărfuri să mai aducă în ţară pe fiecare navă care avea să se întoarcă.

— Ce câştig au neguţătorii pe care îi tocmim? l-a întrebat odată Arnau.

— Depinde de comandită. În cele fireşti, în genere, un sfert din câştiguri. În cele de parale, aur ori argint, nu ajunge un sfert. Noi spunem ce paritate vrem, iar neguţătorul obţine câştiguri din supraparitatea pe care o obţine.

— Ce fac oamenii ăştia pe meleaguri atât de îndepărtate? a întrebat iar Arnau, încercând să-şi închipuie acele locuri. Sunt ţinuturi străine, unde se vorbesc alte limbi. Totul trebuie să fie diferit.

— Da, dar gândeşte-te că în toate acele cetăţi, i-a răspuns Guillem, sunt consulate catalane. Leit-poleite Consulatului Mării din Barcelona, l-a dumirit. În fiece port e un consul, numit de cetatea Barcelonei, care face dreptate în negoţ şi mijloceşte în neînţelegerile care se pot ivi între neguţătorii catalani şi oamenii ori stăpânirea de prin partea locului. Toate consulatele au câte o piaţă de grâne. Sunt incinte înconjurate de ziduri, unde trag neguţătorii catalani, cu silozuri unde se adăpostesc mărfurile până-s vândute ori îmbarcate din nou. Fiecare piaţă de grâne e ca o părticică din Catalonia pe meleaguri străine. Sunt deasupra acelei ţări; acolo comandă consulul catalan, nu stăpânirea ţării unde se află.

— La ce bun?

— Toate guvernele se îngrijesc de negoţ. Iau dări şi-şi umplu vistieriile. Putem să fim în război cu sarazinii, dar încă din veacul trecut, de pildă, avem consulate la Tunis ori Bejaia, aşa că n-ai nicio grijă: nicio căpetenie arapă nu va călca într-o piaţă catalană de grâne.

Banca lui Arnau Estanyol mergea înainte. Ciuma îi rărise pe zarafii catalani, Guillem era o chezăşie pentru investitori şi lumea care, pe măsură ce molima dădea înapoi, începea să scoată de sub saltea gologanii păstraţi acasă. Dar Guillem tot nu putea pune geană pe geană. „Vinde-i în Mallorca”, îl povăţuise Hasdai, vorbind despre robi, pentru ca Arnau să nu afle de acel negoţ. Aşa şi dăduse poruncă Guillem. Să fie într-un ceas rău! a blestemat, sucindu-se pentru a nu ştiu câta oară în pat. Folosise una dintre ultimele nave care plecau din Barcelona în sezonul de navigaţie, chiar în primele zile ale lui octombrie. Bizanţ, Palestina, Rhodos şi Cipru: acelea fuseseră ţintele celor patru neguţători care se îmbarcaseră în numele lui Arnau Estanyol, zaraful din Barcelona, înarmaţi cu cambii pe care Guillem îl pusese pe Arnau să le semneze. Nici nu le privise. Neguţătorii trebuiau să cumpere robi şi să-i ducă în Mallorca. Guillem şi-a schimbat locul.

Dar momentul politic îl dezavantaja: în pofida faptului că şi Sfântul Părinte pusese o vorbă bună, regele Pedro cucerise definitiv Sardinia şi Rosellónul la un an după prima încercare, când luase sfârşit amânarea cu care se învoise. La 15 iulie 1344, după ce cea mai mare parte dintre satele şi cetăţile lui se predase, Jaime al III-lea îngenunchease în faţa cumnatului său cu capul descoperit, îi ceruse

să se îndure de el şi-şi lăsase domeniile pe mâinile contelui de Barcelona. Regele Pedro îl făcuse senior de Montpellier şi viconte de Omelades şi Carladés, dar recâştigase domeniile catalane ale strămoşilor: Mallorca, Rosellón şi Cerdaña.

Totuşi, după ce se dăduse bătut, Jaime de Mallorca strânsese o mică oaste de şaizeci de cavaleri şi trei sute de pedestraşi, şi intrase iar în Cerdaña, ca să-şi înfrunte cumnatul. Regele Pedro nici măcar nu venise la luptă. Se mărginise să-şi trimită locţiitorii. Istovit, lehămesit şi înfrânt, regele Jaime căutase refugiu la papa Clement al VI-lea, care tot îi mai susţinea foloasele, şi acolo, în mâinile Bisericii, îşi urzise ultima viclenie: Jaime al III-lea îi vânduse regelui Filip al VI-lea al Franţei drepturile de senior asupra Montpellierului pe douăsprezece mii de scuzi din aur; cu banii aceia şi cu ceva împrumuturi de la Biserică, armase o flotă dăruită de regina Giovanna a Neapolelui, iar în 1349 debarcase iar în Mallorca.

Se socotise ca robii să sosească odată cu primele drumuri din 1349. Erau o grămadă de parale în joc şi, dacă dădea greş, numele lui Arnau, oricât şi-ar fi pus Hasdai obrazul pentru el, rămânea pătat pentru cei cu care urma să conlucreze în viitor. Cambiile le semnase el şi, măcar că Hasdai plătise avansul, piaţa nu îngăduia o cambie neplătită. Legăturile cu cei din ţările de hăt-departe se bizuiau pe încredere, una oarbă. Cum să aibă izbutire un zaraf care dădea greş încă de la primul negoţ?

— Chiar şi el mi-a atras luarea-aminte să ocolim orice rută care trece prin Mallorca, i-a dezvăluit într-o zi lui Hasdai, singurul cu care putea să se întindă la vorbă, în grădina evreului.

Evitau să se uite unul la altul, dar ştiau că gândeau aşijderea. Patru nave cu robi! Atare negoţ îl putea duce la sapă de lemn chiar şi pe Hasdai.

— Dacă regele Jaime n-a fost în stare să se ţină de cuvântul dat când s-a predat, a întrebat Guillem, căutând privirea lui Hasdai, ce se va alege de negoţul şi avutul catalanilor?

Hasdai n-a dat răspuns. Ce-i putea spune?

— Poate că neguţătorii tăi vor alege alt port, a glăsuit în cele din urmă.

— Barcelona? a întrebat Guillem, dând din cap.

— Nimeni nu putea să prevadă asta, a încercat să-l liniştească evreul.

Arnau îi scăpase copiii de la moarte sigură. Cum să nu-l neliniştească aşa ceva?

În mai 1349, regele Pedro a trimis flota catalană în Mallorca, în plin sezon de navigaţie şi negoţ.

— Ce noroc că n-am trimis vreo navă la Mallorca, a zis Arnau într-o zi.

Guillem s-a văzut silit să încuviinţeze.

— Ce-ar fi fost, a întrebat iar Arnau, dacă făceam aşa ceva?

— Ce vrei să zici?

— Noi primim bani de la oameni şi-i băgăm în comandite. De-am fi trimis o navă în Mallorca şi regele Jaime ar fi luat-o, n-am fi avut nici parale, nici mărfuri; n-am putea da înapoi depozitele. Noi punem totul la bătaie în comandite. Ce s-ar întâmpla, deci?

— *Abatut,* a răspuns Guillem fără nicio plăcere.

— *Abatut?*

— Când un zaraf nu poate înapoia depozitele, judele care se ocupă de ele îi dă şase luni ca să-şi plătească datoriile. Dacă la sfârşitul lor nu şi le-a plătit, îl declară *abatut,* îl întemniţează pe pâine şi apă, şi-i vinde tot ce are ca să-i plătească creditorii.

— Eu n-am nimic.

— Dacă tot ce are n-ajunge ca să-şi plătească datoriile, a recitat Guillem, i se taie capul în faţa casei, drept pildă dată celorlalţi zarafi.

Arnau a amuţit.

Guillem n-a îndrăznit să-l privească. Ce vină avea Arnau pentru toate astea?

— Nu-ţi face griji, a dat să-l liniştească; n-are să fie aşa ceva.

Capitolul 35

Războiul din Mallorca mergea înainte, dar Arnau era fericit. Când n-avea treabă la bancă, ieşea în uşă şi se sprijinea de tocul ei. După ciumă, Sfânta Maria revenea la viaţă. Bisericuţa romanică ştiută de el şi Joanet nu mai era, iar şantierul avansa spre marele portal. Putea sta ceasuri la rând privind cum zidarii potriveau pietrele, amintindu-şi de cele pe care le cărase. Biserica Sfânta Maria era totul pentru el: mama, intrarea în breaslă, chiar şi ascunzişul micuţilor evrei. Din când în când, spre marea-i bucurie, primea răvaşe de la fratele lui. Erau scurte şi-i spuneau doar că Joan era bine sănătos şi pe deplin dăruit învăţăturii.

Şi-a făcut apariţia un *bastaix* cu o piatră. Puţini ieşiseră din molimă. Socrul lui, Ramon, şi mulţi alţii muriseră. Arnau plânsese pe plajă, alături de vechii ciraci.

— Sebastià, a şoptit, recunoscându-l pe *bastaix.*

— Ce zici? a auzit că-l întreba Guillem din spate.

Arnau nu s-a întors.

— Sebastià, a repetat. Bărbatul care cară piatra se numeşte Sebastià.

Trecând prin faţa lui, Sebastià l-a salutat, neîntorcând ochii şi privind înainte, cu buzele strânse din pricina poverii.

— Ani la rând, am făcut şi eu deopotrivă, a urmat Arnau cu glas întretăiat. Guillem n-a mai grăit nimic. N-aveam decât paisprezece ani când i-am adus prima piatră Fecioarei. A trecut alt *bastaix.* Arnau l-a salutat. Credeam că are să mă rupă în două, că are să-mi frângă spinarea, dar ce fericit am fost când am ajuns! Dumnezeule!

— Ceva bun trebuie să aibă Fecioara voastră, dacă oamenii se jertfesc astfel pentru ea, a auzit că-i spunea arapul.

Amândoi au amuţit; şirul de *bastaixos* trecea prin faţa lor.

* * *

Tocmai *bastaixos* au fost primii care au cerut sprijinul lui Arnau.

— Avem nevoie de parale, i-a recunoscut fără ocolişuri Sebastià, care ajunsese una dintre căpeteniile breslei. Racla e goală de bani, nevoile – cu nemiluita, iar truda, pentru moment nu prea multă, prost răsplătită. Breslaşii n-au din ce trăi după ciumă, iar eu nu-i pot sili să bage bani în raclă, până nu-şi vin în fire după nenorocire.

Arnau s-a uitat la Guillem, care stătea alături de el, tăcut, în spatele mesei pe care strălucea mătasea purpurie.

— Chiar aşa de rău aţi ajuns?

— Nici nu poţi crede. Hrana s-a scumpit, aşa că din truda de *bastaixos* nu ne putem ţine familia. Mai sunt văduvele şi orfanii celor morţi. Trebuie să-i ajutăm. Avem nevoie de parale, Arnau. O să-ţi înapoiem şi ultimul sfanţ pe care ai să ni-l dai cu împrumut.

— Ştiu.

Arnau s-a uitat iar la Guillem, căutându-i sprijinul. Ce ştia el de împrumuturi? Până atunci, doar primise bani; nu împrumutase nicicând.

Guillem şi-a acoperit faţa cu mâinile şi a oftat.

— Dacă nu-i cu putinţă… a dat să zică Sebastià.

— Ba da, l-a contrazis Guillem. Războiul dura de două luni şi n-aveau nicio veste despre robi. Ce mai contau niscaiva sfanţi? De sărăcit avea să sărăcească Hasdai. Arnau îşi putea îngădui împrumutul. Dacă stăpânului meu îi ajunge cuvântul vostru…

— Îmi ajunge, a sărit de îndată Arnau.

Chiar el a numărat paralele cerute de *bastaixos,* şi i le-a dat solemn lui Sebastià. Guillem a văzut cum şi-au dat mâinile pe deasupra mesei, amândoi în picioare, în tăcere, încercând cu stângăcie să-şi ascundă simţămintele într-o strângere de mână care a durat o veşnicie.

În a treia lună de război, când Guillem începuse să-şi piardă nădejdea, cei patru neguţători au sosit odată. Când primul făcuse escală în Sicilia şi aflase de războiul cu Mallorca, aşteptase sosirea altor nave catalane, printre care şi celelalte trei galere. Toţi piloţii şi neguţătorii hotărâseră să dea ocol Mallorcăi, şi toţi patru îşi vânduseră marfa la Perpignan, a doua cetate din principat. După cum le dăduse poruncă arapul, i-au dat întâlnire lui Guillem altundeva decât în banca lui Arnau, în piaţa de grâne din strada Carders, şi acolo, odată pusă deoparte a patra parte din câştiguri, i-au dat fiecare cambia lui pentru cea mai însemnată parte a negoţului, plus cele trei părţi care îi reveneau lui Arnau. O agoniseală fără pereche! Catalonia avea nevoie de lucrători, iar robii fuseseră vânduţi pe un preţ peste măsură de mare.

Când a intrat în bancă, l-a întâlnit pe Arnau cu Sebastià şi un preot.

— Guillem, l-a salutat Arnau, acela e părintele Juli Andreu. Vine în locul părintelui Albert.

Guillem s-a ploconit stângaci în faţa preotului. „Alte împrumuturi”, şi-a zis în sinea lui, salutând.

— Nu-i ce crezi, i-a spus Arnau. Guillem a pipăit cambiile din buzunar şi a zâmbit. Ce mai conta? Arnau era acum un bărbat cu dare de mână. A zâmbit iar, dar Arnau n-a înţeles. E mai rău decât crezi, i-a zis cu gravitate. „Ce poate fi mai rău decât un împrumut făcut Bisericii?” a fost ispitit arapul să întrebe. Apoi a salutat-o pe căpetenia breslei de *bastaixos.* Avem un păs, a încheiat Arnau.

Cei trei bărbaţi s-au uitat câteva clipe la arap. „Numai dacă se învoieşte Guillem”, pusese condiţia Arnau, nedând atenţie vorbelor spuse de preot despre starea de rob a arapului.

— Ţi-am vorbit vreodată de Ramon? Guillem a făcut semn că nu. Ramon a fost un om foarte însemnat în viaţa mea. M-a ajutat, m-a

ajutat mult. Guillem era tot în picioare, cum se cuvenea unui rob. Pe el şi pe soţia lui i-a dus ciuma pe lumea cealaltă, şi breasla nu poate să se îngrijească de fiica lui. Am stat de vorbă, m-au rugat…

— De ce-mi ceri părerea, stăpâne?

Plin de nădejde, părintele Juli Andreu s-a întors la Arnau.

— Casa de Pietate şi Casa Carităţii nu fac faţă, a urmat Arnau; nici măcar nu pot împărţi pâine, vin şi *escudella*[48] nevoiaşilor, cum făceau zilnic. Ciuma a făcut ravagii.

— Ce doreşti, stăpâne?

— M-au sfătuit s-o înfiez.

Guillem a pipăit iar cambiile. „Cu preţul de douăzeci, ai putea s-o înfiezi acum!” s-a învoit în sinea lui.

— Dacă vrei… s-a mărginit să-i răspundă.

— Eu nu ştiu nimic despre copii, a sărit cu gura Arnau.

— Trebuie să le dai doar iubire şi adăpost, s-a băgat în vorbă Sebastià. Adăpostul îl ai şi am impresia că iubirea îţi prisoseşte.

— Ai să mă ajuţi? l-a întrebat Arnau pe Guillem, nemaiascultându-l pe Sebastià.

— Am să dau ascultare tuturor vrerilor tale.

— Nu vreau ascultare. Vreau… îţi cer ajutorul.

— Vorbele tale mă onorează. O să-l ai cu dragă inimă, s-a legat Guillem; tot ce-o să ai nevoie.

Fata avea şase ani şi o chema Mar[49] ca pe Fecioară. În mai puţin de trei luni a trecut peste lovitura ciumei şi moartea părinţilor. Începând de atunci, nu s-a mai auzit nici clinchetul monedelor, nici scârţâitul penei pe foile catastifelor de pe masă: râsetele şi alergăturile umpleau casa. Stând la masă, Arnau şi Guillem o mustrau când izbutea să scape de roaba pe care arapul o cumpărase ca să-i poarte de grijă, şi se iţea în uşa încăperii, dar apoi, negreşit, se uitau unul la celălalt, surâzători.

Roaba Donaha fusese prost primită de Arnau.

— Nu mai vreau robi! strigase, peste lămuririle date de Guillem.

Dar roaba, jigărită, jegoasă, cu rochia în zdrenţe, s-a pus pe plâns.

— Unde îi va fi mai bine ca aici? îl întrebase Guillem pe Arnau. Dacă te supără atât de tare, făgăduieşte-i că va fi slobodă şi se va vinde altcuiva. Ea are nevoie de-ale gurii, iar noi – de o femeie care să aibă grijă de fetiţă. Fata a îngenuncheat în faţa lui Arnau, care a căutat să scape de ea. Ştii cât trebuie să fi suferit fata asta? Guillem şi-a mijit ochii. Dacă o dai înapoi…

Foarte în silă, Arnau s-a învoit.

---

[48] Mâncare tipică din Catalonia, pe bază de legume, orez şi fidea.

[49] În lb. sp., „mare”. (n.tr.)

Pe lângă roabă, Guillem a găsit şi cum să se dezvinovăţească pentru gologanii dobândiţi din vânzarea robilor, şi, după ce i-a dat lui Hasdai plata cuvenită de conlucrător barcelonez la vânzări, i-a dat acele câştiguri uriaşe unui evreu de încredere de-al lui Hasdai, în trecere prin Barcelona.

Abraham Levi a intrat într-o bună dimineaţă în bancă. Era înalt şi uscăţiv, cu barba albă şi rară; purta un gheroc negru, pe care strălucea emblema galbenă. L-a salutat pe Guillem, care i l-a înfăţişat lui Arnau. După ce s-a pus în faţa lor, evreul i-a înmânat lui Arnau o cambie pentru câştigurile obţinute.

— Vreau să depun aceste parale la banca Domniei Tale, meştere Arnau, i-a zis.

Arnau a căscat ochii cât strachina când a desluşit despre câţi bani era vorba. I-a dat înscrisul lui Guillem, îndemnându-l scos din fire să-l citească.

— Dar, a început să spună pe când Guillem se vădea uimit, sunt o grămadă de bani. De ce o pui în banca mea, şi nu într-una ţinută de…?

— … Fraţii mei întru credinţă? l-a ajutat evreul. Mereu am avut încredere în Sahat. Nu cred că schimbarea numelui, a ripostat, uitându-se la arap, să-i fi preschimbat talentul. Plec într-o călătorie, una nespus de lungă, şi vreau ca Domnia Ta şi Sahat să vă îngrijiţi de paralele mele.

— Aceşti bani sunt plătiţi cu un sfert din ei doar pentru că îi ţineţi în bancă, nu-i aşa, Guillem? Arapul a consimţit. Cum să-ţi plătim câştigurile dacă Domnia Ta pleci într-o călătorie atât de lungă? Cum putem să te…?

„La ce bun atâtea întrebări?” s-a întrebat Guillem în sinea lui. Nu-i dăduse sfaturi cu toptanul lui Abraham, dar evreul se apăra vioi.

— Bagă-i în alte negoţuri, i-a răspuns iar. Nu-ţi face griji pentru mine. N-am nici fii, nici familie şi unde merg n-am nevoie de parale. Într-o zi, poate peste o grămadă de vreme, am să mă folosesc de ei ori am să trimit pe cineva să-i folosească. Până atunci, nu trebuie să vă faceţi griji. Am să vă caut eu pe voi. Vă deranjează?

— Cum să ne deranjeze? a zis Arnau. Guillem a răsuflat uşurat. Dacă aşa vrei Domnia Ta, aşa să fie.

Au semnat înţelegerea, iar Abraham Levi s-a ridicat.

— Trebuie să-mi iau rămas-bun de la niscaiva prieteni din cartierul evreiesc a mai grăit, după ce s-a despărţit de ei.

— Te însoţesc, s-a învoit Guillem, căutând aprobarea lui Arnau, care a consimţit cu o mişcare.

De acolo, cei doi au plecat la un notar şi Abraham Levi a scris în faţa aceluia un ordin de plată pentru depozitul deschis la banca lui Arnau Estanyol, renunţând de hatârul tânărului la câştigurile de orice

soi pe care depozitul le-ar fi putut aduce. Guillem s-a întors la bancă cu înscrisul sub veşmânt. Dar totul se putea face şi desface în timp, şi-a lămurit în sinea lui, traversând Barcelona. Formal, banii erau proprietatea evreului, după cum dovedeau catastifele lui Arnau, dar niciodată nu i-ar fi putut cere cineva, fiindcă evreul făcuse un ordin de plată în favoarea lui. Între timp, cele trei sferturi din câştigurile aduse de acel depozit, care erau ai lui Arnau, aveau să-i fie mai mult decât îndestulătoare pentru a-i spori agoniseala.

În noaptea aceea, pe când Arnau pirotea, Guillem a intrat în bancă. Găsise o piatră slobodă în perete. A dosit înscrisul, învelit în postav bun, îndărătul pietrei, pe care a înţepenit-o cum a putut mai bine. Într-o zi avea să pună un zidar de la Sfânta Maria s-o înţepenească şi mai abitir. Agoniseala lui Arnau avea să zacă acolo până când îi va putea dezvălui de unde veneau paralele. Era vorba doar de timp.

De foarte mult timp, a trebuit să-şi schimbe părerile Guillem, într-o zi când se plimbau pe plajă, după ce trecuse de consulatul Mării, pentru nişte treburi. Barcelona primea neîncetat robi; marfă omenească, pe care barcagiii o strămutau pe plajă, claie peste grămadă în luntrile lor. Bărbaţi şi băieţi buni de trudă, dar şi femei şi copii, al căror plâns i-a silit pe cei doi bărbaţi să privească într-altă parte.

— Ascultă-mă bine, Guillem! Niciodată, oricât de rău ne-ar merge, l-a dumirit Arnau, oricâte nevoi am avea, n-o să cumpărăm o comandită de robi. Mai bine îmi las capul în mâinile judelui cetăţii.

Apoi au zărit galera, care pleca vâslind din portul Barcelonei.

— De ce pleacă? a întrebat Arnau fără să-şi dea seama. Nu profită de drumul de întoarcere ca să încarce marfă?

Guillem s-a întors la el, făcând o mişcare uşoară cu capul că nu.

— Vine înapoi, l-a încredinţat. Doar iese în larg, ca să descarce mai departe, a adăugat cu glas întretăiat.

Arnau a tăcut câteva clipe, privind cum se depărta galera.

— Câţi mor? a întrebat în cele din urmă.

— Prea mulţi, i-a răspuns arapul, amintindu-şi de o navă la fel.

— Niciodată, Guillem! Ţine minte, niciodată!

Capitolul 36

9 ianuarie 1354
Piaţa Sfânta Maria a Mării
Barcelona

Cum să nu fie în faţa Sfintei Maria, şi-a zis Arnau în sinea lui, privind de la o fereastră a casei întreaga Barcelonă care se adunase şi se îmbulzea în piaţă, pe uliţele din jur, pe schele, chiar şi în biserică, şi se uita cu băgare de seamă la podiul întocmit din porunca regelui Pedro. Pedro al III-lea nu alesese piaţa Blat, nici a catedralei, nici bursa ori minunatele şantiere navale pe care chiar el pusese să-i fie durate, nu. El alesese Sfânta Maria, biserica oamenilor de rând, care se dura mulţumită unirii şi jertfei întregului norod.

— Nu-i în toată Catalonia loc mai grăitor ca acela pentru spiritul barcelonezilor, i-a lămurit Arnau lui Guillem în acea dimineaţă, pe când priveau cum lucrătorii durau podiul. Şi regele ştie. De aceea l-a şi ales.

Arnau şi-a scuturat umerii de frig. Biserica era miezul vieţii lui!

— O să ne coste mulţi gologani! s-a mărginit să bodogănească arapul.

Arnau s-a întors la el, ispitit să se împotrivească, dar Guillem nu şi-a luat ochii de pe podiu, iar el a ales să nu mai zică nimic.

Trecuseră cinci ani de la deschiderea băncii. Arnau avea treizeci şi trei, şi era fericit. Şi avut, neobişnuit de bogat. Ducea o viaţă austeră, dar catastifele trădau că agonisise parale cu nemiluita.

— Hai să îmbucăm ceva, l-a îndemnat, punându-i o mână pe umăr.

Jos, în cuhnie, îi aşteptau Donaha şi fata, care o ajuta să pună masa.

Roaba şi-a văzut mai departe de treabă, pregătind micul dejun, dar văzându-i, Mar a fugit la ei.

— Toată lumea vorbeşte despre vizita regelui! a strigat. Putem să ne apropiem de el? Vor veni şi cavalerii?

Guillem s-a pus la masă, oftând.

— Vine să ne ceară alte parale, a dumirit-o pe fată.

— Guillem! l-a dojenit Arnau în faţa uimirii de pe chipul lui Mar.

— E adevărat, s-a apărat arapul.

— Nu. Nu-i adevărat, Mar, i-a ripostat Arnau, fiind astfel răsplătit cu un zâmbet. Regele vine să ne ceară ajutor ca să cucerească Sardinia.

— Bani? a întrebat fata, făcându-i cu ochiul lui Guillem.

Arnau s-a uitat întâi la fată, apoi la Guillem; amândoi i-au surâs ironic. Ce mai crescuse fetiţa! Era aproape o domnişoară, frumoasă, isteaţă, plină de un farmec ce-ar fi putut cuceri pe oricine.

— Bani? a repetat fata, întrerupându-i gândurile.

— Toate războaiele costă parale! s-a văzut Arnau silit să răspundă.

— A! a exclamat Guillem, deschizând larg braţele.

Donaha a început să le umple blidele.

— De ce nu-i spui, a urmat Arnau, când Donaha a terminat de servit, că nu ne costă parale, ci, în realitate, câştigăm gologani?

Mar a deschis larg ochii către Guillem.

Arapul a stat în cumpănă.

— De trei ani plătim dări deosebite, a spus, nevoind să-i dea dreptate lui Arnau, trei ani dintr-un război pe care l-am ţinut noi, barcelonezii.

Mar şi-a strâns buzele într-un zâmbet şi s-a întors la Arnau.

— E drept, a recunoscut el. Chiar acum trei ani, noi, catalanii, am semnat o înţelegere cu Veneţia şi Bizanţul ca să declarăm război Genovei. Voiam să cucerim Corsica şi Sardinia care, prin înţelegerea de la Agnani, ar fi trebuit să fie domenii catalane, şi care erau, totuşi, în puterea genovezilor. Şaizeci şi opt de galere înarmate! Arnau a ridicat glasul. Şaizeci şi opt de galere înarmate, douăzeci şi trei catalane şi restul veneţiene şi greceşti, au înfruntat în Bosfor şaizeci şi cinci de galere genoveze.

— Şi ce-a fost? a întrebat Mar în faţa tăcerii bruşte a lui Arnau.

— N-a câştigat nimeni. Amiralul nostru, Ponç de Santa Pau şi-a pierdut viaţa în bătălie şi de întors s-au întors doar zece din cele douăzeci şi trei de galere catalane. Ce-a fost, Guillem? Robul a făcut cu capul semn că nu. Spune-i, Guillem, a stăruit Arnau.

Guillem a oftat.

— Bizantinii ne-au trădat şi, în schimbul păcii, s-au aliat cu Genova, dându-le genovezilor tot monopolul negoţului lor.

— Şi ce-a mai fost? a stăruit Arnau.

— Am pierdut una dintre cele mai însemnate rute din Mediterana.

— Am pierdut parale?

— Da.

Mar urmărea convorbirea, privind când la unul, când la celălalt. Lângă vatră, chiar şi Donaha făcea deopotrivă.

— Mulţi bani?

— Da.

— Mai mulţi decât i-am dat pe urmă regelui?

— Da.

— Numai dacă Mediterana-i a noastră vom putea să facem negoţ în bună pace, a spus Arnau.

— Şi bizantinii? l-a iscodit Mar.

— După un an, regele a armat o flotă de cincizeci de galere, având-l în frunte pe Bernat de Cabrera[50], şi i-a biruit pe genovezi în

---

[50] Acesta este amiralul catalan Bernat sau Bernardó de Cabrera, conte de Mòdica (1352–1423), nepot al lui Bernardó de Cabrera. Pedro al III-lea

Sardinia. Amiralul nostru a pus mâna pe treizeci şi trei de galere, şi a scufundat alte cinci. Opt mii de genovezi şi-au pierdut vieţile, alţi trei mii două sute au fost luaţi ostatici, dar şi-au pierdut viaţa doar patruzeci de catalani! Bizantinii, i-a dat înainte, pironind-o cu privirea pe Mar, ai cărei ochi străluceau de curioasă ce era, s-au căit şi şi-au redeschis porturile pentru negoţul cu noi.

— Trei ani de dări speciale, pe care încă le mai plătim, a subliniat Guillem.

— Dar dacă el are Sardinia, iar noi negoţul cu Bizanţul, ce mai vrea acum regele? a întrebat Mar.

— Nobilii de pe insulă, în frunte cu judele de Arborea, s-au ridicat cu arma în mână contra regelui Pedro, iar el trebuie să vină să stingă zavera.

— Monarhul, s-a băgat Guillem în vorbă, ar trebui să se mulţumească cu rutele deschise pentru negoţ şi să-şi ia dările. Sardinia e un ţinut necioplit şi dur. N-o s-o stăpânim nicicând.

Regele nu s-a înfăţişat cu fast norodului. Pe podium, prostimea nu i-a desluşit statura scundă. Purta cele mai bune veşminte de gală, de un stacojiu strălucitor, care sclipeau sub soarele de iarnă aidoma nestematelor cu care erau împodobite. Pentru acel prilej, nu uitase să-şi pună nici Coroana de aur, nici, fireşte, un mic jungher la cingătoare. Nobilii şi curtenii din suită nu erau mai prejos, ci, aidoma seniorului lor, purtau veşminte fastuoase.

Monarhul s-a adresat norodului şi l-a înflăcărat. Când se mai adresase un rege celor de jos pentru a-i lămuri ce gândea să facă? A vorbit despre Catalonia, despre ţinuturile şi vrerile lor. A vorbit despre trădarea lui Arborea în Sardinia, iar prostimea a ridicat braţele şi a cerut răzbunare. Regele i-a tot înflăcărat pe oameni, cu Sfânta Maria în faţă, şi în cele din urmă le-a cerut sprijinul de care avea nevoie; iar ei i-ar fi dat şi copiii, dacă li i-ar fi cerut.

Ajutorul a venit de la barcelonezi; Arnau a plătit banii ce-i reveneau ca zaraf al cetăţii, iar regele s-a dus în Sardinia în fruntea unei flote de o sută de corăbii.

Când oastea a părăsit Barcelona, cetatea s-a întors la viaţa ei obişnuită, iar Arnau la bancă, la Mar, la Sfânta Maria, la ajutorarea celor care-i cereau sprijinul şi parale cu împrumut.

Guillem a trebuit să se deprindă, învoindu-se cu o lucrare foarte diferită de a zarafilor şi neguţătorilor pe care îi cunoscuse până atunci, chiar şi de a lui Hasdai Crescas. La început s-a împotrivit, spunându-i că nu se învoia, ori de câte ori Arnau deschidea punga ca să-i dea

---

Ceremoniosul i-a restituit o parte din bunurile confiscate familiei sale şi l-a luat sub protecţia sa. A apărat Besalú contra francezilor (1390) şi în 1392 a militat în Sicilia pentru urcarea pe tron a lui Martin cel Tânăr, al cărui principal sfetnic a fost. (n.tr.)

gologani vreunuia din droaia de lucrători care aveau nevoie de ei.

— Oare nu plătesc? Oare nu ni-i dau înapoi? l-a întrebat Arnau.

— Sunt împrumuturi fără camătă, a pledat Guillem. Paralele astea ar trebui să aducă câştiguri.

— De câte ori m-ai sfătuit să cumpărăm un palat, să trăim mai bine? Cât ar costa aşa ceva, Guillem? Ştii bine că nesfârşit mai mult decât toate împrumuturile pe care le-am dat acelor oameni.

Guillem s-a văzut silit să tacă. Fiindcă era de netăgăduit. Arnau trăia modest în casa lui din Canvis Nous colţ cu Canvis Vells. Nu se uita la cheltuieli doar când era vorba despre instruirea lui Mar. Fata lua lecţii în casa unui neguţător prieten, unde veneau preceptori, şi, fireşte, la Sfânta Maria. N-a trecut mult şi cei din fruntea şantierului din parohie s-au dus la Arnau să-i ceară ajutoare băneşti.

— Am deja una, le-a răspuns Arnau când i-au oferit să folosească una dintre capelele laterale din Sfânta Maria. Da, a adăugat, spre uimirea căpeteniilor, capela mea, care-i şi a breslei de *bastaixos,* are hramul Preasfântului Mântuitor, şi aşa va fi pe veci. Dar, a întrebat, deschizând cufărul, de câţi bani aveţi nevoie?

„De câţi aveţi nevoie?” „Cât vreţi?” „Cât v-ar fi de ajuns?” „Aceştia ajung?” Guillem ascultase fără preget acele întrebări obişnuite, până când începuse să încuviinţeze, fiindcă lumea îl saluta, îi zâmbea şi-i mulţumea ori de câte ori se plimba pe plajă ori prin mahalaua Ribera. „Poate că are dreptate Arnau”, începuse să-şi spună. Se dăruia celorlalţi, dar oare nu făcuse aşijderea cu el şi cu cei trei copii evrei care fuseseră în primejdie să fie omorâţi cu pietre, şi pe care el nici nu-i cunoştea? De n-ar fi avut asemenea fire, pesemne că el, Raquel şi Jucef şi-ar fi pierdut mai mult ca sigur viaţa. De ce trebuia să se schimbe numai pentru că era bărbat cu stare? Astfel, ca şi Arnau, Guillem începuse să zâmbească oamenilor pe care îi întâlnea, şi să-i salute pe necunoscuţii care-i făceau loc să treacă.

Dar chipul acela de a se purta n-avea nici în clin, nici în mânecă cu unele hotărâri pe care Arnau le luase în decursul anilor. Că nu se învoise să ia parte la comandite ori navlosiri legate de negoţul cu robi părea firesc, dar de ce, se întreba Guillem, spunea uneori „nu” şi unor treburi care n-aveau nimic de-a face cu negoţul de robi?

La început, Arnau îşi justificase hotărârile fără gâlceavă: „Nu mă convinge.” „Nu-mi place.” „Nu mi-e limpede.”

În cele din urmă, arapul se îngrijorase.

— E o operaţiune bună, Arnau, îi dăduse povaţă când neguţătorii plecaseră de la bancă. Ce-i cu tine? Uneori spui „nu” şi unor negoţuri care ne aduc câştiguri bune. Nu înţeleg. Ştiu că nu eu…

— Ba da, tu, l-a contrazis, neîntorcându-se la el, stând amândoi aşezaţi în jilţuri, la masă; îmi pare rău. Dar… Guillem a aşteptat ca Arnau să se hotărască. Ai să vezi, n-am să iau nicicând parte la un

negoţ cu Grau Puig. Numele meu nu va sta nicicând lângă al lui.
Arnau s-a uitat în faţă, mult dincolo de peretele casei.
— Ai să-mi povesteşti într-o zi de ce?
— De ce nu? a şoptit, întorcându-se către el. Şi i-a povestit.

Guillem îl cunoştea pe Grau Puig, fiindcă fostul olar lucrase cu Hasdai Crescas. Arapul se întreba de ce, dacă Arnau nu voia să lucreze cu el, baronul voia, în schimb, să lucreze cu Arnau. Oare simţămintele nu erau reciproce după tot ce-i istorisise Arnau?
— De ce? l-a întrebat într-o bună zi pe Hasdai Crescas, după ce-i dezvăluise istoria lui Arnau, convins fiind că avea să rămână între ei.
— Fiindcă o grămadă de lume nu vrea să lucreze cu Grau Puig. E mult de când nici eu n-o mai fac şi, ca şi mine, nici mulţi alţii. E obsedat să stea acolo unde nu-i e locul prin naştere. Pe când era un meşteşugar oarecare, era bărbat de încredere; acum însă are alte scopuri şi n-a ştiut în ce s-a băgat când s-a însurat. Hasdai a tăgăduit cu o mişcare a capului. Ca să fii nobil, trebuie să te naşti nobil, trebuie să fi supt nobleţe odată cu laptele mamei. Nu că trebuie să fii bun ori să aperi nobleţea, dar numai nobilii din născare pot să rămână nobili şi să se ferească de primejdii. În afară de asta, dacă sărăceşte, cine cutează să se ia de un baron catalan? Sunt orgolioşi, trufaşi, născuţi să poruncească şi să fie deasupra tuturor, chiar în mizerie. Grau Puig a ajuns nobil doar prin puterea paralelor lui. A cheltuit bani cu nemiluita pe zestrea Margaridei, fiica lui, şi a ajuns aproape la sapă de lemn. Toată Barcelona ştie! Râd de el pe la spate, şi nevastă-sa ştie. De ce trăieşte un simplu meşteşugar într-un palat de pe uliţa Montcada? Şi din ce îşi râd mai mult ceilalţi de el, din ce vrea să-şi arate mai mult puterea, aruncând cu gologanii în dreapta şi-n stânga. Ce-ar face Puig fără nicio leţcaie?
— Vrei să zici că…?
— Nu vreau să zic nimic, dar eu n-aş face negoţ cu el. Aici, măcar că din alte pricini, stăpânul tău a nimerit-o.
Începând din ziua aceea, Guillem ciulea urechile la orice vorbiri care pomeneau de Grau Puig, iar la bursă, la consulatul Mării, la înţelegeri, cumpărări şi vânzări de mărfuri, la sporovăieli despre cum mergea negoţul, se vorbeau multe despre baron, prea multe.
— Fiul, Genís Puig… i-a zis într-o zi lui Arnau, după ce ieşiseră de la bursă şi priveau marea, o mare liniştită, calmă, blândă ca niciodată. Arnau s-a întors la el auzind acel nume. Genís Puig a trebuit să ceară un împrumut ieftin, ca să-l urmeze pe rege la Mallorca. Îi sticliseră ochii? Guillem a înfruntat privirea lui Arnau. Nu-i răspunsese, dar îi sticliseră ochii? Vrei să-ţi mai spun?
Arnau n-a zis nimic, dar până la urmă a dat din cap că da. Avea ochii mijiţi şi buzele uşor strânse. A tot încuviinţat o bună bucată de

vreme.

— Mă împuterniceşti să iau hotărârile pe care le voi crede nimerite? a întrebat în cele din urmă Guillem.

— Nu te împuternicesc. Te rog, Guillem, te rog!

Cu discreţie, Guillem a început să folosească sumedenia de cunoştinţe şi liota de legături pe care şi le făcuse în anii de târguieli neguţătoreşti. Faptul că fiul, cavalerul don Genís, trebuise să ceară împrumuturi deosebite, pentru nobili, însemna că tatăl nu mai putea plăti cheltuielile de război. Împrumuturile ieftine, credea Guillem, cer dobânzi mari; sunt singurele unde se admite camăta între creştini. De ce s-ar învoi un tată ca fiul lui să plătească o camătă, dacă nu i-ar lipsi paralele? Şi Isabel? Harpia care îi prăpădise pe Arnau şi pe tatăl lui, care îl silise pe Arnau să se târască în genunchi, cum de îngăduia un asemenea scandal?

Guillem şi-a tot aruncat năvoadele vreo câteva luni; a vorbit cu prietenii, cu cei ce îi erau îndatoraţi şi a trimis răvaşe tuturor conlucrătorilor lui: care era starea lui Grau Puig, baron catalan, neguţător, ce ştiau despre el, despre negoţurile şi banii lui, despre cât de bun era de plată?

Când sezonul de navigaţie era pe sfârşite, iar navele reveneau în portul Barcelonei, Guillem a început să primească răspuns la misive. Veşti însemnate! Într-o seară, la închiderea băncii, Guillem a mai rămas la masă.

— Am treabă, i-a lămurit lui Arnau.

— Ce treabă?

— Îţi spun eu mâine.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, înainte de micul dejun, cei doi s-au pus la masă, iar Guillem i-a povestit:

— Grau Puig e la ananghie. I-au sticlit iar ochii lui Arnau? Toţi zarafii şi neguţătorii cu care am stat de vorbă sunt de aceeaşi părere: i s-a dus toată agoniseala pe apa sâmbetei…

— Poate că zvonurile-s răuvoitoare, i-a curmat vorba Arnau.

— Aşteaptă. Uite. Guillem i-a dat misivele celor cu care conlucra. Astea-s dovezile. Grau Puig e în mâinile lombarzilor.

Arnau s-a gândit la lombarzi: zarafi şi neguţători, conlucrători ai marilor case din Florenţa ori Pisa, un cerc închis ce-şi vedea de propriile interese, ai cărui membri se târguiau între ei ori cu casele centrale. Al lor era tot negoţul cu stofe scumpe: lâneturi, mătăsuri şi brocarturi, tafta de Florenţa, voaluri de Pisa şi multe alte asemenea. Lombarzii nu dădeau ajutor nimănui şi renunţau la parte din piaţa ori negoţurile lor numai şi numai ca să nu fie alungaţi din Catalonia. Nu era deloc bine să depinzi de ei. A frunzărit foile de pergament şi le-a pus pe masă.

— Ce sfat îmi dai?

— Care ţi-e voia?

— Ştii prea bine: să ajungă sărac lipit!

— După câte se zice, Grau a ajuns la bătrâneţe, iar treburile i le fac acum fiii şi soţia. Închipuieşte-ţi! Paralele lui sunt într-o cumpănă precară: dacă dă greş într-o singură operaţiune, totul se va prăbuşi la pământ şi nu va mai putea face faţă legămintelor făcute. Ar pierde totul.

— Cumpără-i datoriile. Arnau a vorbit rece, fără să-i tresară niciun muşchi. Dar discret. Vreau să-i fiu creditor, dar să nu afle. Fă în aşa fel încât o operaţiune să-i dea greş. Nu, nu una, s-a îndreptat, toate! a strigat, bătând atât de tare cu pumnul în masă, că au tremurat până şi catastifele. Câte poţi, a adăugat în şoaptă. Nu vreau să-mi scape.

20 septembrie 1355
Portul Barcelonei

În fruntea flotei, regele Pedro al III-lea a sosit biruitor la Barcelona, după ce cucerise Sardinia. Întreaga Barcelonă i-a ieşit în întâmpinare. A debarcat, în vuietul ardorii populare, pe un pod de lemn durat peste mare în dreptul mănăstirii Framenors. În urma lui, nobili şi oşteni au intrat în Barcelona gătită de sărbătoare pentru a celebra biruinţa asupra sarzilor.

Arnau şi Guillem au închis banca, şi s-au dus în întâmpinarea flotei. Apoi s-au alăturat, laolaltă cu Mar, petrecerilor pe care cetatea le pregătise în onoarea regelui; au râs şi au dansat, au ascultat poveşti, s-au înfruptat din dulciuri, şi, pe la scăpătat, când seara de septembrie s-a mai răcorit, s-au întors acasă.

— Donaha! a strigat Mar, când Arnau a deschis uşa.

Tânăra a intrat în casă, încântată de petrecere, tot strigând-o pe Donaha în gura mare, dar, ajungând în pragul cuhniei, şi-a curmat fulgerător vorba. Arnau şi Guillem s-au uitat unul la altul. Ce se petrecea? Oare roaba păţise ceva?

Au luat-o la fugă într-acolo.

— Ce…? a început să întrebe Arnau peste umărul lui Mar.

— Nu cred că asemenea strigăte sunt cele mai potrivite pentru a întâmpina o rudă pe care n-ai mai văzut-o de-atâta de vreme, Arnau, a grăit un glas bărbătesc nu chiar neştiut.

Arnau a încercat s-o dea la o parte pe Mar, dar a rămas cu mâna pe umărul ei.

— Joan! a izbutit să spună după câteva clipe.

Mar a zărit cum se apropia Arnau cu braţele deschise şi bâlbâindu-se, de omul în negru, care o speriase. Guillem a luat-o în braţe în cadrul uşii.

— E fratele lui, i-a şoptit.

Donaha se pitise într-un cotlon al cuhniei.

— Dumnezeule! a strigat Arnau, îmbrăţişându-l pe Joan. Doamne Dumnezeule! Dumnezeule! a strigat fără oprire, ridicându-l în zbor mereu şi mereu.

Joan a izbutit să scape de Arnau, surâzător.

— Ai să mă rupi în două.

Dar Arnau nu l-a ascultat.

— De ce nu m-ai prevenit? l-a întrebat, luându-l de astă dată de umeri. Lasă-mă să te văd. Te-ai schimbat! „Treisprezece ani”, a încercat să spună Joan, dar Arnau nu l-a lăsat. De când eşti la Barcelona?

— Am venit…

— De ce nu m-ai prevenit?

Arnau îşi scutura fratele la fiecare întrebare.

— Ai venit de tot? Spune că da. Te rog!

Guillem şi Mar nu s-au putut opri să surâdă. Monahul i-a privit zâmbind.

— Ajunge! a strigat, depărtându-se cu un pas de Arnau. Ajunge! Mă omori.

Arnau a profitat şi l-a privit de departe. Numai ochii mai erau ai băieţaşului Joan care plecase din Barcelona: vioi, strălucitori; în rest, era aproape chel, costeliv, doar piele şi os, iar sutana neagră care-i curgea de pe umeri îl făcea şi mai sumbru. Era cu trei ani mai tânăr decât el, dar părea mult mai în vârstă.

— Te-ai înfometat? Dacă nu-ţi ajungeau banii pe care ţi-i trimiteam…

— Ba da, l-a contrazis Joan, erau mai mult decât îndestulători. Cu paralele de la tine mi-am hrănit… sufletul. Cărţile-s foarte scumpe, Arnau.

— Trebuia să-mi fi cerut mai mulţi.

Joan a făcut un semn cu mâna şi s-a aşezat la masă, faţă în faţă cu Guillem şi Mar.

— Ei bine, ia să-ţi văd fiica adoptivă. A crescut de la ultimul tău răvaş.

Arnau i-a făcut un semn lui Mar şi fata s-a apropiat de Joan. A pus ochii în jos, tulburată de severitatea care se citea în ochii prelatului. Când Joan şi-a isprăvit cercetarea, Arnau i l-a înfăţişat pe Guillem.

— Guillem, a glăsuit Arnau. Ţi-am tot vorbit despre el în răvaşele mele.

— Da. Joan n-a întins mâna, şi Guillem a tras-o pe cea întinsă. Îţi împlineşti îndatoririle creştineşti? l-a întrebat.

— Da…

— … Frate Joan, a adăugat Joan.

— … Frate Joan, a repetat Guillem.

— Ea e Donaha, a rostit la iuţeală Arnau.

Joan a consimţit, neuitându-se măcar la ea.

— Bine, a zis, adresându-i-se lui Mar şi arătându-i cu privirea că poate lua loc, eşti fiica lui Ramon, e adevărat? Tatăl tău a fost un mare om, harnic şi creştin cu frica lui Dumnezeu, ca toţi *bastaixos.* Joan s-a uitat la Arnau. M-am rugat mult pentru el de când mi-a zis Arnau că a răposat. Ce vârstă ai, fetiţo?

Arnau a cerut Donahăi să le aducă de-ale gurii şi s-a pus la masă. Atunci şi-a dat seama că Guillem era tot în picioare, departe de ea, ca şi cum nu îndrăznea să stea jos în faţa nou-venitului.

— Stai jos, Guillem, l-a rugat. Masa mea e şi a ta.

Joan nu s-a sinchisit.

Cina s-a scurs în tăcere. Mar era neobişnuit de tăcută, de parcă Joan îi stinsese vioiciunea. El, la rândul lui, abia ciugulea.

— Povesteşte-mi, Joan, i-a cerut Arnau când au isprăvit. Ce-ai mai făcut? Când te-ai întors?

— Am profitat de întoarcerea regelui. Am mers cu o navă în Sardinia, unde am aflat de biruinţă, şi de acolo am venit la Barcelona.

— L-ai văzut pe rege?

— Nu m-a primit.

Mar a cerut voie să se retragă. Guillem a făcut întocmai. Amândoi şi-au luat rămas-bun de la fratele Joan. Vorbele fraţilor au durat până s-a luminat de ziuă; în faţa unei sticle cu vin dulce, au trecut peste cei treisprezece ani cât fuseseră despărţiţi.

Capitolul 37

Spre mulţumirea familiei lui Arnau, Joan a hotărât să se strămute la mănăstirea Santa Caterina.

— Acolo mi-e locul, i-a mărturisit fratelui, dar am să vin zi de zi la voi.

Arnau, căruia nu-i scăpase că şi Mar, şi Guillem fuseseră destul de stingheriţi la cina din seara trecută, n-a stăruit mai mult decât era nevoie.

— Ştii ce m-a întrebat, i-a şoptit lui Guillem după ce prânziseră, când toţi se ridicau de la masă. Guillem l-a ascultat cu luare-aminte: dacă am făcut ceva ca s-o măritâm pe Mar.

Fără să se clintească din loc, Guillem s-a uitat la fată, care o ajuta pe Donaha să strângă masa. Niciunul din ei doi nu o privise vreodată ca acum.

— Unde-are să nimerească fata noastră? l-a întrebat Arnau în şoaptă.

Amândoi s-au uitat iar la Mar: sprintenă, frumoasă, calmă, stăpână pe ea.

Pe când strângea blidele, Mar s-a uitat şi ea o clipă la ei.

Trupul ei avea de-acum voluptatea şi rotunjimile unei femei, sânii i se întrezăreau de sub cămaşă. Avea paisprezece ani.

Mar s-a uitat iar, uluită de cum se holbau la ea. De astă dată n-a mai surâs; a părut tulburată, însă doar câteva clipe.

— La ce vă uitaţi voi doi? i-a sfidat. Ce, n-aveţi treabă? a adăugat, serioasă, în picioare în faţa lor.

Amândoi au încuviinţat în acelaşi timp. Nu încăpea nicio îndoială: se făcuse femeie.

— Va avea o zestre de prinţesă, i-a povestit Arnau lui Guillem, când au ajuns la bancă. Bani, straie şi o casă, ba nu, un palat! S-a întors fulgerător către prietenul lui. Ce s-a ales de alde Puig?

— O s-o pierdem, a şoptit prietenul, neluându-i în seamă întrebarea.

Au tăcut.

— O să ne facă nepoţi, a constatat în cele din urmă Arnau.

— Nu-ţi face visuri. Copiii pe care o să-i facă vor fi ai soţului ei. În afară de asta, dacă noi, robii, n-avem copii, cu atât mai puţin avem nepoţi.

— Oare de câte ori ţi-am propus să fii slobod?

— De ce-aş fi slobod? Mi-e bine cum sunt. Dar Mar… măritată! Nu ştiu de ce, dar te încredinţez că încep să-i duşmănesc soţul, oricare-ar fi.

— Şi eu, a şoptit Arnau.

S-au întors unul către altul, au zâmbit şi i-au potopit hohotele de râs.

— Nu mi-ai răspuns, a zis Arnau când şi-au venit în fire. Ce s-a ales de alde Puig? Vreau palatul lor pentru Mar.

— Am trimis poveţe la Pisa, lui Filippo Tescio. Dacă poate cineva de pe lume să facă tot ce ne dorim, atunci acela e Filippo.

— Ce i-ai scris?

— Să se-nţeleagă cu corsarii la nevoie, dar tot ce a comandat Puig să n-ajungă la Barcelona, şi nici tot ce i-a plecat din Barcelona să n-ajungă la capătul drumului. Să fure marfa ori să-i dea foc, ce-o vrea, dar să n-ajungă.

— Ţi-a răspuns?

— Filippo? Nici n-o s-o facă vreodată. Nicicând n-ar scrie şi n-ar lăsa aşa ceva pe mâna cuiva. De s-ar afla... Trebuie aşteptat sfârşitul sezonului de navigaţie. Nu mai e nici o lună. Dacă până atunci n-au ajuns cele cerute de ei, alde Puig n-o să facă faţă datoriilor, o să ajungă la sapă de lemn.

— Le-am cumpărat datoriile?

— Eşti cel mai mare creditor al lui Grau Puig.

— Trebuie că suferă, a şoptit Arnau în sinea lui.

— Nu i-ai zărit? Arnau s-a întors la iuţeală către Guillem. E mult de când stau pe plajă. Înainte aşteptau baroneasa şi unul dintre fii; acum li s-a alăturat Genís, care s-a întors din Sardinia. Stau ceasuri la rând privind în zare, doar-doar or zări un catarg şi, când se arată vreunul, şi intră în port altă navă decât cea aşteptată de ei, baroneasa blestemă valurile. Credeam că ştiai.

— Nu, nu ştiam. Arnau a tăcut câteva clipe. Anunţă-mă când intră în port una dintre galerele noastre.

— Sosesc niscaiva nave laolaltă, i-a zis Guillem într-o bună dimineaţă, venind de la consulat.

— Sunt acolo?

— Ba bine că nu. Baroneasa stă chiar lângă apă, iar valurile i se sparg pe conduri. Guillem a amuţit brusc. Îmi pare rău, nu voiam...

Arnau a zâmbit.

— Nu-ţi face griji, l-a liniştit.

Apoi a urcat la el în odaie şi şi-a pus pe îndelete veşmintele cele mai bune. Până la urmă, Guillem izbutise să-l înduplece să şi le cumpere.

— Un bărbat însemnat ca tine, îl dăscălise, nu poate să meargă ca vai de lume la bursă ori la consulat. Aşa zice regele şi chiar sfinţii tăi; San Vicente, de pildă.

Arnau i-a cerut să-şi ţină gura, dar i-a dat ascultare. Şi-a pus un caftan alb, fără mâneci, din stofă de Malinas, căptuşit cu blană, o tunică până la genunchi, din mătase stacojie, de Damasc, ciorapi negri şi pantofi din mătase neagră. Şi-a încins tunica cu o cingătoare

lată, brodată cu fir de aur şi perle. Şi şi-a întregit straiele cu o mantie neagră nemaivăzută, căptuşită cu hermină, şi brodată cu aur şi nestemate, pe care o târguise Guillem de la o expediţie ce ajunsese până dincolo de Dacia.

Când l-a zărit ieşind din bancă, Guillem a încuviinţat. Mar a vrut să zică o vorbă, dar până la urmă şi-a ţinut gura. L-a văzut pe Arnau ieşind pe uşă; apoi a fugit într-acolo şi s-a uitat după el, şi l-a văzut cum se îndrepta spre plajă, cu mantia unduind în briza mării, urcând spre Sfânta Maria, învăluit în sclipirile nestematelor.

— Unde se duce Arnau? l-a întrebat pe Guillem întorcându-se şi aşezându-se pe unul dintre jilţurile pentru musafiri, în faţa lui.

— Să încaseze o datorie.

— Trebuie să fie foarte însemnată.

— Foarte, Mar. Guillem a strâns din buze; dar asta-i doar prima plată.

Mar se juca cu abacul din ivoriu. De câte ori, oare, pitită în cuhnie şi iţindu-şi capul pe uşă, nu-l văzuse pe Arnau socotind cu el? Serios, concentrat, plimbându-şi degetele pe boabe, înscriind în catastife. Mar şi-a scuturat fiorul ce o luase pe la spate.

— Ai păţit ceva? a iscodit-o Guillem.

— Nu, nu.

Şi de ce să nu-i zică? Guillem o putea înţelege, şi-a zis fata. În afara Donahăi, care-şi ascundea surâsul ori de câte ori ea se ducea la cuhnie să tragă cu ochiul la Arnau, nu ştia nimeni. Toate fetele care veneau acasă la neguţătorul Escales nu vorbeau decât despre aşa ceva. Unele erau chiar logodite şi nu mai încetau să laude virtuţile viitorilor soţi. Mar le asculta şi ocolea întrebările pe care i le puneau. Cum să le pomenească de Arnau? Şi dacă afla? Arnau avea treizeci şi cinci de ani, iar ea doar paisprezece. Pe o fată o logodiseră cu un bărbat chiar mai în vârstă ca Arnau! I-ar fi plăcut să spună cuiva. Prietenele ei puteau vorbi despre parale, port, frumuseţe, bărbăţie ori dărnicie, dar Arnau era mai ceva decât toţi! Oare nu ziceau sumedenie de *bastaixos,* pe care Mar îi vedea pe plajă, că Arnau fusese unul dintre cei mai bravi oşteni din oastea regelui Pedro? Mar găsise pe fundul unui cufăr vechile arme ale lui Arnau, o arbaletă şi un jungher, şi, când era singură, le mângâia, închipuindu-şi-l împresurat de vrăjmaşi, bătându-se după cum îi istorisiseră acei *bastaixos* că făcuse.

Guillem s-a uitat la codană. Mar îşi plimba buricul unui deget pe o boabă a abacului. Era liniştită şi privea hăt-departe. Parale? Cu toptanul. Ştia toată Barcelona. Cât despre bunătate…

— Sigur n-ai păţit nimic? a întrebat-o iar, speriind-o.

Mar s-a îmbujorat. Donaha spunea că oricine îi putea citi gândurile, că avea numele lui Arnau pe buze, în ochi, pe tot chipul. Oare, îl

văzuse şi Guillem?

— Nu, a repetat, sigur că nu.

Guillem a mişcat boabele abacului şi Mar i-a zâmbit cu tristeţe. Ce-i trecea fetei prin minte? Poate că fratele Joan avea dreptate; era la vârsta măritişului şi stătea închisă în casă cu doi bărbaţi.

Mar a luat degetul de pe abac.

— Guillem.

— Ia spune.

A amuţit.

— Nimic, nimic, a grăit ea în cele din urmă, ridicându-se.

Guillem a urmărit-o cu privirea, pe când pleca din bancă; nu-i plăcea, dar pesemne că monahul avea dreptate.

S-a apropiat de ei. Se dusese la ţărm, pe când navele, trei galere şi o balenieră, intrau în port. Baleniera era a lui. Isabel, în negru, ţinându-şi pălăria cu o mână, şi fiii săi vitregi, Josep şi Genís, toţi cu spatele la el, priveau sosirea navelor. „Nu sunt pentru voi”, şi-a zis Arnau în sinea lui.

Bastaixos, barcagii şi neguţători au amuţit cu toţii, văzându-l pe Arnau cum trece în straie de gală.

„Priveşte-mă, harpie!” Arnau a adăstat la câţiva paşi de mal. „Priveşte-mă! Ultima oară când te-ai uitat la mine...” Baroneasa s-a întors încetişor; apoi şi fiii ei. Arnau a răsuflat uşurat. „Ultima oară când te-ai uitat la mine, tata îmi atârna deasupra capului, în ştreang.”

Bastaixos şi barcagii, toţi şopocăiau între ei.

— Doreşti ceva, Arnau? l-a întrebat una dintre căpeteniile lor.

Arnau a făcut semn cu capul că nu, cu ochii în ochii baronesei. Oamenii s-au dat deoparte, iar el a rămas în faţa ei şi a verilor lui.

A răsuflat iar din adâncul rărunchilor. Şi-a înfipt ochii în ochii Isabelei doar câteva clipe; apoi şi i-a trecut peste verii lui, peste corăbii, zâmbind.

Femeia a strâns din buze, apoi s-a întors spre mare, urmărind privirea lui Arnau. Când s-a întors la el, zaraful plecase; nestematele de pe mantie încă mai licăreau.

Hotărât s-o mărite pe Mar, Joan a pomenit de diferiţi pretendenţi; nu-i fusese greu să-i afle. De cum vorbea despre zestrea lui Mar, nobili şi neguţători răspundeau chemării, dar cum să i se spună fetei? S-a oferit s-o facă el, dar când Arnau i-a cerut părerea lui Guillem, arapul s-a opus făţiş.

— Tu trebuie s-o faci, a ripostat. Nu un călugăr pe care abia de-l ştie.

De când primise sfatul lui Guillem, Arnau o urmărea pe Mar cu privirea, oriunde era. O cunoştea? De ani de zile locuiau laolaltă, dar

în fapt Guillem se ocupase de ea. El se mărginise doar să se bucure de fiinţa, râsul şi glumele ei. Niciodată nu vorbise cu Mar despre ceva serios. Iar acum, ori de câte ori voia să se apropie de ea şi s-o roage să facă laolaltă o plimbare pe plajă, ori de ce nu, la Sfânta Maria, ori de câte ori se gândea să-i spună că aveau de vorbit serios, dădea de o necunoscută, şovăia până ce îl surprindea privind-o, şi zâmbea. Oare unde era fetiţa ce i se legăna pe umeri?

— Nu vreau să mă mărit cu nici unul dintre ei, i-a răspuns.

Arnau şi Guillem s-au uitat unul la altul. Până la urmă venise la el.

— Trebuie să mă ajuţi, îl rugase.

Ochii lui Mar se luminaseră când îi vorbiseră de căsătorie, stând amândoi la masă, ea în faţa lor, ca şi cum făceau negoţ. Dar nu se învoise, dând din cap la fiecare dintre cei cinci pretendenţi propuşi de fra Joan.

— Dar, fată dragă, a zis şi Guillem, trebuie să alegi unul. Orice fată ar fi mândră de numele pe care ţi le-am pomenit.

Mar a dat iar din cap că nu.

— Nu-mi plac.

— Păi, să facem ceva, a vorbit iar Guillem, adresându-i-se lui Arnau.

Iar el s-a uitat la fată. Era gata-gata să plângă. Îşi ascundea obrazul, dar tremurul buzei de jos şi răsuflarea neogoită o trădau. De ce, oare, se purta aşa o fată căreia tocmai i se vorbise despre asemenea pretendenţi? Tăcerea s-a lungit. La urmă, a ridicat privirea la Arnau şi pleoapele abia de i-au tresărit. De ce s-o facă să sufere?

— O să căutăm până dăm de unul care să-ţi placă, i-a răspuns Guillem. Vrei, Mar?

Fata s-a învoit, dând din cap, s-a ridicat şi a plecat, lăsându-i acolo.

Arnau a oftat.

— Şi eu care am crezut că tot ce-i mai greu e să-i spunem!

Guillem n-a răspuns. Stătea cu ochii tot pe uşa cuhniei pe unde ieşise Mar. Ce era, oare? Ce ascundea fetiţa lui? Zâmbise auzind vorba căsătorie, îl privise cu ochi scânteietori, apoi…

— Să vezi ce-o să se supere Joan când o să afle, a adăugat Arnau.

Guillem s-a întors la Arnau, dar şi-a curmat vorba la vreme. Ce însemnătate mai avea ce-o să creadă monahul?

— Că bine zici. Cel mai bine ar fi să mai căutăm.

Arnau s-a întors către Joan.

— Te rog, i-a zis, acum nu-i momentul.

Intrase în Sfânta Maria ca să se liniştească. Veştile nu erau bune, dar acolo, cu Fecioara, cu bocănitul neîntrerupt al lucrătorilor, cu zâmbetele tuturor celor ce trudeau pe şantier, se simţea în largul lui. Dar Joan dăduse de el şi mergea în spatele lui. Mar în sus, Mar în jos,

Mar aşa şi pe dincolo. Şi în afară de asta, nici nu era treaba lui!

— Dar ce temeiuri are ca să nu se mărite? a stăruit Joan.

— Nu-i momentul, Joan, a repetat Arnau.

— De ce?

— Fiindcă tocmai ni s-a declarat alt război. Monahul a tresărit. Nu ştiai? Regele Pedro cel Crud al Castiliei tocmai ne-a declarat război.

— De ce?

Arnau a tăgăduit, dând din cap.

— Fiindcă de multă de vreme avea toana s-o facă, a strigat, mişcându-şi braţele. Aşa-zisul temei a fost că amiralul nostru, Francesc de Perellós, a cucerit în dreptul ţărmului de la Sanlúcar două nave genoveze care duceau ulei. Spaniolul a cerut să fie slobozite şi, cum amiralul a făcut pe surdul, ne-a declarat război. Omul ăsta-i cu primejdie, a şoptit Arnau. Înţeleg că şi-a câştigat renumele pe merit; e ranchiunos şi răzbunător. Îţi dai seama, Joan? Acum suntem în război cu Genova şi Castilia, în acelaşi timp. Ţi se pare că-i momentul să ne ocupăm de fată? Joan a stat în cumpănă. Erau sub bolţarul celei de-a treia bolţi a navei centrale, înconjuraţi de schelele din care aveau să răsară nervurile. Îţi aduci aminte? I-a întrebat Arnau, cu ochii pe bolţar. Joan a ridicat privirea şi a consimţit. Erau abia nişte copii când văzuseră cum îl ridicau pe primul! Arnau a aşteptat câteva clipe, apoi a urmat: Catalonia nu va putea îndura tot. Încă mai plătim pentru campania contra Sardiniei şi se deschide alt front.

— Credeam că vouă, neguţătorii, vă plac cuceririle.

— Castilia nu ne va deschide nicio rută pentru negoţ. Stăm rău, Joan. Guillem avea dreptate. Călugărul s-a strâmbat, auzind numele arapului. Nici n-am cucerit bine Sardinia, că s-au şi răzvrătit corsicanii; de cum a plecat regele de pe insulă. Suntem în război cu două puteri, iar regele şi-a isprăvit toţi banii; chiar şi sfetnicii cetăţii par să fi înnebunit!

S-au îndreptat spre marele altar.

— Ce vrei să spui?

— Vreau să spun că vistieria n-are să poată face faţă. Regele îşi duce mai departe marile lucrări: şantierul lui naval şi zidul cel nou…

— Dar este nevoie de ele, a pledat Joan, punându-se de-a latul.

— Şantierul naval, poate, dar zidul cel nou n-are nici un rost după ciumă. Barcelona nu are nevoie să-l mai ridice.

— Şi?

— Păi, spun că regele îşi iroseşte vistieria. A silit toate târgurile din jur să contribuie la înălţarea zidului, pentru când ar avea nevoie vreodată să se refugieze îndărătul lui; pe lângă asta, a născocit un bir nou, menit durării lui: a patruzecea parte din toate moştenirile va trebui menită ridicării zidului.

— Barcelona e avută.

— Nu mai este, Joan, chiar asta-i treaba. Regele i-a dat noi privilegii pe măsură ce această cetate îi dădea parale, iar sfetnicii s-au băgat în cheltuieli cărora nu le fac faţă. Au sporit dările pe carne şi vin. Ştii ce parte din bugetul cetăţii acoperea acele dări? Joan a tăgăduit. Jumătate din toate cheltuielile cetăţii, iar acum le sporesc iar. Datoriile cetăţii au să ne ducă la sapă de lemn, Joan, pe toţi.

Amândoi au adăstat gânditori în faţa marelui altar.

— Şi cu Mar ce facem? a stăruit Joan, când să iasă din Sfânta Maria.

— O să facă exact ce vrea, Joan, ce vrea ea.

— Dar…

— Nici un dar. Aşa am hotărât.

— Bate în poartă, l-a rugat Arnau.

Guillem a bătut cu ciocanul în lemnul porţii mari. Sunetul a tunat în uliţa pustie. N-a deschis nimeni.

— Bate din nou.

Guillem a izbit în poartă, o dată, de două ori, de şapte, de opt ori; a noua oară s-a deschis ferestruica.

— Ce s-a întâmplat? au întrebat ochii care priveau prin el. De ce atâta larmă? Cine sunteţi?

Mar, la braţul lui Arnau, l-a simţit încordat.

— Deschide! a poruncit Arnau.

— Cine dă poruncă?

— Arnau Estanyol, a răspuns grav Guillem, proprietarul acestei clădiri şi a tot ce-i în ea, şi chiar al tău, de eşti rob.

„Arnau Estanyol, proprietarul acestei clădiri.” Vorbele lui Guillem i-au răsunat lui Arnau în urechi. Câtă vreme trecuse? Douăzeci de ani? Douăzeci şi doi? Din spatele ferestruicii, ochii au stat în cumpănă.

— Deschide! a stăruit Guillem, strigând.

Arnau a ridicat privirea la cer, cu gândul la taică-său.

— Ce…? a dat să întrebe fata.

— Nimic, nimic, a răspuns zâmbitor Arnau, chiar când uşa pentru trecerea oamenilor din poarta cea mare dădea să se deschidă.

Guillem i-a făcut loc să intre.

— Porţile mari, Guillem. Să se deschidă porţile mari.

Guillem a intrat şi, de afară, Arnau şi Mar l-au auzit dând porunci.

„Mă vezi, tată? Îţi aminteşti? Aici ţi-au dat punga cu parale care te-a dus la pierzanie. Ce puteai să faci atunci?” Zavera din piaţa Blat i-a venit iar în minte; strigătele oamenilor, ale tatălui, toţi cereau grâu! Arnau a simţit cum îi suia un nod în gât. Porţile cele mari s-au deschis larg şi el a intrat.

Câţiva robi erau în primul *patio,* cel de la intrare. La dreapta lui, scara ducea la caturile nobile. Arnau nu s-a uitat în sus, dar Mar a

făcut-o şi a desluşit niscaiva umbre, care se mişcau în spatele ferestrelor mari. În faţa lor erau grajdurile, cu îngrijitorii cailor opriţi la intrare. Dumnezeule! Arnau fu scuturat de un fior şi se sprijini de Mar. Fata nu s-a mai uitat în sus.

— Ţine, i-a spus Guillem lui Arnau, dându-i un sul de pergament.

Arnau nu l-a luat. Ştia ce era. Îl învăţase pe de rost încă de când i-l dăduse Guillem, cu o zi mai înainte. Era inventarul averilor lui Grau Puig, pe care domnul *veguer* i le adjudecase drept plată a datoriilor: palatul, robii (Arnau a căutat numele Estranyei, dar nu era), niscaiva proprietăţi din afara Barcelonei, printre ele o casă din Navarcles, neînsemnată, pe care a hotărât să le-o lase, ca să vieţuiască acolo. Niscai juvaeruri, două perechi de cai cu harnaşament cu tot, o trăsură, costume şi veşminte, oale şi talgere, covoare şi mobile, tot ce era în palat era şi pe sulul de pergament pe care Arnau îl citise de nenumărate ori cu o noapte înainte.

S-a uitat iar la intrarea în grajduri, apoi şi-a plimbat privirea peste tot acel *patio* podit cu piatră, până la picioarele scării.

— Urcăm? a întrebat Guillem.

— Urcăm. Du-mă la stăpânul tău... la Grau Puig, s-a îndreptat, adresându-se unui rob.

Au străbătut palatul; Mar şi Guillem priveau peste tot, iar Arnau doar înainte. Robul i-a dus în salonul cel mare.

— Anunţă-mă, i-a cerut Arnau lui Guillem, înainte de deschiderea uşilor.

— Arnau Estanyol! a strigat prietenul, deschizându-le.

Arnau nu-şi mai amintea cum era marele salon din palat. Nici măcar nu-l privise când, copil fiind, îl străbătuse în genunchi. N-a făcut-o nici acum. Isabel stătea într-un jilţ lângă o fereastră; o flancau în picioare Josep şi Genís. Primul, ca şi sora lui Margarida, se căsătorise. Genís era încă burlac. Arnau a căutat familia lui Josep. Nu era. Într-alt jilţ l-a desluşit pe Grau Puig, bătrân şi furios.

Isabel îl privea cu ochii aprinşi de mânie.

Arnau a stat pe loc în mijlocul salonului, lângă o masă de mâncat din lemn preţios, de două ori mai mare decât masa lui de la bancă. Mar a rămas lângă Guillem, îndărătul lui. La uşile salonului s-au îmbulzit, claie peste grămadă, robii.

Arnau a glăsuit destul de tare, ca vocea să-i răsune în toată încăperea.

— Guillem, condurii ăştia-s ai mei, a spus, împungând cu degetul picioarele Isabelei. Să-i fie luaţi!

— Da, stăpâne.

Mar s-a întors speriată la arap. Stăpâne? Cunoştea cinul lui Guillem, dar niciodată până atunci nu-l auzise spunându-i aşa lui Arnau.

Cu un semn, Guillem a chemat doi robi care priveau din uşă şi toţi trei s-au dus la Isabel. Tot trufaşă, baroneasa l-a înfruntat pe Arnau cu privirea.

Unul din robi s-a pus în genunchi, dar înainte s-o atingă, Isabel s-a descălţat, lăsând să cadă condurii pe podea şi neluându-şi ochii de la Arnau.

— Poftesc să aduni toţi pantofii din casă şi să le dai foc în *patio,* i-a cerut Arnau.

— Da, stăpâne, a răspuns din nou Guillem.

— Aceste jilţuri. Arnau le-a arătat pe cele ocupate de familia Puig. Ia-le de aici.

— Da, stăpâne.

Grau a fost luat pe sus de fiii lui. Baroneasa s-a ridicat înainte ca robii să-i ia jilţul şi să-l ducă, odată cu toate celelalte, într-un ungher.

Dar nu-şi lua ochii de pe el.

— Rochia asta-i a mea.

Tremurase?

— Doar n-ai să pofteşti… a început să zică Genís Puig, îndreptându-şi spatele cu tatăl încă în braţe.

— Rochia asta-i a mea, a repetat Arnau, curmându-i vorba, dar tot cu ochii pe Isabel.

Tremura?

— Mamă, a sărit Josep, du-te şi te schimbă.

Tremura.

— Guillem, a strigat Arnau.

— Mamă, te rog.

Guillem s-a apropiat de baroneasă.

Tremura!

— Mamă!

— Şi ce pofteşti să-mi pun? i-a ţipat Isabel fiului său vitreg.

Apoi s-a întors iar către Arnau, tremurând. S-a uitat şi Guillem la el. „Chiar vrei să-i scot rochia?” îl iscodeau ochii lui.

Arnau s-a încruntat şi treptat, foarte molcom, Isabel a coborât privirea, plângând de furie.

Arnau i-a făcut un semn lui Guillem şi a lăsat să treacă vreo câteva clipe, iar estimp suspinele Isabelei s-au întins în marele salon al palatului.

— Chiar astă-seară, a poruncit în cele din urmă, adresându-i-se lui Guillem, poftesc să am toată casa goală. Spune-le că se pot întoarce la Navarcles, de unde n-ar fi trebuit să plece nicicând. Josep şi Genís l-au privit, Isabel a suspinat mai departe. Nu-mi pasă de pământurile de acolo. Dă-le straie de-ale robilor, dar nu încălţări; arde-le. Vinde tot şi închide casa.

Arnau s-a întors şi a dat nas în nas cu Mar. Uitase de ea. Fata era

îmbujorată la faţă. A luat-o de braţ şi a ieşit odată cu ea.

— Acum poţi închide porţile, i-a îngăduit bătrânului care le deschisese.

Au mers în tăcere până la bancă, dar, înainte de a intra, Arnau a stat în loc.

— O plimbare pe plajă?

Mar a încuviinţat.

— Ţi-ai redobândit datoria? l-a întrebat, mergând spre mare.

Şi-au urmat plimbarea.

— N-am să mi-o pot redobândi nicicând, Mar, l-a auzit fata spunând după o vreme, nicicând.

Capitolul 38

9 iunie 1359
Barcelona

Arnau îşi vedea de treburile lui la bancă. Erau în plin sezon de navigaţie. Negoţurile mergeau cu vânt în pupa, iar avutul lui era printre cele mai mari din cetate. Locuia tot în căsuţa din colţul străzilor Canvis Vells şi Canvis Nous, laolaltă cu Mar şi Donaha. Arnau se făcea că n-auzea sfatul lui Guillem de a se strămuta în palatul familiei Puig, închis de patru ani de zile. Cât despre Mar, îndărătnică precum Arnau, tot nu se învoise să se mărite.

— De ce vrei să mă trimiţi departe de tine? l-a întrebat într-o zi, cu ochii înecaţi în lacrimi.

— Eu, a stat Arnau în cumpănă, nu vreau să scap de tine!

I-a dat înainte cu plânsul şi s-a rezemat de umărul lui.

— Nu-ţi face griji, a povăţuit-o Arnau, mângâind-o pe cap, niciodată n-am să te silesc să faci ceva contra vrerii tale.

Şi Mar a rămas să locuiască laolaltă cu ei.

În ziua de 9 iunie, s-a auzit un dangăt de clopot. Arnau s-a oprit din treabă. De îndată s-a mai auzit unul, curând au răsunat altele.

— *Via fora!* a lămurit Arnau.

A ieşit în uliţă. Lucrătorii de la Sfânta Maria coborau în goana mare de pe schele; zidarii şi pietrarii ieşeau pe poarta mare, oamenii fugeau pe uliţe cu *Via fora!* pe buze.

Atunci l-a întâlnit pe Guillem, care mergea cât putea de iute, supărat.

— Război! a strigat.

— Ne cheamă la *host,* a spus Arnau.

— Nu, nu. Guillem a stat, ca să-şi tragă sufletul. Nu la oastea cetăţii. Ci a Barcelonei şi a tuturor satelor şi sătucelor de până la două leghe în jur.

Erau Sant Boi şi Badalona. Sant Andreu şi Sarrià; Provençana, Sant Feliu, Sant Genís, Cornellà, Sant Just Desvern, Sant Joan Despí, Sants, Santa Coloma, Esplugues, Vallvidrera, Sant Martí, Sant Adrià, Sant Gervasi, Sant Joan d'Horta. Dangătul clopotelor din Barcelona ajungea până la ele.

— Regele a invocat *usatge princeps namque,* a urmat Guillem. Nu-i cetatea. E regele! Suntem în război! Suntem atacaţi. Ne atacă regele Pedro al Castiliei.

— Barcelona? l-a iscodit Arnau.

— Da. Barcelona.

Amândoi au alergat acasă cât au putut de repede.

Când au ieşit, cu Arnau echipat ca pe vremea când îl slujise pe Eiximèn d'Esparça, au luat-o spre uliţa Mar, către piaţa Blat; dar,

strigând *Via fora!* lumea cobora, şi nu urca pe ulicioară.

— Ce…? a încercat să întrebe Arnau, apucându-l de braţ pe unul dintre bărbaţii înarmaţi care alergau în josul străzii.

— La plajă! i-a strigat acela, trăgându-şi mâna. La plajă!

— Pe mare? s-au întrebat Arnau şi Guillem unul pe celălalt.

Amândoi s-au alăturat mulţimii care fugea spre plajă.

Când au ajuns, barcelonezii se adunau acolo, privind în zare, înarmaţi cu arbalete, iar clopotele le tot trimiteau dangăte în urechi. *Via fora!* se auzea tot mai firav, iar oamenii tăceau.

Guillem a dus mâna la frunte, ca să se apere de soarele dogoritor de iunie, şi a început să numere navele: una, două, trei, patru…

Marea era liniştită.

— Au să ne facă praf, a auzit Arnau în spatele lui.

— Au să facă praf şi pulbere cetatea.

— … Douăzeci şi şapte, douăzeci şi opt…

Guillem tot număra.

— „Au să ne facă praf şi pulbere”, a repetat Arnau în sinea lui. De câte ori vorbise despre asta cu neguţătorii şi zarafii? Barcelona nu se putea apăra pe mare. De la Santa Clara la Framenors, cetatea era deschisă spre mare, fără nici un soi de apărare! Dacă o flotă ajungea să intre în port…

— … Treizeci şi nouă, patruzeci. Patruzeci de nave! a exclamat Guillem.

Treizeci de galere şi zece luntri, toate înarmate. Era flota lui Pedro cel Crud. Patruzeci de nave pline ochi cu bărbaţi căliţi şi războinici încercaţi, împotriva unor cetăţeni ajunşi soldaţi peste noapte. Dacă izbuteau să debarce, aveau să se bată chiar pe plajă şi pe uliţele cetăţii. Arnau s-a cutremurat cu gândul la femei, la copii, la Mar. Aveau să-i biruie! Să prade. Să siluiască femei. Mar! Când s-a gândit iar la ea, s-a sprijinit de Guillem. Era tânără şi nurlie. Şi-a închipuit-o luată pe sus de castilieni, strigând, cerând ajutor. Unde avea să fie el atunci?

Plaja se tot umplea cu lume. Chiar regele a venit, începând să dea porunci oştenilor.

— Regele! a strigat cineva.

„Şi ce poate să facă regele?” a dat Arnau să răspundă.

De trei luni, regele era în cetate, pregătind o flotă care să sară în apărarea Mallorcăi, pe care Pedro cel Crud ameninţase că avea s-o atace. În portul Barcelonei erau doar zece galere – restul flotei încă nu sosise – şi aveau să se înfrunte chiar în port!

Arnau a făcut semn cu capul că nu, cu privirea pironită pe velele care se apropiau încetul cu încetul de ţărm. Regele Castiliei izbutise să-i înşele. De la începutul războiului, cu trei ani mai înainte, bătăliile şi armistiţiile se ţinuseră lanţ. Pedro cel Crud atacase întâi regatul

Valenciei, apoi al Aragonului, unde cucerise Tarazona, ameninţând direct Zaragoza. Biserica pusese o vorbă bună, iar Tarazona fusese dată cardinalului Pedro de la Jugie, care trebuia să afle căruia din cei doi regi îi revenea cetatea. Se semnase şi un armistiţiu de un an, dar acela nu se referea şi la frontierele regatelor din Murcia şi Valencia.

În timpul armistiţiului, Ceremoniosul izbutise să-şi înduplece fratele vitreg, pe Ferran, aliat pe atunci cu regele Castiliei, să nu-l trădeze, şi, după ce acela aşa şi făcuse, până să ajungă la Cartagena infantele atacase şi prădase regatul Murciei.

Chiar de pe plajă, regele Pedro a poruncit să se pregătească toate cele zece galere, iar cetăţenii din Barcelona şi târgurile vecine, care începeau să sosească pe plajă, să se îmbarce laolaltă cu puţinii oşteni care îl însoţeau. Toate navele, mici ori mari, de negoţ ori de pescuit, trebuiau să iasă în întâmpinarea flotei castiliene.

— Şi-a pierdut minţile, a ripostat Guillem, privind cum se aruncau oamenii în bărci. Oricare dintre galere le va aborda pe ale noastre şi le va rupe în două. Oamenii vor muri pe capete.

Mai era destul până când flota castiliană avea să ajungă în port.

— Are să fie fără milă, a auzit Arnau din spate. Ne va face nici fărâme.

Pedro cel Crud are să fie fără milă. Avea o faimă prea bine ştiută: îşi executase fraţii bastarzi, pe Federico de Sevilia şi pe Juan de Bilbao, şi un an mai târziu pe mătuşa sa, Leonor, după ce o ţinuse întemniţată în tot acel răstimp. Ce îndurare se mai putea aştepta de la un rege care le făcea de petrecanie propriilor rude? Ceremoniosul nu-l omorâse pe Jaime de Mallorca, în pofida multelor lui trădări şi a războaielor în care se înfruntaseră.

— Ar fi mai bine să rânduim o apărare pe uscat, i-a zis Guillem, strigând şi apropiindu-i-se de ureche; oricât ar fi de imposibil aşa ceva. De cum vor trece de *tasques,* castilienii au să ne facă praf.

Arnau a încuviinţat. De ce se îndărătnicea regele să apere cetatea pe mare? Avea dreptate Guillem, de cum au să treacă de *tasques*...

— *Tasques!* a strigat Arnau. Ce navă avem în port?

— Ce vrei să spui?

— *Tasques,* Guillem! Nu pricepi? Ce navă avem?

— Uite, baleniera aia, i-a răspuns, arătându-i o navă imensă, grea şi pântecoasă.

— Haide. N-avem timp de pierdut.

Arnau a luat-o iar la goană spre mare, prin norodul care se îmbulzea. S-a uitat în urmă, ca să-i ceară lui Guillem să mărească pasul.

Ţărmul era un furnicar de oşteni şi barcelonezi, intraţi în apă până la brâu; unii încercau să urce în bărcile mici de pescuit, care ieşeau de-acum în larg, alţii aşteptau să sosească vreun barcagiu care să-i

ducă până la una dintre navele mari de război ori de mărfuri, acostate în port.

Arnau a zărit că sosea una dintre ele.

— Haide! i-a strigat lui Guillem, intrând în apă şi încercând s-o ia înaintea tuturor celor care se îndreptau spre barcă.

Când au ajuns, barca dădea pe-afară de oameni, dar barcagiul l-a recunoscut pe Arnau şi i-a făcut loc.

— Du-mă la balenieră, i-a cerut, când omul era gata să dea semnalul de plecare.

— Mai întâi galerele. Aşa a poruncit regele.

— Du-mă la balenieră! l-a îndemnat Arnau. Barcagiul a dat din cap că nu. Bărbaţii din barcă au început să se plângă. Taci! i-a strigat Arnau. Mă cunoşti doar. Trebuie să ajung la balenieră. Barcelona, familia ta, totul depinde de asta. Toate familiile voastre depind de asta!

Barcagiul s-a uitat la barca mare şi pântecoasă. Trebuia să-i schimbe cursul doar puţin. De ce nu? De ce l-ar fi dus de nas Arnau Estanyol?

— La balenieră! le-a poruncit celor doi vâslaşi.

De cum s-au prins Arnau şi Guillem de scările de pisică pe care le-a aruncat pilotul balenierei, barcagiul a şi plecat spre următoarea galeră.

— Bărbaţii la vâsle, i-a poruncit Arnau pilotului, când nici nu păşise încă pe covertă.

Bărbatul le-a făcut semn vâslaşilor, care s-au şi aşezat pe bănci.

— Ce facem? a întrebat.

— La *tasques,* a răspuns Arnau.

Guillem a încuviinţat.

— Deie Allah, fie-i numele lăudat, să izbuteşti.

Guillem pricepuse ce voia Arnau, dar nu şi oştenii şi barcelonezii. Când au văzut că baleniera se punea în mişcare fără oşteni, fără bărbaţi înarmaţi şi pornea în larg, cineva a zis:

— Vrea să-şi salveze barca.

— Jidov ce eşti! a strigat altul.

— Trădătorule!

Mulţi alţii s-au alăturat sudalmelor şi, nu peste multă vreme, toată plaja urla, suduindu-l pe Arnau. Ce urmărea Arnau Estanyol? s-au întrebat toţi *bastaixos* şi barcagiii, privind barca pântecoasă care înainta molcom, în ritmul celor peste o sută de vâsle, ce cădeau şi se ridicau din apă la nesfârşit.

Arnau şi Guillem s-au aşezat la provă, în picioare, privind atent flota castiliană, care începea să se apropie primejdios, dar, când au trecut pe lângă galerele catalane, o ploaie de săgeţi i-a silit pe amândoi să se ascundă. S-au ridicat din nou când au ieşit din raza

vederii lor.

— O să fie bine, i-a zis Arnau lui Guillem. Barcelona nu poate să cadă în mâinile acestui mişel.

Tasques, bancurile de nisip paralele cu ţărmul, care împiedicau intrarea curenţilor marini, erau singura apărare naturală a portului Barcelonei şi totodată o primejdie pentru bărcile care încercau să ajungă la el. O singură intrare, în chip de canal cu pescaj suficient, îngăduia drumul navelor; dacă nu treceau prin el, ele se împotmoleau în grindurile de nisip.

Arnau şi Guillem s-au apropiat de *tasques,* lăsând în urmă mii de gâtlejuri din care ieşeau cele mai neruşinate ocări. Strigătele catalanilor acopereau chiar şi dangătele clopotelor.

„O să fie bine”, a repetat Arnau, de astă dată în sinea lui. Apoi i-a poruncit pilotului ca vâslaşii să nu mai tragă la rame. Când suta de vâsle s-a ridicat peste bord şi baleniera a lunecat spre *tasques,* injuriile şi strigătele s-au făcut tot mai slabe, până ce tăcerea a cuprins plaja. Flota castiliană se tot apropia. Prin dangătul clopotelor, Arnau a auzit chila navei lunecând spre grindurile de nisip.

— Trebuie să iasă bine, a bombănit.

Guillem l-a prins de braţ şi l-a strâns. Era întâia oară că-l atingea aşa.

Baleniera luneca molcom, foarte molcom. Arnau s-a uitat la pilot. „Suntem pe canal?” l-a întrebat cu o simplă mişcare din sprâncene. Pilotul a făcut semn că da; de când îi poruncise ca vâslaşii să nu mai tragă la rame, ştia ce voia Arnau.

Toată Barcelona ştia.

— Acum! a strigat Arnau. Virează!

Pilotul a dat porunca. Vâslele de la babord s-au cufundat în apa mării, baleniera a început să se rotească, până când pupa şi prova s-au împotmolit în pereţii canalului.

Nava s-a înclinat într-o parte.

Guillem a strâns din răsputeri braţul lui Arnau. S-au uitat unul la celălalt, iar Arnau l-a tras la piept, îmbrăţişându-l, pe când plaja şi galerele îl aclamau.

Intrarea în portul Barcelonei fusese închisă.

De pe ţărm, înarmat ca pentru război, regele a privit baleniera culcată pe *tasques.* Nobili şi cavaleri au rămas în jurul lui, în tăcere, sub privirea regelui.

— Pe galere! a poruncit în cele din urmă.

Cu baleniera lui Arnau eşuată pe *tasques,* Pedro cel Crud şi-a rânduit flota în larg. Ceremoniosul a făcut deopotrivă pe uscat şi, înainte ca înserarea să lunece în noapte, cele două flote – una de război, cu patruzeci de nave înarmate, cealaltă pitorească, cu doar

zece galere şi zeci de nave mici pentru negoţ ori pescuit pline ochi cu cetăţeni – s-au întâlnit faţă în faţă, în lungul întregului ţărm portuar, de la Santa Clara la Framenors. Nici ţipenie nu mai putea intra, nici ieşi, din Barcelona.

În noaptea aceea nu s-au purtat lupte. Cinci dintre galerele lui Pedro al III-lea s-au apropiat de baleniera lui Arnau, iar soldaţii regelui au abordat-o noaptea, la lumina strălucitoare a lunii.

— Se pare că noi vom fi ţinta bătăliei, i-a lămurit Guillem lui Arnau, pe când stăteau laolaltă pe covertă, cu spatele sprijinit de bordaj, la adăpost de arbaletierii castilieni.

— Am devenit zidul cetăţii şi toate bătăliile încep pe ziduri.

Atunci s-a apropiat de ei un ofiţer al regelui.

— Arnau Estanyol? a întrebat. Arnau a venit, ridicând o mână. Regele vă dă voie să părăsiţi nava.

— Şi oamenii mei?

— Osândiţii la galere? În penumbră, Arnau şi Guillem au văzut uimirea ofiţerului. Ce-i păsa regelui de o sotnie de puşcăriaşi? Poate fi nevoie de ei aici, şi-a ieşit din fire ofiţerul.

— Atunci, a spus Arnau, rămân; e nava mea, iar ei sunt oamenii mei.

Ofiţerul a dat din umeri şi a urmat să dea porunci oştenilor lui.

— Tu vrei să cobori? I-a întrebat Arnau pe Guillem.

— Oare nu-s şi eu unul dintre oamenii tăi?

— Nu, şi o ştii prea bine. Amândoi au tăcut câteva clipe, privind cum treceau umbrele şi alergau oştenii care îşi ocupau poziţiile, la poruncile date de ofiţeri pe îndelete, aproape în şoaptă. Ştii că de multă vreme nu mai eşti rob, a urmat Arnau; de cum îţi ceri cartea de cetăţean, o şi ai.

Câţiva soldaţi s-au postat lângă ei.

— Duceţi-vă în cală laolaltă cu ceilalţi, le-a şoptit unul dintre ei, încercând să le ia locul.

— Pe nava asta stăm unde vrem, i-a răspuns Arnau.

Soldatul făcu o plecăciune spre ei.

— Nu vă fie cu supărare! Toţi vă suntem recunoscători pentru ceea ce aţi făcut.

Şi şi-a căutat alt loc, lângă bordaj.

— Când vrei să fii slobod? I-a întrebat din nou Arnau.

— Nu cred că ştiu să fiu slobod.

Au amuţit. Soldaţii au suit pe balenieră, şi-au ocupat posturile, iar noaptea s-a scurs tihnit. Arnau şi Guillem dormitau, alţii tuşeau şi şuşoteau.

În zori, Pedro cel Crud a poruncit să se dea atacul. Flota castiliană s-a apropiat de *tasques,* iar soldaţii regelui au tras cu arbaletele şi au aruncat pietre cu ajutorul catapultelor mici prinse pe bordaje, şi al

unor *brigolas*[51]. Flota catalană a făcut deopotrivă de pe cealaltă latură a pragurilor de nisip. Se dădeau bătălii în lungul coastei, dar cu precădere în jurul balenierei lui Arnau. Pedro al III-lea nu le putea îngădui castilienilor să abordeze nava şi unele galere, inclusiv a regelui, aşa că au ocupat poziţii lângă ea.

Pe mulţi bărbaţi i-au ucis săgeţile trase dintr-un loc sau altul. Arnau îşi amintea cum şuierau săgeţile trase de el cu arbaleta, când stătuse ascuns îndărătul bolovanilor din faţa castelului Bellaguarda.

Câteva hohote de râs l-au trezit din visare. Cine putea râde în timpul unei bătălii? Barcelona era în primejdie, oameni mureau. Cum era cu putinţă să râdă cineva? Arnau şi Guillem s-au uitat unul la altul. Da, erau hohote. Tot mai zgomotoase. Au căutat un loc ferit, ca să poată privi bătălia. Echipajele multor nave catalane, din linia a doua ori a treia, la adăpost de săgeţi, îşi băteau joc de castilieni, strigau la ei şi-şi râdeau de ei.

De pe navele lor, castilienii încercau să-i atingă, folosind *brigolas,* dar ţinteau atât de prost, că pietrele cădeau rând pe rând în mare. Unii bolovani ridicau valuri de spumă în cădere. Arnau şi Guillem s-au privit, zâmbitori. Bărbaţii de pe nave au început iar să-şi râdă de castilieni, iar plaja din Barcelona, plină ochi cu orăşeni ajunşi soldaţi, li s-a alăturat.

Întreaga zi, catalanii au făcut haz de artileriştii castilieni, care greşeau loviturile una după alta.

— Nu mi-ar plăcea să fiu pe galera lui Pedro cel Crud, i-a mărturisit Guillem lui Arnau.

— Nu, a răspuns acela, râzând, nici nu vreau să mă gândesc ce are să le facă acestor ucenici.

Dar noaptea n-a mai semănat deloc cu cea dinainte. Arnau şi Guillem au dat îngrijiri numeroşilor răniţi de pe balenieră, i-au lecuit şi i-au ajutat să coboare în bărcile care trebuiau să-i poarte până pe uscat. Căci săgeţile castilienilor ajungeau, totuşi, pe balenieră. O nouă ceată de soldaţi a suit pe navă şi, când noaptea era pe ducă, cei doi au încercat să se odihnească puţin pentru noua zi.

Primele lumini ale zorilor au deşteptat gâtlejurile catalanilor, iar strigătele, ocările şi hohotele au tunat din nou în portul Barcelonei.

Arnau îşi isprăvise săgeţile şi, stând la adăpost alături de Guillem, privea desfăşurarea luptei.

— Ia te uită, i-a spus prietenul său, privind galerele castiliene, se apropie mai ceva ca ieri.

Era de netăgăduit. Regele Castiliei hotărâse să pună capăt în doi timpi şi trei mişcări batjocurii catalane, şi se ducea drept spre

---

[51] Maşini de război cu ajutorul cărora se aruncau pietre, în vederea distrugerii zidurilor. (n.tr.)

balenieră.

— Spune-le să nu mai râdă, a zis Guillem, pironind cu privirea galerele castiliene care se apropiau.

Pedro al III-lea s-a grăbit să sară în ajutorul balenierei şi s-a apropiat de ea atât cât i-au îngăduit *tasques.* Noua bătălie s-a dat chiar lângă Guillem şi Arnau; iar ei aproape că puteau atinge cu mâna galera regelui şi-i vedeau limpede pe el şi cavalerii lui.

Cele două galere s-au întors fiecare de-o parte şi de alta a grindurilor. Castilienii au declanşat micile catapulte de la provă. Arnau şi Guillem s-au întors spre galera regală. Era nevătămată. Regele şi oamenii lui erau tot pe covertă, iar nava nu părea să fi fost atinsă de nimic.

— Asta-i o bombardă? a întrebat Arnau, arătând tunul spre care se îndrepta Pedro al III-lea.

— Da, a răspuns Guillem.

Văzuse cum o urcau pe galeră, pe când regele îşi pregătea flota, crezând că flota castiliană avea de gând să atace Mallorca.

— O bombardă pe o navă?

— Da, a răspuns iar Guillem.

— Trebuie că-i prima oară când o galeră se înarmează cu o bombardă, a observat Arnau, urmărind atent poruncile date de rege artileriştilor; n-am mai văzut aşa ceva.

— Nici eu.

Dar vorba le-a fost curmată de larma cu care bombarda azvârlise o piatră. Amândoi s-au întors spre galera castiliană.

— Bravo! au strigat într-un glas, când piatra a izbit catargul navei.

Toate navele catalane au aclamat lovitura.

Regele a poruncit să se încarce iar bombarda. Surpriza şi căderea catargului i-au împiedicat pe castilieni să răspundă izbiturii cu micile lor catapulte de bord. Următoarea izbitură a nimerit din plin castelul navei şi l-a făcut mici fărâme.

Batjocura neîntreruptă şi bombarda de pe galera regală l-au făcut pe regele castilian să chibzuiască mai bine, şi după două ceasuri a poruncit flotei lui să se lase păgubaşă şi să plece la Ibiza.

De pe covertă, Arnau şi Guillem priveau alături de niscaiva ofiţeri de-ai regelui retragerea flotei castiliene. Clopotele din cetate au început să bată.

— Acum trebuie să punem iar nava pe linia de plutire, a propus Arnau.

— Asta o s-o facem noi, a auzit din spate. S-a întors şi a dat nas în nas cu un ofiţer care tocmai urcase pe balenieră. Maiestatea Sa vă aşteaptă pe galera regală.

Regele avusese două nopţi întregi ca să afle cine era Arnau

Estanyol. „Bogat, îi spuseseră sfetnicii din Barcelona, putred de bogat, Maiestate.” Regele ascultase fără prea mare interes spusele sfetnicilor despre Arnau: fusese *bastaix,* luptase sub comanda lui Eiximèn d’Esparça, era foarte devotat bisericii Sfânta Maria. Dar îi sclipiseră ochii când auzise că era văduv. „Bogat şi văduv, şi-a zis monarhul; dacă scăpăm de…”

— Arnau Estanyol, i l-a înfăţişat un şambelan, ridicând vocea. E din Barcelona.

Stând într-un jilţ pe covertă, regele era flancat de sumedenie de nobili, cavaleri, sfetnici şi oameni de frunte ai cetăţii, care veniseră pe galera regală după retragerea castilienilor. Guillem a rămas lângă bordaj, îndărătul celor care îi înconjurau pe Arnau şi pe rege.

Arnau a dat să pună un genunchi în podea, dar regele i-a poruncit să se ridice.

— Suntem foarte mulţumiţi de ceea ce ai făcut, a zis; cutezanţa şi inteligenţa Domniei Tale au fost hotărâtoare pentru a ieşi biruitori din bătălie.

Apoi regele a tăcut, iar Arnau a şovăit. Ce să facă, să vorbească ori să adaste? Toţi se uitau la el.

— Drept mulţumire pentru tot ce ai făcut, a urmat monarhul, poftim să-ţi facem hatârul recunoştinţei noastre.

Şi acum? Să vorbească? Ce recunoştinţă putea să-i arate regele? Doar avea tot ce-şi putea dori.

— Îţi dăm ca soaţă pe pupila noastră Elionor, căreia îi dăm drept zestre baroniile Granollers, Sant Vicenç dels Horts şi Caldes de Montbui.

Toţi cei de faţă au şuşotit; unii au aplaudat. O căsătorie! Pronunţase vorba căsătorie? Arnau s-a întors, căutându-l pe Guillem, dar nu l-a zărit. Nobilii şi cavalerii îi zâmbeau. Rostise vorba căsătorie?

— Nu eşti mulţumit, domnule baron? a întrebat regele, văzându-l că-şi întoarce capul.

Arnau s-a întors la rege. Domnule baron? Căsătorie? La ce-ar fi vrut el toate astea? Nobili şi cavaleri au tăcut mâlc în faţa muţeniei lui Arnau. Regele îl pironea cu privirea. Pronunţase vorba Elionor? Pupila lui? Nu putea… nu-l putea sfida pe rege!

— Nu, vreau să zic, da, Maiestate, a stat în cumpănă. Vă mulţumesc pentru dărnicie.

— Atunci, aşa să fie.

Pedro al III-lea s-a ridicat şi curtenii au închis cercul în jurul lui. Unii l-au bătut pe spate pe Arnau, când treceau pe lângă el, şi l-au lăudat cu vorbe pentru el neînţelese. A stat stingher, acolo unde mai înainte îl înconjuraseră toţi. S-a întors către Guillem, care stătea tot cu coatele pe bordaj.

Din locul lui, Arnau a deschis larg mâinile, dar arapul i-a răspuns,

arătându-i pe rege şi curteni, şi atunci le-a ascuns la iuţeală.

Sosirea lui Arnau pe plajă a fost la fel de aplaudată ca şi a regelui. Toată cetatea s-a avântat spre el şi Arnau a trecut de la o mână la alta, de la unul la altul, primind laude şi urări, bătăi pe spate şi strângeri de mână. Toţi voiau să se apropie de salvatorul cetăţii, dar Arnau nu izbutea nici să recunoască, nici să audă pe nimeni. Tocmai acum, când totul îi mergea bine şi era fericit, regele hotărâse să-l însoare. Barcelonezii l-au însoţit, mergând cât mai aproape de el, de la plajă la bancă, şi, când a intrat, au rămas în faţa intrării, strigându-i numele fără preget.

De cum a intrat, Mar i s-a aruncat în braţe. Guillem sosise mai înainte şi stătea într-un jilţ; nu-i povestise nimic. Joan, care venise şi el la bancă, îl privea, taciturn ca întotdeauna.

Mar a fost uimită când Arnau s-a desprins din îmbrăţişarea ei, poate mai iute decât ar fi vrut. Joan a vrut să-i facă urări, dar Arnau nu i-a dat nici lui atenţie. În cele din urmă, s-a trântit într-un jilţ, lângă Guillem. Ceilalţi se uitau la el şi nu îndrăzneau să-i spună nimic.

— Ce-i cu tine? a cutezat să-l întrebe până la urmă Joan.

— Păi, mă însoară! a strigat Arnau, ridicând braţele deasupra capului. Regele a hotărât să mă facă baron şi să mi-o dea în căsătorie pe pupila lui. Ăsta-i hatârul pe care mi-l face, fiindcă l-am ajutat să-şi salveze capitala! Mă însoară!

Joan s-a gândit o clipă, a dat din cap şi a zâmbit.

— Şi de ce te plângi? l-a întrebat. Arnau l-a privit cu coada ochiului. Lângă el, Mar începuse să tremure. N-a înţeles-o decât Donaha, din uşa cuhniei, care venise valvârtej s-o ajute să se ţină pe picioare. Ce te nemulţumeşte? a stăruit Joan. Arnau nici măcar nu s-a uitat la el. Mar a simţit primul val de greaţă după ce-a auzit vorbele monahului. Ce-i rău dacă te însori? Ba şi mai şi, cu pupila regelui. Ai să fii baron de Catalonia.

Temându-se să nu vomite, Mar s-a dus cu Donaha la cuhnie.

— Ce-i cu Mar? a întrebat Arnau.

Monahul a adăstat o clipă înainte de a răspunde.

— Am să-ţi spun eu ce-i cu ea, a spus în cele din urmă. Ar trebui să se mărite! Amândoi ar trebui să vă căsătoriţi. Norocul nostru e că regele are mai multă minte ca tine.

— Lasă-mă, Joan, te rog, a cerut Arnau, ostenit.

Călugărul a dat din braţe şi a plecat de la bancă.

— Du-te să vezi ce-i cu Mar, l-a rugat Arnau pe Guillem.

— Nu ştiu ce-i cu ea, i-a dezvăluit acesta peste câteva minute, dar Donaha mi-a zis să nu-ţi faci griji. De-ale femeilor, a adăugat.

Arnau s-a întors la el.

— Nu-mi vorbi despre femei.

— Nu putem face mai nimic în faţa vrerii regelui, Arnau. Poate dacă am avea niţel timp, am găsi noi ceva.

Dar n-au avut timp. Pedro al III-lea şi-a fixat pentru 23 iunie plecarea la Mallorca, în urmărirea regelui Castiliei; a poruncit ca flota să i se adune în portul Barcelonei la acea dată şi a mai spus că înainte de plecare voia să rânduiască şi măritişul pupilei lui, Elionor, cu bogătanul de Arnau. Aşa i-a dat de veste fostului *bastaix* un ofiţer de-al regelui chiar la bancă.

— Nu-mi mai rămân decât nouă zile! i s-a plâns lui Guillem când ofiţerul s-a făcut nevăzut pe uşă. Poate chiar mai puţine!

Cum era, oare, acea Elionor? De cum se gândea la ea, Arnau nu putea închide ochii. Bătrână? Frumoasă? Hazlie, plăcută ori trufaşă şi cinică, precum toţi nobilii pe care îi cunoscuse? Cum să se însoare cu o femeie pe care nici măcar n-o cunoştea? I-a cerut lui Joan:

— Tu poţi face aşa ceva. Află cum e femeia aia. Mă gândesc fără preget la tot ce mă aşteaptă.

— Zice-se, i-a istorisit Joan chiar în seara zilei când ofiţerul venise la banca zarafului, că-i fiica din flori a unuia dintre infanţii din principat, un unchi al regelui, deşi nimeni nu îndrăzneşte să spună care dintre ei. Maică-sa s-a prăpădit la naştere; de aceea a şi fost ea primită la Curte.

— Dar cum e, Joan? I-a iscodit Arnau.

— Are douăzeci şi trei de ani, şi-i nurlie.

— Şi ca fire?

— E nobilă, s-a mărginit monahul să răspundă.

La ce să-i mai spună ce auzise despre Elionor? E atrăgătoare, ce-i drept, i se istorisise, dar chipul ei arată că-i supărată necurmat pe toată lumea. E capricioasă şi răsfăţată, trufaşă şi ambiţioasă. Regele o măritase cu un nobil care murise nu după multă vreme, iar ea, fără copii, revenise la Curte. Un hatâr făcut lui Arnau? Recunoştinţa regelui? În realitate, acela n-o mai îndura pe Elionor şi cu cine s-o mărite mai bine decât cu unul dintre bărbaţii cei mai avuţi din Barcelona, un zaraf căruia îi putea cere parale cu împrumut? Regele Pedro câştiga peste tot: şi-o lua de pe cap pe Elionor şi avea o chezăşie ca să intre la Arnau. La ce să-i mai spună toate astea?

— Ce vrei să zici când spui că-i nobilă?

— Păi, asta, a recunoscut Joan, dând să ocolească privirea lui Arnau, că-i nobilă, o femeie nobilă, cu firea şi câte altele ale ei.

Elionor cercetase şi ea, şi era tot mai mâniată pe măsură ce veştile se înmulţeau: un fost *bastaix,* o breaslă care descindea din robii de pe ţărm, din acei *macips* de pe coastă, lipsiţi de slobozie. Cum de cuteza regele s-o mărite cu un *bastaix?* Era avut, putred de bogat, da, aşa-i destăinuiseră toţi, dar ce-i păsa ei de paralele lui? Trăia la Curte, nu-i lipsea nimic. A vrut să se ducă la rege când a aflat că Arnau era fiul

unui ţăran catalan fugar, şi că şi el se născuse şerb legat de pământ. Cum de cuteza regele să creadă că ea, fiică de infante, ar lua în căsătorie asemenea bărbat?

Dar Pedro al III-lea n-a primit-o şi a poruncit ca nunta să aibă loc pe 21 iunie, cu două zile înaintea plecării lui la Mallorca.

A doua zi urma să se însoare. În capela regală de la biserica Santa Ágata.

— Capela-i mică, i-a lămurit Joan. A ridicat-o la începutul veacului Jaime al II-lea după voia soaţei lui, Blanca de Anjou, şi are drept hram moaştele Patimilor lui Hristos, la fel ca Sainte-Chapelle din Paris, de unde venea regina.

Nunta avea să fie atât de intimă, încât pe Arnau urma să-l însoţească doar Joan. Mar nu se învoise să vină. De când Arnau îşi anunţase căsătoria, fata fugea de el, tăcea în faţa lui şi-l privea doar arareori, nemaisurâzându-i ca înainte.

Dar în după-amiaza aceea Arnau s-a apropiat de ea şi a rugat-o să vină cu el.

— Unde? a întrebat Mar.

Unde?

— Nu ştiu. Ce-ai zice de Sfânta Maria? Tatăl tău venera biserica aceea. Acolo l-am şi cunoscut, ştii?

Mar a încuviinţat; au ieşit din bancă şi s-au îndreptat spre faţada neterminată a bisericii Sfânta Maria. Zidarii începeau cele două turnuri octogonale, care trebuiau s-o flancheze, iar meşterii pietrari meştereau cu multă râvnă timpanul, montanţii uşilor şi ferestrelor, coloana care umplea golul şi arhivoltele, dăltuind şi răsdăltuind piatra. Arnau şi Mar au intrat în templu. Nervurile celei de-a treia bolţi a navei centrale începuseră să urce la cer, dibuind cheia de boltă, ca o pânză de păianjen oblăduită de schelăria din lemn pe care creşteau.

Arnau a simţit-o pe fată alături. Era la fel de înaltă ca el şi părul îi cădea graţios pe umeri. Mirosea frumos: a proaspăt, a ierburi. Cei mai mulţi lucrători o admirau; le-a citit încântarea în ochi, chiar dacă îi ocoleau privirea, când o întâlneau. Parfumul ei urma ritmul mişcărilor pe care le făcea fata.

— De ce nu vrei să vii la nunta mea? a întrebat-o deodată.

Mar nu i-a răspuns. Îşi plimba privirile prin templu.

— Nici măcar nu mi-au îngăduit să mă căsătoresc aici în biserică, a şoptit Arnau.

Fata tot n-a vorbit.

— Mar… Arnau a aşteptat-o să se întoarcă la el. Mi-ar fi plăcut să fii cu mine în ziua nunţii. Ştii că nu-mi place, că o fac împotriva vrerii mele, dar regele… N-o să mai stărui, da? Mar s-a învoit. Dacă-i aşa, putem să fim ca întotdeauna?

Mar a lăsat ochii în jos. Ar fi vrut să-i spună atâtea… Dar nu putea să spună *nu* la ceea ce el îi cerea; nu-i putea spune *nu* la nimic.

— Mulţumesc, i-a răspuns Arnau; dacă şi tu m-ai lăsa baltă… Nu ştiu ce s-ar alege de mine dacă şi cei pe care îi iubesc m-ar trăda!

Mar s-a înfiorat. Nu-i cerea tandreţe. Ci iubire. De ce consimţise să-l însoţească? Şi-a pus privirea pe absida Sfintei Maria.

— Joan şi cu mine am văzut cum au ridicat bolţarul, ştii? i-a dezvăluit Arnau, observând unde îşi pusese privirea. Eram copii.

Meşterii sticlari trudeau îndârjiţi la *claristorio,* grupul de ferestre de sub absidă, după ce le isprăviseră pe cele de sus, al căror arc ogival era retezat de o mică rozetă. Apoi aveau să treacă la împodobirea celor două ferestre ogivale mari, ce se deschideau sub ele. Îmbinau culorile, după figuri şi desene, despărţite prin fire fine şi blânde de plumb, care primeau lumina de afară şi o filtrau în biserică.

— Când eram puştan, i-a dat înainte Arnau, am avut norocul să stau de vorbă cu marele Berenguer de Montagut. Noi, îmi amintesc că mi-a mărturisit, vorbind despre catalani, n-avem nevoie de alte podoabe: numai de spaţiu şi lumină. Atunci a făcut semn spre absidă, tocmai acolo unde priveşti tu acum, şi a lăsat să-i cadă o mână întinsă spre marele altar, ca şi cum acolo era lumina despre care vorbise. Eu i-am zis că pricepeam ce spunea, dar nu-mi puteam închipui cu adevărat tot ce grăia. Mar s-a întors la el. Eram tânăr, s-a dezvinovăţit, şi el era maestrul, marele Berenguer de Montagut. Dar azi chiar pricep. Arnau s-a apropiat mai mult de Mar şi a întins o mână către rozeta din absidă, sus, foarte sus. Mar s-a străduit să-şi ascundă tremurul uşor trimis de apropierea lui Arnau. Vezi cum intră lumina în biserică? A început să-şi lase mâna în jos, până la marele altar, ca şi Berenguer la vremea lui, dar făcu de astă dată semn la nişte raze de lumină colorate, care intrau cu adevărat în biserică. Mar i-a urmărit mâna. Bagă de seamă. Vitraliile îndreptate spre soare au culorii vii, în tonuri de roşu, galben şi verde, ca să profite de puterea luminii mediteraneene; cele care n-au asemenea orientare sunt albe ori albastre. La fiecare ceas, pe măsură ce soarele înaintează pe cer, biserica îşi schimbă culoarea, iar pietrele prind tonuri felurite. Ce dreptate avea maestrul! E altă biserică în fiece zi, în fiece ceas, ca şi cum s-ar naşte neîncetat alt templu, fiindcă, deşi piatra e moartă, soarele e viu, şi fiecare zi e şi ea alta; nicicând nu se vor vedea aceleaşi reflexe.

Au stat aşa, hipnotizaţi de lumină.

În cele din urmă, Arnau a luat-o pe Mar pe după umeri şi a întors-o spre el.

— Nu mă lăsa, Mar, te rog!

A doua zi, dis-de-dimineaţă, în capela din Santa Ágata, întunecoasă şi foarte împodobită, Mar a încercat să-şi ţină lacrimile în timpul

ceremoniei.

La rândul lor, Arnau şi Elionor au stat hieratici în faţa episcopului. Elionor nici măcar n-a mişcat, privind ţeapănă drept în faţă. Arnau s-a întors la ea de două ori la începutul ceremoniei, dar Elionor privea neostoit drept înainte. Apoi nu şi-a mai îngăduit decât câteva priviri piezişe.

Capitolul 39

Chiar în ziua nunţii, de cum s-a isprăvit ceremonia, noii baroni de Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui au plecat la castelul de Montbui. Joan îi transmisese lui Arnau întrebările puse de majordomul baronesei. Unde dorea Arnau să doarmă doña Elionor? În odăile de la catul de sus ale unei bănci vulgare? Şi slujitorii ei? Şi robii ei? Arnau i-a închis gura, învoindu-se să plece chiar în acea zi, cu condiţia ca Joan să-i însoţească.

— De ce? a întrebat monahul.

— Fiindcă mi se pare că am nevoie de tine.

Elionor şi majordomul ei au plecat călare, ea ca amazoanele, cu picioarele pe aceeaşi crupă a bidiviului, cu un rândaş care ţinea, mergând pe jos, frâiele stăpânei. Aprodul şi două domnişoare de onoare călăreau pe catârce, iar, lângă ei, vreo doisprezece robi purtau pe tot atâţia catâri de povară avutul baronesei. Arnau a închiriat o căruţă.

Când baroneasa a zărit căruţa cu toate claie peste grămadă, trasă de două catârci şi încărcată cu puţinele boccele luate de Arnau, Joan şi Mar (Guillem şi Donaha rămăseseră la Barcelona), cu scânteile ce-i ieşeau din ochi ar fi putut aprinde o faclă. Atunci i-a privit întâia oară pe Arnau şi noua ei familie; se căsătoriseră, se înfăţişaseră episcopului în faţa regelui şi a soaţei aceluia, şi nici măcar nu se priviseră unul pe altul.

Însoţiţi de garda oferită de rege, au ieşit din Barcelona. Arnau şi Mar în căruţă. Joan cu ei. Baroneasa a grăbit pasul, ca să ajungă la castel cât mai iute. Şi l-au zărit înainte de căderea serii.

Cocoţat în vârf de deal, castelul era o mică fortăreaţă locuită până atunci de un senior. Ţărani catalani şi şerbi se alăturaseră suitei noilor seniori, astfel încât, la câţiva metri de castel, în jurul lor mergeau mai bine de o sută, care se întrebau cine era bărbatul cu straie atât de scumpe, dar cu o căruţă ca vai de lume?

— Şi acum, la ce stăm? a întrebat Mar, când baroneasa a făcut semn de oprire.

Arnau a făcut alt semn, habar n-avea.

— Fiindcă trebuie să ni se predea castelul, a răspuns Joan.

— Şi n-ar trebui să intrăm, ca să ni-l predea? l-a iscodit Arnau.

— Nu. Legiuirile Generale ale Cataloniei rânduiesc aşa: seniorul trebuie să plece din castel cu familia şi slugile înainte de a-l preda. Porţile grele ale fortăreţei s-au deschis încet, iar seniorul a ieşit, urmat de familie şi slugi. Când a ajuns în dreptul baronesei, i-a înmânat ceva. Tu trebuia să fi luat cheile, i-a zis Joan lui Arnau.

— Şi la ce-mi trebuie mie un castel?

Când suita a trecut pe lângă căruţă, seniorul le-a rânjit batjocoritor lui Arnau şi însoţitorilor lui. Mar s-a făcut roşie ca focul în obraji. Chiar

şi slugile i-au privit drept în ochi.

— N-ar trebui să îngădui aşa ceva, a sărit iar Joan. Acum tu eşti seniorul. Îţi datorează respect, credinţă…

— Uite ce-i, Joan, i-a curmat vorba Arnau, să ne lămurim: nu vreau nici un castel, nu sunt şi nici nu mă dau drept seniorul nimănui, şi, fireşte, am de gând să rămân aici doar cât e nevoie, cât să dau poruncile pe care trebuie să le dau. Când totul va fi rânduit, mă întorc la Barcelona şi, dacă doamna baroneasă vrea să stea într-un castel, cât e el de mare, ăsta-i tot al ei.

A fost prima oară în acea zi când Mar a încercat un zâmbet.

— Nu poţi să pleci, l-a contrazis Joan.

Zâmbetul lui Mar s-a şters, iar Arnau s-a întors către călugăr.

— Nu pot ce? Pot să fac ce-mi vine. Nu-s eu baronul? Oare baronii nu-l însoţesc pe rege luni la rând?

— Dar ei se duc la război.

— Pe paralele mele, Joan, pe gologanii mei. Mi se pare că e mai însemnat să plec eu decât oricare dintre baronii care nu fac altceva decât să ceară împrumuturi ieftine. Ei bine, a adăugat, întorcându-se spre castel, acum ce mai aşteptăm? Totu-i pustiu, iar eu sunt ostenit.

— Mai trebuie… a început să zică Joan.

— Tu şi legiuirile tale, i-a curmat vorba Arnau. De ce trebuie ca voi, dominicanii, să învăţaţi legile? Ce mai trebuie…?

— Arnau şi Elionor, baroni de Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui! strigătele au răsunat în toată valea care se întindea la poalele colinei. Toţi au ridicat privirile la cel mai înalt turn al fortăreţei, de unde majordomul lui Elionor, cu mâinile puse pâlnie la gură, striga cât îl ţineau bojocii. Arnau şi Elionor, baroni de Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui! Arnau şi Elionor…!

— Mai lipsea să anunţe preluarea castelului, a pus Joan punctul pe „i”.

Suita s-a pus iar în mişcare.

— Barem îmi rostesc numele.

Majordomul striga neîncetat.

— De nu, n-ar fi drept, a lămurit monahul.

Arnau a dat să spună ceva, dar în loc de asta a dat din cap.

Fortăreaţa crescuse, după obicei, de-a valma îndărătul zidurilor şi în jurul turnului de onoare, la care se mai adăugase un corp de clădire alcătuit dintr-un salon uriaş, o cuhnie şi niscaiva acareturi, pe lângă odăile de la catul de sus. Departe de ele se duraseră clădirile slujitorilor şi puţinilor soldaţi din garnizoana fortăreţei.

Ofiţerul de gardă, scund, grăsuliu, neîngrijit şi slinos, a trebuit să facă onorurile pentru Elionor şi suita ei. Au intrat cu toţii în salonul cel mare.

— Arată-mi odăile seniorului, a ţipat Elionor la el.

Ofiţerul i-a înfăţişat o scară din piatră, împodobită cu o balustradă simplă, tot din piatră, iar baroneasa, urmată de oştean, majordom, aprod şi domnişoarele de onoare, a început să urce. Nici un moment nu i s-a adresat lui Arnau.

Cei trei Estanyol au rămas în salon, câtă vreme robii au cărat acolo avutul lui Elionor.

— Poate că ar trebui… a început Joan să-i spună fratelui său.

— Nu te băga, Joan a strigat Arnau la el.

Câtăva vreme, au cercetat salonul; avea tavanul înalt, un cămin uriaş, jilţuri, sfeşnice şi o masă de douăsprezece persoane. Ceva mai târziu, majordomul lui Elionor a apărut pe scară. Dar n-a pus piciorul în salon; ci a rămas cu trei trepte mai sus.

— Doamna baroneasă spune, a ciripit de acolo, neadresându-se cuiva în chip deosebit, că în această noapte e tare ostenită şi vrea să nu fie supărată.

Majordomul era gata să se întoarcă, dar Arnau l-a oprit:

— Ei, a strigat. Majordomul s-a întors spre el. Spune-i seniorei tale să nu-şi facă griji, n-o s-o supere nimeni. Niciodată, a şoptit. Mar a căscat ochii şi şi-a dus mâinile la gură. Majordomul s-a întors din nou, dar Arnau l-a oprit. Ei! a strigat încă o dată, care-s odăile noastre? Bărbatul a dat din umeri. Unde-i ofiţerul?

— Se ocupă de seniora.

— Atunci urcă la seniora, şi trimite-l jos pe ofiţer. Şi dă-i bătaie, fiindcă altfel îţi tai coaiele şi a doua oară când ai să anunţi preluarea unui castel ai s-o faci în triluri.

Ţinându-se de balustradă, majordomul a şovăit. Îi vorbea, oare, acelaşi Arnau care călătorise o zi întreagă cu căruţa? Arnau a mijit din ochi, s-a apropiat de scară şi a scos din teacă pumnalul de *bastaix* pe care îşi dorise să-l poarte la nuntă. Majordomul n-a ajuns să-i vadă tăişul bont; la al treilea pas făcut de Arnau a luat-o la goană pe trepte în sus.

Arnau s-a întors şi a zărit-o pe Mar râzând, şi pe Joan nemulţumit. Dar nu zâmbeau doar ei: unii dintre robii lui Elionor, care asistaseră la cele petrecute, schimbau zâmbete între ei.

— Şi voi! le-a strigat Arnau, descărcaţi căruţa şi duceţi totul în odăile noastre.

Vieţuiau în castel de mai bine de o lună. Arnau încerca să-şi pună în bună rânduială noile proprietăţi; dar ori de câte ori se cufunda în catastifele baroniei, le închidea oftând. File rupte, cifre şterse ori peste care se înscriseseră altele, socoteli nepotrivite, dacă nu false. Nu se înţelegea nimic, erau de necitit.

După o şedere de o săptămână la Montbui, Arnau voia de-acum să

plece la Barcelona, lăsând proprietăţile pe mâinile unui administrator; dar, cum n-avea de gând să ceară sprijinul vasalilor nobili care, deşi îi făceau vizite la castel, îl dispreţuiau de-a dreptul, şi se aruncau la picioarele lui Elionor, s-a adresat ţăranilor catalani, şerbii lor.

Însoţit de Mar, a ieşit pe ogoare ros de curiozitate. Oare ce era de netăgăduit din tot ce auzise la Barcelona? Ei, neguţătorii din marea cetate, luau adesea hotărâri după veştile primite. Arnau ştia că molima din 1348 pustiise satele de ţărani, barem aşa se zicea, şi că abia cu un an mai înainte, chiar în 1358, o invazie de lăcuste făcuse şi mai mult rău, nimicind recoltele. Lipsa mijloacelor proprii era vădită în comerţ, iar neguţătorii îşi schimbaseră intenţiile.

— Dumnezeule! a şoptit în spatele primului ţăran, venit în fuga mare la *masía,* ca să-şi înfăţişeze familia noului baron.

Ca şi el, Mar nu-şi putea lua ochii de la casa dărăpănată şi împrejurimile ei, neîngrijite şi ca vai de sufletul lor, asemenea bărbatului murdar care îi primise, şi care acum ieşea însoţit de muierea şi cei doi copilaşi ai lui.

Toţi patru s-au pus în şir în faţa lor, ploconindu-se cu stângăcie. În ochi li se citea frica. Purtau straie ponosite, iar copiii… Copiii nici măcar nu se puteau ţine pe picioare. Aveau picioruşele ca firul grâului.

— Asta ţi-e familia? a întrebat Arnau.

Ţăranul tocmai încuviinţa, când din casă s-a auzit un plânset subţirel. Arnau s-a încruntat, iar bărbatul a făcut domol cu capul semn că nu; spaima din ochi i s-a făcut tristeţe.

— Muierea mea n-are lapte, Înălţimea Voastră.

Arnau s-a uitat la femeie. Cum să aibă lapte trupul ei? Mai întâi trebuia să aibă sâni!

— Şi nimeni de pe-aici n-ar putea…?

Ţăranul a luat-o înaintea întrebării.

— Toate-s deopotrivă, Înălţimea Voastră şi copiii mor pe capete.

Arnau a simţit că Mar ducea o mână la gură.

— Arată-mi *masía:* şura, staulele, casa, ogoarele.

— Nu mai putem plăti, Înălţimea Voastră.

Femeia căzuse în genunchi şi dădea să se târască spre Mar şi Arnau.

Arnau s-a apropiat de ea şi a prins-o de braţe. La atingerea lui, femeia s-a sfiit.

— Ce…?

Pe copii i-a podidit plânsul.

— N-o bateţi, Înălţimea Voastră, vă implor, a sărit bărbatul, apropiindu-se de el; e adevărat, nu mai putem plăti. Osândiţi-mă pe mine.

Arnau a dat drumul femeii, a dat înapoi câţiva paşi şi a ajuns lângă Mar, care privea totul cu ochii mari cât cepele.

— N-am să vă bat, a făgăduit, adresându-se bărbatului; nici pe tine, nici pe nimeni din familia ta. N-am să vă mai cer parale. Dar vreau să-ţi văd acareturile. Spune-i femeii tale să se ridice.

Mai întâi se înfricoşaseră, apoi se întristaseră, acum erau uluiţi; l-au privit surprinşi, cu ochilor adânciţi în orbite. „Oare ne jucăm de-a zeii?” s-a întrebat Arnau. Ce i se făcuse acelei familii ca să răspundă aşa? Îşi lăsau să moară un fiu şi încă mai credeau că el venea să le ceară alţi bani.

Şura era goală. Staulul, aşijderea. Ogoarele părăginite, uneltele rupte, iar casa… Dacă băieţelul nu murea de foame, avea s-o facă după prima boleşniţă. N-a cutezat să-l atingă; părea să se frângă la prima atingere.

Şi-a luat punga de la cingătoare şi a scos niscaiva sfanţi. Voia să le dea bărbatului, dar şi-a schimbat gândul, a scos mai multe monede.

— Vreau să văd băieţaşul viu, i-a cerut, punând gologanii pe ceea ce cândva fusese o masă. Vreau ca tu, muierea şi ceilalţi copii să băgaţi ceva în gură. Paralele-s pentru voi, ai priceput? Nimeni n-are dreptul să vi le ia şi, de aveţi vreun păs, veniţi la mine, la castel.

Nici unul dintre ei n-a mişcat; erau cu ochii pe bani. Nici măcar nu şi-au putut lua privirea de pe ei ca să-şi ia rămas-bun, când Arnau a ieşit din casă.

Fostul *bastaix* s-a întors la castel, nemaiscoţând o vorbă, cu capul plecat, gânditor. Mar i-a împărtăşit muţenia.

— Toţi sunt deopotrivă, Joan, a constatat Arnau într-o seară, pe când se plimbau singuri, pe răcoare, în jurul castelului. Unii au avut norocul să ocupe gospodării părăsite, ale unor ţărani catalani morţi ori pur şi simplu fugiţi, şi cum să n-o fi făcut? Pe aceste pământuri sunt azi codri şi păşuni, ceea ce le dă oarecum încredinţarea că pot supravieţui când ogoarele nu dau nici un rod. Dar cei mai mulţi trăiesc înfricoşător. Ogoarele nu le dau nimic, iar ei mor de foame.

— Şi asta nu-i tot, a adăugat Joan; am aflat că nobilii, cu domenii ca ale tale, îi silesc pe ţărani să semneze *capbreus* în favoarea lor.

— *Capbreus?*

— Da, hrisoave prin care ţăranii recunosc că toate drepturile seniorilor, chiar şi cele de care nu se mai ţinea seama în vremuri mai bune, sunt încă în vigoare. Cum bărbaţii sunt tot mai puţini, iau şi pielea de pe ei, ca să aibă aceleaşi câştiguri ca şi atunci când totul le mergea bine.

Arnau aproape că nu mai dormea de multe nopţi. Se trezea speriat, după ce visase chipuri numai piele şi os. Dar în acea noapte nici măcar n-a putut să adoarmă. Dăduse ocol domeniilor, încercând să fie generos. Cum putea să îngăduie o asemenea stare? Toate familiile depindeau de el; mai întâi de seniorii lor, dar aceia îi erau vasali la

rândul lor. Dacă el, Arnau, senior al seniorilor, le cerea să-i plătească rente şi privilegii, nobilii aveau să stoarcă de la ţăranii nenorociţi noi biruri, de care seniorul se ocupase cu neîngrădită nepăsare.

Erau robi. Robii pământului. În pat, Arnau s-a pierdut cu firea. Robii lui! O mare de bărbaţi, femei şi copii hămesiţi, cărora nimeni nu le dădea nicio atenţie, decât ca să-i sugă de sânge până la moarte. Şi-a amintit de nobilii care o vizitaseră pe Elionor, sănătoşi, zdraveni, cu straie fastuoase, veseli! Cum puteau să trăiască, oare, cu spatele la adevărul şerbilor? Ce putea el să facă?

Era generos. Dădea bani unde era nevoie, un fleac pentru el, dar aducea bucurie copiilor şi o făcea să zâmbească pe Mar, mereu lângă el. Dar aşa ceva nu putea să dureze la nesfârşit. Dacă avea să împartă parale fără stavilă, tot nobilii aveau să profite de pe urma lor. Tot nu-i vor plăti, în schimb îi vor exploata şi mai abitir pe acei nenorociţi. Ce putea să facă el?

Arnau se trezea zi de zi mai mohorât, dar starea de spirit a lui Elionor era foarte diferită.

— I-a chemat pe nobili, ţărani şi localnici de ziua Fecioarei din august, l-a dumirit Joan care, ca dominican, mai păstra ceva legături cu baroneasa.

— Şi de ce?

— Ca să i se… să vi se juruiască supunere, s-a îndreptat. Arnau l-a îndemnat să-i dea înainte. După lege… Joan a deschis braţele; tu m-ai rugat, a încercat să-i spună cu acel gest. După lege, orice nobil poate să le ceară vasalilor să-şi reînnoiască oricând legământul de credinţă şi supunere faţă de senior. E cu cap, deci, că nebucurându-se de el până acum, Elionor doreşte să-l primească.

— Vrei să zici că vor veni.

— Nobilii şi cavalerii n-au îndatorirea de a se înfăţişa la o chemare de faţă cu toţi, cu condiţia să-şi reînnoiască vasalitatea între patru ochi, venind în faţa noului senior la sorocul de un an, o lună şi o zi, dar Elionor a stat de vorbă cu ei, şi se pare că vor veni. La urma urmelor, ea este pupila regelui. Nimeni nu vrea s-o înfrunte pe pupila regelui.

— Dar pe soţul pupilei regelui?

Joan n-a răspuns. Dar ceva din privirea lui… Cunoştea privirea aceea.

— Mai ai ceva să-mi spui, Joan?

Monahul a tăgăduit, dând din cap.

Elionor a poruncit să se dureze un podiu pe pajiştea de la picioarele castelului. Visa la ziua Fecioarei din august. De câte ori văzuse nobili şi sate întregi juruind supunere de vasali tutorelui său, regele. Acum aveau să-i jure ei, ca unei regine, ca suverană a

domeniilor. Ce însemnătate mai avea că Arnau va fi lângă ea? Toţi ştiau că aveau să se supună ei, pupilei regelui.

Era atât de nerăbdătoare că, în apropierea acelei zile, chiar şi-a îngăduit să-i surâdă lui Arnau, de departe şi uşor, dar i-a surâs.

Arnau a stat în cumpănă şi buzele lui i-au întors o strâmbătură.

„De ce i-am zâmbit?” s-a întrebat Elionor. A strâns din pumni. „Nesocotito! s-a ocărât singură. Cum de te umileşti în faţa unui zaraf oarecare, un şerb fugar?” Erau de peste o lună şi jumătate la Montbui, şi Arnau tot nu se apropiase de ea. Oare nu era bărbat? Când n-o vedea nici ţipenie, privea trupul lui Arnau, zdravăn, viguros, iar noaptea, singură în iatac, îşi îngăduia să viseze că el o călărea sălbatic. Oare de câtă vreme n-o mai încercaseră asemenea simţiri? Iar el o umilea, dispreţuitor. Cum îndrăznea? Elionor şi-a muşcat cu putere buza de jos. „Lasă că vine el”, şi-a zis.

În ziua Fecioarei din august, Elionor s-a trezit la ivitul zorilor. De la fereastra iatacului solitar, a privit câmpia de sub podiul care poruncise să fie durat. Ţăranii începeau să se adune pe pajişte; o droaie dintre ei nici măcar nu puseseră geană pe geană, doar să ajungă la vreme acolo unde fuseseră chemaţi de seniorii lor. Încă nu sosise nici un nobil.

Capitolul 40

Soarele prevestea o zi splendidă şi caldă. Cerul limpede şi fără nori, asemenea celui care în urmă cu patruzeci de ani întâmpinase nunta unui şerb legat de pământ, pe numele lui Bernat Estanyol, părea o boltă albastră înălţată deasupra miilor de vasali strânşi pe pajişte. Se apropia momentul, iar Elionor, cu cele mai mândre veşminte pe care le avea, se plimba cuprinsă de nelinişte prin salonul imens din castelul Montbui. Lipseau doar nobilii şi cavalerii! Joan, în sutană neagră, stătea într-un jilţ, iar Arnau şi Mar, ca şi cum nimic nu-i privea, schimbau priviri complice la fiecare suspin disperat desprins de pe buzele lui Elionor.

În sfârşit, au sosit şi nobilii. Nemaipăstrând aparenţele, nerăbdător ca şi stăpâna lui, un slujitor al lui Elionor a intrat în graba mare în iatacul ei, ca să le anunţe sosirea. Baroneasa a privit pe fereastră şi, când li s-a înfăţişat nou-sosiţilor, pe faţă i se citea fericirea. Nobilii şi cavalerii de pe domeniile ei veneau pe pajişte cu cea mai mare strălucire. Veşmintele elegante, spadele şi giuvaierurile lor se amestecau cu norodul, dând culoare şi fast cenuşiului mohorât şi ofilit al straielor purtate de ţăranii catalani. Roibii, duşi de căpăstru de rândaşi, s-au adunat îndărătul podiului, iar nechezatul lor a spart tăcerea în care norodul de rând primea sosirea seniorilor. Slujitorii au adus la picioarele podiului, unde nobilii şi cavalerii aveau să jure credinţă noilor seniori, jilţuri elegante, tapiţate cu mătăsuri viu colorate. Dintr-o pornire, oamenii s-au depărtat de ultimul rând de jilţuri, lăsând o depărtare vădită între ei şi privilegiaţi.

Elionor s-a uitat iar pe fereastră şi a surâs, văzând parada de fast şi nobleţe cu care vasalii hotărâseră s-o întâmpine. Când, în sfârşit, însoţită de suita obişnuită, a ajuns în faţa lor, s-a aşezat pe podiu şi i-a privit de departe, s-a simţit ca o regină.

Aprodul lui Elionor, în acea zi maestru de ceremonii, a dat semnalul de începere a petrecerii, citind decretul prin care Pedro al III-lea îi dădea drept zestre lui Elionor, pupila regelui, baronia unor domenii ale acestuia – Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui – şi toţi vasalii, domeniile şi rentele lor. Pe când aprodul citea, Elionor se bucura de spusele lui; se simţea privită, pizmuită, chiar şi duşmănită – de ce nu? – de toţi vasalii care până atunci fuseseră ai regelui. De aici înainte îi datorau credinţă tot regelui, dar între rege şi ei avea să mai fie o treaptă: ea. Din contră, Arnau nu dădea nicio atenţie vorbelor rostite de aprod, mărginindu-se să răspundă zâmbetelor pe care i le adresau ţăranii pe care îi vizitase şi ajutase.

Printre oamenii de rând, simpli şi nepăsători la tot ce se petrecea, erau două femei pestriţ îmbrăcate, aşa cum le silea starea lor de femei uşoare: una, de-acum în vârstă; cealaltă, matură, dar frumoasă şi trufaşă, în toată splendoarea.

— Nobili şi cavaleri, a strigat aprodul, atrăgându-i de astă dată luarea-aminte lui Arnau, juraţi credinţă lui Arnau şi Elionor, baroni de Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui?

— Nu!

Refuzul a părut să sfâşie cerul. Seniorul prădat de castelul de Montbui se ridicase în picioare şi răspunsese tunător la întrebarea aprodului. Un vuiet surd s-a ridicat din gloata strânsă în jurul nobililor; Joan a dat din cap, ca şi cum ar fi ştiut c-aşa avea să fie. Mar a şovăit, simţindu-se ciudat în marea de oameni, Arnau n-a ştiut ce să zică, Elionor s-a făcut albă ca varul.

Aprodul s-a întors la podiu, cerând ajutor stăpânei, dar, neprimindu-l, a luat iniţiativa:

— Nu vă învoiţi?

— Nu ne învoim, a tunat seniorul, sigur de sine. Nici măcar regele nu ne poate sili să juruim credinţă cuiva de cin inferior nouă. Asta-i legea! Joan a încuviinţat mohorât. Nu voise să-i spună lui Arnau. Nobilii o înşelaseră pe Elionor. Arnau Estanyol, i-a dat înainte seniorul, adresându-se cu glas bubuitor aprodului, e cetăţean al Barcelonei, fiul unui ţăran catalan de *remença* fugar. Nu juruim credinţă fiului fugar al unui şerb legat de pământ, oricât de adevărat e că regele i-a dăruit baroniile despre care vorbeşti!

Cea mai tânără din cele două femei s-a înălţat pe vârfuri ca să privească podiul. Nobilii îi treziseră curiozitatea, dar, auzind vocea seniorului, ca şi numele lui Arnau, cetăţean al Barcelonei şi fiu de ţăran catalan, picioarele au dat s-o lase.

În strigătele mulţimii, aprodul s-a uitat iar la Elionor. Aşa a făcut şi Arnau, dar pupila regelui nici n-a clintit. Împietrise. După primul moment, uimirea ei se făcuse toată numai duşmănie. Chipul alb ca varul i se îmbujorase: tremura de mânie, iar mâinile ei, strângând din răsputeri braţele jilţului, parcă voiau să treacă prin lemn.

— De ce mi-ai spus c-a murit, Francesca? a întrebat Aledis, cea mai tânără din târfe.

— E fiul meu, Aledis.

— Arnau e fiul tău?

Pe când încuviinţa dând din cap, Francesca i-a făcut un semn tăios să vorbească mai încet. Nu dorea pentru nimic în lume ca vreun om de acolo să afle că Arnau era fiul unei femei uşoare. Din fericire, oamenii din jurul lor erau atenţi doar la disputa dintre nobili.

Uneori, cearta părea să se înteţească. În faţa neatenţiei celorlalţi, Joan s-a hotărât să riposteze.

— Puteţi fi drepţi în tot ce spuneţi, a spus dindărătul baronesei supărate, puteţi să nu vă învoiţi să juruiţi credinţă, dar asta nu vă cruţă de îndatorirea de a vă sluji seniorii, şi de a semna că vă învoiţi la drepturile lor. Unde-i lege nu-i tocmeală! Vă învoiţi?

Pe când seniorul, ştiind că dominicanul avea dreptate, îşi privea ciracii, Arnau i-a făcut semn lui Joan să vină la el.

— Ce înseamnă toate astea? l-a întrebat în şoaptă.

— Înseamnă că-şi cruţă onoarea. Nu juruiesc credinţă…

— … Cuiva de cin inferior, l-a ajutat Arnau. Doar ştii că nicicând nu mi-a păsat.

— Nu-ţi juruiesc credinţă, nici nu ţi se supun ca vasali, dar legiuirea îi sileşte să-ţi facă noi şi noi hatâruri, să scrie că-ţi recunosc drepturile, că-şi recunosc domeniile şi îndatoririle faţă de tine.

— E ca un fel de *capbreus* pe care ei îi pun pe ţărani să-l semneze?

— Cam aşa ceva.

— Vom scrie că ne învoim cu drepturile lor, a răspuns seniorul.

Arnau nu i-a dat nicio atenţie nobilului. Nici măcar nu l-a privit. Se gândea; acolo era dezlegarea mizeriei în care trăiau ţăranii catalani. Joan tot mai stătea aplecat lângă el. Elionor nu mai conta; ochii ei priveau dincolo de toate, la visurile pierdute.

— Carevasăzică, l-a întrebat Arnau pe Joan, deşi nu mă recunosc drept baronul lor, eu tot comand, iar ei tot trebuie să-mi dea ascultare?

— Da. Doar că-şi cruţă onoarea.

— Bine, s-a învoit Arnau, ridicându-se cumpătat în picioare şi chemându-l cu un semn pe aprod. Vezi depărtarea dintre seniori şi norod? l-a întrebat când bărbatul a ajuns la el. Poftesc să te duci acolo şi să repeţi cât poţi de tare, vorbă cu vorbă, ce-ţi spun. Poftesc ca toţi să afle ce spun! Pe când aprodul se îndrepta spre spaţiul deschis îndărătul nobililor, Arnau l-a privit cinic pe senior, care aştepta un răspuns la legământul lui de a semna recunoaşterea drepturilor. Eu, Arnau, baron de Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui…!

Arnau a aşteptat ca aprodul să-i repete vorbele în gura mare: Eu, Arnau, a repetat aprodul, baron de Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui…

— … Declar nule pe domeniile mele toate cutumele ştiute ca nedrepte…

— … Declar nule…

— N-o poţi face! a strigat unul dintre nobili, oprindu-l pe aprod.

În faţa răspunsului dat de nobili, Arnau s-a uitat la Joan, căutând adeverirea spuselor lui.

— Ba da, pot s-o fac, s-a mărginit să răspundă, când Joan a încuviinţat.

— Vom merge la rege! a strigat alt nobil.

Arnau a dat din umeri. Joan s-a apropiat de el.

— Ai chibzuit ce se va alege de bieţii oameni dacă le dai nădejdi şi apoi regele nu-ţi dă dreptate?

— Joan, a răspuns Arnau cu o tărie de sine pe care n-o mai avusese

până atunci, pesemne că nu ştiu nimic despre onoare, nobili şi cavaleri, dar cunosc înscrisurile din catastifele mele despre împrumuturile pe care i le-am dat Maiestăţii Sale; nesmintit, a adăugat surâzând, că-s şi mai mari pentru campania din Mallorca, după însurătoarea mea cu pupila lui. Pe astea le ştiu foarte bine. Te încredinţez că regele nu-mi va pune vorba la îndoială.

Arnau s-a uitat la aprod şi l-a îndemnat să-i dea înainte:

— … Declar nule pe domeniile mele toate cutumele ştiute ca nedrepte… a strigat aprodul.

— Declar nul dreptul de *intestia,* prin care seniorul moşteneşte parte din avutul vasalilor lui. Arnau a urmat să vorbească limpede şi tihnit, pentru ca aprodul să-i poată repeta vorbele. Norodul asculta în tăcere, neîncrezător, dar şi plin de nădejde. Pe cel de *cugutia,* prin care seniorii îşi însuşesc pe jumătate ori în întregime avutul femeii ce a preacurvit. Pe cel de *exorquia,* prin care i se dă seniorului o parte din avutul ţăranilor catalani căsătoriţi, dar care mor fără copii. Pe cel de *ius maletractandi,* prin care seniorii pot să-i maltrateze după bunul lor plac pe ţărani şi să-şi însuşească avutul lor. Arnau vorbea încet, aşa că aprodul a tăcut, observând că norodul strâns în jur auzea fără greutate vorbirea stăpânului. Francesca s-a ţinut de braţul lui Aledis. Pe cel de *arsia,* prin care ţăranul e dator să-l despăgubească pe senior pentru incendiile de pe domeniile lui. Şi pe cel de *firma de espoli forzada* prin care seniorul are dreptul de a se culca în prima noapte de după nuntă cu mireasa…

Fiul n-a putut vedea, dar în gloata care începea să se agite vesel pe măsură ce-şi dădea seama de seriozitatea vorbelor lui, o bătrână, mama lui, s-a desprins de Aledis, şi şi-a acoperit obrazul cu mâinile. Lacrimile i s-au ivit în ochi, şi şi-a îmbrăţişat stăpâna. Aledis a priceput pe loc. Între timp, nobilii şi cavalerii plănuiau, la picioarele podiului de unde Arnau îşi elibera vasalii, cea mai bună cale de a-i vorbi regelui despre tot.

— Declar nule orice alte îndatoririi cu care ţăranii au fost împovăraţi până acum şi care nu sunt plata zeciuieli drepte şi legitime a pământurilor lor. Vă declar slobozi să vă coaceţi pâinea, să vă potcoviţi caii, să vă reparaţi uneltele în fierăriile voastre. Pe femei şi pe mame le declar slobode să dea sau nu să sugă fiilor născuţi de seniorele voastre. Bătrâna, pierdută în amintiri, nu se putea opri din plâns. Sunteţi slobozi să slujiţi sau nu fără plată în casele seniorilor voştri. Vă eliberez de îndatorirea de a le face seniorilor daruri de Crăciun şi de a le lucra ogoarele fără plată.

Arnau a tăcut câteva clipe, privind peste capetele nobililor îngrijoraţi la prostimea ce aştepta să audă anume vorbe. Mai lipsea ceva! Oamenii ştiau şi adăstau neliniştiţi în faţa tăcerii bruşte a lui Arnau. Mai lipsea ceva!

— Vă declar slobozi! a strigat la urmă.

Seniorul a urlat şi a ridicat pumnul la Arnau. Nobilii care îl însoţeau au dat din mâini şi au strigat la rândul lor.

— Slobozi! a suspinat bătrâna în aclamaţiile mulţimii.

— Acum, când unii nobili nu s-au învoit să jure credinţă pupilei regelui, ţăranii care lucrau pe ogoarele ce alcătuiesc baroniile Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui, au să fie egalii ţăranilor din noua Catalonie, ai celor de pe baroniile Entença, Conca de Barberà, de pe câmpia Tarragonei, din comitatul Prades, din Segarra ori Garriga, din marchizatul Aytona, de pe teritoriul Tortosei ori de pe câmpia Urgell, ai ţăranilor din oricare dintre cele nouăsprezece ţinuturi din Catalonia cucerită cu strădaniile şi sângele taţilor voştri. Sunteţi slobozi! Sunteţi ţărani, dar nicicând n-o să mai fiţi şerbi legaţi de aceste domenii, nici voi, nici fiii sau nepoţii voştri!

— Nici mamele voastre, şi-a spus Francesca în sinea ei, nici mamele voastre, a repetat, izbucnind iar în lacrimi şi rezemându-se de Aledis, ale cărei simţăminte erau vădite.

Arnau a trebuit să coboare de pe podiu, pentru ca norodul să nu se năpustească asupra lui. Joan a ajutat-o pe Elionor, care nu putea să meargă singură. În urma lor, Mar încerca să-şi stăpânească emoţiile ce păreau gata să-i iasă din piept. Pajiştea a început să se golească de cum Arnau şi ai lui au plecat la castel. După ce s-au înţeles ce să-i spună regelui, nobilii au făcut deopotrivă, în galop întins, fără nicio cuviinţă pentru norodul care se îmbulzea pe drumuri şi se adăpostea pe câmp, ca să nu fie călcat în picioare de călăreţii furioşi. Ţăranii s-au dus domol la casele lor, cu zâmbetul pe faţă.

Doar două femei au rămas liniştite pe pajişte.

— De ce m-ai înşelat? a întrebat Aledis.

De astă dată bătrâna s-a întors la ea.

— Pentru că nu meritai, iar el nu trebuia să trăiască alături de tine. Tu nu erai chemată să-i fii soaţă.

Francesca n-a stat în cumpănă. A vorbit pe cât de rece i-a îngăduit vocea răguşită.

— Chiar crezi că nu meritam? a iscodit-o Aledis.

Francesca şi-a şters lacrimile, venindu-şi în fire şi recăpătându-şi fermitatea cu care îşi dusese înainte negoţul atâţia ani în şir.

— Dar n-ai văzut ce-a devenit? N-ai auzit ce-a făcut? Crezi că ar fi dus aceeaşi viaţă alături de tine?

— Povestea cu bărbatul meu şi doliul…

— Minciună.

— Povestea că mă căutau…

— Deopotrivă. Aledis s-a încruntat şi s-a uitat la Francesca. Şi tu m-ai minţit, îţi aduci aminte? i-a aruncat bătrâna în faţă.

— Aveam temeiurile mele.

— Şi eu pe ale mele.

— Să mă bagi în negoţul tău. Acum pricep.

— N-a fost singurul temei, dar recunosc că da. Te plângi de ceva? Pe câte fete neprihănite le-ai înşelat şi tu de atunci?

— N-ar fi fost nevoie de aşa ceva, dacă tu…

— Îţi amintesc că alegerea a fost a ta. Aledis a şovăit. Altele ca noi n-au avut de ales.

— A fost foarte greu, Francesca. Am ajuns la Figueras, m-am târât, m-am supus şi la ce bun?

— O duci bine, mai bine ca mulţi dintre nobilii care au fost azi aici. Nu duci lipsă de nimic.

— De onoare.

Francesca s-a îndreptat de spate, atât cât i-a îngăduit trupul ofilit. Atunci a înfruntat-o pe Aledis.

— Uite ce-i, eu nu mă pricep la onoare şi onoruri. Tu mi-ai vândut-o pe a ta. Mie mi-au furat-o când eram o copilă. Nimeni nu mi-a dat de ales. Azi am plâns pentru tot ce nu mi-am îngăduit să plâng toată viaţa şi e de-ajuns. Suntem ceea ce suntem şi nu ne-ar fi nicicum de folos, nici mie, nici ţie, să ne aducem aminte cum am ajuns aşa. Lasă-i pe ceilalţi să-şi măsoare puterile în lupte, pentru onoare. I-ai văzut azi. Care dintre cei de lângă noi poate vorbi de onoare ori cinste?

— Poate că acum, fără cutume nedrepte…

— Nu-ţi face visuri, tot vor exista nenorociţi fără un loc unde să moară. Am luptat mult ca să ajungem unde suntem; nu te gândi la onoare: ea nu-i pentru cei de rând.

Aledis a privit în jur, la norod. Fuseseră eliberaţi de cutumele nedrepte, da, dar erau aceiaşi bărbaţi şi femei fără nicio nădejde, aceiaşi copii flămânzi, desculţi şi pe jumătate despuiaţi. A încuviinţat dând din cap şi a îmbrăţişat-o pe Francesca.

Capitolul 41

— Doar n-ai de gând să mă laşi aici!

Elionor a coborât scara ca o furie. Arnau era în salon, aşezat la masă, semnând hrisoavele prin care anula cutumele nedrepte pe domeniile lui. „De cum semnez, plec”, îi dăduse de veste lui Joan. Monahul şi Mar priveau dindărătul lui.

Fostul *bastaix* a terminat de semnat, apoi a înfruntat-o pe Elionor. Probabil că vorbeau pentru prima oară după nuntă. Arnau nu s-a ridicat.

— Ce folos ai să rămân aici?

— Cum crezi că am să rămân într-un loc unde m-au umilit astfel?

— Am s-o spun altfel atunci: ce folos ai să mă urmezi?

— Eşti soţul meu! a ripostat pupila regelui cu voce ascuţită. Se gândise de mii de ori: nu putea să rămână, dar nici nu se putea întoarce la Curtea regelui. Arnau s-a strâmbat, scârbit. Dacă pleci, dacă mă laşi, a adăugat Elionor, am să mă duc la rege.

Spusele i-au sunat în urechile lui Arnau. „Ne vom duce la rege!” îl ameninţaseră nobilii. Nădăjduia să poată ţine piept atacului dat de ei, dar… S-a uitat la hrisoavele pe care tocmai le semnase. Dacă Elionor, propria soţie, pupila regelui, se alătura pârelor făcute de nobili…

— Semnează, a îndemnat-o, întinzându-i hrisoavele.

— De ce-aş face-o? Dacă anulezi cutumele nedrepte, pierdem rentele.

— Semnează şi ai să locuieşti într-un palat, pe strada Montcada din Barcelona. N-ai nevoie de rente. Ai să ai câţi gologani ai să vrei.

Elionor s-a apropiat de masă, a luat pana şi s-a aplecat asupra hrisoavelor.

— Ce gaj am că-ţi vei ţine vorba dată? a întrebat brusc, întorcându-se către Arnau.

— Păi, cu cât va fi casa mai mare, cu atât te văd mai puţin. Ăsta-i un gaj. Cu cât ai să trăieşti mai bine, cu atât ai să mă superi mai puţin. Îţi ajung aceste gajuri? N-am de gând să-ţi dau altele.

Elionor s-a uitat la cei dindărătul lui Arnau. Fata zâmbea?

— Au să stea şi ei cu noi? a întrebat, împungându-i cu pana.

— Da.

— Şi ea?

Mar şi Elionor au schimbat priviri de gheaţă.

— Oare nu ţi-am vorbit suficient de limpede, Elionor? Semnezi?

A semnat.

Arnau n-a aşteptat ca Elionor să-şi facă pregătirile şi chiar la căderea serii, ca să scape de vipia lui august, a plecat la Barcelona, într-o căruţă închiriată, aidoma celei cu care venise.

Nici unul din ei nu privise în urmă când căruţa trecuse de porţile

castelului.

— De ce trebuie să locuim cu ea? l-a întrebat Mar pe Arnau în căruţă, pe drumul de întoarcere.

— Ca să nu-l jignesc pe rege, Mar. Nu ştii nicicând cum răspunde un monarh.

Mar a tăcut câteva clipe, gânditoare.

— De aia i-ai oferit tot ce i-ai oferit?

— Nu, ei bine, şi de aia, dar cel mai însemnat temei au fost ţăranii. Nu vreau să se plângă. Se presupune că regele ne-a dat rente din care să trăim, deşi ele nu există cu adevărat ori sunt foarte mici. Dacă se duce la rege şi-i spune că eu am irosit rentele, poate să-mi anuleze poruncile.

— Regele? De ce-ar face regele…?

— Trebuie să ştii că nu de mult regele a dat o pragmatică împotriva şerbilor legaţi de pământ şi chiar a privilegiilor pe care el şi înaintaşii lui le dăduseră cetăţilor. Biserica şi nobilii i-au cerut să ia măsuri contra ţăranilor catalani care fugeau de pe pământuri, lăsându-le înţelenite, şi el s-a învoit.

— Nu-l credeam în stare de aşa ceva.

— E doar un nobil, Mar; primul dintre ei.

Au mas noaptea la o fermă de lângă Montcada. Arnau a fost generos cu ţăranii. S-au deşteptat odată cu găinile şi au ajuns la Barcelona înaintea vipiei.

— E de jale, Guillem, i-a vorbit Arnau după saluturi şi lămuriri, când au rămas singuri. Principatul o duce mult mai rău decât ne închipuiam. Aici ajung doar veştile, dar trebuie văzut în ce hal sunt ogoarele şi pământurile. N-o să supravieţuim.

— De mult iau măsuri, l-a surprins Guillem. Arnau l-a îndemnat să continue. Criza e gravă şi era de aşteptat; am mai vorbit noi de multe ori despre ea. Moneda noastră are o valoare tot mai mică pe pieţele străine, dar regele nu ia nicio măsură la noi în Catalonia şi nu putem susţine parităţile. Cetatea de îndatorează tot mai mult, ca să dea parale pentru creşterea Barcelonei. Oamenii nu mai câştigă şi caută locuri mai sigure pentru bani.

— Şi ai noştri?

— Afară. La Pisa, Florenţa, chiar şi Genova. Acolo încă se mai pot face schimburi cu cap. Amândoi au tăcut câteva clipe. Castelló a fost declarat *abatut,* a adăugat Guillem, spărgând tăcerea, începe dezastrul.

Arnau şi-a amintit de zaraful grăsuţ, mereu asudat şi simpatic.

— Ce-a făcut?

— N-a fost prevăzător. Oamenii au început să-i ceară paralele lor şi n-a putut să le ţină piept.

— O să poată plăti?

— Nu cred.

Pe 29 august, regele a debarcat la Mallorca, după campania în care îl biruise pe Pedro cel Crud; iar acela fugise la Ibiza, pe care o cucerise şi-o prădase, de cum ajunsese flota catalană la insule.

După o lună, când a sosit Elionor, Estanyolii, inclusiv Guillem, cu toate că nu voise la început, s-au strămutat în palatul de pe uliţa Montcada.

După două luni, regele s-a învoit să-l primească pe seniorul din Montbui. Cu o zi mai înainte, trimişi de-ai lui Pedro al III-lea ceruseră alt împrumut băncii lui Arnau. După ce-a primit împrumutul, regele l-a concediat pe senior şi a păstrat poruncile date de Arnau.

După alte două luni, odată scurse cele şase pe care legiuirea i le lăsa unui *abatut* ca să-şi plătească datoriile, zaraful Castelló a fost descăpăţânat în faţa băncii lui, în piaţa Canvis. Toţi zarafii din cetate au fost puşi în rândul întâi, ca să privească execuţia. Arnau a zărit cum se desprindea capul lui Castelló de trup, după lovitura sigură dată de călău. I-a fi plăcut să închidă ochii, ca mulţi alţii, dar n-a putut. Trebuia să vadă. Era un îndemn la prevedere, pe care nu trebuia să-l uite nicicând, şi-a zis în sinea lui, pe când sângele zarafului şiroia pe eşafod.

Capitolul 42

O vedea surâzând. Vedea că Fecioara surâdea, iar viaţa îi surâdea şi lui, la fel ca ea. Arnau împlinise patruzeci de ani şi, în ciuda crizei, negoţurile îi mergeau bine, aducându-i câştiguri uriaşe, cu o parte din care acoperea nevoile bisericii Sfânta Maria. Cu timpul, Guillem îi dăduse dreptate: oamenii de rând plăteau şi-i înapoiau datoriile, ban cu ban. Biserica lui, Templul Mării, creştea neîncetat odată cu a treia boltă centrală şi cu clopotniţele octogonale ce flancau marea faţadă. Sfânta Maria era plină cu meşteri: cioplitori în marmură, tăietori în piatră, pictori, vitralieri, dulgheri şi forjori. Exista chiar şi un organist, al cărui meşteşug Arnau îl urmărea cu luare-aminte. Cum avea să sune muzica în acel templu maiestuos? se întreba adeseori. După moartea arhidiaconului Bernat Llull, urmat de doi superiori ai catedralei, locul îl ocupa acum Pere Salvete de Montirac, cu care Arnau avea legături bune. Muriseră atât marele maestru, Berenguer de Montagut, cât şi urmaşul lui, Ramon Despuig[52]. Acum ducea mai departe şantierul Guillem Metge.

Dar Arnau n-avea de-a face numai cu starostii bisericii Sfânta Maria. Starea şi noul lui cin făceau din el egalul căpeteniilor şi membrilor Sfatului Celor o Sută din cetate. Părerea îi era ascultată la bursă, iar sfaturile îi erau urmate de neguţători.

— Trebuie să primeşti îndatorirea, i-a dat povaţă Guillem.

Arnau a chibzuit câteva clipe. Tocmai i se oferise unul din cele două locuri de Consul al Mării din Barcelona, cel mai înalt împuternicit al negoţului din cetate, jude în disputele neguţătoreşti, cu jurisdicţie proprie, slobod de orice altă entitate din Barcelona, arbitru al oricărui păs ce se ivea în port ori pe care l-ar fi avut lucrătorii de acolo, veghetor la împlinirea legiuirilor şi tradiţiilor din negoţuri.

— Nu ştiu dacă pot.

— Nimeni nu-i mai bun ca tine, Arnau, ia-mă în serios, l-a contrazis Guillem. Poţi. Ba bine că nu.

S-a învoit să fie consul la capătul mandatelor celor doi dinainte.

Sfânta Maria, negoţurile proprii, viitoarele îndatoriri ca nou Consul al Mării: toate ridicau în jurul lui Arnau un zid îndărătul căruia fostul *bastaix* se simţea în largul său, aşa încât, întorcându-se la noul cămin, nu-şi dădea seama ce se petrecea în spatele marilor porţi ale palatului din uliţa Montcada.

Arnau împlinise nu doar făgăduielile făcute lui Elionor, ci şi gajurile sub care i le făcuse, şi legătura lor era tot distantă şi rece; reducându-

---

[52] Una dintre cele mai mari figuri ale şcolii catalane de arhitectură (sec al. XIV-lea); a fost prim arhitect (1324–1339) al claustrului catedralei Vic. În 1329, a devenit asociatul lui Berenguer de Montagut la construirea catedralei Santa Maria del Mar din Barcelona. (n.tr.)

se la cele trebuincioase pentru a putea convieţui. Între timp, Mar împlinise douăzeci de ani, era splendidă, şi tot mai spunea „nu” oricărei căsătorii. „La ce bun să mă mărit, dacă îl am pe Arnau doar pentru mine? Ce s-ar face el fără mine? Cine l-ar descălţa? Cine ar avea grijă de el când se întoarce de la trudă? Cine ar sta la taifas cu el şi i-ar asculta păsurile? Elionor? Joan, zi de zi tot mai adâncit în studiile lui? Robii? Ori Guillem, cu care îşi petrece deja cea mai mare parte a zilei?” se întreba fata.

În fiece zi, Mar aştepta nerăbdătoare venirea lui Arnau acasă. Răsufla tot mai iute când îl auzea bătând în uşile mari şi zâmbetul îi revenea pe buze când alerga să-l aştepte în susul scărilor care duceau la caturile elegante. Fiindcă în timpul zilei, când Arnau nu era acasă, viaţa ei era o cazně monotonă şi neîntreruptă.

— Nici un fel de potârnichi! s-a auzit în cuhnie, azi mâncăm carne de viţel.

Mar s-a întors la baroneasă, care stătea în picioare la intrarea în cuhnie. Arnau se dădea în vânt după potârnichi. Se dusese cu Donaha să le cumpere. Le alesese chiar ea, le atârnase de grinda din cuhnie, urmărise zi de zi în ce stare erau. În sfârşit, hotărâse că erau tocmai bune şi dis-de-dimineaţă, coborâse să le pregătească.

— Dar… a încercat să se opună Mar.

— Viţel, i-a tăiat vorba Elionor, ţintuind-o cu privirea.

Mar s-a întors la Donaha, dar roaba i-a răspuns, dând uşor din umeri.

— Eu hotărăsc ce se mănâncă în casă, i-a tăiat-o baroneasa, adresându-se de astă dată tuturor robilor din cuhnie. În casa asta eu poruncesc!

După ultimul strigăt, s-a întors şi dusă a fost.

În ziua aceea, Elionor a aşteptat să-şi vadă roadele neobrăzării. Se va duce fata la Arnau ori va ţine taina bătăliei? Şi Mar s-a socotit: trebuia, oare, să-i spună totul lui Arnau? Ce câştiga? Dacă Arnau se vădea de partea ei, avea să se certe cu Elionor, care era adevărata stăpână a casei. Şi dacă nu era de partea ei? I s-a strâns stomacul. Şi dacă n-o făcea? Arnau spusese cândva că nu trebuia să-l facă de ocară pe rege. Şi dacă Elionor se plângea regelui despre toate astea? Ce-ar mai zice Arnau?

Elionor i-a zâmbit dispreţuitor lui Mar la capătul zilei, când a văzut că Arnau se purta cu ea ca îndeobşte, neadresându-i vreo vorbă. Cu timpul, zâmbetul a ajuns un asediu fără preget contra fetei. Elionor i-a interzis să-i însoţească pe robi la târguieli şi să mai intre în cuhnii. A pus robi de strajă la uşile saloanelor când ea era acolo. „Doamna baroneasă nu pofteşte să fie deranjată”, îi spuneau lui Mar când dădea să intre. Zi de zi, Elionor afla noi căi de a o supăra pe fată.

Regele. Regele nu trebuia făcut de ocară. Mar îşi întipărise acele

vorbe în minte şi le repeta necurmat. Elionor tot mai era pupila lui şi se putea duce oricând la monarh. Nu ea avea s-o facă pe Elionor de ocară!

Ce mult greşea! Micile înfruntări din casă n-o prea mulţumeau pe Elionor. Micile ei izbânzi se făceau nevăzute odată cu sosirea lui Arnau acasă, când Mar îi sărea în braţe. Cei doi râdeau, sporovăiau… şi se atingeau. Arnau istorisea păţaniile zilei, disputele de la bursă, cursul banilor, vorbea despre nave, stând în jilţ, cu Mar la picioarele lui, fermecată de istoriile lui. Oare nu acela trebuia să fie locul soaţei cu cununie? Întovărăşit de Mar, Arnau rămânea noaptea, după cină, la o fereastră, cu ea atârnată de braţul lui, şi priveau laolaltă noaptea înstelată. Îndărătul lor, Elionor strângea din pumni până-şi înfigea unghiile în palme; durerea o făcea să reacţioneze, aşa că se ridica fulgerător şi se retrăgea în odăile ei.

În singurătate, se gândea ce loc ocupa. Arnau nici n-o atinsese de când erau căsătoriţi. Îşi mângâia trupul, sânii (încă tari!), şoldurile, partea lăuntrică a coapselor, şi când plăcerea părea să vină, se izbea mereu de adevăr: fata, fata aia îi luase locul!

— Ce va fi la moartea soţului meu?

L-a întrebat direct, fără ocolişuri, după ce se pusese în faţa mesei pline cu catastife. Apoi a tuşit; tot biroul cu catastife şi terfeloage, praful…

Reginald d’Area şi-a cercetat liniştit musafira. Era cel mai bun avocat din cetate, i se spusese lui Elionor, un legiuitor priceput care glosase toate *usatges* din Catalonia.

— După câte ştiu, n-aveţi urmaşi coborâtori de la soţul Domniei Voastre, aşa-i? Elionor s-a încruntat. Trebuie să ştiu, a stăruit cumpătat.

Corpolent şi cu un aer cumsecade, cu pletele şi barba albe, inspira doar încredere.

— Nu. N-am.

— Îmi închipui că mă consultaţi în legătură cu avutul.

Elionor s-a foit pe scaun, neliniştită.

— Da, a răspuns în cele din urmă.

— Zestrea vă va fi înapoiată. Cât despre avutul propriu-zis al soţului Domniei Voastre, poate dispune de el cum doreşte, prin testament.

— Nu-mi va reveni nimic?

— Uzufructul avutului său vreme de un an, cel de doliu.

— Doar atât?

Strigătul l-a uluit pe Reginald d’Area. Cine se credea muierea aia?

— Totul i-l datoraţi tutorelui Domniei Voastre, regele Pedro, a spus sec.

— Ce vreţi să spuneţi?

— Până ce tutorele Domniei Voastre a urcat pe tronul Cataloniei, printr-o legiuire impusă de Jaime I, văduva se bucura, atâta vreme cât o făcea în chip onest, de uzufructul pe viaţă al întregii moşteniri a soţului decedat. Dar neguţătorii din Barcelona şi Perpignan sunt foarte grijulii cu avutul lor, chiar şi când e vorba despre soaţele lor, şi au obţinut un privilegiu regal prin care ele se bucură de uzufruct doar în anul de doliu. Tutorele Domniei Voastre a ridicat acest privilegiu la rang de legiuire în tot principatul.

Elionor nu l-a mai ascultat şi s-a ridicat înainte ca avocatul să-şi încheie vorbirea. A tuşit din nou şi şi-a plimbat privirea prin birou. La ce-i trebuiau atâtea terfeloage? Reginald s-a ridicat şi el.

— Dacă mai aveţi nevoie de ceva...

Elionor, de-acum întoarsă cu spatele, s-a mărginit să ridice o mână.

Era limpede: trebuia să aibă un fiu de la soţul ei, ca să-şi rânduiască viitorul. Arnau se ţinuse de cuvânt, iar Elionor cunoscuse alt mod de viaţă: fastul, ceva ce văzuse la Curte, dar care, fiind supusă nenumăratelor controale ale trezorierilor regelui, nu-i fusese nicicând la îndemână. Acum cheltuia şi avea cât poftea. Dar, dacă Arnau murea... Şi singura care o împiedica, singura care o ţinea departe de el era vrăjitoarea aia voluptoasă. De n-ar fi vrăjitoarea, de s-ar topi... Arnau i-ar ceda! Cum să nu fie ea în stare să seducă un şerb fugar?

Câteva zile mai târziu, Elionor l-a chemat în iatacul ei pe monah, singurul Estanyol cu care se mai vedea uneori.

— Nu-mi vine să cred! i-a răspuns Joan.

— Ba da, aşa e, fra Joan, a răspuns Elionor, încă acoperindu-şi chipul cu mâinile. De când ne-am căsătorit nu s-a atins de mine niciodată.

Joan ştia că Arnau şi Elionor nu se iubeau, că dormeau în odăi separate. Dar ce însemnătate avea! Nimeni nu se căsătorea din iubire şi o puzderie de nobili dormeau separat. Dar, dacă Arnau nu se atingea de Elionor, atunci nici nu erau căsătoriţi.

— Aţi vorbit amândoi despre aşa ceva? a întrebat-o.

Elionor şi-a luat mâinile de pe faţă, ca să-şi arate ochii înroşiţi, care au atras de îndată luarea-aminte a lui Joan.

— Nu cutez. Nici n-as şti cum s-o fac. În afară de asta, cred... Elionor şi-a lăsat bănuielile să plutească în aer.

— Ce crezi Domnia Ta?

— Cred că Arnau stă mai mult cu Mar decât cu propria soaţă.

— Ştii doar că Arnau o adoră pe fată.

— Nu vorbesc despre atare iubire, fra Joan, a stăruit, coborând glasul. Joan s-a încordat în jilţ. Da. Ştiu că Domniei Tale are să-ţi vină greu să crezi, dar cred cu tărie că fata, cum îi spui Domnia Ta, îi face

curte soţului meu. E ca şi cum l-aş avea pe Necuratul în propria casă, fra Joan! Elionor a izbutit să-şi facă glasul să tremure. Armele mele, fra Joan, sunt cele ale unei biete soţii care vrea să-şi împlinească îndatoririle pe care Biserica le impune femeilor măritate, dar, ori de câte ori încerc s-o fac, îmi găsesc bărbatul într-o desfătare ce nu-i îngăduie să-mi dea atenţie. Nu mai ştiu ce să fac!

Vasăzică de asta nu voia Mar să se mărite! Oare-i adevărat? Joan a început să-şi aducă aminte: cum erau mereu laolaltă şi cum i se mai arunca în braţe. Şi privirile, şi zâmbetele. Ce slab de minte fusese! Arapul ştia, sigur că ştia; de aceea îi şi lua apărarea.

— Nu ştiu ce să-ţi spun, s-a dezvinovăţit.

— Am un plan, dar am nevoie de sprijinul şi cu precădere de sfatul Domniei Tale.

Capitolul 43

Joan a ascultat planul lui Elionor şi un fior i-a străbătut tot trupul.

— Trebuie să chibzuiesc, i-a răspuns când ea a stăruit asupra stării dramatice a căsniciei sale.

Chiar în acea după-amiază, Joan s-a închis la el în odaie. Şi-a cerut iertare că nu cobora la cină. I-a ocolit pe Arnau şi pe Mar. A ocolit privirea întrebătoare a lui Elionor. Fra Joan şi-a privit cărţile de teologie, frumos rânduite într-un dulap. În ele trebuia să se afle răspunsul la îndoieli. În toţi anii petrecuţi hăt-departe de fratele lui, Joan se gândise toată vremea la el. Îl iubea pe Arnau; nu-i avusese în copilărie decât pe el şi pe tatăl lui. Dar acea iubire avusese tot atâtea dedesubturi ca şi sutana lui. Ascunsă în ele, era o admiraţie unde, în cele mai rele clipe, mocnea pizma. Arnau, cu zâmbetul deschis şi mişcările iuţi, copilul care spunea că vorbea cu Fecioara. Fra Joan a făcut ursuz un semn cu mâna, amintindu-şi cum încercase să-i audă vocea. Acum ştia că era aproape cu neputinţă, că doar unii aleşi erau binecuvântaţi cu asemenea cinste. Studiase şi se disciplinase în nădejdea că avea să fie unul dintre ei; postise gata să-şi piardă sănătatea, dar totul fusese zadarnic.

Fra Joan s-a adâncit în doctrinele episcopului Hincmaro[53], Sfântului Leon cel Mare[54], maestrului Graziano, a citit epistolele Sfântului Pavel, ca şi ale multor altora.

Doar împreunarea soţilor, *coniunctio sexuum,* poate face ca o căsnicie să oglindească uniunea lui Hristos cu Biserica, primul rost al sacramentului: fără *copula carnalis* nu există căsătorie, spunea primul.

Căsătoria e valabilă în faţa Bisericii, afirma Leon cel Mare, doar când s-a consumat prin *copula carnalis.*

Graziano, maestrul său la Universitatea din Bologna, studiase mult doctrina care unea simbolismul nupţial, consimţământul dat de soţi în faţa altarului şi împreunarea bărbatului cu femeia: *una caro.* Până şi

---

[53] Prelatul şi teologul francez Hincmaro (806–882), arhiepiscop de Reims, a fost sfetnicul principal al lui Charles cel Pleşuv, pe care l-a sprijinit în lupta contra lui Ludovic Germanul. A scris felurite opere doctrinare şi a continuat *Analele* Sfântului Bertin.

[54] Sfântul Leon I cel Mare (?–461), era misionar în Galia când a fost ales papă (440–461). Hotărât să pună capăt păgânismului, a condamnat circul roman. I se atribuie evitarea invaziei lui Atila, dar nu a putut să împiedice şi jefuirea Romei de către vandali (455). A intervenit în Galia împotriva episcopului de Arles (449) şi şi-a consolidat autoritatea în Hispania şi Africa. I-a condamnat pe Nestor şi pe Eutih în controversele hristologice (449), şi a fost la rândul său condamnat de Conciliul din Efes, căruia i-a răspuns convocând Conciliul din Calcedonia (451). A scris *Liturghierul* cunoscut azi drept *Sacramentul* leonin. Hramul său este la 11 aprilie.

Sfântul Pavel spunea în vestita Epistolă către Efeseni: „Cel ce-şi iubeşte femeia pe sine se iubeşte. Căci nimeni vreodată nu şi-a urât trupul, ci fiecare îl hrăneşte şi îl încălzeşte, precum şi Hristos Biserica. … Pentru aceea va lăsa omul pe tatăl său şi pe mama sa, şi se va aciua la pieptul femeii lui, şi vor fi amândoi un trup. Taina aceasta este mare; ci eu o înţeleg despre Hristos şi despre Biserică.”[55]

Fra Joan a stat până târziu în noapte adâncit în învăţăturile şi doctrinele celor mari. Ce căuta? A deschis alt tratat. Până când să tot refuze adevărul? Elionor avea dreptate: fără împreunare, fără unire carnală nu exista căsnicie. „De ce nu te-ai împreunat cu ea? Trăieşti în păcat. Biserica nu-ţi recunoaşte căsătoria.” La lumina candelei, a recitit pe îndelete pagini din Graziano, trecând cu degetul peste litere, încercând să afle tot ce vedea că nu era. „Pupila regelui! Chiar el ţi-a dăruit-o şi tu nu te-ai împreunat cu ea. Ce-ar zice regele de-ar afla? Nici toţi banii tăi… E o jignire adusă regelui. El ţi-a dat-o pe Elionor de mireasă. Chiar el te-a dus la altar şi tu ai adus jignire graţiei pe care ţi-a făcut-o. Şi episcopul? Ce-ar zice episcopul?” A căutat mai departe în Graziano. Şi totul pentru o codană mândră, care n-a vrut să se supună sorţii ei de femeie.

Joan a scotocit ceasuri la rând prin tratate, dar mintea i se ducea la Elionor şi la alte felurite alegeri. Trebuia să i-o spună făţiş. Îşi închipuia cum ar fi să stea în faţa lui Arnau, poate că mai bine în picioare, da, amândoi în picioare. „Ar trebui să te culci cu Elionor. Trăieşti în păcat”, i-ar spune. Şi dacă se supăra? Era baron de Catalonia, Consul al Mării. Cine era el ca să-i spună ceva? Se reîntorcea la tratate. Bine o mai nimerise cu adopţia fetei! De la ea porneau toate necazurile. Dacă Elionor avea dreptate, Arnau s-ar putea s-o asculte pe Mar în loc să se dea după el, fratele lui. Mar purta vina, ea era singura pricină a tuturor păsurilor. Spusese „nu” tuturor pretendenţilor, ca să-şi tot plimbe frumuseţea voluptuoasă prin faţa lui Arnau. Ce bărbat i-ar putea ţine piept? Era chiar Necuratul! Diavolul făcut femeie, ispită, păcat. De ce trebuia el să pună în joc iubirea fratelui său, dacă Necuratul era chiar ea? Diavolul era ea. Vinovăţia era a ei. Doar Hristos ţinuse piept ispitelor. Arnau nu era Dumnezeu, ci om. De ce trebuiau să sufere oamenii pentru Necuratul?

Joan s-a adâncit iar în tratate până a dat de ceea ce căuta:

Iată cum e întipărită această proastă aplecare în noi, încât firea omului prin sine însăşi şi prin stricăciunea ei dintru început, fără altă pricină străină ori aţâţare, se năpusteşte asupra nelegiuirii, drept care, dacă bunătatea Domnului n-ar înfrâna pornirea firească, întreaga lume ar cădea în chip

[55] Text preluat din *Biblia* tradusă de Pr. Vasile Radu şi Gala Galaction, Fundaţia pentru Literatură şi meşteşug „Regele Carol II”, Bucureşti, 1938 (Epistola Sf. Apostol Pavel către Efeseni, 5, 28–32, p. 1305).

desăvârşit şi josnic victimă acestei mârşăvii. Citim cum că pe un copil mic şi curat, crescut de niscaiva sfinţi sihaştri în deşert, şi care nu se apropiase nicicând de femeie, l-au trimis în cetate, la tatăl şi mama lui. Şi de cum a intrat unde erau tatăl şi mama lui, i-a întrebat pe cei care îl duseseră despre toate noutăţile pe care le vedea, că oare ce erau ele. Şi, cum văzuse femei frumoase şi fălos gătite, a întrebat ce erau, şi sfinţii schivnici i-au zis că ele erau diavoli, că tulburau pe oricine, şi, cum erau în casa tatălui şi mamei lui, sfinţii sihaştri l-au cercetat pe copilul adus de ei, şi i-au vorbit astfel: „Uite ce de frumuseţi noi ai desluşit, pe care nicicând nu le mai văzuseşi, dar care dintre ele ţi-a plăcut mai tare?” Şi copilul le-a răspuns: „Dintre toate frumuseţile pe care le-am desluşit cel mai mult mi-au plăcut Necuraţii care tulbură lumea.” Atunci, aceia i-au strigat: „O, nenorocitule! N-ai auzit zicându-se şi n-ai citit de multe ori cât de răi sunt diavolii, şi ce rău fac, şi că ei vieţuiesc în fundul Gheenei, şi cum de atunci ţi-au putut plăcea atâta de cum i-ai desluşit întâia oară?” Şi zice-se că el le-ar fi răspuns: „Deşi Necuraţii sunt aşa de răi şi fac atâta rău, şi stau în Gheena, nu mi-ar păsa de atâtea rele şi nici să vieţuiesc acolo, de-aş sta alături şi aş vieţui cu asemenea diavoli. Fiindcă acum ştiu că Necuraţii din focul Gheenei nu-s chiar atât de răi cum zice-se, şi ştiu că n-ar fi rău să stau în iad, fiindcă acolo se află asemenea diavoli, şi cu ei ar trebui să stau. Şi deie Domnul să vieţuiesc eu cu ei.”

Fra Joan şi-a încheiat citania şi a închis tratatele când se zărea de ziuă. N-avea să se pună în primejdie. N-avea să fie el sfântul sihastru care să-l înfrunte pe copilul ce-l prefera pe Necuratul. N-avea să-i spună fratelui său că era un nenorocit. Aşa spuneau tratatele lui, pe care tocmai Arnau i le cumpărase. Nu putea lua altă hotărâre. A îngenuncheat în faţa scaunului de rugăciune din iatacul lui, sub icoana cu Isus pe cruce, şi s-a rugat.

În noaptea aceea, înainte de a adormi, i s-a părut că simţea cum o duhoare stranie, ca de moarte, îi inunda odaia, aproape sufocându-l.

De Sfântul Marcu, întreg Sfatul Celor o Sută şi căpeteniile Barcelonei l-au ales pe Arnau Estanyol, baron de Granollers, Sant Vicenç şi Caldes de Montbui, Consul al Mării în cetate. În procesiune, aşa cum cerea *Llibre de Consolat de Mar*[56], şi aclamat de norod, Arnau şi cel de-al doilea consul, sfetnicii şi bărbaţii de vază ai cetăţii au traversat Barcelona până la bursă, unde se afla Consulatul Mării, o clădire pe care o durau din nou chiar pe plajă, la câţiva metri de biserica Sfânta Maria şi banca lui Arnau.

Toţi *missatges,* căci aşa se numeau soldaţii de la consulat, l-au primit cu onoruri; suita a intrat în palat, iar sfetnicii Barcelonei le-au dat palatul în posesiune noilor aleşi. De cum s-au dus sfetnicii, Arnau s-a şi apucat să-şi împlinească noile atribuţii: un neguţător cerea să i

---

[56] În lb. cat., *Cartea consulatului Mar.* (n.tr.)

se dea înapoi valoarea unei încărcături de piper care căzuse în mare pe când o descărca un tânăr barcagiu. Piperul a fost adus în sala de judecată, iar Arnau a cercetat singur cum se stricase.

A ascultat lămuririle date la judecată de neguţător, barcagiu şi martori. Îl cunoştea pe neguţător. Îl cunoştea şi pe tânărul barcagiu. Nu era mult de când acela ceruse un împrumut la banca lui. Abia se căsătorise. Arnau îl lăudase şi-i făcuse tot soiul de urări.

— Hotărăsc, i-a tremurat glasul, ca barcagiul să plătească preţul piperului. Aşa cere, Arnau a citit din cartea întinsă de aprod, capitolul şaizeci şi doi din *Obiceiurile Mării.* Tocmai îi ceruse un împrumut. Tocmai se însurase la Sfânta Maria, aşa cum făceau năierii. Oare femeia lui era deja grea? Arnau şi-a adus aminte cum sclipiseră ochii tinerei soţii a barcagiului când îi făcuse urări. Şi-a dres glasul: Ai...? Şi-a dres iar glasul: Ai paralele?

Arnau şi-a luat privirea de la tânăr. Tocmai îi dăduse un împrumut. Pentru casă, straie, mobile ori poate că pentru barcă? La urechi i-a ajuns un „nu" rostit de tânăr.

— Te osândesc, deci, la... Nodul ce i s-a urcat în gât aproape că nu l-a lăsat să meargă mai departe. Te osândesc la temniţă până strângi banii.

Cum să-i plătească dacă nu putea munci? Muierea i-o fi fiind grea? Arnau a uitat să bată cu ciocanul în masă. Toţi *missatges* l-au îndemnat cu privirea s-o facă. A lovit. Tânărul a fost dus în temniţa consulatului. Arnau a lăsat ochii în pământ.

— Aşa trebuie, i-a spus aprodul când toţi cei interesaţi au ieşit din sala de judecată.

Arnau stătea liniştit, la dreapta aprodului, la mijlocul mesei uriaşe care prezida sala.

— Uite, a stăruit aprodul, punându-i în faţă un catastif nou, cu regulile consulatului. Despre osândirea la închisoare, aici zice: „Că aşa îşi arată puterea, de la cel mai mare la cel mai mic." Tu eşti Consulul Mării, trebuie să-ţi arăţi puterea. Propăşirea noastră, a cetăţii noastre, atârnă de aşa ceva.

În acea zi n-a trebuit să trimită pe nimeni la temniţă, dar a trebuit, în schimb, s-o facă de multe alte ori. Datorită cinului de Consul al Mării, jurisdicţia i se întindea peste toate negoţurile – preţuri, salariile năierilor, apărarea navelor şi mărfurilor – şi oricare alte treburi legate de mare. De când îşi începuse munca, Arnau devenise o autoritate, ca un jude ori *veguer;* dădea hotărâri, punea sechestre, îi executa cu dreptate pe datornici, îi întemniţa, şi totul cu o oaste de bărbaţi la porunca lui.

Se vedea silit să întemniţeze tineri barcagii, iar Elionor pusese să fie chemat Felip de Ponts, un cavaler pe care îl cunoştea încă de când se măritase întâia oară şi care în felurite prilejuri venise la ea, rugând-

o să pună o vorbă bună pe lângă Arnau, de la care luase o puzderie de gologani, o datorie căreia nu-i putea face faţă.

— Am încercat când depindea de mine, don Felip, l-a minţit Elionor, când cavalerul i s-a înfăţişat, dar n-a fost cu putinţă. Curând îţi va cere să-i plăteşti datoria.

Felip de Ponts, bărbat înalt şi viguros, cu barbă deasă, bălaie, şi ochi mici, s-a făcut alb ca varul auzind spusele gazdei. Dacă i se cerea datoria, avea să-şi piardă puţinele pământuri, şi chiar armăsarul de luptă. Un cavaler fără ogoare din care să trăiască şi fără cal de luptă nu se mai putea numi cavaler.

Felip de Ponts a pus un genunchi în pământ.

— Vă conjur, doamnă! a implorat. Sunt sigur că, de vreţi, soţul Domniei Voastre mă va mai amâna. Dacă nu mi-o cruţă, viaţa mea va fi lipsită de rost. Faceţi-o de dragul meu! De dragul vechilor timpuri!

Elionor s-a lăsat rugată câteva clipe, stând în picioare lângă cavalerul îngenuncheat. S-a făcut că gândea.

— Ridicaţi-vă! a poruncit. Ar putea fi o cale.

— Vă conjur! a repetat Felip de Ponts înainte de a se ridica.

— E foarte cu primejdie.

— Orice-ar fi! Nu mi-e frică de nimic. M-am bătut pentru rege în…

— Ar trebui răpită o fată, a răbufnit Elionor.

— Nu, nu vă înţeleg, a bolborosit cavalerul după câteva clipe de tăcere.

— Domnia Ta m-ai înţeles negreşit, a replicat Elionor. Ar fi vorba despre răpirea unei tinere şi, pe lângă asta, de… siluirea ei.

— Asta se osândeşte cu moartea!

— Nu întotdeauna.

Elionor auzise vorbindu-se despre aşa ceva. Niciodată nu voise să întrebe, şi cu atât mai puţin acum, când avea în minte un asemenea plan, aşa că l-a aşteptat pe dominican să-i lămurească îndoielile.

— Căutăm pe cineva care s-o răpească, i-a zis. Joan a făcut ochii cât strachina. S-o siluiască. Joan şi-a dus mâna la obraz. Ştiu, i-a dat înainte, că *usatges* cer ca, dacă fata ori părinţii ei încuviinţează căsătoria, siluitorul să nu mai fie osândit. Mut, Joan tot îşi mai ţinea mâna pe obraz. E drept, fra Joan? E adevărat? a stăruit în faţa muţeniei monahului.

— Da, dar…

— E drept ori nu?

— Este, a adeverit Joan. Siluirea e osândită cu deţărarea pe viaţă, dacă a fost fără bătaie, şi cu moartea, dacă n-a fost. Dar dacă amândouă părţile se învoiesc la căsătorie ori siluitorul oferă un soţ care să fie primit, de acelaşi cin cu fata, nu există osândă.

Elionor a încercat să-şi ascundă surâsul, Joan s-a uitat iar la ea, dând s-o descumpănească. Şi-a luat aerul unei femei făcute de ocară.

— Nu ştiu, dar te încredinţez, Domnia Ta, că nu există faptă nevrednică pe care să nu fiu gata s-o împlinesc ca să-mi recâştig soţul. Să căutăm pe cineva care s-o răpească, a repetat, s-o siluiască şi apoi aranjăm căsătoria. Joan a tăgăduit, dând din cap. Ce deosebire e? a stăruit Elionor. Am putea-o mărita pe Mar, chiar contra vrerii ei, dacă Arnau n-ar fi atât de orbit, atât de copleşit de ea. Chiar Domnia Ta ai potrivi măritişul, dacă Arnau ţi-ar îngădui-o. Trebuie doar să punem stavilă înrâuririi dăunătoare pe care o are această femeie asupra bărbatului meu. Noi l-am alege pe viitorul soţ al lui Mar; la fel cum am da-o de nevastă, dar fără să avem nevoie de încuviinţarea lui Arnau. Nu se poate conta pe el, îi fâlfâie mintea, şi-a ieşit din fire pentru această codană. Mai cunoşti vreun tată care să se poarte ca Arnau şi să-i îngăduie fiicei să îmbătrânească nemăritată? Oricât de multe parale ar avea. Oricât de nobil ar fi. Mai cunoşti vreunul? Până şi regele m-a dat de nevastă în pofida vrerii mele, neţinând seama de ea.

Joan a început să dea înapoi în faţa vorbelor lui Elionor, care a prins slăbiciunea monahului, stăruind la nesfârşit asupra precarei stări a căsniciei sale, şi a păcatului comis în casă. Călugărul a făgăduit să se mai socotească, şi chiar a făcut-o. Felip de Ponts i-a obţinut încuviinţarea, cu unele condiţii, dar a obţinut-o.

— Nu întotdeauna, a repetat Elionor.

Cavalerii aveau îndatorirea de a cunoaşte *usatges.*

— Susţineţi că fata are să se învoiască la căsătorie? De ce nu se mărită atunci?

— Tutorii ei ar consimţi.

— De ce nu se mărginesc s-o mărite?

— Asta nu-i treaba noastră, i-a tăiat vorba Elionor. „Asta, a hotărât în sinea ei, va fi treaba mea şi a călugăraşului.”

— Îmi cereţi să fur şi să siluiesc o fată, şi-mi ziceţi că temeiul acestor fapte nu mă priveşte. Doamnă, vă înşelaţi asupra mea. Oi fi datornic, dar sunt şi cavaler.

— E pupila mea. Felip de Ponts a rămas cu gura căscată. Da. Vă vorbesc despre pupila mea, Mar Estanyol.

Felip de Ponts şi-a amintit de fata înfiată de Arnau. O văzuse de câteva ori la banca tatălui şi chiar tăifăsuise cu mare plăcere cu ea într-o zi, când se dusese s-o viziteze pe Elionor.

— Vreţi s-o fur, apoi să mă port mişeleşte cu pupila Domniei Voastre?

— Mi se pare, don Felip, că am vorbit îndestulător de limpede. Te pot încredinţa că delictul Domniei Tale nu va fi pedepsit.

— Ce temei…?

— Temeiurile mă privesc! Ei bine, ce hotărăşti?

— Ce câştig am?

— Zestrea va fi îndestulător de mare ca să-ţi ştergi toate datoriile şi, crede-mă, soţul meu va fi foarte generos cu pupila lui. În afară de asta, ai dobândi recunoştinţa mea, şi doar ştii ce apropiată sunt de rege.

— Şi baronul?

— De baron mă ocup eu.

— Nu pricep.

— Nu-i nimic de priceput: sărăcia, ruşinea şi dezonoarea ori recunoştinţa mea. Felip de Ponts s-a aşezat. Sărăcia ori bogăţia, don Felip. De spui nu, chiar mâine baronul îţi va cere datoria şi-ţi va lua pământurile, armele şi caii. De asta chiar că pot să te încredinţez.

Capitolul 44

Au trecut zece zile de nelinişti cumplite până ce Arnau a primit primele veşti despre Mar. Zece zile în care a încercat doar să afle ce păţise fata, dispărută fără urmă. S-a întâlnit cu domnul *veguer* şi cu sfetnicii, rugându-i să se străduiască şi mai şi, ca să afle ce se petrecuse. A oferit răsplăţi foarte mari pentru orice veste despre soarta ori locul unde nimerise Mar. S-a rugat cum nu se mai rugase nicicând în viaţă şi, în sfârşit, Elionor, care i-a dezvăluit că aflase totul de la un neguţător în trecere, care îl căuta pe Arnau, i-a adeverit bănuielile. Pe fată o răpise un cavaler, Felip de Ponts, datornic de-al lui, care o ţinea cu silnicie închisă într-o culă aflată la mai puţin de o zi depărtare de Mataró, la miazănoapte de Barcelona.

Arnau i-a trimis acolo pe toţi *missatges* de la consulat. Între timp, el s-a dus la Sfânta Maria şi s-a rugat Fecioarei Mării, Fecioara lui.

Nimeni n-a îndrăznit să-l tulbure, şi chiar lucrătorii au trudit cu mai puţină larmă. Îngenuncheat la picioarele micuţei Fecioare din piatră, care însemnase atât de mult în viaţa lui, Arnau a încercat să-şi alunge groaza şi spaima care îl luaseră cu asalt vreme de zece zile, şi care acum îi roiau din nou prin minte, împletite cu chipul lui Felip de Ponts.

Acela o asaltase pe Mar chiar în casa lor, îi pusese căluş la gură şi o bătuse până când fata, sfârşită, nu-i mai putuse ţine piept. O băgase într-un sac şi se pusese laolaltă cu ea în partea din spate a unei căruţe pline cu scule, pe care o mâna o slugă de-a lui. Astfel, ca şi cum tocmai venea de la cumpăratul unor cai ori reparatul unor dârlogi, trecuse de poarta cetăţii, fără ca nimeni să-l fi bănuit pe cavaler de vreo viclenie. Ajuns acasă, Ponts intrase în turnul fortificat dintr-un capăt al culei şi-o dezonorase pe fată de nenumărate ori la rând, cu tot mai mare mânie şi neruşinare pe măsură ce-şi dădea seama de nurii ei, şi de încăpăţânarea cu care ostatica îşi apăra trupul, după ce-şi pierduse fecioria. Felip de Ponts se înţelesese cu Joan s-o siluiască pe Mar fără ca măcar să-i îndepărteze straiele şi să-i vadă trupul, folosindu-şi vigoarea doar la atât; aşa şi făcuse întâia oară, singura când trebuia să se apropie de Mar, dar neruşinarea îi fusese mai mare decât cuvântul de cavaler.

Nimic din ceea ce, printre lacrimi şi cu inima strânsă, ajunsese să-şi închipuie Arnau în biserica Sfânta Maria nu se compara cu tot ce pătimise fata.

Intrarea cetei de *missatges* în templu a oprit cu desăvârşire truda. Vorbele ofiţerului au răsunat ca în sala de judecată din consulat:

— Prea onorate consul, e de netăgăduit. Fiica Domniei Tale a fost răpită şi e în puterea cavalerului Felip de Ponts.

— Aţi vorbit cu el?

— Nu, prea onorate. S-a retras în turn şi nu ţi-a recunoscut dreptul, susţinând că nu era vorba despre negoţ.

— Aţi aflat ceva despre fată?

Ofiţerul a lăsat privirile în pământ.

Arnau şi-a înfipt unghiile în scaunul de rugăciune.

— Adică n-am dreptul? Dacă vrea porunci, a mormăit printre dinţi, i le-arăt eu.

Vestea răpirii lui Mar s-a întins la iuţeală. A doua zi când s-a crăpat de ziuă, toate clopotele bisericilor din Barcelona au început să sune stăruitor şi toţi cetăţenii strigau: *Via fora!* trebuia salvată o barceloneză.

Ca în atâtea alte prilejuri, piaţa Blat a fost locul de întâlnire al *sometent,* oastea Barcelonei, şi acolo s-au strâns toate breslele cetăţii. Nici una n-a lipsit şi sub stindardele lor s-au adunat confraţii, înarmaţi după cuviinţă. În acea dimineaţă, Arnau şi-a lăsat straiele elegante, punându-şi-le iar pe cele de când lupta sub poruncile lui Eiximèn d'Esparça mai întâi, şi împotriva lui Pedro cel Crud mai apoi. Încă mai folosea minunata arbaletă a tatălui său, pe care nu voise s-o schimbe şi pe care a mângâiat-o ca niciodată; la cingătoare îi atârna tot pumnalul cu care, mulţi ani mai în urmă, îşi căsăpise vrăjmaşii.

Când Arnau s-a înfăţişat în piaţă, l-au aclamat peste trei mii de bărbaţi. Stegarii au înălţat drapelele. Norodul a ridicat deasupra capetelor spade, suliţe şi arbalete, strigând asurzitor: *Via Fora!* Arnau nu s-a speriat. În spatele lui, Joan şi Elionor s-au făcut ca varul. Arnau a căutat în marea de arme şi stindarde, peste capete; zarafii n-aveau breaslă.

— Aşa ceva făcea parte din planurile Domniei Tale? a întrebat-o dominicanul pe Elionor, pe deasupra vuietului.

Pupila regelui privea pierdută pe deasupra norodului. Toată Barcelona îl sprijinea pe Arnau. Se mânuiau arme şi se striga. Totul pentru o muieruşcă.

Arnau a zărit stindardul. Gloata i-a deschis drum, iar el s-a îndreptat spre locul unde se întâlniseră toţi *bastaixos.*

— Aşa ceva făcea parte din planurile Domniei Tale? a repetat întrebarea monahul. Amândoi îl priveau pe Arnau din spate. Elionor n-a răspuns. O să-l mănânce cu fulgi cu tot pe cavalerul Domniei Tale. Îi vor rade ogoarele de pe faţa pământului, îi vor face praf *masía,* şi atunci…

— Ce? Atunci, ce? a bombănit Elionor, privind drept în faţă.

„Îl voi pierde pe fratele meu. Poate că încă mai avem vreme să aranjăm totul. Asta nu poate ieşi bine”, şi-a spus Joan în sinea lui.

— Vorbeşte cu el, a stăruit.

— Îţi lipseşte o doagă, călugăre?

— Şi dacă nu se învoieşte la căsătorie? Şi dacă Felip de Ponts îi spune tot? Vorbeşte cu el înainte ca întreaga *host* să se pună în

mişcare. Hai, fă-o! Pentru numele lui Dumnezeu, Elionor!

— Pentru numele lui Dumnezeu? De astă dată, Elionor s-a întors cu faţa la Joan. Vorbeşte cu Dumnezeul Domniei Tale. Hai, fă-o, călugăre!

Amândoi au ajuns sub flamura purtată de *bastaixos.* Acolo au dat de Guillem, fără arme, ca un rob ce era.

Când şi-a dat seama că Elionor era acolo, Arnau a privit-o încruntat.

— E şi pupila mea, a răspuns ea.

Sfetnicii au dat poruncă, oastea norodului din Barcelona s-a pus în mişcare. Stindardele lui Sant Jordi şi ale cetăţii mergeau înainte, urmau toţi *bastaixos,* apoi celelalte bresle, trei mii de bărbaţi împotriva unui singur cavaler, iar Elionor şi Joan erau alături de ei.

La jumătatea drumului, marea *host* a Barcelonei sporise cu peste o sută de ţărani de pe domeniile lui Arnau, care veneau din toată inima, cu arbaletele, să-l apere pe cel ce îi tratase atât de generos. Arnau a văzut că nici un nobil ori cavaler nu li se alăturase.

El mergea serios sub stindard, printre *bastaixos.* Joan a încercat să se roage, dar ceea ce altădată îi ieşea dintr-un foc, acum i se poticnea în minte. Nici el, nici Elionor nu-şi închipuiseră că Arnau avea să cheme întreaga *host* a cetăţii. Vuietul celor cei trei mii de bărbaţi în căutarea dreptăţii şi a onoarei pentru o barceloneză îl asurzea pe Joan. O droaie dintre ei îşi sărutaseră fiicele înainte de plecare; sumedenie dintre ei, gata înarmaţi, se despărţiseră de neveste, luându-le de bărbie şi spunându-le: „Barcelona îşi apără locuitorii, cu precădere femeile."

„Au să radă de pe faţa pământului ogoarele nenorocitului de Felip de Ponts ca şi cum cavalerul le-ar fi răpit propria fiică, şi-a zis Joan. Au să-l judece şi execute, dar înainte au să-i dea şansa să vorbească." Joan s-a uitat la Arnau, care mergea în tăcere, sumbru la chip.

La căderea serii, întreaga *host* a cetăţii a ajuns pe domeniile lui Felip de Ponts şi a adăstat la poalele unui deluşor, în vârful căruia se înălţa cula cavalerului. Nu era decât o casă ţărănească întărită, cu un turn de strajă obişnuit într-un capăt. Joan a privit într-acolo; apoi şi-a plimbat privirile peste oastea care aştepta poruncile sfetnicilor din cetate. S-a uitat la Elionor, care i-a ocolit privirea. Trei mii de bărbaţi ca să ia cu asalt o simplă *masía!*

Joan s-a deşteptat din gânduri, şi a luat-o la goană spre locul unde se îndreptau Arnau şi Guillem, laolaltă cu sfetnicii şi ceilalţi oameni de vază ai cetăţii, sub stindardul lui Sant Jordi. I-a găsit discutând ce să facă începând din acel moment, iar stomacul i s-a strâns, înţelegând că marea majoritate erau adepţii luării cu asalt a culei, neatrăgându-i în vreun fel luarea-aminte, şi nedându-i lui Ponts nicio putinţă de a se preda oştirii.

Sfetnicii au dat porunci tuturor căpeteniilor de bresle. Joan a privit-

o pe Elionor, care împietrise, cu privirea pierdută dincolo de *masía.* S-a apropiat de Arnau. A vrut să-i vorbească, dar n-a putut. Alături de el, cu trupul ţeapăn, Guillem l-a privit cu oarece dispreţ. Căpeteniile breslelor au început să dea porunci ostaşilor. Vuietul pregătirilor de război s-a făcut auzit. S-au aprins torţe; s-au auzit oţelul spadelor şi corzile încordate ale arbaletelor. Joan s-a întors să se uite când la culă, când la *host.* Se puneau în mişcare. N-aveau să cedeze nimic. Barcelona avea să fie neîndurătoare. Ca orice soldat, Arnau l-a lăsat în urmă pe monah şi s-a dus la *masía* seniorului de Ponts; strângea în mână jungherul. Încă o privire spre Elionor, care îi urma liniştită.

— Nu! a strigat Joan când fratele său îi întorsese de-acum spatele.

Dar vuietul oştirii i-a înăbuşit strigătul. Din culă a ieşit un călăreţ pe un bidiviu; Felip de Ponts venea domol, la pas, către ei.

— Luaţi-l! a poruncit un sfetnic.

— Nu! a strigat Joan. Toţi s-au întors spre el. Arnau l-a întrebat cu privirea. Omul care se predă nu trebuie prins.

— Ce-i, frăţia ta? l-a cercetat unul dintre sfetnici. Poate că vrei să dai porunci întregii oşti a Barcelonei?

Joan l-a implorat cu privirea pe Arnau.

— Omul care se predă nu trebuie prins, a repetat pentru fratele lui.

— Lăsaţi-l să se predea, s-a învoit Arnau.

Prima privire a lui Felip de Ponts a fost pentru complicii lui. Apoi i-a înfruntat pe cei de sub stindardul lui Sant Jordi, printre ei Arnau şi sfetnicii cetăţii.

— Barcelonezi, a strigat tare, cât să-l audă toată oastea, ştiu ce vă aduce azi aici şi mai ştiu şi că vreţi dreptate pentru concetăţeana voastră. Al vostru sunt. Mărturisesc că am comis delictele pentru care îmi cereţi socoteală, dar, înainte de a mă întemniţa şi a-mi rade agoniseala de pe faţa pământului, vă implor să-mi daţi prilejul de a vă vorbi.

— Fă-o, i-a îngăduit unul dintre sfetnici.

— E adevărat că, împotriva vrerii ei, am răpit-o şi necinstit-o pe Mar Estanyol. Un vuiet s-a ridicat din rândurile întregii *host* barceloneze, curmându-i vorbele. Arnau a strâns arbaleta în mâini. Am făcut-o cu preţul vieţii, ştiind care-i pedeapsa pentru asemenea fapte. Am făcut-o şi aş mai face-o de m-aş mai naşte o dată, atât sunt de mari iubirea ce mă încearcă pentru fată, şi tristeţea că-şi ofileşte tinereţile fără un soţ lângă ea, ca să se bucure de nurii daţi de Domnul, încât simţămintele mi-au fost mai mari ca mintea, iar faptele mai curând de animal înnebunit de patimă decât de cavaler al regelui Pedro. Joan a simţit atenţia cu care îl asculta oastea şi a încercat în mintea lui să-i dicteze cavalerului propriile vorbe. Ca un animal ce am fost, mă dau pe mâinile voastre; drept cavalerul care mi-ar plăcea să redevin, mă leg s-o iau de soaţă pe Mar şi s-o iubesc cât am să trăiesc

pe lume. Judecaţi-mă! Nu vreau, cum cer legiuirile noastre, să-i caut un soţ de cinul ei. Decât s-o văd a altuia, mai bine îmi iau singur viaţa.

Felip de Ponts şi-a încheiat vorbirea şi a aşteptat trufaş, drept pe armăsar, sfidând oastea de trei mii de bărbaţi tăcuţi, încercând să pătrundă vorbele pe care tocmai le ascultaseră.

— Lăudat fie Domnul! a strigat Joan.

Arnau l-a privit uluit. Toţi s-au întors către monah, inclusiv Elionor.

— Care-i rostul a toate acestea? l-a întrebat Arnau.

— Arnau, i-a lămurit Joan, luându-l de braţ, şi cu glas îndestulător de ridicat ca să-l audă cei de faţă, acesta nu-i decât rodul propriei noastre delăsări. Arnau a tresărit. Ani la rând ne-am învoit capriciilor lui Mar, încălcându-ne îndatoririle faţă de o fată sănătoasă şi dăruită cu frumuseţe, care ar fi trebuit să fi adus până acum pe lume copii, după cum îi este datoria; aşa hotărăsc legile lui Dumnezeu, iar noi n-avem cum să-l zădărnicim hotărârile. Arnau a încercat să spună ceva, dar cu o mişcare a mâinii Joan l-a silit să tacă. Eu port vina. Ani la rând m-am simţit vinovat de prea marea mea îngăduinţă faţă de o tânără capricioasă, a cărei viaţă era lipsită de rost după rânduielile Bisericii Catolice. Acest cavaler, a adăugat, făcând semn către Felip de Ponts, nu-i decât mâna Domnului, trimisul Lui, ca să împlinească în locul nostru ceea ce n-am ştiut să facem. Da, ani în şir m-am simţit vinovat, privind cum se ofileau nurii şi sănătatea pe care Domnul îi dăruise fetei ursite să fie primită în casa unui om bun ca tine. Nu vreau să mai simt că port şi vinovăţia morţii unui cavaler care, cu preţul întregii lui vieţi, pe care ne-o dă pe tavă, a împlinit ceea ce noi n-am fost în stare. Învoieşte-te la căsătoria lor. Eu, dacă părerea mea slujeşte la ceva, m-aş învoi.

Arnau a tăcut câteva clipe. Oastea îi aştepta vorbele cu sufletul la gură. Joan a profitat de moment, s-a întors la Elionor şi i s-a părut că-i desluşea pe buze surâsul trufaş.

— Vrei să zici că-i vina mea? l-a întrebat Arnau pe Joan.

— A mea, Arnau, a mea. Eu trebuia să-ţi fi atras luarea-aminte asupra legilor Bisericii şi căilor Domnului, dar n-am făcut-o şi îmi pare rău.

Guillem scotea foc pe nări.

— Care-i vrerea fetei? l-a întrebat Arnau pe Felip de Ponts.

— Sunt cavaler al regelui Pedro, a răspuns seniorul, şi legiuirile lui, pentru care v-aţi întrunit azi aici, nu ţin seama de vrerea unei fete de măritat. Un vuiet de aprobare a străbătut rândurile întregii *host.* Mă ofer drept soţ, eu, Felip de Ponts, cavaler catalan. Dacă Domnia Ta, Arnau Estanyol, baron de Catalonia, Consul al Mării, nu ne îngădui căsătoria, întemniţaţi-mă şi judecaţi-mă; dacă te învoieşti, vrerea fetei n-are nicio însemnătate.

— Nu-i vorba despre vrerea ei, Arnau, s-a băgat şi Joan în vorbă,

coborând glasul. Ci despre îndatorirea ta. Trebuie să ţi-o asumi. Nimeni nu cere părerea fiicelor ori pupilelor lui. Se hotărăşte mereu ce-i mai de folos pentru ele. Bărbatul acesta s-a culcat cu Mar. Acum nu mai are nicio însemnătate vrerea fetei. Ori se mărită cu el, ori toată viaţa are să-i fie un iad. Tu, Arnau, trebuie să hotărăşti: încă o moarte ori alegerea divinităţii în faţa delăsării noastre.

Arnau şi-a privit apropiaţii. S-a uitat la Guillem, care tot îl mai pironea pe cavaler cu ochii plini de duşmănie. S-a uitat la Elionor, soaţa lui prin vrere regală, şi amândoi s-au înfruntat din priviri. Cu o mişcare, Arnau i-a cerut părerea. Elionor a consimţit. În sfârşit, s-a întors la Joan.

— Asta-i legea, i-a răspuns acela.

Arnau s-a uitat la cavaler. Apoi la oaste. Lăsaseră armele jos. Nici unul dintre cei trei mii de bărbaţi nu părea să pună la îndoială spusele seniorului de Ponts, nici unul nu mai gândea la război. Aşteptau hotărârea lui Arnau. Aşa era legea catalană, legea femeii. Ce-ar obţine măsurându-şi puterile, ucigându-l pe cavaler, slobozind-o pe Mar? Ce viaţă ar avea fata de aici încolo, răpită şi siluită cum fusese? Mănăstirea?

— Mă învoiesc.

A urmat o clipă de tăcere. Apoi, un şopot s-a strecurat printre rândurile oştenilor, pe când hotărârea lui Arnau trecea de la unul la altul. Cineva i-a aprobat-o în gura mare. Alt strigăt. S-au alăturat şi alţii, şi întreaga *host* a început să aclame.

Joan şi Elionor s-au privit unul pe altul.

La doar o sută de metri de locul unde stăteau, întemniţată în turnul de strajă din cula lui Felip de Ponts, femeia al cărei viitor tocmai fusese hotărât privea prostimea care se îmbulzea la poalele deluşorului. De ce nu urcau? De ce nu atacau? Ce puteau târgui cu nenorocitul ăla? Ce strigau?

— Arnau! Ce strigă oamenii tăi?

Capitolul 45

Strigătele întregii *host* l-au convins că vorbele pe care tocmai le auzise erau de netăgăduit: „Mă învoiesc.” Guillem şi-a muşcat buzele. Cineva l-a bătut pe umăr şi s-a alăturat strigătelor. „Mă învoiesc.” Guillem s-a uitat întâi la Arnau, apoi la cavaler. Avea chipul liniştit. Ce putea face un rob ca el? S-a uitat din nou la Felip de Ponts; acum zâmbea. „M-am culcat cu Mar Estanyol, asta grăise; m-am culcat cu Mar Estanyol!” Cum putea, oare, Arnau…?

Cineva i-a dus la gură un burduf cu vin. Guillem l-a dat posac la o parte.

— Nu bei, creştine? a auzit că-i spuneau.

Privirea i s-a încrucişat cu a lui Arnau. Căpeteniile îi făceau urări lui Felip de Ponts, care încă mai stătea călare.

— Nu bei, creştine? a auzit iar îndărătul lui.

Guillem l-a îmbrâncit pe bărbatul cu burduful şi privirile lui l-au căutat iar pe Arnau. Căpeteniile îi făceau urări şi lui. Înconjurat de ele, Arnau a ridicat ochii, încercând să-i dea răspuns lui Guillem.

Lumea, şi în mijlocul ei Joan, l-a îmbrâncit pe Arnau spre cula cavalerului, dar Arnau nu-şi lua ochii de la Guillem.

Iar întreaga *host* sărbătorea învoiala. Bărbaţii aprinseseră focuri şi cântau în jurul lor.

— Închină pentru consulul nostru şi fericirea fetei lui, a zis altul, împingându-i alt burduf cu vin.

Arnau se mistuise pe drumul spre culă.

Guillem a dat iar la o parte burduful.

— Nu vrei să închini?

Guillem s-a uitat la bărbatul acela. I-a întors spatele şi a făcut cale întoarsă spre Barcelona. Fierberea din *host* s-a stins treptat. Guillem s-a trezit stingher pe drumul care ducea spre cetate; îşi târa picioarele, îşi târa simţămintele şi puţina mândrie de bărbat ce-i mai rămânea unui rob; s-a târât trup şi suflet spre Barcelona.

Arnau a respins brânza oferită de bătrâna şovăitoare care se ocupa de *masía* lui Felip de Ponts. Bărbaţi de frunte şi sfetnici se înghesuiau la primul cat, deasupra staulelor, unde era vatra mare, de piatră, a casei. L-a căutat pe Guillem prin mulţime. Oamenii sporovăiau, hohoteau şi strigau bătrânei să le mai dea brânză şi vin. Joan şi Elionor au adăstat lângă vatră; amândoi au ocolit privirea cu care i-a pironit Arnau.

O şoaptă l-a silit să-şi îndrepte luarea-aminte în celălalt capăt al încăperii.

La braţul lui Felip de Ponts, în salon şi-a făcut intrarea Mar. Arnau a desluşit cum s-a desprins năprasnic de mâna cavalerului şi a alergat la el. Un zâmbet i-a mijit pe buze. Mar a deschis braţele cu mult înainte de a ajunge în locul unde o aştepta el, dar când să-l

îmbrăţişeze a stat brusc şi le-a lăsat să cadă încet pe lângă trup.

Lui Arnau i s-a părut că-i zărea pe faţă o vânătaie.

— Ce-i, Arnau?

Fostul *bastaix* s-a întors, căutând ajutorul lui Joan, dar fratele lui tot mai ţinea capul plecat. În încăpere, toţi îi aşteptau vorbele.

— Cavalerul Felip de Ponts a invocat un *usatge: Si quis virginem…* i-a zis în cele din urmă.

Mar nu s-a clintit. O lacrimă i s-a scurs pe obraz. Arnau a făcut o mişcare uşoară cu mâna dreaptă, dar s-a lăsat pe loc păgubaş şi lacrima fetei s-a pierdut pe gât.

— Tatăl tău… a încercat să spună Felip de Ponts din spate, înainte ca Arnau să-i închidă gura cu o mişcare poruncitoare. Consulul Mării s-a învoit să te măriţi în faţa întregii *host* a Barcelonei.

Felip de Ponts şi-a recitat vorbele dintr-o singură suflare, înainte ca Arnau să-l oprească ori să se dezică.

— E adevărat? a întrebat Mar.

„Singurul lucru adevărat e că vreau să te iau în braţe, să te sărut, să te am mereu lângă mine. Oare aşa simte un tată?” s-a întrebat Arnau.

— Da, Mar.

N-au mai curs lacrimi pe chipul lui Mar. Felip de Ponts s-a apropiat de ea şi a luat-o iar de braţ. Mar nu s-a mai opus. Cineva a spart tăcerea în spatele lui Arnau şi toţi s-au alăturat uralelor. Arnau şi Mar se uitau mai departe unul la altul. S-a auzit un „trăiască mirii”, care a tunat în urechile lui Arnau. De astă dată, obrazul i s-a umplut de lacrimi. Poate că frate-său avea dreptate, poate că Joan ghicise tot ce nu ştia nici măcar Arnau. Se juruise în faţa Fecioarei că n-avea să-i mai fie necredincios nevestei din dragoste pentru alta, măcar că fusese obligat s-o ia de soaţă.

— Tată? a întrebat Mar, ştergându-i lacrimile cu mâna slobodă.

Când a simţit atingerea lui Mar pe chip, Arnau s-a cutremurat.

S-a întors şi a fugit.

Chiar atunci, undeva pe drumul singuratic şi întunecat de întoarcere la Barcelona, un rob a ridicat privirea la cer, şi a auzit strigătul de durere al fetei pe care o îngrijise ca şi cum ar fi fost a lui. Se născuse rob şi aşa trăise. Învăţase să iubească în tăcere şi să-şi ţină ascunse simţămintele. Robul nu era om, de aceea, în singurătatea lui, singurul loc unde nimeni nu-i putea răpi slobozia, învăţase să vadă mult mai departe decât toţi cei cărora viaţa le întunecase mintea. Văzuse iubirea pe care şi-o purtau cei doi şi se rugase celor doi dumnezei ai săi ca făpturile pe care le iubea nespus de tare să-şi rupă lanţurile, mult mai puternice decât ale unui rob oarecare.

Guillem şi-a îngăduit să plângă, o purtare oprită lui ca rob.

Guillem nu ieşise nicicând pe porţile Barcelonei. A ajuns la cetate sub pecetea nopţii şi a rămas în faţa porţii San Daniel, încă închisă. Îi luaseră fiica. Poate că nu-şi dăduse seama, dar Arnau o vânduse ca pe o roabă. Ce-avea să facă el la Barcelona? Cum să se aşeze unde stătuse Mar? Cum să se plimbe pe unde hoinărise cu ea, sporovăind, râzând, împărtăşind simţămintele tainice ale fetei lui? Ce putea să facă el la Barcelona, alături de bărbatul care le retezase visurile la amândoi?

Guillem a urmat drumul care mergea odată cu ţărmul şi după două zile a ajuns în portul Salou, al doilea ca însemnătate din Catalonia. A privit marea, în zare, iar briza care venea dintr-acolo i-a adus amintirile copilăriei din Genova, despre mama şi fraţii de la care fusese răpit cu cruzime, căci fusese vândut unui neguţător de la care începuse apoi să deprindă meşteşugul. Mai târziu, într-o călătorie de negoţ pe mare, şi stăpânul, şi robul fuseseră prinşi de catalani, care se războiau fără preget cu Genova. Guillem trecuse din stăpân în stăpân, până când Hasdai Crescas aflase la el talente cu mult mai mari decât ale unui simplu lucrător cu mâinile. A privit iar marea, navele, pasagerii. De ce nu Genova?

— Când pleacă următoarea corabie în Lombardia, la Pisa? Tânărul şi-a răsfoit repezit înscrisurile puse claie peste grămadă pe taraba prăvăliei. Nu-l cunoştea pe Guillem şi la început îi vorbise cu dispreţ, aşa cum ar fi făcut cu orice rob murdar şi urât mirositor, dar când arapul i se înfăţişase, i-au revenit în minte vorbele tatălui său: „Guillem e mâna dreaptă a lui Arnau Estanyol, consulul Mării din Barcelona, de pe urma căruia ne ducem traiul.” Am nevoie de unelte ca să scriu un răvaş şi de un loc liniştit, a adăugat Guillem.

„Primesc darul sloboziei tale, a scris. Plec la Genova, prin Pisa, şi am să călătoresc în numele tău, ca rob; acolo am să aştept cartea ta de cetăţean.” Ce să-i mai spună? Că nu putea trăi fără Mar? Dar stăpânul lui, Arnau, putea oare? La ce bun să i-o amintească? „Plec să-mi caut rădăcinile, familia, a adăugat. Precum Hasdai, mi-ai fost cel mai bun prieten; poartă-i de grijă. Am să-ţi fiu pe veci recunoscător. Allah şi Sfânta Maria să te ocrotească. Am să mă rog pentru tine.”

Tânărul care se ocupase de el a plecat la Barcelona îndată ce galera pe care se îmbarcase Guillem a făcut primele manevre pentru a ieşi din portul Salou.

Arnau a pecetluit cartea de cetăţean a lui Guillem pe îndelete, privind fiece literă de pe înscris; ciuma, lupta, banca, zile şi zile de trudă, taifasuri, prietenie, bucurie… Mâna i-a tremurat pe ultima trăsătură de condei. Pana l-a lăsat când să semneze. Amândoi ştiau că alte pricini îl făcuseră să fugă.

Arnau s-a întors la bursă, unde a dat poruncă să-i fie dată cartea de cetăţean conlucrătorului său din Pisa. Şi i-a alăturat un ordin de plată pentru o mică avere.

— Nu-l aşteptăm pe Arnau? a întreba-o Joan pe Elionor, după ce a intrat în sufragerie, unde baroneasa se pusese deja la masă.

— Ţi-e foame? Dând din cap, Joan a făcut semn că da. Păi, dacă Domnia Ta vrei să cinezi, e mai bine s-o faci acum.

Monahul s-a aşezat în faţa lui Elionor, pe o latură a mesei din sufrageria lui Arnau. Doi slujitori i-au adus pâine albă din grâu de cel mai bun, vin, supă şi raţă friptă, gătită cu piper şi ceapă.

— Nu spuneai Domnia Ta că ţi-era foame? l-a iscodit Elionor pe Joan când l-a văzut răscolind în joacă prin bucate.

Joan s-a mărginit să ridice privirea la cumnată. Acelea au fost singurele vorbe care s-au auzit în toată după-amiaza.

La câteva ceasuri după ce se retrăsese în odaie, Joan a auzit mişcare în palat. Câţiva slujitori se grăbeau să-i iasă în întâmpinare lui Arnau. I-au adus de-ale gurii, dar el a zis că nu, cum făcuse şi în alte trei dăţi când Joan hotărâse să-l aştepte: Arnau se aşeza într-unul dintre saloanele micului palat, unde îl aştepta Joan, şi refuza cina târzie cu o mişcare ostenită.

Joan a auzit paşii slujitorilor care se întorceau. Apoi i-a auzit pe ai lui Arnau în faţa uşii lui, îndreptându-se osteniţi spre iatac. Ce-i putea spune dacă ieşea la ora aceea? Încercase să-i vorbească în cele trei prilejuri când îl aşteptase, dar Arnau se închidea în sine şi răspundea cât mai scurt la întrebările fratelui: „Eşti bine?” „Da.” „Ai trudit din greu la bursă?” „Nu.” „Treaba merge bine?” Tăcere. „Şi Sfânta Maria?” „Bine.” În bezna din odaie, Joan şi-a dus mâinile la faţă. Paşii lui Arnau se pierduseră. Şi despre ce să-i vorbească? Despre ea? Cum putea auzi de pe buzele lui că o iubea?

Joan văzuse cum Mar ştersese lacrima ce curgea pe chipul lui Arnau. „Tată?” o auzise spunând. Îl văzuse pe Arnau tremurând. Se întorsese către Elionor şi o văzuse zâmbind. Fusese nevoie să-l vadă suferind ca să priceapă, dar cum îi putea mărturisi adevărul? Cum să-i spună că tocmai el…? Lacrima s-a ivit iar în mintea lui Joan. O iubea chiar atât de mult? O va putea uita? Nimeni nu l-a putut mângâia pe Joan până când, într-o noapte, s-a pus în genunchi şi s-a rugat până la cântatul cocoşilor.

— Aş vrea să plec din Barcelona.

Stareţul dominican s-a uitat la monah; era numai piele şi os, cu ochii adânciţi în orbite în spatele cearcănelor vineţii şi uriaşe, cu sutana neagră şi soioasă.

— Te simţi în stare, frate Joan, să fii inchizitor?

— Da, l-a încredinţat Joan. Stareţul l-a privit de sus în jos. De cum plec din Barcelona îmi vin iarăşi în fire.

— Fie. Săptămâna ce vine ai să pleci către miazănoapte.

Pleca într-un ţinut cu sate mici, cu agricultori ori crescători de vite, cătune pierdute printre văi şi munţi, unde oamenii aşteptau cu teamă sosirea inchizitorului. Joan nu era nimic nou pentru ei. De mai bine de un veac, de când Ramon de Penyafort primise de la papa Inocenţiu al IV-lea misiunea de a se ocupa de Inchiziţia din regatul Aragonului şi principatul Narbonei, acele sătucuri suferiseră din pricina cercetărilor săvârşite de călugării negri[57]. Cele mai multe dintre doctrinele pe care Biserica le credea eretice trecuseră din Franţa în Catalonia: catarii şi valdezii întâi, begarzii apoi, şi templierii urmăriţi de regele Franţei, ultimii. Ţinuturile de frontieră fuseseră primele înrâurite de eretici; pe acele meleaguri, unii nobili au fost osândiţi şi executaţi: vicontele Arnau şi soţia lui, Ermessenda; Ramon, senior de Cadí, ori Guillem de Niort, *veguer* al contelui Nunó Sanç în Cerdaña şi Coflent, ţinuturi unde fratele Joan trebuia să-şi împlinească misiunea.

— Excelenţă, l-a primit într-unul dintre acele sate alaiul bărbaţilor de vază, ploconindu-se.

— Nu sunt „Excelenţă”, le-a răspuns Joan, poruncindu-le prin semne să se ridice. Spuneţi-mi simplu „frate Joan”.

Scurta lui cunoaştere îi dovedea că încercarea se repeta mereu. Vestea sosirii inchizitorului, a aprodului care îl întovărăşea şi a unei jumătăţi de duzină de soldaţi ai Sfântului Oficiu i-o luase înainte. Erau în mica piaţă din mijlocul cătunului. Joan i-a zărit pe cei patru bărbaţi care nu se învoiau să se ridice de tot: ţineau capul plecat, descoperit şi nu puteau sta liniştiţi. Nu mai era nici ţipenie în piaţă, dar Joan ştia că îl priveau o droaie de ochi nevăzuţi. Atât de multe aveau de ascuns?

După primire, urma îndeobşte acelaşi lucru: oferirea celei mai bune case din sătuc, unde îl aştepta o masă îmbelşugată, prea îmbelşugată pentru agoniseala acelor oameni.

— Vreau doar o bucată de brânză, pâine şi apă. Luaţi ce rămâne, şi aveţi grijă ca oamenii mei să fie bine slujiţi, a mai rostit, după ce s-a pus la masă.

O altă casă la fel. Modestă şi simplă, dar durată din piatră, spre deosebire de bojdeucile din pământ ori lemn putred grămădite în cătune. O masă şi câteva scaune erau tot mobilierul unei încăperi a cărei viaţă se aduna în jurul vetrei.

— Pesemne că Excelenţa Voastră sunteţi ostenit.

Joan s-a uitat la brânza din faţa lui. Mersese ceasuri la rând pe

[57] Rasa călugărilor dominicani era neagră.

poteci bolovănoase, îndurând frigul şi roua din zori, cu picioarele înnoroiate şi ude. Pe sub masă şi-a frecat glezna care îl durea şi piciorul drept, pus peste cel stâng.

— Nu-s „Excelenţă”, a repetat monoton, şi nici nu-s ostenit. Dumnezeu nu primeşte osteneli când e vorba să-l fie apărat numele. O să începem în curând, de cum îmbuc ceva. Strângeţi oamenii în piaţă.

Înainte de a pleca din Barcelona, Joan ceruse de la mănăstirea Santa Caterina tratatul scris de papa Grigore al IX-lea în 1231 şi studiase procedurile inchizitorilor itineranţi.

„Păcătoşilor! Căiţi-vă!” Mai întâi predica adresată gloatei. Cei doar ceva mai mult de şaptezeci de săteni strânşi în piaţă au lăsat privirile în ţărână, de cum i-au auzit primele spuse. Ochii călugărului negru îi înmărmureau. „Vă aşteaptă flăcările iadului!” Prima oară se îndoise că ar avea harul de a glăsui mulţimii, dar vorbele îi ţâşniseră uşor una după alta, cu atât mai lesne cu cât îşi simţea mai bine puterea asupra ţăranilor îngroziţi. „Nici unul dintre voi n-o să scape! Dumnezeu nu primeşte oi negre în turma lui.” Trebuiau să mărturisească; erezia trebuia să iasă la lumină. Asta era misiunea lui: să afle păcatul săvârşit în singurătate, pe care îl ştiau doar vecinul, prietenul, soţia.

„Dumnezeu ştie. Vă ştie. Vă urmăreşte. Cel care priveşte nepăsător la păcat va arde în focul Gheenei, fiindcă-i mai rău cel care îngăduie păcatul decât cel care păcătuieşte; cel care păcătuieşte poate primi iertarea, dar cel care tăinuieşte păcatul...” Atunci îi privea scrutător: o mişcare în plus, o privire piezişă. Aceia urmau să fie primii. „Cel care ascunde păcatul...” Joan tăcea din nou, o clipă ce se prelungea până când vedea cum se prăbuşeau sub ameninţarea lui: „nu poate primi iertarea”.

Spaimă. Foc, durere, păcat, pedeapsă: călugărul negru striga şi-şi prelungea vorbele până se înstăpânea în sufletele lor, o comuniune pe care începuse s-o simtă încă de la prima predică.

— Aveţi trei zile de iertăciune, le-a zis în cele din urmă. Cel care va veni din propria vrere să-mi mărturisească vinovăţia va fi tratat cu bunăvoinţă. După aceste trei zile, pedeapsa va fi exemplară. S-a întors la ofiţer: Cerceteaz-o pe femeia bălaie, apoi pe bărbatul desculţ şi pe omul cu centiron negru. Fata cu copil mic. Joan i-a arătat discret. Dacă nu vin din vrerea lor, va trebui să-i aduceţi laolaltă cu tot atâţia, aleşi la întâmplare.

În cele trei zile de iertăciune, Joan a stat la masă, neclintit, alături de un aprod şi niscaiva soldaţi, care se tot foiau, pe când ceasurile se scurgeau cu greutate în tăcere.

Doar patru oameni au venit, întrerupând plictiseala: doi bărbaţi care călcaseră îndatorirea de a veni la liturghie, o femeie care nu

dăduse de câteva ori ascultare poruncilor bărbatului, un băiat care îşi iţise capul, cu ochi imenşi, dindărătul uşii.

Cineva l-a împins de la spate, dar băiatul n-a vrut să intre şi a rămas cu o jumătate de trup afară, şi alta înăuntru.

— Intră, copile, l-a poftit Joan.

Băiatul a dat înapoi, dar o mână l-a împins iar înăuntru, închizând uşa.

— Câţi ani ai? l-a iscodit Joan.

Copilul s-a uitat la ostaşi, la aprod, preocupat de tot ce făceau, şi la Joan.

— Nouă ani, a bolborosit.

— Cum te cheamă?

— Alfons.

— Vino încoace, Alfons. Ce vrei să ne spui?

— Păi, că acum două luni am luat fasole din grădina vecinului.

— Am luat? a întrebat Joan.

Alfons a lăsat ochii în jos.

— Am furat, s-a auzit slab de tot.

Joan s-a ridicat din culcuş şi a mucărit candela. De câteva ceasuri cătunul tăcuse, ca şi el, încercând să doarmă. Închidea ochii şi aţipea, dar lacrima care luneca pe obrazul lui Arnau îl întorcea la nesomn. Avea nevoie de lumină. Încerca iar, de nenumărate ori, dar până la urmă se ridica, mereu, ba năprasnic, ba asudat, ori pe îndelete, cântărind amintirile ce nu-l lăsau să doarmă.

Avea nevoie de lumină. S-a uitat dacă mai era ulei în opaiţ.

Chipul mohorât al lui Arnau i-a apărut în beznă.

S-a trântit iar în culcuş. Era frig. Mereu era frig. A privit câteva clipe licărul flăcării şi umbrele care jucau odată cu ea. Singura fereastră din iatac n-avea obloane, aerul se strecura prin ea. „Toţi jucăm un dans; al meu…”

S-a chircit sub pături şi s-a silit să pună geană pe geană.

De ce nu se mai crăpa odată de ziuă? Încă o zi, ultima dintre cele trei de iertăciune.

A aţipit uşor, dar după ceva mai mult de jumătate de ceas s-a deşteptat din nou asudat.

Opaiţul tot mai ardea. Umbrele dănţuiau fără odihnă. Cătunul tot mai era cufundat în muţenie. De ce nu se crăpa odată de ziuă?

S-a învelit în pături şi s-a apropiat de fereastră.

Alt cătun. Încă o noapte a aşteptat cântatul cocoşilor.

Venirea zilei următoare…

Dis-de-dimineaţă, un şir de ţărani escortaţi de soldaţi stăteau la coadă în faţa casei.

A destăinuit că se numea Peregrina[58]. Joan s-a făcut că nu dădea mare atenţie femeii bălaie care a intrat a patra. Nu obţinuse nimic de la primii trei. Peregrina a rămas în picioare în faţa mesei la care stăteau Joan şi aprodul. Focul trosnea în vatră. Nu mai era nimic în jur. Soldaţii stăteau afară. Deodată, Joan a ridicat privirea. Femeia s-a cutremurat.

— Tu ştii ceva… e adevărat, Peregrino? Dumnezeu ne păzeşte, a lămurit-o Joan. Peregrina a încuviinţat cu ochii în podeaua odăii. Uită-te la mine. Am nevoie să te uiţi la mine. Vrei, oare, să arzi în focul Gheenei? Uită-te la mine. Ai copii?

Femeia a ridicat domol privirile.

— Da, dar… a bolborosit.

— Dar ei nu-s păcătoşi, a oprit-o Joan. Atunci cine, Peregrino? Femeia a stat în cumpănă. Cine, Peregrino?

— Huleşte, a spus.

— Cine huleşte, Peregrino?

Aprodul s-a pregătit să scrie.

— Ea. Joan a aşteptat în tăcere. Nu mai era ieşire. Am auzit-o hulind când se supără. Peregrina şi-a coborât privirea în podea. Sora soţului meu, Marta. Când se supără, zice vorbe groaznice.

Scârţâitul aprodului s-a ridicat peste orice alt sunet.

— Şi altceva, Peregrino?

De astă dată, femeia a înălţat capul, liniştită.

— Nimic.

— Sigur?

— Vă jur. Trebuie să mă credeţi.

Nu greşise decât în privinţa celui cu centiron negru. Bărbatul desculţ pârâse doi păstori că nu ţineau postul: dăduse pe faţă că-i văzuse înfulecând carne în Postul Paştelui. Fata cu copilul, o văduvă tânără, făcuse deopotrivă, vorbind despre vecinul ei, un bărbat însurat care îi făcea neîncetat propuneri necinstite. Care chiar îi mângâiase un sân.

— Şi tu te-ai lăsat? o iscodise Joan. Ţi-a făcut plăcere?

Tânăra izbucnise în plâns.

— Ţi-a plăcut? insistase Joan.

— Ne era foame, suspinase ridicând copilul.

Aprodul îi înscrisese numele. Joan o pironise cu privirea. „Şi ce ţi-a dat? s-a întrebat. Un codru de pâine uscată? Atâta face onoarea ta?”

— Mărturiseşte! i-a cerut Joan, împungând-o cu degetul.

Alţi doi şi-au pârât tot atâţia vecini. Eretici, l-au încredinţat.

— În unele nopţi mă trezesc sunete ciudate şi văd lumini în casă, a dat în vileag unul din ei. Sunt adoratorii Necuratului.

---

[58] În lb. sp., „peregrină, călătoare”. (n.tr.)

„Ce ţi-o fi făcut vecinul de l-ai pârât? s-a întrebat Joan. Ştii bine că acela n-are să afle nicicând numele celui care l-a pârât. Ce câştigi tu dacă eu îl osândesc? Poate că o sfoară de pământ?”

— Cum îl cheamă pe vecinul tău?

— Anton, pitarul.

Aprodul a înscris numele.

Când Joan a isprăvit întrebările, căzuse noaptea; l-a chemat pe ofiţer, iar aprodul i-a dictat numele celor care trebuiau să vină în faţa Inchiziţiei a doua zi, la cântatul cocoşilor, de cum avea să răsară soarele.

Şi din nou tăcerea nopţii, frigul, unduirile flăcării, amintirile. Joan s-a ridicat iar.

Una care a hulit, un desfrânat, un adorator al diavolului. „Dis-de-dimineaţă veţi fi ai mei”, a bombănit. O fi adevărată istoria cu adoratul? Până atunci fuseseră o sumedenie de asemenea pâre, dar una singură se adeverise. Aceasta avea să fie adevărată? Şi cum s-o poată dovedi?

Se simţea ostenit, s-a întors în culcuş, a închis ochii. Un adorator al Necuratului…

— Juri pe cele patru evanghelii? a întrebat Joan când lumina a început să se strecoare pe fereastra de la catul de jos al casei.

Bărbatul s-a învoit.

— Ştiu că ai păcătuit, a zis Joan.

Înconjurat de doi soldaţi în poziţie de drepţi, bărbatul care cumpărase o clipă de plăcere de la tânăra văduvă s-a făcut alb ca varul. Broboane de sudoare au început să-i acopere fruntea.

— Cum te numeşti? „Gaspar”, s-a auzit. Ştiu că ai păcătuit, Gaspar, a repetat Joan.

Bărbatul s-a bâlbâit:

— Eu… Eu…

— Mărturiseşte. Joan a ridicat glasul.

— Eu…

— Biciuiţi-l ca să mărturisească!

Joan s-a ridicat şi a bătut în masă cu amândoi pumnii.

Unul dintre soldaţi şi-a dus mâna la centiron, de care atârna un gârbaci din piele. Bărbatul s-a prăvălit în genunchi în faţa mesei unde stăteau Joan şi aprodul.

— Nu. Vă rog! Nu mă biciuiţi!

— Mărturiseşte.

Cu gârbaciul încă nedesfăcut, soldatul l-a lovit peste spate.

— Mărturiseşte! a ţipat Joan.

— Eu… eu n-am nicio vină. Ci femeia aia. M-a fermecat. Bărbatului

i se băteau turcii la gură. Soţul ei nu se mai împreunează cu ea. Joan nu s-a tulburat. Şi mă caută, se ţine după mine. Am făcut-o doar de câteva ori, dar n-am s-o mai fac. N-am s-o mai văd. Vă jur.

— Te-ai împreunat cu ea?

— Da... da.

— De câte ori?

— Habar n-am.

— De patru, cinci, zece ori?

— De patru. Da. Asta-i. De patru ori.

— Cum o cheamă pe femeie?

Aprodul a înscris iar.

— Ce alte păcate mai ai?

— Nu... nici unul, vă jur.

— Nu te jurui în deşert. Joan a lungit vorbele. Biciuiţi-l!

După zece lovituri de gârbaci, bărbatul a mărturisit că se culca cu femeia şi alte felurite târfe când se ducea la piaţa din Puigcerdà; în afară de asta, hulise, minţise şi făcuse o nesfârşire de mici păcate. Alte cinci lovituri de gârbaci fuseseră de ajuns ca să-şi aducă aminte de tânăra văduvă.

— Şi-a mărturisit vinovăţia, a hotărât Joan. Mâine va trebui să apari în piaţă pentru *sermo generalis,* unde ţi se va spune ce pedeapsă ai primit.

Bărbatul nici măcar n-a avut timp să se opună. În genunchi, soldaţii l-au târât afară din casă.

Marta, cumnata Peregrinei, a mărturisit, nemaifiind nevoie de alte ameninţări, şi, după ce a chemat-o pentru a doua zi, Joan l-a grăbit pe aprod din priviri.

— Aduceţi-l pe Anton Sinom, i-a poruncit acela ofiţerului, după ce citise înscrisul.

De cum l-a zărit intrând pe adoratorul diavolului, Joan şi-a îndreptat spatele în jilţul tare de lemn. Nasul acvilin, fruntea înaltă, ochii negri ai bărbatului...

Voia să-i audă vocea.

— Juri pe cele patru evanghelii?

— Da.

— Care ţi-e numele? l-a întrebat înainte chiar ca bărbatul să ajungă în faţa lui.

— Anton Sinom.

Bărbatul scund, cam ghebos, i-a răspuns la întrebare dintre soldaţii care îl însoţeau, cu o urmă de resemnare ce nu i-a scăpat inchizitorului.

— Acesta ţi-i numele dintotdeauna?

Anton Sinom a şovăit. Joan i-a aşteptat răspunsul.

— Aici toţi mă ştiu cu acest nume, i-a dat pe faţă în cele din urmă.

— Şi-n altă parte decât aici?

— În altă parte aveam alt nume.

Joan şi Anton s-au privit. Omuleţul n-a pus nicio clipă ochii în jos.

— Poate unul creştinesc?

Anton a făcu semn cu capul că nu. Joan şi-a oprit un zâmbet. Cum să înceapă? Spunându-i că-l ştia păcătos? Jidovul convertit n-avea să intre în joc. Nimeni din cătun nu-l aflase; altfel l-ar fi trădat mai mulţi, cum se obişnuia cu convertiţii. Trebuie că era inteligent acest Sinom. Joan s-a uitat la el câteva clipe, întrebându-se ce ascundea bărbatul, de ce îşi lumina casa la vreme de noapte?

Monahul s-a ridicat şi a ieşit din casă; nici aprodul, nici soldaţii nu s-au clintit. Când a închis uşa în urma lui, curioşii îmbulziţi în fata casei au înmărmurit. Joan nici nu s-a uitat la ei şi s-a adresat ofiţerului:

— Sunt aici rudele celui dinăuntru?

Ofiţerul i-a arătat o femeie şi doi băieţi, care se uitau la el. Era ceva…

— Cu ce se ocupă omul acesta? Cum e casa lui? Ce-a făcut când l-aţi chemat la judecată?

— E pitar, i-a răspuns ofiţerul. Are atelier în pivniţă. Casa? Obişnuită, curată. N-am vorbit cu el când l-am chemat; ci cu nevastă-sa.

— Nu era în atelier?

— Nu.

— V-aţi dus în zori, cum v-am poruncit?

— Da, frate Joan.

„În unele nopţi mă trezeşte…” Vecinul rostise „mă trezeşte”. Un pitar, un pitar care se trezeşte înainte de a se crăpa de ziuă. „Nu dormi, Sinom? Dacă trebuie să te trezeşti odată cu găinile…” Joan s-a uitat iar la familia convertitului, care stătea ceva mai departe de restul curioşilor. S-a plimbat în cerc, câteva clipe. Deodată a intrat iar în casă; aprodul, soldaţii şi convertitul nu se clintiseră din locul unde-i lăsase.

Joan s-a apropiat de bărbat până când chipurile li s-au atins; apoi s-a aşezat la locul lui.

— Dezbrăcaţi-l! le-a poruncit soldaţilor.

— Sunt circumcis. Am recunoscut deja.

— Dezbrăcaţi-l!

Soldaţii s-au întors către Sinom şi, înainte ca ei să se repeadă pe el, privirea pe care i-a aruncat-o convertitul l-a convins că avea dreptate.

— Şi acum, l-a întrebat când era gol puşcă, ce ai să-mi spui?

Convertitul a încercat să-şi ţină firea cât a putut de bine.

— Nu ştiu ce spui Domnia Ta, i-a răspuns.

— Spun că, Joan a coborât glasul, mestecându-şi fiecare vorbă, faţa

şi gâtul tău sunt murdare, dar acolo unde îţi începe pieptul eşti foarte curat. Spun că mâinile şi încheieturile tale-s murdare, dar antebraţul îţi e neatins. Spun că picioarele şi călcâiele tale-s murdare, dar picioarele tale sunt curate.

— Murdărie unde nu-s straie, curăţenie unde sunt, a cuvântat Sinom.

— Nici măcar făină, pitarule? Vrei să-mi spui că straiele unui pitar îl apără de făină? Vrei să-mi spui că la cuptor trudeşti tot în straiele de iarnă? Unde ţi-e făina de pe braţe? Azi e luni, Sinom. Ai respectat sărbătoarea Domnului?

— Da.

Ridicându-se, Joan a bătut cu pumnul în masă.

— Dar te-ai şi purificat după riturile tale eretice, a strigat, împungându-l cu degetul.

— Nu, a gemut Sinom.

— Vedem noi, Sinom, vedem noi. În temniţă cu el şi aduceţi-mi-i aici pe nevasta şi copiii lui.

— Nu! a implorat Sinom, când soldaţii îl târau de-acum de braţe spre beci, ei n-au nicio legătură cu aşa ceva.

— Staţi! a poruncit Joan. Soldaţii au stat în loc şi l-au întors pe convertit spre inchizitor. Cu ce n-au nicio legătură, Sinom? Cu ce n-au nicio legătură?

Sinom a mărturisit, vrând să-şi scape familia. Când a isprăvit, Joan a poruncit să fie întemniţaţi şi el, şi familia lui. Apoi a pus să-i fie aduşi ceilalţi vinovaţi.

Nici nu se crăpase încă de ziuă când Joan a coborât în piaţă.

— Nu doarme? a întrebat un soldat între două căscaturi.

— Nu, i-a răspuns celălalt. Toată noaptea îl aud mergând neîncetat dintr-un capăt într-altul al odăii.

Cei doi soldaţi s-au uitat la Joan, care sfârşea pregătirile pentru ultima predică. Sutana neagră, tocită şi murdară, tare ca pergamentul, părea că nu voia să-i însoţească mişcările.

— Păi, dacă nici nu doarme, nici nu mănâncă… a zis celălalt.

— … Trăieşte din vrăjmăşie, s-a băgat în vorbă ofiţerul, care îi ascultase.

Norodul a început să vină în piaţă odată cu primele raze de soare. Vinovaţii, în primul rând, despărţiţi de oameni şi escortaţi de soldaţi; era printre ei şi Alfons, copilul de nouă ani.

Joan a început autodafeul, iar stăpânirea din cătun s-a apropiat ca să jure ascultare Inchiziţiei în ducerea la bun sfârşit a osândelor hotărâte. Călugărul a început să citească vinovăţii şi osânde. Cei care veniseră în cele trei zile de iertăciune au primit pedepse mai mici: un pelerinaj la catedrala din Gerona. Alfons a fost osândit să dea ajutor pe veresie, o zi pe săptămână vreme de o lună, vecinului de la care

furase. Când a citit vina lui Gaspar, un strigăt i-a tăiat vorba:

— Târfă ce eşti! Un bărbat s-a năpustit asupra femeii care preacurvise cu Gaspar. Soldaţii au dat fuga s-o apere. Aşadar, acela era păcatul de care nu voiai să-mi vorbeşti? a strigat la ea fără oprire, dindărătul soldaţilor.

Când soţul făcut de ocară a amuţit, Joan şi-a anunţat hotărârea:

— Trei ani la rând, duminică de duminică, ai să stai în genunchi, purtând *sambenito*[59] în faţa bisericii, de la răsăritul la scăpătatul soarelui. Cât despre tine… a început să-i spună femeii.

— Cer dreptul de a o pedepsi! a strigat soţul.

Joan s-a uitat la femeie. „Ai copii?” a fost gata s-o întrebe. Ce păcat vor fi săvârşit fiii ca să trebuiască să stea de vorbă cu mama lor urcaţi pe un scrin şi printr-o ferestruică, având drept singură mângâiere atingerea mâinii ei pe creştet? Dar acel bărbat avea dreptul…

— Cât despre tine, a repetat, te dau pe mâna mai-marilor laici, care vor avea grijă să se împlinească legea catalană la cererea soţului tău.

Joan a învinuit şi osândit fără preget mai departe.

— Anton Sinom. Tu şi familia ta veţi fi trimişi inchizitorului general.

— La drum, a dat poruncă Joan după ce şi-a urcat câteva boccele pe-o catârcă.

Dominicanul s-a despărţit de cătun cu privirea, ascultându-şi propriile vorbe, care încă mai răsunau în mica piaţă; chiar în acea zi avea să ajungă într-altul, apoi într-altul şi altul. „Şi oamenii din toate aceste cătune, şi-a zis în sinea lui, mă vor privi şi asculta cuprinşi de teamă. Apoi se vor pârî unii pe alţii, şi păcatele le vor ieşi la lumină. Iar eu va trebui să le cercetez, să le interpretez mişcările, feţele, tăcerile, simţămintele, ca să le aflu păcatul.”

— Grăbeşte-te, domnule ofiţer! Vreau să ajung înainte de amiază.

---

[59] Cămaşă largă şi lungă din lână galbenă, având pe piept crucea Sfântului Andrei şi flăcări, cu care inchizitorii îi îmbrăcau pe cei condamnaţi la arderea pe rug, ca şi pe ceilalţi penitenţi, care îşi recunoscuseră greşelile. (n.tr.)

Partea a patra

Şerbii sorţii

Capitolul 46

Paştele anului 1367
Barcelona

Arnau a rămas în genunchi în faţa Fecioarei Mării, Fecioara lui, pe când preoţii celebrau liturghia de Paşte. Intrase în biserica Sfânta Maria împreună cu Elionor; biserica era plină ochi, dar oamenii s-au dat la o parte, lăsându-l să-şi croiască drum în primul rând. Le recunoştea zâmbetele: unul îi ceruse un împrumut pentru o barcă nouă; altul îi lăsase paralele agonisite; acela îi ceruse bani pentru zestrea fiicei; celălalt nu-i înapoiase încă gologanii, după învoială. Iar ultimul pusese ochii în pământ. Arnau se oprise lângă el şi, spre disperarea lui Elionor, îi întinsese mâna.

— Pacea lui Isus fie cu tine, îl salutase.

Ochii bărbatului se luminaseră, iar Arnau îşi văzuse de drum către marele altar. Nu-i avea decât pe ei, îi mărturisise Fecioarei: oamenii de rând care îl preţuiau pentru sprijinul pe care li-l dădea. Joan căuta păcate, iar de Guillem nu ştia nimic. Cât despre Mar, ce să mai zică despre ea?

Elionor l-a lovit peste gleznă şi, când Arnau s-a uitat la ea, l-a îndemnat cu o mişcare din mână să se ridice. „Ai văzut tu vreodată un nobil care să stea în genunchi la fel de mult ca tine?” îl mustrase de nenumărate ori. Arnau nu i-a dat atenţie, dar Elionor l-a lovit iar peste gleznă.

„Asta-i tot ce am, mamă. O muiere căreia îi pasă de ce-i părelnic mai mult decât de orice, dar mai mult decât orice vrea s-o fac mamă. Ar trebui s-o fac? Nu vrea decât un vlăstar coborâtor, un fiu care să fie chezăşia viitorului său.” Elionor l-a lovit din nou peste gleznă. Când Arnau s-a întors la ea, soţia i-a arătat cu privirea la ceilalţi nobili din biserica Sfânta Maria. Unii stăteau în picioare, dar cei mai mulţi luaseră loc; numai Arnau mai stătea în genunchi.

— Sacrilegiu! s-a auzit iar.

Strigătul a răsunat în toată biserica. Preoţii au amuţit, Arnau s-a ridicat şi toţi s-au întors către marea intrare a bisericii Sfânta Maria.

— Sacrilegiu!

Mai mulţi bărbaţi şi-au croit drum spre altar când s-a strigat „sacrilegiu, erezie, diavoli şi jidovi”! Erau gata să se adreseze preoţilor, dar unul dintre ei le-a vorbit enoriaşilor:

— Jidovii au profanat o ostie sfântă, a ţipat.

Un vuiet s-a ridicat dintre oameni.

— Nu le ajunge că L-au ucis pe Hristos, a exclamat iar primul, din altar, mai vor să-i profaneze şi trupul.

Vuietul s-a făcut strigăt. Arnau a dat să se întoarcă spre enoriaşi, dar privirea i s-a întâlnit cu a lui Elionor.

— Prietenii tăi, jidovii, i-a şuierat nevasta.

Arnau ştia despre ce-i vorbea. De când cu măritişul lui Mar, el nu suferea să stea acasă, aşa că în multe seri se ducea să-şi vadă prietenul, pe Hasdai Crescas, şi stătea la taclale cu el până noaptea târziu. Înainte de a-i putea răspunde lui Elionor, nobilii şi oamenii de frunte care îi însoţeau la slujbă s-au alăturat spuselor ei, sporovăind unul cu altul:

— Vor să-L facă iar să sufere pe Isus, chiar şi mort, s-a plâns unul.

— Legea îi sileşte să stea acasă de Paşte, cu uşile şi ferestrele închise; cum de-au putut? a întrebat cel de lângă el.

— Şi-or fi luat tălpăşiţa, a bănuit altul.

— Şi copiii? s-a băgat o femeie în vorbă. Sigur că au răpit şi vreun copil de creştin, să-l răstignească, să-i mănânce inima…

— … Şi să-i bea sângele, s-a auzit.

Arnau nu-şi putea lua ochii de la ceata nobililor furioşi. Cum puteau…? Privirea i s-a întâlnit cu a lui Elionor. Zâmbea.

— Prietenii tăi, a repetat nevastă-sa cu ironie.

Atunci, întreaga biserică Sfânta Maria a cerut răzbunare. La cartierul evreiesc se aţâţau unii pe alţii, la auzul strigătelor de „eretici şi profanatori”. Arnau i-a văzut năpustindu-se spre ieşirea din biserică. Nobilii au rămas la urmă.

— Dacă nu te grăbeşti, a auzit-o pe Elionor, n-ai să intri în cartierul evreiesc.

Arnau s-a întors la nevastă-sa; apoi la Fecioară. Urletele începeau să se piardă pe uliţa Mar.

— De unde atâta duşmănie, Elionor? Oare n-ai tot ce-ţi doreşti?

— Nu, Arnau. Ştii că n-am tot ce doresc, şi poate că tocmai asta le dai prietenilor tăi, jidovii.

— Despre ce vorbeşti, muiere?

— Despre tine, Arnau, despre tine. Ştii prea bine că niciodată nu ţi-ai împlinit îndatoririle de soţ.

Câteva clipe, Arnau şi-a amintit de multele prilejuri când refuzase încercările lui Elionor de a se apropia de el; întâi blând, încercând să n-o rănească, apoi brutal, nestând prea mult la gânduri.

— Când regele m-a silit să mă însor cu tine, nu mi-a zis şi că trebuia să-ţi satur nevoile, i-a trântit-o.

— Regele nu, a răspuns ea, dar Biserica da.

— Dumnezeu nu mă poate sili să mă culc cu tine!

Elionor a încasat vorbele soţului, pironindu-l cu privirea; apoi, foarte domol a întors capul la marele altar. Erau singuri în biserică, alături de cei trei preoţi care le ascultau tăcuţi cearta de familie. Arnau s-a întors şi el către cei trei preoţi. Când soţii s-au privit din nou, Elionor a mijit din ochi.

N-a mai grăit nimic. Arnau i-a întors spatele şi a plecat spre ieşire.

— Du-te la ţiitoarea ta jidoavcă, a auzit că striga Elionor în urma lui.

Un fior l-a trecut pe şira spinării.

În anul acela era iar Consul al Mării. S-a dus aşa, în straie de gală, spre cartierul evreiesc; gloata striga tot mai tare, străbătând uliţa Mar, piaţa Blat, scurtătura Preso, în drum către biserica Sant Jaume. Cerea răzbunare şi se îmbulzea în faţa porţilor apărate de oştenii regelui. În ciuda tumultului, Arnau şi-a croit drum destul de uşor.

— Nu se poate intra în cartierul evreiesc, onorabile consul, i-a atras luarea-aminte ofiţerul de strajă. Aşteptăm poruncile locţiitorului regal, infantele don Juan, fiul lui Pedro al III-lea.

Şi poruncile au sosit. A doua zi de dimineaţă, infantele a cerut ca toţi evreii din Barcelona să fie încuiaţi în sinagoga cea mare, fără apă şi merinde, până aveau să fie aflaţi cei vinovaţi de profanarea ostiei.

— Cinci mii de oameni, a bombănit Arnau în camera lui de lucru de la bursă, când i-au dat vestea. Cinci mii de oameni înghesuiţi în sinagogă fără apă şi merinde! Ce se va alege de copii, de nou-născuţi? Ce nădăjduieşte infantele? Ce nerod aşteaptă ca un evreu să se recunoască vinovat de profanarea unei ostii? Ce neghiob aşteaptă ca un om să se osândească singur la moarte?

A dat un pumn în masă şi s-a ridicat. Uşierul care îi dăduse vestea a sărit în sus.

— Anunţă garda! i-a poruncit Arnau.

Prea onorabilul Consul al Mării a traversat cetatea în graba mare, însoţit de o jumătate de duzină de *missatges* înarmaţi. Porţile de intrare în cartierul evreiesc, încă sub paza oştenilor regelui, erau larg deschise; norodul se făcuse nevăzut din faţa lor, dar tot erau ceva mai mult de o sută de curioşi, care încercau să privească înăuntru, în ciuda ghionturilor date în stânga şi-n dreapta de soldaţi.

— Cine comandă aici? l-a întrebat Arnau pe ofiţerul din poartă.

— Domnul *veguer* e înăuntru, i-a spus acela.

— Anunţă-l!

Domnul *veguer* şi-a făcut de îndată apariţia.

— Ce vânt te aduce, Arnau? l-a întrebat, întinzându-i mâna.

— Poftesc să stau de vorbă cu evreii.

— Infantele a poruncit…

— Ştiu, l-a oprit Arnau. Tocmai de aceea trebuie să stau de vorbă cu ei. Am nenumărate treburi în desfăşurare, legate de evrei. Trebuie să le vorbesc.

— Dar infantele… a dat să zică domnul *veguer.*

— Infantele trăieşte de pe urma mahalalelor arăpească şi evreiască! Din porunca regelui, ele îi plătesc doisprezece mii de *sueldos* pe an. Domnul *veguer* a încuviinţat. Poate că infantelui îi e de folos să se arate vinovaţii de profanare, dar să n-ai nicio îndoială că

voieşte şi ca negoţurile evreilor să nu stea în loc; de nu… Ţine seama că de fapt cartierul evreiesc din Barcelona dă cea mai mare parte din cei doisprezece mii de *sueldos.*

Domnul *veguer* n-a avut nicio îndoială şi i-a lăsat să intre pe Arnau şi pe cei care îl însoţeau.

— Sunt în sinagoga cea mare, i-a grăit, alăturându-i-se.

— Ştiu, ştiu.

Cu toate că toţi evreii erau închişi, cartierul evreiesc era un furnicar. Nestând în loc, Arnau a desluşit un roi de călugări negri care cercetau rând pe rând casele evreilor, căutând ostia însângerată.

În uşa sinagogii, Arnau a dat nas în nas cu alt ofiţer din garda regală.

— Am venit să vorbesc cu Hasdai Crescas.

Ofiţerul comandant a încercat să refuze, dar însoţitorul lui i-a făcut un semn de încuviinţare.

Aşteptând să iasă Hasdai, Arnau s-a întors spre cartierul evreiesc. Casele, toate cu uşile larg deschise, erau o imagine vrednică de plâns. Călugării intrau şi ieşeau, adeseori cu obiecte, pe care le înfăţişau altor călugări, iar aceştia le cercetau şi tăgăduiau, dând din cap, apoi le aruncau în ţărâna împestriţată cu boarfele evreilor. „Cine-s profanatorii?” s-a întrebat Arnau.

— Onorabile, a auzit că-i spunea cineva din spate.

Arnau s-a întors şi l-a văzut pe Hasdai. Câteva clipe l-a privit în ochii înlăcrimaţi de ştirbirea vieţii lui sufleteşti. Arnau le-a poruncit tuturor oştenilor să se depărteze de ei. Toţi *missatges* i-au dat ascultare, dar ostaşii regelui au rămas pe-aproape.

— Poate că vă îngrijorează treburile din Consulatul Mării? i-a întrebat Arnau. Duceţi-vă lângă oamenii mei. Treburile din consulat sunt de taină.

Soldaţii i-au dat ascultare în ciuda vrerii lor. Arnau şi Hasdai s-au privit.

— Aş vrea să te îmbrăţişez, i-a zis Arnau când nu mai puteau fi auziţi.

— Nu trebuie.

— Ce faceţi?

— Rău, Arnau. Rău. Noi, bătrânii, nu mai contăm, tinerii au să îndure, dar copiii nici n-au mâncat, nici n-au băut de ceasuri întregi. Sunt câţiva nou-născuţi; când mamelor are să li se isprăvească laptele… Durează doar de câteva ceasuri, dar nevoile trupului…

— Vă pot da o mână de ajutor?

— Am încercat să ne târguim, dar domnul *veguer* nu vrea să ne dea atenţie. Ştii bine că nu există decât o cale: cumpără-ne slobozia.

— Până unde pot să…?

Privirea lui Hasdai l-a oprit. Câţi bani făcea viaţa a cinci mii de

evrei?

— Am încredere în tine. Comunitatea mea e în primejdie.

Arnau i-a întins mâna.

— Avem încredere în tine, a repetat Hasdai, primind mâna lui Arnau.

A mers iar printre călugării negri. Găsiseră, oare, ostia însângerată? Obiectele, inclusiv mobilele, se grămădeau fără preget în uliţele din cartierul evreiesc. La ieşire, l-a salutat pe *veguer.* Chiar după-amiază avea să-i ceară o audienţă, dar cât să dea pe o viaţă de om? Dar pe toată comunitatea? Arnau se târguise pentru tot soiul de mărfuri – stofe, mirodenii, animale, nave, aur şi argint – şi cunoştea preţul robilor, dar cât costa un prieten?

Arnau a ieşit din cartierul evreiesc, a cotit la stânga şi a luat-o pe uliţa Banys Nous; a traversat piaţa Blat şi, când a ajuns pe uliţa Carders, lângă colţul cu Montcada, unde era casa lui, a stat locului ca fulgerat. La ce bun? Ca să se întâlnească iar cu Elionor? S-a întors în uliţa Mar şi a coborât spre bancă. Din ziua când se învoise la căsătoria lui Mar... Din acea zi Elionor îl urmărise neostoit. Mai întâi hoţeşte. Până atunci nu-i vorbise nicicând cu „iubitule”! Nicicând n-o interesaseră negoţurile lui ori ce îmbuca, ori pur şi simplu cum se simţea. Când încercările ei dăduseră greş, Elionor hotărâse să atace făţiş. „Sunt femeie”, i-a spus într-o zi. Pesemne că nu-i plăcuse privirea de răspuns a lui Arnau, dar nu zisese mai mult şi după câteva zile ceruse: „Trebuie să ne consumăm căsătoria; trăim în păcat.”

— De când te preocupă atât de mult mântuirea sufletului meu? îi răspunsese Arnau.

Elionor nu se lăsase păgubaşă, în ciuda ocării pe care i-o adusese soţul şi, în cele din urmă, hotărâse să-i arate adevărul părintelui Juli Andreu, preot la Sfânta Maria. El era nesmintit interesat să-şi mântuie credincioşii, între care Arnau era unul dintre cei mai iubiţi. În faţa preotului, Arnau nu se putea dezvinovăţi cum făcea cu ea.

— Nu pot, părinte, îi răspunsese când l-a luat la întrebări într-o zi în biserică.

Era adevărat. De cum o dăduse pe Mar după cavalerul de Ponts, încercase s-o uite şi – de ce nu? – să aibă propria familie. Rămăsese stingher. Toţi cei pe care îi iubise plecaseră din viaţa lui. Putea să aibă copii, să se joace cu ei, să găsească în ei tot ce-i lipsea, şi toate le putea avea cu Elionor. Dar când o vedea lipindu-se de el, urmărindu-l prin odăile palatului ori îi auzea vocea falsă, forţată, atât de diferită de glasul cu care îi vorbise până atunci, toate acele gânduri i se prăbuşeau.

— Ce vrei să spui, fiule? l-a întrebat preotul.

— Regele m-a silit să mă căsătoresc cu Elionor, părinte, dar nu m-a

întrebat niciodată dacă îmi place de pupila lui.

— Baroneasa…

— Baroneasa nu mă atrage, părinte. Trupul meu o refuză.

— Îţi pot recomanda un medic bun.

Arnau a zâmbit.

— Nu, părinte, nu. Nu-i vorba despre asta. Trupul meu e teafăr; dar pur şi simplu…

— Atunci trebuie să te străduieşti să-ţi împlineşti îndatoririle de soţ. Dumnezeu adastă…

Arnau a ascultat vorbele preotului, dar şi-a închipuit-o pe Elionor povestindu-i nu ştiu câte istorii. Ce crezuseră?

— Uite ce-i, părinte, i-a curmat vorba, eu nu-mi pot sili trupul să dorească femeia pe care n-o doreşte. Preotul a vrut să arate ceva, dar Arnau l-a oprit cu o mişcare a mâinii. M-am juruit să-i fiu credincios soaţei mele şi asta şi fac: nimeni nu mă poate învinovăţi de nimic. Vin şi mă rog foarte des, dau parale pentru biserica Sfânta Maria. Mi se pare că, dându-mi obolul la durarea templului, ispăşesc slăbiciunile de care mi-a dat dovadă trupul.

Preotul nu şi-a mai frecat mâinile.

— Fiule…

— Ce părere are Sfinţia Ta, părinte?

Părintele Juli a cercetat printre puţinele-i cunoştinţe de teologie după ceva cu care să combată vorbele folosite de Arnau. Dar n-a putut, şi până la urmă s-a pierdut cu paşi repezi printre zidarii din biserică. Când s-a văzut singur, Arnau s-a dus la Fecioară şi s-a pus în genunchi:

— Numai la ea mi-e gândul, mamă. De ce mi-ai îngăduit s-o las pe mâinile seniorului de Ponts?

N-o mai văzuse pe Mar de când fata se căsătorise cu Felip de Ponts. Când cavalerul murise, la doar câteva luni după ceremonia de nuntă, încercase să se apropie de văduvă, dar Mar nu voise să-l primească. „Poate că-i mai bine aşa”, îşi zisese Arnau în sinea lui. Jurământul făcut Fecioarei îl lega acum mai mult ca oricând: era osândit să-i fie credincios unei femei care nu-l iubea şi pe care n-o putea iubi. Şi să renunţe la singura care îl putea face fericit.

— Au găsit ostia? l-a întrebat Arnau, pe când stăteau faţă în faţă în palatul ce dădea în piaţa Blat.

— Nu, a răspuns domnul *veguer.*

— Am vorbit cu sfetnici din cetate, i-a istorisit Arnau, şi toţi sunt de aceeaşi părere cu mine. Întemniţarea întregii comunităţi evreieşti poate face foarte mare rău negoţului din Barcelona. Abia a început sezonul de navigaţie. Dacă te apropii de port, ai să vezi niscai nave gata de plecare. Au adus mărfuri de-ale evreilor; sau le descarcă, sau

trebuie să-i aştepte pe neguţătorii care le însoţesc. Dar nu toată marfa e a evreilor; sunt şi mărfuri de-ale creştinilor.

— Şi de ce nu le descarcă?

— Păi, ar urca preţul de strămutare al mărfurilor ce aparţin creştinilor.

Domnul *veguer* a desfăcut mâinile a neputinţă.

— Puneţi mărfurile evreilor în unele bărci, şi ale creştinilor într-altele, şi-a dat în sfârşit cu părerea.

Arnau a dat din cap în semn că nu.

— Nu-i cu putinţă. Nu toate merg în acelaşi loc. Ştii că sezonul de navigaţie e scurt. Dacă galerele nu pleacă, toate negoţurile întârzie şi navele nu se pot întoarce la vreme; pierd călătoriile şi se scumpesc mărfurile. Cu toţii pierdem parale. „Chiar şi tu”, şi-a zis Arnau. Pe de altă parte, e cu primejdie ca navele să adaste în portul Barcelonei; dacă ne-ar bântui vreo furtună…

— Şi ce sfat dai?

„Să le daţi drumul la toţi. Să le daţi poruncă tuturor călugărilor să nu mai caute prin case. Să le daţi înapoi avutul, să…”

— Să daţi o amendă pentru toată mahalaua.

— Norodul cere vinovaţi, iar infantele s-a legat să-i găsească. Profanarea unei ostii…

— Profanarea unei ostii, i-a curmat vorba Arnau, va fi mai scumpă decât orice alt delict. La ce să mai discutăm? Evreii ar fi fost judecaţi şi dacă apărea, şi dacă nu apărea ostia însângerată. Pe domnul *veguer* îndoiala l-a făcut să se încrunte. De ce nu încerci? Dacă izbutim, evreii vor plăti doar ei; altfel, anul va fi rău pentru negoţ şi vom plăti cu toţii.

Printre lucrători, în gălăgie şi praf, Arnau a ridicat ochii la bolţarul care închidea a doua dintre cele patru bolţi ale navei centrale din Sfânta Maria, ultima ce fusese durată. Pe piatra mare a bolţii fusese reprezentată Bunavestire, cu Fecioara în genunchi, învăluită într-o mantie purpurie brodată cu aur, primind de pe buzele îngerului vestea că în curând avea să fie mamă. Culorile vii, roşul, albastrul, dar cu precădere auriul, i-au atras luarea-aminte. Frumoasă poveste. Domnul *veguer* a cântărit spusele lui Arnau şi în cele din urmă a dat înapoi.

„Douăzeci şi cinci de mii de livre şi cincisprezece vinovaţi!” Acela a fost răspunsul pe care i l-a dat a doua zi, după ce s-a consultat cu infantele don Juan.

— Cincisprezece vinovaţi? Vrei să execuţi cincisprezece oameni pentru vorbele spuse de patru bezmetici?

Domnul *veguer* a bătut cu pumnul în masă.

— Aceşti bezmetici sunt sfânta Biserică Catolică.

— Ştii bine că nu, a stăruit Arnau.

Cei doi bărbaţi s-au privit.

— Fără vinovaţi, a cerut Arnau.

— Nu va fi cu putinţă. Infantele…

— Fără vinovaţi! Douăzeci şi cinci de mii de livre sunt o avere.

Arnau a plecat iar din palatul domnului *veguer,* să hoinărească la voia întâmplării. Ce să-i spună lui Hasdai? Cincisprezece dintre ai lui trebuiau să moară, asta să-i spună? Dar nu-şi putea scoate din minte imaginea celor cinci mii de oameni înghesuiţi în sinagogă, fără apă, fără merinde.

— Când voi avea răspunsul? l-a întrebat pe *veguer.*

— Infantele este la vânătoare.

La vânătoare! Cinci mii de oameni întemniţaţi din porunca lui, iar el era la vânătoare. De la Barcelona la Gerona, pe pământurile infantelui, duce de Gerona şi Cervera, nu puteau fi peste trei ceasuri călare, dar Arnau a trebuit să aştepte până a doua zi, spre capătul serii, când l-a chemat domnul *veguer.*

— Treizeci şi cinci de mii de livre şi cinci vinovaţi.

O mie de livre pentru fiecare evreu în plus. „Poate că ăsta-i preţul unui om”, şi-a zis Arnau.

— Patruzeci de mii, fără vinovaţi.

— Nu.

— Mă duc la rege.

— Ştii bine că regele are necazuri prea destule din pricina războiului pe care îl duce împotriva Castiliei, ca să se mai şi certe cu fiul şi locţiitorul lui. Pentru ceva l-o fi numit.

— Patruzeci şi cinci de mii, dar fără vinovaţi.

— Nu, Arnau, nu.

— Iscodeşte-l! a izbucnit Arnau… te rog.

Duhoarea care ieşea din sinagogă l-a izbit pe Arnau de la câţiva metri depărtare. Uliţele din cartierul evreiesc se prăpădiseră, mobilele şi avutul evreilor stăteau grămadă peste tot. În case răsunau loviturile date de călugării negri, care desfăceau pereţi şi podele, în căutarea trupului lui Isus. Arnau s-a străduit să pară liniştit la întâlnirea cu Hasdai, care a venit de astă dată însoţit de doi rabini şi tot atâţia bărbaţi de vază ai comunităţii. Îl usturau ochii. Poate că din pricina duhorii de urină care ieşea din sinagogă ori pur şi simplu a veştilor pe care trebuia să le dea?

Câteva clipe, în gemete nesfârşite, Arnau i-a privit pe cei care încercau să-şi cureţe aerul din plămâni; cum era, oare, înăuntru? Toţi au privit cu coada ochiului uliţele din mahala şi răsuflarea puternică li s-a întretăiat.

— Cer vinovaţi, le-a lămurit Arnau când toţi cinci şi-au venit în fire. Am început cu cincisprezece. Am ajuns la cinci, şi aştept…

— Nu putem adăsta, Arnau Estanyol, i-a curmat vorba unul din rabini. Azi s-a stins un bătrân; era bolnav, medicii noştri n-au putut să facă nimic pentru el, nici măcar să-i ude buzele. Nu ne dau voie să-l îngropăm. Înţelegi ce înseamnă asta? Arnau a încuviinţat. Mâine, duhoarea trupului său tot mai putred se va adăuga la…

— În sinagogă, l-a oprit Hasdai, nici nu putem să mişcăm; oamenii nu se pot ridica pentru ca să-şi facă nevoile. Mamele nu mai au lapte; le-au dat să sugă şi nou-născuţilor, şi altor copii, ca să le stingă setea. Dacă mai adăstăm mult, cinci vinovaţi au să fie un nimic.

— … Şi patruzeci şi cinci de mii de livre, a adăugat Arnau.

— Nu ne mai pasă de bani, acum că putem muri cu toţii.

— Şi? a întrebat Arnau.

— Stăruie, Arnau, l-a implorat Hasdai.

Încă zece mii de livre l-au făcut pe solul infantelui să se grăbească… ori poate că nici nu s-a dus până la el. Arnau a fost chemat a doua zi de dimineaţă. Trei vinovaţi.

— Sunt oameni! i-a cerut Arnau socoteală domnului *veguer,* târguindu-se.

— Sunt jidovi, Arnau. Numai jidovi. Eretici în proprietatea Coroanei. Fără hatârurile ei, azi ar fi cu toţii morţi, iar regele a hotărât că trei dintre ei trebuie să plătească pentru profanarea ostiei. Aşa cere norodul.

„De când îi pasă regelui de norod?” s-a întrebat în sinea lui Arnau.

— Mai mult, a stăruit domnul *veguer,* aşa vom pune capăt şi grijilor consulatului.

Hoitul bătrânului, sânii secaţi ai mamelor, copiii care urlau, gemetele şi duhoarea: totul l-a făcut pe Arnau să se învoiască, dând din mână. Domnul *veguer* s-a lăsat pe spate în jilţ.

— Două condiţii, a adăugat Arnau, silindu-l să fie iar cu băgare de seamă. Prima: ei îi aleg pe vinovaţi. Domnul *veguer* s-a învoit. Şi a doua: târgul trebuie să fie consimţit de episcop, care se va lega să-i liniştească pe enoriaşi.

— Am şi făcut asta, Arnau. Crezi că mi-ar plăcea să asist la alt măcel în cartierul evreiesc?

Procesiunea a pornit chiar din cartierul evreiesc. Acolo, uşile şi ferestrele caselor erau închise, iar uliţele pustii, înţesate cu mobile. Tăcerea din mahala sfida vuietul de afară, unde lumea se îmbulzea în jurul episcopului, care strălucea de aur sub soarele mediteranean, şi al preoţilor şi călugărilor negri, care aşteptau cu nemiluita pe uliţa Boquería, separaţi de gloată prin două rânduri de ostaşi ai regelui.

Urletele au sfâşiat cerul când în poartă s-au ivit trei bărbaţi. Oamenii au ridicat braţele cu pumnii strânşi, iar sudălmile s-au amestecat cu zornăitul metalic al spadelor scoase de soldaţii gata să

apere ceata. Cei trei, cu lanţuri la picioare şi mâini, au fost duşi printre cele două şiruri de călugări negri, şi astfel, avându-l în frunte pe episcopul Barcelonei, procesiunea a pornit. Soldaţii şi dominicanii n-au putut împiedica norodul să arunce cu pietre şi să-i scuipe pe cei trei vinovaţi, care se târau ţinându-se unii de alţii.

Arnau se ruga în biserica Sfânta Maria. Dusese vestea în cartierul evreiesc, unde îl primiseră iar Hasdai, rabinii şi căpeteniile comunităţii chiar în uşa sinagogii.

— Trei vinovaţi, le ceruse, încercând să-i privească în ochi. Puteţi... puteţi să-i alegeţi singuri.

Nici unul dintre ei nu scosese vreo vorbă; se mărginiseră să privească uliţele din cartierul evreiesc, lăsând gemetele şi bocetele ce ieşeau din templu să le învăluie gândurile. Arnau n-avusese curajul să lungească povestea târguielii lui şi se dezvinovăţise în faţa domnului *veguer* când plecase din cartierul evreiesc. „Trei nevinovaţi, fiindcă şi tu, şi eu ştim că istoria cu profanarea trupului lui Hristos nu-i adevărată.”

Arnau a auzit strigătele mulţimii pe uliţa Mar. Vuietul a umplut biserica; s-a strecurat prin borta unei uşi neterminate şi a urcat ca orice zidar pe schelele de lemn care sprijineau zidurile ce se înălţau până la bolţi. Trei nevinovaţi! „Oare cum i-or fi ales? Or fi făcut-o rabinii sau aşa fusese vrerea lor?” Şi-a adus aminte cu ce ochi privise Hasdai uliţele din cartier. Ce simţeau în sinea lor? Resemnare? Priveau ca şi cum îşi luau rămas-bun? S-a cutremurat; genunchii l-au lăsat şi a trebuit să se ţină de scaunul pentru rugăciune. Procesiunea se apropia de Sfânta Maria. Curând, avea să intre în templu. A rămas în biserică, privind piaţa, până când sudălmile oamenilor au început să se audă.

Arnau a fugit la uşă. Nimeni nu i-a auzit urletul. Nimeni nu l-a zărit plângând. Nimeni nu l-a desluşit căzând în genunchi când l-a văzut pe Hasdai în lanţuri, târându-şi picioarele sub ploaia de sudălmi, pietre şi scuipat. Hasdai a trecut prin faţa bisericii Sfânta Maria cu ochii pe bărbatul care, în genunchi, lovea cu pumnii în ţărână. Arnau nu l-a zărit şi a lovit fără răgaz până ce procesiunea a trecut, până când pământul a început să se înroşească. Atunci, cineva a îngenuncheat în faţa lui şi l-a luat blând de mâini.

— Tata n-ar fi vrut să suferi din pricina lui, i-a limpezit Raquel, când Arnau a ridicat privirea.

— Au să-l omoare.

— Da.

Arnau a privit chipul fetei ajunse femeie. Chiar acolo, sub biserică, o ascunsese cu mulţi ani în urmă. Raquel nu plângea şi, în ciuda primejdiei, purta veşminte de evreică cu emblemă galbenă, care vădeau cine era.

— Trebuie să fim puternici, îi ceruse fata de care îşi amintea.

— De ce, Raquel, de ce el?

— Pentru mine. Pentru Jucef. Pentru fiii mei şi ai lui Jucef, nepoţii lui; pentru prietenii lui. Pentru toţi evreii din Barcelona. A recunoscut că de-acum era în vârstă, că trăise destul.

Arnau s-a ridicat sprijinit de Raquel şi a ascultat strigătele.

I-au ars de vii. I-au legat de pari peste lemne şi surcele, şi le-au dat foc, fără ca vreo clipă strigătele răzbunătoare ale creştinilor să se fi oprit în loc. Când vâlvătăile i-au lins trupul, Hasdai a ridicat ochii la cer. Pe Raquel au podidit-o lacrimile, dar şi le-a ascuns la pieptul lui Arnau; erau ceva mai departe de mulţime.

Strâns lipit de fiica lui Hasdai, Arnau nu şi-a putut lua ochii de pe trupul în flăcări al prietenului său. I s-a părut că sângera, dar focul l-a înghiţit la iuţeală. Fulgerător, n-a mai auzit urletele oamenilor; vedea doar cum mişcau pumnii ameninţător. Deodată, ceva l-a silit să se întoarcă la dreapta. La vreo cincizeci de metri de el erau episcopul şi inchizitorul general. Iar lângă ei, cu braţul întins, făcând semn către el, Elionor stătea de vorbă cu ei. Deoparte era o altă doamnă, îmbrăcată elegant, pe care Arnau n-a recunoscut-o de la început. Ea a schimbat o privire cu inchizitorul, pe când Elionor striga, dând din mâini şi neîncetând să-l arate cu degetul.

— Aia, jidoavca aia e ţiitoarea lui. Uitaţi-vă la ei. Uitaţi-vă cum o ţine în braţe.

Chiar atunci, Arnau o ţinea strâns la piept pe tânăra care plângea la pieptul lui, pe când, în corul gloatei care mugea, flăcările urcau la cer. Întorcându-şi privirile, de la acea grozăvie, ochii lui Arnau s-au întâlnit cu ai lui Elionor. Văzându-i privirea, vrăjmăşia profundă, răutatea răzbunării împlinite, s-a cutremurat. A auzit hohotele femeii care îi însoţea nevasta, un râs fără pereche, care lui Arnau i se întipărise în minte de când era copil: râsul Margaridei Puig.

Capitolul 47

O răzbunare urzită de o nesfârşire de vreme, cu privire la care Elionor şovăia, nesigură. O răzbunare care doar începea cu învinovăţirea lui Arnau şi a evreicei Raquel.

Hotărârile lui Arnau Estanyol, baron de Granollers, Sant Vicenç del Horts şi Caldes de Montbui, i-au scos din minţi pe nobilii care vedeau cum sufla vânt de zaveră printre şerbi. O mulţime dintre ei s-au simţit datori să înăbuşe mai groaznic ca până atunci răzmeriţele ce strigau până cer, cerând ştergerea unor privilegii, cele în faţa cărora până şi Arnau, baronul născut şerb, se lăsase păgubaş. Printre nobilii supăraţi care s-au simţit făcuţi de ocară era şi Jaume de Bellera, fiul seniorului de Navarcles, căruia Francesca îi dăduse sân când era sugar. Iar alături de el stătea chiar cel căruia Arnau îi luase casa, agoniseala şi traiul plin de fast: Genís Puig care, după ce fusese alungat, se văzuse silit să vieţuiască la Navarcles în casa bunicului, moş Grau. Casa n-avea nicio asemănare cu palatul din uliţa Montcada, unde îşi petrecuse cea mai mare parte din viaţă. Amândoi îşi văitau ceasuri la rând ghinionul, croind planuri de răzbunare. Iar acum, dacă răvaşele trimise de sora lui, Margarida, nu minţeau, acele planuri erau gata să dea roade.

Arnau l-a rugat pe năierul care dădea mărturie să tacă şi s-a întors la alguazilul tribunalului din Consulatul Mării, care curmase judecata.

— Un ofiţer şi niscai soldaţi ai Inchiziţiei vor să te vadă, Domnia Ta, i-a şoptit acela, plecat la urechea lui.

— Ce vor? l-a întrebat Arnau. Uşierul i-a făcut semn că nu ştia. Să aştepte sfârşitul judecăţii, a poruncit şi l-a îndemnat pe năier să dea şi alte lămuriri.

Un năier murise pe mare, stăpânul navei nu voia să le plătească urmaşilor coborâtori decât ce i se cuvenea aceluia pentru două luni, iar văduva arăta că înţelegerea nu se făcuse pe luni, şi ca atare, dat fiind că soţul murise în larg, ei i se cuvenea jumătate din paralele târguite pentru toată călătoria.

— Dă-i înainte, l-a îndemnat Arnau pe năierul martor, cu ochii pe văduvă şi pe cei trei fii ai răposatului.

— Nici un năier nu se târguieşte pe luni.

Deodată, uşile tribunalului s-au dat în laturi izbindu-se de perete. Un ofiţer şi şase soldaţi ai Inchiziţiei, înarmaţi, împingându-l fără să stea la gânduri pe alguazilul din tribunal, au năvălit în sală.

— Arnau Estanyol? a întrebat ofiţerul, adresându-i-se chiar lui.

— Ce-s toate astea? a strigat Arnau. Cum cutezaţi să curmaţi…?

Ofiţerul s-a înfipt în faţa lui Arnau.

— Eşti Arnau Estanyol, Consulul Mării, baron de Granollers…?

— Doar ştii prea bine, domnule ofiţer, i-a tăiat vorba Arnau, însă…

— Din porunca unui tribunal al Sfintei Inchiziţii, vei fi întemniţat. Vino cu mine!

Toţi *missatges* din tribunal au dat să-l apere pe consul, dar Arnau i-a oprit cu o mişcare a mâinii.

— Fiţi bun şi daţi-vă la o parte, l-a rugat Arnau pe ofiţerul Inchiziţiei.

Bărbatul a stat în cumpănă câteva clipe. Consulul a stăruit, făcându-i un gest calm cu mâna să meargă mai la uşă şi, în sfârşit, neluându-şi ochii de la cel care urma să fie poprit, ofiţerul a făcut câţi paşi trebuiau ca Arnau să le poată vedea pe rudele năierului răposat.

— Hotărârea mea e în favoarea văduvei şi a fiilor, a glăsuit liniştit. Vor trebui să primească jumătate din ceea ce i se cuvenea năierului pentru toată călătoria, nu doar pentru două luni, cum e vrerea stăpânului acestei nave. Aşa hotărăşte acest tribunal.

Arnau a bătut cu mâna în masă, s-a ridicat în picioare şi s-a pus în faţa ofiţerului Inchiziţiei.

— Să mergem, i-a zis.

Vestea întemniţării lui Arnau Estanyol s-a răspândit în toată Barcelona şi de acolo, din gură în gură, printre nobili, neguţători ori simpli ţărani catalani, în cea mai mare parte din Catalonia.

Câteva zile mai apoi, într-un sătuc din miazănoaptea principatului, un inchizitor care tocmai băga spaima într-o ceată de cetăţeni, a primit vestea de pe buzele unui ofiţer al Inchiziţiei.

Joan s-a uitat la el.

— Pare adevărat, a stăruit.

Inchizitorul s-a întors spre gloată. Ce zicea? Că Arnau fusese arestat?

S-a uitat iar la ofiţer şi militarul a încuviinţat, dând din cap.

Arnau?

Oamenii s-au foit, neliniştiţi. Joan a vrut să urmeze, dar n-a putut scoate nicio vorbă. S-a întors iar la ofiţer şi i-a citit pe buze un zâmbet.

— Nu-i dai înainte, frate Joan? s-a grăbit acesta. Păcătoşii aşteaptă.

Joan s-a întors din nou la oameni.

— Plecăm la Barcelona! a poruncit.

În drum spre cetate, Joan a trecut chiar pe lângă domeniile baronului de Granollers. De şi-ar fi schimbat doar oleacă drumul, i-ar fi zărit pe seniorul de Montbui şi pe alţi cavaleri vasali lui Arnau hoinărind pe-acolo, şi speriindu-i pe ţăranii pe care îi supuseseră iar cutumelor nedrepte anulate cândva de Arnau. „Se zice că baroneasa însăşi l-ar fi pârât pe Arnau”, zicea unul.

Dar Joan n-a traversat domeniile lui Arnau. De când luase hotărârea să se întoarcă, nu vorbise nici cu ofiţerul, nici cu vreun bărbat din alai, nici măcar cu aprodul. Cu toate acestea, a auzit.

— Se pare că l-au încarcerat ca eretic, a arătat un soldat, destul de înalt pentru ca Joan să-l poată auzi.

— Un frate de inchizitor? s-a mirat altul, în gura mare.

— Nicolau Eimeric[60] îl va face să scuipe tot ce-are în el, s-a băgat în vorbă şi ofiţerul.

Joan şi l-a amintit pe Nicolau Eimeric. Oare de câte ori îl ridicase în slăvi pentru truda lui de inchizitor?

— Trebuie să ţinem piept ereziei, fra Joan. Să căutăm păcatul sub ceea ce pare să fie bunătatea omului; în iatac, la copii, la nevastă.

Aşa făcuse şi el. „Nu trebuie să stăm în cumpănă dacă să-i schingiuim sau nu, ca să mărturisească." Aşa făcuse şi el, neodihnit. Oare cum îl torturase pe Arnau, ca fratele său să se mărturisească eretic?

Joan a grăbit pasul. Sutana neagră, murdară şi ponosită îi era grea ca plumbul.

— Din vina lui sunt aşa, a zis Genís Puig, plimbându-se fără răgaz dintr-un capăt într-altul al odăii. Eu, care m-am bucurat…

— … De gologani, de femei, de putere, i-a curmat vorba baronul.

Dar Genís nu i-a dat nicio atenţie.

— Părinţii şi fratele meu şi-au dat sufletul ca nişte şerbi oarecare, flămânzi, bolind ca ţăranii, iar eu…

— … Un simplu cavaler fără vreo oaste de dăruit regelui, a adăugat lehămesit baronul, încheind vorbele repetate de o mie de ori.

Genís Puig a adăstat în faţa lui Jaume, fiul lui Llorenç de Bellera.

— Te crezi hazliu?

Seniorul de Bellera nu s-a clintit din jilţul de unde urmărise fâţâitul lui Genís prin turnul de strajă al castelului Navarcles.

— Da, i-a zis după câteva clipe, mai mult decât hazliu. Faţă cu ale mele, temeiurile pentru care tu îl duşmăneşti pe Arnau Estanyol îmi par caraghioase de-a dreptul.

Jaume de Bellera s-a uitat la vârful turnului.

— Vrei să stai odată locului?

— Oare cât îţi mai zăboveşte ofiţerul? a întrebat Genís, mărşăluind neîntrerupt prin turn.

Amândoi aşteptau adeverirea veştilor pe care Margarida Puig li le trimisese mai înainte într-un răvaş. De la Navarcles, Genís Puig îşi convinsese sora ca, în multele ceasuri când Elionor se plimba de una

---

[60] Prelatul catalan dominican (1334) Nicolás(u) Eimeric(h) (1322–1399) a fost numit inchizitor general al Aragonului în 1356, dar a fost destituit din pricina rigorii sale excesive faţă de valdezi. Reintegrat în funcţie în 1366, şi-a atras ura regelui Pedro Ceremoniosul, care l-a exilat. Bucurându-se de favorurile papilor, a fost exilat şi de regele Juan I de Aragon. Este autorul unui *Directorium inquisitorum,* manual pentru inchizitori. (n.tr.)

singură prin casa ce fusese cândva a familiei Puig, să-i intre pe domol pe sub piele. Nu fusese prea greu: Elionor avea nevoie de o confidentă care să-i urască soţul la fel ca ea. Cu neistovită viclenie, Margarida îi istorisise lui Elionor unde era baronul. Tot ea născocise preacurvia lui Arnau Estanyol cu Raquel. Acum, când fusese întemniţat fiindcă preacurvise cu o jidoavcă, Jaume de Bellera şi Genís Puig aveau să facă pasul pe care îl puseseră la cale.

— Inchiziţia a pus mâna pe Arnau Estanyol, a adeverit ofiţerul de cum a intrat în turnul de strajă.

— Aşa că Margarida avea dre... s-a avântat Genís.

— Ţine-ţi fleoanca! i-a poruncit seniorul de Bellera din jilţ. Dă-i înainte!

— L-au găbjit acum trei zile, când împărţea dreptatea în tribunalul din consulat.

— Şi de ce-i vinovat? a întrebat baronul.

— Nu-i prea limpede; unii zic că de erezie, alţii că împlineşte pe ascuns rituri şi ceremonii ale legii iudaice, alţii că are o ţiitoare jidoavcă. Încă nu l-au judecat; e în beciurile palatului episcopal. O jumătate de cetate e de partea lui, iar cealaltă împotrivă, dar fac coadă la bancă pentru a-şi căpăta paralele înapoi. I-am văzut. Oamenii se bat să-şi ia banii.

— Plătesc?

— Pentru moment, da, dar toţi ştiu că Arnau Estanyol a împrumutat parale cu nemiluita unor sărmani şi, dacă nu recapătă împrumuturile... De-aia se şi bat toţi: se îndoiesc că zaraful e bun de plată. E mare zarvă.

Jaume de Bellera şi Genís Puig au schimbat priviri între ei.

— Începe prăbuşirea, a mai spus cavalerul.

— Caut-o pe târfa de mi-a dat să sug, a poruncit baronul ofiţerului, şi pune-o la răcoare în beciurile castelului!

Genís Puig s-a alăturat seniorului de Bellera şi l-a grăbit pe ofiţer.

— Laptele ei blestemat nu era de mine, îl auzise zicând în nenumărate prilejuri, ci de fiu-său, Arnau Estanyol, şi când el se bucură de parale şi hatâruri regale, eu trebuie să sufăr roadele răului de care m-a molipsit mă-sa.

Jaume de Bellera se văzuse silit să ceară sprijinul episcopului pentru ca epilepsia să nu-i fie luată drept un rău de la Necuratul. Dar Inchiziţia n-avea să se îndoiască de faptul că Francesca era posedată.

— Aş vrea să-mi văd fratele, i-a cerut Joan direct lui Nicolau Eimeric de cum a ajuns la palatul episcopal.

Inchizitorul general şi-a mijit ochii mici.

— Trebuie să-l faci să-şi mărturisească vinovăţia şi să se căiască.

— De ce-i învinovăţit?

Nicolau Eimeric a tresărit la masa în faţa căreia îl primise.

— Vrei să-ţi spun de ce-i învinovăţit? Eşti un mare inchizitor, dar nu cumva încerci să-ţi ajuţi fratele? Joan a plecat ochii în podea. Pot să-ţi spun doar că-i ceva grav. Am să-ţi îngădui să-l vezi, dacă te legi ca vizitele Domniei Tale să n-aibă alt ţel decât să-l faci pe Arnau să mărturisească.

Zece lovituri de gârbaci! Cincisprezece, douăzeci şi cinci... De câte ori repetase porunca în ultimii ani? „Până va mărturisi!” îi zicea ofiţerului care-l însoţea. Iar acum, acum îi cereau mărturisirea propriului frate. Cum să facă? Joan a dat să răspundă, dar a fost o simplă mişcare a mâinii.

— E îndatorirea Domniei Tale, i-a amintit Eimeric.

— E fratele meu. E tot ce am.

— Ai Biserica. Ne ai pe noi toţi, fraţii tăi întru credinţa creştină. Inchizitorul general a tăcut câteva clipe. Frate Joan, am aşteptat, fiindcă ştiam că ai să vii. Dacă nu-ţi asumi acest legământ, va trebui să mă ocup chiar eu.

Nu şi-a putut opri o strâmbătură de dezgust când duhoarea temniţei din palatul episcopal i-a biciuit simţurile. Străbătând coridorul care îl ducea la Arnau, Joan a auzit cum stropii de apă se strecurau prin pereţi, cum fugeau şobolanii de el. A văzut cum unul dintre ei i-a fugit printre glezne. S-a cutremurat, cum făcuse şi în faţa ameninţării lui Nicolau Eimeric: „... Va trebui să mă ocup chiar eu.” Oare ce greşeală făcuse Arnau? Şi cum să-i spună că tocmai el, propriul frate, se legase...?

Alguazilul a deschis uşa temniţei şi în faţa lui Joan s-a ivit o încăpere mare, neagră şi urât mirositoare. Câteva umbre au mişcat, iar lanţurile care le ţineau legate de pereţi au scrâşnit în urechile dominicanului. A simţit cum stomacul i se întorcea pe dos în faţa mizeriei şi gura i se făcu amară. „Acolo”, i-a zis alguazilul, făcându-i semn cu degetul spre o umbră chircită într-un ungher, şi, nemaiaşteptând vreun răspuns, a ieşit din temniţă. Zgomotul uşii dindărătul lui l-a speriat. Joan a rămas în picioare, în cadrul uşii, învăluit în beznă; o singură fereastră zăbrelită, undeva, sus pe perete, strecura niscai raze lingave de lumină. După plecarea alguazilului, lanţurile au început să scrâşnească; peste o duzină de umbre au mişcat. Erau potolite, nu venise la ele, ori poate deznădăjduite din aceeaşi pricină? s-a întrebat Joan chiar când au început să-l hărţuiască vaiete şi gemete. S-a apropiat de una dintre umbre, cea pe care credea că i-o arătase alguazilul, dar, când s-a lăsat pe vine în faţa ei, la el s-a întors chipul plin de răni şi fără dinţi al unei bătrâne.

S-a tras în spate; bătrâna l-a privit câteva clipe şi şi-a ascuns iar nenorocirea în negură.

— Arnau? a şoptit Joan de pe podea.
Apoi, i-a repetat numele cu glas tare, spărgând tăcerea care fusese singurul răspuns.
— Joan?
S-a grăbit spre glasul care îl îndruma. S-a lăsat pe vine în faţa altei umbre, a luat capul fratelui în amândouă mâinile, apoi l-a tras la piept.
— Sfântă Fecioară! Ce…? Ce ţi-au făcut? Ce faci? Joan a început să-l pipăie pe Arnau; părul aspru, pometţii care începeau să iasă în afară. Nu-ţi dau nimic să bagi în gură?
— Ba da, a răspuns Arnau, un codru de pâine şi apă.
Joan i-a pipăit belciugele de la glezne, dar şi-a luat la iuţeală mâinile de pe ele.
— Ai să poţi face ceva pentru mine? l-a întrebat Arnau. Joan a amuţit. Eşti de-al lor. Mereu îmi spuneai ce mult te preţuieşte inchizitorul. E de neîndurat, Joan. Nu ştiu de când sunt aici. Te aşteptam.
— Am venit de cum am putut.
— Ai vorbit deja cu inchizitorul?
— Da.
Deşi era întuneric, Joan a încercat să-şi ascundă ochii.
Fraţii au păstrat o clipă tăcere.
— Şi? a întrebat până la urmă Arnau.
— Ce-ai săvârşit, Arnau?
Mâna fratelui s-a strâns pe braţul lui Joan.
— Cum te poţi gândi…?
— Trebuie să ştiu, Arnau. Trebuie să ştiu de ce te învinovăţesc, ca să te pot ajuta. Ştii bine că pâra este tainică; Nicolau n-a vrut să-mi spună.
— Atunci, despre ce aţi vorbit?
— Despre nimic, a răspuns Joan. N-am vrut să vorbesc cu el despre nimic, înainte de a te vedea. Trebuie să ştiu cu ce intenţii eşti învinovăţit, ca să-l pot îndupleca pe Nicolau.
— Întreab-o pe Elionor. Arnau şi-a amintit cum îl arăta nevastă-sa cu degetul printre vâlvătăile în care se mistuia trupul unui nevinovat. Hasdai a murit, a spus.
— Elionor?
— Te miră?
Joan şi-a pierdut cumpătul, a trebuit să se sprijine de Arnau.
— Ce-i cu tine, Joan? l-a întrebat fratele, străduindu-se să nu cadă.
— Locul ăsta… Faptul că te văd astfel… Cred că mă ia cu ameţeli.
— Pleacă de aici, l-a îndemnat Arnau. Ai să-mi fii mai de folos afară decât aici, încercând să mă alini.
Joan s-a ridicat. Picioarele i-au tremurat.
— Da. Cred că da.

L-a chemat pe alguazil şi s-a dus. A făcut cale întoarsă pe acelaşi coridor, în urma temnicerului obez. Avea niscaiva monede.

— Ia-le, s-a învoit. Bărbatul s-a mărginit să bage paralele în buzunar. Mâine am să-ţi dau mai mult, dacă te porţi bine cu fratele meu. Singurul răspuns a fost zgomotul făcut de şobolani la trecerea lui. M-ai auzit? a stăruit.

Nu s-a auzit decât un mormăit al cărui ecou s-a întins în tunelul temniţei amuţind şobolanii.

Îi trebuiau bani. De cum a ieşit din palatul episcopal, Joan s-a dus la banca lui Arnau, unde a dat de prostimea care se îmbulzea la colţul uliţelor Canvis Vells şi Canvis Nous, în faţa căscioarei din care Arnau îşi dusese negoţurile la bun sfârşit. Joan a dat înapoi.

— Uite-l pe frate-său! a strigat cineva.

Lumea s-a năpustit asupra lui. A dat să fugă, dar şi-a schimbat părerea, văzând cum se opreau oamenii la câţiva paşi de el. Cum să atace un dominican? S-a ţinut cât de drept a putut şi şi-a reluat mersul.

— Ce-i cu fratele tău, monahule? l-a întrebat unul, când a trecut pe lângă el.

A dat nas în nas cu un bărbat care era cu un cap mai înalt decât el.

— Numele meu e fratele Joan, inchizitor al Sfântului Oficiu, a ridicat glasul, dezvăluind cine era. Îmi poţi spune domnule inchizitor.

Joan a privit în sus, drept în ochii bărbatului. „Şi tu ce păcate ai?” l-a întrebat pe muteşte. Bărbatul a făcut doi paşi înapoi. Joan s-a dus din nou la bancă, iar oamenii l-au lăsat să treacă.

— Sunt fratele Joan, inchizitor al Sfântului Oficiu! a trebuit să strige iar în faţa uşilor închise ale băncii.

L-au primit trei slujbaşi de-ai lui Arnau. Înăuntru totul fusese răscolit; catastifele erau întinse pe faţa de masă purpurie, mototolită, care acoperea masa lungă a fratelui său. De-ar fi văzut Arnau…

— Am nevoie de parale, le-a mărturisit.

Cei trei l-au privit neîncrezători.

— Şi noi, a răspuns cel mai mare în rang, Remigi, care îl înlocuise pe Guillem.

— Ce spui?

— Că nu-i nici un sfanţ, fra Joan. Remigi s-a apropiat de masă, şi a deschis niscaiva cufere. Nici unul, fra Joan.

— Fratele meu n-are parale?

— Peşin, nu. Ce crezi Domnia Ta că fac toţi oamenii afară? îşi cer paralele înapoi. Ne hărţuiesc aşa de câteva zile. Arnau e tot putred de bogat, a încercat să-l liniştească bărbatul, dar toţi banii sunt investiţi, împrumutaţi, comanditaţi, băgaţi în negoţuri în plină desfăşurare…

— Şi nu puteţi cere să vi se înapoieze împrumuturile?

— Cel mai mare datornic e regele şi doar ştiţi că gologanii Maiestăţii Sale…
— Nimeni nu-i poate da lui Arnau paralele înapoi?
— Ba da. Sumedenie de oameni, dar sunt împrumuturi ce n-au ajuns la termen, şi cele care au ajuns…; doar ştiţi că Arnau împrumuta o grămadă de bani sărmanilor. Nu-i pot da înapoi. Chiar şi aşa, când au aflat de starea lui Arnau, mulţi dintre ei au venit şi au plătit din puţinul lor parte din ce-i datorau, dar e numai un gest. Nu putem acoperi scăderea depunerilor.
Joan s-a întors la uşă şi a arătat spre ea.
— Şi ei de ce-şi pot cere paralele înapoi?
— De fapt, nu pot. Toţi şi-au depus gologanii pentru ca Arnau să facă negoţ cu ei, dar paralele sunt laşe, iar Inchiziţia…
Joan i-a făcut un semn, îndemnându-l să nu ţină seama de sutana lui neagră. Mormăiala alguazilului i-a răsunat în urechi.
— Am nevoie de bani, a gândit cu glas tare.
— Ţi-am mai zis că nu-s, a auzit din gura lui Remigi.
— Nu eu am nevoie, a repetat Joan. Lui Arnau îi trebuie.
„Arnau are nevoie de ei şi, a gândit Joan în sinea lui, întorcându-se iar către uşă, are nevoie cu precădere de linişte. Scandalul nu-i poate face decât rău. Oamenii îl vor crede ajuns la sapă de lemn, şi nimeni n-are să mai vrea să ştie de el. Vom avea nevoie de ajutoare.”
— Nu se poate face nimic ca să-i liniştim pe oameni? Nu putem vinde nimic?
— Le putem da niscai comandite. Să rânduim deponenţii după comanditele la care Arnau nu ia parte, a zis Remigi. Dar fără îngăduinţa…
— A mea ţi-e bună?
Remigi s-a uitat la el.
— E mare nevoie, Remigi.
— Prepun că da, a dat înapoi slujbaşul după câteva clipe; în realitate, n-am pierde parale. Doar am muta negoţurile: ei ar rămâne cu unele, noi cu altele. Fără Arnau la mijloc, s-ar potoli, dar va trebui să-mi aprobi în scris.
Joan a semnat înscrisul pregătit de Remigi.
— Adună parale până mâine la prima oră, i-a cerut, punând pecetea. Ne trebuie bani peşin, a stăruit în faţa privirii slujbaşului; vinde sub preţ, dacă-i nevoie, dar avem mare nevoie de gologanii ăştia.
De cum a plecat Joan de la bancă, închizând iar gura creditorilor, Remigi a început să rânduiască toate comanditele. Chiar în acea zi, ultima navă a plecat din portul Barcelonei cu porunci pentru conlucrătorii lui Arnau din tot bazinul Mediteranei. Remigi a lucrat în graba mare; a doua zi, s-au împlinit cererile creditorilor, care au şi

început să dea de veste despre starea negoţurilor lui Arnau.

Capitolul 48

Pentru întâia oară în aproape o săptămână, Arnau a băut apă proaspătă şi a îmbucat şi altceva decât un codru de pâine. Alguazilul l-a silit să se ridice, împingându-l cu piciorul, şi i-a spălat locul cu apă cărată cu găleţile. „Mai bine apă, decât căcat”, şi-a zis Arnau. Câteva clipe nu s-a auzit decât zgomotul apei pe podea şi suflarea răguşită a alguazilului obez; până şi bătrâna care se lăsase în seama morţii şi avea neîntrerupt chipul ascuns în zdrenţe, a ridicat ochii la Arnau.

— Lasă aici găleata, i-a poruncit fostul *bastaix* alguazilului, când acela se pregătea să plece.

Arnau văzuse cum îi chinuia pe deţinuţi doar pentru că-i înfruntau privirea. Alguazilul s-a întors cu braţul întins, dar s-a împiedicat chiar înainte de a se izbi de trupul lui Arnau, care stătea neclintit în faţa apei; a scuipat şi a lăsat găleata să cadă. Înainte de a ieşi, a tras un picior uneia dintre umbrele care îl priveau.

După ce ţărâna a înghiţit apa, Arnau s-a aşezat iar. Afară s-a auzit bătând un clopot. Razele lingave de soare, care izbuteau să se strecoare prin fereastră, luminând pământul pe dinafară, şi dangătele clopotelor erau singurele lui legături cu lumea. Arnau a ridicat privirea la ferestruică şi a ciulit urechile. Biserica Sfânta Maria era inundată de lumină, dar n-avea încă nici un clopot; dar icnetul dălţilor care izbeau în pietre, al ciocanelor care cădeau peste lemn, ca şi strigătele lucrătorilor se puteau auzi destul de departe de ea. Când ecoul unuia dintre zgomote ajungea în temniţă – Dumnezeule! – lumina şi sunetul îl învăluiau, ducându-l în zbor lângă spiritul celor care trudeau, dăruindu-se Fecioarei Maria. Arnau a simţit iar în spate povara primei pietre pe care o dusese la biserica Sfânta Maria. Oare cât timp se scursese de atunci? Ce mult se schimbase totul! Era doar un copil, unul care-şi aflase în Fecioară mama pe care nicicând n-o ştiuse.

Cel puţin, şi-a adeverit Arnau în sinea lui, o putuse salva pe Raquel de soarta cumplită care părea să-i fie menită. De cum le văzuse pe Elionor şi pe Margarida Puig, împungându-i cu degetele pe amândoi, Arnau se îngrijise ca Raquel şi familia ei să fugă din cartierul evreiesc. Nici chiar el nu ştia unde.

— Vreau s-o cauţi pe Mar, i-a cerut lui Joan, când fratele l-a vizitat iar.

Călugărul a înlemnit la doi paşi de Arnau.

— M-ai auzit, Joan? Arnau s-a ridicat ca să se apropie de el, dar lanţurile nu l-au lăsat. Joan nu se clintise din loc. Joan, m-ai auzit?

— Da, da, te-am auzit. Joan s-a apropiat de el ca să-l îmbrăţişeze. Dar… a început să-i spună.

— Trebuie s-o văd, Joan. Şi-a luat fratele de umeri, nelăsându-l să-l ia în braţe, şi l-a scuturat blând. Nu vreau să mor fără să-i mai vorbesc o dată.

— Pentru Dumnezeu! Nu spune…

— Da, Joan. Aş putea muri aici, stingher, cu o mână de deznădăjduiţi drept martori. N-aş vrea să mor fără s-o fi văzut pe Mar. E ceva…

— Dar ce vrei să-i spui? Ce poate fi atât de însemnat?

— Vreau iertarea ei, Joan, am nevoie să mă ierte şi să-i spun că o iubesc. Joan a încercat să se desprindă din braţele fratelui, dar Arnau nu l-a lăsat. Tu mă ştii, eşti omul lui Dumnezeu. Ştii că n-am făcut nicicând nici un rău nimănui, cu excepţia acestei… copile.

Joan a izbutit să-şi elibereze umerii şi a căzut în genunchi în faţa fratelui său.

— N-ai fost…! a început să zică.

— Nu te am decât pe tine, Joan, i-a răspuns Arnau, îngenunchind şi el. Trebuie să mă ajuţi. Nu m-ai trădat nicicând. Nu poţi s-o faci acum. Eşti tot ce am, Joan!

Joan a tăcut.

— Şi soţul ei, i s-a năzărit să întrebe, dacă nu ne îngăduie?

— A dat ortul popii, i-a răspuns Arnau. Am aflat când nu şi-a mai plătit dobânzile unui împrumut ieftin. A murit luptând pentru rege, în apărarea Calatayudului.

— Dar… a încercat din nou Joan.

— Joan, sunt legat de soţia mea printr-un jurământ, care mă va ţine hăt-departe de Mar câtă vreme va trăi Elionor. Dar trebuie s-o văd. Trebuie să-i vorbesc lui Mar despre simţămintele mele, măcar că nu vom putea trăi laolaltă. Arnau şi-a recăpătat treptat seninătatea. Voia să-i mai ceară fratelui său un hatâr. Treci pe la bancă. Vreau să aflu cum merge treaba acolo.

Joan a oftat. Chiar în acea dimineaţă, când se dusese la bancă, Remigi îi încredinţase o pungă cu parale.

— N-a fost un negoţ bun, i-a dat slujbaşul pe faţă.

Nimic nu era un negoţ bun. După ce a plecat de lângă Arnau, căruia îi promisese că avea s-o caute pe tânără, Joan l-a plătit pe alguazil chiar în poarta temniţei.

— Mi-a cerut o găleată.

Ce mai conta găleata pentru Arnau? Joan i-a mai dat o monedă.

— Vreau să fie mereu curată. Alguazilul a pus banii în buzunar şi a dat s-o apuce pe coridor. E un deţinut mort înăuntru, a adăugat Joan.

Alguazilul s-a mărginit să ridice din umeri.

Nici măcar n-a plecat din palatul episcopal. De la beciuri, s-a dus să-l caute pe Nicolau Eimeric. Cunoştea coridoarele. De câte ori le străbătuse în tinereţe, mândru de răspunderile lui? Acum le străbăteau alţi tineri, preoţi curaţi, care nu ascundeau că-l priveau cu oarecare mirare.

— A mărturisit?

Îi făgăduise să plece în căutarea lui Mar.

— A mărturisit? a repetat inchizitorul general.

Joan avusese o noapte albă, pregătind convorbirea, dar nimic din tot ce plănuise nu-i fusese de ajutor.

— Dacă ar face-o, ce pedeapsă...?

— Ţi-am zis deja că-i foarte grav.

— Fratele meu e foarte avut.

Joan a înfruntat privirea lui Nicolau Eimeric.

— Vrei să cumperi Sfântul Oficiu, tu, un inchizitor?

— Amenzile sunt pedepse obişnuite. Sunt sigur că, dacă l-ai sfătui pe Arnau să plătească o amendă...

— Ştii prea bine că depinde de gravitatea delictului. Pâra făcută contra lui...

— Elionor nu-l poate pârî pentru nimic, i-a curmat vorba Joan.

Inchizitorul general s-a ridicat din jilţ şi l-a înfruntat pe Joan cu mâinile sprijinite de masă.

— Deci, a afirmat, ridicând vocea, amândoi ştiţi că l-a pârât pupila regelui. Propria soţie, pupila regelui! Cum vă închipuiţi că tocmai ea, dacă fratele tău n-ar avea nimic de ascuns? Ce bărbat nu crede nici în propria soţie? De ce să nu se teamă de un concurent întru negoţ, un slujbaş ori un simplu vecin? Câţi n-a osândit Arnau când era Consul al Mării? De ce n-ar fi unul dintre aceia? Spune, frate Joan, de ce tocmai baroneasa? Ce păcat ascunde fratele tău, ca să ştie că l-a trădat chiar ea?

Joan s-a gârbovit în jilţ. De câte ori folosise şi el aceeaşi metodă? De câte ori prinsese vorbele din zbor ca să...? De ce ştia Arnau că fusese Elionor? Poate că, într-adevăr...?

— Nu Arnau a vorbit de baroneasă, a minţit Joan. Eu ştiu că-i ea.

Nicolau Eimeric şi-a înălţat mâinile la cer.

— Tu ştii? Şi cum de ştii, frate Joan?

— Îl duşmăneşte. Nu! a încercat să se îndrepte, dar Nicolau se şi aruncase asupra lui.

— Şi de ce? a strigat inchizitorul. De ce îşi duşmăneşte pupila regelui soţul? De ce o soţie bună, creştină, cu frica lui Dumnezeu, poate să-şi urască soţul? Ce rău i-a făcut bărbatul, ca să-i trezească vrăjmăşia? Femeile s-au născut ca să-şi slujească soţii; asta-i legea, şi pământească, şi cerească. Bărbaţii îşi bat nevestele, iar ele tot nu-i duşmănesc; bărbaţii îşi închid nevestele, iar ele tot nu-i duşmănesc; femeile trudesc pentru bărbaţii lor, se împreunează cu ei când vor aceştia, trebuie să-i îngrijească şi să li le supună, dar nimic din toate astea nu iscă duşmănie. Ce ştii, frate Joan?

Monahul a strâns din dinţi. Trebuia să tacă. Se simţea biruit.

— Eşti inchizitor. Îţi cer să-mi spui ce ştii, a strigat Nicolau.

Joan a stat tot mut.

— Nu poţi oblădui păcatul. Mai abitir păcătuieşte cine îl trece sub tăcere decât cine îl face.

Un număr nesfârşit de pieţe din cătune, ai căror oameni se făceau tot mai mici în faţa pildelor lui, au început să se perinde prin mintea lui Joan.

— Frate Joan, şi Nicolau a spus vorbele pe îndelete, arătându-l cu degetul peste masă, poftesc să-i am mărturisirea chiar mâine. Şi roagă-te să nu te judec şi pe Domnia Ta. A, frate Joan! a adăugat când călugărul ieşea, încearcă să-ţi schimbi sutana, am primit deja ceva plângeri, şi într-adevăr…

Nicolau a făcut semn cu mâna spre sutana lui Joan. Când monahul a ieşit din încăpere, privindu-şi poalele tocite şi pline de noroi ale sutanei, a dat de doi cavaleri care adăstau în antecamera inchizitorului general. Alături de ei, trei bărbaţi înarmaţi păzeau două femei în lanţuri, una în vârstă şi alta mai tânără, al cărei chip…

— Încă mai eşti aici, frate Joan?

Nicolau Eimeric se ivise în uşă, ca să-şi întâmpine oaspeţii, cavalerii.

Joan n-a mai întârziat şi a iuţit pasul.

Jaume de Bellera şi Genís Puig au intrat în camera de lucru a lui Nicolau Eimeric; după ce acela le-a privit la iuţeală, Francesca şi Aledis au rămas în antecameră.

— Am aflat, a spus seniorul de Bellera după ce şi-a dat pe faţă numele şi s-au aşezat amândoi în jilţurile pentru oaspeţi, că l-aţi arestat pe Arnau Estanyol.

Genís Puig se juca neîntrerupt cu mâinile în poală.

— Da, a răspuns Nicolau cu răceală, e un fapt public.

— De ce-i învinovăţit? s-a avântat Genís Puig, atrăgându-şi de îndată privirea mustrătoare a nobilului. „Nu vorbi, nu vorbi decât când te întreabă inchizitorul ”, îl povăţuise în repetate rânduri.

Nicolau s-a întors către Genís.

— Nu ştii oare că ăsta-i lucru de taină?

— Vă rog să-l iertaţi pe cavalerul de Puig, a sărit cu gura Jaume de Bellera, dar, după cum veţi vedea, curiozitatea noastră nu-i fără temei. Ştim că există o pâră împotriva lui Arnau Estanyol şi vrem s-o sprijinim.

Inchizitorul general s-a ridicat în jilţ. O pupilă a regelui, trei preoţi de la Sfânta Maria, care îl auziseră pe Arnau Estanyol hulind în gura mare chiar în biserică, pe când se gâlcevea cu soţia, un nobil şi un cavaler. Puţine mărturii puteau fi mai vrednice de încredere. I-a îndemnat cu privirea să-i dea înainte.

Jaume de Bellera şi-a mijit privirile spre Genís Puig; apoi a început

vorbirea pe care o pregătise cu atâta grijă.

— Credem că Arnau Estanyol e chiar Necuratul. Nicolau nici nu s-a clintit. Acest bărbat e fiul unui ucigaş şi al unei vrăjitoare. Tătâne-său, Bernat Estanyol, a ucis un flăcău în castelul Bellera şi şi-a luat tălpăşiţa împreună cu fiul, Arnau, pe care tatăl meu, ştiind cine era, îl ţinea închis, ca să nu facă rău nimănui. Tot Bernat Estanyol a dezlănţuit şi zavera din piaţa Blat în primul an prost, vă amintiţi? L-au executat chiar acolo…

— … Iar fiul lui a pus foc leşului său, a sărit Genís Puig.

Nicolau a tresărit. Jaume de Bellera l-a pironit iar cu privirea pe băgăcios.

— I-a ars leşul? a întrebat Nicolau.

— Da, l-am văzut cu ochii mei, a minţit Genís Puig, amintindu-şi de vorbele maică-sii.

— L-aţi pârât?

— Eu… Seniorul de Bellera poftea să intervină, dar Nicolau l-a oprit cu o mişcare a mâinii. Eram doar un copil. Mi-a fost frică să nu-mi facă şi mie deopotrivă.

Nicolau şi-a dus mâna la bărbie, încercând să-şi acopere cu degetele surâsul nevăzut. Apoi l-a îndemnat pe seniorul de Bellera să urmeze.

— Mama lui, bătrâna de afară, e vrăjitoare. Acum e matroană, dar mi-a dat să sug şi mi-a transmis duhul rău, m-a îndrăcit cu laptele menit fiului ei. Nicolau a căscat ochii, auzind mărturia nobilului. Seniorul de Navarcles şi-a dat seama. Nu vă faceţi griji, a adăugat la iuţeală, de cum mi-a apărut duhul rău, tata m-a dus la episcop. Sunt vlăstar din seminţia lui Llorenç şi Caterina de Bellera, i-a dat înainte nobilul, seniori de Navarcles. Şi puteţi vedea că nimeni din viţa mea n-a avut nicicând boala Necuratului. Doar laptele mi-a fost îndrăcit!

— Şi spui Domnia Ta că-i matroană?

— Da, poţi şi Domnia Ta să afli; îşi zice Francesca.

— Şi cealaltă femeie?

— A însoţit-o, din vrerea ei.

— Altă vrăjitoare?

— Asta rămâne la judecata Domniei Tale.

Nicolau s-a gândit câteva clipe.

— Altceva? a întrebat.

— Da, s-a băgat iar în vorbă Genís Puig. Arnau l-a ucis pe fratele meu, fiindcă Guiamon n-a vrut să ia parte la riturile lui drăceşti. A încercat să-l înece noaptea pe plajă. Iar fratele meu a răposat.

Nicolau l-a ascultat atent pe cavaler.

— Martoră-i soră-mea, Margarida, care a fost acolo. Când Arnau a încercat să-l cheme pe Necuratul, ea s-a speriat şi a dat să fugă. Poate să adeverească singură.

— Nici atunci nu l-aţi pârât?

— Acum am aflat, când i-am dezvăluit surorii mele ce aveam de gând să fac. E îngrozită ca nu cumva Arnau să-i facă vreun rău; ani de zile a trăit cu această spaimă.

— Sunt vinovăţii foarte grave…

— … Vrednice de Arnau Estanyol, a sărit seniorul de Bellera. Domnia Ta ştii că acest bărbat a încercat să submineze stăpânirea. Pe domeniile lui, şi în pofida părerii pe care i-a dat-o soţia, a anulat cutume crezute nedrepte; aici, în Barcelona, împrumută parale oamenilor de rând şi, de pe când era Consul al Mării, se ştie bine că-i pornit să ia hotărâri de hatârul oamenilor de rând. Nicolau Eimeric asculta cu băgare de seamă. Toata viaţa a pus în primejdie principiile care trebuie să ne guverneze convieţuirea. Dumnezeu a făcut ca ţăranii să lucreze ogoarele şi să fie supuşi seniorilor. Chiar şi Biserica i-a oprit pe ţăranii ei să se călugărească, tocmai ca să nu-i piardă.

— În noua Catalonie, nu mai există cutume nedrepte, i-a tăiat vorba Nicolau.

Genís Puig se uita când la unul, când la altul.

— Tocmai asta poftesc să zic. Seniorul de Bellera a dat furios din mâini. În noua Catalonie, nu mai există cutume nedrepte, din interesul principelui, din interesul lui Dumnezeu. Aceste ţinuturi cucerite de la necredincioşi trebuiau populate, şi aşa ceva nu se putea face decât atrăgând oameni. Aşa a hotărât principele. Dar Arnau e doar principele Necuratului.

Genís Puig a zâmbit, observând că inchizitorul general încuviinţa, dând uşor din cap.

— Împrumută gologani săracilor, a urmat nobilul, parale pe care ştie că nu le va mai vedea vreodată. Dumnezeu a făcut bogaţi şi sărmani. Nu-i cu putinţă ca săracii să aibă bani şi să-şi mărite fetele ca bogaţii; încalcă planurile Providenţei. Ce-au să creadă sărmanii despre Domniile Voastre, prelaţii, ori despre noi, nobilii? Oare nu aducem ştirbire preceptelor Bisericii, tratându-i pe săraci drept ceea ce nu-s? Arnau e un diavol, din viţă de diavoli, şi nu face decât să pregătească venirea Necuratului prin nemulţumirea norodului. Gândiţi-vă!

Nicolau Eimeric s-a gândit. L-a chemat pe aprod să înscrie pârele aduse de nobilul de Bellera şi Genís Puig, a pus să fie chemată Margarida Puig, şi a poruncit ca Francesca să fie întemniţată.

— Şi cealaltă? l-a întrebat inchizitorul pe seniorul de Bellera. E învinovăţită de ceva? Cei doi bărbaţi au şovăit. Atunci, e slobodă.

Francesca a fost pusă în lanţuri departe de Arnau, în celălalt capăt al temniţei uriaşe, iar Aledis a fost zvârlită în uliţă.

După ce a orânduit totul, Nicolau s-a trântit în jilţul de lângă masa lui de lucru. Să huleşti în templul Domnului, să preacurveşti cu o jidoavcă, să fii prieten cu jidovii, ucigaş, să faci lucruri necurate, să

încalci preceptele Bisericii. Şi toate vinovăţiile să-ţi fie dovedite de prelaţi, nobili, cavaleri şi chiar de pupila regelui. Inchizitorul general s-a tolănit mai bine în jilţ şi a zâmbit.

„Oare fratele tău e chiar atât de avut, frate Joan? Ce prost mai eşti! De ce amendă vorbeşti când toate paralele lui vor încăpea pe mâinile Inchiziţiei de cum am să-l osândesc?”

Aledis s-a împiedicat de vreo trei ori când soldaţii au aruncat-o afară din palatul episcopal. După ce şi-a revenit, a văzut că era privită. Ce strigaseră oştenii? Vrăjitoare? Era aproape în mijlocul uliţei, şi oamenii se uitau la ea fără preget şi cu băgare de seamă. Şi-a privit straiele murdare. Şi-a netezit părul aspru şi nepieptănat. Un bărbat bine îmbrăcat a trecut pe lângă ea, privind-o cu neobrăzare. Aledis a bătut cu piciorul în pământ şi s-a aruncat asupra lui, mârâind, dându-şi dinţii în vileag ca o potaie care se pregăteşte de atac. Bărbatul a făcut un salt în lături şi s-a depărtat, fugind cât îl ţineau picioarele, până a observat că Aledis nici nu mişcase. Femeia s-a uitat la cei de faţă; unul câte unul au pus ochii în ţărână, şi şi-au văzut de drum, deşi câte unul mai trăgea cu coada ochiului la vrăjitoare, care îi privea pe curioşi.

Ce se petrecuse? Soldaţii nobilului Bellera intraseră la ele în casă şi o găbjiseră pe Francesca din jilţul în care se odihnea. Nimeni nu le dăduse nici cea mai mică lămurire. Cu mişcări fioroase, le dăduseră la o parte pe fetele care se răţoiau la ei; toate ceruseră ajutorul lui Aledis, pe care uimirea o împietrise. Un muşteriu ieşise în goana mare, pe jumătate despuiat. Aledis îl înfruntase pe cel care părea ofiţer:

— Ce înseamnă toate astea? De ce-o luaţi pe femeie?

— Din porunca seniorului de Bellera, îi răspunsese.

Seniorul de Bellera! Aledis întorsese privirea la Francesca, strânsă între cei doi soldaţi care o ţineau de subsuori. Bătrâna începuse să tremure. Bellera! De când Arnau anulase cutumele nedrepte în castelul Montbui, iar Francesca îi dezvăluise taina ei lui Aledis, cele două femei trecuseră şi peste ultima stavilă care le despărţea. De câte ori nu auzise de pe buzele Francescăi povestea cu Llorenç de Bellera? De câte ori n-o văzuse plângând din pricina acelor amintiri? Şi acum, iar Bellera; o duceau din nou la castel, ca atunci…

Francesca încă mai tremura între soldaţi.

— Lăsaţi-o, le strigase Aledis, nu vedeţi că-i faceţi rău? Ei se întorseseră la ofiţer. Mergem de bunăvoie, adăugase, cu ochii la ei.

Ofiţerul ridicase din umeri, iar soldaţii i-o încredinţaseră pe bătrână lui Aledis.

Le duseseră la castelul din Navarcles şi le întemniţaseră. Dar nu se purtaseră urât cu ele. Din contră, le dăduseră de-ale gurii, apă şi chiar

ceva paie ca să pună capul jos. Acum înţelegea de ce: seniorul de Bellera voia ca Francesca să ajungă cu bine la Barcelona, unde le duseseră în două zile, cu căruţa, în cea mai mare tăcere. De ce? Pentru ce? Ce însemnau toate acelea?

Zarva a trezit-o la realitate. Îngândurată, a coborât pe uliţa Bisbe şi a dat colţul pe Sederes, ca să ajungă în piaţa Blat. Ziua senină şi însorită de primăvară adunase în piaţă mai multă lume decât îndeobşte şi, pe lângă cumpărătorii de grâu, se învârteau zeci de curioşi. Stătea chiar lângă vechea poartă a cetăţii şi s-a întors de cum a simţit mirosul de pâine ce venea de la taraba din stânga ei. Pitarul s-a uitat bănuitor la ea şi Aledis şi-a amintit. N-avea nici un sfanţ. A înghiţit în sec şi a plecat, ocolind privirea pitarului.

Douăzeci şi cinci de ani; trecuseră douăzeci şi cinci de ani de când nu mai pusese piciorul pe uliţele acelea, nu mai privise oamenii, nu mai trăsese în piept miresmele marii cetăţi. Oare mai era deschisă Pia Almoina? În acea dimineaţă, la castel nu li se dăduseră de-ale gurii şi burta îi chiorăia. A făcut cale întoarsă, ducându-se iar la catedrală, lângă palatul episcopal. A început iar să saliveze când s-a apropiat de şirul cerşetorilor care se îmbulzeau în faţa porţilor de la Pia Almoina. De câte ori trecuse în tinereţe pe acolo şi o impresionaseră flămânzii care apelau la mila tuturor în văzul lumii?

Li s-a alăturat. A lăsat capul în jos, ca părul să-i ascundă obrazul, şi şi-a târât picioarele în urma şirului care înainta spre bucate; şi l-a ascuns şi mai şi când a ajuns la novicele care împărţea mâncarea, şi a întins mâinile. De ce să cerşească? Avea o casa bună, adunase bani ca să trăiască bine toată viaţa. Bărbaţii o mai doreau încă şi… pâine uscată din făină de bob, vin şi un blid cu supă. A mâncat. Cu aceeaşi plăcere cu care mâncau toţi nenorociţii din jurul ei.

Când a isprăvit, a ridicat privirile întâia oară. În jurul ei erau cerşetori, infirmi şi vârstnici, care înfulecau, nescăpându-şi din ochi soţii de nefericire, apucând strâns în mâini din codrul de pâine şi blidul. Ce o adusese aici? De ce o întemniţaseră pe Francesca în palatul episcopal? Aledis s-a ridicat. O femeie bălaie, cu o rochie stacojie strălucitoare, care mergea pe lângă catedrală, i-a atras luarea-aminte. O nobilă… singură? Dar dacă nu era nobilă, cu rochia aia nu putea fi decât o… Teresa! Aledis a luat-o la fugă după fată.

— Am stat cu rândul în faţa castelului ca să aflăm ce-aţi păţit, i-a dat în vileag Teresa de cum s-au îmbrăţişat. Nu ne-a fost greu să-i înduplecăm pe soldaţii din poartă să ne spună ce se petrece. Fata a făcut semn cu unul din minunaţii ei ochi albaştri. Când v-au luat şi soldaţii ne-au dat pe faţă că vă duceau la Barcelona, am căutat ceva cu care să venim; de-aia am zăbovit atât. Şi Francesca?

— Întemniţată în palatul episcopal.

— De ce?

Aledis a dat din umeri. Când le despărţiseră, iar ei îi porunciseră să plece, încercase să afle pricina de la soldaţi ori de la preoţi. „La temniţă cu baba”, izbutise să audă. Dar nimeni nu-i răspunsese şi o dăduseră la o parte din drumul lor, înghiontind-o. Când stăruise să afle pricina pentru care fusese poprită Francesca, un călugăr tânăr, pe care îl trăsese de sutană, chemase straja. O aruncaseră în uliţă, strigând-o „vrăjitoare”.

— Câte aţi venit?

— Eulàlia şi cu mine.

O rochie elegantă, de un verde strălucitor, alerga către ea.

— Aţi adus parale?

— Păi, cum nu?!

— Şi Francesca? a întrebat Eulàlia când a ajuns lângă Aledis.

— La zdup, a repetat Aledis. Eulàlia a dat să întrebe ceva, dar a oprit-o cu o mişcare a mâinii. Nu ştiu de ce. Aledis s-a uitat la cele două tinere. Ce nu puteau obţine ele? Nu ştiu de ce-i întemniţată, a repetat, dar aflăm noi; aşa-i, fetelor?

Amândouă i-au răspuns zâmbind ştrengăreşte.

Joan şi-a târât noroiul de pe poalele sutanei negre prin toată Barcelona. Fratele lui îi ceruse s-o caute pe Mar. Cum să ajungă la ea? Încercase să cadă la bună înţelegere cu Eimeric, şi, în loc de aşa ceva, aidoma ţăranilor simpli pe care el îi osândea, căzuse în cursele întinse de inchizitor, dându-i şi mai mari semne de vinovăţie. Ce putea să fi pârât Elionor? O clipă, s-a gândit să se ducă la cumnata lui, dar simpla amintire a zâmbetului pe care i-l aruncase în casa lui Felip de Ponts l-a făcut să se lase păgubaş. Dacă îşi pârâse propriul soţ, ce-avea să-i spună lui?

A coborât pe uliţa Mar până la Sfânta Maria. Biserica lui Arnau. Joan a stat în loc şi a privit-o. Încă înconjurată de schele din lemn, pe care zidarii se mişcau neobosiţi, biserica Sfânta Maria vădea deja ce-avea să fie. Toate zidurile din afară şi contraforţii acelora erau isprăviţi, ca şi absida şi două dintre cele patru bolţi ale navei centrale; nervurile celei de-a treia bolţi, cu bolţarul plătit de rege, ca să se dăltuiască pe el relieful ecvestru al tatălui său, regele Alfonso, începeau să crească într-un arc fără cusur, susţinute de schelării nesfârşite, în aşteptarea clipei când bolţarul avea să cumpănească greutăţile, iar arcul să se ţină singur. Mai lipseau ultimele două bolţi mari, apoi Sfânta Maria avea să fie cu desăvârşire acoperită.

Cum să nu te îndrăgosteşti de templul acela? Joan şi-a amintit de părintele Albert şi de ziua în care Arnau şi el intraseră întâia oară acolo. Nici măcar nu ştia să se roage! Cu mulţi ani mai târziu, pe când învăţa să spună rugăciuni, să scrie şi să citească, fratele lui căra pietre chiar până la biserică. Joan şi-a adus aminte de rănile

sângerânde cu care Arnau venea acasă în primele zile, zâmbind totuşi. I-a privit pe feluriţii meşteri care dădeau zor la montanţii şi arhivoltele de pe faţada mare, la statuile, ornamentele cu figuri geometrice, altele la fiecare uşă, zăbrelele din fier forjat şi garguii cu tot soiul de alegorii, capitelurile coloanelor şi vitraliile, opere meşteşugite, menite să filtreze lumina magică a Mediteranei, făcând-o să dănţuiască oră de oră, aproape minut de minut, pe formele şi culorile din templu.

Pe impunătoarea rozetă a marii faţade se putea de-acum ghici viitoarea compoziţie: în centru, o rozetă mică, împodobită cu sumedenie de foi, din al cărei cerc plecau aidoma unor săgeţi capricioase, aidoma unui soare din piatră lucrat minuţios, liniile menite să împartă rozeta mare; formele geometrice lăsau loc unui şir de trefle în ogivă, iar după ele, unui alt şir de trefle cu patru lobi, de data asta rotunjite, care închideau definitiv rozeta mare. Printre toate acele linii geometrice, aidoma celor ce împodobeau ferestrele înguste de pe faţadă, aveau să fie încrustate vitralii cu plumb; pentru moment, totuşi, rozeta era o uriaşă pânză de păianjen, din piatră fin cizelată, şi îi aştepta pe maeştrii vitralieri să umple golurile.

„Mai au multe de săvârşit”, şi-a zis Joan, văzând cei vreo sută de bărbaţi care munceau cu dăruire întru visurile întregului neam. S-a ivit un *bastaix* cu o piatră uriaşă. Sudoarea îi curgea de pe frunte pe pulpe şi toţi muşchii i se desenau, încordaţi, vibrând în ritmul paşilor cu care se apropia de biserică. Dar zâmbea; la fel ca şi fratele lui. Joan nu-şi putea lua privirea de pe *bastaix.* Pe schele, zidarii au lăsat deoparte tot ce aveau de săvârşit şi s-au dus să vadă cum soseau pietrele cu care mai târziu urmau să lucreze. După primul *bastaix* a venit altul, apoi altul, şi altul, toţi gârboviţi sub povara pietrelor. Icnetul dălţilor care izbeau în pietre s-a dat bătut în faţa lucrătorilor modeşti de pe ţărmul Barcelonei şi, pentru câteva clipe, întreaga Sfânta Maria a împietrit, vrăjită. Un zidar a spart tăcerea din înaltul templului. Strigătul lui de încurajare a sfâşiat văzduhul, iar ecoul i s-a izbit de pietre şi s-a adâncit în toţi cei care priveau.

„Curaj”, a şoptit Joan, alăturându-se strigătelor dezlănţuite. Toţi *bastaixos* zâmbeau şi, ori de câte ori unul dintre ei descărca o nouă piatră, strigătele creşteau. Cineva le-a dat apă şi toţi *bastaixos* au ridicat urcioarele deasupra capetelor, lăsând să le curgă apa pe feţe, înainte de a bea. Joan şi-a adus aminte cum mergeau ei pe plajă în urma cetei de *bastaixos,* cu burduful lui Bernat. Apoi a ridicat ochii la cer. Trebuia s-o caute: aceea era penitenţa dată lui de Domnul, iar el avea s-o caute pe fată şi să-i spună adevărul. A ocolit Sfânta Maria până în piaţa Born, Pla den Llull şi mănăstirea Santa Clara, apoi a ieşit din Barcelona prin poarta San Daniel.

Lui Aledis nu i-a fost greu să-i găsească pe seniorul de Bellera şi pe Genís Puig. Pe lângă cel din piaţa de grâne, menit neguţătorilor care intrau în cetate, Barcelona mai avea cinci hanuri. Le-a poruncit Teresei şi Elulaliei să se ascundă pe drumul ce ducea la Montjuïc până venea ea după ele. Apoi le-a privit în tăcere cum plecau, pe când amintirile îi trezeau noi simţăminte.

Când n-a mai zărit licăririle veşmintelor purtate de fetele ei, a început să caute. Mai întâi, hanul Bou, foarte aproape de palatul episcopal, lângă piaţa Nova. Rândaşul de la cuhnie a gonit-o necuviincios când s-a dus la uşa din spate şi l-a întrebat de seniorul de Bellera. La Massa, din Portaferrissa, tot pe lângă palatul episcopal, o femeie care frământa un aluat în spatele hanului i-a dezvăluit că seniorii nu trăseseră acolo; atunci, Aledis s-a dus la hanul Estanyer, de lângă piaţa Llana. Acolo, alt flăcău, neobrăzat peste poate, s-a uitat la ea din cap până-n picioare.

— Cine întreabă de seniorul de Bellera? a iscodit-o.

— Stăpâna mea, a răspuns Aledis; l-a urmat încă de la Navarcles.

Flăcăul, înalt ca bradul, s-a uitat la sânii târfei. Apoi a întins mâna dreaptă şi i-a cântărit unul.

— Ce vrea stăpâna ta de la acest nobil?

Aledis l-a răbdat neclintită, străduindu-se să-şi ascundă zâmbetul.

— Nu-i treaba mea s-o ştiu. Flăcăul a început să-i strângă sânul. Aledis s-a apropiat de el şi i-a băgat mâna între picioare. Când i-a simţit-o, flăcăul s-a pierdut cu firea. Dar, a pretins ea, tărăgănând fiece vorbă, dacă stau aici, poate că am să moţăi la noapte în pomet, pe când stăpâna mea…

Aledis l-a mângâiat iar între picioare pe flăcău.

— Chiar azi-dimineaţă, s-a bâlbâit acela, au mas doi cavaleri în căutare de adăpost.

De astă dată chiar a zâmbit. O clipă, a vrut să scape de băiat, dar de ce nu? De mult nu mai simţise peste ea trup tânăr, nepriceput, mânat doar de patimă.

L-a împins într-un şopron mic. Prima oară, flăcăul nici măcar n-a avut vreme să-şi dea jos nădragii, dar apoi femeia a secătuit toată vigoarea capriciosului tânăr pe care îl dorise.

Când Aledis s-a ridicat să se îmbrace, băiatul a rămas întins pe jos, cu ochii pierduţi în tavan.

— Dacă mă mai vezi, orice-ar fi, i-a spus Aledis, nu mă ştii, nu m-ai văzut, pricepi?

A trebuit să insiste de două ori până ce flăcăul i-a promis.

— Voi o să fiţi fiicele mele, le-a zis Teresei şi Eulàliei după ce le-a dat straiele pe care tocmai le cumpărase. Am rămas nu de mult văduvă şi ne ducem la Gerona, unde sperăm să ne primească un frate

de-al meu. Suntem sărmane. Tatăl vostru era doar calfă de tăbăcar la Tarragona.

— Păi, pentru o văduvă săracă eşti tare hlizită, i-a trântit-o Eulàlia, scoţând rochia verde şi strâmbându-se cu simpatie la Teresa.

— E drept, a recunoscut Eulàlia, ar trebui să nu te mai arăţi atât de încântată. Fiindcă mai curând pari că tocmai ai cunoscut…

— Nu vă faceţi griji, le-a tăiat vorba Aledis; la nevoie, am să mă înfăţişez ca şi cum abia aş fi rămas văduvă.

— Şi până la nevoie, a stăruit Teresa, n-ai putea să uiţi de văduvie, şi să ne spui de unde până unde atâta veselie?

Cele două fete au râs. Cum stăteau ascunse în desişul de la poalele muntelui Montjuïc, Aledis s-a simţit atrasă să le privească trupurile despuiate, fără cusur, voluptoase. Tinereţe. Un moment, şi-a adus aminte de ea, chiar acolo, în urmă cu mai mulţi ani.

— Au! a exclamat Eulàlia, asta zgârie.

Aledis s-a întors la realitate şi a văzut-o pe Eulàlia cu cămaşa lungă şi decolorată care îi ajungea până la glezne.

— Orfanele unei calfe de tăbăcar nu poartă mătăsuri.

— Dar… asta? s-a plâns Eulàlia trăgând cu degetele de cămaşă.

— Păi, fireşte, a stăruit Aledis. Oricum, amândouă aţi uitat de aşa ceva.

Aledis le-a arătat două fâşii de pânză spălăcită, deopotrivă de aspre ca şi cămaşa. S-au apropiat să le ia.

— Ce-s? a întrebat Teresa.

— *Alfardas*[61], şi sunt pentru…

— Nu. Doar nu vrei să…

— Femeile onorabile îşi acoperă sânii. Fetele au dat să se plângă. Întâi sânii, a poruncit Aledis, apoi cămăşile, deasupra tunicile, şi să-mi mulţumiţi, a adăugat sub privirea fetelor, că v-am cumpărat cămăşi, şi nu cilicii. Poate că nu v-ar strica puţină penitenţă.

Toate trei au trebuit să se ajute între ele, ca să-şi lege fâşiile de pânză despre care aflaseră că se numeau *alfardas.*

— Am crezut că voiai să-i seducem pe cei doi nobili, i-a amintit Eulàlia, pe când Aledis îşi trăgea *alfarda* peste sânii mari; nu văd cum s-ar putea cu aşa ceva…

— Lasă-mă pe mine s-o fac, i-a răspuns Aledis. Tunicile-s aproape albe, simbolul fecioriei. Nemernicii ăştia n-au să scape prilejul de a se culca cu două fete mari. Nu ştiţi nimic despre bărbaţi, a stăruit Aledis, pe când isprăveau cu îmbrăcatul, nu fiţi nici cochete, nici îndrăzneţe. Respingeţi-i tot mereu. Respingeţi-i ori de câte ori e nevoie.

— Şi dacă îi respingem atât de mult că se răzgândesc?

---

[61] În lb. sp. veche, acest cuvânt de origine arabă înseamnă „pânză groasă care susţine şi acoperă sânii”. (n.tr.)

Aledis a ridicat din sprâncene, privind-o pe Teresa.

— Eşti prostuţă, a mustrat-o zâmbind. Nu trebuie decât să-i faceţi să tragă la măsea. Vinul o să îmbine restul. Cât staţi cu ei, n-o să se lase. Vă încredinţez. Pe de altă parte, nu uitaţi că Francesca a fost luată de Biserică, nu din porunca domnului *veguer* ori a judelui.

Amândouă s-au uitat la ea, uimite.

— Prelaţi?! au exclamat într-un glas.

— Înţeleg că nu prea ştiţi multe de-astea, a priceput Aledis. Păi, închipuiţi-vă. Cred că are oarecum de-a face cu vrăjitoria. Când m-au dat afară din palat, mi-au strigat „vrăjitoareo”.

După câteva ceasuri, straja porţii Trentaclaus le-a îngăduit să treacă unei femei în doliu, cu părul strâns în coc, şi fiicelor ei, îmbrăcate aproape numai în alb, cu părul strâns cuviincios, cu opinci simple, fără podoabe şi parfumuri, care mergeau cu capul plecat în urma celei în doliu, pironindu-i călcâiele cu privirea, după cum le poruncise Aledis.

Capitolul 49

Uşa temniţei s-a deschis fulgerător. Nu era ceasul obişnuit; soarele nu scăpătase încă, lumina tot se mai chinuia să se strecoare prin ferestruica zăbrelită, dar mizeria ce plutea acolo părea gata să nu-l lase, iar lumina se întreţesea cu praful şi duhorile celor întemniţaţi. Nu era ceasul obişnuit şi toate umbrele s-au mişcat. Arnau a auzit scrâşnetul lanţurilor, care a stat de cum a intrat alguazilul, aducând un nou deţinut; nu era căutat nici unul dintre ei. Altul, alta, s-a îndreptat Arnau, văzând profilul unei bătrâne în pragul uşii. Ce păcat făcuse, oare, biata femeie?

Alguazilul a împins noua victimă în temniţă. Femeia s-a prăvălit la pământ.

— Ridică-te, vrăjitoareo! au auzit. Dar vrăjitoarea nu s-a clintit. Alguazilul a tras două lovituri de picior în trupul care zăcea lângă el. Ecoul lor surd a vibrat câteva clipe nesfârşite. Ţi-am poruncit să te ridici!

Arnau a văzut că umbrele încercau să se mistuie în pereţii de care se sprijineau. Erau aceleaşi strigăte, acelaşi ton poruncitor, aceeaşi voce. De când era întemniţat auzise de mai multe ori vocea aceea, tunând de dincolo de uşa celulei, după ce unui deţinut i se scoseseră lanţurile. Tot atunci văzuse cum umbrele se gârboveau şi-şi vădeau spaima de cazne. Mai întâi venea vocea, strigătul, şi după câteva clipe urletul sfâşietor al trupului schingiuit.

— Ridică-te, palatondră bătrână!

Alguazilul a izbit-o iar cu piciorul, dar bătrâna tot nu s-a clintit. Până la urmă, bărbatul s-a lăsat pe vine şi, suflând din greu, a tras-o de un braţ, şi a târât-o acolo unde i se poruncise s-o înlănţuie: departe de zaraf. Scrâşnetul cheilor şi fiarelor de la picioare a fost osânda bătrânei. Înainte de a ieşi, alguazilul a traversat celula până la Arnau.

— De ce? întrebase după ce primise poruncă s-o pună pe vrăjitoare în lanţuri, departe de Arnau.

— Vrăjitoarea e mama zarafului, îi răspunsese ofiţerul Inchiziţiei; aşa ne-a povestit ofiţerul seniorului de Bellera.

— Să nu crezi, i-a atras alguazilul luarea-aminte lui Arnau, când a ajuns lângă el, că pe aceiaşi gologani maică-ta are să mănânce mai bine. Oricât ţi-ar fi de mamă, o vrăjitoare costă parale, Arnau Estanyol.

Nimic nu se schimbase: cula, la care aciuase turnul de strajă, domina ca şi înainte deluşorul. Joan a privit în sus şi în minte i-a revenit gălăgia făcută de *host,* de bărbaţii nestăpâniţi, de spade, strigătele de bucurie când chiar el îl înduplecase tocmai acolo pe Arnau s-o mărite pe Mar. Niciodată nu se avusese prea bine cu fata, ce-avea să-i spună acum?

Joan a ridicat privirile la cer, apoi, gârbovit, cu capul în pământ, târându-şi sutana, a început să urce costişa uşoară.

Împrejurimile culei păreau pustii. Doar mugetul vitelor care rumegau paie în staul, la catul de jos, spărgea uneori tăcerea.

— E cineva aici? a strigat Joan.

Dădea să strige iar, când o mişcare i-a atras atenţia. Dintr-un cotlon al culei, unde se pitise, un copil îl privea cu ochii cât strachina.

— Vino aici, băieţaş! i-a poruncit Joan.

Copilul a stat în cumpănă.

— Vino aici.

— Ce se petrece?

Joan s-a întors spre scara de afară, care ducea la catul de sus. Din vârful ei, Mar îl întreba din priviri.

O bună bucată de vreme, amândoi nici n-au mişcat, nici n-au vorbit. Joan încerca să desluşească în femeie imaginea codanei a cărei viaţă o jertfise cavalerului de Ponts, dar figura ei era de o severitate care n-avea nici în clin, nici în mânecă cu izbucnirea de simţăminte pe care o trăiseră în urmă cu cinci ani chiar acolo. Timpul trecea, iar Joan se simţea tot mai stânjenit. Mar îl pironea cu privirea, liniştită, fără ca măcar să clipească.

— Ce cauţi, Sfinţia Ta? l-a întrebat în cele din urmă.

— Am venit să stau de vorbă cu tine.

Joan a trebuit să ridice glasul.

— Nu mă interesează nimic din ce-ai să-mi spui.

Mar a dat să-i întoarcă spatele, dar Joan s-a grăbit să spună:

— I-am făgăduit lui Arnau că voi vorbi cu tine. În ciuda aşteptărilor lui Joan, Mar n-a părut impresionată la auzul numelui de Arnau; dar nici n-a plecat. Ascultă-mă, nu eu vreau să-ţi vorbesc. Joan a tăcut câteva clipe. Pot să urc?

Mar i-a întors spatele şi a intrat în casă. Joan s-a dus la scară şi, înainte de a urca, s-a uitat iar la cer. Oare asta era penitenţa pe care o merita?

Şi-a dres glasul, ca să-i atragă luarea-aminte. Mar a stat tot cu faţa la vatră, ocupată cu oala care atârna pe nişte pirostrii agăţate, la rândul lor, de tavan.

— Vorbeşte, s-a mărginit să-i zică.

Joan a privit-o din spate, aplecată deasupra focului. Părul îi cădea pe umeri, aproape atingându-i fesele, ferme şi conturate fără cusur sub cămaşă. Devenise o femeie atrăgătoare.

— Nu spui nimic? l-a întrebat Mar, întorcând capul pentru câteva clipe.

Cum...?

— Arnau a fost ridicat de Inchiziţie, i-a dat în vileag brusc şi dintr-o răsuflare dominicanul.

Mar n-a mai amestecat în oală.
Joan a amuţit.
Vocea a părut să plece din flăcări, tremurătoare, înfiorată:
— O alta e închisă de multă vreme.
Mar a rămas cu spatele la Joan, dreaptă, cu braţele căzute în lungul trupului şi ochii pironiţi pe clopotul din cuhnie.
— Nu Arnau te-a închis.
Mar s-a întors ca fulgerată.
— Dar nu el m-a dat după seniorul de Ponts? a strigat. Nu el s-a învoit să mă dea de nevastă? Nu el a hotărât să nu-mi răzbune necinstea? M-a silit! M-a răpit şi m-a luat cu silnicie.
Scuipase fiece vorbă. Tremura. Tremura toată; de la buza de sus până la mâini, pe care acum încerca să şi le pună pe piept. Joan nu i-a mai putut îndura ochii înroşiţi.
— N-a fost Arnau, a repetat monahul cu glas tremurat. Ci eu! a strigat. Înţelegi, femeie? Eu am fost. Eu l-am convins că trebuia să te mărite. Ce s-ar fi ales de-o fată siluită? Ce s-ar fi ales de tine când toată Barcelona ţi-ar fi aflat nenorocirea? Convins de Elionor, eu ţi-am pregătit răpirea şi am consimţit să fii necinstită, ca să-l pot îndupleca pe Arnau să te mărite. Eu port întreaga vină. Arnau nu te-ar fi măritat nicicând.
Cei doi s-au privit. Joan simţea cum că sutana îi devenea mai uşoară. Mar n-a mai tremurat şi în ochi i s-au ivit lacrimi.
— Te iubea, a adăugat Joan. Te iubea atunci, te iubeşte şi acum. Are nevoie de tine.
Mar şi-a acoperit faţa cu mâinile. Genunchii i s-au îndoit într-o parte, iar trupul i s-a gârbovit, până a îngenuncheat în faţa monahului.
Gata. O făcuse. Acum Mar avea să meargă la Barcelona să-i spună lui Arnau, şi… Gândind toate acestea, Joan s-a lăsat în jos ca s-o ajute pe Mar să se ridice.
— Nu mă atinge!
Joan a sărit înapoi.
— S-a întâmplat ceva, stăpână?
Călugărul s-a întors la uşă. Din prag, o namilă cât casa, un bărbat înarmat cu o coasă, îl privea ameninţător; dindărătul picioarelor lui, se iţea capul băieţelului. Joan era la mai puţin de două palme de nou-sosit, iar acela era cu aproape două capete mai înalt decât el.
— Nu s-a întâmplat nimic, a răspuns Joan, dar omul a înaintat spre Mar, împingându-l de parcă nici n-ar fi existat. Ţi-am mai zis că nimic, a stăruit Joan, vezi-ţi de treburile tale.
Copilul s-a pitit în dosul uşii şi de dindărătul ei şi-a iţit iar capul. Joan nu l-a mai privit şi, când a întors capul către odaie, a desluşit că omul cu coasa îngenunchease lângă Mar fără s-o atingă.
— Nu m-ai auzit? l-a întrebat Joan. Bărbatul n-a răspuns. Dă-mi

ascultare şi du-te la ale tale.

De astă dată, bărbatul s-a întors către Joan.

— Nu ascult decât de stăpâna mea.

Câţi ca el, înalţi, puternici şi mândri, îngenuncheaseră în faţa lui? Pe câţi dintre ei îi văzuse plângând şi implorând înainte de a da hotărârea? Joan a mijit din ochi, a strâns din pumni, a făcut doi paşi spre slugă.

— Cutezi să nu dai ascultare Inchiziţiei? a strigat.

Nici bine vorba nu-şi sfârşise, că Mar se şi ridicase. Tremura din nou. Bărbatul cu coasa s-a ridicat şi el, mai domol.

— Cum îndrăzneşti tu, călugăre, să vii în casa mea şi să-mi ameninţi sluga? Inchizitor? Ha! Nu eşti decât Necuratul travestit în călugăr! Tu m-ai silit! Joan a văzut cum sluga strângea mâinile pe mânerul coasei. Ai recunoscut!

— Eu… a stat în cumpănă Joan.

Sluga s-a apropiat şi i-a mângâiat pântecele cu tăişul bont al coasei.

— N-are să afle nimeni, stăpână. Am venit singur.

Joan s-a uitat la Mar. În ochii ei nu se citea frică, nici măcar milă, doar…; s-a întors cât de iute a putut ca să ajungă în uşă, dar copilul a trântit-o şi l-a înfruntat.

Din spate, sluga i-a pus coasa în gât. De astă dată, tăişul ascuţit al uneltei s-a lăsat greu pe ceafa călugărului. Joan n-a mişcat. Copilul nu-l mai privea temător. Pe faţă i se citeau simţămintele celor dindărătul lui.

— Ce… ce-ai de gând să faci, Mar?

Când a vorbit, coasa l-a zgâriat pe gât.

Mar a tăcut câteva clipe. Joan îi auzea răsuflarea.

— Închide-l în turn a poruncit Mar.

Tânăra nu mai intrase acolo din ziua când văzuse cum marea *host* a Barcelonei se pregătise mai întâi de atac şi apoi izbucnise în urale. Iar când soţul ei murise la Catalayud, l-a ferecat.

Capitolul 50

Văduva şi cele două fiice ale ei au traversat piaţa Llana, până la hanul Estanyer, o clădire din piatră, cu două caturi, care la cel de jos avea vatra şi sala de oaspeţi, iar la cel de sus odăi de închiriat. Le-au primit hangiul şi flăcăul. Aledis i-a făcut cu ochiul, văzând că privea la ea cu uimire. „Ce te uiţi aşa?” i-a strigat hangiul, apoi i-a tras o scatoalcă după ceafă. Rândaşul a fugit cât îl ţineau picioarele la uşa din dos a hanului. Teresa şi Eulàlia au observat semnul făcut de Aledis cu ochiul şi au zâmbit odată.

— Scatoalca trebuie să v-o dau eu vouă, le-a şoptit Aledis, când hangiul le-a întors spatele o clipită. Vreţi sau nu să umblaţi cum se cuvine, şi să nu vă mai scărpinaţi? Cui se mai scarpină…

— Nu se poate merge cu fâşiile astea din spart…

— Tăcere, le-a poruncit Aledis, când hangiul s-a întors iar la ele.

Avea o odaie unde puteau să se odihnească toate trei, deşi doar cu două saltele.

— Nu-ţi face griji, om bun, i-a zis Aledis. Fetele mele sunt deprinse să doarmă în acelaşi pat.

— Ai văzut cum ne-a privit hangiul când i-ai zis că ne culcăm laolaltă? a întrebat Teresa, după ce-au ajuns în odaie.

Două saltele de paie şi o laviţă pe care era un opaiţ se chinuiau din greu să pară mobile.

— Se şi vedea între noi, a sărit Eulàlia, râzând.

— Şi nici măcar nu vă vădiţi farmecele. V-am zis eu, a grăit Aledis.

— Am putea lucra aşa. Văzând roadele…

— Nu merge decât o dată, i-a răspuns Aledis, ori de câteva ori cel mult. Le plac nevinovăţia, fecioria. Dar când biruie… Ar trebui să mergem din loc în loc, înşelând lumea, dar n-am putea cere bani.

— Nu-i în Catalonia destul aur ca să merg cu opincile astea şi cu…

Teresa a început să se scarpine de la pulpe până la piept.

— Nu te mai scărpina!

— Acum nu ne vede nici ţipenie, s-a apărat fata.

— Dar cu cât te scarpini mai mult, cu atât te mănâncă mai mult.

— Dar tu de ce i-ai făcut cu ochiul flăcăului? a iscodit-o Eulàlia.

Aledis s-a uitat la ele.

— Nu-i treaba voastră.

— E pe parale? s-a băgat şi Teresa în vorbă.

Aledis şi-a amintit de faţa flăcăului când nici măcar n-avusese vreme să-şi scoată nădragii, apoi, de sălbatica şi cumplita neîndurare cu care o călărise. Îi plăceau nevinovăţia, fecioria.

— Ceva-ceva tot am luat eu, a răspuns zâmbind.

Au aşteptat în odaie să vină ora cinei. Şi doar atunci au coborât şi s-au aşezat în jurul mesei grosolane din lemn negeluit. Nu mult după

aceea şi-au făcut apariţia Jaume de Bellera şi Genís Puig. De cum s-au aşezat la masă, în celălalt capăt al încăperii, nu şi-au mai luat ochii de pe fete. Nu era nici ţipenie în sala de mese a hanului. Aledis le-a atras fetelor luarea-aminte, iar ele s-a închinat înainte de a începe să hăpăie supa din blidele aduse de hangiu.

— Vin? Numai pentru mine, i-a poruncit Aledis. Fiicele mele nu beau.

— Altă ulcică pentru mine, şi încă una… De când a răposat tata… s-a dezvinovăţit Teresa, adresându-i-se hangiului.

— Ca să ni se stingă durerea… a stăruit Eulàlia.

— Uite ce-i, fetelor, le-a şopocăit Aledis, sunt trei ulcele cu vin… şi, ce mai, cu mine au dat roade. Ei bine, în câteva clipe o să-mi cadă capul pe masă şi am să sforăi. Şi atunci… ştiţi ce aveţi de făcut. Trebuie să aflăm de ce-au întemniţat-o pe Francesca şi ce-au de gând cu ea.

După ce s-a prăvălit pe masă cu capul între mâini, Aledis s-a pus pe ascultat.

— Veniţi aici, s-a auzit în toată încăperea. Tăcere. Dacă-i beată… s-a auzit după o vreme.

— N-o să vă facem nimic, le-a lămurit unul din ei. Cum să vă facem vreun rău într-un han din Barcelona? Mai e şi hangiul.

Aledis s-a gândit la hangiu: de l-ar fi lăsat să pună mâna pe ceva…

— Nu vă faceţi griji. Suntem cavaleri.

Până la urmă, fetele s-au dat bătute, iar Aledis le-a auzit ridicându-se de la masă.

— Nu ţi se-aude sforăitul, i-a şoptit Teresa.

Aledis şi-a îngăduit un zâmbet.

— Un castel!

Aledis şi-a închipuit-o pe Teresa holbându-şi ochii verzi şi mari, ca să-l privească drept în faţă pe seniorul de Bellera, şi îngăduindu-i să se bucure de nurii ei.

— Ai auzit, Eulàlia? Un castel. E nobil de-adevăratelea. Nicicând n-am stat la taifas cu un nobil.

— Vorbiţi-ne despre bătăliile la care aţi fost, a auzit că-l îndemna Eulàlia. Îl cunoaşteţi pe regele Pedro? Aţi stat de vorbă cu el?

— Pe cine mai cunoaşteţi? i-a întrebat Teresa.

Amândouă s-au aruncat pe seniorul de Bellera. Aledis era ispitită să caşte ochii niţel, doar cât să-i vadă. Dar n-avea nevoie. Fiicele ei ştiau bine ce să facă.

Castelul, regele, Cortesurile. Fuseseră la Cortesuri? Războiul, ceva ţipete mici de spaimă când Genís Puig, fără castel, fără rege şi Cortesuri, a vrut şi el să se bage în vorbă de-adevăratelea, exagerând povestea bătăliilor la care luase parte. Şi vin, mult vin.

— Ce caută un nobil ca Domnia Ta în cetate, aici în han? Poate că aştepţi ceva însemnat? a auzit Aledis că întreba Teresa.

— Am adus o vrăjitoare, s-a repezit Genís Puig.

Fetele nu-l întrebau decât pe seniorul de Bellera. Teresa a desluşit că nobilul îşi mustra prietenul din priviri. Ăla era momentul.

— O vrăjitoare! a ţipat Teresa, năpustindu-se asupra lui Jaume de Bellera şi luându-l de mâini. Am văzut la Tarragona cum au ars una pe rug. A murit urlând, pe când focul îi suia pe picioare, îi ardea sânii şi…

Teresa a privit în tavan, parcă urmărind drumul vâlvătăilor; îndată după aceea, şi-a dus mâinile la piept, dar după câteva clipe şi-a venit în fire, şi s-a vădit tulburată în faţa nobilului pe al cărui chip se citea deja pofta.

Fără să-i dea drumul la mâini, Jaume de Bellera s-a ridicat.

— Vino cu mine. A fost mai curând poruncă decât o rugă, iar Teresa s-a lăsat dusă.

Genís Puig s-a uitat în urma lor cum plecau.

— Şi noi? a întrebat-o pe Eulàlia, punând brusc mâna pe coapsa fetei.

Eulàlia nu s-a vădit dornică să i-o dea la o parte.

— Mai întâi poftesc să ştiu totul despre vrăjitoare. Mă aţâţă.

Începând povestea, cavalerul a băgat mâna între coapsele fetei. Aledis era gata-gata să înalţe capul şi să lase totul de izbelişte. „Vrăjitoarea e mamă-sa”, a auzit că spunea cavalerul. Răzbunare, răzbunare, răzbunare.

— Ei, ce facem, mergem? a întrebat Genís Puig, când a isprăvit de povestit.

Aledis a ascultat tăcerea Eulàliei.

— Nu ştiu, a răspuns fata.

Genís Puig s-a ridicat mânios şi a plesnit-o pe Eulàlia.

— Lasă-te de mofturi, şi vino!

— Hai, a cedat ea.

Rămasă singură în încăpere, lui Aledis i-a fost greu să se ridice. Şi-a dus mâinile la ceafă şi s-a frecat. Aveau să-i înfrunte pe Arnau şi pe Francesca, diavolul şi vrăjitoarea, cum îi numise Genís Puig.

— Mai bine mă omor decât să afle Arnau că-s maică-sa, îi dezvăluise Francesca în puţinele vorbe pe care le schimbaseră după cuvântarea lui Arnau de pe pajiştea Montbui. El e bărbat respectabil, adăugase înainte ca Aledis să-i răspundă, iar eu o târfă ca toate celelalte; în plus, nicicând nu i-aş putea lămuri unele fapte, de ce nu m-am dus după el şi tatăl lui, de ce l-am lăsat în ghearele morţii.

Aledis lăsase ochii în jos.

— Nu ştiu ce i-a dat taică-său în vileag despre mine, a urmat Francesca, dar orice-ar fi fost nimic nu se mai poate schimba. Timpul

vine cu uitare, chiar şi dragostea de mamă se uită. Când mă gândesc la el, îmi place să mi-l aduc aminte acolo, pe podiu, sfidându-i pe nobili; nu vreau să coboare de acolo din pricina mea. Mai bine lăsăm totul aşa, Aledis, şi numai tu ştii pe lume; sper că nici când o să mor n-ai să-mi dai taina pe faţă. Făgăduieşte-mi!

Dar acum, la ce-avea să mai servească făgăduiala ei?

Când Esteve a urcat iar în turn, nu mai avea coasa la el.

— Stăpâna zice că să pui asta la ochi, i-a poruncit lui Joan, aruncându-i o zdreanţă.

— Dar cine te crezi?! a exclamat Joan, dând cu piciorul în cârpă.

În turnul de strajă nu prea era loc, nu mai mult de trei paşi în orice direcţie; dintr-unul singur, Esteve a şi fost în faţa lui, şi l-a plesnit de două ori, o dată peste fiecare obraz.

— Stăpâna a dat poruncă să-ţi acoperi ochii.

— Sunt inchizitor!

De astă dată, scatoalca l-a aruncat la perete. Joan s-a prăvălit la picioarele lui Esteve.

— Pune-ţi-o! Esteve l-a ridicat cu o singură mână. Pune-ţi-o, a repetat când Joan era de-acum în picioare.

— Crezi că ai să supui un inchizitor cu silnicia? Nici nu-ţi închipui…

Esteve nu l-a lăsat să sfârşească. Întâi l-a lovit peste faţă cu pumnul închis. Joan a zburat a doua oară şi slujitorul a început să-l lovească cu piciorul, sub pântece, în stomac, în piept, în faţă.

Joan s-a făcut ghem de durere. Esteve l-a ridicat iar, cu o singură mână.

— Stăpâna zice să ţi-o pui.

Îi curgea sânge pe gură. Picioarele îl lăsau. Când sluga l-a lăsat, Joan a dat să se ţină pe picioare, dar durerea mare dintr-un genunchi l-a îndoit şi s-a prăvălit peste Esteve, agăţându-se de el. Sluga l-a dat de pământ.

— Pune-ţi-o!

Cârpa era alături. A simţit că făcuse pe el: sutana i se lipea de coapse.

A luat cârpa şi şi-a legat-o la ochi.

A auzit cum sluga închidea uşa şi cobora scările. Tăcere. O veşnicie. Apoi au urcat câţiva oameni. Joan s-a ridicat, pipăind peretele. Uşa s-a deschis. Aduceau mobile, poate scaune?

— Ştiu că ai păcătuit. Aşezată pe un taburet, vocea lui Mar a tunat în turn; de lângă ea, băieţaşul se uita la călugăr.

Joan a stat tot mut.

— Inchiziţia nu acoperă niciodată ochii deţinuţilor, a zis în cele din urmă.

Poate că, dacă ei doi s-ar înfrunta…

— E drept, a auzit răspunsul lui Mar. Le acoperă doar sufletul, bărbăţia, cinstea, onoarea. Ştiu că ai păcătuit, a repetat.

— Nu mă învoiesc cu atari subtilităţi.

Mar i-a făcut semn lui Esteve. Sluga s-a apropiat de Joan şi i-a dat un pumn în pântece. Călugărul s-a îndoit de la mijloc, încercând să răsufle cu gura deschisă. Când a izbutit să se ridice, domnea iar tăcerea. Gâfâitul nu-l lăsa să audă răsuflarea celorlalţi. Îl dureau picioarele şi pieptul, faţa îi ardea. Nimeni n-a crâcnit. Un genunchi tras în şold l-a trântit la pământ.

Îl durea şi mai abitir, iar Joan s-a strâns ca fătul în pântecele mamei.

Şi din nou s-a lăsat tăcerea.

O lovitură ascuţită în rărunchi l-a silit să se îndrepte de spate.

— Ce vrei? a strigat Joan printre înţepăturile durerii.

Nimeni nu i-a răspuns până ce durerea n-a trecut. Atunci, sluga l-a ridicat şi l-a pus iar în faţa lui Mar.

Cu mari strădanii a izbutit să se ţină pe picioare.

— Ce vr…?

— Ştiu că ai păcătuit.

Până unde avea să meargă? Oare o să-l ucidă cu lovituri de bâtă? Ar fi în stare să-l omoare? Păcătuise şi, totuşi, ce drept avea Mar să-l judece? Tot trupul i s-a cutremurat, gata să cadă iar la pământ.

— M-ai osândit deja, a izbutit să zică Joan. De ce vrei să mă mai şi judeci?

Tăcere. Beznă.

— Spune, femeie! De ce vrei să mă mai şi judeci?

— Că bine zici, a auzit Joan până la urmă. Te-am osândit, dar adu-ţi aminte că singur ţi-ai mărturisit greşeala. Mi-a luat fecioria chiar aici unde stau; chiar aici m-a siluit de nu ştiu câte ori. Spânzură-l şi scapă de leşul lui, i-a mai poruncit Mar lui Esteve.

Paşii ei au început să se depărteze pe scări în jos. Joan a simţit că Esteve îi lega mâinile la spate. Nici măcar nu se putea mişca, nu-i mai răspundea nici nu muşchi. Sluga l-a ridicat cu gând să-l pună în picioare pe taburetul lui Mar. A auzit fâşâitul funiei aruncate astfel încât să treacă peste grinzile de lemn ale tavanului din turn. Esteve n-a nimerit, a auzit cum cădea funia. Joan a făcut iar pişat şi scârnă pe el. Avea funia în jurul gâtului.

— Am păcătuit! a strigat cu puţinele puteri rămase.

Mar i-a auzit strigătul de la picioarele scării.

În sfârşit.

A urcat în turn, urmată de băieţel.

— Acum te ascult, i-a vorbit lui Joan.

La cântatul cocoşilor, Mar s-a pregătit să plece la Barcelona.

Îmbrăcată cu cele mai bune straie, împodobită cu puţinele ei bijuterii, cu părul curat lăsat pe spate, s-a lăsat urcată de Esteve pe o catârcă, şi a îndemnat-o la drum.

— Ai grijă de casă, i-a poruncit slugii înainte de a porni la drum. Şi tu, ajută-l pe tatăl tău.

Esteve l-a înghiontit pe Joan în urma catârcei.

— Fă ce ţi se porunceşte, călugăre, i-a zis.

Cu capul plecat, Joan a început să-şi târâie picioarele în urma lui Mar. Şi acum, ce-avea să fie? Chiar în noaptea ce se sfârşise, când îi luaseră cârpa de pe ochi, Joan o văzuse drept în faţă pe Mar, în lumina văpăilor tremurate ale torţelor care ardeau în spatele ei pe peretele circular al turnului.

Îl scuipase între ochi.

— Nu meriţi să fii iertat, dar poate că Arnau o să aibă nevoie de tine, i-a lămurit apoi; doar de aceea nu-ţi fac de petrecanie pe loc cu mâinile mele.

Copitele mici şi ascuţite ale catârcei sunau uşor pe drum. Joan mergea în cadenţa ei, privindu-şi picioarele. I-a spus tot: de la discuţiile cu Elionor până la ura cu care se încredinţase Inchiziţiei. Şi atunci Mar i-a scos cârpa, şi l-a scuipat.

Supusă, catârca mergea înainte, spre Barcelona. Joan respira în piept mireasma mării, care din stânga lui îl însoţea în pelerinaj.

Capitolul 51

Soarele încălzea de-acum totul când Aledis a ieşit din hanul lui Estanyer, amestecându-se cu trecătorii din piaţa Llana. Barcelona se trezise. Câteva femei, cu găleţi, oale şi urcioare, stăteau la coadă lângă ghizdul puţului Cadena, chiar lângă han, iar altele se îmbulzeau la parlageria din celălalt capăt al pieţei. Strigau şi râdeau cât le ţinea gura. Voise să plece mai devreme, dar a întârziat fiindcă trebuise să se travestească iar în văduvă, cu ajutorul şovăielnic al fetelor, care o întrebau neîncetat ce-o să mai fie, ce-o să se aleagă de Francesca, avea sau nu să fie arsă pe rug, cum susţineau cavalerii. Barem nu s-a uitat nimeni la ea când a trecut pe uliţa Bòria, în drum spre piaţa Blat. Aledis s-a simţit ciudat; întotdeauna atrăsese luarea-aminte a bărbaţilor şi dispreţul femeilor, dar acum, cu vipia strâns lipită de rochia neagră, se uita într-o parte şi-ntr-alta, şi nu zărea nici măcar o privire fugară.

Vuietul care venea din apropiere, chiar din piaţa Blat, i-a arătat că urma şi mai multă lume, sub soarele dogoritor. Asuda, sânii începuseră să lupte, apăsaţi de *alfardas.* Aledis a luat-o la dreapta chiar înainte să ajungă la piaţa mare a Barcelonei, căutând umbra uliţei Semolers, şi urcă pe ea până în piaţa Oli, unde lumea se îmbulzea, căutând cel mai bun ulei ori cumpărând pâine din pităria care dădea în piaţă. După ce a traversat-o, a ajuns la fântâna Sant Joan, unde femeile care stăteau la coadă nici măcar n-au observat că o văduvă asudată a trecut pe lângă ele.

De la Sant Joan, Aledis a ajuns, luând-o la stânga, drept la catedrală şi palatul episcopal. Ieri o goniseră de acolo, strigând-o „vrăjitoare”. Aveau s-o mai recunoască? Flăcăul de la han… Aledis a zâmbit, căutând o intrare laterală; flăcăul avusese prilejul s-o vadă mai bine ca soldaţii Inchiziţiei.

— Îl caut pe alguazilul temniţei. Am o solie pentru el, a anunţat, răspunzând întrebărilor puse de soldatul care stătea de strajă la uşă.

Oşteanul a lăsat-o să intre şi i-a arătat drumul temniţei.

Pe măsură ce cobora treptele, lumina şi culorile se mistuiau în beznă. La capătul scărilor, Aledis a ajuns într-o antecameră dreptunghiulară pustie, cu pământ pe jos, luminată cu facle; la un capăt, alguazilul îşi odihnea cărnurile buhăite pe un taburet, cu spatele aciuat la perete; în faţa lui, se deschidea un coridor întunecos.

S-a apropiat de bărbat, iar acela a privit-o în tăcere.

Aledis a răsuflat din răsputeri.

— Aş vrea s-o văd pe bătrâna întemniţată ieri, a spus şi a sunat dintr-o pungă cu gologani.

Fără măcar să se mişte ori să-i răspundă, alguazilul a scuipat chiar la picioarele ei, făcând un semn de dispreţ cu mâna. Ea s-a dat un pas înapoi.

— Nu, a răspuns alguazilul.
Aledis a desfăcut băierile pungii. Ochii bărbatului au urmărit licărul monedelor care cădeau în palma lui Aledis. Porunca era aspră: nu se intra în beciuri fără învoirea extraordinară a lui Nicolau Eimeric, iar el nu voia să aibă de-a face cu inchizitorul general. Îi cunoştea furiile şi purtările cu cei care nu-i dădeau ascultare. Dar paralele oferite de femeie… În afară de asta, nu adăugase ofiţerul că inchizitorul nu voia, în fapt, să se între la zaraf? Dar femeia nu voia să-l vadă pe zaraf, ci doar să stea de vorbă cu vrăjitoarea.
— Bine, s-a învoit.

Nicolau a bătut cu putere în masă.
— Ce-a crezut neobrăzatul ăla?
Tânărul călugăr, care îi dăduse de veste chiar în acea seară, s-a dat cu un pas înapoi. Fratele lui, neguţător de vinuri, îi povestise, râzând, chiar când cinau acasă la el, în larma făcută de cei cinci copii.
— Cel mai bun negoţ pe care l-am făcut după atâţia ani, îi dezvăluise. Ce mai, fratele lui Arnau, monahul, a poruncit să i se vândă chiar şi în pierdere comanditele, ca să ia bani peşin, şi, pe legea mea, dacă merge tot aşa, o să-l ducă de râpă; slujbaşul lui Arnau vinde la jumătate de preţ. Apoi ridicase cupa cu vin şi, tot zâmbind, băuse pentru Arnau.
Aflând vestea, Nicolau a amuţit, apoi s-a roşit şi în cele din urmă a izbucnit. Tânărul monah a ascultat poruncile strigate de Nicolau ofiţerului:
— Du-te, şi cum dai de fratele Joan, adu-l aici! Dă porunci gărzii!
Fratele neguţătorului de vinuri a ieşit din încăpere, iar Nicolau a clătinat din cap a tăgadă. Oare ce-şi închipuia călugăraşul? Avea de gând să ducă Inchiziţia de nas, deşertând cuferele lui frate-su? Toată agoniseala aia o să încapă fără osebire pe mâinile Sfântului Oficiu! Eimeric a strâns din pumni până când sângele nu i-a mai ajuns la încheieturile degetelor.
— Chiar de-ar trebui să-l pun pe rug, a bolborosit pentru sine.

— Francesca. Aledis a îngenuncheat lângă bătrână, care şi-a schimonosit buzele într-un surâs. Ce ţi-au făcut? Cum te simţi? Bătrâna nu i-a răspuns. Plânsetul celorlalţi deţinuţi s-a auzit în tăcerea care domnea în temniţă. Francesca, au pus mâna pe Arnau. De aceea te-au adus aici.
— Ştiu. Aledis a dat din cap, dar înainte de a o mai întreba ceva, bătrâna a urmat: E aici.
Aledis a întors capul spre bărbatul care le privea stând în picioare.
— Cum?
— Ascultă-mă, s-a auzit în celulă, tu, musafira bătrânei. Aledis şi-a

întors capul spre voce. Vreau să vorbesc cu tine. Sunt Arnau Estanyol.

— Ce-i, Francesca?

— De când m-au întemniţat, m-a tot întrebat de ce i-a zis alguazilul că-s maică-sa şi mi-a mai spus că pe el îl cheamă Arnau Estanyol, şi că aici l-a băgat Inchiziţia… Asta a fost pentru mine adevărată tortură.

— Şi ce i-ai răspuns?

— Nimic.

— Ascultă-mă!

De astă dată, Aledis nu s-a mai întors.

— Inchiziţia vrea să arate că-i fiu de vrăjitoare, i-a limpezit Francesca.

— Ascultă-mă, te rog!

Aledis a simţit că mâinile Francescăi îi strângeau braţul. Apăsarea bătrânei s-a unit cu sunetul rugăminţilor lui Arnau.

— N-ai să…? Aledis şi-a dres glasul. N-ai să-i spui nimic?

— Nimeni nu trebuie să afle că Arnau mi-e fiu. Mă auzi, Aledis? Dacă n-am recunoscut până acum, cu atât mai puţin am s-o fac când Inchiziţia… Numai tu ştii, fato!

Vocea bătrânei s-a limpezit.

— Jaume de Bellera…

— Te rog! a auzit iar.

Aledis s-a întors către Arnau; nu-l putea vedea printre lacrimi, dar s-a străduit să şi le şteargă.

— Numai tu, Aledis, a stăruit Francesca. Jură-mi-te că n-ai să spui nimănui niciodată.

— Dar seniorul de Bellera…

— Nimeni nu poate dovedi aşa ceva. Jură-mi-te, Aledis!

— Au să te pună la cazne, ai să suferi.

— Mai ceva decât toată viaţa? Mai ceva decât aici, în tăcerea cu care trebuie să răspund rugilor lui Arnau? Jură-mi-te!

Ochii Francescăi au sticlit în penumbră.

— Mă jur.

Aledis şi-a pus braţele pe după gâtul ei. Pentru întâia oară după atâţia ani, a simţit slăbiciunea bătrânei.

— Nu vreau să te las aici, i-a zis plângând. Ce-are să se aleagă de tine?

— Nu-ţi face griji pentru mine, i-a şoptit bătrâna la ureche. Am să îndur până am să-i conving că Arnau nu mi-e fiu. Francesca a trebuit să tragă aer în piept înainte de a urma: un Bellera mi-a distrus viaţa; fiul lui n-are să facă aşijderea cu Arnau.

Aledis a sărutat-o pe Francesca şi a rămas câteva clipe cu buzele lipite de obrazul ei. Apoi s-a ridicat.

— Ascultă-mă!

Aledis s-a uitat spre locul de unde venea glasul.

— Nu te duce, a rugat-o Francesca, de pe jos.
— Apropie-te! Te rog.
— N-ai să poţi, Aledis. Şi mi te-ai jurat.
Arnau şi Aledis s-au privit în beznă. Doar două trupuri. Lacrimile lui Aledis au lucit, lunecându-i pe obraz.
Arnau s-a prăbuşit la pământ, când a văzut că necunoscuta se îndrepta spre uşa temniţei.

Chiar în acea dimineaţă, o femeie călare pe o catârcă a intrat în cetate pe poarta San Daniel. În urma ei, un dominican, care nici măcar nu le-a aruncat vreo privire soldaţilor, mergea târându-şi picioarele. Au traversat Barcelona până la palatul episcopal, fără să-şi spună vreo vorbă, călugărul mergând tot în urma catârcei.
— Frate Joan? l-a întrebat unul dintre soldaţii de strajă la uşă.
Dominicanul a ridicat obrazul învineţit la oştean.
— Frate Joan? a întrebat iar soldatul.
Joan a încuviinţat.
— Inchizitorul general a poruncit să vă ducem la Înălţimea Sa.
Ostaşul a chemat garda şi câţiva soţi de-ai lui au venit după Joan.
Femeia n-a descălecat de pe catârcă.

Capitolul 52

Sahat a intrat în goana mare în dugheana pe care bătrânul neguţător o ţinea la Pisa, pe malurile râului Arno. Calfe şi ucenici au dat să-l salute, dar arapul nu le-a dat nicio atenţie. „Unde-i stăpânul vostru?” i-a întrebat pe toţi la rând, înaintând fără oprire prin sumedenia de mărfuri puse claie peste grămadă în toată prăvălia. Până la urmă, a dat de bătrânul neguţător într-un capăt al clădirii, aplecat peste nişte baloturi de stofă.

— Ce se petrece, Filippo?

Acesta şi-a îndreptat spatele cu mare greutate şi s-a întors la Sahat.

— Ieri a sosit o navă care se duce la Marsilia.

— Ştiu. Şi ce dacă?

Filippo s-a uitat la Sahat. Câţi ani să tot fi avut? Dar nesmintit nu mai era tânăr. Era bine îmbrăcat, ca întotdeauna, dar fără paradă cum făceau mulţi mai puţin bogaţi ca el. Ce fusese, oare, între el şi Arnau? Nu voise să-i spună nicicând. Filippo îşi amintea robul abia venit din Catalonia, cartea de cetăţean şi ordinul de plată din partea lui Arnau.

— Filippo!

Strigătul lui Sahat l-a readus pentru câteva clipe în prezent; apoi s-a pierdut iar printre gânduri: tot mai părea un tânăr plin de visuri. Se apuca de toate cu aceeaşi hotărâre.

— Filippo, te rog!

— Adevărat, adevărat. Că bine zici. Iartă-mă. Bătrânul s-a apropiat de el şi i s-a sprijinit de braţ. Că bine zici, că bine zici. Ajută-mă, să mergem la mine.

În lumea pisană a negoţurilor, Filippo Tescio se sprijinea pe foarte puţini bărbaţi de nădejde. Iar semnul făţiş de încredere făcut de bătrân putea să-i deschidă mai multe uşi decât o mie de florini de aur. De astă dată, Sahat l-a întrerupt pe bătrânul neguţător, care înainta domol.

— Filippo, te rog!

Bătrânul a tras uşurel de el, ca să meargă mai departe.

— Veşti, veşti proaste. Arnau, i-a dat de ştire, lăsându-i timp ca să-şi vină în fire. L-a arestat Inchiziţia.

Sahat a amuţit.

— Pricinile sunt destul de încâlcite, i-a zis Filippo. Oamenii lui vând comandite şi, ca atare, starea lui…; dar astea-s doar zvonuri, îmi închipui că răuvoitoare. Stai jos, l-a îndemnat, odată ajunşi la ceea ce bătrânul numea „la el”: o masă simplă pe un podiu, de unde îi privea pe cei trei slujbaşi care, la mese aşijderea, înscriau operaţiuni în uriaşe catastife neguţătoreşti, veghind totodată şi la negoţul în bani peşin din spatele dughenei.

Când s-a pus jos, Filippo a oftat.

— Dar nu despre asta-i vorba, a mai spus. De Paşte, barcelonezii s-au luat de cartierul evreiesc. I-au învinovăţit pe evrei că au profanat o ostie. O amendă masivă, trei bărbaţi executaţi. Filippo a observat că lui Sahat îi tremura buza de jos. Hasdai.

Bătrânul şi-a luat ochii de pe Sahat, lăsându-i câteva clipe de singurătate. Când s-a întors la el, a văzut că strângea neînduplecat din buze. Sahat a tras aer în piept, acoperindu-şi faţa cu mâinile, ca să se frece la ochi.

— Ţine, a glăsuit Filippo, dându-i un răvaş. E de la Jucef. O coca a ridicat ancora la Barcelona ca să meargă la Alexandria şi cineva de pe navă i l-a lăsat omului meu din Neapole; l-a adus pilotul celei ce se întoarce la Marsilia. Jucef a preluat negoţul şi în misivă istoriseşte tot ce s-a petrecut, dar nu prea multe despre Arnau.

Sahat a luat răvaşul, dar nu l-a deschis.

— Hasdai executat, Arnau întemniţat, a rostit, iar eu aici.

— Ţi-am oprit un loc pentru Marsilia, i-a zis Filippo. Pleci mâine la ivitul zorilor. De acolo nu va fi greu să ajungi la Barcelona.

— Mulţumesc, l-a auzit pe Sahat că spunea ca pentru sine.

Filippo a amuţit.

— Am venit aici ca să-mi caut rădăcinile, a început să povestească Sahat, să-mi caut familia pe care mi-o credeam pierdută. Ştii de ce-am dat? Filippo s-a mărginit să-l privească. Când m-au vândut, eram doar un copil, iar mama şi cei cinci fraţi ai mei trăiau. Nu l-am aflat decât pe unul dintre ei, şi nici măcar nu te pot încredinţa că-i aşa. Era robul unui hamal din portul Genovei. Când mi l-au înfăţişat, nu mi-am recunoscut fratele. Nici măcar nu mi-am adus aminte cum îl cheamă. Târa un picior, îi lipsea degetul mic de la mâna dreaptă, şi urechile îi fuseseră tăiate. M-am gândit că stăpânul fusese foarte crud cu el, dacă îl osândise aşa, dar mai încolo… Sahat s-a oprit, uitându-se la bătrân. N-a primit nici un răspuns. L-am slobozit, am pus să i se dea parale bune, dar fără să-i dezvălui că eu eram în spatele întregii poveşti. Paralele nu l-au ţinut decât şase zile; şase zile în care a fost beat tot timpul, risipind pe jocuri şi muieri ceea ce pentru el trebuia să fie o mică avere. S-a vândut iar rob pe culcuş şi de-ale gurii fostului stăpân. Sahat a dat din mână a dispreţ. Asta-i tot ce-am găsit, un frate beat turtă şi arţăgos.

— Dar şi un prieten, s-a plâns Filippo.

— E drept. Iartă-mă. Vorbeam de…

Cei doi bărbaţi au rămas cu ochii pe înscrisurile de pe masă. Foiala din dugheană i-a trezit.

— Sahat, a cuvântat în cele din urmă Filippo, o groază de ani am conlucrat cu Hasdai, iar acum, cât o să mă mai ţină Domnul în viaţă, am să muncesc cu fiul lui. Din vrerea lui Hasdai şi datorită sfaturilor tale, conlucrez şi cu Arnau. Estimp, fie de la neguţători, fie de la năieri

ori piloţi, n-am auzit decât laude despre Arnau, chiar mi s-a vorbit despre ce-a făcut cu şerbii legaţi de domeniile lui! Ce-a fost între voi? Dacă v-aţi fi supărat, nu te-ar fi răsplătit cu slobozia şi cu atât mai puţin nu ţi-ar fi dat un ordin de plată pentru o grămadă de gologani. Ce-a fost de-ai hotărât să-l părăseşti, iar el te-a răsplătit astfel?

Sahat şi-a lăsat gândurile să zboare până la poalele unui deluşor, în apropiere de Mataró, în zvon de spade şi arbalete.

— O codană. O fată fără pereche.

— Ah!

— Nu, a sărit arapul. Nu-i ce crezi.

Şi pentru întâia oară în ultimii cinci ani, Sahat a povestit cu glas tare tot ce păstrase pentru sine.

— Cum ai cutezat?! strigătul lui Nicolau Eimeric a răsunat pe coridoarele din palat. Nici măcar n-a adăstat ca soldaţii să iasă din odaia de lucru. Inchizitorul se plimba prin încăpere, dând din mâini. Cum îndrăzneşti să pui în primejdie avutul Sfântului Oficiu? Nicolau s-a întors fioros la Joan, rămas în picioare în mijlocul încăperii camerei. Cum cutezi să porunceşti vinderea comanditelor la preţ mic?

Joan n-a răspuns. Nu pusese geană pe geană întreaga noapte, fusese chinuit şi umilit. Tocmai mersese o groază în urma unei catârce şi îl durea tot trupul. Duhnea fioros, iar sutana, soioasă şi foarte uscată, îi zgâria pielea. De o zi întreagă nu pusese nimic în gură şi murea de sete. Nu. N-avea de gând să răspundă.

Nicolau s-a apropiat de el pe la spate.

— Ce urmăreşti, frate Joan? i-a şoptit la ureche. Poate vrei să vinzi avutul fratelui tău şi să fereşti paralele de Inchiziţie?

Nicolau a mai rămas câteva clipe alături de Joan.

— Duhneşti! a strigat, depărtându-se de el, şi dând iar din mâini. Miroşi a ţăran catalan. A bombănit foindu-se prin încăpere, până când s-a aşezat. Inchiziţia a pus mâna pe catastifele fratelui tău; de-aici înainte, nu se mai face nicio vânzare. Joan nu s-a clintit. Am curmat vizitele la temniţă, aşa că nu mai încerca să-l vezi. În câteva zile începe judecata.

Joan tot nu s-a clintit.

— M-ai auzit, frăţia ta? În câteva zile îţi voi judeca fratele.

Nicolau a bătut cu pumnul în masă.

— Am terminat! Du-te de-aici!

Joan şi-a târât poalele sutanei pe dalele lucitoare din odaia de lucru a inchizitorului general.

Călugărul Joan a adăstat în uşă, îngăduind ochilor să se deprindă cu soarele. Mar îl aştepta în picioare, ţinând căpăstrul catârcei în mână. O luase din *masía* ei, şi acum să-i spună că inchizitorul oprise

vizitele la Arnau? Cum să ia asupră-i şi această vină?

— Ai de gând să pleci, frate? a auzit din spate.

Joan s-a întors şi a zărit o văduvă înlăcrimată.

S-au uitat unul la celălalt.

— Joan? a întrebat femeia.

Ochii căprui. Obrazul…

— Joan? a stăruit ea. Joan, sunt Aledis. Îţi mai aduci aminte de mine?

— Fata tăbăcarului, a dat să spună Joan.

— Ce se petrece, călugăre?

Mar se apropiase de uşă. Aledis l-a văzut pe Joan apropiindu-se de nou-venită. Apoi, monahul le-a privit ba pe ea, ba pe femeia cu catârca.

— O prietenă din copilărie, a zis. Aledis, ţi-o prezint pe Mar; Mar, ea e Aledis.

Amândouă s-au salutat, dând din cap.

— Ăsta nu-i loc de sporovăială. Porunca soldatului i-a silit pe toţi trei să se întoarcă. Lăsaţi intrarea slobodă.

— Am venit să-l vedem pe Arnau Estanyol, a glăsuit Mar, ridicând vocea şi trăgând catârca de căpăstru.

Soldatul a privit-o din cap până-n picioare şi buzele i s-au strâmbat batjocoritor.

— Zaraful? a întrebat.

— Da, a stăruit Mar.

— Inchizitorul general a curmat vizitele la el.

— De ce le-a curmat? l-a iscodit Mar, iar ceilalţi au dat să iasă.

— Asta întreabă-l pe monah, i-a răspuns ostaşul, făcând semn cu degetul către Joan.

Cei trei au dat să plece.

— Trebuia să te fi ucis ieri, frate.

Aledis a văzut că Joan lăsa ochii în pământ. Nici măcar n-a răspuns. Apoi s-a uitat la femeia cu catârca: mergea dreaptă şi mâna poruncitor. Ce se întâmplase, oare, cu o zi mai devreme? Joan nu-şi ascundea faţa vineţie, iar tovarăşa lui voia să-l vadă pe Arnau. Cine era femeia? Arnau era însurat cu baroneasa, femeia care-l însoţise pe podiul castelului Montbui. Când anulase cutumele nedrepte.

— În câteva zile începe judecata lui Arnau.

Mar şi Aledis s-au oprit ca fulgerate. Joan a mai făcut câţiva paşi, dar a simţit că ele nu-l mai însoţeau. Când s-a întors, le-a văzut privindu-se în tăcere. „Cine eşti?” păreau să se întrebe din ochi.

— Mă îndoiesc că monahul a fost copil şi cu atât mai puţin că a avut prietene, a spus Mar.

Aledis n-a văzut-o clipind. Mar stătea în picioare, mândră; părea că voia s-o străpungă cu ochii ei tineri. Chiar şi catârca dindărătul ei

stătea potolită, cu urechile ciulite.

— Nu stai în cumpănă, a observat Aledis.

— Aşa m-a învăţat viaţa.

— Dacă tata se învoia acum douăzeci şi cinci de ani, m-aş fi măritat cu Arnau, a zis Aledis.

— Dacă acum cinci ani mă tratau omeneşte, şi nu ca pe un animal, m-aş fi măritat cu Arnau, a zis Mar.

Tăcerea plutea peste noua luptă dintre privirile celor două femei, iar lor le-a plăcut şi s-au cântărit una pe alta.

— Nu l-am văzut pe Arnau de douăzeci şi cinci de ani, i-a dezvăluit în cele din urmă Aledis. „Nu vreau să te concurez”, a încercat să-i spună într-un limbaj pe care doar femeile îl pot pricepe.

Mar şi-a mutat greutatea de pe un picior pe altul şi a slăbit căpăstrul catârcei. A mijit ochii şi n-a mai pironit-o cu privirea pe Aledis.

— Trăiesc dincolo de zidurile cetăţii; ai unde să-mi dai adăpost? a întrebat Mar după câteva clipe.

— Nici eu nu locuiesc în Barcelona. Am mas, laolaltă cu fetele mele, la hanul lui Estanyer. Dar ne putem aranja, a adăugat, când a văzut că şovăia. Şi…? Aledis a împuns cu capul către Joan.

S-au uitat împreună la el, stând neclintit locului, cu faţa vineţie şi sutana murdară şi ruptă, atârnându-i de pe umerii căzuţi.

— Are multe de lămurit, a grăit Mar, şi poate avem nevoie de el. Să doarmă alături de catârcă.

Joan a adăstat până ce femeile au pornit iar la drum, apoi le-a urmat.

„Şi tu de ce eşti aici?” are să mă întrebe. „Ce-ai căutat în palatul episcopal?” Aledis s-a uitat cu coada ochiului la noua ei tovarăşă; pornise iar, dreaptă, şi trăgea de catârcă, nedându-se la o parte ori de câte ori cineva i se punea în drum. Ce se petrecuse, oare, între Mar şi Joan? Călugărul părea să i se supună negreşit. Cum putea un dominican să încuviinţeze ca o femeie să-l pună să doarmă alături de o catârcă? Au traversat piaţa Blat. Recunoscuse că-l cunoştea pe Arnau, dar nu dăduse în vileag că-l văzuse în temniţă, iar el o rugase să se apropie de el. „Şi Francesca? Oare ce trebuie să le spun despre ea? Că-i mama mea? Nu. Joan o cunoaşte şi ştie că n-o cheamă Francesca. Mama răposatului meu soţ. Dar ce-au să spună când au să vadă că o amestecă în judecata lui Arnau? Ar trebui să ştiu. Şi când au să afle că-i femeie uşoară? Cum să fie soacră-mea o târfă?” Mai bine să nu afle nimic, dar atunci, ce căutam eu în palatul episcopal?

— Of! a răspuns Aledis la întrebarea pusă de Mar. Aduceam un răvaş de la meşterul tăbăcar, răposatul meu soţ. Cum ştiam că urma

să trecem prin Barcelona…

Eulàlia şi Teresa au privit-o pieziş, mâncând necontenit. Ajunseseră la han şi îl convinseseră pe hangiu să mai pună o saltea din paie în odaia lor. Mar îi ceruse lui Joan să doarmă în staul, alături de catârcă, iar acesta se învoise.

— Orice-aţi auzi, le poruncise Aledis fetelor, tăceţi mâlc. Încercaţi să nu răspundeţi la nicio întrebare şi, mai ales, nu ştim nicio Francesca.

Toţi cinci s-a pus la masă.

— Ei bine, frate, a vorbit Mar din nou, de ce a curmat inchizitorul vizitele la Arnau?

Joan nu băgase nimic în gură.

— Avusesem nevoie de parale ca să-l plătesc pe alguazil, a răspuns cu glas ostenit, şi, cum la banca lui Arnau n-aveau bani peşin, am dat poruncă să se vândă ceva comandite. Eimeric a crezut că voiam să golesc cuferele lui Arnau şi că Inchiziţia…

Chiar atunci au intrat în han seniorul de Bellera şi Genís Puig. Feţele li s-au făcut tot un zâmbet când le-au desluşit pe cele două fete.

— Joan, a zis Aledis, nobilii aceia le-au supărat ieri pe fetele mele şi cred că gândurile lor… I-ai putea face să nu ne mai supere?

Joan s-a întors la cei doi bărbaţi care, în picioare, se amuzau privindu-le pe Teresa şi pe Eulàlia, amintindu-şi de seara dinainte.

Dar zâmbetele li s-au şters de pe obraji când au recunoscut sutana neagră a lui Joan. Călugărul şi-a pus ochii pe ei, iar cavalerii s-au aşezat în tăcere la masă, cu ochii în blidele pe care tocmai li le adusese hangiul.

— Pentru ce-au să-l judece pe Arnau? a întrebat Aledis când Joan s-a întors la ele.

Sahat a privit nava din Marsilia, care făcea ultimele pregătiri înainte de a ridica ancora: era o galeră solidă cu un singur catarg, o cârmă la pupa, alte două laterale, o sută douăzeci de vâslaşi la bord şi o capacitate de aproape trei sute de butoaie.

— E iute şi foarte sigură, l-a lămurit Filippo; s-a întâlnit de câteva ori cu piraţii şi de tot atâtea ori a izbutit să scape. Peste trei sau patru zile va fi la Marsilia. Sahat a încuviinţat. De acolo nu-ţi va fi greu să găseşti o navă de cabotaj cu care să ajungi la Barcelona.

Filippo se ţinea cu o mână de braţul lui Sahat şi îi arăta nava cu bastonul. Slujbaşi, neguţători şi cărăuşi îl salutau cu respect, trecând pe lângă el; apoi îl salutau şi pe Sahat, arapul de care se sprijinea neguţătorul.

— Vremea-i bună, a adăugat Filippo, împungând cerul cu bastonul; n-o să ai necazuri.

Pilotul galerei s-a apropiat de bordaj şi i-a făcut lui Filippo un semn. Sahat a simţit că bătrânul îl strângea de braţ.

— Cred că n-am să te mai văd, a spus bătrânul. Sahat şi-a întors obrazul către el, dar Filippo l-a strâns şi mai tare. Sunt bătrân, Sahat.

S-au îmbrăţişat.

— Ai grijă de negoţurile mele, i-a zis Sahat, desprinzându-se de el.

— Fireşte, şi când n-am să mai pot, a adăugat cu glas tremurat, au s-o facă fiii mei. Atunci, oriunde te-ai afla, va trebui să-i ajuţi şi tu pe ei.

— Aşa am să fac, a făgăduit Sahat la rândul lui.

Filippo l-a tras la piept, l-a sărutat pe buze în faţa mulţimii care aştepta plecarea navei, băgând de seamă şi la ultimul pasager; un murmur s-a ridicat în faţa dovezii de iubire dată de Filippo Tescio.

— Du-te! i-a poruncit bătrânul.

Sahat le-a poruncit celor doi robi care îi cărau bagajele să-l urmeze şi a urcat la bord. Când a ajuns pe coverta galerei, Filippo nu se mai zărea.

Marea era calmă. Vântul nu adia, iar galera înainta în ritmul celor o sută douăzeci de vâslaşi.

„Eu n-am avut destul curaj, spunea Jucef în misivă, după ce îi istorisise toate cele petrecute după furtul ostiei, ca să fug din cartierul evreiesc şi să fiu alături de tata în ultimele lui clipe. Sper să mă înţeleagă oriunde ar fi acum."

La prova galerei, Sahat a ridicat ochii în zare. „Tu şi ai tăi sunteţi deja foarte curajoşi, trăind într-o cetate de creştini", şi-a spus în sinea lui. Citise şi răscitise răvaşul:

Raquel nu voia să fugă, dar am convins-o.

Sahat a trecut peste restul scrisorii şi a ajuns la sfârşit:

Ieri Inchiziţia l-a ridicat pe Arnau şi azi am izbutit să aflu printr-un evreu că este în palatul episcopal, că însăşi soţia lui, Elionor, l-a pârât că era prieten cu evreii şi că Inchiziţia are nevoie de doi martori ca să fie îndreptăţită să-i dea crezare. Elionor a cerut să fie chemaţi în faţa Sfântului Oficiu câţiva preoţi de la biserica Sfânta Maria a Mării, despre care presupune că au auzit nişte vorbe dintre cei doi soţi; se pare că spusele lui Arnau ar putea fi luate drept hulă şi că ele susţin destul de bine pâra lui Elionor.

Necazul, urma Jucef, era destul de încâlcit. Pe de-o parte, Arnau era foarte avut şi de agoniseala lui întreba Inchiziţia, pe de alta, se afla în mâinile unui bărbat ca Nicolau Eimeric. Sahat şi-a adus aminte de inchizitorul trufaş care îşi preluase funcţia cu şase ani înainte de plecarea lui din principat şi pe care avusese prilejul să-l vadă la liturghia unde fusese silit să-l însoţească pe Arnau.

De când te-ai dus, Eimeric e tot mai puternic şi nu se mai teme deloc să-l înfrunte făţiş chiar pe suveran. De câţiva ani, regele nu-i mai plăteşte rente papei şi de aceea Urban al IV-lea i-a oferit Sardinia ca feudă seniorului de Arborea, căpetenia zaverei pornite contra catalanilor. După lungul război împotriva Castiliei, nobilii corsicani se răzvrătesc iar. De toate astea a profitat Eimeric, care atârnă direct de Papă, şi l-a înfruntat pe rege nemaistând la gânduri. Pe de o parte, susţine că Inchiziţia trebuie să-şi lărgească toate competenţele asupra evreilor şi celorlalte rituri necreştine. Dumnezeu să ne apere de aşa ceva! Ca proprietar al tuturor cartierelor evreieşti din Catalonia, regele e necondiţionat împotriva tuturor acestor fapte. Cu toate acestea, Eimeric stăruieşte neostoit pe lângă Papă, care nu-i prea dispus să apere foloasele monarhului nostru.

Dar, pe lângă că vrea să intervină în cartierele evreieşti împotriva foloaselor regelui, Eimeric a îndrăznit să ia drept eretice tratatele teologului catalan Ramon Llull. De peste jumătate de veac, biserica din Catalonia respectă doctrinele lui Llull, iar regele a pus la treabă notarii şi filosofii, ca să-l apere, căci totul e luat drept o ofensă adusă chiar de inchizitor.

Aşa stând faptele, sunt convins că Eimeric va încerca să facă din judecarea lui Arnau, baron catalan şi Consul al Mării, o nouă înfruntare cu regele, ca să-şi întărească şi mai abitir postura, şi să aducă Inchiziţiei o mare avere. Am înţeles că Eimeric i-a scris deja papei Urban că va opri partea regelui din avutul lui Arnau, în locul rentelor cu care îi e dator regele Pedro; astfel, inchizitorul se răzbună pe rege printr-un nobil catalan şi-şi întăreşte locul în faţa papei.

Cred, pe de altă parte, că starea lui Arnau e destul de şubredă, de nu chiar deznădăjduită; tata s-a stins, iar noi, dat fiind că a fost învinovăţit că-i prieten cu evreii şi spre propriul bine, nu trebuie să vădim cât îl preţuim. Nu te mai are decât pe tine.

Aşa încheia Jucef: „Nu te mai are decât pe tine”. Sahat a pus misiva la loc, în sipeţelul unde le păstra pe cele ce şi le scria de cinci ani de zile cu Hasdai. „Nu te mai are decât pe tine”. Ţinând sipeţelul în mână, a scrutat iar zarea, stând în picioare la provă. „Trageţi la vâsle, marsiliezi, nu mă mai are decât pe mine.”

Teresa şi Eulàlia s-au retras la un semn al lui Aledis.

Joan plecase şi el; Mar nici nu-i răspunsese când îşi luase rămas-bun.

— De ce te porţi aşa cu el? întrebase Aledis când rămăseseră singure la catul de jos al hanului. Nu se auzea decât trosnetul tăciunilor. Mar a amuţit. La urma urmelor, e fratele lui…

— Monahul ăsta nu merită nimic mai bun.

Mar n-a ridicat privirea cu care pironea tăblia mesei, încercând să rupă o aşchie desprinsă. „E nurlie”, a gândit Aledis. Părul, strălucitor şi ondulat, îi cădea pe umeri, şi avea trăsături bine desenate: buze

frumos arcuite, pometţi ridicaţi, bărbie marcată, nas drept. Aledis s-a mirat când i-a desluşit dinţii albi şi perfecţi, iar pe drumul dintre palat şi han n-a putut să nu-i observe trupul drept şi bine făcut. Totuşi, avea mâini de femeie care muncise pe ogoare: aspre şi cu bătături.

Mar a lăsat aşchia, îndreptându-şi atenţia spre Aledis, care i-a înfruntat ochii în tăcere.

— E o poveste lungă, i-a dezvăluit.

— Dacă vrei, eu am vreme, a zis Aledis.

Mar a răspuns strâmbându-se şi a lăsat clipele să treacă. De ce nu? De ani de zile nu mai sporovăise cu o femeie; de ani de zile trăia închisă în sine, îndeletnicindu-se doar cu truda pe nişte ogoare nenorocite, încercând să le lămurească spicelor şi soarelui nefericirea ei, şi cerându-le îndurare. De ce nu? Părea o femeie cumsecade.

— Părinţii mei au răposat când cu ciuma cea mare, când eram doar o copiliţă…

Nu s-a zgârcit la amănunte. Aledis s-a cutremurat când Mar i-a vorbit de iubirea care o încercase pe pajiştea castelului Montbui. „Te înţeleg, a fost gata să-i spună; şi eu…” Arnau, Arnau, Arnau; din fiecare cinci vorbe, una era Arnau. Aledis şi-a amintit cum briza mării îi mângâia trupul tânăr, trădându-i curăţia, înflăcărându-i dorul. Mar i-a istorisit cum fusese răpită şi măritată; dezvăluirea a făcut-o să izbucnească în lacrimi.

— Mulţumesc, i-a grăit Mar când a putut vorbi.

Aledis a luat-o de mână.

— Ai copii? a întrebat-o când şi-a revenit.

— Am avut unul. Aledis a strâns-o de mână. S-a stins acum patru ani când abia se născuse, în molima de ciumă care a secerat şi copiii. Tatăl lui n-a ajuns să-l cunoască; nici măcar n-a ştiut că eram grea. Şi-a pierdut viaţa la Catalayud, apărând un rege care, în loc să stea în fruntea oştilor lui, pleca pe mare de la Valencia la Rosellón, ca să-şi scape familia de noul val de ciumă.

Mar şi-a însoţit vorbele de un surâs dispreţuitor.

— Şi ce au toate astea cu Joan? a iscodit-o Aledis.

— El ştia că eu îl iubeam pe Arnau, că şi Arnau mă iubea.

Aledis a lovit în masă când a isprăvit de ascultat istoria. Noaptea lunecase peste ele şi izbitura a răsunat în tot hanul.

— Ai de gând să-l pârăşti?

— Arnau l-a ocrotit mereu pe călugăr. Îi e frate şi-l iubeşte. Aledis şi i-a amintit pe cei doi puşti care moţăiau la catul de jos al casei lui Pere şi Mariona: Arnau căra pietre, Joan învăţa. N-aş vrea să-i fac rău lui Arnau, iar acum, acum nu-l pot vedea, nici măcar nu ştie că-s aici, că încă îl mai iubesc. O să-l judece. Poate că au să-l osândească la…

Pe Mar au podidit-o iar lacrimile.

— Să nu crezi că vreau să încalc legământul săvârşit faţă de tine, dar trebuie să-i vorbesc, i-a dat pe faţă la sfârşit, când îşi luau rămas-bun. Francesca a încercat să-i vadă chipul în negură. Ai încredere în mine, a adăugat Aledis.

Arnau se ridicase chiar când Aledis reintrase în temniţă, dar n-o strigase. S-a mărginit să privească din beznă cum şopocăiau cele două femei. Unde era Joan? De două zile nu venise să-l vadă şi avea atâtea întrebări să-i pună. Voia să ştie cine era bătrâna. Ce căuta acolo? De ce îi spusese alguazilul că îi era mamă? Cum mergea judecata? Şi negoţul lui? Şi Mar? Ce era cu Mar? După ce se văzuse ultima oară cu Joan, alguazilul îl tratase iar cu nepăsare; mâncarea era iar doar un codru de pâine şi apă stătută, iar găleata se făcuse nevăzută.

Arnau a zărit-o pe femeia care-şi lua rămas-bun de la bătrână. Cu spatele sprijinit de perete, a dat să se lase în jos, dar ea se îndrepta spre el.

În beznă, a desluşit că se apropia şi s-a îndreptat. Femeia a adăstat la câţiva paşi de el, departe de razele rare şi lingave ale soarelui care lumina temniţa.

Arnau şi-a mijit pleoape, încercând s-o vadă mai limpede.

— Ţi-au curmat vizitele, a auzit că-i spunea femeia.

— Cine eşti? a întrebat. Şi cum de-ai aflat?

— N-avem vreme, Arn… Arnau.

Îl chemase Arnau! Dacă vine alguazilul…

— Cine eşti?

De ce să nu-i spună? De ce să nu-l îmbrăţişeze şi să nu-l aline? N-ar îndura. Spusele Francescăi i-au răsunat în urechi. Aledis s-a întors către ea şi l-a privit iar pe Arnau. Briza, marea, plaja, tinereţea, drumul lung la Figueras.

— Cine eşti? a auzit din nou.

— Ce însemnătate are? Vreau doar să-ţi spun că Mar e la Barcelona şi te aşteaptă. Te iubeşte. Încă te mai iubeşte.

Aledis a văzut că Arnau se sprijinea de perete. A stat câteva clipe. Zgomote pe coridor. Alguazilul îi dăduse doar câteva clipe. Alte zgomote. Cheia în broască. Arnau a auzit-o şi el, s-a întors spre uşă.

— Vrei să-i duc vreun mesaj?

Uşa s-a deschis şi văpaia faclei a luminat-o pe Aledis.

— Spune-i că şi eu…

Alguazilul a intrat în temniţă.

— … O iubesc. Deşi nu pot…

Aledis s-a răsucit şi a pornit spre uşă.

— Ce vorbeai cu zaraful? a întrebat-o alguazilul obez, închizând uşa.

— M-a strigat când să ies.

— Nu-i îngăduit să se stea de vorbă cu el.

— Nu ştiam. Nici nu ştiam că el e zaraful. Nu i-am răspuns. Nici măcar nu m-am apropiat.

— Inchizitorul a oprit vizitele.

Aledis a scos punga şi a sunat din monede.

— Dar nu poftesc să te mai văd pe-aici, a poruncit alguazilul, luând paralele; încă o dată, şi nu mai ieşi din beciurile noastre.

Între timp, Arnau tot încerca în tenebre să adâncească vorbele femeii: „Te iubeşte. Încă te mai iubeşte.” Totuşi, amintirea lui Mar era tulburată de licărul trecător al faclelor peste ochii căprui. Cunoştea ochii aceia. Unde îi mai văzuse oare?

Îi făgăduise să-i ducă mesajul.

— Nu-ţi face griji, stăruise. Arnau are să afle că eşti aici şi că-l aştepţi.

— Mai spune-i şi că-l iubesc, strigase Mar, când Aledis mergea deja pe uliţa Llana.

Din uşa hanului, Mar o văzuse pe văduvă întorcând capul la ea, zâmbindu-i. Când n-o mai zărise pe Aledis, Mar plecase din han. Se gândise la asta tot drumul de la Mataró; se gândise şi când n-o lăsaseră să-l vadă pe Arnau; se gândise chiar în noaptea aceea. Din piaţa Llana a făcut câţiva paşi pe uliţa Bòria, a trecut prin faţa Capelei d’en Marcus, a cotit la dreapta. S-a oprit în capătul uliţei Montcada şi câteva clipe a privit palatele nobile care o flancau.

— Doamnă! a strigat Pere, bătrânul slujitor al lui Elionor, făcându-i loc să intre prin uşa uriaşă a palatului lui Arnau. Ce bucurie să vă văd din nou! Ce mult e de când… Pere a tăcut şi a poftit-o tulburat să intre într-un *patio* pietruit de la intrare. Ce vă aduce aici?

— Am venit s-o văd pe doña Elionor.

Pere a încuviinţat şi s-a făcut nevăzut.

Mar s-a lăsat furată de amintiri. Totul era neschimbat; acel *patio,* răcoros şi curat, dalele şlefuite, care străluceau; grajdurile, în faţă, iar la dreapta scara impresionantă care ducea la apartamentele nobile, pe care tocmai urcase Pere.

S-a întors mâhnit.

— Stăpâna nu pofteşte să vă primească.

Mar a ridicat privirile la catul nobil. O umbră dispăru îndărătul unei ferestre. Când mai trăise asemenea clipe? Când? A privit iar ferestrele.

— Cândva, a şoptit ferestrelor, în faţa lui Pere, care nu cuteza s-o mângâie pentru ocară, am trăit aceeaşi scenă. Arnau a învins, Elionor! Îţi atrag luarea-aminte: şi-a încasat întreaga datorie.

Capitolul 53

Armele şi harnaşamentele oştenilor care-l însoţeau s-au auzit pe coridoarele nesfârşit de lungi şi înalte ale palatului episcopal. Suita înainta marţial; ofiţerul deschidea drumul, doi soldaţi mergeau înainte şi alţi doi în urma lui. Ajungând la capătul scării ce urca din temniţă, Arnau a stat în loc, încercând să se deprindă cu lumina care inunda palatul; o lovitură zdravănă în spate l-a silit să intre în cadenţa oştenilor.

A trecut prin faţa unor monahi, preoţi şi aprozi, lipiţi de perete ca să-i îngăduie să treacă. Nimeni nu voise să-i răspundă. Alguazilul intrase în celulă şi îi scosese lanţurile. „Unde mă duci?” Un dominican îmbrăcat în negru îşi făcuse cruce când îl văzuse trecând, altul ridicase un crucifix. Soldaţii înaintau nepăsători, dându-i la o parte pe oameni prin simpla lor apariţie. De zile în şir nu mai avea veşti nici de la Joan, nici de la femeia cu ochi căprui; unde mai văzuse ochii aceia? o întrebase pe bătrână, dar nu-i dăduse nici un răspuns. „Cine era femeia?” strigase la ea de patru ori. Unele dintre umbrele înlănţuite de pereţi bombăniseră, altele rămăseseră nepăsătoare, aidoma bătrânei care nici măcar nu se clintise; şi totuşi, când alguazilul îl scosese în ghionturi din temniţă, i se păruse că baba s-a întors neliniştită.

Arnau a căzut în genunchi, după ce s-a izbit de unul dintre soldaţii care veneau în urma lui. S-au oprit în faţa unei uşi impunătoare din lemn, cu două canaturi. Soldatul l-a împins până l-a făcut să dea înapoi. Ofiţerul a bătut în uşă, a deschis-o, iar suita a intrat într-o sală imensă, cu tapiserii splendide pe pereţi. Soldaţii l-au dus pe Arnau în mijlocul încăperii, apoi s-au pus de strajă lângă uşă.

Din spatele unei mese mari din lemn, minunat sculptată, îl priveau şapte bărbaţi. Nicolau Eimeric, inchizitorul general, şi Berenguer d’Erill, episcopul Barcelonei, stăteau în mijloc, purtând veşminte alese brodate cu fir de aur. Arnau îi cunoştea pe amândoi. La stânga inchizitorului, notarul Sfântului Oficiu; Arnau îl întâlnise cândva, dar nu avea nicio legătură cu el. La stânga notarului şi la dreapta episcopului, stăteau de fiecare parte doi dominicani necunoscuţi, care întregeau tribunalul.

Arnau le-a înfruntat privirile în tăcere, până ce unul dintre călugări s-a strâmbat dispreţuitor. Şi-a dus o mână la faţă, pipăindu-şi barba unsuroasă ce-i crescuse în celulă; straiele lui nu mai aveau nici urmă din culorile originale şi erau zdrenţuite; avea picioarele desculţe, negre, şi unghii lungi la mâini, la fel de negre. Duhnea şi i se făcu silă de el însuşi.

Eimeric a zâmbit în faţa strâmbăturii de scârbă a lui Arnau.

— Mai întâi, îl vor pune să jure pe cele patru evanghelii, le-a

dumirit Joan pe Mar şi pe Aledis, stând toţi trei în jurul mesei din han. Judecata poate să dureze zile şi chiar luni în şir, le-a mai recunoscut când ele îl îndemnaseră să meargă la porţile palatului episcopal; mai bine aşteptăm la han.

— Are să-l apere cineva? a întrebat Mar.

Joan a făcut ostenit semn cu capul că nu.

— Au să-i numească un avocat, care n-are voie să-l apere.

— Cum adică?! au exclamat amândouă femeile într-un glas.

— Le interzicem avocaţilor şi notarilor, a lămurit Joan, să dea ajutor ereticilor, să le dea sfaturi ori sprijin, să-i creadă ori să-i apere. Mar şi Aledis l-au întrebat pe Joan din priviri. Aşa sună o bulă a papei Inocenţiu al III-lea.

— Şi atunci? a întrebat Mar.

— Avocatul trebuie să obţină mărturisirea de bunăvoie a ereticului; dacă l-ar apăra pe eretic, ar apăra chiar erezia.

— N-am nimic de mărturisit, i-a răspuns Arnau preotului tânăr care îi fusese numit avocat.

— E priceput în drept civil şi canonic, a subliniat Nicolau Eimeric, şi iubitor înflăcărat al credinţei, a adăugat, cu un zâmbet.

Preotul a deschis braţele a neputinţă, cum făcuse mai înainte şi în faţa alguazilului din temniţă, când îl îndemnase pe Arnau să-şi mărturisească erezia. „Trebuie s-o faci, s-a mărginit să-i dea povaţă; trebuie să te încrezi în bunăvoinţa tribunalului.” A repetat precis mişcarea – de câte ori o făcuse, oare, ca avocat al ereticilor? – şi, la un semn al lui Eimeric, a ieşit din sală.

— Apoi, a urmat Joan, la îndemnul lui Aledis, au să-i ceară numele vrăjmaşilor lui.

— La ce bun?

— Dacă ar numi pe unul dintre martorii care l-au pârât, tribunalul ar putea considera că pâra e viciată de vrajbă.

— Dar Arnau nu ştie cine l-a pârât, s-a băgat Mar în vorbă.

— Nu. Acum, nu. Dar ar putea să afle, dacă Eimeric îi dă dreptul. În realitate, ar trebui să ştie, a adăugat în faţa privirii femeilor, fiindcă aşa a poruncit Bonifaciu al VIII-lea, dar papa e hăt-departe şi până la urmă fiece inchizitor îşi conduce judecata cum îi vine mai bine.

— Cred că soţia mă urăşte, a răspuns Arnau la întrebarea lui Eimeric.

— Din ce pricină te-ar urî doña Elionor? a întrebat inchizitorul.

— N-avem coborâtori.

— Ai încercat? Te-ai împreunat cu ea?

Jurase pe cele patru evanghelii.

— Te-ai împreunat cu ea? a repetat Eimeric.

— Nu.

Notarul şi-a ridicat pana de pe înscrisurile din faţa lui. Nicolau Eimeric s-a întors către episcop.

— Şi alt vrăjmaş? a întrebat de astă dată Berenguer d'Erill.

— Nobilii din baronia mea, cu precădere seniorul de Montbui. Notarul a înscris înainte. Am hotărât în multe de judecăţi pe când eram Consul al Mării, dar cred că m-am purtat cu dreptate.

— Ai vreun vrăjmaş printre membrii clerului?

La ce venea, oare, întrebarea? Mereu se avusese bine cu Biserica.

— Doar dacă vreunul dintre cei de faţă…

— Membrii tribunalului sunt nepărtinitori, l-a repezit Eimeric.

— Am încredere în acest fapt.

Arnau a înfruntat privirea inchizitorului.

— Altcineva?

— Cum prea bine ştiţi, sunt zaraf de sumedenie de vreme; poate că…

— Nu trebuie, i-a curmat iar vorba Eimeric, să faci gândire despre cine ţi-ar putea fi vrăjmaş şi din ce pricină. Dacă ai vrăjmaşi, trebuie să ne spui numele lor; altfel, să n-o faci. Ai sau nu? a tunat Eimeric.

— Nu cred că am.

— Şi apoi? a întrebat Aledis.

— Apoi o să înceapă adevărata judecată a Inchiziţiei.

Joan s-a dus cu gândul în pieţele din cătune, la casele căpeteniilor, la nopţile de veghe, dar o lovitură dată cu putere în masă l-a readus la realitate.

— Ce-i asta, fra Joan? a strigat Mar.

Joan a oftat şi a privit-o drept în ochi.

— Inchiziţie înseamnă căutare. Inchizitorul trebuie să caute erezia, păcatul. Chiar când sunt pâre, judecata nu se sprijină pe ele, nici nu se agaţă de ele. Dacă judecatul nu mărturiseşte, trebuie căutat adevărul ascuns.

— În ce fel? l-a iscodit Mar.

Joan a închis ochii înainte de a răspunde.

— Dacă vorbeşti despre schingiuiri, da, ele sunt una dintre căi.

— Ce-o să-i facă?

— S-ar putea nici să nu ajungă să-l pună la cazne.

— Ce-o să-i facă? a stăruit Mar.

— De ce vrei să afli? a întrebat-o Aledis, luând-o de mână. N-o să-ţi ajute decât să te chinuieşti şi mai mult.

— Legea opreşte ca tortura să ducă la moarte ori la tăierea vreunui mădular, le-a dumirit Joan, şi un om nu poate fi schingiuit decât o dată.

A văzut cum, cu lacrimi în ochi, cele două femei se mângâiau una pe alta. Dar Eimeric ştia să calce prevederile legii. *Non ad modum iterationis sed continuationis,* obişnuia să spună cu un licăr în ochi; nu repetare, ci continuare, le traducea novicilor care nu stăpâneau încă latina.

— Şi ce se întâmplă dacă îl schingiuiesc, dar tot nu mărturiseşte? l-a întrebat Mar după ce a tras aer în piept.

— Vor ţine seama de purtarea lui când vor de sentinţa, a răspuns scurt Joan.

— Iar sentinţa o va da Eimeric? l-a iscodit Aledis.

— Da, în afară de cazul în care e osândit la închisoare pe viaţă ori la ardere pe rug; atunci e nevoie şi de încuviinţarea episcopului. Cu toate acestea, i-a dat înainte călugărul, prevăzând următoarea întrebare a femeilor, dacă tribunalul crede că e ceva încâlcit, se consultă uneori cu treizeci până la optzeci de bărbaţi, *boni viri* laici şi mireni, cerându-le părerea despre învinuirea adusă acuzatului, şi pedeapsa ce i se cuvine. Atunci judecata durează luni în şir…

— … în care Arnau va rămâne la poprealǎ, a arătat Aledis.

Joan a încuviinţat, dând din cap, şi toţi trei au amuţit; femeile încercau să memoreze ce auziseră, iar Joan îşi amintea alte maxime ale lui Eimeric: „Temniţa trebuie să fie întunecoasă, o subterană unde să nu poată pătrunde nicio lumină, cu precădere a soarelui şi lunii; trebuie să fie anevoioasă şi aspră, astfel încât să scurteze cât mai mult cu putinţă viaţa osânditului, până să-l facă să piară.”

Cu Arnau în mijlocul sălii, în picioare, soios şi zdrenţăros, inchizitorul şi episcopul şi-au apropiat capetele şi au început să şopocăiască. Notarul a profitat ca să-şi rânduiască înscrisurile, iar cei patru dominicani l-au pironit cu privirile pe Arnau.

— Cum ai să-l interoghezi? l-a întrebat Berenguer d’Erill.

— O să începem ca întotdeauna şi, pe măsură ce întrebările vor da roade, o să-i facem cunoscute osândele.

— Ai să i le spui?

— Da. Cred că pentru acest bărbat presiunea dialectică va da mai multe roade decât cea fizică, deşi, dacă nu-i altă cale…

Arnau a încercat să înfrunte privirile călugărilor negri. Unu, doi, trei, patru… Şi-a mutat greutatea de pe un picior pe altul şi s-a uitat iar la inchizitor şi la episcop. Tot mai şopocăiau. Dominicanii nu-şi luaseră privirea de la el. În sală domnea o tăcere deplină, numai mai-marii şuşoteau, neînţeleşi.

— Începe să se irite, a observat episcopul, ridicând ochii la Arnau şi s-a pus iar la vorbă cu inchizitorul.

— E deprins să dea porunci şi să i se dea ascultare, i-a răspuns Eimeric. Trebuie să-şi înţeleagă adevărata stare, să ia de bun

tribunalul şi drepturile acestuia. Doar atunci va fi bun de întrebat. Umilirea e primul pas.

Episcopul şi inchizitorul s-au sfătuit îndelung, iar în răstimp dominicanii l-au privit necontenit pe Arnau. El a încercat să-şi îndrepte gândurile spre Mar şi Joan, dar ori de câte ori cugeta la unul dintre ei, privirea unui călugăr negru îl zgândărea de parcă ştia că gândea. Şi-a schimbat poziţia de nenumărate ori; şi-a dus mâna la barbă şi păr, şi-a amintit că era murdar. Berenguer d'Erill şi Nicolau Eimeric, în straie care aruncau sclipiri de aur, comod aşezaţi, oblăduiţi de masa de judecată, îl priveau din când în când cu coada ochiului şi iar se sfătuiau.

În cele din urmă, Nicolau Eimeric i-a vorbit cu glas tunător:

— Arnau Estanyol, ştiu că ai păcătuit.

Începuse judecata. Arnau a tras aer în piept.

— Nu ştiu despre ce vorbeşti Domnia Ta. Cred că am fost întotdeauna bun creştin. Am încercat…

— Tu însuţi ai recunoscut în faţa tribunalului că nu te-ai culcat cu nevasta. Este aceasta, oare, purtarea unui bun creştin?

— Nu pot s-o fac. Nu ştiu dacă aveţi cunoştinţă că am mai fost căsătorit, şi nici atunci n-am putut avea urmaşi.

— Vrei să zici că trupul tău are lipsuri? s-a băgat în vorbă episcopul.

— Da.

Eimeric s-a uitat la Arnau câteva clipe; şi-a sprijinit coatele pe masă şi, încrucişându-şi mâinile, le-a dus la gură. Apoi s-a întors la notar şi i-a dat pe şoptite o poruncă.

— Spusele lui Juli Andreu, preot la biserica Sfânta Maria a Mării, a citit notarul, cufundându-se într-un înscris. „Eu, Juli Andreu, preot la Sfânta Maria a Mării, chemat de inchizitorul general al Cataloniei, declar că prin luna martie din anul 1364 de la naşterea Domnului nostru Isus Hristos, am stat de vorbă cu Arnau Estanyol, baron de Catalonia, la rugămintea soţiei sale, doña Elionor, baroneasă, pupila regelui Pedro, care îmi mărturisise îngrijorarea în legătură cu felul cum îşi lăsa uitării Arnau îndatoririle de soţ. Declar că Arnau Estanyol mi-a mărturisit că nu-l atrăgea soaţa, că trupul lui nu se învoia să se împreuneze cu doña Elionor; că era în bună stare trupească şi că nu putea să-şi silească trupul să poftească femeia pe care n-o dorea; că el ştia că trăia în păcat – Nicolau Eimeric a mijit ochii, privindu-l pe Arnau – şi că din acea pricină se ruga atât de mult în biserica Sfânta Maria, şi făcea danii mari pentru durarea bisericii."

Tăcerea s-a reînstăpânit în sală. Nicolau a rămas cu ochii pe deţinut.

— Tot mai susţii că ai o lipsă trupească? a întrebat în cele din urmă inchizitorul.

Arnau îşi amintea de acele vorbe, dar nu-şi aducea aminte ce…

— Nu-mi mai aduc aminte ce-am rostit.

— Recunoşti, deci, că ai stat de vorbă cu părintele Juli Andreu?

— Da.

Arnau a auzit cum pana notarului scrijelea pergamentul.

— Cu toate acestea, pui la îndoială spusele slujitorului lui Dumnezeu. Ce folos ar avea prelatul să mintă împotriva ta?

— Ar putea greşi. Ar putea să nu-şi aducă bine aminte ce am rostit.

— Vrei să zici că un preot care s-ar îndoi de ce i-ai spus ar declara ca părintele Juli Andreu?

— Nu spun decât că s-ar putea înşela.

— Părintele Juli Andreu nu ţi-e vrăjmaş, nu-i aşa? a sărit cu gura episcopul.

— Nu credeam aşa ceva.

Nicolau s-a adresat iar notarului:

— Declaraţia lui Pere Salvete, canonicul bisericii Sfânta Maria a Mării. „Eu, Pere Salvete, canonic al bisericii Sfânta Maria a Mării, citat de inchizitorul general al Cataloniei, declar că de Paştele anului 1367 de la naşterea Domnului nostru Isus Hristos, pe când oficiam Sfânta Liturghie, au pătruns în biserică oameni care ne-au prevenit că ereticii furaseră o ostie. Liturghia s-a isprăvit, iar enoriaşii au plecat cu toţii din biserică, doar Arnau Estanyol, consulul Mării, şi soţia lui, doña Elionor nu.” „Du-te la ţiitoarea ta jidoavcă!” Vocea lui Elionor i-a răsunat în urechi. Pe Arnau l-au trecut iar fiorii din ziua aceea. A ridicat privirile. Nicolau îl urmărea atent şi zâmbea. Observase? Notarul îşi urma citania: „… Iar consulul i-a răspuns că Dumnezeu nu-l putea sili să se culce cu ea…”

Nicolau i-a tăiat vorba notarului şi n-a mai zâmbit.

— Şi canonicul minte?

„Du-te la ţiitoarea ta jidoavcă!” De ce nu-l lăsase să citească tot? Ce voia Nicolau? Ţiitoarea ta jidoavcă, ţiitoarea ta jidoavcă… flăcările care luminau trupul lui Hasdai, tăcerea, norodul care cerea într-o tăcere înflăcărată să se facă dreptate, strigând vorbe ce nu-i puteau ieşi din gură, Elionor care îl împungea cu degetul, Nicolau şi episcopul care se uitau la el, şi Raquel, care se ţinea de el.

— Şi canonicul minte? a repetat Nicolau.

— Eu n-am învinovăţit pe nimeni de minciună, s-a apărat Arnau.

Avea nevoie să gândească.

— Negi preceptele Domnului? Refuzi, oare, îndatoririle ce-ţi revin ca oricărui creştin?

— Nu, nu, a şovăit Arnau.

— Atunci?

— Atunci, ce?

— Refuzi preceptele Domnului? a repetat Nicolau, ridicând glasul.

Vorbele şi-au găsit ecou pe zidurile din piatră ai sălii uriaşe. Îşi simţea picioarele amorţite, stătuse atâtea zile în temniţă.

— Tribunalul îţi poate lua tăcerea drept mărturisire, a zis episcopul.

— Nu. Nu le refuz. Începeau să-l doară picioarele. Sunt atât de însemnate pentru Sfântul Oficiu împreunările mele cu doña Elionor? Este, oare, un păcat…?

— Nu greşi, Arnau, l-a atenţionat inchizitorul, întrebările le pune tribunalul.

— Puneţi-le, atunci.

Nicolau a văzut că Arnau se mişca neliniştit şi-şi schimba iar locul.

— Începe să simtă durerea, a şoptit la urechea lui Berenguer d'Erill.

— Să-l lăsăm să se gândească la durere.

Au început iar să şuşotească şi Arnau s-a simţit iar pironit de privirile celor patru perechi de ochi ai dominicanilor. Îl dureau picioarele, dar trebuia să se ţină tare. Nu se putea pleca în faţa lui Nicolau Eimeric. Ce-ar fi fost dacă ar fi căzut? Avea nevoie de o piatră, o piatră pe umeri, şi de un drum lung pe care să ducă în spate o piatră pentru Fecioara lui. „Unde eşti acum? Unde-s trimişii tăi?” Era doar un copil, şi totuşi… De ce să nu îndure acum? Traversase întreaga Barcelonă ducând în cârcă o piatră mai grea ca el, asudând, sângerând, auzind strigătele încurajatoare ale mulţimii. Nu-i mai rămânea nimic din toată acea putere? Avea să-l biruie un călugăr fanatic? Pe el? Pe copilul *bastaix* admirat de toţi băieţii din cetate? Pas cu pas, dându-se de ceasul morţii pe drumul spre biserica Sfânta Maria, ca să vină apoi acasă, şi să se odihnească pentru ziua ce urma. Acasă la el, ochii căprui, ochii mari şi căprui. În clipa aceea, cutremurându-se, a recunoscut-o pe Aledis în vizitatoarea din temniţa întunecoasă şi aproape s-a prăbuşit pe podea.

Nicolau Eimeric şi Berenguer d'Erill au schimbat între ei o privire, văzând cum îşi îndrepta Arnau trupul. Pentru prima oară, unul dintre dominicani şi-a luat privirea de pe el, îndreptând-o spre masa judecătorilor.

— Nu cade, a şopocăit scos din fire episcopul.

— Unde-ţi saturi pornirile? a întrebat Nicolau, ridicând glasul.

De aceea se numea Arnau. Vocea lui. Da. Aia era vocea pe care o auzise de atâtea ori la poalele muntelui Montjuïc.

— Arnau Estanyol! strigătul inchizitorului i-a întors mintea la judecată. Am întrebat unde-ţi saturi pornirile.

— Nu înţeleg întrebarea.

— Eşti bărbat. Nu te-ai culcat cu nevasta ani la rând. E foarte simplu: unde-ţi saturi nevoile de bărbat?

— Chiar în anii despre care vorbeşte Domnia Ta n-am cunoscut nicio femeie.

— Minţi! Arnau a tresărit. Chiar tribunalul te-a zărit îmbrăţişând o

eretică. Nu asta se numeşte împreunare?

— Nu cea despre care vorbeşte Domnia Ta.

— Ce-i poate face pe un bărbat şi pe o femeie să se îmbrăţişeze de faţă cu lumea dacă nu – Nicolau a dat din mâini – desfrânarea?

— Durerea.

— Ce durere? a sărit cu gura episcopul.

— Ce durere? a stăruit Nicolau în faţa tăcerii lui. Arnau a amuţit. Flăcările rugului au luminat încăperea. La execuţia unui eretic care a profanat sfânta ostie? a întrebat iar inchizitorul, împungându-l cu degetul împodobit cu inel. Asta-i durerea pe care o simţi ca bun creştin? Durerea greutăţii cu care îl apasă justiţia pe un bărbat fără suflet, profanator, nelegiuit, fur?

— El n-a fost aşa! a strigat Arnau.

Toţi membrii tribunalului, chiar şi notarul, s-au răsucit în jilţuri.

— Cei trei şi-au mărturisit greşeala. De ce-i aperi pe eretici? Jidovii…

— Jidovii! Jidovii! s-a răstit. Ce-are lumea cu evreii?

— Poate că nu ştii? a întrebat inchizitorul, ridicând glasul. L-au răstignit pe Hristos!

— Şi n-au plătit cu destule vieţi?

Arnau s-a trezit că tot tribunalul se uita la el.

— Pledezi pentru iertare? a întrebat Berenguer d’Erill.

— Nu aşa ne învaţă Domnul?

— Singura cale e convertirea! Cine nu se căieşte de păcate nu poate fi iertat, a strigat Nicolau.

— Domniile Voastre vorbiţi despre fapte din urmă cu mai bine de o mie trei sute de ani. De ce trebuie să se căiască un evreu născut în vremea noastră? El n-are nicio vină de tot ce s-a putut petrece atunci.

— Oricine îmbrăţişează credinţa jidovilor ia asupra lui vinovăţia pentru ceea ce-au făcut înaintaşii lui; îşi asumă vinovăţia lor.

— Îmbrăţişează numai idei, credinţe ca şi… Nicolau şi Berenguer au tresărit; de ce nu, oare nu era drept, oare n-o merita bărbatul dispreţuit, care-şi jertfise viaţa pentru comunitatea lui? Ca şi noi, a afirmat Arnau, neînduplecat.

— Pui faţă în faţă legea creştină cu erezia? a sărit în sus episcopul.

— Eu n-am dreptul să pun nimic alături; asemenea lucrare v-o las Domniilor Voastre, slujitorii Domnului. Am zis doar că…

— Ştim prea bine ce-ai zis! i-a curmat vorba Nicolau Eimeric, ridicând glasul. Ai pus într-un taler dreapta credinţă creştină, singura, cea de netăgăduit, iar în celălalt doctrinele eretice ale jidovilor.

Arnau a înfruntat tribunalul. Notarul tot scrijelea pergamentul. Chiar şi soldaţii din spatele lui, solemni lângă uşi, păreau să asculte scârţâitul penei pe înscrisuri. Nicolau a zâmbit şi scârţâitul notarului l-a trecut pe Arnau ca un fior pe şira spinării. Tot trupul i s-a

cutremurat. Inchizitorul a simţit şi a zâmbit făţiş. Da, i-a adeverit din priviri, tu ai spus-o.

— Ei sunt la fel ca noi, a repetat Arnau.

Făcând un semn cu mâna, Nicolau i-a poruncit să tacă.

Notarul a mai înscris câteva clipe. Acolo-s vorbele tale, i-a grăit din nou privirea inchizitorului. Când notarul a ridicat pana, Nicolau a zâmbit iar.

— Întrunirea se suspendă până mâine, a rostit, ridicându-se din jilţ.

Mar ostenise să-l tot asculte pe Joan.

— Unde te duci? a iscodit-o Aledis. Mar s-a mărginit să se uite la ea. Din nou? Te-ai dus zi de zi şi n-ai putut…

— Ba am izbutit ca ea să afle că-s aici şi că n-am să uit ce mi-a făcut. Joan şi-a ascuns privirile. Am izbutit s-o văd pe fereastră, s-o fac să ştie că Arnau e al meu; i-am citit asta în priviri şi am de gând să i-o amintesc cât va trăi. Sunt gata s-o fac să ştie în fiece clipă din viaţa ei că eu am biruit.

Aledis a privit-o cum ieşea din han. Mar a urmat drumul pe care îl făcea de când sosise la Barcelona şi s-a aşezat în faţa porţilor de la palatul din uliţa Montcada. A bătut în ele din răsputeri. Elionor nu va voi s-o primească, dar trebuia să ştie că ea era acolo, jos.

În ziua următoare, slujitorul cel bătrân a deschis ferestruica.

— Doamnă, i-a zis prin ea, ştiţi doar că doña Elionor…

— Deschide poarta. Nu vreau decât s-o văd, chiar şi prin fereastra în spatele căreia se ascunde.

— Dar ea nu vrea, doamnă.

— Ştie cine sunt?

Mar a desluşit cum Pere se întorcea spre ferestrele palatului.

— Da.

Mar a bătut iar cu putere, folosindu-se de belciugul din fier.

— Nu mai urmaţi, doamnă, ori doña Elionor va chema soldaţii, i-a dat povaţă bătrânul.

— Deschide, Pere.

— Nu vrea să vă vadă, doamnă.

Mar a simţit că mâna lui i se punea pe umăr şi o împingea cu sila din poartă.

— Poate că vrea să mă vadă pe mine, a auzit, înainte de a vedea că un bărbat se apropia de ferestruică.

— Guillem! a strigat Mar, avântându-se spre el.

— Îţi aduci aminte de mine, Pere? a întrebat arapul, cu Mar încă atârnată de gâtul lui.

— Cum să nu-mi aduc aminte?

— Atunci spune-i stăpânei tale că vreau s-o văd.

Când bătrânul a închis ferestruica, Guillem a luat-o pe Mar de

cingătoare şi a săltat-o în aer. Râzând, Mar s-a lăsat învârtită. A lăsat-o jos, s-a dat un pas înapoi, a luat-o de mâini şi i le-a depărtat de trup, ca s-o vadă mai bine.

— Fetiţa mea, a rostit cu glas întretăiat, nici nu ştii de câte ori am visat să te mai fac să zbori! Dar acum eşti mult mai grea. Eşti o adevărată...

Mar s-a desprins şi i s-a aruncat la piept.

— De ce m-ai părăsit? l-a întrebat, plângând.

— Nu eram decât un rob, fetiţa mea. Ce putea face un simplu rob?

— Dar mi-erai ca un tată.

— Şi nu-ţi mai sunt?

— Aşa ai să fii mereu.

Mar l-a îmbrăţişat din răsputeri pe Guillem. „Aşa ai să fii mereu”, şi-a zis arapul. „Câtă vreme am irosit hăt-departe de aceste locuri?” S-a întors la ferestruică:

— Doña Elionor nu pofteşte să te vadă nici pe Domnia Ta, s-a auzit dinăuntru.

— Spune-i că o să aibă veşti de la mine.

Soldaţii l-au însoţit când s-a întors în temniţă. Pe când alguazilul îi punea lanţurile la loc, Arnau nu şi-a luat ochii de pe umbra ghemuită în faţa lui, în celălalt capăt al temniţei mizere. A rămas în picioare chiar şi când alguazilul a ieşit.

— Ce ai tu de-a face cu Aledis? i-a strigat bătrânei când nu se mai auzeau paşi pe coridor.

S-a părut că umbra tresărea, dar după o clipă înlemnise la loc.

— Ce ai tu de-a face cu Aledis? a repetat. Ce căuta aici? De ce vine să te vadă?

Tăcerea obţinută drept răspuns i-a adus în minte licărul ochilor mari, căprui.

— Ce legătură au Aledis şi Mar între ele? a implorat umbra.

A încercat barem să audă suflarea bătrânei, dar o sumedenie de gâfâieli şi horcăieli s-au împletit cu tăcerea de răspuns a Francescăi. Arnau şi-a plimbat privirile pe pereţii temniţei; nimeni nu-i dădea nici cea mai mică atenţie.

De cum a zărit-o pe Mar însoţită de un arap cu veşminte fastuoase, hangiul n-a mai amestecat în oala mare de pe vatră. Şi-a ieşit şi mai mult din fire după ce în urma lor au intrat cei doi robi care cărau bagajele lui Guillem. „De ce nu s-a dus în piaţa de grâne, ca toţi neguţătorii?” s-a întrebat în sinea lui, ieşindu-le în întâmpinare.

— E o onoare pentru casa mea, i-a cuvântat, ploconindu-se peste poate.

Guillem a adăstat până ce hangiul şi-a dovedit linguşirile.

— Ne poţi da găzduire?

— Da. Robii se pot odihni în…

— Găzduire pentru toţi trei, i-a tăiat vorba Guillem. Două odăi; una pentru mine; cealaltă pentru ei.

Hangiul s-a uitat la cei doi flăcăi cu ochi mari, negri, şi păr inelat, care aşteptau tăcuţi în spatele stăpânului.

— Da, a răspuns, dacă asta doreşti. Domnia Ta vino cu mine.

— Ei se vor ocupa de toate. Adu-ne puţină apă.

Guillem a însoţit-o pe Mar până la una dintre mese. Erau singuri în toată încăperea.

— Spui că azi a început judecata?

— Da, dar nu te pot încredinţa. Adevărul e că nu ştiu nimic. Nici măcar n-am putut să-l văd.

Guillem a desluşit că Mar vorbea cu glas întretăiat. A întins mâna ca s-o mângâie, dar n-a atins-o. Nu mai era o fetiţă, iar el nu era, la urma urmelor, decât un rob arap. Nimănui nu trebuia să-i dea prin minte… Făcuse destul în faţa palatului lui Elionor. Mâna lui Mar a repetat gestul lăsat neterminat de Guillem.

— Sunt aceeaşi. Pentru tine, mereu.

Guillem a zâmbit.

— Şi soţul tău?

— S-a săvârşit din viaţă.

Pe chipul lui Mar nu s-a citit sila. Guillem a schimbat vorba:

— S-a făcut ceva pentru Arnau?

Mar a mijit din pleoape şi a strâns din buze.

— Ce vrei să zici? Nu putem să facem…

— Şi Joan? Joan e inchizitor. Ştii ceva despre el? N-a pus o vorbă bună pentru Arnau?

— Călugărul ăla? Mar a surâs în silă şi a tăcut; la ce să-i mai spună? Era de-ajuns ce pătimea Arnau, iar Guillem venise pentru el. Nu. N-a făcut nimic. Mai mult, inchizitorul general îi e vrăjmaş. E aici, cu noi.

— Cu noi?

— Da. Am cunoscut o văduvă, pe care o cheamă Aledis; ea şi fetele ei locuiesc laolaltă cu noi. E prietenă cu Arnau din copilărie. Din întâmplare, trecea prin Barcelona chiar când l-au închis. Doarme cu ele. E femeie bună. Ai să-i vezi pe toţi la masă.

Guillem i-a strâns mâna.

— Şi tu ce-ai mai făcut? l-a întrebat tânăra.

Mar şi Guillem şi-au povestit tot ce făcuseră în cei cinci ani de despărţire, până ce soarele a suit sus, deasupra Barcelonei; ea s-a ferit să-i spună ceva despre Joan. Primele s-au înfăţişat Teresa şi Eulàlia. Erau încălzite, dar zâmbitoare, deşi surâsul s-a şters de chipurile lor nurlii de cum au zărit-o pe Mar şi şi-au amintit că

Francesca era întemniţată.

Se plimbaseră prin jumătate din cetate, bucurându-se de noul cin oferit de straiele de fecioare orfane. Nu se mai bucuraseră nicicând până acum de atâta slobozie, căci legea le silea să poarte mătăsuri în culori, ca să le recunoască oricine. „Intrăm?” a întrebat Teresa, făcând pe ascuns semn către uşile bisericii San Jaume. A întrebat în şoaptă, de parcă i-ar fi fost teamă că numai gândul ar fi putut trezi ura întregii Barcelone. Dar n-a fost nimic. În biserică, enoriaşii nu le-au dat nicio atenţie, ca şi preotul, la trecerea căruia fetele au lăsat ochii în jos, strângându-se una într-alta.

Pe uliţa Boquería au coborât sporovăind şi hlizindu-se, spre mare; de-ar fi urcat pe uliţa Bisbe, până în piaţa Nova, ar fi dat de Aledis în faţa palatului episcopal, ţintuind cu privirea ferestrele mari, încercând să-i recunoască pe Arnau ori pe Francesca în fiece siluetă din spatele vitraliilor. Nici măcar nu ştia în spatele căror geamuri îl judecau pe Arnau. Dăduse mărturie Francesca? Joan nu ştia nimic despre ea. Aledis îşi plimba privirile de la un vitraliu la altul. Sigur că da, totuşi la ce să-i mai spună dacă nu putea să facă nimic, neştiind. Arnau era puternic, iar Francesca… n-o cunoşteau pe Francesca.

— Ce stai aici, femeie? Aledis a dat nas în nas cu unul dintre soldaţii Inchiziţiei. Nu-l văzuse venind. La ce te uiţi aşa?

S-a ghemuit, apoi a luat-o la fugă, nerăspunzând. „N-o ştiţi pe Francesca, şi-a zis fugind. Toate schingiuirile voastre n-ar putea-o face să mărturisească taina pe care a ţinut-o ascunsă întreaga viaţă.”

Joan a ajuns la han înaintea lui Aledis, cu sutana curată primită la mănăstirea Sant Pere de les Puelles. Când l-a zărit pe Guillem lângă Mar şi pe cele două fiice ale lui Aledis, a încremenit în mijlocul sălii.

Guillem s-a uitat la el. Zâmbise ori se strâmbase de silă?

Nici Joan n-ar fi putut spune. Mar i-o fi povestit, oare, despre răpire?

Dintr-un foc, Guillem şi-a amintit cum se purtase monahul cu el pe vremea când era cu Arnau, dar nu era vremea pentru ranchiună, şi s-a ridicat. Spre binele lui Arnau, trebuiau să fie uniţi.

— Ce mai faci, Joan? l-a întrebat, luându-l pe după umeri. Ce ai pe faţă? a adăugat, zărindu-i vânătăile.

Joan s-a uitat la Mar, dar i-a desluşit doar faţa dură şi lipsită de expresie pe care i-o arăta de când se dusese după ea. Dar nu, Guillem nu putea fi atât de cinic încât să-l întrebe…

— M-a lovit cineva, a răspuns. Ni se întâmplă şi nouă, monahilor.

— Presupun că l-ai şi afurisit, a zâmbit Guillem, însoţindu-l la masă. Nu aşa se zice în Constituţiile de Pace şi Armistiţiu? Joan şi Mar se uitau unul la altul. Nu-i aşa? Va fi afurisit cel care va rupe pacea cu prelaţii neînarmaţi. Nu erai înarmat, Joan?

Guillem n-a simţit încordarea dintre Mar şi călugăr, deoarece chiar

atunci a sosit Aledis. S-au cunoscut la iuţeală, fiindcă Guillem voia să stea de vorbă cu Joan.

— Tu, ca inchizitor, l-a iscodit, ce crezi despre starea lui Arnau?

— Cred că Nicolau vrea să-l osândească, dar nu poate avea mai nimic contra lui. Presupun că va scăpa cu un *sambenito* şi o amendă însemnată, că doar asta pofteşte Eimeric. Îl ştiu eu pe Arnau; n-a făcut nicicând rău nimănui. Oricât de urât l-ar fi pârât Elionor, n-au să poată găsi…

— Şi dacă pâra lui Elionor a fost urmată de alta, a unor preoţi?

— Ce vrei să zici?

— N-are nicio însemnătate, a zis Guillem, amintindu-şi răvaşul trimis de Jucef. Răspunde-mi! Ce s-ar întâmpla dacă ar fi şi pâra unor preoţi?

Aledis n-a mai ascultat vorbele lui Joan. Trebuia, oare, să le spună tot ce ştia? Putea, oare, arapul să aranjeze ceva? Era avut şi părea… Teresa şi Eulàlia s-au uitat la ea. Tăcuseră după cum le poruncise, dar acum păreau dornice s-o audă. N-a fost nevoie să le întrebe, amândouă s-au învoit. Asta însemna… dar ce mai conta! Cineva trebuia să aranjeze ceva, iar arapul…

— Mai sunt şi altele, a trântit-o, punând capăt presupunerilor pe care încă le mai avea Joan în vedere.

Cei doi bărbaţi şi Mar şi-au îndreptat atenţia spre ea.

— N-am de gând să vă spun cum am aflat şi nici nu mai vreau să vorbesc despre asta odată ce vă voi fi istorisit totul. Vă învoiţi?

— Ce vrei să spui? a întrebat Joan.

— E destul de limpede, frate, a intervenit Mar.

Guillem s-a uitat uluit la Mar; de ce se purta, oare, aşa? S-a întors la Joan, dar el lăsase ochii în pământ.

— Dă-i înainte, Aledis. Ne învoim, a zis Guillem.

— Vi-i amintiţi pe cei doi nobili care au mas aici la han?

Când a auzit numele lui Genís Puig, Guillem a oprit-o pe Aledis.

— Are o soră pe care o cheamă Margarida, i-a zis Aledis.

Guillem şi-a acoperit obrazul cu mâinile.

— Mai sunt aici? a iscodit-o.

Aledis a povestit şi ce aflaseră fetele ei; înţelegerea Eulàliei cu Genís Puig nu fusese zadarnică. După ce-şi revărsase asupra ei pasiunea trezită de beţie, cavalerul îi vorbise pe larg despre învinuirile pe care inchizitorul i le aducea lui Arnau.

— Se zice că Arnau a ars leşul tătâne-său, a povestit Aledis; eu nu pot să cred…

Joan şi-a înghiţit un val de greaţă. Toţi s-au întors la el. Cu mâna la gură, monahul se îmbujorase tot. Întunericul, trupul lui Bernat care atârna în ştreang, vâlvătăile…

— Ce mai ai de zis acum, Joan? l-a auzit întrebând pe Guillem.

— O să-l execute, a izbutit să zică, înainte de a fugi din han cât îl ţineau picioarele, astupându-şi gura cu mâna.

Cuvintele lui Joan mai pluteau încă printre ei. Toţi şi-au plecat privirile.

— Ce se petrece între tine şi Joan? a întrebat-o în şoaptă Guillem pe Mar, după o vreme, văzând că monahul nu mai apărea.

Era doar un rob. Ce putea face un simplu rob? Vorbele lui Guillem sunau în mintea lui Mar. Dacă i-ar fi mărturisit... Trebuiau să fie uniţi! Arnau avea nevoie să lupte toţi pentru el, chiar şi Joan.

Mar a ocolit privirea lui Guillem.

— Ai să-mi istoriseşti într-o zi?

Mar a lăsat şi mai mult ochii în pământ.

Capitolul 54

Tribunalul se întrunise: cei patru dominicani şi notarul, aşezaţi la masă, soldaţii care stăteau de strajă lângă uşă, şi Arnau, la fel de murdar ca în ziua dinainte, în picioare, în mijlocul încăperii, urmărit de ei toţi.

La scurt timp au intrat Nicolau Eimeric şi Berenguer d'Erill, trufaşi şi înveşmântaţi cu pompă. Soldaţii i-au salutat, ceilalţi membri ai tribunalului s-au ridicat, aşteptându-i să ia loc.

— Începe judecata, a anunţat Nicolau; îţi amintesc, a adăugat, adresându-i-se lui Arnau, că te afli tot sub legământ.

„Bărbatul, îi spusese episcopului în drum spre sală, va vorbi mai mult din pricină că a jurat, decât fiindcă se teme de tortură."

— Citeşte ultimele spuse ale vinovatului, a poruncit Nicolau notarului.

„Îmbrăţişează numai idei, credinţe, ca şi noi." Propriile spuse l-au lovit în moalele capului. Având-le neîntrerupt în minte pe Mar şi pe Aledis, se gândise toată noapte la tot ce vorbise. Nicolau nu-i îngăduise să-i lămurească, dar pe de altă parte cum ar fi putut-o face, ce să le fi lămurit acelor vânători de eretici despre prietenia cu Raquel şi familia ei? Notarul tot mai citea. Nu putea îndrepta cercetările spre Raquel; suferiseră destul din pricina morţii lui Hasdai, ca să le mai trimită şi Inchiziţia pe cap.

— Crezi că legea creştină se mărgineşte la gânduri ori credinţe pe care oamenii le pot îmbrăţişa? a întrebat Berenguer d'Erill. Oare poate un simplu muritor să pună în discuţie poruncile divine?

„De ce nu?" Arnau l-a privit drept în faţă pe Nicolau. „Oare nu sunteţi şi voi simpli muritori?" Aveau să-l ardă pe rug. Ca pe Hasdai şi mulţi alţii. Un fior l-a străbătut prin tot trupul.

— Am vorbit greşit, a răspuns în cele din urmă.

— Atunci, cum ai zice? s-a repezit Nicolau.

— Nu ştiu. N-am ştiinţa Domniilor Voastre. Nu pot zice decât că eu cred în Dumnezeu, sunt un bun creştin şi m-am purtat întotdeauna după poruncile Lui.

— Crezi că atunci când ai ars leşul tatălui tău ai respectat poruncile Domnului? a strigat inchizitorul, ridicându-se în picioare şi bătând în masă cu amândouă mâinile.

Ascunzându-se în beznă, Raquel s-a dus la casa fratelui său, aşa cum se înţeleseseră.

— Sahat, a grăit în loc de orice alt salut, oprindu-se în uşa casei.

Guillem s-a ridicat de la masa unde stătea laolaltă cu Jucef.

— Îmi pare rău, Raquel!

Femeia a răspuns cu o strâmbătură. Guillem era la câţiva paşi de ea, dar o mişcare uşoară pe care a făcut-o cu braţele a fost de ajuns

ca el să se apropie s-o îmbrăţişeze. Guillem a strâns-o la piept, a încercat s-o mângâie, dar glasul nu-l ajuta. „Lasă-ţi lacrimile să curgă, Raquel, a rugat-o în sinea lui, lasă să se stingă focul pe care încă îl mai ai în ochi."

După câteva clipe, Raquel s-a depărtat de Guillem, ştergându-şi lacrimile.

— Ai venit pentru Arnau, e drept? l-a întrebat vocea care îşi revenise. Trebuie să-l ajuţi, a adăugat când Guillem s-a învoit; ajutorul nostru ar încurca şi mai mult lucrurile.

— Îi spuneam fratelui tău că am nevoie de o scrisoare cu care să mă înfăţişez la curte.

Raquel şi-a întrebat fratele din priviri.

— O s-o obţinem, a spus el. Infantele don Juan şi curtea lui, curtenii şi căpeteniile regatului s-au adunat la Barcelona, ca să vorbească despre necazul cu Sardinia. Momentul e cum nu se poate mai bun.

— Ce-ai de gând să faci, Sahat? a întrebat Raquel.

— Încă nu ştiu. Mi-ai scris, a adăugat, întorcându-se la Jucef, că regele l-a înfruntat pe inchizitor. Jucef a încuviinţat. Dar fiul lui?

— Mai e ceva, a zis Jucef. Infantele e un mecena al artei şi culturii. Se dă în vânt după muzică şi poezie, obişnuieşte să adune scriitori şi filosofi la curtea lui din Gerona. Nici unul dintre ei nu se învoieşte cu atacurile lui Eimeric la adresa lui Ramon Llull. Inchiziţia e prost văzută printre filosofii catalani; la începutul secolului, au fost socotite eretice paisprezece tratate ale medicului Arnau de Vilanova; Eimeric a declarat eretică şi opera lui Nicolás de Calabria, iar acum e prigonit alt mare înţelept, Ramon Llull. E ca şi cum orice catalan ar fi suspect. Puţini mai îndrăznesc să scrie de teama interpretărilor pe care Eimeric le-ar putea la tratatelor lor; Nicolás de Calabria a sfârşit pe rug. Pe de altă parte, tocmai pe infante l-ar putea afecta planurile inchizitorului de a-şi extinde jurisdicţia asupra fiecărui cartier evreiesc din Catalonia. Ţine seama că infantele trăieşte din dările plătite de noi. Are să te asculte cu atenţie, a făgăduit Jucef, dar nu-ţi face visuri; nu-i lesne să se înfrunte direct cu Inchiziţia.

Guillem a încuviinţat în sinea lui.

Să dea foc leşului?

Nicolau Eimeric a rămas în picioare, sprijinindu-se cu mâinile pe masă şi privindu-l pe Arnau; chipul i se înroşise de tot.

— Tatăl tău, a bolborosit, a fost un diavol care a aţâţat norodul. De aceea l-au executat şi de aceea i-ai pus tu foc, ca să moară cum a murit.

În încheiere, Nicolau l-a împuns cu degetul pe Arnau.

Cum de aflase? Doar un singur om ştia... Notarul scrijelea pergamentul cu pana. Nu putea fi. Joan nu... Arnau a simţit că-l lăsau

picioarele.

— Negi că ai ars leşul tatălui tău? a întrebat Berenguer d'Erill.

Nu era cu putinţă ca Joan să-l fi pârât!

— Negi? a repetat Nicolau, ridicând glasul.

Chipurile celor din tribunal s-au descompus, iar Arnau s-a ţinut să nu vomite.

— Ne era foame! a strigat. V-a fost vreodată foame? Chipul învineţit al tatălui, cu limba scoasă, s-a amestecat cu ale celor ce-l priveau. Joan? De ce nu venise să-l vadă? Ne era foame! a urlat. Şi şi-a auzit tatăl spunând: „Eu în locul tău nu m-aş supune." V-a fost, oare, foame vreodată?

Arnau a dat să se năpustească asupra lui Nicolau, care îl tot întreba cu privirea, în picioare, trufaş, dar, înainte de a ajunge la el, soldaţii l-au prins şi l-au târât iar în mijlocul sălii.

— Ţi-ai ars tatăl ca pe un demon? l-a întrebat iar Nicolau, de data asta urlând.

— Tata nu era demon! a urlat şi Arnau, luptând cu ostaşii care îl ţineau strâns.

— Dar i-ai ars leşul.

„De ce, Joan? Eşti fratele meu, iar Bernat te-a iubit mereu ca pe propriul fiu." A lăsat capul în podea, prins între soldaţi. De ce?

— Aşa ţi-a poruncit mama ta?

Arnau abia a izbutit să-şi înalţe capul.

— Mama ta e o vrăjitoare care aduce răul Necuratului, a adăugat episcopul.

„Ce spuneau?"

— Tatăl tău a ucis un tânăr ca să te poată elibera pe tine. Mărturiseşti? a strigat Nicolau.

— Ce? a încercat să întrebe Arnau.

— Tu, şi Nicolau l-a împuns cu degetul, şi tu ai ucis un băiat creştin. Ce voiai să faci cu el?

— Aşa ţi-au poruncit părinţii? a întrebat episcopul.

— Voiai inima lui? a întrebat Nicolau.

— Câţi băieţi ai mai ucis?

— Ce legături ai cu ereticii?

Inchizitorul şi episcopul l-au bombardat cu un şir de întrebări. Tatăl tău, mama ta, băieţi, asasinate, inimi, eretici, jidovi, Joan! Arnau şi-a lăsat din nou capul să-i cadă. Tremura.

— Mărturiseşti? a isprăvit Nicolau.

Arnau nu s-a clintit. Tribunalul a lăsat să curgă timpul. Între timp, Arnau atârna tot de braţele soldaţilor. În cele din urmă, Nicolau le-a făcut semn să plece din sală. Arnau a simţit că-l târau.

— Staţi! a poruncit inchizitorul, când dădeau să deschidă uşa. Soldaţii s-au întors la el. Arnau Estanyol! a strigat. Arnau Estanyol! a

strigat iar.

Arnau a înălţat capul domol şi s-a uitat la Nicolau.

— Puteţi să-l duceţi, le-a poruncit inchizitorul soldaţilor, de cum a simţit privirea lui Arnau aţintită asupra lui. Scrie, notarule, l-a auzit Arnau spunând când ieşea pe uşă, vinovatul n-a tăgăduit nici una dintre învinuirile aduse de tribunal şi nu s-a învoit să mărturisească, simulând un leşin, prefăcătorie care s-a vădit când, după procesul Inchiziţiei şi înainte de a ieşi din sală, şi-a îndreptat iar atenţia asupra judecăţii.

Scârţâitul penei l-a urmărit pe Arnau până în temniţă.

Guillem le-a poruncit robilor să-i pregătească mutarea în piaţa de grâne, foarte aproape de hanul lui Estanyer, care a primit vestea cu neplăcere; o părăsea pe Mar, dar nu putea să rişte ca Genís Puig să-l recunoască. Cei doi robi au respins dând din cap toate încercările pe care le făcea hangiul pentru a-l împiedica pe acel neguţător avut să plece din casa lui. „La ce-mi trebuie nobili care nu plătesc?” a bombănit, numărând paralele date de robii lui Guillem.

Din cartierul evreiesc, Guillem s-a dus drept la piaţa de grâne; nici unul dintre neguţătorii în drum prin cetate, care trăseseră acolo, nu ştia despre vechea-i prietenie cu Arnau.

— Am deschis o prăvălie la Pisa, i-a răspuns unui neguţător sicilian care, îmbucând ceva la aceeaşi masă cu el, l-a întrebat cu ce se ocupa.

— Ce te-a adus la Barcelona? l-a iscodit sicilianul.

Un prieten are necazuri, a fost gata să-i zică. Sicilianul era scund, chel şi cu trăsături prea marcate; i-a spus că-l chema Jacopo Lercardo. Vorbise mult şi pe îndelete cu Jucef, dar nu strica să mai audă şi o altă părere.

— Cu ani în urmă, am avut treburi în Catalonia şi am profitat să fac un voiaj la Valencia, ca să cercetez niţel piaţa.

— Nu prea-s multe de aflat, i-a zis sicilianul între două linguri duse la gură.

Guillem l-a aşteptat să urmeze, dar pe Jacopo nu-l interesa decât blidul cu carne. N-avea să stea de vorbă decât cu cineva care se pricepea la negoţ la fel de bine ca el.

— Am aflat că treburile s-au schimbat mult de la ultimul meu voiaj acolo. Se simte lipsa ţăranilor în pieţe; tarabele lor sunt goale. Îmi aduc aminte, în urmă cu ani, că acela care controla pieţele trebuia să facă rânduială printre neguţători şi ţărani.

— Acum nici că mai e de trudit, a destăinuit sicilianul, zâmbind; ţăranii nu mai scot rod, aşa că nu mai vând în piaţă. Molimele au decimat norodul, ogoarele nu mai dau roade şi chiar seniorii le lasă uitării, înţelenite. Ţăranii se duc în ţinuturile de unde vii Domnia Ta:

Valencia.

— Mi-am vizitat niscai vechi cunoscuţi. Sicilianul l-a privit iar peste lingură. Nu-şi mai pun gologanii în joc prin felurite negoţuri; se mărginesc să cumpere părţi din datoria cetăţii. Au ajuns rentieri. După cum se vorbeşte, acum nouă ani datoria cetăţii era de o sută şaizeci şi nouă de mii de livre; azi să tot fie de două sute de mii de livre, şi tot creşte. Cetatea nu poate să se tot învoiască nici cu plata înţelegerilor, nici cu rentele viagere când gajul stabilit e datoria; va ajunge la sapă de lemn.

Câteva clipe, Guillem şi-a amintit de veşnica dispută despre plata dobânzilor pentru parale, care era oprită printre creştini. Odată curmată neguţătoria şi cu ea comanditele din care se plăteau acei bani, ajunseseră să încalce iar opreliştea legiuită, prin plata înţelegerilor ori rentelor viagere, astfel încât bogătaşii dădeau parale grele cetăţii, iar ea se lega să plătească an de an o sumă de bani în care, fireşte, erau incluse şi dobânzile neîngăduite. În cazul rentelor viagere, dacă se dorea înapoierea capitalului împrumutat, trebuia plătită încă o treime din banii împrumutaţi. Totuşi, cumpărând datoria cetăţii, nu se punea totul la bătaie, ca în expediţiile neguţătoreşti, atâta vreme cât Barcelona putea plăti.

— Dar, până nu se ajunge la sărăcie lucie, i-a zis sicilianul, aducându-l la realitate, starea e foarte favorabilă cumpărării de parale în principat…

— … Vânzării, l-a oprit Guillem.

— Îndeosebi. Guillem a observat că sicilianul era tot mai încrezător. Dar se poate şi cumpăra ori de câte ori se foloseşte moneda potrivită. Paritatea dintre florinul de aur şi croatul de argint e cu totul închipuită şi foarte departe de parităţile de pe pieţele străine. Din Catalonia pleacă foarte mult argint, iar regele se încăpăţânează să sprijine valoarea florinului său de aur în ciuda pieţei; ceea ce are să-l coste mult.

— De ce-ţi închipui că-şi ţine poziţia? a întrebat, curios, Guillem. Regele Pedro s-a purtat mereu ca un bărbat cu minte.

— Cu gândul la un câştig politic, a sărit Jacopo. Florinul e banul regal; baterea lui la monetăria din Montpellier depinde direct de rege. Din contră, croatul e bătut în cetăţi ca Barcelona şi Valencia, prin concesiune regală. Monarhul vrea să sprijine valoarea monedei lui, măcar că greşeşte; dar pentru noi e cea mai bună greşeală pe care o poate face. Regele a hotărât că pe alte pieţe aurul să coste de treisprezece ori mai mult decât costă în realitate argintul!

— Şi vistieria regelui?

Acolo bătea Guillem.

— Socotită de treisprezece ori mai mare! a râs sicilianul. Regele îşi duce înainte războiul contra Castiliei, deşi se pare că acela e pe

sfârşite. Pedro cel Crud are necazuri cu nobilii, care s-au dat de partea lui Trastámara. Lui Pedro Ceremoniosul nu-i poartă credinţă decât cetăţile şi, după cât se pare, evreii. Războiul cu Castilia l-a ruinat pe rege. Acum patru ani, Cortesurile din Monzón i-au dat un împrumut de două sute şaptezeci de mii de livre pentru noi concesii făcute nobililor şi cetăţilor. Regele aruncă paralele pe războaie, dar pierde privilegii pentru viitor, iar acum, o nouă zaveră în Corsica… Dacă ai vreun ce folos de la Casa regală, las-o baltă.

Guillem nu l-a mai ascultat pe sicilian, s-a mărginit să încuviinţeze dând din cap şi zâmbind de câte ori se cuvenea s-o facă. Regele era sărac lipit, iar Arnau unul dintre cei mai mari creditori ai lui. Când Guillem plecase din Barcelona, împrumuturile Casei regale erau de peste zece mii de livre; oare unde ajunseseră acum? Pesemne că regele nici măcar nu-şi plătise dobânzile împrumuturilor ieftine. „Au să-l execute.” Fraza lui Joan i-a revenit în minte. „Nicolau se va folosi de Arnau ca să-şi crească puterea, îl dumirise Jucef; regele nu-i plăteşte papei, iar Eimeric i-a făgăduit aceluia o parte din agoniseala lui Arnau.” Ar fi oare dispus regele Pedro să fie datornicul papei care tocmai stârnise zavera din Corsica, negându-i dreptul la Coroana Aragonului? Dar cum să-l faci pe rege să se ridice contra Inchiziţiei?

— Sfatul Domniei Tale ne interesează.

Vocea infantelui s-a pierdut în imensitatea salonului din Tinell. N-avea decât şaisprezece ani, dar tocmai prezidase, în numele tatălui său, întrunirea Parlamentului care trebuia să discute despre răzmeriţa sardă. Guillem l-a privit furişat pe moştenitor, care stătea pe tron, flancat de doi sfetnici de-ai săi, Juan Fernández de Heredia şi Francesc de Perellós, amândoi în picioare. Zice-se că era un om slab, dar numai cu doi ani în urmă trebuise să-l judece şi să-l execute pe tutorele lui de la naştere: Bernat de Cabrera. După ce poruncise ca acela să fie decapitat în piaţa din Zaragoza, infantele trebuise să trimită regelui Pedro, tatăl său, capul vicontelui.

Chiar în acea după-amiază, Guillem a vorbit cu Francesc de Perellós. Sfetnicul l-a ascultat atent; apoi i-a poruncit să aştepte îndărătul unei uşi. Când, după o lungă aşteptare, l-au lăsat să treacă, Guillem a intrat în cel mai impunător salon unde păşise vreodată: o încăpere străvezie, lată de peste treizeci de metri, cu şase arcuri lungi în diafragmă, care ajungeau aproape de podea, cu pereţii goi, luminată de făclii. Infantele şi sfetnicii îl aşteptau în capătul salonului Tinell.

La câţiva paşi de tron, a pus un genunchi în pământ.

— Dar, zicea infantele, amintiţi-vă că nu ne putem pune cu Inchiziţia.

Guillem a aşteptat până ce Francesc de Perellós i-a aruncat o

privire complice, îmbiindu-l să glăsuiască.

— Nu trebuie s-o faceţi, seniore.

— Fie, a hotărât infantele, apoi s-a ridicat şi a ieşit din salon, însoţit de Juan Fernández de Heredia.

— Ridică-te, Domnia Ta, i-a cerut Francesc de Perellós lui Guillem. Pe când?

— Mâine, dacă pot. De nu, poimâine.

— Am să-l anunţ pe *veguer.*

Guillem a ieşit din marele palat la căderea serii. A privit cerul senin al Mediteranei şi a tras aer în piept. Avea multe de făcut.

Chiar după-amiază, când încă nu sfârşise de vorbit cu sicilianul Jacopo, primise un mesaj de la Jucef: „Sfetnicul Francesc de Perellós te va primi astă-seară în marele palat, de cum se va închide Parlamentul." Ştia cum să aţâţe vrerea infantelui; nimic mai simplu: să şteargă împrumuturile însemnate oferite Coroanei, care figurau în catastifele lui Arnau, astfel încât să n-ajungă în mâinile papei. Dar cum să-l slobozească pe Arnau fără ca ducele de Gerona să înfrunte Inchiziţia?

Înainte de a merge la palat, Guillem făcuse o plimbare. Paşii îl purtaseră la banca lui Arnau. Era închisă; catastifele erau pesemne la Nicolau Eimeric, ca să se evite vânzări frauduloase, iar slujbaşii lui Arnau se topiseră. A privit la Sfânta Maria, înconjurată toată de schele. Cum era cu putinţă ca un bărbat care dăruise totul acestei biserici...? Şi-a urmat plimbarea până la consulatul Mării, apoi pe plajă.

— Cum îi merge stăpânului tău? a auzit în spatele lui.

Guillem s-a întors şi a zărit un *bastaix* care căra în spate un sac uriaş. În urmă cu ani, Arnau îi dăduse ceva parale, iar îi el înapoiase împrumutul ban cu ban. Guillem a dat din umeri, a încercat o strâmbătură. De îndată l-a înconjurat o ceată de *bastaixos,* care descărcau o navă şi veneau în urma primului. „Ce-i cu Arnau? a auzit. Cum îl pot învinovăţi că-i eretic?" Şi altuia îi dăduse cu împrumut ceva gologani. Pentru nunta unei fiice? Câţi dintre ei ceruseră sprijinul lui Arnau? „Dacă îl vezi, l-a rugat altul, zi-i că o lumânare arde la picioarele Sfintei Maria. Avem noi grijă să ardă fără preget." Guillem a dat să le spună că nu ştia, dar nu l-au lăsat: toţi *bastaixos* şi-au dat drumul la gură, împotriva Inchiziţiei, după care şi-au văzut de drum.

Simţindu-le înflăcărarea, Guillem s-a dus, hotărât, la marele palat.

Biserica Sfânta Maria se profila în noapte şi arapul era iar în faţa băncii lui Arnau. Avea nevoie de ordinul de plată pe care, la vremea lui, îl semnase evreul Abraham Levi şi pe care chiar el îl ascunsese în dosul unei pietre din zid. Uşa era încuiată cu cheia, dar la catul de jos o fereastră nu se închisese nicicând prea bine. Guillem a scrutat

bezna; părea să nu fie nici ţipenie pe-acolo. Arnau nu ştiuse nicicând de înscris. Guillem şi Hasdai hotărâseră să ţină ascunse câştigurile din vânzarea de robi într-o depunere făcută de un evreu în trecere prin Barcelona: Abraham Levi. Arnau n-ar fi primit gologanii. Fereastra a scârţâit, spărgând tăcerea nopţii, iar Guillem a înlemnit. Era doar un arap, un necredincios care intra la vreme de noapte în casa unui bărbat pe care Inchiziţia îl băgase la zdup. De-l prindeau, botezul n-avea să-i fie de folos la nimic. Dar larma nopţii i-a vădit că universului nici că-i păsa de el: marea, trosnetul schelelor de la Sfânta Maria, copiii în lacrimi, bărbaţii care strigau la neveste…

A deschis fereastra şi s-a strecurat înăuntru. Depozitul fictiv făcut de Abraham Levi îl ajutase pe Arnau să aibă câştiguri bune din negoţul cu acele parale, dar, ori de câte ori făcea vreo operaţiune, el trecea a patra parte în contul lui Abraham Levi, titularul depozitului. Guillem a îngăduit ochilor să i se deprindă cu bezna, aşteptând răsăritul lunii. Înainte ca Abraham Levi să fi plecat din Barcelona, Hasdai îl însoţise la un notar, ca să semneze ordinul de plată pentru banii depuşi; gologanii erau, deci, ai lui Arnau, dar în catastifele zarafului tot mai apărea numele evreului, iar banii sporiseră de la un an la altul.

Guillem a îngenuncheat în faţa zidului. Era a doua piatră din colţ. A început să tragă de ea din răsputeri. Niciodată nu găsise clipa potrivită ca să-i vorbească lui Arnau despre primul negoţ pe care îl făcuse pe la spatele, dar în numele lui, iar depozitul lui Abraham Levi sporise neîncetat. Piatra se ţinea tare. „Nu-ţi face griji, îşi aducea aminte că-i lămurise Hasdai odată când, în faţa lui, Arnau vorbise despre evreu; mi-a spus să-i dau înainte. Nu-ţi face griji”, repetase. Când Arnau se întorsese cu spatele, Hasdai îl privise pe Guillem, dar el nu-i putuse răspunde decât dând din umeri şi oftând. Piatra se dădea învinsă. Nu. Arnau n-ar fi încuviinţat nicicând să lucreze cu gologani veniţi din vânzarea robilor. Piatra n-a mai ţinut şi Guillem a găsit sub ea înscrisul, învelit cu grijă într-o cârpă. Nu s-a îngrijit să-l citească; ştia ce spune. A acoperit iar borta cu piatra şi s-a dus la fereastră. N-a auzit nimic straniu, aşa că a plecat din bancă şi încuiat-o din nou.

Capitolul 55

Soldaţii Inchiziţiei au trebuit să-l scoată din celulă; doi dintre ei l-au luat de subsuori, dar, pe când îl târau, Arnau se tot împiedica şi cădea. Apoi s-a lăsat târât pe coridoarele palatului şi s-a tot izbit cu gleznele de treptele ce coborau la catul de jos. Nu închisese ochii. Nici măcar nu dăduse vreo atenţie călugărilor şi prelaţilor care priveau cum îl duceau la Nicolau. Cum de putuse Joan să-l pârască?

După ce îl duseseră înapoi în celulă, Arnau plânsese, strigase şi se izbise de pereţi. De ce tocmai Joan? Şi, dacă Joan îl pârâse, ce legătură avea Aledis cu toate astea? Dar femeia încarcerată? Aledis chiar avea pricini să-l urască; o părăsise, o refuzase. Era, oare, de aceeaşi părere cu Joan? Se dusese cu adevărat s-o caute pe Mar? Dar, de era aşa, de ce nu venise Mar să-l vadă? Era atât de greu să cumperi un temnicer oarecare?

Francesca l-a auzit suspinând şi oftând. Auzind strigătele fiului ei, trupul i s-a chircit şi mai şi. I-ar fi plăcut să-l vadă şi să-i răspundă, chiar şi să-l mintă şi aline. „N-ai să faci faţă”, îi atrăsese luarea-aminte Aledis. Oare şi ea? Ar putea să facă faţă multă vreme acelei stări? Arnau i-a dat înainte, văitându-se universului, iar Francesca s-a strâns lângă pietrele reci ale zidului.

Uşile sălii s-au deschis şi l-au adus pe Arnau. Tribunalul era acolo. Soldaţii l-au târât în mijlocul sălii şi l-au lăsat; Arnau a căzut în genunchi, cu picioarele crăcănate şi capul plecat. L-a auzit pe Nicolau spărgând tăcerea, dar nu l-a priceput. Ce-i mai păsa de tot ce-i putea face călugărul când propriul frate îl osândise deja? Nu mai avea pe nimeni. Nu mai avea nimic.

„Nu-ţi face visuri”, îi spusese alguazilul când încercase să-l cumpere, oferindu-i o mică avere, „nu mai ai parale”. Bani! Din pricina lor îl însurase regele cu Elionor; ei erau şi în spatele purtării de care dăduse dovadă soţia lui, care făcuse să fie poprit. Oare tot paralele să-l fi mânat şi pe Joan?

— Aduceţi-o pe mamă!

Simţurile lui Arnau n-au rămas nepăsătoare la auzul poruncii.

Mar şi Aledis, cu Joan ceva mai departe de ele, stăteau în piaţa Nova, în faţa palatului episcopal. „Curtea infantelui don Juan îl va primi pe stăpânul meu mâine după-amiază”, se mărginise să le spună unul din robii lui Guillem înainte cu o zi. De cum se sculaseră găinile, acelaşi rob venise şi le lămurise că stăpânul lui voia ca ei să-l aştepte în piaţa Nova.

Şi iată-i pe toţi trei acolo, încercând fără preget să afle din ce pricini le trimisese Guillem acea solie.

Arnau a auzit cum se deschidea uşa sălii îndărătul lui, intrau

soldaţii şi veneau la el. Apoi cum se puneau lângă uşă.

A simţit-o acolo. I-a văzut picioarele desculţe, zbârcite, murdare, cu răni sângerânde. Nicolau şi episcopul au zâmbit, văzând că Arnau privea cu băgare de seamă picioarele mamei lui. A întors capul la ea. Măcar că el era în genunchi, bătrâna era mai înaltă ca Arnau doar cu o palmă; se chircise toată. Zilele de temniţă nu trecuseră zadarnic pentru Francesca: părul sur îi stătea vâlvoi; privea drept la tribunal, iar din profil se vedea cum îi curg pieile, fără nicio ţâră de carne. Arnau nu-i putea zări ochiul din orbita vânătă.

— Francesca Esteve, a întrebat Nicolau, juri pe cele patru evanghelii?

Bătrâna vorbea aspru, sus şi tare, uimindu-i pe toţi.

— Jur pe toate patru, a răspuns, dar vă înşelaţi; numele meu nu-i Francesca Esteve.

— Dar cum? a întrebat Nicolau.

— Mă cheamă Francesca, dar nu Esteve, ci Ribes. Francesca Ribes, a adăugat, ridicând vocea.

— Trebuie să-ţi aducem aminte de legământ? s-a răţoit episcopul.

— Nu. Tocmai din pricina lui spun adevărul. Mă cheamă Francesca Ribes.

— Nu eşti, oare, fiica lui Pere şi Francesca Esteve? a întrebat Nicolau.

— Nu mi-am cunoscut nicicând părinţii.

— Te-ai căsătorit cu Bernat Estanyol pe domeniile seniorului de Navarcles?

Arnau s-a îndreptat. Bernat Estanyol?

— Nu. N-am fost niciodată pe acele meleaguri şi nu m-am măritat cu nimeni.

— N-ai avut, oare, un fiu pe numele lui Arnau Estanyol?

— Nu. Nu cunosc nici un Arnau Estanyol.

Arnau s-a întors la Francesca.

Nicolau Eimeric şi Berenguer d'Erill au şoptit ceva între ei. Apoi inchizitorul i-a vorbit notarului.

— Ascultă! i-a poruncit Francescăi.

— Declaraţia lui Jaume de Bellera, senior de Navarcles, a început să citească notarul.

Arnau şi-a mijit privirea, auzind numele lui Bellera. Tatăl său îi vorbise despre el. A ascultat curios presupusa poveste a vieţii lui, căreia tatăl îi pusese capăt odată cu moartea. Chemarea mamei lui la castel, să-l alăpteze pe nou-născutul lui Llorenç de Bellera. Vrăjitoare? A ascultat din gura notarului versiunea lui Jaume de Bellera despre fuga mamei lui când, abia născut, cavalerul avusese primele atacuri de epilepsie, boala dracului.

— Apoi, i-a dat înainte notarul, Bernat, tatăl lui Arnau Estanyol, l-a

furat într-o clipă de neatenţie a străjii, după ce ucisese un flăcău neprihănit, şi şi-a luat tălpăşiţa împreună cu el la Barcelona, lăsându-şi baltă ogoarele. Ajunşi aici, i-a primit familia neguţătorului Grau Puig. Autorul pârei ştie că vrăjitoarea a ajuns târfă. Arnau Estanyol e fiul unei vrăjitoare şi al unui ucigaş, a încheiat.

— Ce-ai de mărturisit? a întrebat-o Nicolau pe Francesca.

— Că aţi greşit curva, a răspuns rece bătrâna.

— Tu! a urlat episcopul, împungând-o cu degetul. Eşti o târfă. Cutezi să pui la îndoială ceea ce a descoperit Inchiziţia?

— Nu mă aflu aici ca femeie uşoară, a răspuns iar Francesca, nici ca să fiu judecată pentru aşa ceva. Sfântul Augustin a scris că numai Dumnezeu le va judeca pe târfe.

Episcopul s-a roşit la faţă.

— Cum îndrăzneşti să faci aici vorbire despre spusele Sfântului Augustin? Cum…?

Berenguer striga neîncetat, dar Arnau nu-l mai asculta. Sfântul Augustin a scris că numai Dumnezeu le va judeca pe târfe. Sfântul Augustin a zis… În urmă cu ani, într-un han din Figueras, auzise aceleaşi vorbe de la o femeie uşoară. Oare n-o chema Francesca? Sfântul Augustin a scris… Cum de era cu putinţă?

Arnau s-a întors cu faţa la Francesca: o văzuse de două ori în viaţă, în două întâlniri hotărâtoare. Toţi membrii tribunalului i-au observat purtarea faţă de femeie.

— Priveşte-ţi fiul! a strigat Eimeric. Nu recunoşti că-i eşti mamă?

Arnau şi Francesca au auzit ecoul vorbelor răsunând în pereţi; el, pe jos, cu faţa la bătrână; ea, privind drept în faţă, la inchizitor.

— Priveşte-l! a strigat iar Nicolau, împungând-o cu degetul pe Francesca.

Un tremur uşor a străbătut trupul Francescăi în faţa urii ce pleca din degetul lui arătător. Numai Arnau a observat, de lângă ea, cum pielea care îi curgea pe gât se retrăgea aproape pe nesimţite. Francesca a rămas cu ochii la inchizitor.

— Ai să mărturiseşti, i-a promis ameninţător Nicolau, înghiţindu-şi vorba. Îţi promit că ai să mărturiseşti.

— *Via fora!*

Strigătul a spart liniştea din piaţa Nova. Un flăcău a traversat-o în goană, repetând chemarea la arme: *Via fora! Via fora!* Aledis şi Mar s-au uitat una la alta, apoi la Joan.

— Nu-i dangăt de clopot, le-a răspuns monahul, dând din umeri.

Sfânta Maria n-avea clopote.

Dar *Via fora!* străbătuse în goană cetatea, iar prostimea se strângea, uimită, în piaţa Blat, aşteptând să vină stindardul lui Sant Jordi lângă piatra din mijlocul ei. În locul lui, doi *bastaixos* cu arbalete

îi îndreptau pe toţi spre Sfânta Maria.

În piaţa bisericii, sub prapur, pe umerii unor *bastaixos,* Fecioara Mării aştepta ca norodul să se adune în jurul ei. În faţa Fecioarei, mai-marii breslei îi primeau sub stindard pe bărbaţii care coborau pe uliţa Mar, unii dintre ei cu cheia Urnei Sfinte la gât. Gloata se îmbulzea tot mai mult în jurul Fecioarei. Departe de toţi, de lângă banca lui Arnau, Guillem privea şi asculta atent.

— Inchiziţia a răpit un cetăţean, pe Consulul Mării din Barcelona, lămurea unul dintre bărbaţii de vază ai breslei.

— Dar Inchiziţia… a spus cineva.

— Inchiziţia nu e a cetăţii, a răspuns unul dintre notabili, nici măcar a regelui. Nu respectă poruncile Sfatului celor O Sută, nici ale domnului *veguer,* nici ale judelui, iar membrii ei nu sunt numiţi de aceştia; o face papa, un papă străin care nu vrea decât banii cetăţenilor noştri. Cum pot să-l acuze de erezie pe cel care s-a făcut luntre şi punte de dragul Fecioarei Mării?

— Nu vor decât paralele din buzunarele consulului! a strigat cineva din mulţime.

— Mint ca să pună mâna pe gologanii noştri!

— Au ură pe norodul catalan, a strigat alt bărbat de frunte.

Vorbele lor umblau din gură în gură. Strigătele începeau să răsune pe uliţa Mar.

Guillem a observat că mai-marii breslei dădeau lămuriri celor din alte confrerii ale cetăţii. Cine nu se temea pentru paralele lui? Măcar că şi Inchiziţia era de temut. Pâra cea mai absurdă…

— Trebuie să ne apărăm privilegiile, a cerut cineva după ce stătuse de vorbă cu o droaie de *bastaixos.*

Norodul începea să se înflăcăreze. Spade, pumnale şi arbalete se ridicau deasupra capetelor, agitându-se pe măsură ce se auzea chemarea *Via fora!*

Strigătele deveneau asurzitoare. Guillem a zărit că soseau niscai sfetnici ai cetăţii şi s-a apropiat de îndată de cei care discutau, privind trecerea Fecioarei.

— Şi oştenii regelui? a auzit că întreba unul dintre sfetnici.

Mai-marele a repetat aidoma spusele lui Guillem:

— Să mergem în piaţa Blat, să vedem ce face domnul *veguer.*

Guillem s-a îndepărtat de ei. O clipă, a privit micuţa icoană din piatră de pe umerii cetei de *bastaixos.* „Ajută-l”, a rugat-o în sinea lui.

Cortegiul s-a pus în mişcare. „În piaţa Blat!” striga norodul.

Guillem s-a alăturat mulţimii care urca pe uliţa Mar spre piaţă, unde era palatul domnului *veguer.* Puţini ştiau că întreaga *host* a Barcelonei voia să afle ce atitudine va lua acesta, aşa că, pe când, în strigătele mulţimii, Fecioara era pusă acolo unde urmau să stea stindardele lui Sant Jordi şi ale cetăţii, s-a apropiat cu uşurinţă de

palat.

Din mijlocul pieţei, de lângă Fecioară şi stindardul adus de *bastaixos,* oamenii de frunte şi sfetnicii au privit la palat. Norodul a priceput. Au tăcut, toţi s-au întors către palat. Guillem a simţit încordarea. Oare infantele avea să se ţină de înţelegere? Soldaţii stăteau în linie dreaptă, între mulţime şi palat, cu spadele scoase din teacă. Domnul *veguer* şi-a făcut apariţia la una dintre ferestre, s-a uitat la prostimea îmbulzită sub ea şi s-a făcut nevăzut. După câteva clipe, un ofiţer de-al regelui s-a înfăţişat în piaţă; mii de ochi, odată cu cei ai lui Guillem, s-au pus pe el.

— Regele nu se poate amesteca în treburile Barcelonei! a exclamat. Chemarea unei întregi *host* e treaba unei întregi cetăţi.

Imediat după, le-a dat poruncă oştenilor să se retragă.

Oamenii priveau cum se perindau oştenii prin faţa palatului, ocolind prin vechiul portal al cetăţii. Înainte ca ultimul să se facă nevăzut, un *Via fora!* a spart tăcerea, făcându-l pe Guillem să se cutremure.

Nicolau era gata să dea o poruncă în legătură cu Francesca: să fie dusă în temniţă şi pusă la cazne, dar dangătul clopotelor i-a tăiat vorba. Primul a sunat cel de la Sant Jaume, chemarea la *host,* şi lui i s-au alăturat toate celelalte din cetate. Cei mai mulţi preoţi din Barcelona erau credincioşi doctrinelor lui Ramon Llull, ţinta urii lui Eimeric, şi mulţi dintre ei au privit cu ochi buni lecţia pe care cetatea voia s-o dea Inchiziţiei.

— La *host?* l-a întrebat inchizitorul pe Berenguer d’Erill.

Episcopul a făcut semn că nu ştia.

Fecioara Mării era în mijlocul pieţei Blat, aşteptând stindardele feluritelor bresle care se alăturau celei alcătuite din *bastaixos.* Dar oamenii mergeau de-acum spre palatul episcopal.

Aledis, Mar şi Joan îi auzeau cum se apropiau, până ce *Via fora!* a răsunat chiar în piaţa Nova.

Nicolau Eimeric şi Berenguer d’Erill s-au apropiat de vitraliile uneia dintre ferestre, întărite cu plumb, le-au deschis şi au zărit mai bine de o sută de bărbaţi care strigau, ameninţând palatul cu armele ridicate deasupra capului. Strigătele au crescut, când cineva i-a recunoscut pe înalţii prelaţi.

— Ce se întâmplă? a strigat Nicolau la un ofiţer, făcând un salt înapoi.

— Barcelona a venit să-l elibereze pe Consulul Mării, a strigat un flăcău când Joan i-a pus aceeaşi întrebare.

Aledis şi Mar au închis ochii şi au strâns din buze. Apoi s-au luat de mână, privind înlăcrimate fereastra rămasă uşor deschisă.

— Du-te să-l cauţi pe *veguer!* i-a poruncit Nicolau ofiţerului.

Estimp, cum nimeni nu-i dădea nicio atenţie, Arnau s-a ridicat şi a luat-o pe Francesca de braţ.

— De ce tremurai, femeie? a iscodit-o.

Francesca şi-a ascuns lacrima ce stătea să-i lunece pe obraz, dar nu şi-a putut opri o strâmbătură de durere.

— Uită de mine, i-a răspuns cu glas întretăiat.

Strigătele de afară le-au acoperit vorbele şi gândurile. Întreaga *host* se apropia de piaţa Nova. Oastea a trecut prin vechiul portal al cetăţii şi pe lângă palatul domnului *veguer,* care o privea de la fereastră, a mers pe uliţa Seders până la Boquería, şi de acolo, prin faţa bisericii Sant Jaume, al cărui clopot îi dădea curaj mai departe, apoi a urcat pe uliţa Bisbe până la palat.

Mar şi Aledis, care se mai ţineau încă de mână, priveau din capătul uliţei. S-au strâns atât de puternic de mâini, că li s-au albit încheieturile degetelor. Lumea se lipea de ziduri, ca să poată păşi întreaga *host;* întâi, stindardul breslei de *bastaixos* cu căpeteniile ei, apoi Fecioara sub prapur şi în urma ei stindardele felurit colorate ale tuturor breslelor din Barcelona.

Domnul *veguer* nu s-a învoit să-l primească pe ofiţerul Inchiziţiei.

— Regele nu poate să se amestece în treburi care ţin doar de *host,* i-a răspuns ofiţerul regelui.

— Au să ia cu asalt palatul episcopal, s-a plâns solul Inchiziţiei, care încă mai gâfâia.

Celălalt a ridicat din umeri. „Foloseşti spada la cazne?” a fost gata să-l iscodească. Ofiţerul Inchiziţiei i-a desluşit privirea şi cei doi bărbaţi s-au înfruntat pe muteşte.

— Mi-ar plăcea să văd cum te aperi cu o spadă castiliană ori cu un hanger arăpesc, a spus omul domnului *veguer,* arătând-o pe a lui, înainte de a arunca un scuipat la picioarele ofiţerului trimis de Inchiziţie.

Între timp, Fecioara ajunsese în faţa palatului episcopal, în ritmul strigătelor scoase de *host,* purtată pe umeri de ceata de *bastaixos,* care abia mai putea ţine pasul cu patima mulţimii din Barcelona.

Cineva a aruncat prima piatră în cristalele întărite cu plumb.

Prima n-a nimerit, dar a doua da, ca şi multe dintre cele ce i-au urmat.

Nicolau Eimeric şi Berenguer d’Erill s-au depărtat de ferestre. Arnau încă mai aştepta răspunsul Francescăi. Nici unul din ei nu se clintise.

O droaie de bărbaţi izbeau cu ciomegele în uşile palatului. Un flăcău s-a căţărat pe ziduri cu arbaleta atârnată la spate. Oamenii l-au aclamat, alţii au luat-o pe urmele lui.

— Ajunge! a ţipat unul dintre sfetnicii cetăţii, încercând să-i dea la

o parte pe cei care izbeau în uşă. Ajunge! a repetat, înghiontindu-i, nimeni nu atacă fără voia cetăţii.

Bărbaţii din uşă au stat în loc.

— Nimeni nu atacă fără încuviinţarea sfetnicilor şi bărbaţilor de vază ai cetăţii, a repetat.

Cei de lângă uşă au amuţit, porunca s-a vestit în toată piaţa. Fecioara n-a mai dănţuit, tăcerea s-a înstăpânit peste *host,* piaţa a rămas cu privirile puse pe cei şase bărbaţi căţăraţi pe faţadă; primul era de-acum la fereastra spartă a sălii de judecată.

— Coborâţi! s-a auzit.

Cei cinci sfetnici ai cetăţii şi căpetenia breslei de *bastaixos,* cu cheia Urnei Sfinte agăţată de gât, au bătut în uşa palatului.

— Deschideţi în faţa întregii *host* a Barcelonei!

— Deschideţi! Ofiţerul Inchiziţiei a bătut cu arma în porţile cartierului evreiesc închise la trecerea întregii *host.* Deschideţi Inchiziţiei!

Încercase să ajungă la palatul episcopal, dar toate uliţele care duceau acolo erau pline ochi cu cetăţeni. Se putea apropia de palat doar trecând prin cartierul evreiesc, cu care acesta se învecina. De acolo, putea barem să trimită solia: domnul *veguer* n-avea să se amestece.

Nicolau şi Berenguer au primit vestea când încă mai erau în sala de judecată. Oastea regelui n-avea să le sară în ajutor, iar sfetnicii ameninţau să ia cu asalt palatul dacă nu le îngăduiau să intre.

— Ce vor?

Ofiţerul s-a uitat la Arnau.

— Să fie slobozit Consulul Mării.

Nicolau s-a apropiat de Arnau până ce obrajii aproape că li s-au atins.

— Cum de cutează? a strigat. Apoi s-a întors şi s-a aşezat la masa tribunalului. Berenguer i s-a alăturat. Lasă-i să intre! a poruncit Nicolau.

Să fie slobozit Consulul Mării; Arnau s-a îndreptat pe cât i-au îngăduit puterile rămase. De când fiul său îi pusese întrebarea, Francesca privea în gol. „Consulul Mării.” „Sunt Consulul Mării”, l-a sfidat pe Nicolau cu privirea.

Cei cinci sfetnici şi căpetenia breslei de *bastaixos* s-au avântat în sala tribunalului. În urma lor, încercând să nu fie zărit, era Guillem, căruia onorabilul *bastaix* îi îngăduise să-l însoţească.

Guillem a rămas lângă uşă, pe când ceilalţi şase s-au proţăpit în faţa lui Nicolau. Unul dintre sfetnici a luat-o înaintea cetei.

— Ce…? a dat să spună Nicolau.

— Întreaga *host* din Barcelona, a sărit cel din faţă, acoperind glasul inchizitorului, îţi porunceşte să i-l dai pe Arnau Estanyol, Consulul Mării.

— Cutezaţi să daţi porunci Inchiziţiei? s-a indignat Nicolau Eimeric.

Sfetnicul nu şi-a luat ochii de la el.

— A doua oară, i-a atras luarea-aminte. Întreaga *host* îţi porunceşte să i-l dai pe Consulul Mării din Barcelona.

Nicolau a îngăimat ceva şi a căutat sprijinul episcopului.

— Au să ia palatul cu asalt, l-a ameninţat prelatul.

— N-au să cuteze, a şoptit Nicolau. E un eretic! a urlat inchizitorul.

— N-ar trebui să-l judeci mai întâi? s-a auzit un glas din ceata sfetnicilor.

Nicolau i-a privit, mijind din ochi.

— E un eretic, a stăruit.

— A treia şi ultima oară, predaţi-ni-l pe Consulul Mării.

— Ce vreţi să spuneţi cu ultima oară? s-a băgat în vorbă Berenguer d'Erill.

— Dacă vreţi să aflaţi, priviţi pe fereastră.

— Luaţi-i! s-a repezit inchizitorul, dând din mâini spre soldaţii care stăteau de strajă la uşă.

Guillem s-a tras de acolo, lângă oşteni. Nici unul dintre sfetnici nu s-a clintit. Unii ostaşi au pus mâna pe arme, dar ofiţerul din fruntea lor i-a oprit la un semn.

— Popriţi-i! a stăruit Nicolau.

— Au venit să se târguiască, s-a opus ofiţerul.

— Cum îndrăzneşti...? a dat să strige Nicolau, ridicat în picioare.

Ofiţerul i-a curmat vorba:

— Spune-mi Domnia Ta cum vrei să apăr palatul, apoi îi popresc; regele nu ne trimite ajutoare.

Ofiţerul a arătat cu mâna spre strigătele gloatei de afară. Apoi l-a privit pe episcop, cerându-i ajutor.

— Puteţi să-l luaţi pe Consulul Mării, a răspuns episcopul; e slobod.

Nicolau s-a înroşit de furie.

— Ce spui Domnia Ta? a exclamat, luându-l pe episcop de braţ.

Berenguer d'Erill s-a scuturat mânios de el, dând din braţ.

— Domnia Ta n-ai dreptul să ni-l dai pe Arnau Estanyol, a răspuns sfetnicul, adresându-se episcopului. Nicolau Eimeric, a urmat, întreaga *host* a Barcelonei ţi-a dat trei prilejuri; dă-ni-l pe Consulul Mării ori vei îndura roadele purtării tale.

Însoţind spusele sfetnicului, o piatră a zburat prin odaie, izbindu-se de partea din faţă a mesei la care stăteau membrii tribunalului; chiar şi dominicanii au tresărit în jilţuri. Hărmălaia se înstăpânise în piaţa Nova. A urmat altă piatră; notarul s-a ridicat, şi-a luat înscrisurile şi s-a refugiat în celălalt capăt al sălii. Călugării negri, mai aproape de

geam, au dat să facă deopotrivă, dar un semn al inchizitorului le-a curmat fuga.

— Ţi-a sărit o doagă? i-a şoptit episcopul.

Nicolau şi-a plimbat privirea peste toţi cei de acolo, până a dat de Arnau; zaraful zâmbea.

— Ereticule! a urlat Nicolau.

— E de ajuns, a zis sfetnicul, întorcându-se.

— Luaţi-i-l! a stăruit episcopul.

— Am venit doar să ne târguim, a stăruit sfetnicul, oprindu-se şi acoperind larma pieţei cu glasul. Dacă Inchiziţia nu dă ascultare cererii cetăţii, slobozindu-l pe deţinut, o va face această *host.* Asta-i legea.

Stând în picioare în faţa tuturor, Nicolau tremura, cu ochii injectaţi şi ieşiţi din orbite. Alte două pietre s-au izbit de pereţii sălii de judecată.

— Vor lua cu asalt palatul, i-a atras luarea-aminte episcopul, nemaitemându-se că-i auzit. Ce-ţi mai pasă! Rămâi cu mărturisirea şi avutul lui. Declară-l eretic; e osândit să plece din viaţă.

Sfetnicii şi căpetenia breslei de *bastaixos* ajunseseră la uşa sălii. Soldaţii, pe ale căror feţe se citea groaza, s-au dat la o parte. Guillem era atent doar la vorbele schimbate de episcop şi inchizitor. Între timp, Arnau stătea tot în mijlocul încăperii, lângă Francesca, sfidându-l pe Nicolau, care nu voia să se uite la el.

— Luaţi-l! a încuviinţat în cele din urmă inchizitorul.

Întâi oamenii din piaţă, apoi cei care umpleau uliţele din apropiere; toţi au început să aclame când sfetnicii l-au adus pe Arnau în uşa palatului. Francesca îşi târa picioarele în urma lor; nici ţipenie nu-i dăduse atenţie, când Arnau o luase de braţ şi o scosese din sala de judecată. În uşă, însă, îi dăduse drumul şi se oprise. Sfetnicii l-au îndemnat să meargă înainte. În picioare în dosul mesei, Nicolau îl privea, străin de ploaia pietrelor ce intrau pe fereastră; una l-a izbit în braţul stâng, dar el nici măcar nu s-a clintit. Toţi ceilalţi se refugiaseră departe de peretele faţadei, prin care trecea furia întregii *host.*

Arnau se oprise în faţa soldaţilor, în ciuda nemulţumirii sfetnicilor, care îl grăbeau.

— Guillem.

Arapul s-a apropiat, l-a luat de umeri şi l-a sărutat pe gură.

— Du-te cu ei, Arnau, l-a grăbit. Afară te aşteaptă Mar şi fratele tău. Eu mai am câte ceva de făcut pe aici. Apoi am să vin să te văd.

În ciuda strădaniilor depuse de sfetnici ca să-l ocrotească, oamenii s-au năpustit asupra lui Arnau de cum a păşit în piaţă; l-au îmbrăţişat, l-au atins şi i-au făcut urări. Chipurile lor surâzătoare i s-au perindat prin faţa ochilor într-o roată nesfârşită. Nimeni nu voia să se

depărteze şi să lase cale slobodă sfetnicilor, toţi îi vorbeau în gura mare.

Îmbulzeala îi arunca pe cei cinci sfetnici ai cetăţii şi pe căpetenia breslei de *bastaixos,* când într-o parte, când într-alta cu Arnau la mijloc. Zarva îi mergea lui Arnau la suflet. Şirul de feţe n-avea sfârşit. Simţea că îl lăsau picioarele. Şi-a ridicat privirea peste capetele oamenilor, dar n-a văzut decât marea nesfârşită de arbalete, spade şi hangere înălţate la cer, care urcau şi coborau în sunetul strigătelor scoase neîncetat de *host.* A vrut să se sprijine de sfetnici şi, când să cadă, o mică figură din piatră i s-a ivit în faţă în nesfârşirea de arbalete, dănţuind odată cu ele.

Guillem se întorsese, iar Fecioara îi zâmbea. A închis ochii şi s-a lăsat purtat pe sus de sfetnici.

Nici Mar, nici Aledis, nici Joan n-au izbutit să se apropie de Arnau în ciuda ghionturilor şi coatelor cu care au încercat să-şi croiască drum. L-au zărit purtat pe braţe de sfetnici când Fecioara Mării şi stindardele au făcut cale întoarsă spre piaţa Blat. L-au mai zărit şi Jaume de Bellera şi Genís Puig, amestecaţi în prostime. Până atunci, fuseseră siliţi să-şi unească spadele cu miile de arme ridicate contra palatului episcopal şi să se alăture strigătelor îndreptate contra inchizitorului, măcar că în sufletul lor se rugau ca Nicolau să le ţină piept, iar regele să se răzgândească şi să sară în ajutorul Sfântului Oficiu. Cum era cu putinţă ca tocmai regele, pentru care îşi puseseră de atâtea ori viaţa în primejdie…?

Văzându-l pe Arnau, Genís Puig a început să-şi învârtească spada în văzduh, urlând ca un posedat. Seniorul de Navarcles cunoştea strigătul, îl mai auzise şi cu alte prilejuri, când cavalerul pornea la atac, în galop întins, rotindu-şi spada deasupra capului. Arma lui Genís s-a izbit de arbaletele şi spadele din jur. Toţi au dat să fugă de el, iar Puig s-a dus spre sfetnici, care tocmai ieşeau din piaţa Nova, apucând-o pe uliţa Bisbe. Cum să înfrunte singur întreaga *host* a Barcelonei? O să-l omoare mai întâi pe el, apoi…

Jaume de Bellera s-a aruncat spre prietenul său şi l-a silit să coboare spada. Cei din apropiere l-au privit uluiţi, dar gloata nu s-a oprit, îmbulzindu-se spre uliţa Bisbe. Golul s-a umplut de îndată ce Genís n-a mai strigat şi nu şi-a mai rotit spada deasupra capului. Seniorul de Bellera l-a tras departe de cei care îl văzuseră pornind la atac.

— Ai înnebunit? l-a întrebat.

— L-au slobozit. E slobod! a răspuns Genís, cu ochii pe stindardele ce începeau să coboare pe uliţa Bisbe.

Jaume de Bellera l-a silit să-şi întoarcă obrazul la el.

— Şi ce vrei?

Genís Puig s-a uitat iar la stindarde şi a încercat să se desprindă de Jaume de Bellera.

— Răzbunare! i-a zis.

— Nu asta-i calea, i-a amintit seniorul de Bellera, nu asta-i calea. L-a scuturat din răsputeri, până ce Genís a răspuns. Găsim noi o cale…

Genís l-a pironit cu privirea; îi tremurau buzele.

— Te legi?

— Pe cinstea mea.

În sala de judecată s-a făcut treptat tăcere, pe măsură ce întreaga *host* părăsea piaţa Nova. Când strigătele victorioase ale ultimului cetăţean au apucat-o pe uliţa Bisbe, s-a auzit suflarea întretăiată a inchizitorului. Nimeni nu clintise. Soldaţii stăteau drepţi pe poziţii, atenţi să nu li se atingă armele şi curelele între ele. Nicolau şi-a plimbat privirea peste toţi; n-a fost nevoie de nicio vorbă; „Trădătorule, l-a mustrat pe Berenguer d'Erill; laşilor", pe ceilalţi. Îndreptându-şi atenţia către soldaţi, l-a descoperit pe Guillem.

— Ce caută necredinciosul aici? a strigat. E cu putinţă asemenea ocară?

Ofiţerul n-a ştiut ce să zică; Guillem intrase odată cu sfetnicii şi nu-l văzuse, urmărind atent poruncile inchizitorului. Cât despre el, Guillem era gata să nege că era necredincios, spunându-le că se botezase, dar n-a izbutit: în ciuda strădaniilor inchizitorului general, Sfântul Oficiu nu-şi întindea jurisdicţia şi asupra evreilor şi arapilor. Nicolau nu-l putea băga la răcoare.

— Sunt Sahat din Pisa, a grăit, ridicând glasul, şi vreau să vă vorbesc, Înălţimea Voastră.

— N-am nimic de vorbit cu un necredincios. Daţi-l afară pe acest…

— Puţin îmi pasă de tot ce puteţi să credeţi.

Nicolau a făcut un semn ofiţerului, care a scos spada din teacă.

— Poate că are să vă pese să aflaţi că Arnau e *abatut,* a stăruit Guillem, dând înapoi din faţa ofiţerului ameninţător. Nu puteţi avea nici un *sueldo* din avutul lui.

Nicolau a oftat şi a privit în tavan. Fără alte porunci, ofiţerul a încetat să-l mai ameninţe pe Guillem.

— Dumireşte-mă, necredinciosule, l-a îndemnat inchizitorul.

— Aveţi catastifele lui Arnau Estanyol; controlaţi-le.

— Şi crezi că n-am făcut-o?

— Ştiţi că regelui i-au fost şterse datoriile.

Chiar Guillem semnase ordinul de plată şi i-l dăduse lui Francesc de Perellós. Arnau nu-i retrăsese nicicând procurile, aşa cum citise arapul în cărţile judelui care se ocupa de finanţele cetăţii.

Pe faţa lui Nicolau nu s-a clintit nici un muşchi. Toată sala a gândit laolaltă: de aceea nu se băgase domnul *veguer.*

Câteva clipe, Guillem şi Nicolau s-au înfruntat din priviri. Guillem ştia ce roia atunci prin mintea inchizitorului: „Ce-ai să-i spui papei? Cum ai să-i dai banii pe care i-ai făgăduit? I-ai trimis deja scrisoarea; şi n-ai tu norocul să nu-i fie înmânată. Ce-ai să-i spui? Ai nevoie de sprijinul papei în faţa regelui cu care n-ai făcut decât să te pui rău.”

— Şi ce-ai tu cu toate astea? a întrebat în cele din urmă Nicolau.

— Vă pot lămuri între patru ochi, a cerut Guillem în faţa semnului făcut de Nicolau.

— Cetatea s-a răzvrătit contra Inchiziţiei, iar acum un necredincios oarecare îmi cere o audienţă între patru ochi! s-a plâns Nicolau, strigând în gura mare. Cine te crezi?

„Ce-ai să-i spui papei? l-a întrebat Guillem din priviri. Vrei, oare, ca întreaga Barcelonă să-ţi afle urzelile?”

— Căutaţi-l, i-a poruncit inchizitorul ofiţerului, vedeţi să n-aibă arme şi duceţi-l în antecamera biroului meu. Aşteptaţi-mă acolo.

Vegheat de ofiţer şi doi soldaţi, Guillem stătea în picioare în antecamera inchizitorului. N-ar fi cutezat nicicând să-i dezvăluie lui Arnau obârşia averii lui: negoţul cu robi. Odată şterse datoriile regelui, dacă Inchiziţia cerceta tot ce agonisise Arnau, îi afla şi datoriile, şi doar el, Guillem, ştia că înscrisurile făcute de hatârul lui Abraham Levi erau false; dacă el nu înfăţişa ordinul de plată pe care, la vremea lui, îl semnase evreul, avutul lui Arnau era închipuit.

Capitolul 56

De cum a ieşit în piaţa Nova, Francesca s-a depărtat de uşă şi s-a ghemuit cu spatele la zidul palatului. De acolo a desluşit cum se năpusteau oamenii asupra lui Arnau şi cum sfetnicii încercau fără izbutire să nu li se rupă cordonul pe care îl formaseră în jurul lui. „Uite-ţi fiul!” Vorbele lui Nicolau au acoperit strigătele scoase de *host.* „Nu voiai să-l văd, inchizitorule? Iată-l, te-a biruit.” Francesca şi-a îndreptat spatele pe perete, l-a zărit pe Arnau leşinând, dar de îndată prostimea i l-a acoperit şi totul s-a făcut o mare de capete, arme, flamuri, iar în mijlocul acelei mări era micuţa Fecioară, zguduită cumplit.

Puţin câte puţin, dar tot strigând şi ameninţând cu armele, întreaga *host* a luat-o pe uliţa Bisbe. Francesca nu s-a clintit din loc. Avea nevoie de sprijinul peretelui; n-o mai ţineau picioarele. Când piaţa a început să se golească, s-au văzut. Aledis nu voise să-i urmeze pe Mar şi pe Joan: nu era cu putinţă ca Francesca să fie printre sfetnici. O bătrână ca ea… Dar uite-o! Când a desluşit-o pe Francesca, rezemată de zid, mică, gârbovită şi fără nicio apărare, i s-a urcat un nod în gât.

A dat să alerge la ea chiar când soldaţii Inchiziţiei, odată duse strigătele scoase de *host,* cutezau să se iţească la uşa palatului. Francesca era la un pas de pragul ei.

— Vrăjitoare! a scuipat-o primul soldat.

Aledis s-a oprit foarte aproape de Francesca şi soldaţi.

— Lăsaţi-o, le-a strigat. Niscaiva soldaţi ieşiseră deja din palat. Lăsaţi-o ori îi strig, i-a ameninţat, făcând semn cu degetul către ultimii bărbaţi care dădeau colţul pe uliţa Bisbe.

Unii dintre ei au privit într-acolo; dar unul a scos spada din teacă.

— Inchizitorul se va învoi cu moartea unei vrăjitoare, a lămurit-o.

Francesca nici măcar nu s-a uitat la el. Ochii îi erau pironiţi pe femeia care alergase la ea. Câţi ani şi câte suferinţe trăiseră laolaltă?

— Lăsaţi-o, câinilor! a strigat Aledis, dând câţiva paşi înapoi şi făcând cu mâna spre *host;* voia să fugă la ei, dar soldatul ridicase deja arma la Francesca. Tăişul spadei lui părea mai mare ca ea. Daţi-i drumul, a gemut.

Francesca a desluşit-o pe Aledis acoperindu-şi faţa cu mâinile, apoi căzând în genunchi. O luase cu ea la Figueras, şi de atunci… Avea să moară fără s-o îmbrăţişeze?

Soldatul îşi încordase de-acum toţi muşchii, când ochii Francescăi au trecut prin el.

— Vrăjitoarele nu mor de spadă, i-a atras luarea-aminte cu glas potolit. Arma i-a tremurat în mâini. Ce spunea femeia? Numai moartea prin foc purifică o vrăjitoare. Era oare drept? Soldatul a căutat sprijin la soţii lui, dar au început să dea înapoi. Dacă mă ucizi cu spada, am să te urmăresc toată viaţa, am să vă urmăresc pe toţi! Nimeni nu şi-ar

fi putut închipui că din trupul ei ar putea izbucni strigătul pe care tocmai îl auziseră. Aledis a ridicat ochii. O să vă urmăresc pe voi, a şoptit Francesca, pe muierile şi pe fiii voştri, ca şi pe fiii fiilor voştri, şi pe soaţele lor! Şi vă blestem! Întâia oară de când ieşise din palat, Francesca n-a mai avut nevoie de sprijinul pietrelor. Soldaţii intraseră în palat; nu mai rămăsese decât cel cu spada ridicată. Te blestem, i-a aruncat în faţă, împungându-l cu degetul; omoară-mă şi stârvul tău nu-şi va mai găsi odihna. Am să mă fac mii de viermi, am să te rod bucată cu bucată. Şi am să-ţi iau ochii pe vecie.

Pe când Francesca îl tot ameninţa pe soldat, Aledis s-a ridicat şi s-a apropiat de ea. A luat-o pe după un umăr şi a început să meargă.

— Copiii tăi au să ia lepră. Cele două femei au trecut pe sub spada soldatului. Femeia ta are să fie ibovnica Necuratului.

N-au întors capul. Soldatul a mai ţinut un timp spada ridicată, apoi s-a întors spre cele două femei care traversau piaţa.

— Să plecăm de-aici, fata mea, i-a zis Francesca de cum au intrat pe uliţa Bisbe, acum pustie.

Aledis s-a cutremurat.

— Trebuie să trec pe la han.

— Nu, nu. Să mergem. Acum. Fără să pierdem nicio clipă.

— Dar Teresa şi Eulàlia?

— O să le dăm de veste, a răspuns Francesca, strângând-o la piept pe fata de la Figueras.

După piaţa Sant Jaume, au trecut pe lângă cartierul evreiesc, îndreptându-se spre poarta Boquería, cea mai apropiată. Păşeau îmbrăţişate, nezicând nimic.

— Şi Arnau? a întrebat Aledis.

Francesca nu i-a dat nici un răspuns.

Prima parte i-a ieşit după cum plănuise. În acele clipe, Arnau era pesemne înconjurat de *bastaixos,* în micuţa navă de cabotaj închiriată de Guillem. Înţelegerea cu infantele don Juan fusese limpede; Guillem şi-a amintit vorbele lui: „Locţiitorul nu se leagă, le spusese dinainte Francesc de Perellós, decât să nu înfrunte întreaga *host* a Barcelonei; în nici un caz nu va sfida Inchiziţia şi nici nu va încerca s-o silească să întreprindă ceva ori să-i pună la îndoială hotărârile. În cazul în care planul tău izbândeşte şi Estanyol e slobozit, infantele n-are să-l apere dacă Inchiziţia îl popreşte iar ori îl osândeşte; e clar?” Guillem se învoise, îi dăduse ordinul de plată a împrumuturilor ieftine oferite regelui. Acum urma a doua parte: să-l convingă pe Nicolau că Arnau era sărac lipit şi n-avea să obţină nimic urmărindu-l ori osândindu-l. Ar putea să fugă cu toţii la Pisa şi să lase avutul lui Arnau în mâinile Inchiziţiei; în fond, îl şi avea, iar osândirea lui Arnau, chiar în lipsă, aducea cu sine exproprierea. De aceea încerca Guillem să-l inducă în

eroare pe Eimeric; n-avea nimic de pierdut, dar multe de câştigat: liniştea lui Arnau şi faptul că Inchiziţia n-avea să-l mai urmărească în viaţa lui.

Nicolau l-a lăsat să aştepte câteva ceasuri, la capătul cărora s-a ivit împreună cu un evreu mititel, ce purta gherocul negru de rigoare, pe care lucea emblema galbenă. Evreul purta sub braţ ceva catastife şi îl urma pe inchizitor cu paşi mici şi iuţi. A ocolit privirea lui Guillem când, cu o singură mişcare, Nicolau le-a poruncit amândurora să intre în odaia lui de lucru.

Nu i-a poftit să stea jos. Iar el, da, el s-a pus la masă.

— Dacă-i drept ceea ce spui… a început, vorbindu-i lui Guillem, Estanyol este *abatut.*

— Domnia Voastră ştiţi că faptul e de netăgăduit, a răspuns Guillem; regele nu-i datorează nici un ban lui Arnau Estanyol.

— Îl pot chema pe judele finanţelor din cetate, a ameninţat inchizitorul. Ar fi o ironie a sorţii ca tocmai cetatea care l-a luat de la Sfântul Oficiu să-l execute drept *abatut.*

„În ruptul capului, a fost ispitit Guillem să-i răspundă; slobozia lui Arnau e la mine; şi pot înfăţişa pur şi simplu ordinul de plată al lui Abraham Levi.” Nu. Nicolau nu-l primise pentru a-l ameninţa că-l va pârî pe Arnau judelui din cetate. Voia paralele lui, cele pe care le făgăduise papei, aceleaşi despre care evreul, nesmintit prieten al lui Jucef, îi făcuse cunoscut că putea dispune de ele.

Guillem a amuţit.

— Aş putea-o face, a stăruit Nicolau.

Guillem a deschis mâinile, iar Nicolau l-a privit cu băgare de seamă.

— Cine eşti? l-a întrebat în cele din urmă.

— Numele meu este…

— Lasă, lasă, l-a oprit Eimeric, dând din mână; eşti Sahat din Pisa. Dar poftesc să aflu de ce un bărbat din Pisa apără un eretic din Barcelona.

— Arnau Estanyol are sumedenie de prieteni, chiar şi la Pisa.

— Necredincioşi şi eretici! a strigat Nicolau.

Guillem a deschis iar mâinile. Cât avea să mai dureze până va da înapoi în faţa paralelor? Nicolau a părut că-l înţelege. Preţ de câteva clipe a păstrat tăcerea.

— Şi ce oferă prietenii lui Arnau Estanyol Inchiziţiei? a încuviinţat în cele din urmă.

— În aceste catastife, a dat pe faţă Guillem, împungându-l cu mâna pe micul evreu, care nu-şi lua ochii de la masa lui Nicolau, sunt înscrisuri făcute de hatârul unui creditor al lui Arnau Estanyol, o avere.

Pentru întâia oară, inchizitorul i s-a adresat evreului.

— E drept?

— Da, i-a zis. Încă de la început apar înscrisuri de hatârul lui Abraham Levi.

— Alt eretic! s-a repezit Nicolau.

Toţi trei au amuţit.

— Dă-i înainte, a poruncit inchizitorul.

— Paralele din înscrisuri au tot crescut în cursul anilor. Azi, ar putea fi peste cincisprezece mii de livre.

Ochii mijiţi ai inchizitorului au sclipit, iar lui Guillem şi evreului nu le-a scăpat acest lucru.

— Ei bine? a întrebat, adresându-i-se lui Guillem.

— Prietenii lui Arnau Estanyol l-ar putea face pe evreu să renunţe la creditul lui.

Nicolau s-a răsturnat în jilţul din lemn.

— Prietenul Domniei Tale e slobod. Paralele nu-s de dar. De ce-ar dărui cineva, oricât de bun prieten ar fi, cincisprezece mii de livre?

— Arnau Estanyol a fost eliberat doar de *host,* spuse Guillem întărindu-l pe „doar”.

Arnau putea fi luat încă drept supusul Sfântului Oficiu. Sosise clipa. Cântărise totul în ceasurile de aşteptare în antecameră, tot privind spadele ofiţerilor Inchiziţiei. Să nu subestimeze inteligenţa lui Nicolau. Inchiziţia nu-şi întindea jurisdicţia asupra unui arap, dacă Nicolau nu dovedea că acela îl atacase de-a dreptul. Niciodată nu putea face târg cu un inchizitor. Eimeric trebuia să i-l ofere. Un necredincios nu putea încerca să cumpere Sfântul Oficiu.

Nicolau l-a îndemnat cu privirea să urmeze. „Nu mă prinzi tu pe picior greşit”, s-a încurajat Guillem în sinea lui.

— Poate că aveţi dreptate, a spus. E drept că, odată slobod Arnau, nu există nici un temei de bun-simţ pentru cineva să dea atâţia bani. Ochii inchizitorului s-au făcut două linii subţiri. Nu pricep de ce m-au trimis aici; mi-au îndrugat că Domnia Voastră aveaţi să înţelegeţi, dar vă împărtăşesc părerea dreaptă. Îmi pare rău că v-am făcut să pierdeţi vremea.

Guillem aştepta ca Nicolau să se hotărască. În fine, inchizitorul s-a îndreptat în jilţ şi a deschis ochii; Guillem a ştiut că biruise.

— Pleacă, i-a poruncit evreului. De cum omuleţul a închis uşa, Nicolau a mers înainte, dar tot neinvitându-l să ia loc. Prietenul Domniei Tale e slobod, ce mai, dar judecata lui n-a sfârşit. Am mărturisirea lui. Chiar slobod, pot să-l declar eretic recăzut în erezie. Inchiziţia, a urmat, parcă vorbind pentru sine, nu poate împlini hotărâri de moarte; asta trebuie s-o facă braţul secular, regele. Prietenii Domniei Tale, a adăugat, adresându-i-se lui Arnau, trebuie să ştie că vrerea regelui e schimbătoare. Poate într-o zi…

— Sunt sigur că şi Domnia Voastră şi regele veţi lucra cum trebuie, a răspuns Guillem.

— Regelui îi e foarte limpede ce are de făcut: să lupte contra necredincioşilor, să întindă creştinătatea spre toate colţurile regatului, dar Biserica…; uneori e greu să ştii ce alegere e mai bună în folosul unui popor fără graniţe. Prietenul Domniei Tale, Arnau Estanyol, şi-a mărturisit vinovăţia, şi mărturisirea lui nu poate să rămână neosândită. Nicolau şi-a curmat spusele şi s-a uitat din nou la Guillem. „Tu trebuie să fii acela”, a insistat arapul din priviri. Oricum, i-a dat înainte inchizitorul în faţa tăcerii lui, Biserica şi Inchiziţia trebuie să fie binevoitoare, dacă aşa izbutesc să acopere alte nevoi care, până la urmă, sunt spre binele tuturor. Oare prietenii Domniei Tale, cei care te-au trimis aici, ar încuviinţa o pedeapsă mai mică?

„N-am să mă târguiesc cu tine, Eimeric, s-a încurajat Guillem în sinea lui. Doar Allah, fie-i numele binecuvântat, ştie ce-ai să păţeşti dacă mă opreşti, numai El ştie dacă în spatele acestor ziduri sunt ochi care ne văd şi urechi care ne ascultă. Tu trebuie să dai dezlegarea.”

— Nimeni n-are să pună vreodată la îndoială hotărârile Inchiziţiei, i-a răspuns.

Nicolau s-a foit în jilţ.

— Domnia Ta ai cerut să ne vedem între patru ochi, spunând că ai ceva ce-mi poate trezi interesul. Ai zis că nişte prieteni de-ai lui Arnau Estanyol l-ar putea face pe cel mai mare creditor al lui să renunţe la un credit de cincisprezece mii de livre. Ce vrei, necredinciosule?

— Eu ştiu ce nu vreau, s-a mărginit să-i răspundă Guillem.

— Bine, a zis Nicolau, ridicându-se. Pedeapsa cea mai mică: *sambenito* în fiece duminică a unui an, în catedrală, dacă prietenii tăi obţin renunţarea la credit.

— La biserica Sfânta Maria.

Guillem s-a mirat, auzindu-se, dar vorbele îi ieşiseră din adâncurile fiinţei. Unde, dacă nu la Sfânta Maria, putea să execute Arnau pedeapsa unui *sambenito?*

Capitolul 57

Mar a încercat să meargă în urma cetei care îl purta pe Arnau, dar norodul adunat n-o lăsa. Şi-a amintit ultimele vorbe rostite de Aledis:

— Ai grijă de el, îi strigase peste aclamaţiile întregii *host.*

Şi zâmbise.

A fugit cât o ţineau picioarele, împiedicându-se, cu spatele la torentul oamenilor, care o târa.

— Ai mare grijă de el, repetase Aledis, pe când Mar se tot uita la ea, încercând să se ferească de toţi cei care îi ieşeau în cale; aşa am vrut să fac şi eu cu mulţi ani în urmă.

Apoi se făcuse brusc nevăzută.

Mar a fost gata să cadă, să fie călcată în picioare. „O *host* nu-i pentru muieri”, a mustrat-o un bărbat care o împinsese fără să-i pese. A izbutit să se întoarcă. A căutat stindardele care tocmai ajungeau în piaţa Sant Jaume, la capătul uliţei Bisbe. Pentru întâia oară în dimineaţa aceea, Mar a uitat de lacrimi şi din gât i-a ieşit un strigăt care i-a amuţit pe toţi cei din jur. Nici măcar nu s-a gândit la Joan. A strigat, a împins, a izbit cu picioarele, şi-a croit drum cu coatele.

Întreaga *host* a intrat în piaţa Blat. Mar era destul de aproape de Fecioara care, pe umerii cetei de *bastaixos,* dănţuia pe pietrele din buricul pieţei, dar Arnau… Lui Mar i s-a părut că auzea discutând niscai bărbaţi şi sfetnici ai cetăţii. Printre ei, da, acolo era. Îi mai lipseau doar câţiva paşi, dar lumea se grămădise în piaţă. A zgâriat braţul unui bărbat care nu voise să se dea la o parte. Acela a scos din teacă un pumnal şi pentru o clipă…; dar a râs până la urmă cu lacrimi şi a lăsat-o să i-o ia înainte. Arnau trebuia să fie în urma lui, dar, când s-a întors cu spatele, n-a dat decât de sfetnici şi de căpetenia breslei de *bastaixos.*

— Unde-i Arnau? l-a întrebat, gâfâind şi asudând.

Impunătorul *bastaix,* căruia îi atârna la gât cheia Urnei Sfinte, a lăsat ochii în jos, ca s-o privească. Era o taină. Inchiziţia…

— Sunt Mar Estanyol, a zis grăbită. Sunt orfana unui *bastaix,* Ramon. Trebuie să-l fi cunoscut.

Nu. Nu-l cunoscuse, dar auzise vorbindu-se de el şi de fiica lui, pe care Arnau o adoptase.

— Fugi pe plajă, s-a mărginit să-i spună.

Mar a traversat piaţa şi a zburat pe uliţa Mar, părăsită de întreaga *host.* I-a ajuns din urmă în dreptul consulatului; şase *bastaixos* îl purtau pe sus pe Arnau, încă zăpăcit.

Mar a vrut să se arunce asupra lor, dar mai înainte s-a băgat între ei un *bastaix;* sfaturile date de omul din Pisa fuseseră limpezi: nimeni nu trebuia să ştie unde îl duceau pe Arnau.

— Dă-mi drumul! a strigat Mar, dând din picioare în văzduh.

Tânărul *bastaix* o luase de cingătoare, încercând să nu-i facă rău.

Nu cântărea nici cât jumătate din oricare piatră ori povară pe care o căra zilnic.

Arnau! Arnau!

De câte ori nu visase să audă acel strigăt? Când deschidea ochii, se vedea purtat pe sus de mâinile unor bărbaţi ale căror obraze nici măcar nu le putea zări. Îl duceau undeva, grăbiţi şi tăcuţi. Ce se întâmpla? Unde era? Arnau! Da, era strigătul pe care cândva îl scoseseră ochii codanei pe care el o trădase în conacul lui Felip de Ponts.

Arnau! Plaja. Amintirile i s-au topit în vuietul valurilor şi al brizei cu miros sărat. Ce căuta pe plajă?

— Arnau!

Vocea a ajuns la el de hăt-departe.

Toţi *bastaixos* au intrat în apă, îndreptându-se spre bărcuţa care trebuia să-l ducă pe Arnau la luntrea închiriată de Guillem, care aştepta pe la jumătatea portului. Apa mării l-a stropit pe Arnau.

— Arnau.

— Aşteptaţi, a bolborosit, dând să se ridice, vocea… Cine…?

— O femeie, a zis unul dintre ei. N-o să ne facă necazuri. Trebuie…

Arnau stătea în picioare, lângă barcă, şi *bastaixos* îl ţineau de subsuori. S-a uitat spre plajă. „Mar te aşteaptă.” Vorbele lui Guillem i-au amuţit pe toţi cei din jur. Guillem, Nicolau, Inchiziţia, temniţa; totul i s-a învârtejit în minte.

— Dumnezeule! a exclamat. Aduceţi-o! Vă rog!

Unul dintre *bastaixos* s-a grăbit spre locul unde se oprise Mar.

Arnau a văzut-o alergând la el.

Cu ochii pe ea, ceata de *bastaixos* a stat în loc, iar Arnau s-a desprins de ei; părea că şi cel mai mic val îl putea trânti, doar atingându-i gleznele.

Mar a stat în faţa lui Arnau, iar el o aştepta cu braţele căzute de-a lungul trupului; i-a zărit lacrima care i se prelingea pe obraz. S-a apropiat şi i-a cules-o cu buzele.

N-au schimbat nicio vorbă. Chiar ea i-a ajutat pe *bastaixos* să-l urce în barcă.

Nu-i folosea la nimic să-l înfrunte pe rege atât de făţiş.

De când plecase Guillem, Nicolau mergea dintr-un capăt într-altul al camerei lui de lucru. Dacă Arnau n-avea bani, n-avea nici un rost să-l acuze. Papa nu i-ar ierta nicicând că nu se ţinuse de făgăduiala făcută. Bărbatul din Pisa trebuia poprit. Dacă voia să-şi ţină făgăduiala făcută papei…

Câteva lovituri în uşă i-au atras luarea-aminte, dar Nicolau a privit-o şi a mers înainte.

Da. O osândă mai mică i-ar salva reputaţia de inchizitor, l-ar scăpa de o înfruntare cu regele, i-ar aduce o grămadă de parale pentru…

Loviturile din uşă s-au înteţit.

Nicolau s-a uitat iar la ea.

I-ar fi plăcut să se războiască cu Estanyol. Şi maică-sa? Ce se alesese de bătrână? Sigur că profitase de zăpăceală.

Loviturile au sunat în odaie. Lângă uşă, Nicolau a deschis-o mânios.

— Ce…?

Cu pumnul strâns, Jaume de Bellera tocmai dădea să bată din nou.

— Ce vrei? l-a întrebat inchizitorul, privindu-l pe ofiţerul care ar fi trebuit să stea de strajă în antecameră, dar care stătea într-un ungher, în spatele spadei lui Genís Puig. Cum îndrăzniţi să ameninţaţi un soldat al Sfântului Oficiu? a tunat.

Genís şi-a tras spada, privindu-şi însoţitorul.

— Aşteptăm de multă vreme, a răspuns seniorul de Navarcles.

— Nu poftesc să primesc pe nimeni, i-a strigat Nicolau ofiţerului, care scăpase de hărţuiala lui Genís; ţi-am mai dat această poruncă.

Inchizitorul a dat să închidă uşa, dar Jaume de Bellera nu l-a lăsat.

— Sunt baron de Catalonia, a zis lăbărţându-şi vorbele, şi merit respectul cuvenit cinului meu.

Auzind spusele prietenului, Genís a încuviinţat şi a stăvilit din nou, cu spada în mână, calea ofiţerului, care încerca să-i sară în ajutor inchizitorului.

Nicolau s-a uitat în ochii seniorului de Bellera. Putea să ceară ajutor; restul gărzii avea să vină neîntârziat, dar ochii aceia întărâtaţi… Cine ştie ce puteau să facă doi bărbaţi deprinşi să-şi impună vrerea? A oftat. Neîndoios, aceea nu părea să-i fie cea mai bună zi din viaţă.

— Ei bine, baroane, a încuviinţat, care ţi-e vrerea?

— Ai făgăduit că-l vei osândi pe Arnau Estanyol şi, în schimb, l-ai lăsat să scape.

— Nu-mi aduc aminte să fi făcut vreo făgăduială, iar cât despre faptul că eu l-aş fi lăsat să scape… De fapt, l-a lăsat să scape chiar regele vostru, a cărui nobleţe o apăraţi sus şi tare ca şi pe a voastră, şi care n-a sărit în ajutorul Bisericii. Lui să-i cereţi socoteală.

Jaume de Bellera a bâiguit ceva vorbe nedesluşite şi a dat din mâini.

— Încă îl mai puteţi osândi, a amintit în cele din urmă.

— Şi-a luat tălpăşiţa, l-a dumirit Nicolau.

— O să ţi-l aducem noi! a strigat Genís Puig, ameninţându-l chiar şi pe ofiţer, dar rămânând atent la el.

Nicolau s-a întors la cavaler. De ce trebuia să le dea lămuriri?

— Ţi-am adus dovezi îndestulătoare despre păcatul lui, s-a răţoit Jaume de Bellera. Inchiziţia nu poate…

— Ce dovezi? a lătrat Eimeric. Pedanţii ăia doi îi dădeau prilejul să-şi salveze onoarea. Dacă dezminţea dovezile... Ce dovezi? a repetat. Pâra unui posedat de Necuratul ca Domnia Ta, baroane? Jaume de Bellera a încercat să-i curme spusele, dar Nicolau l-a împiedicat, dând cu furie din mână. Am căutat înscrisurile despre care ziceai că le-a făcut episcopul când te-ai născut. S-au înfruntat din priviri. Şi nu le-am găsit, ştii asta?

Genís Puig şi-a lăsat să cadă mâna în care ţinea spada.

— Trebuie să fie în arhivele lui, s-a apărat Jaume de Bellera.

Nicolau s-a mărginit să tăgăduiască.

— Şi Domnia Ta, cavalere? a strigat Eimeric, întorcându-se la Genís. Ce ai împotriva lui Arnau Estanyol? Inchizitorul a citit pe faţa lui Genís spaima celui care ascunde adevărul; asta era treaba lui. Ştii că înfăptuieşti un delict când minţi Inchiziţia? Genís a căutat sprijin la Jaume de Bellera, dar nobilul avea privirea pierdută undeva în camera de lucru a inchizitorului. Era singur. Ei, ce zici, cavalere? Genís s-a mişcat, căutând să-şi ascundă privirea. Ce v-a făcut zaraful? s-a înfuriat Nicolau. Poate că v-a dus la sapă de lemn?

Genís a răspuns. A durat doar o secundă, una în care s-a uitat cu coada ochiului la inchizitor. Asta era. Ce altceva îi putea face un zaraf unui cavaler dacă nu să-l ducă la sapă de lemn?

— Pe mine, nu, a răspuns cu nevinovăţie.

— Pe Domnia Ta, nu? Atunci pe tatăl Domniei Tale?

Genís a pus ochii în pământ.

— Aţi încercat să folosiţi Sfântul Oficiu în slujba minciunii! Aţi făcut o pâră falsă cu gând de răzbunare!

Mânat de strigătul inchizitorului, Jaume de Bellera s-a întors la realitate.

— Şi-a ars tatăl, a stăruit Genís, într-o şoaptă abia auzită.

Nicolau a tăiat aerul cu mâna deschisă. Ce se cuvenea să facă acum? Să-i întemniţeze şi să-i judece presupunea să continue o pricină pe care era mai bine s-o îngroape cât ai clipi din ochi.

— Vă veţi înfăţişa notarului şi veţi retrage pârele; de nu... S-a înţeles? a strigat în faţa lâncezelii celor doi. Amândoi au acceptat. Inchiziţia nu poate judeca pe cineva folosind pâre mincinoase. Duceţi-vă, a încheiat, însoţindu-şi porunca de un semn făcut ofiţerului.

— Te-ai juruit să-ţi răzbuni onoarea, i-a amintit Genís Puig lui Jaume de Bellera, când s-au întors spre uşă.

Nicolau a auzit spusele cavalerului. A auzit şi răspunsul.

— Nici un senior de Navarcles n-a călcat vreodată un legământ, a replicat Jaume de Bellera.

Inchizitorul general a închis ochii. Îi era lehamite. Slobozise un vinovat. Tocmai poruncise unor martori să-şi retragă pârele. Avea legături neguţătoreşti cu... unul din Pisa, nici măcar nu ştia bine cu

cine! Şi dacă Jaume de Bellera îşi ţinea cuvântul înainte ca el să pună mâna pe agoniseala rămasă de pe mâna lui Arnau? Va mai dura înţelegerea cu omul din Pisa? Totul trebuia trecut definitiv sub tăcere.

— Ei bine, atunci, a strigat în spatele celor doi, seniorul de Navarcles îşi va călca legământul.

Amândoi s-au întors la el.

— Ce-aţi grăit?! a exclamat Jaume de Bellera.

— Că Sfântul Oficiu nu poate îngădui ca doi… a făcut o mişcare dispreţuitoare cu mâna… doi mireni să-mi pună sub semnul îndoielii hotărârea. Asta-i justiţia divină. Nu mai e nicio răzbunare! Ai priceput, Bellera? Nobilul a stat în cumpănă. Dacă-ţi ţii legământul, am te judec ca pe un posedat de Necuratul. Acum m-ai priceput?

— Dar cuvântul dat…

— În numele Sfântului Oficiu, te scutesc de el. Jaume de Bellera a încuviinţat. Şi Domnia Ta, a adăugat, adresându-se lui Genís Puig, ai mare grijă să nu răzbuni ceea ce Inchiziţia a judecat deja. E limpede?

Genís Puig a acceptat.

Luntriţa, lungă de doar zece metri, cu o velă latină, îşi căutase refugiu în scobitura unui mic golf de pe ţărmul de la Garraf, departe de trecerea navelor, unde nu se putea ajunge decât pe mare.

O cocioabă care abia de se ţinea pe picioare, durată de pescari din resturile pe care Mediterana le arunca pe uscat, spărgea monotonia pietrelor şi pietricelelor cenuşii care înfruntau soarele, ca să-i înapoieze lumina şi căldura cu care le mângâia.

Pilotul luntrei primise, odată cu o pungă mare de galbeni, porunci sigure de la Guillem. „Ai să-l laşi acolo cu un năier de încredere, apă şi merinde destule, apoi ai să cabotezi, dar alege porturi din apropiere, şi întoarce-te la Barcelona barem la două zile, ca să primeşti porunci de la mine; ai să primeşti şi mai multe parale când totul se va isprăvi", îi făgăduise, ca să-i cumpere credinţa. Nu era nevoie: Pe Arnau năierii îl iubeau, crezându-l un consul drept, dar bărbatul se învoise să ia paralele alea bune. Nu se aşteptase însă la Mar, iar tânăra nu voise să împartă îngrijirea lui Arnau cu un năier.

— Numai eu am să-l îngrijesc, a stăruit de cum au debarcat în golfuleţ şi l-au dus pe Arnau în colibă.

— Dar omul nostru din Pisa… a încercat să spună pilotul.

— Zi-i celui din Pisa că e Mar cu el şi, de nu-i place, întoarce-te din drum cu năier cu tot.

Vorbea poruncitor, fapt puţin obişnuit la o femeie. Pilotul s-a uitat la ea şi a încercat iar să-i ţină piept.

— Pleacă! s-a mărginit ea să-i poruncească.

Când luntrea s-a pierdut în spatele stâncilor care apărau golfuleţul, Mar a răsuflat adânc, ridicându-şi faţa la cer. De câte ori îşi refuzase,

oare, acea închipuire? De câte ori, cu amintirea lui Arnau în suflet, încercase să se convingă că alta îi era soarta? Iar acum... S-a uitat la cocioabă. Arnau nu se deşteptase încă. În cursul călătoriei, Mar îl cercetase dacă avea fierbinţeală ori dacă cumva nu era rănit. S-a pus pe marginea bărcii, picior peste picior, şi i-a sprijinit capul pe genunchi.

El deschisese de nenumărate ori ochii, o privise şi îi închisese la loc, cu zâmbetul pe buze. Ea îi prindea o mână într-ale sale şi, ori de câte ori el o privea, i-o strângea până ce el se lăsa în voia somnului. Făcuse aşa de nenumărate ori, de parcă Arnau voia să fie sigur că ea era de-adevăratelea cu el. S-a întors în colibă şi s-a aşezat la picioarele lui.

Guillem a hoinărit două zile prin Barcelona, amintindu-şi de locurile care făcuseră parte din viaţa lui atâta amar de vreme. Nu se schimbaseră prea multe în cei cinci ani câţi stătuse la Pisa. În ciuda lipsurilor, cetatea era un furnicar. Barcelona se deschidea ca întotdeauna spre mare, apărată doar de *tasques,* unde Arnau împotmolise baleniera, când Pedro cel Crud ameninţase cu flota lui ţărmul cetăţii; între timp, zidul de apus, poruncit de Pedro al III-lea, se înălţa tot mai sus. Ca şi şantierul naval ale regelui. Până ce avea să fie isprăvit, navele se împotmoleau, se reparau ori se întocmeau tot în vechiul şantier, la picioarele plajei, în faţa turnului Regomir. Acolo, Guillem s-a lăsat purtat de mirosul tare al gudronului cu care meşterii, după ce îl amestecau cu câlţi, călăfătuiau navele. A privit truda dulgherilor de pe uscat, a marangozilor şi meşterilor frânghieri. Cu mult timp în urmă, îl întovărăşise pe Arnau să-i cerceteze pe cei din urmă, nu cumva să îmbine cânepă veche şi nouă în împletitura odgoanelor ori parâmelor. Se plimbau printre bărci, însoţiţi solemn de dulgheri. După ce controla odgoanele, Arnau se îndrepta nesmintit spre călăfătuitori. Îşi luau rămas-bun de la însoţitori şi, pe când ceilalţi îi priveau de departe, vorbeau singuri cu ei.

„Truda lor e nespus de însemnată; legea nu le îngăduie să fie plătiţi după truda lor”, îl lămurise pe Guillem întâia oară. De aceea şi vorbea consulul cu călăfătuitorii, ca să afle dacă vreunul dintre ei, împins de nevoi, nu împlinea acea normă menită să stea chezăşie apărării navelor.

Guillem a văzut cum unul dintre ei cerceta minuţios, în genunchi, îmbinarea pe care tocmai o călăfătuise. Icoana l-a făcut să închidă ochii. A strâns din buze şi a dat din cap. Mult mai luptaseră ei doi alături, iar acum Arnau se ascundea într-un golfuleţ, aşteptând ca inchizitorul să-i dea o pedeapsă uşoară. Creştini! Barem era cu el Mar, fetiţa lui. Guillem n-a fost uimit când, după ce îi lăsase pe Mar şi pe Arnau acolo, pilotul luntrii venise la piaţa de grâne şi-i istorisise toate

cele întâmplate. Aşa era fetiţa lui!

— Mult noroc, frumoaso! a şoptit.

— Ai cuvântat ceva?

— Nimic, nimic. Ai făcut foarte bine. Pleacă din port şi vino înapoi peste două zile.

În prima zi, n-a primit veşti de la Eimeric. În a doua, a hoinărit prin Barcelona. Nu putea sta în piaţa de grâne; şi-a lăsat acolo slugile, cărora le poruncise să-l caute prin toată cetatea dacă întreba cineva de el.

Mahalalele neguţătorilor erau neschimbate. Putea străbate Barcelona cu ochii închişi, călăuzit doar de mirosul fiecăreia. Catedrala, ca şi Sfânta Maria ori biserica Pi nu erau încă isprăvite, deşi Templul Mării era mult mai avansat decât celelalte două. Santa Clara era toată numai schele, ca şi Santa Anna. Guillem a stat în faţa fiecărei biserici, privind la truda dulgherilor şi zidarilor. Şi Zidul Mării, şi portul? Ciudaţi mai erau creştinii ăştia.

— La piaţa de grâne cineva întreabă de Înălţimea Voastră, i-a dat pe faţă în cea de-a treia zi un slujitor care venise gâfâind.

„Ai încuviinţat, Nicolau?” s-a întrebat Guillem, grăbind spre han.

Nicolau Eimeric a semnat hotărârea în faţa lui Guillem, stând în picioare în faţa mesei. Apoi a pecetluit-o şi i-a înmânat-o pe muteşte.

Guillem a luat înscrisul şi a început să-l citească pe loc.

— La sfârşit, la sfârşit, l-a grăbit inchizitorul.

Îl silise pe notar să trudească toată noaptea şi n-avea să aştepte toată ziua doar ca să-l citească necredinciosul.

Guillem s-a uitat la Nicolau pe deasupra înscrisului de hotărâre şi a citit mai departe temeiurile inchizitorului. Carevasăzică, Jaume de Bellera şi Genís Puig îşi retrăseseră pâra; oare cum izbutise inchizitorul să-i convingă? Mărturia Margaridei Puig era pusă de Nicolau sub semnul îndoielii, după ce tribunalul luase la cunoştinţă că familia ei ajunsese la sapă de lemn din pricina negoţurilor făcute cu Arnau; şi cea a lui Elionor, fiindcă nu dăduse dovadă de dăruirea şi supunerea pe care orice femeie i le datora soţului!

În plus, Elionor susţinea că pârâtul îmbrăţişase în văzul lumii o jidoavcă cu care presupunea că el ar fi preacurvit, şi îi cita drept martori ai acelei purtări făţişe chiar pe Nicolau şi pe episcopul Berenguer d’Erill. Guillem s-a uitat iar la Nicolau pe deasupra înscrisului de hotărâre; inchizitorul i-a înfruntat privirea. „Nu-i adevărat, zicea Nicolau, că pârâtul îmbrăţişase o jidoavcă în clipa numită de Elionor. Nici el, nici Berenguer d’Erill, care semna şi el înscrisul de hotărâre (Guillem s-a dus la ultima foaie, ca să vadă semnătura şi pecetea episcopului), nu-i puteau adeveri pâra. Fumul, focul, zarva, patima, oricare dintre împrejurări, mai zicea Nicolau,

putuseră pesemne s-o facă pe femeie, slabă de înger prin fire, să creadă că zărea aşa ceva. Dat fiind că învinuirea adusă de Elionor lui Arnau, cum că preacurvise cu o jidoavcă, era închipuită, fireşte, şi mai puţin încă puteau fi crezute celelalte feţe ale pârei.”

Guillem a zâmbit.

Singurele fapte care puteau fi pe drept cuvânt crezute ruşinoase erau cele pomenite de preoţii de la Sfânta Maria a Mării. Vinovatul recunoscuse blasfemiile, măcar că se căise de ele în faţa tribunalului, ultima vrere a unei judecăţi a Inchiziţiei. De aceea, Arnau Estanyol era osândit la plata unei amenzi, care consta în luarea întregului avut, şi o penitenţă făcută în fiece duminică a unui an întreg, în faţa Sfintei Maria a Mării, purtând *sambenito* precum toţi osândiţii.

Guillem a încheiat: a citit toate formele legiuite, apoi semnăturile şi peceţile inchizitorului şi episcopului. Izbândise!

A înfăşurat înscrisul şi a căutat în caftan ordinul de plată semnat de Abraham Levi, ca să i-l dea lui Nicolau. A privit tăcut cum inchizitorul citea înscrisul ce adeverea ruina, dar şi slobozia şi viaţa lui Arnau; oricum, tot n-ar fi ştiut să-l lămurească vreodată de unde veneau paralele şi de ce dosise atât de mulţi ani ordinul de plată.

Capitolul 58

Arnau nu s-a trezit până la căderea serii. În amurg, Mar a aprins în colibă un focuşor de frunze uscate şi surcele strânse de pescari. Marea era liniştită. A ridicat privirea la cerul înstelat. Apoi la stâncile din jurul golfuleţului; luna dansa pe muchiile stâncilor, luminându-le capricios ici şi colo.

A tras adânc în piept tăcerea, a savurat liniştea. Lumea nu exista. Barcelona nu era nici ea, Inchiziţia nici atât, şi nici măcar Elionor ori Joan: existau numai ea şi Arnau.

La miezul nopţii, a auzit zgomot în colibă. S-a ridicat să meargă acolo, dar Arnau a ieşit în bătaia lunii. Au stat amândoi liniştiţi, la câţiva paşi unul de altul.

Mar era între Arnau şi lumina focului. Lumina flăcărilor îi desena silueta şi-i topea trupul în beznă. „Am şi ajuns în cer?” s-a întrebat Arnau. Pe măsură ce ochii i se deprindeau cu umbra, trăsăturile ce-i populaseră visurile prindeau contur; întâi ochii, strălucitori – oare câte nopţi plânsese după ei? –, apoi nasul, pomeţii, fruntea, gura, buzele. Silueta şi-a deschis braţele spre el şi licărul vâlvătăilor i s-a strecurat printre coaste, mângâindu-i trupul prin veşmântul străveziu, complicele luminii şi beznei. Îl chema.

Arnau s-a supus chemării. Ce era? Unde era? Era chiar Mar? A găsit răspunsul în mâinile ei, în zâmbetul deschis spre el, în sărutul fierbinte primit pe buze.

Apoi, Mar l-a îmbrăţişat pe Arnau cu putere şi lumea s-a întors la viaţă. „Ia-mă în braţe”, i-a cerut. Arnau i-a îmbrăţişat umerii, lipit de pieptul ei. A auzit-o plângând. A simţit suspinele pieptului lipit de al lui şi a mângâiat-o pe creştetul capului, legănând-o blând. Câţi ani trebuiseră să se scurgă pentru ca ei să se poată bucura astfel? Câte greşeli trebuiseră să facă?

Arnau a luat capul lui Mar de pe umăr, ca să-l privească în ochi.

— Îmi pare rău, a început să-i spună, îmi pare rău că te-am dat…

— Taci, l-a oprit. Trecutul nu mai e. Nici nimic de iertat. Să începem de azi. Uite, i-a zis, depărtându-se de el şi luându-l de mână, uite marea. Marea nu ştie nimic despre trecut. E aici. Nu ne va cere nicicând lămuriri. Stelele şi luna sunt aici şi ne luminează, strălucind pentru noi. Ce le pasă lor de tot ce s-a întâmplat? Ne însoţesc şi de aceea sunt fericite; le vezi cum licăresc? Pâlpâie pe cer; ar face-o dacă le-ar păsa? Oare nu ne-ar bântui furtuna dacă Dumnezeu ar voi să ne osândească? Suntem singuri, tu şi cu mine, fără trecut, fără amintiri, fără vină, fără nimic ce s-ar putea pune în calea… iubirii noastre.

Arnau a rămas cu ochii la cer, apoi şi i-a mutat pe mare, privind valurile mici care ajungeau pe îndelete în golfuleţ, fără să se spargă. S-a uitat la peretele de stânci ocrotitoare şi s-a legănat în tăcere.

S-a întors la Mar, fără să-i lase mâna. Avea ceva să-i povestească, ceva dureros, ceva ce-i juruise Fecioarei după moartea primei soţii şi peste care nu putea trece. Privind-o în ochi, a lămurit-o şoptit.

Când a dovedit povestea, Mar a oftat.

— Nu ştiu decât că n-am de gând să te mai părăsesc, Arnau. Vreau să stau cu tine. Cum ai să vrei tu.

În zorii celei de-a cincea zile a sosit o luntre din care n-a coborât decât Guillem. Toţi trei s-au întâlnit pe mal. Mar i-a lăsat singuri, ca să se poată îmbrăţişa.

— Dumnezeule! a oftat Arnau.

— Care Dumnezeu? a întrebat Guillem cu un nod în gât, depărtându-l pe Arnau, dezvelindu-şi dantura albă într-un zâmbet.

— Al tuturor, a răspuns Arnau, alăturându-se bucuriei lui.

— Vino aici, fetiţa mea, i-a cerut Guillem, îmbrăţişând-o.

— Nu mai sunt fetiţa ta, i-a replicat Mar, zâmbind şăgalnic.

— Aşa ai să fii întotdeauna, a îndreptat-o Guillem.

— Aşa ai să fii întotdeauna, a întărit Arnau.

Astfel, îmbrăţişaţi toţi trei, s-au aşezat lângă jarul focului făcut cu o noapte înainte.

— Eşti slobod, Arnau, l-a lămurit Guillem de cum s-a aşezat pe jos; şi i-a întins înscrisul de hotărâre.

— Spune-mi ce zice, l-a rugat Arnau, nevrând să-l atingă. N-am citit nicicând un înscris de la tine.

— Spune că ţi se ia avutul. Guillem n-a desluşit nimic pe chipul lui Arnau. Că eşti osândit să porţi *sambenito* în toate duminicile unui an întreg, în faţa uşilor de la Sfânta Maria. În rest, Inchiziţia te lasă slobod.

Arnau s-a închipuit desculţ, îmbrăcat într-o tunică de penitent, lungă până la glezne, cu două cruci pictate, în faţa uşilor bisericii.

— Trebuia să bănuiesc că ai să izbândeşti de cum te-am zărit în faţa tribunalului, dar nu am fost în stare…

— Arnau, i-a tăiat vorba Guillem, ai auzit ce ţi-am zis? Inchiziţia îţi ia toată agoniseala.

Arnau a tăcut câteva clipe.

— Eram mort, Guillem, i-a spus; Eimeric mă urmărea. Şi, pe drept cuvânt, aş fi dat tot ce am, adică aveam, s-a îndreptat, luând-o pe Mar de mână, pentru aceste ultime zile. Guillem şi-a întors privirea la Mar, i-a văzut surâsul larg şi ochii strălucitori. Fetiţa lui; a surâs şi el. M-am gândit…

— Trădătorule! l-a ameninţat Mar cu o strâmbătură simpatică.

Arnau şi-a pus palma pe mâna tinerei.

— După câte îmi amintesc, trebuie să fi costat o grămadă de parale faptul că regele nu s-a ridicat împotriva întregii *host.*

Guillem a consimţit.

— Mulţumesc, a răspuns Arnau.

Cei doi bărbaţi s-au privit.

— Bine, a spus Arnau, hotărând să rupă vraja, şi tu? Cum ţi-a mers în toţi aceşti ani?

Soarele ajunsese sus pe cer şi toţi trei s-au dus spre luntre, după ce i-au făcut semne năierului să se apropie de golfuleţ. Arnau şi Guillem au urcat.

— Doar o clipă, s-a rugat Mar.

S-a întors spre golfuleţ şi a privit coliba. Ce-o aştepta acum? Penitenţa cu *sambenito,* Elionor…

A pus ochii în pământ.

— Nu-ţi face griji din pricina ei, a alinat-o Arnau, mângâindu-i pletele; cum n-avem nicio leţcaie, n-o să ne supere. Palatul din uliţa Montcada e din avutul meu, aşa că acum e al Inchiziţiei. Nu-i rămâne decât Montbui. Va trebui să se ducă acolo.

— Castelul, a şoptit Mar. O să-l ia Inchiziţia?

— Nu. Castelul şi pământurile sunt zestrea pe care i-a dat-o regele. Inchiziţia nu le poate lua ca pe avutul meu.

— Îmi pare rău pentru ţărani, a şoptit Mar, amintindu-şi de ziua când Arnau anulase cutumele nedrepte.

Nimeni n-a vorbit despre Matará, despre conacul lui Felip de Ponts.

— O să ieşim noi la liman… a început să spună Arnau.

— Despre ce vorbeşti? l-a iscodit Guillem. O să aveţi câte parale vă vor trebui. Dacă vreţi, putem recumpăra palatul din uliţa Montcada.

— Aceia-s banii tăi, l-a refuzat Arnau.

— Acestea-s paralele noastre. Uite ce-i, i-a lămurit pe amândoi, nu vă am decât pe voi. Ce-am să mă fac cu gologanii pe care îi am mulţumită dărniciei tale? Sunt ai voştri.

— Nu, nu, a stăruit Arnau.

— Voi sunteţi familia mea. Fetiţa mea şi bărbatul care m-a slobozit, şi mi-a dat avere. Asta înseamnă că nu mă vreţi alături de voi?

Mar a întins braţul spre Guillem. Arnau a bolborosit:

— Nu. N-am vrut să spun aşa ceva. Fireşte…

— Deci, paralele vin cu mine, l-a oprit iar Guillem. Ori vrei să le dau Inchiziţiei?

Întrebarea i-a furat un zâmbet lui Arnau.

— Şi am gânduri mari, a adăugat Guillem.

Mar încă mai privea spre golfuleţ. O lacrimă i-a curs pe chip. Nu s-a clintit. I s-a prelins pe obraji, s-a pierdut într-un colţ al buzelor. Se întorceau la Barcelona. La pedeapsa nedreaptă, la Inchiziţie, la Joan, fratele care-l trădase. Şi la soţia pe care o dispreţuia, de care nu putea să scape.

Capitolul 59

Guillem a închiriat o casă în mahalaua Ribera. S-a ferit de fast, dar casa era îndestulător de mare pentru toţi trei; o odaie pentru Joan, a gândit Guillem, dând poruncile cuvenite. Oamenii de pe plajă l-au primit cu dragoste pe Arnau, când a coborât din luntre în portul Barcelonei. Niscaiva neguţători, care urmăreau cum li se cărau mărfurile ori în trecere pe lângă bursă, l-au salutat, dând din cap.

— Nu mai sunt bogat, i-a recunoscut lui Guillem, neoprindu-se şi nerăspunzând la saluturi.

— Ia te uită cum umblă vestea, i-a răspuns fostul rob.

Arnau mărturisise că îndată după debarcare voia să meargă la Sfânta Maria, să-i aducă mulţumire Fecioarei pentru slobozenie; visurile lui trecuseră de la buimăceală la limpezimea micii statui care dănţuise peste capetele mulţimii, când sfetnicii cetăţii îl purtaseră pe braţe. Dar s-a oprit din drum în colţul uliţelor Canvis Vells şi Canvis Nous. Uşa şi ferestrele casei, banca erau larg deschise. În faţa lor, o ceată de curioşi s-a dat la o parte de cum l-au zărit sosind. N-au intrat. Toţi trei au recunoscut unele dintre mobilele şi calabalâcurile pe care soldaţii le îngrămădeau într-o căruţă de lângă poartă: masa lungă, mai lungă decât căruţa, acum legată cu funii, faţa de masă din catifea purpurie, foarfeca pentru tăiat monedele calpe, abacul, cuferele.

Apariţia bărbatului în negru, care făcea inventarul uneltelor i-a atras luarea-aminte lui Arnau. Dominicanul s-a oprit din scris şi l-a pironit cu privirea. Oamenii au amuţit, iar Arnau i-a recunoscut ochii: ei îl priviseră în timpul întrebărilor din spatele mesei, de lângă episcop.

— Mâncători de stârvuri, a şoptit.

Erau viaţa, trecutul, bucuriile şi păsurile lui. Niciodată n-ar fi crezut că avea să îi vadă cum îl jecmăneau. Nicicând nu dăduse prea mare atenţie averii lui şi totuşi ei îl prădau de când lumea.

Mar a simţit sudoarea din palma lui Arnau.

Dindărăt, cineva l-a huiduit pe monah; soldaţii au pus uneltele jos şi au scos armele din teacă. Alţi trei s-au ivit din casă cu armele în mâini.

— N-au să îngăduie şi altă ocară a norodului, i-a atras luarea-aminte Guillem, trăgând de Mar şi Arnau.

Soldaţii s-au repezit la curioşi, iar ei s-au spulberat grăbiţi în toate părţile. Arnau s-a lăsat tras de Guillem, privind îndărăt la căruţă.

Au uitat de biserica Sfânta Maria, la portalul căreia ajunseseră câţiva dintre soldaţii care urmăreau oamenii. I-au dat ocol, grăbiţi, ca să ajungă în piaţa Blat, şi de acolo la casa lui.

Vestea întoarcerii lui Arnau s-a răspândit în toată cetatea. Primii au sosit cei câţiva *missatges* de la consulat. Conţopistul n-a cutezat să-l

privească pe Arnau în faţă. I-a vorbit cu „prea onorate”, dar trebuia să-i dea înscrisul prin care Sfatul Celor o Sută din cetate îi lua cinul. După ce l-a citit, Arnau i-a întins mâna şi abia atunci acela şi-a ridicat privirea.

— A fost o onoare pentru mine să lucrez cu Domnia Ta.

— Onoarea a fost a mea, a răspuns Arnau. Nu vor oameni săraci, i-a lămurit pe Guillem şi pe Mar, când slujbaşul şi soldaţii au plecat de acolo.

— Trebuie să vorbim despre aşa ceva, şi-a amintit Guillem.

Dar Arnau a făcut semn cu capul că nu. Încă nu, a adăugat.

Mulţi alţii au trecut pe la noua casă a lui Arnau. Pe unii, precum căpetenia breslei de *bastaixos,* i-a primit Arnau; alţii, oameni de rând, s-au mărginit să-i transmită cele mai bune urări prin slujitori.

A doua zi, a venit Joan. De când primise vestea sosirii lui Arnau la Barcelona, Joan se întrebase necontenit ce-i istorisise Mar. Când nu mai putuse îndura îndoiala, hotărâse să-şi înfrunte spaimele, ducându-se să-şi vadă fratele.

Când Joan a intrat în sufragerie, Arnau şi Guillem s-au ridicat în picioare. Mar a rămas la masă.

„Ai ars leşul tatălui tău!” Învinovăţirea lui Nicolau Eimeric a sunat în urechile lui Arnau de cum l-a văzut intrând. Încercase să nu se gândească la ea.

Din uşa sufrageriei, Joan a îngăimat câteva vorbe; apoi a făcut cu capul plecat paşii care îl despărţeau de Arnau.

Acela a mijit din ochi. Venise să-i ceară iertare. Cum de putuse fratele lui…?

— Cum ai putut să faci aşa ceva? i-a aruncat, când Joan era în faţa lui.

Joan şi-a mutat privirile de la picioarele lui Arnau la Mar. Oare nu-l osândise ea destul? Trebuia să-i spună lui Arnau…? Dar tânăra părea uimită.

— La ce-ai venit? l-a întrebat Arnau cu răceală.

A căutat, deznădăjduit, un temei.

— Trebuie plătite datoriile la han, s-a auzit spunând.

Arnau a lovit aerul cu mâna şi s-a răsucit, întorcându-i spatele. Guillem a chemat un slujitor şi i-a dat aceluia o pungă cu bani.

— Du-te cu monahul şi încheiaţi socoteala de la han, a poruncit.

Joan a căutat sprijin la arap, dar Guillem nici măcar n-a clipit. A făcut cale întoarsă spre uşă şi s-a mistuit dincolo de ea.

— Ce-a fost între voi? l-a iscodit Mar, când Joan s-a dus din sufragerie.

Arnau a amuţit. Era nevoie ca ei să ştie? Cum să le spună că arsese leşul propriului tată şi că fratele lui îl pârâse Inchiziţiei? Numai el ştia tot.

— Să uităm trecutul, a răspuns până la urmă, barem ceea ce putem.

Mar a tăcut câteva clipe; apoi s-a învoit.

Joan a ieşit din casă în urma robului lui Guillem. În drum spre han, băiatul a trebuit să se întoarcă de câteva ori la monah, care rămânea în urmă, cu privirea pierdută. Urmau calea spre piaţa de grâne, pe care o ştia băiatul.

Totuşi, în uliţa Montcada robul nu l-a putut face pe Joan să-l urmeze. Călugărul împietrise în faţa uşilor mari ale palatului lui Arnau.

— Du-te tu să plăteşti, i-a poruncit Joan, dând să scape de smuciturile flăcăului. Eu am altă datorie de plătit, a şoptit în sinea lui.

Pere, bătrânul rob, l-a îndrumat la Elionor. De când îi trecuse pragul, şoptea necontenit câteva vorbe; le spunea tot mai tare, urcând scara de piatră alături de Pere, care îl privea uluit; apoi, de cum au ajuns în faţa lui Elionor, i-a zis tunător în faţă, înainte ca ea să poată vorbi:

— Ştiu că ai păcătuit!

Stând în picioare în salon, baroneasa l-a privit trufaş şi a replicat.

— Dar ce nerozii mai spui, frate?

— Ştiu că ai păcătuit! a repetat Joan.

Elionor a izbucnit în hohote de râs înainte de a-i întoarce spatele.

Joan i-a privit rochia din brocart scump. Mar suferise. El suferise. Arnau, Arnau trebuie să fi suferit la fel ca ei.

Elionor tot mai râdea, cu spatele la el.

— Cine te crezi, frate?

— Sunt un inchizitor al Sfântului Oficiu, a răspuns Joan. Şi în casa ta n-am nevoie de mărturisiri.

Elionor s-a întors în tăcere din pricina răcelii cu care vorbise Joan. L-a văzut cu un opaiţ în mână.

— Ce…?

N-a lăsat-o să sfârşească şi a aruncat cu opaiţul în ea. Uleiul a pătruns în rochia fastuoasă şi s-a aprins pe loc.

Elionor începu să urle.

Era toată o torţă, când bătrânul Pere i-a sărit în ajutor, urlând şi chemându-i şi pe ceilalţi robi. Joan l-a zărit cum lua de pe perete o tapiserie şi o arunca peste stăpână. Lovindu-l cu mâna, l-a dat pe rob la o parte, dar în uşa salonul se îmbulzeau deja alţi slujitori, cu ochii ieşiţi din orbite.

Cineva a cerut apă.

Joan a privit-o pe Elionor, căzută în genunchi, printre flăcări.

— Iartă-mă, Doamne! a bolborosit.

A căutat alt opaiţ. A pus mâna pe el şi s-a apropiat de Elionor, iar poalele sutanei au luat foc.

— Căieşte-te! a urlat înainte ca focul să-l cuprindă.

A lăsat opaiţul să cadă peste Elionor şi a îngenuncheat lângă ea.

Covorul pe care stăteau a început să ardă cu vâlvătăi. Câteva mobile s-au aprins şi ele.

Când robii au sosit cu apa, s-au mărginit s-o arunce peste ei din uşa salonului. Apoi, acoperindu-şi faţa, au fugit cu toţii de fumul cel gros.

Capitolul 60

15 august 1384
Sărbătoarea Ridicării la Ceruri
Biserica Sfânta Maria a Mării
Barcelona

Trecuseră şaisprezece ani.

Din piaţa Sfânta Maria, Arnau şi-a ridicat privirea la cer. Întreaga Barcelonă răsuna de dangătul celor patru clopote din biserică. Muzica lor i-a umplut inima; un fior i-a străbătut trupul în cadenţa lor. Văzuse cum fuseseră durate rând pe rând toate patru şi dorise să tragă şi el de funii alături de tineri: Assumpta, cel mai mare, de opt sute şaptezeci şi cinci de kilograme; Conventual, cel mijlociu, de şase sute cincizeci; Andrea, de două sute, Vedada, cel mai mic, de o sută, în vârful turnului.

În acea zi, se inaugura Sfânta Maria, biserica lui, şi clopotele păreau să sune altfel decât atunci când fuseseră ridicate, ori poate că el le auzea altfel? S-a uitat la turnurile octogonale care flancau faţada mare pe cele două laturi: înalte, zvelte, uşoare, din trei corpuri, fiecare mai îngust pe măsură ce urca la cer; deschise în cele patru vânturi prin ferestre ogivale; înconjurate cu balustrade, împodobite cu terase la fiecare nivel. Pe când se duraseră, Arnau pricepuse că aveau să fie fără fleşe şi capiteluri, fireşti ca marea, pe a cărei patroană o ocroteau, dar impunătoare şi fantastice, şi-a amintit privindu-le.

În straie de sărbătoare, lumea se strângea în piaţa Sfânta Maria; unii intrau în biserică, alţii, ca Arnau, stăteau afară, admirându-i frumuseţea şi ascultând muzica clopotelor. Cu mâna dreaptă, Arnau a strâns-o la piept pe Mar; la stânga lui stătea drept, împărtăşind bucuria tatălui, un băietan de treisprezece ani, cu o aluniţă lângă ochiul drept.

Alături de toată familia, Arnau a înaintat spre Sfânta Maria a Mării, pe când clopotele tot mai băteau. Oamenii care intrau au rămas în loc şi l-au lăsat să treacă. Aceea era biserica lui Arnau Estanyol; ca *bastaix,* purtase în spate primele pietre; ca zaraf şi Consul al Mării, iar apoi, ca neguţător de asigurări maritime, dăduse danii însemnate. Dar Sfânta Maria nu scăpase de dezastre. Pe 28 februarie 1373, cutremurul care nimicise Barcelona îi dărâmase clopotniţa. Arnau fusese primul care luase parte la refacerea ei.

— Am nevoie de parale, îi ceruse atunci lui Guillem.

— Ale tale-s, îi răspunsese arapul, cunoscând dezastrul şi după ce văzuse că de dimineaţă Arnau fusese vizitat de unul dintre mai-marii şantierului.

Fiindcă norocul începuse să le surâdă iar. Povăţuit de Guillem, Arnau se ocupa de asigurări maritime. Lipsită de rânduieli, spre

deosebire de Genova, Veneţia ori Pisa, Catalonia era paradisul celor care se îndeletniceau cu ele, dar numai neguţătorii prevăzători precum Arnau şi Guillem se ţineau pe picioare. Finanţele din principat se scufundau treptat, iar, odată cu ele, şi cei care voiau să câştige în graba mare, unii asigurând încărcăturile peste valoarea lor, aşa încât cu greu mai auzeai de ele, alţii asigurând nave şi mărfuri chiar şi după ce aflau că ele fuseseră prădate de corsari, şi susţinând că vestea putea fi neadevărată. Arnau şi Guillem alegeau bine navele, dar şi mai abitir primejdiile, şi, în vederea acestei îndeletniciri, îşi refăcuseră la iuţeală vasta reţea de conlucrători pe care îi avuseseră ca zarafi.

Pe 26 decembrie 1379, Arnau nu l-a mai putut întreba pe Guillem dacă să facă ori nu o danie în parale bisericii Sfintei Maria. Arapul murise pe neaşteptate în urmă cu un an. Arnau îl găsise pe scaunul lui din pomet, mereu cu faţa către Mecca, aşa cum se ruga în taină, o taină ştiută de toţi. Arnau se adresase comunităţii arape şi, peste noapte, ei se ocupaseră de leşul lui Guillem.

În noaptea de 26 decembrie 1379, un mare incendiu prăpădise biserica Sfânta Maria. Flăcările făcuseră scrum sacristia, corul, orgile, altarele şi tot ce se nu durase din piatră înăuntrul ei. Suferiseră de pe urma focului şi piatra, dar cu precădere sculpturile, iar bolţarul pe care apărea regele Alfonso cel Bun, tatăl Ceremoniosului, cel ce plătise acea parte a edificiului, fusese nimicit.

Regele se înfuriase auzind că omagiul adus regescului său tată se dusese pe apa sâmbetei şi ceruse să fie făcut la loc, dar celor care locuiau în mahalaua Ribera le era lehamite să plătească bolţarul nou pentru a împlini vrerile monarhului. Toate strădaniile şi paralele norodului au fost îndreptate spre refacerea sacristiei, corului, orgilor şi altarelor; figura ecvestră a regelui Alfonso a fost refăcută meşteşugit din ipsos, lipită de cheia de boltă şi pictată în purpuriu şi aur.

Pe 3 noiembrie 1383, s-a montat ultimul bolţar al navei centrale, cel mai apropiat de uşa cea mare, pe care se aflau însemnele celor din fruntea şantierului, în cinstea tuturor neştiuţilor ce dăduseră ajutor la înălţarea bisericii.

Arnau a ridicat ochii la el. Mar şi Bernat l-au imitat, şi toţi trei au zâmbit, îndreptându-se spre marele altar.

De cum fusese suit bolţarul pe schele, aşteptând ca nervurile arcurilor să se întindă până la el, Arnau repetase fără preget aceleaşi lămuriri:

— Astea-s însemnele noastre, la fel cum şi Bernat îi limpezise într-o zi lui.

Băiatul privise în sus.

— Tată, îi răspunsese, acelea-s însemnele norodului. Oamenii ca tine au propriile însemne sculptate pe arcuri şi pietre, în capele şi... Arnau ridicase o mână, dând să-l oprească, dar băiatul urmase: N-ai

nici măcar un loc în cor!

— Asta-i biserica norodului, fiule. Sumedenie de bărbaţi şi-au dat viaţa pentru ea, şi nici numele lor nu-s nicăieri.

Gândurile lui Arnau fugiseră spre băietanul care cărase pietre de la cariera regelui la biserică.

— Tatăl tău, spusese Mar atunci, a scris cu sânge pe multe dintre aceste pietre. Nu există omagiu mai mare.

Bernat se întorsese la taică-său, făcând ochii mari.

— Ca atâţia alţii, tată, ca atâţia alţii.

August în bazinul Mediteranei, august în Barcelona. Soarele strălucea cu o măreţie greu de aflat altunde în lume; fiindcă înainte de a se strecura prin vitraliile Sfintei Maria, ca să se joace cu culori şi pietre, marea îi înapoia reflexia propriei lumini, iar razele ajungeau în cetate învăluite într-o splendoare nepereche. La trecerea prin vitraliile templului, reflexiile colorate ale razelor de soare se topeau în pâlpâirile miilor de lumânări aprinse şi risipite între marele altar şi capelele laterale. Aroma tămâiei domnea peste tot, iar muzica orgii suna în incintă cu o acustică fără cusur.

Arnau, Mar şi Bernat s-au îndreptat spre marele altar. Sub absida grandioasă, înconjurată de opt coloane zvelte, statueta Fecioarei stătea în faţa unei catapetesme. În spatele altarului, împodobit cu stofe scumpe din Franţa, pe care regele Pedro le împrumutase pentru acel prilej, nu înainte de a cere printr-un răvaş trimis la Vilafranca del Penedès să-i fie înapoiate îndată după ceremonie, episcopul Pere de Planella se pregătea să oficieze liturghia de sfinţire a templului.

Lumea umpluse ochi biserica Sfânta Maria a Mării, şi cei trei au trebuit să stea în loc. Unii l-au recunoscut pe Arnau şi le-au făcut loc să treacă până la marele altar, dar el le-a mulţumit şi a rămas în picioare printre ei: lumea şi familia lui. Nu-i lipseau decât Guillem şi Joan. Arnau prefera să-şi aducă aminte mai curând de copilul alături de care descoperise lumea decât de monahul mort în flăcări.

Episcopul Pere de Planella a început liturghia.

Arnau s-a simţit cuprins de neastâmpăr. Guillem, Joan, Maria, tatăl lui, bătrâna. De ce, oare, ori de câte ori se gândea la cei duşi îşi amintea până la urmă şi de bătrână? Îl rugase pe Guillem să le caute pe ea şi pe Aledis.

— S-au topit, îi recunoscuse într-o bună zi arapul.

— Ziceau că era mama mea, îşi amintise Arnau cu glas tare. Stăruieşte.

— Nu le-am putut afla, îi repetase Guillem după o vreme.

— Dar…

— Uită-le, îl povăţuise prietenul, cu glas destul de poruncitor.

Pere de Planella a dus mai departe liturghia.

Arnau avea şaizeci şi trei de ani, era ostenit, căuta sprijinul fiului său.

Bernat a strâns drăgăstos braţul tatălui, iar el i-a apropiat urechea de buze, arătându-i marele altar.

— Vezi că zâmbeşte, fiule? l-a întrebat.

Nota autorului

În desfăşurarea acestui roman, mi-am propus să urmez *Cronica* lui Pedro al III-lea, cu adaptările cuvenite, cerute de ficţiunea la care năzuiam.

Alegerea domeniului Navarcles ca enclavă a castelului şi domeniilor seniorului cu acelaşi nume a fost cu desăvârşire fictivă, spre deosebire de baroniile Granollers, Sant Vicenç dels Horts şi Caldes de Montbui, pe care regele Pedro i le dăruieşte lui Arnau drept zestre la căsătoria cu pupila sa Elionor – cea din urmă fiind o închipuire a autorului. Aceste baronii le-a dăruit în 1380 infantele Martin, fiul lui Pedro Ceremoniosul, lui Guillem Ramon de Montcada, din ramura siciliană a familiei Montcada, pentru strădaniile lui în favoarea căsătoriei dintre regina Maria şi unul dintre fiii lui Martin, care avea să domnească mai târziu sub porecla de „Omenosul”. Guillem Ramon de Montcada a păstrat, totuşi, aceste domenii mai puţin decât protagonistul acestui roman. De cum le-a primit, seniorul de Montcada le-a vândut contelui de Urgell, pentru a arma, cu banii obţinuţi, o flotă de piraţi.

Dreptul seniorului de a-şi petrece prima noapte după nuntă cu soţia şerbului era într-adevăr prevăzut în *usatges.* Existenţa cutumelor nedrepte în vechea Catalonie, dar nu şi în cea nouă, i-a făcut pe şerbi să se răzvrătească împotriva seniorilor, şi a dus la conflicte neîncetate, până ce au fost cu desăvârşire abolite prin sentinţa arbitrară de la Guadalupe, în 1486, dar după aceea seniorilor deposedaţi de drepturi li s-a plătit o importantă răscumpărare.

Sentinţa regelui împotriva mamei lui Joan, prin care aceasta era silită să trăiască până la moarte într-o încăpere, numai cu pâine şi apă, a fost dictată într-adevăr în 1330 de Alfonso al III-lea împotriva Eulàliei, soţia lui Juan Dosca.

Autorul nu împărtăşeşte consideraţiile care se fac în roman cu privire la femeile şi ţăranii catalani; toate, ori marea lor majoritate, sunt textual însuşite din cartea scrisă de călugărul Francesc Eiximenis, aproximativ în anul 1381, *Lo crestia.*

În Catalonia medievală, spre deosebire de restul Spaniei, supusă legilor gotice incluse în *Fuero Juzgo*[62], care interziceau aşa ceva, siluitorii puteau într-adevăr să se căsătorească cu femeia violată, măcar că ea fusese forţată în cazul răpirii, prin aplicarea unui *usatge, Si quis virginem,* aşa cum se întâmplase şi cu Mar, când fusese măritată cu seniorul de Ponts.

---

[62] Versiune castiliană a *Forum iudicum,* realizată cu începere din sec. al XIII-lea. A fost acordată ca privilegiu municipal mai multor cetăţi din Andaluzia (Córdoba, Sevilla etc.) şi Murcia (Murcia, Cartagena, Lorca etc.) de către Fernando al III-lea şi Alfonso al X-lea.

Obligaţia siluitorului era s-o înzestreze pe femeie ca să-şi poată găsi un soţ ori să fie luată de soţie. Dacă femeia era măritată, se aplicau osândele de preacurvie.

Nu se ştie sigur dacă faptele petrecute când regele Jaime al Mallorcăi a încercat să-şi răpească propriul cumnat, Pedro al III-lea, şi a dat greş, fiindcă un monah din familia celui din urmă a descoperit faptul, auzind despre complot la o spovedanie – în roman cu sprijinul lui Joan –, sunt reale ori închipuite de Pedro al III-lea, drept justificare a procesului intentat regelui Mallorcăi, proces care s-a încheiat cu acapararea regatelor acestuia. Ceea ce, însă, pare de netăgăduit a fost porunca regelui Jaime de a se dura un pod acoperit între galerele lui ancorate în portul Barcelonei şi mănăstirea Framenors, fapt care poate că a şi aţâţat închipuirea regelui Pedro cu privire la complotul relatat în cronicile lui.

Încercarea lui Pedro cel Crud, regele Castiliei, de a invada Barcelona este redată minuţios în *Cronica* lui Pedro al III-lea. După ce uscatul înaintase, iar porturile anterioare ajunseseră de nefolosit, portul Barcelonei era, într-adevăr, fără apărare în faţa fenomenelor naturii şi atacurilor vrăjmaşe, cum nu fusese până în 1340 când, sub domnia lui Alfonso cel Măreţ, începuse ridicarea unui port nou, pe măsura nevoilor cetăţii.

Totuşi, bătălia se dăduse, aşa cum povesteşte Pedro al III-lea, iar flota castiliană nu putuse să ajungă la cetate, fiindcă o navă – o balenieră, după Capmany[63] – se împotmolise în acele *tasques* (grinduri de nisip) care asigurau accesul la plajă, şi împiedicase înaintarea regelui Castiliei. Tocmai în cronica acestei bătălii se face una dintre primele referiri la folosirea artileriei – o *brigola*[64] instalată la prova galerei regelui – în luptele navale. Puţin după aceea, acele corăbii care nu fuseseră decât un mijloc de transport pentru trupe s-au transformat în nave mari şi grele, armate cu tunuri, ceea ce a schimbat total conceptul de bătălie navală. În *Cronica* lui, regele Pedro al III-lea se amuză de faptul că, de pe plajă sau din numeroasele bărci ieşite în larg ca să apere capitala, întreaga *host* catalană a batjocorit şi a zeflemisit trupele lui Pedro cel Crud, şi consideră acest fapt, alături de realitatea folosirii de *brigolas,* unul dintre motivele pentru care regele Castiliei nu s-a mai încăpăţânat să invadeze Barcelona.

În răzmeriţa din piaţa Blat, în ceea ce s-a numit „primul an prost”, când barcelonezii au cerut să li se dea grâu, capii acesteia, judecaţi într-adevăr sumar, au fost osândiţi la spânzurătoare, iar execuţia a

---

[63] Este vorba, pesemne, despre Antonio Capmany de Montpalau (1742–1813), istoric şi om politic spaniol. (n.tr.)

[64] Maşină de război ale cărei proiectile loveau în zid. (n.tr.)

avut loc, cu titlu de exemplu, chiar în piaţă. Dar e adevărat şi că mai-marii cetăţii au crezut că simplul legământ putea sătura foamea norodului.

Zaraful executat în 1360, prin decapitare, în faţa propriei bănci, cum cerea legea, în apropierea actualei pieţi Palacio, a fost zaraful Castelló, declarat *abatut* ori în faliment.

Tot în 1367, în baza acuzaţiei de profanare a unei ostii şi după ce fuseseră încuiaţi în sinagogă fără apă şi hrană, trei evrei au fost executaţi din porunca infantelui don Juan, locţiitorul regelui Pedro.

În timpul Paştelui creştin, evreilor li se interzicea categoric să iasă din case; mai mult, în acele zile trebuiau să-şi ţină permanent uşile şi ferestrele caselor închise, pentru ca nici măcar să nu vadă ori să se amestece în numeroasele procesiuni ale creştinilor. Dar chiar şi aşa, Paştele aţâţa şi mai abitir, dacă e cu putinţă, ranchiuna fanaticilor, iar acuzaţiile că evreii ar practica ritualuri eretice se intensificau în astfel de momente de care evreii se temeau pe drept cuvânt.

Două erau acuzaţiile aduse comunităţii evreieşti în legătură cu Paştele creştin: asasinarea rituală a unor creştini, cu precădere copii, pentru a-i răstigni şi tortura, pentru a le bea sângele şi a le mânca inima, şi profanarea ostiei, ambele, după oamenii de rând, menite să-i facă pe catolici să retrăiască durerea şi suferinţa patimilor lui Hristos.

Prima acuzaţie cunoscută de răstignire a unui copil creştin a fost adusă în Sfântul Imperiu German, la Würzburg, în anul 1147, aşa încât, ca întotdeauna în ceea ce îi priveşte pe evrei, delirul popular bolnăvicios s-a întins repede în întreaga Europă. Doar un an mai târziu, în 1148, evreii englezi din Norwich au fost acuzaţi că ar fi răstignit alt copil creştin. Începând de atunci, acuzaţiile de asasinat ritualic, îndeosebi în timpul Paştelui şi prin crucificare, s-au generalizat: Gloucester, 1168; Fulda, 1235; Lincoln, 1255; München, 1286. Ura faţă de evrei şi credulitatea oamenilor erau atât de mari, că în secolul al XV-lea un franciscan italian, Bernardino de Feltre, a prezis răstignirea unui copil, mai întâi la Trento, unde profeţia s-a împlinit într-adevăr, iar micuţul Simón a fost găsit pe cruce. Biserica l-a beatificat pe Simón, dar călugărul a „prezis” alte răstigniri: Reggio, Bassano ori Mantova. Abia la mijlocul secolului al XX-lea, Biserica a rectificat şi anulat beatificarea lui Simón, martir al fanatismului, şi nu al credinţei.

Unul dintre marşurile pe care cu adevărat le-a făcut întreaga *host* din Barcelona, chiar dacă ulterior datei pomenite în roman, în 1369, s-a îndreptat spre satul Creixell, ca să împiedice transhumanţa liberă şi păstorirea vitelor vii în drum spre Barcelona; oprirea lor a fost unul dintre motivele pentru care întreaga *host* de cetăţeni a ieşit să-şi apere privilegiile faţă de alte sate şi seniori.

Sfânta Maria a Mării este, neîndoios, unul dintre cele mai frumoase

lăcaşuri de cult din lume; nu-i monumentală ca alte biserici din vremea sa ori de mai târziu, dar în ea se simte spiritul pe care a încercat să i-l imprime Berenguer de Montagut: biserica poporului, construită de popor şi pentru popor, o mare *masía* catalană, austeră, ocrotită şi ocrotitoare, cu lumina mediteraneană ca suprem element caracteristic.

Marea virtute a bisericii Sfânta Maria, după spusele celor ce se pricep, este că a fost construită fără oprire timp de cincizeci şi cinci de ani, sub o unică influenţă arhitectonică, cu puţine elemente adăugate, ceea ce face din ea cel mai mare exponent al aşa-numitului gotic catalan ori gotic amplu. După datina epocii, şi pentru a nu întrerupe liturghiile, Sfânta Maria a fost ridicată peste vechea biserică. La început, arhitectul Bassegoda Amigó a situat templul primitiv pe colţul străzii Espaseria, spunând că biserica actuală se construise în faţa celei vechi, mai la miazănoapte, lăsându-se între ele o stradă, astăzi Santa Maria. Dar descoperirea în 1966, pe şantierul unui nou prezbiteriu şi al unei noi cripte în templu, a necropolei romane de sub Sfânta Maria a modificat prima idee a lui Bassegoda, iar nepotul său, arhitect şi cercetător totodată, susţine acum că bisericile succesive cu hramul Sfânta Maria s-au aflat mereu pe acelaşi loc, iar construcţiile se suprapuneau una peste alta. Acesta este cimitirul unde se presupune că au fost îngropate moaştele Sfintei Eulàlia, patroana Barcelonei, mutate apoi de regele Pedro de la Sfânta Maria la catedrală.

Imaginea Fecioarei Mării, despre care se vorbeşte în roman se află acum în marele altar şi a stat mai înainte în timpanul portalului care dădea în strada Born.

Despre clopotele Sfintei Maria nu s-a ştiut nimic până în 1714, când Felipe al V-lea i-a biruit pe catalani. Regele castilian a pus o dare specială pe clopotele Cataloniei, drept pedeapsă pentru că sunau neîncetat, chemându-i pe patrioţii catalani la *sometent,* o insurecţie armată întru apărarea pământurilor lor. Dar nu doar castilienii s-au mâniat pe clopotele care-i chemau pe cetăţeni la război. Când a înfrânt opoziţia valenciană, care se ridicase cu arma în mână contra lui, Pedro Ceremoniosul a poruncit să fie executaţi unii dintre răsculaţi, obligându-i să bea bronz topit din clopotul Unirii, care îi chemase pe valencieni la *sometent.*

Sfânta Maria era atât de însemnată, că regele Pedro alesese să-i înduplece pe cetăţeni să ia parte la războiul contra Sardiniei din piaţa bisericii, dispreţuind alte locuri din cetate, bunăoară piaţa Blat, de lângă palatul ocupat de *veguer.*

Modeştii *bastaixos,* care strămutau pe veresie pietrele până la biserica Sfânta Maria, sunt cea mai bună pildă cu privire la atmosfera de fervoare populară în care s-a durat biserica. Parohia le dăduse

privilegii, iar devoţiunea lor faţă de Sfânta Maria se reflectă astăzi în figurile de bronz din marele portal, în reliefurile din prezbiteriu ori în capitelurile din marmură, unde sunt reprezentate chipuri ale cărăuşilor din port.

Evreul Hasdai Crescas a existat în realitate (după cum a existat şi un oarecare Bernat Estanyol, căpitan de almogavari), dar aşa cum primul a fost ales de autor, al doilea nume nu se datorează decât coincidenţei. Meseria de zaraf şi viaţa care i se atribuie sunt doar o invenţie a autorului. Şapte ani după inaugurarea oficială a Sfintei Maria, în anul 1391, cu mai bine de un veac înainte ca Regii Catolici să poruncească expulzarea evreilor din regatele lor, cartierul evreiesc din Barcelona a fost nimicit de mulţime, locuitorii săi executaţi şi cei mai norocoşi, ca de pildă cei refugiaţi într-o mănăstire, s-au văzut obligaţi să se convertească. După ce au fost desfiinţate, în sinagogi s-au amenajat biserici, iar cartierul evreiesc din Barcelona a fost făcut una cu pământul; atunci, regele Juan, îngrijorat de prejudiciile economice pe care dispariţia evreilor le aducea vistieriei regale, a încercat să-i readucă la Barcelona; a promis să-i cruţe de biruri dacă în comunitate nu erau peste două sute de oameni şi le-a anulat anume obligaţii, cum ar fi aceea de a-şi ceda paturile şi mobilele când curtea era la Barcelona, şi de a hrăni leii şi celelalte fiare ale regelui. Dar evreii nu s-au întors, iar în anul 1397 regele a dat Barcelonei privilegiul de a nu avea un cartier evreiesc.

Nicolau Eimeric, inchizitorul general, s-a refugiat în cele din urmă la Avignon, alături de papă, dar la moartea regelui Pedro s-a întors în Catalonia şi a continuat să atace operele lui Ramon Llull. Regele Joan l-a surghiunit din Catalonia în 1393, iar inchizitorul s-a refugiat din nou lângă papă; cu toate acestea, chiar în acel an s-a întors la Seu d’Urgell, iar regele Juan a trebuit să-i ceară episcopului din cetate să-l expulzeze pe loc. Nicolau a fugit încă o dată la Avignon şi, la moartea regelui Juan, regele Martin cel Omenos i-a îngăduit să-şi petreacă ultimii ani de viaţă la Gerona, cetatea lui natală, unde a şi răposat în vârstă de optzeci de ani. Referirile la maximele lui Eimeric cu privire la posibilitatea de a schingiui de mai multe ori pe cineva, ca o continuare a torturii anterioare, ca şi la condiţiile ce trebuie asigurate în închisoare până ce deţinutul îşi dă duhul, sunt adevărate.

Spre deosebire de Castilia, unde Inchiziţia a fost instituită abia în anul 1487, măcar că amintirea ei durează de veacuri, Catalonia a dispus încă din 1249 de tribunale proprii cu desăvârşire diferite şi independente de cele episcopale. Prioritatea instituirii oficiale a tribunalelor Inchiziţiei în Catalonia şi-a găsit temeiul în ţelul lor obiectiv: lupta cu erezia, pe care în acei ani o reprezentau catarii din sudul Franţei şi valdezii lui Pierre Valdes din Lyon. Ambele doctrine, pe care Biserica le considera eretice, şi-au dobândit adepţi în

Catalonia veche, datorită apropierii geografice; au ajuns să se numere printre ei, ca adepţi ai catarilor, nobili catalani din Pirinei, ca bunăoară vicontele Arnau şi soţia lui, Ermessenda; Ramon, senior de Cadí, şi Guillem de Niort, *veguer* al contelui Nuno Sanç, în Cerdaña şi Conflent.

Acesta este motivul pentru care Inchiziţia şi-a început trista istorie din ţinuturile iberice chiar în Catalonia. Dar în 1286 s-a pus capăt mişcării catare, iar după începutul secolului al XIV-lea Inchiziţia catalană a primit poruncă de la papa Clement al V-lea să-şi îndrepte strădaniile spre ordinul proscris al cavalerilor templieri, aşa cum se făcea şi în regatul vecin al Franţei. Cu toate acestea, templierii erau mai puţin urâţi în Catalonia decât în Franţa (chiar dacă ura avea cu precădere temeiuri economice), iar într-un conciliu provincial întrunit de mitropolitul Tarragonei pentru a aborda dificultăţile create de templieri, toţi episcopii prezenţi au adoptat în unanimitate o hotărâre prin care erau iertaţi de vină, negăsindu-se nici un fundament în sprijinul ereziei de care erau acuzaţi.

După templieri, Inchiziţia catalană şi-a îndreptat atenţia către begarzi, care izbutiseră să pătrundă şi ei în Catalonia, şi a dat câteva condamnări la moarte, duse la bun sfârşit, după regulă, de braţul secular, după ce condamnatul fusese predat unui tribunal civil. Dar pe la mijlocul secolului al XIV-lea, în 1348, când gloatele s-au năpustit asupra cartierelor evreieşti din pricina ciumei şi a acuzaţiilor generale aduse evreilor, Inchiziţia catalană, lipsită de eretici şi alte secte ori mişcări spirituale, a început să-şi îndrepte acuzaţiile spre evreii convertiţi care practicau în taină riturile şi obiceiurile mozaice.

Aduc mulţumiri soţiei mele, Carmen, fără de care acest roman n-ar fi existat, lui Pau Pérez, care l-a trăit cu aceeaşi pasiune ca şi mine, întregii Escola d’Escriptura de l’Ateneu Barcelonès pentru minunata activitate didactică pe care a desfăşurat-o în lumea literelor, ca şi agentei mele, Sandra Bruna, şi editoarei Ana Liars.

Barcelona, noiembrie 2005